

חדושים וזאורים

חולין

ב' א' מתני' הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחש"ו שמא יקלקלו כו', יעוי' ברמב"ן, והנה שנה התנא לשון הכל שוחטין דמתפרש לכתחלה ולשון שחיטתן כשרה דמשמע דיעבד, כדי למעט חש"ו מתרוייהו, והכל שוחטין ממעט שאין מוסרין לחש"ו חולין לכתחלה אפילו כשגדול עומד על גביו משום שמא יקלקלו, והשחיטתן כשרה ממעט חש"ו דשחיטתן פסולה דיעבד כשאין אחרים רואין אותן, וסיים התנא לפרש בהדיא דאם אחרים רואים אותם שחיטתן כשרה, אע"ג דנרמז ברישא, וכן משחיטתן כשרה ב'אחרים רואין אותן איכא לדיוקא לכתחילה גם ב'אחרים רואין אותן אין שוחטין, אלא אורחא דתנא למיתני אין שוחטין לכתחלה ובידיעבד אם שחטו שחיטתן כשרה.

מה שפי' ר"ת אין מוסרין להם חולין לשחוט לכתחילה אפילו בשוחט לכלבים, קשה דא"כ מה טעם הוא שמא יקלקלו את שחיטתן, גם לשון חולין משמע לא מיבעיא קדשים, ועי' מש"כ בזה בסיומן א' סק"א.

גמ' אלא מעתה הכל ממירין כו', יס' לעי' והא תנן במכות ח' ב' הכל גולין ע"י ישראל וכו' וכי ה"נ לכתחלה הוא, אלא כיון דכו"ע ידעי דגולין לאו לכתחלה הוא, שפיר אפשר למיתני הכל גולין, וא"כ ה"נ תמורה כיון דהכל יודעים דאסור להמיר שפיר מצי למיתני הכל ממירין ובידוע דלאו לכתחלה הוא, וי"ל דבגולין לא הוי מצי למיתני ליסגא אחרינא, אבל בתמורה הוי מצי למיתני הכל מתפיסין בתמורה, וכדמפרשין לה בתמורה ב' א', וס"מ דלאו אורחיה דתנא לדיוקי בזה, ולמאי דמשני התם כדקתני טעמא, ר"ל דע"כ הוצרך למיתני ממירין כדי שיוכל לפרש שאינו רשאי להמיר, ומיהו י"ל דהכל גולין מתפרש לאחר שכבר הרג, ומאיה לכתחלה לגלות.

סם ותניא טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר"מ,

מדמסקינן דר"י נמי לא שרי אלא נדבה, משמע דר"מ גם נדבה לא שרי לכתחלה, ויש לעי' א"כ כל קרבנות נדבה דקרא בעושה שלא כהוגן הוא, וכתו' הקשו משלמים שבמדבר, ונראה דה"נ בנודב בעת לרה כמ"ס תו', א"נ בנודב כשהנדבה ביד כהן להקריבה שפיר דמי, שו"ר ברמב"ן שכתב דמקדיש כבשתו בעזרה כהלל לכו"ע שפיר דמי.

תוד"ה שמא, מתבאר בסימן א' סק"א ועי"ס סק"ב ג'.
בא"ד וליכא למימר דדיעבד נקט משום טמא במוקדשין כו' אבל חש"ו כו', כונתם דחש"ו מומחים שוחטים אפילו לכתחלה בשגדול עומד ע"ג, דגם בחש"ו שייך לומר שהם מומחים כמבואר בגמרא באוקימתא דרבינא דקתני חוץ מחש"ו שאפילו הם מומחים וכמס"פ רש"י שם, והיינו דסו"ס הם יודעים ההלכה ומסתדלים לעשות כהוגן אלא שדעתם משובשת, אבל מי שאינו מומחה אפילו הוא גדול פקח אינו שוחט לכתחלה אפילו מומחה עומד על גביו, וכן בדבריהם לקמן ג' ב' ד"ה דליתיה נקטו דמי שאינו גמיר אין מועיל אחר עומד על גביו אע"ג דבחש"ו מבואר במתני' דמהני והיינו נמי בחש"ו מומחים, ועי' מס"כ בסימן א' סק"ג בדברי תשובות הרשב"א בזה, והגרע"א ז"ל בגליון היו"ד בש"ך ס"א ס"ק ט"ו פירש כונתם משום דבאינו מומחה אין העומד על גביו משגיח כהוגן משא"כ בחש"ו דיודע שאינם יודעים ונותן לבו לעיין היטיב, והדברים ל"ע היכן מצינו בגמרא שגזרו על עומד על גביו גדול שמא אינו שם לבו כהוגן, ובעומד ע"ג חש"ו לא גזרו.
בא"ד ור"ת מפרש כו' אפילו כדי להשליך לכלבים כו', מתבאר בסימן א' סק"א.

ב' ב' בחולין שנעשו על טהרת הקדש וקסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי, אם איסור הטמא לשחוט במוקדשין הוא משום דילמא נגע ולאו אדעתיה, שייך שפיר לחוש האי חששא בחולין שנעשו על טהרת הקדש, שיתטמאו ולא נדע, ושפיר קמ"ל תנא דלא חיישינן, אבל אם איסור הטמא במוקדשין הוא משום

שמה יפסל הקודש, א"כ לכאורה לא שייך חשש זה בחולין שנעשו על טהרת הקדש, דשפיר יוכל לאכלן בימי טומאתו, גם אם יטמאו, כמש"כ לקמן ק"ז ב', ורהיטת הגמ' ללא חיישין אלא שמה יגע בצער, אבל לא חיישין שמה יגע ולאו אדעתיה, וא"ל דמ"מ היה מקום לומר דגם בחולין שנעשו על טהרת הקדש חייב להזהר מלטמאן ושללא ישחטן בימי טומאתו, ועי' רמב"ן דנקט בדעת רש"י שיש איסור מדרבנן לטמא חולין שנעשו על טהרת הקדש, וחלק עליו.

יעוי' בתו' שהביאו [מגיטין נ"ג א' ובש"ד] דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, ויש לדעת א"כ מה היו אוכלין הטמאים, האם דוקא פירות שלא הוכשרו, או דוקא פחות מכזו, ועי' במג"א סי' ר"פ, ובב"מ סי' תר"ג הקשה מהא דשבת י"ג א' אטו זב פרוש לאו דברים טמאים קאכל.

ענין חולין שנעשו על טהרת הקודש, הוא לענין אם נפסלים ע"י שלישי, לחולין שנגע בהם שני הם כשרים למנחות, לכיון דאין שלישי בחולין הרי הם טהורים, ואילו בחולין שנעשו על טהרת הקדש אם נגע בהם שני או אפי' שלישי של תרומה הרי הם נפסלים אי כקודש דמי, וכן הם יטמאו קודש, בזמן שהם שלישי, ועי' בספר מרן זללה"ה טבו"י ס"ב סק"ד.

שם דליתיה קמן דנשייליה, משמע דבאיתיה קמן אית לן לשאול לו אפילו האחרים אומרים שלא נגע, וכעין שדקדקו תו' ג' ב' ד"ה דליתיה כמש"פ מהר"ם, וא"ל הטעם דלפעמים איהו קים ליה שפיר טפי, וכל דאפשר לברורי מזרינין. (ס"א סק"ח).

תוד"ה שמה וא"ת ואמאי לא קאמר ללא ישחוט כו' לימשך בפנים כו', בפשוטו י"ל משום דהך טעמא לא שייך בחולין שנעשו על טהרת הקודש, ומתני' אתי לאשמועין דאע"ג דשייך לגזור גם בחולין שנעשו על טהרת הקודש מ"מ לא גזרו, ולכך ע"כ לפרש דמשום שמה יגע ראוי לאסור, ואה"נ דבמקדש אסור גם משום שמה יכנס. (ס"א סק"ח).

תוד"ה שמא ישהו ולהגרמה ועיקור לא חיישין דמינכר כו', כונתם דעיקר טעמא דשמא ישהו הוא לענין לאסור דיעבד אלא דנקט בלשון עתיד לאשמועינן דאין מוסרין לכתחלה, ובזה כתבו דלענין דיעבד לא שייך לומר שמא הגרימו משום דמינכר, אבל לענין לכתחלה, אף דמינכר, יס לאסור למסור להם, שאין ראוי למסור למקלקל. (ס"א סק"ח).

ג' א' חרב הרי הוא כחלל, נתבאר בחו"צ אהלות סימן א'.
ס' ד"א כשישראל עומד על גביו, בישראל רואהו סגי כדמוכח מהא דפריך אסיפא דלא מלי קאי אכותי דשוחט לכתחלה באחרים רואין אותו, וכמ"ס כ' תו' י"ב ב' ד"ה מאן, וטעמא משום דאייירי ששוחט בהמת ישראל, ויהא נתפס כגנב אם ישחוט שלא כהלכה, ומה"ט נמי א"ל לבדוק לו סכין, וכמ"ס תו' לקמן ב', משום שאם יבדקנו הישראל ויראה שיס בו פגם יהא נתפס כגנב, ואייירי שהישראל עלול לבדוקו קודם שחיטה, דלאחר שחיטה אם ימלא פגום לא מירתת שיאמר שבעור או במפרקת נפגמה, אח"כ ראיתי ברמב"ן שפירש בכותי השוחט בהמת עממו למכרה לישראל, וק"ק דא"כ לא דמי למניח עכו"ם בחנותו דמירתת טפי, וגם למטהר יינו של עכו"ם לא דמי כ"כ דהתם כבר עסקו ישראל ביינו ומשמרים אותו.

ס' אלא אכותי הא אמרת כשישראל עומד על גביו שחיט אפי' לכתחלה קשיא, ואזיי לא חס להך קושיא די"ל דנקט לשון דיעבד משום חס"ו, דעלייהו נמי קאי, וכמ"ס תו' לעיל ב' ב' ד"ה אילימא.

ס' אמר רבא ויולא ונכנס לכתחלה לא כו', כבר כתב הרמב"ן דמזה מוכח דלא חיישין שמא אירעה תקלה בשחיטה, דהא ביוולא ונכנס שרינן גם כאלא היה בשעת שחיטה, ואם אירעה תקלה הרי הכותי לא יודיע, וס"מ דלא חיישין להכי, ועי"ס שהוכיח כן גם מהא דמלא תרנגוליו שחוטין, וכן מוכח נמי מישראל מומר לבדוק סכין ונותן לו ושרי לכתחלה לשחוט בינו לבין עממו, אע"ג שאם

יארע תקלה לא יודיע כיון לאוכל נבלות לתיאבון, ואע"ג דבעי
בדיקת סימנים, ל"ל דגם בזה סמכין אע"ג דהוא חסוד, ועי'
בגליון הגרע"א ז"ל ביו"ד ס"ב סעיף ב', ול"ע, ועי' מש"כ לקמן
ד' א'.

תוד"ה המניח א"נ כ"ז שיכול לתקן ע"י חותך כזית כו', אין כונתם
דביואל ונכנס מודה אביי דבדליתיה קמן שחיטתו כשירה אבל
בשחט בינו לבין עצמו שחיטתו אסורה, דהא לקמן ד' א' אמרינן
דיואל ונכנס נמי בא ומלאו קרי ליה, א"כ מבואר דדין יואל ונכנס
דין בא ומלא שוין, וגם בדבריהם לקמן ד"ה אבל מבואר דכונתם
דאף בשחט בינו לבין עצמו אפשר דשרי בלא חותך כזית בשר
בדליתיה קמן, ול"ל לפי דבריהם דדוקא באיתיה קמן ונתנו לו ולא
אכל אסור בדיעבד כדאיתא בסוגיין, דרגלים לדבר ללא שחט
שפיר, וכן הא דתניא בצרייתא לקמן ואם לאו אסור היינו נמי ואם
לא אכל, אבל אם לא נתנו לו כלל שרי בדיעבד. – ובעיקר
דבריהם לקמן ד"ה אבל, יש לעי' דודאי בלא יואל ונכנס ל"ד
שחיטה לין נסך כלל כדאביי דהכא נגע התם לא נגע, אבל
במקום דבעי יואל ונכנס ס"ל לרבא דאף בשחיטה דנגע מירתת
ביואל ונכנס, ול"ע. (ס"א סק"ח).

תוד"ה אבל לישתרי בלא חותך כזית בשר כו' בעכו"ם שנמלא בלד
הבור כו', לפו"ר ל"ע דהא חזינן התם דמניח עכו"ם בחנותו לא
שרינן בלא יואל ונכנס, ובעומד בלד הבור שרינן, וע"כ דמניחו
בחנות גרע, וא"כ הכא שמוסר לו לשחוט גרע אפי' ממניחו
בחנות, אח"כ ראיתי בתו' הרא"ש שכתב לחלק כעין זה, ולפ"ז
ראוי לומר דנתינת כזית הוא לעיכובא.

ג' ב' אלא אישראל מומר אי דבדק סכין ונותן לו הא אמרת שוחט
לכתחלה כו' קשיא, בחש"ו נראה דלריך בדיקת סכין לעיכובא, וכן
מבואר בגליון הגרע"א ז"ל ביו"ד ס"א ס"ק ט"ו, ווק"ק שלא
הזכירו הפוסקים את הדבר במפורש, וא"כ כיון דכולן אחש"ו
ודאי קאי כמס"כ תו' ב' ב' ד"ה אילימא, הרי איירי כשאחרים

שרואין דדקו את הסכין, ובפשוטו מתפרש צדקו קודם שחיטה כיון שעומדים לראותו, והיינו דקשיא דלפ"ז מומר שוחט לכתחלה, ומ"מ לא הוי תיובתא, דאיכא למימר דנקט לשון דיעבד משום דקאי נמי אחש"ו.

שם ואי דליתיה לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי דילמא בסכין פגומה שחיט, יעוי' בתו' שהקשו מ"ש דצכותי מהני אחרים רואין אותו ובמומר לא מהני, ותיירא דמומר מחזיק עצמו כישראל גמור לכל דבריו, ויש להוסיף דצכותי לעולם לא שרינן ליה לשחוט אלא"כ ישראל עומד על גביו, והרי הוא יודע שהוא חשוד ובודקין אחריו, משא"כ ישראל מומר לאחר שצדקו לו סכין שרינן ליה לשחוט בינו לב"ע, הלכך אינו חושש שיצדקו אחריו גם כשלא צדקו לו הסכין.

שם בד"א ששחט לפנינו צ' וג' פעמים ולא נתעלף כו', יש לעי' למה נקט לפנינו, ולמה לא סגי אם אומר שכבר שחט כמה פעמים בינו לבין עצמו ולא נתעלף, והרי לאחר ששחט מהימנינן ליה ואוכלין משחיטתו וה"נ נאמינו לענין שיתחזק, וכש"כ אם אומר ששחט בפני אחרים דודאי יש להאמינו, ולא דמי לאינו מומחה דלא סגי כמה שאומר שיודע הלכות שחיטה, דהתם איכא למיחש שמא אינו יודע כל ההלכות הנחוצות והוא סבור שיודע, אבל הכא שאומר שאינו מתעלף למה לא נאמינו, ונראה דרצינא דסבר להך ליסגא דחיישינן לעלופי סבר שאין אדם רשאי בתחלה לשחוט בינו לבין עצמו דחיישינן שמא יתעלף, ולא שרינן ליה אלא בשאחר עומד על גביו, והיינו דנקט לפנינו כלומר לפני אחרים, וה"ק בד"א שכבר שחט צ' וג' פעמים ולא נתעלף וסתמא דמילתא לפנינו שחט שאין ראוי לו לשחוט בינו לבין עצמו, אבל אם לא שחט עדיין אלא עכשיו בפעם הראשונה בא לשחוט לא ישחוט בינו לבין עצמו ואם שחט ואומר צרי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשירה, [שו"ר דלשון לפנינו פשוט דכולה סוגיין איירי בשהוא שותק ולא שמענו ממנו כלום, אבל אה"נ שאם אמר שהוא מוחזק

נאמן, אבל דעת הרמב"ם נראה כמס"כ וכמו שיתבאר בסימן א' סק"ל].

והשתא ניחא הא דאמרינן בסמוך כולהו כרבינא לא אמרי לעלופי לא חיישינן ולא אמרינן רוב מצויין אלל שחיטה מוחזקין הם, דהבא דיינינן במי שידעינן דו שצא עכשיו להתחיל לשחוט ואנו דנין אם להתיר לו לשחוט דינו לבין עצמו ואם שחיטתו תהא כשירה אף שלא נשאלנו אם נתעלף או איש לחוש שיתעלף וע"ז אמרי לעלופי לא חיישינן ושרינן ליה לשחוט דינו לבין עצמו, ובסתמא מחזקינן שפוחט כהוגן. (ס"א סק"ד ועי"ש המשך הדברים).

שם רבינא ורבי"ע כאביי ורביא ור"א לא אמרי כו', נראה דכל שאפשר לרבות מלשון הכל שפוחטין תרי מילי, תו לא שמעינן גם לא אחד, דהא לא ידעינן למה נתכוין התנא, ולכן כל הגי אמוראי דמפרשי מה דהכל אחי לרביי, ע"כ דס"ל דלא יתכן לרבות ממתני' שום דבר אחר אלא זה שהוא מפרש, ולכן הולכין בגמ' לפרש טעמא דכל הגי אמוראי אמאי ס"ל דלא יתכן לרבות מילי אחריני, וס"ל דהכל שפוחטין דתנן לקמן ט"ו ב' מפרשי הכל בשחיטה כדאמר לקמן ט"ז ב'.

שם חותך כזית ונותן לו, משמע דוקא כזית, וס"ל דראש כפור איירי נמי בשיש בו כזית.

תוד"ה בודק וי"ל דישראל מומר לא מירתת כו' לפי שהוא מחזיק עצמו כישראל כו', לפ"ז ישראל שאינו חשוד על נבילה אבל הוא חשוד על לפני עור נמי לא מהני אחר עומד על גביו אלא"כ בודק סבין ונותן לו, ולו"ד ז"ל היה מקום לומר דכשהוא נחשד להכשיל אז מירתת שהרי הוא יודע שעומדין על גביו לפי שהוא חשוד להכשיל, ועלולין לבדוק אחריו, וגם הוא מיכסיף טובא אם יתגלה שאמנם ביקש להכשיל, וזה בין בישראל ובין בכותי, אבל כשנחשד רק שאין הוא מדקדק על כך לעצמו בזה אינו חושש שיבדקו אחריו, וגם אם יבדקו וימצאו הסבין פגום לא מיכסיף כל כך, דיאמרו מכיון שאינו חושש לאכול נבילה לא בדיק היטב, וולפ"ז

אפשר דכותי שהוא מומר לאכול נבילות לא מהני ביה אחר עומד על גביו, ומיהו י"ל דכיון דהוא חשוד גם אלפני עור ועומד על גביו משום זה לחוד אף כשאינו מומר, שוב מירתת, ולפ"ז כותי שאינו חשוד על לפני עור שהוא מומר לאכול נבילות י"ל דלא מהני ביה אחר עומד על גביו. (ס"א סק"ז).

תוד"ה דליתיה תימא דמשמע הא איתיה קמן כו', א"ה, בדברי המהרש"א והמהר"ם, עי' מש"כ בסיומן א' סק"ג, ועי"ן עוד דנראה כונתם דקשה למה נקטו בגמ' האי ליטנא דליתיה קמן לדידקיה, אבל אין כונתם לספוקי אי קיי"ל לדינא דמהני עומד על גביו, דודאי סוגיא דלקמן דאמרינן פשיטא מכרעת, והכא אינו אלא משמעות.

תוד"ה קסבר כלומר אותו שהוא בר זביחה לאפוקי עכו"ם ואוכל נבלות להכעיס כו', דרש"א זו דוזבחת מלאנו בתוספתא רפ"א וזבחת ואכלת לא שזבח העכו"ם ולא שזבח הקוף ולא שנזבחה מאליה, ור"ל לישראל אמר רחמנא וזבחת וממילא נתמעט עכו"ם, ונראה דליכא למעט קטן מוזבחת, דלעם ישראל נאמר וגם קטנים בכלל, וכן סומא גם אי פטור אף מלא תעשה, [עי' בהגרע"א ז"ל י"ג ב' ובמש"כ שם], ולא דמי דרש"א דוקשרתם וכתבתם גיטין מ"ה ב' דכל שישנו בקשירה ישנו בכתובה דממעטין התם גם קטנים, דהתם דרש"א מיוחדת אחי למעט גם נשים וקטנים, דעכו"ם נראה דהיה מתמעט מוכתבתם לחוד כדנתמעט מוזבחת, לישראל אמר רחמנא וכתבתם ולא לעכו"ם, וכתב רחמנא וקשרתם וכתבתם בחד ליטנא לאורויי שלא יכתוב אלא המלווה בקשירה, ונתמעטו גם נשים מכתובה מזוזה אע"ג שחייבים בה כדאיתא בצרייתא שם, וכמ"ן הריטב"א שם, ועי' מש"כ במנחות מ"ב ב', ואפשר דוכתבתם מיותר להך דרש"א, דמוקשרתם לחוד כבר ידעינן דלריך לכתבן, ומיהו במזוזה אם היה כתוב על מזוזות ביתך ובשעריך לא הוי ידעינן דלריך לכתבן על הספר שהיה מקום לומר שיכתבנה על האבנים עי' מנחות ל"ד

א'], ובנו"ב תנינא או"ח ס"א נתקשה מאי שנא דבתפלין ממעטינן קטנים ובשחיטה מכשרינן קטנים, ולמש"כ מיושב, ועי' ש"ך ס"א ס"ק כ"ז שכתב דקטן חשיב בר זביחה משום דאסור בנבלה והיינו דאיכא עלייהו לא תאכילום, וכ"ה באשכול הלכות שחיטת חולין סימן ב', וכן הזכיר טעם זה בנו"ב שם.

מש"כ תו' דממעטינן נמי אוכל נבלות להכעיס מוזבחת, אע"ג דגם ישראל מומר מצווה על הזביחה, מקורס זהא דממעטינן גיטין מ"ה ב' מנחות מ"ב ב' למימר מהא דכל שישנו בקשירה, אע"ג דהוא מצווה על הקשירה מ"מ כיון שפרקו מעליהן עול כלשון רש"י גיטין שם או מפני שאינם מאמינים בה כלשון הרמב"ם פ"א מה' תפלין הי"ג, חשבינן להו כליתנהו בקשירה, וה"נ הכא יס' לחשבון כאינם בר זביחה, ולפמש"כ יס' מקום לחלק בין דרשא דוקשרתם וכתבתם לעיקרה למעט מי שאינו בקשירה, לוזבחת דדרשינן רק לישראל נאמר וגם מומר בכלל זה, וגם בתפלין דעת הר"ן בחדושו בגיטין שם וכן בריטב"א שם ובס' מורו דמיעוטא דמומר אינו אלא מדרבנן, וכן בר"ן על הרי"ף בגיטין שם כתב דדעת רש"י והרמב"ם נראה שהוא מדאורייתא ואחרים פירשו שהוא מדרבנן, ומ"מ אף למ"ס תו' לאוכל נבלות להכעיס לא חשיב בר זביחה, מ"מ קטן י"ל דעדיף, דשאני מומר שפסקיע עצמו, ודיינינן ליה כאילו היה יכול להפקיע.

ובסה"ג בשם ריא"ז ריש חולין כתב דישראל המומר לכל התורה שחיטתו כשרה בגדול עומד על גביו, וכן בתוספתא ריש מכילתין איתא דהכל שוחטין אפי' ישראל שהמיר דתו לעכו"ם, [ולשון זה משמע מומר לכל התורה], והיינו בישראל עומד על גביו, ובמומר אוכל נבלות להכעיס מסיק הרשב"א בזה"א דבישראל עומד על גביו שחיטתו כשרה בדיעבד, ושהרז"ה התיר לכתחלה, והגרע"א בגליון סי' ב' בש"ך סק"ב נקט דאי באוכל נבלות להכעיס שחיטתו כשרה בישראל עומד על גביו, ה"ה דיס' להכשיר במומר לכל התורה כולה, לכיון דמכשרינן במומר לאכול נבלות להכעיס

שמעינן דחשיב בר זביחה כיון שמאווה על הזביחה, וא"כ ה"ה מומר לכל התורה כולה נמי חשיב בר זביחה, ורק מדרבנן שחיטתו פסולה, וכ"כ בב"מ אה"ע סי' קכ"ט ס"ה, ומיהו דעת תו' והרא"ש משמע דמומר לאכול נבלות להכעיס לא חשיב בר זביחה ושחיטתו נבלה מן התורה אפי' גדול עומד על גביו, וכן כתב הש"ך ס"ב ס"ק ט"ז, וכפ"כ מומר לכל התורה. – [עי' צי"ש פ"ב סי"ג שכתב דהשוחט ומתכוין שלא להתיר בשחיטתו, הר"ז שחיטה פסולה כנפלה סכין, ולפ"ז יש מקום לדון במומר אוכל נבלות להכעיס וכפ"כ במומר לכל התורה, אלא די"ל דלעולם חושב להתיר לאחריו].

והגרע"א ז"ל שם הגיה בקושיא דאם נימא דמומר לכל התורה חשיב בר זביחה כיון שמאווה על השחיטה, ופסולו רק מדרבנן, א"כ מה מוכיח רב ענן ד' ב' מיהושפט ואחאב נימא דעדיין לא גזרו חכמים לפסול שחיטתו, והנה זו קושיא קיימת על הרי"א ז"ל, וכן דקדק שם הגרע"א ז"ל מדברי הר"ן בחדושו י"ד א', אבל לכאורה הגידון דרב ענן הוא אם מותר לאכול משחיטתו היינו גם על נאמנותו ששחט כהוגן, דודאי לא בדקו אנשי יהושפט את סכנים של טבחי דאחאב, דהא לא הוה מפליג נפשיה מיניה, ומזה מוכיח רב ענן דמומר לעכו"ם אינו מומר לשחיטה דיכרא דע"ז תקיף להו טפי מיכרא דנבלה עי' רש"י ד"ה אלא, וכ"כ בבית מאיר שם דלמאי דמסקינן דאיתותב רב ענן ומומר לע"ז הוי מומר לכל התורה כולה, היינו דלריך שיהיו אחרים רואין אותו, אבל באחרים רואים שפיר י"ל דשחיטתו כשרה, ורב ענן איתותב במה דהוה מכשיר שחיטתו באין אחרים רואין אותו.

ד' א' דקוריא של צפרים קוטע ראשו של אחד מהן כו', יש כאן חידוש דלא חיישינן שמא רובן נשחטו יפה ומיעוטן נתנבלו ואין הכותי חושש למיעוט, ואילו אנן אם יש כאן חתיכה הראויה להתכבד יש לאסור, א"נ שמא יש כאן מחלה נבלות, והכותי אינו חושש לספק איסור, קמ"ל דשרי, שו"ר שכבר דן בזה הגרע"א ז"ל

וכתב להוכיח מזה כדעת הסוברים דעוף בנוכחה לא חשיבא ראויה להתכבד, עי"ש.

יש לדקדק מ"ש דנקט קוטע ראשו של אחד מהן, ולא נקט נותן לו כזית מאחד מהן, ואפשר דבא לומר שלא יטלם על סמך שיתן לו כזית מאחד מהן, דחיישינן שמא ישכח, וכמ"ש תו' לעיל ג' ב' ד"ה בודק לענין בדיקת סכין, אלא קוטע ראשו של אחד מהן עד שלא נטלם.

שם יואל ונכנס נמי בא ומלאו קרי ליה, עי' מש"כ לעיל ג' א' בד"ה תוד"ה המניח.

שם במכניסן תחת כנפיו, לכאורה משמע מכאן דבספק הכותים נזהרים.

שם אמר רב משרשיא דממסמס לה מסמוסי, אפשר דדיעבד אם לא מסמסו ויהבו ליה ואכיל ואינו לפנינו דשפיר דמי, דחשך רחוק הוא דאית ליה סימנא ונזדמן דנתנו לו את המסומן ושהשאר לא נשחטו כהוגן, [ועי' תו' לעיל ג' א' דבשל ישראל שרינן דדיעבד בלא חותך כזית ונותן לו, [ולעיל פקפקנו בזה], אבל הכא של הכותי הם ולריך לעיכובא נתינת כזית].

שם מלת כותי מותרת כו', יעוי' בתו' שהקשו דהא גזרו על פתן, ותיראו דאייירי בעיסה של ישראל ואפאה הכותי, וזה דוחק דסתם מלת כותי בשל כותי מתפרש, ולכאורה אפשר לפרש שהכותי נתן לישראל שיכניס הצק לתנור, ולעולם כולה של הכותי, ועי' בע"ז ל"ח ב' דשרינן שגר עכו"ם ואפה ישראל, וכן בחתה ישראל, ואף בשל עכו"ם משמע דשרי, עי' חו"ב שם, [זולת לדעת הר"ן], והרי בלקות של נכרי אדם ממלא כריסו מהם כדאמר פסחים מ' א' וע"כ דבאפה ישראל שפיר דמי, ומסתבר דשל כותי לא גרע משל עכו"ם, שו"ר ברמב"ן י"ג א' דהחמירו בשל כותי יותר עי"ש.

יעוי' בתו' שהקשו אמאי יואל בה יד"ח בפסח, שמא לא שמרה לשם מלת מלוא, והרי הוא חסוד אלפני עור, והנה הא דהמלא מותרת ניחא להו ללא חיישינן שמא החמיאה, ונראה הטעם משום

דאפער דעכותי חייס לבב יראה, ולא תלינן שמה ביטל, ומיהו למש"כ תו' דהעיסה של ישראל, יס לפרס דאירי דיהיב ליה כזית ואכל, ועי' מהרש"א ומהרש"ל גיטין י' א' בזה, ואשמועין דבקיאי דקדוקי מצוות ולאפוקי מר"א, ומיהו מש"כ תו' דאירי שכותי לא אכל מנה אחרת כל הלילה דחוק הוא, דא"כ בשעה שהישראל אוכל עדיין לא ידוע אם יאכל יד"ח כי שמה יאכל הכותי כזית נוסף ממקום אחר, ובגיטין כתבו דאירי בידוע שאין לכותי מנה אחרת, ולו"ד ז"ל י"ל דכל דבקיאי שפריך שימור לשם מנה הרי בסתמא כשומרים אותה מלהחמיץ הרי בכלל זה גם שתהא ראוייה למאותה, וכעין דאמרינן פסחים ל"ח ב' בלחמי תודה דעשאן למכור בשוק יולא בהן משום דפתיכי בדעתיה דאי לא מזדבן ילא בהן ידי חובתו, והא לא חיישינן שיכוין בהדיא שלא לשם מנה כדי להכשיל, וכיון דשמרה מלהחמיץ שהרי נותנין לו כזית ואכל, תו שפיר יולאין בה יד"ח.

שם ר"א אוסר לפי שאין בקיאים דקדוקי מצוות, כ"ל דס"ל דאין בקיאים בשיעור חימוץ, ואע"ג דבשחיטה חשבינן להו דבקיאי בהלכות שחיטה, כ"ל דשאני התם דרוב מצויין אלל שחיטה מומחים הם, משא"כ במנה, גם י"ל דבאיסור כרת מחמירין טפי. שם גופא אמר רבא ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו כו', היינו דתלינן ששחט כהוגן כיון דלא שצק היתירא, ואף בשחט לאחרים חושש לפני עור כמ"ס תו' לעיל ג' ב' ד"ה בודק, והיינו דגם לאחרים לא שציק היתירא ויהיב להו איסורא, ואע"ג שאם אירע פסול בשחיטה לא יודיע לנו, דכי היכי דלעצמו אכיל איסורא ה"נ לאחרני יהיב, מ"מ כיון דרוב מצויין אלל שחיטה מומחין הם ובידוע שג"ז המומר יודע הלכות שחיטה, לא חיישינן שמה אירעה תקלה בשחיטה, וכמו שהוכיח הרמב"ן הוצא לעיל ג' א' באוקימתא דיולא ונכנס דסמכין אשחיטת כותי שמסתמא היתה כראוי אע"ג שאם אירעה תקלה לא יודיע לנו שהרי אינו חושש ללפני עור.

ויש לעי' והא אמרינן לקמן ט' א' דהשוחט כריך שיזדוק בסימנים, חזינן ללא סמכינן בהא דמסתמא נשחטו כהוגן, וא"כ איך סמכינן אמומר דגם אם יראה שלא נשחטו רובן יאכל ממנה ולא יודיע לנו, ובריטב"א לעיל ג' ז' כתב אמנם לכריך לזדוק הסימנים, [ואף שכתב כן בשלא צדק הסכין קודם שחיטה אלא לאחר שחיטה, אין לחלק בכך], וכ"כ הר"ן בשם בעל הלכות, וכ"כ במאירי, אבל פשטא דגמ' דמותר לכול משחיטתו משמע דא"ל שום בדיקה, וכן סתם בשו"ע ס"ז ס"ז דאפי' שחט בינו לב"ע שפיר דמי, וברשב"א כתב שאם יראה שלא נשחטו רוב הסימנים ישתדל לגומרן עד שלא שיה שיעור שהייה, ונראה דכל טבח סתמא דמילתא רואה בשעת שחיטה אם שחט רוב הסימנים, ואם אירע שלא ראה הר"ז כמו ששחט כלילה וכיו"צ דשפיר מארכינן ליה לזדוק, אבל כשאנו צאים לדון אם הטבח ראה ששחט רוב הסימנים שפיר מחזקינן שראה, והלכך גם במומר שפיר מכשרינן בלא בדיקת סימנים, דסתמא אין לחוש שמא לא נשחט רוב, וכמ"ס תו' ט' א' דמדאוריתא לא בעי בדיקת סימנים. – ולהאמור נראה דמומר אוכל נבלות לתיאבון שצדקו סכין ונתנו לו ושחט בינו לבין עצמו, דאם נודע ששחט כלילה דיכטרכו בדיקת סימנים לכו"ע.

תוד"ה איכא צפרק קמא דגיטין מוכח דכתיבא ולא אחזיקו כו', כונתם למה שאמרו שם אי רשב"ג אי דאחזוק כו', ועוד דרבא דקאמר דלר"ג אפילו שני עדים כותים כשרים בגיטין ולא בשטרות ע"כ דאחזוק בהא ולא בהא וכמ"ס תו' שם, וא"כ הרי מבואר דכתיבה בלא אחזוק לר"ג לאו כלום הוא, ומסתמא רשב"ג בשיטת אבוהיה קאי. (גיטין ס"ז סק"א ועי"ש).

ד' ז' מפני שהן מחליפין, באו"ז פסחים סי' רמ"ו והובא בד"מ סי' תמ"ה הוכיח מכאן דגם חמץ שביטלו אסור לאחר הפסח, דאל"כ היה להם לבטל ולא היו כריכים להחליף. – יעוי' בתו' שהקשו דהא פת עכו"ם אסורה, ותיראו שמחליפין בלה, והדבר קשה דמי

זה יחליף צ'ק שלפני הפסח בצ'ק שלאחר הפסח, ולא משמע
העוברי עבירה יפסידו מממונם כדי להחליף, אבל במנחת צדק
סימן מ"א הביא תוספתא בפ"ב דפסחים דמחליפין את השאור,
ואיירי בפת של עוברי עבירה שאפאה אחר הפסח, והגידון משום
שהשאור היה מלפני הפסח ובזה אמרינן שמחליפין אותו בשל
עכו"ם, ונראה דגם לשון רש"י אפשר לפרש ע"פ התוספתא,
ומש"כ מותר מיד אע"ג דלא שיה כדי לאפות ר"ל שלא שיה
כשיעור ללוג ולהחמיץ ולאפות, ומותר משום שלקחו שאור משל
עכו"ם חליפי שאור שלהם.

שם לימא מסייע ליה הכל שוחטין ואפילו כותי כו' אלא לאו מומר
לאותו דבר וכדכדא, יש לעי' הא עיקר חידושא דרצא הוא
דסמכינן עליו ששחט כהוגן, אע"ג שהוא מומר לאכול נבלות
לתיאבון, וכדאמר טעמא דלא שציק היתירא ואכיל איסורא,
וכדמוכח מהא דמסייעינן ליה מהא דמחליפין, אבל הא דחשיב בר
זביחה משמע דפשיטא הוא, ואילו הך צרייתא דהכל שוחטין
משמע דעיקר חידושא דאתי לאשמועינן הוא דחשיב בר זביחה,
מדקתני אפילו כותי, וכותי הרי לא סמכינן עליו ששחט כראוי
אא"כ ישראל עומד על גביו או יולא ונכנס או שנותן לו כזית בשר,
וא"כ עיקר החידוש דחשיב בר זביחה, ודכוותה בישראל מומר
דקתני נמי לאשמועינן דחשיב בר זביחה, אבל אכתי לא ידעינן אי
סמכינן עליו ששחט כראוי, ומה סייעתא לרצא היא, וי"ל דלצתר
דקתני דמומר לערלות שחיטתו כשרה דלא הוי מומר לכל התורה
פשיטא דמומר אוכל נבלות לתיאבון דשחיטתו כשרה, ולכן אם
מומר דקתני היינו אוכל נבלות לתיאבון ע"כ דאתי לאשמועינן
דסמכינן עליה ששחט כהוגן, דהא דחשיב בר זביחה לא אינטריך
לאשמועינן, ועי' רש"א.

שם גופא אמר רב ענן אמר שמואל ישראל מומר לעכו"ם מותר
לאכול משחיטתו שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהגה מסעודת
אחאב כו', בכלל זה שנאמן לומר ששחט כהוגן, דהא יהושפט

ואנשיו לא צדקו סכיניהם של טבחי דאחאב דהא לא הוה מפליג
נפשיה מיניה, ויש לעי' הא קיי"ל דחשוד לחמור חשוד לקל עי'
צבורות ל', וא"כ הא ודאי ע"ז חמירא מנבילה ואמאי נאמנים,
ורש"י כתב דיכרא דע"ז תקיף עלייהו וצנבלה לא אשכחן בהו
דפקרי, ולכאורה זו תשובה בזמן דהוי יכרא דע"ז דהוי תקיף
עלייהו טובא וכדאמר ליה מנשה לרב אשי צסנהדרין ק"צ ב' אי
הוית התם הוית נקיט צפולי גלימא ורהטת אצתראי, אבל בזמן
הזה דכבר צטל יכרא דע"ז מה טעם להתיר, ושמאל בזמן הזה
קאמר, ושמא שאני נבלה דבדו לשחוט כהוגן ולא שציק היתירא
ואכיל איסורא, משא"כ בע"ז, וא"ע.

לפירוש תו' דמומר לאכול נבלות להכעיס לא חשיב צר זביחה,
וכס"כ מומר לכל התורה, היה מקום לפרש דחידושא דרב ענן אינו
אלא דחשיב צר זביחה, והיה אפשר לומר דיהושפט לא ידע
דאחאב עובד ע"ז, ועכ"פ לאחר שנכנע אחאב, וראה דרב ענן
ממה דאין הקצ"ה מביא תקלה לצדיקים, וכיון דיהושפט ואנשיו
אכלו, ש"מ דחשיב צר זביחה, ולעולם אין נאמנים, דהחשוד על
ע"ז חשוד על נבלה, אבל ל"מ כן צסוגיין, וגם לא הוזכר כאן הא
דאין הקצ"ה מביא תקלה על ידן, וגם מאן יימר דמשרתי יהושפט
היו כולן צמדרגה זו, וגם לשון מותר לאכול משחיטתו מתפרש
דסמכינן ששחט כהוגן דומיא דמותר לאכול משחיטתו דאמר רבא
באוכל נבלות לתיאבון, דאל"ה הול"ל שחיטתו מותרת.

למסקנא דאיתותב רב ענן לא פירשו צגמ' כיצד יתייבץ הא
דיהושפט, ונראה משום דכל הני שינוייא דשנינן לאוקמי לדשמואל
כגון דהסתה רק באכילה ולא סגי צשתייה, וכן הא דכל משרתיו
צדיקים ורשעים לאו כלל הא כמ"ס הגרע"א ז"ל צגליון, וכן הא
דלא הוה מפליג נפשיה מיניה, כל הני מילי לאו צדוקא נינהו, אלא
שמאל הא דהוי סבר הכי, וכיון דאיתותב לא מקיימינן להו.

שם ועדיין לא נאסר יין כו', עי' מש"כ בזה לקמן י"ג א'.
רש"י ד"ה מפני, א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה צחו"צ ע"ז

סי"א סק"ג. עבר ומכר איסורי הנאה אם מותר לו להשתמש בדמים הדבר במחלוקת לדעת רש"י חולין ד' ז' וכן בתו' שם וברא"ש קדושין נ"ו ז' דלמוכר עצמו אסור להשתמש בהן מדרבנן, והרא"ש שם הביא גם הירושלמי דשם דאין תופסין דמיהן והמעות גזל בידו, ומבואר דלא ס"ל דמהירושלמי הזה מוכח דשרי אף לעצמו, ודלא כמו שהוכיחו מזה הרמב"ן והרשב"א, עי' חו"ב ע"ז סי"א סק"ב, וכ"כ בבהגר"א או"ח סו"ס תמ"ג שאין הראיה מוכרחת, ודעת הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והר"ן דאף לעצמו שרי, וכ"נ דעת המחבר באו"ח סו"ס תמ"ג [ועי' שם במ"ב ס"ק ט"ז], וסי' ת"נ ס"ד, ואף דמסברא ראוי לחכמים לאסור כהאי גוונא דהא עיקר איסור המכירה מדאוריתא הוא משום שיהנה בדמים, וא"כ איסור השימוש בדמים יש בו תועלת לעיקר איסור ההנאה, ל"ל דכיון דגלי רחמנא שאין תופסין דמיהן, הרי חזינו כנגמר האיסור במכירתו, שכבר זכה בתמורתו, ועכשיו איסור השימוש הוא מעין יוליך הנאה לים המלח, וכאילו מו"א מרשותו דבר היתר כנגד הנאת האיסור, וזה לא חייבוהו חכמים, וגם מעות מקח חסידי כאילו נגרמו ע"י האיסור, ואין נאסרין בגרמא. (עד כאן, ועי' שם בכל הסימן).

בתוד"ה מותר כתבו דהא דמבואר פסחים כ"א ז' דחמץ דרבנן בשעות דרבנן חוששין לקדושין, [ל"ע אי מבואר שם כן], היינו למיחש אבל אם בא אחר וקידשה לריכה גט משניהם, ונראה דבאמת מעיקר הדין אין כאן קדושין דגם איסורי הנאה דרבנן אינם שוים פרוטה, אלא דמשום חומרא דאשת איש החמירו חכמים לחוש לקדושין בדבר שאין לו עיקר מן התורה, משום דלא מיפרסמא מילתא כולי האי לאסור בהנאה, ובזה מובן דחילקו בין חד דרבנן לתרי דרבנן, דהיינו בין שעות דרבנן וחמץ דרבנן, לבין שעות דאוריתא וחמץ דרבנן או חמץ דאוריתא ושעות דרבנן, ולכאורה תמוה מה ראו על ככה, ומה מקום לחלק ביניהם, אבל למש"כ דאינו אלא תקנת חכמים משום חומרא דאשת איש, שפיר

ניחא ללא החמירו אלא במידי דכולי דרבנן, דחששו ללא ידעו
שהם איסורי הנאה. (ע"ז סי"א סק"ד מתוה"ד).

ה' א' ע"פ הדיבור שאני, פרש"י שהקב"ה התירו לפי שעה, ע"י
ריטב"א ומהרש"א, ונראה דמודה רש"י דשפיר י"ל לקושטא
דמילתא דהעורבים הביאו לו ממה דזבח עובדיה וכיו"ב, אלא
דלשון הגמ' ע"פ הדבור שאני מתפרש דאף אי הוי ידעינן שהביאו
לו מן האסור, נמי אין ללמוד מזה דמומר לעכו"ם מותר לאכול
משחיטתו, והיינו די"ל דהתירו הקב"ה לפי שעה, ואפשר נמי
דמימרא דרב מבי טבחי דאחאב מתפרש שהביאו מסתם טבחי
דאחאב, ובתוד"ה ע"פ נמי משמע דפירשו כפרש"י.

סם והא מהכא נפקא מהתם נפקא מעם הארץ פרט למומר,
לכאורה האי קרא אשמועינן שאינו מתחייב חטאת בעשייתו
החטא, ואפילו עשה תשובה אינו חייב להביא, ואילו על חטא
שחטא קודם שנעשה מומר, שפיר אפשר שיכול להביא חטאת אף
כשהוא מומר, ואילו קרא דמכס ולא כולכם להוליא את המומר
הוא לומר שאין מקבלין ממנו קרבן, וי"ל דאם היה מומר יכול
להקריב קרבן, אין סברא שיפטר בעשייתו, וע"כ יס ללמוד מקרא
דמעם הארץ בעשותה דגם אינו יכול להביא קרבן, ואי מקרא
דמכס, באמת לא הוי ידעינן לפוטרו, וזה בכלל האריכותא
דעבדינן דהו"א דדוקא בעולה אבל חטאת דחיובא הוא לייתי, ועי'
בספר מרן זללה"ה ליו"ד ס"ב סק"ז, ובמל"מ פ"ג משגגות.
(הוריות ב' א').

סם ומחלל שבת בפרהסיא, עי' מש"כ בזה לקמן י"ג א' ד"ה
ומחלל.

סם ותיובתא דרב ענן תיובתא, עי' מש"כ בזה לעיל ד' ב' ד"ה
למסקנא, ולקמן י"ג א' ד"ה ויפ.

ה' ב' מאי בינייהו, א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"ב
הוריות. יס לעי' אמאי לא נפרש דמומר היינו לכל התורה,
וכבריינתא דחולין ה' א', אבל מומר לחלב שפיר מביא קרבן אפילו

על חלב, ואילו לרש"י משום ר"ש אינו מביא ללאו שז מידיעתו הוא, וי"ל דקים לגמ' דדרשא דשז מידיעתו דרשא פשוטה היא וליכא מאן דפליג עליה, וע"כ דת"ק לאוסופי אחי, וא"ת וכיון דת"ק ממעט אפילו מומר לאכול חלב דאינו מביא קרבן על הדם לרב המנונא, ולרבא אפילו לא שביק היתרא ואכיל איסורא כיון דלתיאבון אכיל אינו מביא, א"כ למאי אינטריך למעוטי שאינו שז מידיעתו, ואין לומר דליכא ייתורא לדרשא דשז מידיעתו, דבשבת ס"ט א' מבואר דמייתורא דרשין לה, וי"ל דאי לאו דרשא דשז מידיעתו, לא הוי ממעטין מקרא דמעס הארץ אלא היכא שאינו שז מידיעתו ורק לבתר שכבר נתמעט שאינו שז מידיעתו אייתר לן מעס הארץ למעט אוכל לתיאבון או מומר לחלב ומביא על הדם, א"נ דרשא דשז מידיעתו אינטריך לכההיא דשבועות כ"ו ב' דמלטער לשכוח וכפירוש תו' שם, א"נ לההיא דיומא פ' א' דמחייבי קרבן אכזית קטן.

יעוי' בתו' שנתקשו צהא דמייתין ברייתא דמומר לדבר אחד מביא קרבן ורק מומר לכל התורה אינו מביא ואהא פרכין והא מהבא נפקא מהתם נפקא ומייתין הך ברייתא, ומשמע דהך ברייתא נמי בעי שיהא מומר לכל התורה, ותיראו דה"נ חלב ר"ל כל חייבי כריתות שבתורה לבר מדם, [אבל א"ע לפ"ז הא דקאמר רבא דכו"ע מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם, דהא ודאי מומר לכל התורה הוי מומר נמי לדם, ולא משמע דרק לענין קרבן קאמר, וס"ל דברייתא דחולין לא ממעטא אלא נדרים ונדבות ולא חטאת ופליג אצריכותא דגמ' דהתם], א"נ דחלב ודם בלאו אחד נאמרו ויש מקום לומר דמומר לזה הוי מומר לזה, ולו"ד ז"ל הרי צהא ברייתא פליגי ת"ק ורש"י בשם ר"ש, ואיך שפרש ע"כ נמלא דברייתא דחולין במחלוקת שנויה, דאם נפרש במומר לכל התורה כולה וס"ל לרש"י בשם ר"ש דמביא קרבן, הרי הוא פליג, ואם נפרש במומר רק לחלב נמלא דת"ק פליג, ולחלק בין חטאת לעולה לדינא לא מסתבר לגמ' דהא בברייתא ובקרא דמעס הארץ לא

מוכח מה למעט, וספיר יס לו לתנא דברייתא דחולין למעט גם מהאי קרא רק מומר לכל התורה, וכדמרכינן להו התם, ולא שייך למיפרך אלא מהבא נפקא מהתם נפקא, ולא לחלק להלכה, ורז המנונא לפי דלא אשכח תנא דסבר דמומר לכל התורה מביא קרבן על חטא אחד שאינו מומר עליו, וכיון דרשב"י בשם ר"ס משמע דסבר דמומר מביא קרבן, לכך ע"כ לאוקמי דמומר רק לחלב, ונמלא לפ"ז דת"ק סבר דמומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה, ואשכחן תנא דסבר הכי בעירובין ס"ט א', ולדידיה גם דרשא דמכס ממעטא מומר לדבר אחד ואיכא לאכרוכי גם אליביה כדמרכינן להו בחולין סס, וגם אפשר נמי לומר כתירוץ השני שבתו' דס"ל דחלב ודם כי הדדי נינהו, ורבא סבר דלכו"ע מומר לדבר אחד מייתי קרבן על השני, ומומר לכל התורה נראה דס"ל דלכו"ע אינו מביא קרבן גם על חטא שלא פרץ בו, ולכך מוקי לה דמומר לדבר אחד, ולרשב"י בשם ר"ס מביא קרבן גם על אותו חטא אם לא פרץ בו אלא לתאבון ועכשו אכלו בשוגג כי היה ההיתר מזומן לפניו, ולת"ק אינו מביא כיון שהוא מומר לאותו חטא, ועי' ברמב"ן חולין סס וכנראה כונתו כמס"כ.

ויתכן עוד דנידון מומר בשעת חטא אינו תלוי בגדרי מומר דכל התורה, דהבא בעינן שיהא שז מידיעתו מחמת האיסור, דהכי משמע קרא דגם החוטא הוא צמאז אשר לא תעשנה אלא שנכשל בשגגה, ולכן ס"ל לרז המנונא דכיון דהוי מומר לחלב א"כ אף שפורש מן הדם, אין פרישתו מחמת האיסור, אלא בצירוף טעמים אחרים, ולא חשיב שז מידיעתו, וזה נלמד רק מקרא דמעם הארץ, דמיניה ילפינן דבעי שז מידיעתו רק מחמת האיסור, וכ"מ קאת לשון הגמ', דלא אמרינן מר סבר פרט למומר והאי נמי מומר הוא ומר סבר שז מידיעתו וזה שז מידיעתו הוא, אלא אמרינן מר סבר כיון דמומר לאכול חלב לדם נמי מומר הוי ומר סבר לדם מיהא שז מידיעתו הוא, משמע דחידוש הוא דחשבינן ליה שז מידיעתו לגבי דם, ורבא סבר דרק כשבאיסור עאמו הוא נכשל

לתאבון ס"ל לת"ק דמומר הוי ולא חשיב שז מידיעתו דמידיעת האיסור אינו שז, ולרש"י משום ר"ש אף זה חשיב שז מידיעתו, ומיהו לפ"ז ק"ק מהיכא קים לגמ' חולין שם דאף כשחטא כשלל היה מומר לדבר, דנמי אינו מביא בשעה שהוא מומר, וכדמלכין להו לקראי דמכס ודמעס הארץ אהדדי, והתם אשעת הבאה קאי, והא שז מידיעתו אינו מונע הבאת הקרבן דמלטער כי ההיא דפירש' תו' שזועות כ"ו ז' נראה דמביא קרבן על חטא ששעה כשלל היה מלטער, אף דלא חשיב שז מידיעתו, וס"ל דמ"מ כיון דמקרא דמע"ה דרשין לה אף דמשמטין בסברא דשז מידיעתו, אפ"ה משמע שאינו צדין הפרשה ואף לל להביא, וס"ע.

נראה דאף רש"י משום ר"ש דריש לקרא דמעס הארץ ומוקים לה למומר לכל התורה חוץ מאותו חטא, וזה צין לרב המנונא וצין לרבא, ולפ"ז במומר רק לאותו חטא, אפשר דכשר להביא קרבן על אותו חטא ששעה קודם שהמיר, דמקרא דשז מידיעתו לית לן למעט אלא בשעת חטא דלא חשיבא שגגה, וכמש"כ לעיל דמלטער מסתבר דמביא קרבן, ושמא לבתר דדרשין מע"ה תו מוקמין ליה נמי למומר רק לאותו חטא למיפסליה מלהביא, וכדס"ל לת"ק, ומיהו טפי מסתבר לומר דרש"י משמיה דר"ש ס"ל כצרייתא דחולין שם דרק מומר לכל התורה אינו מביא קרבן, אבל מומר לדבר אחד מביא. (הוריות י"א א').

שם בשאין ישראל עומד על גביו למימרא בעי, מהא דמיבעיא לן אי קיבלה מיניה או לא, מבואר דהך קושיא דאטו למימרא בעי, ל"ק כ"כ, דאיכא לפרש דאתי לאשמועין דלא מהני חותך כזית בשר ונותן לו, ומיהו ליסנא דנמנו על שחיטת כותים ואסרוה, משמע שיש כאן חידוש על עיקר שחיטת כותים, ואפשר דמעיקרא הוי ס"ל דכותים כלפי עצמן נזהרים בשחיטה כהלכה, אלא דלית להו לפני עור, והלכך כשחטו לישראל הרי הוא חסוד שלל נזהר כ"כ, אבל לעצמו שחיט שפיר, ונותן לו כזית בשר מהני, והשתא נמנו לומר דהכותים כלפי עצמן אינם נזהרים בהלכות שחיטה,

ונפ"מ דדיינינן להו כשחיתת חש"ו צינס לבין עצמם לענין כיסוי הדם ואותו ואת בנו פ"ו א' דקיי"ל כר"מ דמותר לשחוט אחריהם ופטור מלכסות, והיינו דנמנו על שחיתת כותים ואסרוה, אע"ג דבישראל עומד על גביו שרי, ומיהו הדבר מחודש לומר דגם כספק לא דיינינן להו, ולקמן ו' א' אמרינן דעשאו כעכו"ם גמורין, ואמרינן אי לשחיתה מהתם גזרו בהו רבנן, ומשמע דכעכו"ם גמורים דיינינן להו, ועי' מש"כ לקמן סם, ועי' ברמב"ן ורשב"א שכתבו לתלות הגידון אם שוחטין כהלכה, בפלוגתא דלעיל באחזוק בדלא כתיבא, ועי"ס ור"ע.

ו' א' ליסני ליה כאן בבישראל עומד על גביו כו', נראה דהא פשיטא שלא אכלו ע"י נתינת כזית בשר, דכל כי האי הו"ל לרנב"י אר"א לפרוסי, וכיון דאכלו בלא נתינת כזית בשר, ע"כ בישראל עומד על גביו הוי, דאל"כ לכו"ע אסור דהא חסידי אלפני עור, ועי' רמב"ן.

סם מאי כעכו"ם גמורים ארנב"י לבטל רשות וליתן רשות כו', בחו"ד סי' קנ"ט סק"ד הוכיח מכאן דלקולא לא עשאו כעכו"ם, דאל"כ הו"ל למימר רבותא טפי דאף לקולא עשאו כעכו"ם, ועי' ס"ד סם סק"ה, ובאה"ע סי' מ"ד ס"י פסק דחוששין לקידושיהו. – ולכאורה משמע דלענין שחיתה לא הוסיפו ר"א ור"א כלום על תקנת ר"ג, דהא אמרינן דמהתם גזר עלייהו, ולשון כעכו"ם גמורים משמע דמותר לשחוט אחריהם באותו ואת בנו, ומיהו שם זה נמי נידון כלקולא דלא אמרינן, ור"ע.

סם כיצד אומר לו רשותי קנויה לך רשותי מבוטלת לך קנה וא"ל לזכות, נראה דבהלכות ממון אין לאמירה זו שום ממשות, ואינו רשאי לעשות בחצר שום דבר ששותפים מעכבים זה על זה, ואף בקנו מידו, דלא אשכחן סילוק רשות, ואף לב"ש עירובין ע"א א' דמיקנא רשותא הוא, נמי לא קנה כלום, והרי אם קדם והוציא נתבטל ביטולו, אלא כל ענין הביטול הוא הלכה שנתחדשה בהלכות עירובין, לאפשר להסתלק מן הרשות כאילו אינו דר סם,

ובדיבור בעלמא סגי, ולא תיקנו קנין על ענין זה, ולפי שהוא ענין בהלכות עירובין לכך לא תיקנוהו בעכו"ס כדאמר עירובין ס"ב א', ובמומר לחלל שבת בפרהסיא, ומ"ס במ"א סי' ס"פ סק"ד דאם ביטל רשות ביתו הרי הוא מרבה עליו דיורין לא מלאנו הדבר מפורש דאינו רשאי לנעול רשות שביטל, ואם אמנם כן, יס לפרש שהוא מהלכות ביטול, דאם אינו מרשה להכנס הר"ז כחוזר ומחזיק ברשותו, והרמב"ן בחידושו ר"ס פסחים כתב לשון זה וכן נמי ביטול רשות שהזכירו לענין עירוב אינו מפקיר ביתו שיטבו בו אחרים אלא שהוא עוקר דעתו מלדור עם השותפים ביומו כדי שיהו הם כמי שדרים לבדם.

וא"ת א"כ אמאי חילקו חכמים בין ביטול לעירוב, לענין שאינו מודה בעירוב, דעירוב לא מהני ביה ומ"מ מבטל רשות, הלא כיון דביטול אינו שייך רק בהלכות עירוב, וזה אינו מודה בו אמאי מהני ביטולו, וי"ל דלא דמי דעירוב הוא מלוא מחודקת שמתתפין על ידו להחשב כאחד, וזה לא שייך במי שאינו מודה בעירוב, אבל סילוק רשות הוא מעין מכירת רשות אלא שאינה מכירה גמורה, וענין זה שייך בכל אדם, אלא שאינו נתפס בקנין, והלכך כל שעדיין תורת ישראל עליו, שפיר שייך בו ענין זה שנתחדש לענין עירוב איכא סילוק רשות בלא קנין, ומהני לענין עירוב, ועי' עירובין ס"ב א' ואמרו רבנן כו', ועי' ס' בתוד"ה ועכו"ס. (עירובין ס"ט ב').

ס' אמר ר"ז אפשר גזרו על התערובת דמאי ומסתיעא מילתא דר"א למיכל איסורא השתא בהמתן של לדיקים כו', אע"ג דשפיר אפשר דהע"ה הזה עישר את היין, משמע דמ"מ לא היה ראוי לר"א להכשל בזה, וקל"ע דנהי דיך כאן עבירה על תקנת דמאי, אבל אין ראוי למיחשב הדבר כאכילת איסור אם זה היה מעושה, ובתו' לעיל כתבו דרק באכילת איסור גנאי הוא ללדיקים להכשל. – א"ה, עי' מש"כ בחו"ב דמאי ס"ג סק"ו בשם מרן זללה"ה במכתב שבספר תורת זרעים, דמהא דאמר שבת כ"ג א' דמאי

הוי ספק דרצנן מוכח דאין חיוז אס הוא מעושר, אצל צראש יוסף
כאן הוכיח דאף אס הוא מעושר אמרינן דאין הקב"ה מביא תקלה
על ידן, מדפריך בגמ' על ר"מ.

סם הנותן לשכנתו כו', א"ה, בדברי הרשב"א בסוגיין דדין סתם
ע"ה אס הוא חשוד על השביעית, עי' חו"צ שביעית ס"ז סק"ד,
צורות ל' א'.

סם הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה כו', נראה דלהחליף
איסור באיסור אסור, ואפילו שניהם אותו האיסור ואותו השיעור,
שיש כאן שתי פעולות, האחת מכירת דבר איסור שהיא אסורה,
והשניה שהיא מלוא שלוקח ממנו את האיסור, ואין מלוא מכזה
עבירה, והרי הוא לוקח מכשול מלפני העור ונותן לפניו מכשול
אחר, ומיהו יש להסתפק אי מדאורייתא אסור כהאי גוונא, ובפ"ת
יו"ד סי' קנ"א סק"ד כתב לסייע דעת הסוברים דאף אחד עצרא
דנהרא אסור מדרצנן מהא דהנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן
לה והיינו משום דחשודה להחליף ונמצא מאכילה שאינו מעושר,
והרי הכא האיסור צידה והיא מחליפתו ומ"מ מחייבינן ליה לעשר,
ולמש"כ אין מזה ראיה דלהחליף לא דמי אחד עצרא דנהרא, אלא
יש כאן מעשה האסור ומעשה המותר ומלוא, וכלאו הכי הכא
דממאי עסקינן והרי אין תורמין מן הדמאי על הדמאי כדתנן פ"ה
דממאי, וא"כ איכא למיחש שמה שנותן לה אינו מעושר ומה שהיא
נותנת לו הוא מעושר, [וכש"כ אס שכלו טבל גמור דאסור]. (ע"ז
ס"א סק"ה מתוה"ד).

ו' ב' והתיר רבי את בית שאן כו', א"ה, דדין קדושה ראשונה אי
קדשה לעתיד לבא ודין אי בטלה קדושה שניה, עי' חו"צ שביעית
סימן ג'.

תוד"ה והתיר וכן משמע דמיירי הכא דממאי מדפריך לקמן
ודילמא ר"מ נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר ללא שרי אלא
דממאי, עי' בשעה"מ פ"ד מתרומות וברש"ש גיטין ל"א א'.

צא"ד ובשאר פירות נוהגת תרומה גדולה אצל לא מעשר, ז"ע

מהיכי תיתי לחלק בין ההפרשות.

בא"ד ור"ת מפרש דאין השדות חשובות כמו שלנו לפי שנותנין מהן מס, ל"ע בטעמא דמילתא, ועוד דגם שוכר שדה חייב במעשר.
ז' א' השתא בהמתן של כליקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן כו', ברמב"ן הביא לפרש אין הקב"ה מביא על ידן תקלה לאחרים, דבהמתו אינה מוזהרת על איסור טבל, ועל ידי אכילתה עובר בעה"ב על איסור טבל, דהשעורים היו של בעל האושפיזא, ובכלל דמי האושפיזא גם להאכיל בהמתו, דמסתבר דגם באכילת בהמתו לא היה ניחא ליה ליהנות משל אחרים.

שם לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, אי בדמאי איירי שכבר הופרש ממנו תרומה גדולה, והגדון רק בתרומת מעשר, ניחא שאינו אלא לחברים אבל מן הדין א"ל מוקף כמ"ס תו' גיטין ל' ב', וניחא מה שפרש"י כאן שמה נאבד או נרקב, ולמאי דמסיק חזי מאן גברא רבה קמסהיד עליה, מיתרלא שפיר נמי הך קושיא, אם הכוונה שדקדק שלא עישר כלל, אבל אפשר לפרש שדקדק שאכל כל העלה, ולפ"ז לא מיתרלא הך קושיא.

ז' ב' ומי מיחייבא והתנן הלוקח לזרע כו', אם נימא דהוא קנה השעורים, כמ"ס מהרש"א במהדו"ב שהרי לא ראה ליהנות משל אחרים, והוא לא עישרן משום שסבר שהמוכר עישרן, א"כ משמע כמ"ס מרן זללה"ה בדמאי ס"ד סק"ד דאף שהוא לקחן לבהמה מ"מ כיון שנתחייבו ביד המוכר שלקחן למוכרן, הרי הם חייבים גם ביד הלוקח, אבל פשטא דגמ' דרפב"י לא קנה השעורים אלא דבכלל דמי אושפיזא גם להאכיל לבהמתו, ובעל האושפיזא המאכיל, והוא לקחן לאכילה כמ"ס רש"י, או דכיון דמאכיל לאחריו הרי זה כלקח למכור דחייב, ובעל האושפיזא חזר היה, דאם לא כן היה רפב"י מעשרן בתחלה, אלא שטעה בדד' יוחנן דסבר דגם הלוקח לאכילה מאכיל לבהמה. (דמאי ס"ג סק"ה).

שם הלוקח לזרע ולבהמה קמח לעורות שמן לנר שמן לסוך זו את הכלים פטור מן הדמאי, אשמועינן דלא גזרו על הגאה של כילוי

בדמאי, ומיהו דוקא בלקחן מתחלה לכך כדאמר בגמ', ומתני' נמי דייקא דקתני הלוקח לזרע כו', ולא קתני זורעין את הדמאי ונותנין לבהמה כו', דבלוקחן לאכילה אסורין גם בהנאה של כילוי, ואם נפלו לו בירוסה תניא בתוספתא דמאי דחייב לעשרו ואינו רשאי ליתנו לבהמתו, וכן כשניתנו לו במתנה, ללא הקילו אלא כשתחלת לקיחתן שלא לאכילה, אבל סתם חשיב בלקחן לאכילה, ויש לעי' לקחן לאכילה ועצר ומכרן והלוקח לקחן לזרע ולבהמה מהו, ומסתברא דהשני פטור, דהא לקח דמאי לזרע, לא מיבעיא אם הלוקח הראשון ע"ה, דסתמא שנינו הלוקח לזרע פטור מן הדמאי, אפילו לקח מן הלוקח השלישי, אלא אפילו אם הלוקח הראשון חזר, דאין לשני עם הראשון כלום.

אח"כ ראיתי בספר מרן זללה"ה בדמאי ס"ד סק"ד שכתב דהלוקח על מנת למכור כלוקח לאכול, ואינו ענין למתני' דדמאי פ"ב מ"ד החנונין אינם רשאים למכור את הדמאי, ועי"ש בירושלמי, דהתם איסור מכירה, והכא דיינינן בלקח למכור ונמלך לזריעה אם חייב לעשר, והלכך אף אם לוקח שני הוא לזרע ולבהמה חייב בדמאי בין מכח המוכר שכבר נתחייב ובין מכח הלוקח כיון דפירות אלו כבר נטבלו ביד חבר וכמו שאמרו שלא יתן לפני בהמת חבירו כו', ואמנם זו ראייה רק לחיוב המוכר וזה פשוט דכשלקח לאכילה ואינו רשאי ליתן לפני בהמתו דגם אינו רשאי ליתן לחבירו לבהמתו, אבל בעצר ומכר והלוקח לקח לזרע לא שמענו שהשני יתחייב מחמת חיוב הראשון. (שם).

ח' א' א"ר אמר שמואל ליבן סכין ושחטו בה שחיטתו כשרה חידודה קודם לליבונה, לכאורה ראוי לתלות הדבר גם בשיעור החידוד של הסכין, ובסכין רעה יש לחוש דליבונה קודם לחידודה, ול"ל דבסתם סכין קאמר שהוא חד, ועי' רשב"א, גם יש לפרש דאיידי שהסכין פוגש את הסימן בשעה שהוא מהלך, שאם יגע בסימן עד שלא מהלך יש לחוש דליבונה קודם, ואפשר דלעולם כן הוא דאל"כ יש לחוש לדרכה, ומיהו גם אם רשאי לפגוש את העור

שלא זהליכה, אבל הסימנים לעולם צריך לפגשם בזמן הולכת הסכין.

שם איבעיא להו ליבן שפוד והכה בו כו' למאי נפ"מ לכדתניא כו', הקשה בני אי"ש נ"י לגירסא דידן בתוספתא שבר"ש פ"ט דנגעים מ"ב דלריך שידע אם הוא שחין או מכה, אמאי לא אמרינן דנפ"מ משום שצריך שהכהו ידע משום מאי מטמא, ולאו קושיא היא דנפ"מ דלירוף דאמרינן עדיפא טפי שהוא נפ"מ צמעה ולא צמחשבה, וגם כיון שהולכין להביא דאין מטרפין, דכלא זה שםא אף אין צריך לדעת משום מאי מטמא, תו ניחא טפי לפרש ג"כ דנפ"מ לענין לירוף, גם י"ל דכשיודע כל המאורע והמאורע ידוע שהוא שחין או שידוע שהוא מכה, אף שהכהו אינו יודע עכשיו אם מאורע זה דינו כמכה או כשחין דשפיר מטמא, כיון שידוע כל המאורע, ול"ע בזה. (נגעים ס"ה ס"ק י"ח).

שם ותניא שחין ומכה אם שחין קודם למכה בטל מכה את השחין כו', לפי דלביבן שפוד והכה בו ע"כ איכא גם כח הליבון וגם כח ההכאה, לפיכך הולכך להביא הך צרייתא דאזלינן צתר צתרא, והיינו דמיבעיא ליה הי ניהו צתרא, והנה גם כח הליבון וגם כח ההכאה שניהם גורמים להוריד את העור ולעשותו מורד, ואיירי בשיש בכל אחד כח מספיק לזה, ולפי דגידול הצרבת מושפע מן הצתרא לכך אזלינן צתריה, ואם הצתרא שחין הר"ז צרבת השחין ואם הצתרא מכה הר"ז מחית המכה, וגם כשהמכה שרפה את העור, אפ"ה כשצאה אח"כ ההכאה הרי היא הגורמת העיקרית בגידול הצרבת.

ברמב"ן בסוגיין כתב דאיכא נפ"מ צבעיין כשהוסגר בשחין ובאמצע ימי ההסגר הכהו בשפוד המלובן דאם ליבון קדם הו"ל שחין ושחין וממשיך בהסגרו, אבל אם חבטא קדים נתבטל השחין ובטל הסגרו ולריך לחזור ולהסגירו על המכה, והדברים סתומים דהא לעולם אין שחין ומכה מטמאין אלא כשנעשו צרבת והצרת צרבת, וכל הכאה שמחליפה משחין למכה או איפכא גורמת

למורד, ולרצנן בפ"ז מ"א כל שהיה מורד באמלע כבר אין הבהרת מטמאה לעולם כדין נולד במורד, וגם משנעשה מורד עד שקורם עור להעשות לרצת ימים יעצורו וכבר יעצרו ימי הסגרו, ואף אם הוא שחין וסחין ילטרך הסגר חדש, ולריך לדחוק דסתמא אין הבהרת נשאת במורד, ובזה לא מטהרי חכמים לעולם וכמש"כ בחו"צ נגעים ס"ה סק"א, וס"ל להרמב"ן דאם בתוך ימי הסגרו נעשה מורד וחזר הרי הוא כמו שהיה, בין בבהרת שבעור הבשר ובין בבהרת שבסחין, דימי ההסגר לא מעלין ולא מורידין, אבל אם נתחלף משחין למכה בזה אף בתוך ימי הסגרו בטל הסגרו, כיון שנשתנה שמו, ווק"ק הא אכתי יכול לחזור שוב להעשות שחין ע"י הכאה, ומ"ס מורד שאינו מבטל הסגרו, ומכה מבטל, ומ"מ לו"ד ז"ל נראה דנעשה מורד מבטל ההסגר ואף כשחזר למה שהיה, לריך הסגר חדש, אף כשהנגע לא היה במורד, ול"ע, וואי הוי משכח"ל דשחין יעשה מכה בלא מורד באמלע, היה נפ"מ נמי במוחלט שהוחלט שבסחין בפשיון ונעשה מכה דבטל החלטו ולריך הסגר בתחלה].

ומדברי הרמב"ן מבואר דזימנן מטהרין אותו תוך ימי הסגר, דהא בנתחלף משחין למכה כתב דמסגירין אותו מחדש תוך ימי הסגרו, וא"כ בנעשה מורד נמי יס לטהרו תוך ימי הסגרו, עכ"פ צהיה שחין או עור הבשר ונעשה מורד ע"י מכה, עי' בחו"צ נגעים ס"ה סק"ה שכתבנו כן בשם מרן זללה"ה דכל שאירע בתוך הסגרו מעשה המחייב שיראה בתחלה מטהרין אותו מיד, אבל הדעת נוטה לריך כהן.

שם חידוד שאני, בפשוטו דכח החידוד ממהר לחתוך עד שלא נכוה, ולשון רש"י דמתוך שהוא חד אין הבל האור שבו חזק, לריך נמי לדחוק על כוונה זו, דר"ל מתוך שהוא חד וחידודו ממהר לחתוך, הלכך ההבל שבו שאין בו כח החידוד וגם מבחינת ההבל הוא חלש יותר, אינו יכול להקדים את כח החידוד, ועי' ברשב"א שכתב דבחידודה קודם לליבונה אין הליבון עושה כלום בשחיטה,

דזמקום שהוא נוגע הרי החידוד פועל, ולא הליצון והלדדן מרווח רווחי, ובצרזייה מיצרז הרי כח הליצון אינו בחוד אלא בלדדן ומקום ללא מרווח רווח, ושם ג"כ כתב דכח ההבל הוא מועט בחוד.

שם אר"נ ארצ"א סכין של עכו"ם מותר לשחוט בה כו', פרש"י שאין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובין, ויש לעי' והא לאו בשופטני עסקינן ששוחטה להפסיד ממון, וכל העולם שוחטין ואוכלין בשר מבהמות שאינם מסוכנות, וע"כ דבהכי ניחא להו טפי, ואמאי לא חשיב הנאה, והרי אם לא ימלא סכין בחנם יסכים לשכור סכין בשכר, ונמלא עכשיו נהנה מן הסכין של ע"ז שנוטלו בחנם, ואולי נימא דקונים מאויים לשחיטה ואין קונים מאויים לרידיא, ואם ימלא קונה לרידיא אמנם יוסיף במחירו, וכה"ג לא חשיב נהנה ע"י השחיטה כיון שמפסיד בערכו, אע"פ שרלונו בכך, ואינו חפץ להתעכב עד שימלא קונה לרידיא, דעשיית רלונו לא חשיב נהנה, וכן באטמי דקיימי לקורבנא נמי ע"כ לחתכם לשמש בהם, ומ"מ חשיב הפסד, ובתו' ע"ז ס"ו ב' כתבו דחשיב קלקולו יתר על תקונו.

ויש להסתפק בשחט בסכין של הקדש אם מעל, די"ל דכיון דהקדש כהדיוט מדעת דמי כדאמר ב"ק כ' ב', הר"ז כקאץ דמים על השימוש בסכין ושפיר מעל. – א"ה, דדין שחיטה בסכין של מודר הנאה עי' חו"ב נדרים ל"ד א' ד"ה ובשו"ע.

שם ואסור לחתוך בה בשר, לכאורה פשיטא, ואפשר דלעולם יש לאדם סכין, והו"ל כעין גברא ללא עביד למיגר וחלך ללא קיימא לאגרא, וקמ"ל דאפ"ה אסור.

שם ותיפ"ל משום שמנונית דאיסורא, מפרש"י נראה ללא פריך הכי אלא אהא דמותר לחתוך באטמי דקיימין לקורבנא, דאמאי מותר הרי יש לאסור לחתוך משום שמנונית, אבל זהא דאסור לחתוך ליכא למיפרך תיפ"ל משום שמנונית, דשפיר אשמועינן דגם בלא טעמא דשמנונית אסור לחתוך, ועי' מהרש"א ורא"ש.

ח' ז' השוחט בסכין של עוזדי כוכבים כו' סכין טריפה כו', א"ה, נתבאר בסימן י"ד ס"ק י"ז אם הגידון כאן הוא השמנונית שהוא בעין על הסכין, או על מה שבלוע.

סם אגב דוחקא דסכינא בלע, א"ה, עי' מש"כ בסימן ט"ו סק"א בדברי המרדכי דאגב דוחקא דסכינא מפליט.

סם אמר אמימר משמיה דר"פ לא ליסחוף איניש כפלי עילווי בישראל כו', יעוי' בתו' שהקשו מקרא דויסימו את החלצים על החזות, וחידשו לחלק בין קודם שנלטנן הבשר לאחר שנלטנן, ולו"ד ז"ל היה נראה לליקטנא דלא ליסחוף לא משמע לאסור להניח ע"מ להוריד מיד, ובקרא מניחם רק לצורך תנופה, ודבילה כ"ז ב' איכא סחופי כסא אשיראי ומשמע שמהדקם כמ"ס בחו"צ סם], וגם אם בכלל לא ליסחוף גם הגחה לשעה מועטת, נמי לא קשה אם בקרא לא חששו לכך מחמת צורך תנופה, ונגזו מיד אם דאיב תרבא, ואע"ג שיכלו להניח החזות על החלצים, מ"מ כבוד טפי כשהחלצים למעלה, ואין קושיא מזה אם חכמים החמירו להמנע מזה, ואינו ענין למה שאין לחכמים לגזור על דבר המפורש בכתוב], ולפ"ז אין מכאן ראיה לחלק בין קודם שנלטנן לאחר שנלטנן, גם מסברא היה נראה לומר דקרא איירי בסמוך לשחיטה דמיד עם ההפשט כשאפשר היה להניף נזדרזו לקיים מצות תנופה, ואח"כ שמו את החלצים על החזות ומסתברא שהיה הבשר עדיין חם, ואילו מימרא דגמ' דלא ליסחוף ראוי לפרש גם לאחר זמן אף כשנלטנן.

רס"י ד"ה דהיתירא נמי כי שחיט זה בהמה כשרה נבעי הגעלה, לכאורה עדיפא איכא למימר דכל בהמה תלמוד קליפה, שמתחלה הסכין בולע אבר מן החי וחוזר ומפליט לבשר, ואפשר דמ"ד בחמין מלי סבר כרב"ח דבסכין של עכו"ם מדיח, ומשום דדיעבד סמכינן דאידי דטרידי סימנין למיפלט לא בלעי, [אלא דלכתחלה בעי הגעלה בחמין], ולכך לא בעי קליפה, וכיון דלא אפשר מותר לכתחלה, ומשו"ה הוצרך רס"י לפרש דאהגעלה קשיא

ליה, [אבל אין לומר דאף לכתחלה מותר לשחוט בסכין טריפה לרבצ"ח, והכא לענין להשתמש בסכין ברותח דיינינו, דהא רותח בכל סכין של שחיטה אסור וכמ"כ תו' ד"ה סכין, ועוד דבסכין של עכו"ם רק צדיעצד פליגי וכמ"ס רש"י ד"ה דוחקא].

תוד"ה והלכתא ולא כפי' הקונטרס דפירש התם דאבשר קאי, עי' מש"כ לקמן קי"א ב'.

ט' א' ואר"י אמר רב ת"ח צריך שילמוד ג' דברים כתב שחיטה ומילה, מה שפרש"י כתב שידע לחתום שמו קשה, דמי איכא דלא ידע לחתום שמו כדאמר גיטין ס"ו ב', ועוד דרש"י פירש הגי' שביחון קשר של תפילין וברכת חתנים וליכית וא"ל לימוד שמעלמו יהיה בקי בהן, ולכאורה כש"כ כתב שא"ל לימוד שמעלמו יהיה בקי בו, אבל יתכן לפרש דכתב היינו כתיבת ס"ת תפילין ומזוזות, שזה ודאי אומנות הוא, וכ"נ שפירש מהרש"א בח"א.

יש לדקדק על השמטת הרמב"ם והשו"ע הגך מימרי, ורק קשר של תפילין הזכיר הרמב"ם פ"ג מה' תפילין הי"ג, ואף לליכא דין ת"ח בזמן הזה לענין ליטרא דדהבא, עי' יו"ד סימן רמ"ג ס"ב בהג"ה ועי' צפ"ת סם, מ"מ היה ראוי להזכיר, ואפשר דהכל לפי הענין וכהיום אין מתעסקים בשחיטה ומילה אלא האומנים הבקיאים בכך.

סם מאי קמ"ל כולהו תנינהו, לשון זה משמע דפריך אהא דקאמר ואלו הן הלכות שחיטה, אבל על זה לא משני מידי, ולכן נראה מפרש"י דהכי קאמר דאלו הן כולהו תנינהו ולא הוצרך לשמועין, והא דאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו מילתא דפשיטא היא, וכ"ה ברמב"ן י"ב א', וע"ז משני לא צריכא ששחט בפנינו ב' וג' פעמים כו', ויתכן לפרש דהא דקאמר ואלו הן הלכות שחיטה דבא לומר דאף אם רק אחת מאלו אינו יודע נמי אסור לאכול משחיטתו, ואע"ג ששחט בפנינו ב' וג' פעמים שפיר, ומיהו לפי מה דקיי"ל בשו"ע ס"א ס"ג דאף אם מלמדיו אותו עכשיו הלכות שחיטה ואומר ששחט שפיר לא

סמכינן עליה כיון דלאו אדעתיה, בזה יס מקום להסתפק אם ידע כל ההלכות מלכד חלדה אם גם בזה חיישינן דעבד לה ולא אדעתיה.

סם לא כריכא דשחט לפנינו ב' וג' פעמים כו', פירוש שיודע שיש הלכות בשחיטה ואינו יודעם, אבל יודע סדר שחיטה ומסתדל לעשותו וכבר עלה בידו ב' וג' פעמים שפיר וס"ד דיש להחזיקו שלעולם יעלה בידו לעשות כסדר הזה, קמ"ל, ואפשר דכיוסוי בעי מספק וכן אסור לשחוט בנה.

וכתב הרשב"א דאפילו אומר ששחט כהוגן ולא שעה ולא דרס לא סמכינן עליה, ובאמת כן משמע בסוגיין דיינינן אם מותר לאכול משחיטתו, ולא אי מחזקינן בסתמא שעלה בידו לשחוט כהוגן, והנה פרטו בגמרא כל ה' הלכות שחיטה, ויש לעי' אם ידע כולן חוץ מחלדה ואומר שלא החליד אם גם בזה אמרינן שמה לאו אדעתיה, וי"ע. – ובהגרמה אם לא ידע וחזינן לאחר שחיטה שלא הגרים נראה ודאי דשפיר דמי, דלא גזרו עליו חז"ל לאסור שחיטתו, אלא דמספקינן שמה לא שחט כהוגן. (ס"א סק"ז).

סם זימנין דשהי ודרים ולא ידע, פי' דהא איירינן בשיודע שיש הרבה הלכות בשחיטה והוא אינו יודעם אלא שהוא יודע סדר שחיטה ומסתדל לעשותו, וכל שיחשוב שלא עלה בידו כסדר השחיטה (שראה) ודאי ישאל לחכם, וע"ז אמרינן זימנין דשהי ודרים ולא ידע שיש בזה שינוי מן הראוי בסדר השחיטה ולא יעלה על לבו כלל לשאול, ובדעתו ששחט כדרך השוחטים. (ס"א סק"ז).

סם לא דק מאי כו', כתבו בתו' דרוב פעמים שוחט שפיר ושריא מדאוריתא בלא בדיקת סימנים ורק מדרבנן אסורה לכך איכא למ"ד דלא החמירו לעשותה נבלה, ובתשובות הרא"ש כלל כ' סי"ד שאלו בנו ה"ר יחיאל אמאי לא אזלינן בתר רובא להתיר בלא בדיקה, והביא סם דברי התו' דמדרבנן הוא, והרא"ש בתשובתו השיב דלא מלאנו בשום מקום דקאמר רוב השוחטים שוחטים את רוב הסימנים דנסמוך אהאי רובא לאפוקה מחזקת אינה זבוחה,

ולא נתפרש אם כונתו לחלוק על דברי התו' וס"ל לליכא רובא
 דבסתם שחיטה שוחטין רוב הסימנים, ומדאוריתא קאמר דדיקה
 מעכבת, וכן נקט בדעתו צבינת אדם שער רוב וחזקה סי' א', או
 דמדרבנן קאמר דלא מלאנו שםמכו על האי רובא, דאי מדאוריתא
 קאמר הו"ל לפרש מ"ט דמ"ד דאינה מטמאה, שהרי ה"ר יחיאל
 הביא שהתו' כתבו דמשום דרובא שוחטין שפיר לכך לא החמירו
 לעשותה נבלה, ועי' במרדכי סי' תקע"ח שנסתפק אם איכא רוב
 דבסתם שחיטה שוחטין רוב הסימנים. – מש"כ צבינת אדם שם
 דאיסור לאו סמכינן ארובא ממה שלא תיקנו להפריש מעשר עני
 מדמאי, ל"ע דהא לקרות שם חייבוהו כדתנן דמאי פ"ד מ"ג, ור"א
 דפליג התם הוא משום דס"ל דגם הע"ה קורין שם, וועי' בר"ש
 שם שהביא מירושלמי דגם הטבול למעשר עני הוא במיתה, אבל
 הרמב"ם בפ"י ממ"א ה"כ פסק דאינו אלא בלאו, ועי' מש"כ
 בחו"צ תרומות ס"א ס"ק י"ד]. – א"ה, עי' מש"כ לעיל ד' א'
 בדברי הראשונים לענין שחיטת מומר אם צריך בדיקת סימנים.
 שם ולימא נשחטה הותרה הא קמ"ל דאע"ג דאיתיליד בה ריעותא
 כו' בא זאב כו', משמע דאי לאו דאיכא חזקה דנשחטה בחזקת
 היתר עומדת, הוי אסרינן בא זאב ונטל בני מעים, ויך לעי' דהא
 לאו ספק השקול הוא, דטפי איכא למיתלי בזאב דאורחיה לנקב,
 ושמא יך לדייק מזה דאי לאו דנשחטה בחזקת היתר עומדת, הוי
 מחזקינן לה בחזקת איסור דאינה זבחה, והוי מחזקינן מאיסור
 לאיסור, ובדאיכא חזקת איסור לא שרינן אף בספק שאינו שקול,
 ולא קאימנא בדיני חזקות, עי' בספר מרן זללה"ה אה"ע ספ"א
 סק"ד.

שם הא קמ"ל דאע"ג דאיתיליד בה ריעותא כו', נתבאר בסימן ב'
 סק"א.

שם לפור המנקר בתאנה כו', נתבאר בסימן ב' סק"א.
 תוד"ה כולהו וי"ל דאירי ששחט בסכין פגומה כו', כונתם לפרש
 כן בדעת רש"י וכמבואר בסמוך שכתבו דמונה סכין פגומה לפירוש

הקונטרס וכן מצואר צרא"ש, וצ"ע א"כ למה נקט רש"י מתני' דפסק את הגרגרת ולא נקט מתני' דבבב שוחטין חוץ ממגל קציר והמגירה.

צא"ד וי"ל דהתם אין כאן שחיטה שאינו אלא חונה, מתבאר בסימן ג' סק"ב.

ט' ב' א"ל מי קא מדמית איסורא לסכנתא סכנה שאני א"ל רבא מאי שגא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא, צ"ע דבאיסורים נאמרו הלכות דאזלינן בתר רובא ואוקמיה אחזקה, והרי יבב ביבב בטל ברוב חד בתרי ומותר לאכול שלשתן, משא"כ בסכנה ללא מהני רובא ולא לאוקמי אחזקה, ובשטמ"ק הגדמ"ח בשם תו' הר"פ הקשה דהא בסכנתא אסרינן בלא שום ריעותא כגון מים מגולים, ואם נאסור באיסורים בלא שום ריעותא לא נמלא דבר המותר, ותירץ דמדמינן איסורים בדאיכא ריעותא לסכנתא בדאיכא ריעותא, וצ"ע.

שם מה סוטה ברשות היחיד כו', ע"כ צ"ל דאיכא סברא להקל ברה"ר בספק טפי מצרה"י, דאל"ה לא שייך לומר מה סוטה רה"י, ועי' בתו' סוטה כ"ח ב' שהביאו מירושלמי דטעמא דטהור ברה"ר שכן מצינו שצבור עושין את הפסח בטומאה, ועוד הביאו שאפשר לישראל ליחיד ואי אפשר לישראל לרבים, ואפשר דהענין דספק ברה"י חשיב כעין ספק של חסרון ידיעה דהו"ל למידע, וכן ביבב צו דעת לישראל, ולכך גריעי. (סוטה כ"ח ב').

שם כלוחית שהניחה מגולה וצא ומלאה מכוסה טמאה כו', במתני' דפרה גרסינן פסולה, ובצרייתא דמייתין הכא איתא טמאה, ומשום כך פרש"י דאיירי במים שטרם נתקדשו, דאל"ה הו"ל פסולה, וכבר כתבו תו' וכ"כ הר"ש בפרה דגם במי חטאת שנתקדשו איכא חילוק בין נפסלו לנטמאו כדתנן פרה פ"ט מ"ח, ושפיר אינטריך למיתני טמאה, וגם בכולה מכילתין דפרה כלוחית משמש למי חטאת שנתקדשו, ועו"ק דאם איתא דמים שלא נתקדשו שהניחם מגולים ומלאן מכוסין טמאים, א"כ בכל מים

דחולין שצבית ג"כ נימא הכי, גם עיקר הדבר קשה דמים שטרם נתקדשו דכל מלאכה פוסלת בהם והורה הוראה וכיו"צ, איך לא נפסלו צמה שהשאירם בלא שמירה, ועי' מש"כ בזה בחו"ב פרה ס"ג סק"א. – א"ה, ועי"ש בהא דפרש"י לאיירי בלוחית שמילא בה מים חיים ועדיין לא קידשם, ומשמע דאם מלאה מגולה כשרה, ואמאי לא חשיב היסח הדעת. (פרה ס"ד סק"י).

ברמב"ן כתב דגם קודם קידוש אם נשפכו המים מן הכלי שלא לכלי, א"א להחזירן שכבר נפסלו, וכן הביא בריטב"א גיטין פ"ו, והדברים מחודשים, ללא מלאנו אלא בשעת מילוי וקידוש והזאה אבל לא ביני ביני, ובר"ש פרה פ"ו מ"ג כתב בשם רש"י דאם בשעת מילוי היה ספוג הרי המים שבספוג פסולים, משמע דאם אח"כ נפל ספוג לא נפסלו המים שנבלעו בו, וכ"מ בלשון הרמב"ם פ"ט מהלכות פרה אדומה ה"א שכתב נותן את המים כו' בכלי, מכלל דעד השתא אפשר שהיו שלא בכלי, אף שנתמלאו בכלי ול"ע. (פרה ס"ג סק"ד).

שם או נחש לדברי ר"ג, נראה דנקט לה לאשמועינן דאע"ג דחיישינן לנחש ואסורין המים בשתייה, אפ"ה כשרים להזאה, לרבנן דפליגי אר"ג פרה פ"ט מ"ג, ובזה ניחא מה שדקדקו בתו' אמאי לא נקט עכבר לר"א, ואפשר עוד דבעי למיסתם כר"ג, ובאמת ל"ע אמאי פליגי רבנן עליה דר"ג והא משום סכנה אסרינן דשמא הקיא ארסו למים, ואמאי לא יפסלו המים נמי מה"ט, ול"ל דהוא חשך רחוק וסכנתא חמירא כדאמר י' א'. (פרה ס"ד סק"י).

י' א' תנן התם ג' משקין אסורין משום גילוי כו', בפירות תנן בתרומות פ"ח מ"ו דכל שיש בו ליחה חיישינן, ויש לחלק בין פירות למשקין, דמשקין של מי פירות משמע דאין בהן משום גילוי, אבל אין נראה לומר דשאני פירות שרואין בהן ניקור, ושאר משקין אם רואה שנחש שותה מהן אמנם אסורין, עי' לקמן מ"ט ב', דאם כרגיל לא היה לן לחוש לנחש בפירות, הרי גם בנקורים היה ראוי לתלות הניקור באחרים ולא בנחש.

שם אתמר השוחט בסכין ונמלאת פגומה כו', נתבאר בסימן ב' סק"ב.

שם אתמר השוחט בסכין ונמלאת פגומה אמר ר"ה אפילו שיצר זה עצמות כל היום פסולה כו', דעת הרמב"ן דלר"ה גם נאבד הסכין פסולה, ובזה ניחא דפסל בשיצר זה עצמות דנהי דראוי לדונו כנאבד הסכין, שהרי זידוע שנפגם ע"י העצמות מ"מ פסולה, וגם ניחא דאמרינן בשלמא ר"ה כשמעתיה, דאכתי לא קיימא בחזקת היתר דנשחטה, אבל להרשב"א ודעימיה דסברי דגם לר"ה כשר נאבד הסכין, וכ"מ ממה שלא קבעו פלוגתתן נאבד, ור"ח לימא דאפי' נמלאת פגומה, ק"ק אמאי בשיצר זה עצמות לא חשיב נאבד הסכין, וי"ל דאיידי דאין ודאי שנפגם בשבירת העצמות, גם מה דאמרינן בשלמא ר"ה כשמעתיה ק"ק דכיון דעד שלא נבדק הסכין כבר הותרה, דין הוא דתחשב כנשחטה הותרה עד שיוודע צמה נטרפה.

שם ר"ח אמר כשרה שמה בעלם נפגמה, פרש"י בעלם ששברה, ולכאורה פלוגתתן בשלא שיצר זה עצמות, וכדאמרינן לקמן ב', ושמה בעלם דמפרקת נפגמה, דר"ה הוא דחידש דאפי' שיצר זה עצמות, אבל פלוגתתן בלא שיצר, ושמה אורחיה דרש"י לפרש לפי ההו"א, ובת"ר הכי הוא דאמרינן מכלל דר"ח אע"ג דלא שיצר זה עלם.

שם מתיב רבא לסיועיה לר"ה טבל ועלה כו', לכאורה ראוי לפרש דאיידי שנבדק כראוי קודם טבילה ולא היה עליו דבר חולץ, והנידון הוא אם דבר החולץ נדבק בו בין בדיקה לטבילה או לאחר טבילה, אבל אם הספק שמה לא נבדק יפה, ודכוותה בסכין שמה לא נבדק יפה קודם שחיטה, לכאורה לא מלאנו דר"ח מכשיר בכה"ג. – אע"ג דהנידון במיעוט המקפיד דאינו אלא מדרבנן, מ"מ מחמירין בספק, עי' ס"ט סי' קל"ח ס"ק נ"ב וסו"ס קל"ט, וכ"כ מרן זללה"ה בהערות חולין, וכן ברש"י יוסף.

שם שחט את הושט ונמלאת הגרגרת שמוטה וא"י אם קודם

שחיטה כו' כל ספק בשחיטה פסול כו', אם אין שחיטה מועלת
לשט בזמן שהגרגרת שמוטה כדעת בה"ג בתו' לעיל ט' א' ד"ה
כולהו, נחא דחשיב ספק בשחיטה, שהרי אנו מסופקים אם עוף
זה היה זר שחיטה, אבל אם שחיטה מועלת בושט גם כשהגרגרת
שמוטה, אלא דגרגרת שמוטה עושה אותה טריפה, ל"ע אמאי
חשיבא ספק בשחיטה, הרי זה ספק טריפה, עי' יו"ד סי' נ' בש"ך
סק"ג, דינן פוסקים בכה"ג דספק נטרפה מחיים ספק לאחר
שחיטה דתלינן להולא, דנשחטה בחזקת היתר עומדת, ואם נימא
דשכיח טפי שנסמטת מחיים, א"כ אין הטעם משום ספק
בשחיטה, ול"ע.

י' ב' מנא הא מילתא דאמרי רבנן אוקי מילתא אחזקיה, יס' לדעת
מאי שנא דבממון פשיטא לן שאין להוציא ממוחזק ולא בעינן
ילפותא להכי, [עי' ב"ק מ"ו ב'], וי"ל דבממון איכא סברא דחזקה
מה שתחת יד אדם שלו, ועוד דגם אם אירע דזר המספק לנו,
אינו צדין להוציא מן המוחזק מכח ספק, משא"כ בטומאה וכיו"ב
דליכא סברא בהדי חזקה, ועוד דשפיר אפשר להחזיק הדבר בספק
מחמת המאורע שגורם להסתפק, לכך אינטריך ילפותא דחשבינן
ליה כודאי טמא מחמת חזקתו, ומציא חטאת אם נכנס למקדש
ושורפין עליו את התרומה, וגם ילפינן התם לאוקמי אחזקה דזר
שנסתנה לפנינו לומר דרק השתא הוא דאשתני.

והנה מסקינן דילפינן דאוקי מילתא אחזקיה, מהא דאמרה תורה
בנגעי בתים שרואה את הנגע ויוצא חוץ לבית ומסגירו, ולא
חיישינן שםא בינתיים נשתנה מראהו או שהלך מקצתו, אלמא
דמוקמינן ליה אחזקתו דלא נשתנה, ומטמאין את הבית אף שהיה
לו חזקת טהרה, ולכאורה נראה דאם שהה הכהן מלהסגירו כמה
ימים, שלא יוכל להסגירו מבלי לחזור ולראותו, דהא אם שהה
שבעה ימים שהוא שיעור הסגר לראות אם נשתנה, שאם היה
מסגירו מיד עם ראייתו היה מצווה עכשיו לחזור לראותו אם
נשתנה, ודאי מסתברא שאינו יכול עכשיו להסגירו על מה שראה

לפני שבו, וא"כ אפשר דגם אחרי כמה ימים לא יוכל להסגירו, ולפ"ז יש לפרש דמה שמסגירו עם יליאתו הוא משום דזמן קצר לא חיישין שנסתנה, והוא כעין רובא דאין מאוי להסתנות מיד, וא"כ מנלן דאזלינן בתר חזקה, וי"ל דנגעי בתים אינם בטבע כלל כמ"ס הרמב"ן שלהי תזריע, וא"כ אין כאן ענין של זמן, וכשם שיס לחוש שנסתנה בשהה שבעה ימים כך יש לחוש בשעה אחת, וע"כ משום דמוקמינן אחזקה. – ובנגעים ס"א סק"א כתבנו דא"א להסגיר אלא ביום ראייתו ולא מיום לחצירו, ואפי' בשעה מועטת. בתו' הקשו דכי היכי דבמקוה אמרינן דלא מוקמינן לה בחזקה שלימה כיון שחסר לפניך, והלכך מוקמינן לטמאים בחזקתם, דא"כ בנגע נמי כשנמצא חסר בסוף שבו נימא דאיתרע חזקה הנגע, ואם הסגירו שלא בשעה שרואהו נימא שכבר נחסר קודם שהסגירו ונוקים לכל הנכנסים בזמן ההסגר בחזקה טהרתו, להסגר בטעות היה.

והנה על דיני הנגעים לא שייך למיפרך מילי, שהרי הם מפורקים בכתוב, דאמרה תורה להסגיר גם משיאל מן הבית, ואף שמלפניו שבו שבו ילך הנגע, ומה שיס לשאול הוא דנילף מזה דגם במקוה לא נפסלנה למפרע, והתשובה לזה דכי היכי דכשהסגיר בשעה שרואה את הנגע, אין בריפוי הנגע בסוף שבו כעין סתירה להסגר, דאדרבה זו מצוה שלכך ניתן נגע הארעית כדי לסגור הבית עד שבעליו יחזור בתשובה ויתרפא הנגע, ה"נ כשהסגיר את הבית כמה רגעים לאחר ראיית הנגע, נמי אמרינן דלכך ניתן הנגע כדי לסגור הבית, ואין בריפוי הנגע לאחר שבו שום סתירה להסגור, דלכך בא הנגע מתחלה, והיינו מלפניו לרפואתו, ומה שייך ללמוד מזה דמקוה שנימצא חסר אין לנו לחוש למפרע, הלא כשם שיכול היה להיות נחסר עכשיו, כך גם יכול היה להיות נחסר לאחר שמילאוהו, קיורו של דבר דנגע הרי הופעת הנגע לשם הסגר משמש גם לומר שלא הלך קודם ההסגר, וגם רפואתו בסוף שבו אינו מערער כלום למפרע, כי לכך יחלנו,

מש"כ צמקוה אין מילוי המקוה משמש כהוכחה שלא תתחסר אח"כ, והחסרון שנמצא אח"כ מערער את העבר כשם שמערער את ההוה. – ומ"מ בסכין שנמצאת פגומה ויש לתלות במפרקת או בעלמות, שפיר איכא למילף לאוקמי אחזקה מבית שנמצא הנגע חסר בסוף שצעה.

הא לאמרינן דמוקמינן למקוה על חזקתה, דאלמא שיש חזקה למקוה, אע"ג דאין לה שום דינים לעצמה, דה"נ לנגע עד שלא הסגירוהו נמי אין לו שום דינים ומ"מ חשבינן ליה לחזקה לומר שלא הוקטן, וממנו למידין לכל דיני חזקה, ומ"מ כיון דכל הגידון בחזקת המקוה הוא לשמש זה נגד חזקת הטמאים, י"ל דלא אלימא חזקתה כולי האי.

עוד הקשו בתו' דמנ"ל דמוקמינן אחזקה, דילמא טימא רחמנא בספק כדין ספק טומאה ברשות היחיד, ותיראו דסתמא טימא הכתוב ואפי' יש שם הרבה אנשים דהוי רשות הרבים וגם באין בו דעת להשאל, ונראה דאין כונתם ממש מדין ספק טומאה ברשות היחיד, דהא הגידון בכאן אם על הכהן להסגיר כה"ג, ועד שלא הסגיר הוא ודאי טהור, ומה זה ענין לספק טומאה ברשות היחיד, אלא יש לפרש כונתם דמנ"ל לפרש דהכתוב עשאו כודאי משום דמוקמינן אחזקה, נימא דהוא ספק ורחמנא אחמיר בספק זה כשהוא ברשות היחיד, כדאשכחן שהחמירה תורה בספק טומאה ברשות היחיד, ועי' בספר מרן זללה"ה נגעים ס"ה ס"ק י"ח, ובאה"ע סי' פ"ב ס"ק י"ג.

שם דילמא אדנפיק ואתא בצר ליה שיעורא, א"ה, עי' מש"כ לעיל ד"ה והנה מסקינן.

שם בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו, נראה דבית אפל שנפתחו בו חלונות דיראה בתחלה, דבית אפל מטמא בנגעים אלא שאין נזקקין לו לפתוח בו חלונות לראותו, דהא לא שנינו בית אפל אין מטמא בנגעים, ואע"ג דמקרא דלי ולא לנרי ילפינן לה כמ"ס רס"י ובר"ס נגעים פ"ב מ"ג, האי קרא נמי מתפרש שאין

להשתדל לראות, וכן מבואר סנהדרין כ"ב א' וברש"י שם, וכ"מ בגמ' ללחצוי אף בבית שהנגע נראה בתוכו מ"מ אם היה צריך שיראו הכהן אחר לאתו לא הוי פתחין בו חלון לכך, והיינו דילפינן מהאי קרא שלא לעשות השתדלות שיהא הנגע נראה, וגם מעיקר הלשון בבית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו, מוכח שהנגע בדין נגע, דאם איתא בבית אפל אינו מטמא בנגעים, מהיכי תיתי נפתח בו חלונות שיטמא, אטו בית עגול ס"ד לרבעותו, או שאין בו עלים ס"ד שיטמא להביא, אלא ודאי בית אפל הוא בתורת נגעים אלא שאין אפשרות לראותו ולכך אין הכהן מטמאו, ואף אם ראה לאור הנר אינו יכול לטמאו דכתיב לי ולא לנרי.

נראה בבית שהיו בו חלונות וראה הכהן את הנגע ועד שלא הסגירו סתמו החלונות, [ומסתברא דכל שסתמו בבנין אף שלא פרץ את פלימיו חשיבא סתימה], דאין הכהן מסגירו, ואע"ג שראה את הנגע, דהא אין הבית ראוי לראות בו את הנגע בסוף שבעה, ועוד דזיל בתר טעמא דמשמע בסנהדרין שם שהוא מחמת שפלות הבית, וטעם זה אשעת הסגרו נאמר, ואפשר דגם חתן שנעשה חתן לאחר שהכהן ראה את הנגע עד שלא הסגירו, דנמי אינו מסגירו, ול"ע בזה.

והא דאמר רבא כיון דאיתחזק איתחזק ופותחין בו חלון לראות שלא נשתנה, אין ר"ל דכל דחזינן שיש בו נגע אף אם הוא בדין בית אפל מטמאין ליה, אלא ר"ל בבית שיש בו חלונות ואפשר לראות בו את הנגע אינו בדין הנלמד מלי ולא לנרי, והלכך אף אם צריך חלון סמוך לפתח לראות מבחוץ שלא נשתנה, שפיר פותחין כיון דאיתחזק נגע בבית שאינו בית אפל, אבל אם נעשה בית אפל עד שלא הסגירו הכהן בזה לא איירי רבא, ולחצוי ס"ל דכל שצריך השתדלות בראיית הנגע הר"ז בכלל לי ולא לנרי. (נגעים ס"ט סק"ה).

שם עומד כלל המשקוף ומסגיר, הסגר בבית מבואר בתו' ורא"ש

ור"ן נדרים נ"ו ז' דהיינו נעילת דלת הבית, וכן מצואר צפרש"י כאן, וכן מצואר בתו' הרא"ש מו"ק ז' א', ונראה דמ"מ בית שאין לו דלת נמי מטמא בנגעים ויש לו דין מוסגר באמירת כהן שמסגירו, ומזה יש להבין דגם בדאיכא דלת אם אמר הכהן שמסגירו נמי הוא מוסגר אף כשלא נעל הדלת, ואין נעילת הדלת לעכב אלא למארה, ובמל"מ פי"ד מטו"ל ה"ה כתב בדעת הרמב"ם דא"ל נעילת דלת אלא אמירת כהן שהבית מוסגר, ואין לזה הכרח דאין דרך הרמב"ם לכתוב מה שלא נתבאר בגמ', וגם י"ל דסמך אוהסגיר דכתיב בקרא דמתפרש בפשוטו נעילת הדלת, ועוד דלשון מוסגר הרי ע"כ לשייכו לענין הסגר, ולא יתכן דוהסגיר דקרא היינו שיאמר הכהן שהוא מוסגר לכונת הלכות מוסגר מבלי שיהא ענין בתוכן לשון זה.

ומשמע מדבריהם ז"ל דסגירת הדלת בלא שום אמירה קובעת דין הבית בהסגר, דאל"כ למה פירשו ע"י שליח או חבל ארוך ולא פירשו שסגר הדלת ולא אמר שהבית יהא מוסגר עד שהגיע לתוך ביתו, ומיהו גם לפ"ז אכתי ל"ע דהא מודו בבית שאין לו דלת דנקבע הסגרו באמירה וכמס"כ, ודכוותה אם לא סגר הדלת רק אמר שקובעו בדין מוסגר, וא"כ למה לא פירשו בכה"ג ובלא חבל ארוך, ול"ל דמשמע להו לפרושי קרא באופן הרגיל שסוגר הדלת, ול"ע. (נגעים ס"י סק"ז).

שם או שעמד בתוך הבית והסגיר שהסגרו מוסגר ת"ל והסגיר את הבית מ"מ, מס"פ רש"י בתוך הבית תחת המשקוף, אפשר שהוא משום דראוי לסיים מעין הפתיחה וכיון דבדיקא הזכיר לתוך ביתו ותחת המשקוף ראוי לסיים בהו דמ"מ כדיעבד הסגרו מוסגר, וגם בנדרים נ"ו ז' גרסינן הכי צברייתא, אבל יתכן דרש"י לטעמיה שפירש הסגר נעילת הדלת, ולפ"ז הכונה שסגור ביציאתו ולא שסגור מבפנים והוא בתוך הבית, ללאו סגירת הבית הוא, וזה שפיר מעכב, וע"כ דתחת המשקוף קאמר, ולפ"ז לפי מאי דנקט המל"מ צפי"ד מטו"ל ה"ה דלעת הרמב"ם דהסגר היינו רק

אמירת הכהן שהבית צדין מוסגר, שפיר אפסר לקיים כפשוטו
צתוך הבית ממס קאמר וגם בזה הסגרו מוסגר, אבל הרמב"ם
סם לא הזכיר אלא תחת המשקוף והלך לביתו אע"ג צתחלת
צבריו הזכיר גם ולא צתוך בית המנוגע, ומשמע דנקט לעיקר
כגירסתו צנדרים, ואפסר דגם צכאן גרים כן, ולפ"ז לא למדנו דין
הסגיר צתוך בית המנוגע, ואדרכה קאת משמע צרמב"ם דלא
מהני, וכמ"ס צמל"מ סם, אבל הר"ס צנגעים פי"צ מ"ו הביא מן
התו"כ דגם צעמד צתוך בית המנוגע והסגיר הוי הסגר, וכ"ה ג"כ
צרא"ס סם, [ולפנינו צתו"כ ליתא], וצאמת דאם והסגיר את הבית
מ"מ לא מרצה כולהו גווני היה ראוי לפרס מ"ט לא מרצין נמי
הסגיר צתוך הבית המנוגע, דהא קרא סתמא קאמר והסגיר את
הבית מ"מ, וסמא צמקום שהוא מתטמא ע"י הסגרו, אינו יכול
להסגיר, ועי' להלן ד"ה צנדרים.

צרב"י ד"ה יכול יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור ולסגור
הדלת, הא דקתני סיפא ומנין שאם הלך לתוך ביתו והסגיר כו'
שהסגרו מוסגר, ע"כ מתפרס שלא חזר דהא פרכין מזה צראצ"י
דחזין דסוגר אף שאינו רואה את הנגע צשעת סגירתו, ואם צחזר
הרי שפיר רואה, ולפ"ז היה ראוי לפרס גם רישא דיכול ילך לתוך
ביתו ויסגיר דהיינו מצלי לחזור, וצ"ל דקים ליה צרב"י דצכלל
קרא דויצא מן הבית אל פתח הבית והסגיר גם שלא ישהה אלא
מיד צהגיעו לפתח הבית יס לו להסגיר, ולפיכך הזכיר לפרס כן,
ועי' צמל"מ פי"ד מטו"ל ה"ה, ומ"מ אם אירע שהלך לביתו עד
שלא הסגיר יס לו לחזור לפתח הבית ולהסגיר אף ששהה עי"ז,
ואף כשהדלת צבר היתה נעולה.

צנדרים נ"ו צ' אבל מן האגף ולחוץ לא מתיצ צב מרי ויצא הכהן
כו' יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר כו' הא כיצד עומד צלד
המשקוף כו', לכאורה תחת המשקוף מתפרס גם מן האגף ולפנים,
ואפסר דמזה דקדקו הראשונים ז"ל דהסגר היינו סגירת הדלת,
וא"כ ע"כ דתחת המשקוף מן האגף ולחוץ קאמר, ומיהו י"ל

דמדמסיה הא כיכל עומד כלל המשקוף ולא מסיה הא כיכל עומד
מן האגף ולחוף, משמע דאף מן האגף ולחוף לא קרינא ביה ויכל
מן הבית, עד שיעמוד כלל המשקוף. (נגעים ס"י סק"ט).

רש"י ד"ה תניא דאמר ללא מוקי כו', ל"ע דבפשוטו מודה ראב"י
דמוקמינן אחזקה אלא דדחי דמהאי קרא ליכא למישמע לה,
ובאמת קושית הגמרא ל"ע לפ"ז דהא מצרייתא לא מוכחא דמקרא
משמע דסוגר בביתו, דשפיר איכטריך קרא לעמד בתוך הבית,
ושמא י"ל דנגעים לא שייך למילף מחזקה דעלמא והלכך אי לאו
האי קרא באמת לא אזלינן בתר חזקה, ועי' בראשונים ז"ל בזה.

תוד"ה אלא דאי היה נגע גדול ובסוף השבוע היה חסר ממה
שהיה מטהרין כו', כל בהרת שנתמעטה בשבוע ראשון, אם עדיין
יש בה כגרים הר"ז חוזר ומסגירה, כמבואר בנגעים פ"ט מ"ג
שמא תכנוס ותפסה, ומבואר דאף שכנסה מ"מ חוזר ומסגירה,
ומיהו י"ל דאמנם פוטרה ושמא תפסה לאחר הפטור קאמר, אבל
כבר הוכיח כן מרן זללה"ה בנגעים ס"ד ס"ק כ"ג, ודברי התו'
ל"ע. (נגעים ס"ד סק"ו).

י"א א' רובא דאיתא קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין כו', לכאורה
רובא דסנהדרין עדיף מרובא דתשע חנויות, דסנהדרין סברא הוא
לומר שהאמת עם הרוב, והר"ז כאילו רוב מעידין שהבשר כשר
ומיעוט מעידין שאינו כשר, אבל בנמצא לא שייכא סברא זו, ומ"מ
מדמינן להו, לפי דהנידון כללי אם סמכה תורה על סברת רוב
לענין הלכה.

וסברת רובא דאיתא קמן, נראה שהוא כעין סברת איקבע איסורא
לענין אשם תלוי כריתות י"ח א', דכשהדבר ישנו והנידון אם זהו
זה, קל יותר להכריע מכח רוב, מאשר כשהנידון אם הדבר ישנו
ולריך לזה הכרעת רוב, ולפרש"י למסקנא באמת לא מחלקינן
בהכי. (ס"ב סק"ג).

שם כגון ט' חנויות כו', אע"ג דרובא דסנהדרין ודאי עדיף מרובא
דט' חנויות, דהא ע"כ על הסנהדרין לקבוע הלכה, ושפיר אמרה

תורה ללא בעי כולן וסגי ברוב, מ"מ כיון דבט' חנויות אין הספק שקול, דהא יש יתרון ברוב, שפיר ילפינן מהא דאשכחן יתרון ברוב בסנהדרין, דאף בתשע חנויות יש להחשיב יתרון הרוב, והרי אף בספק השקול יש מקום לומר דשרי מדאוריתא, ושפיר ילפינן מסנהדרין להתיר בספק שאינו שקול כשהרוב מסייע להיתר, ועי' מש"כ לעיל. (סי"ג סק"א מתוה"ד ועי"ש המשך הדברים).

שם אמר ר"א איתא מרישא של עולה דאמר קרא ונתח בו, לכאורה כי היכי דיך מקום לומר דספיקא לקולא מדאוריתא, כש"כ דאיכא למימר דבזמן רובא להיתירא דאזלינן בתרה, ואכתי אין מזה ראייה דאזלינן בתר רובא בתורת ודאי לנפשות, ולהקל, ושפיר אמרה תורה להביא קרבן על סמך רוב, ומ"מ לא נתיר לייבם בספק אילונית וסרים, וכן לא נדון דיני נפשות מכח רוב, ואפשר לכיון דהא דולא נתחיה לנתחים אינו אלא ענין כבוד דחתיכות גדולות ראויות להתכבד בהם, אם איתא דיך כאן ספק בכשרות הקרבן, היה ראוי להתיר לחתוך נתחיה לנתחים ולכדוק, ומדלא שרי רחמנא, ש"מ דאזלינן בתר רובא בתורת ודאי, וכמ"ק ברמב"ן עי"ש, ומיהו צאינך דבעינן למילף מינייהו דאזלינן בתר רוב כגון מפסח ומאליה ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח ליכא לתרוצי הכי.

והרשב"א בתה"א בית רביעי שער ראשון כתב להוכיח דספיקא דאוריתא מן התורה לחומרא, דאם איתא דמן התורה לקולא, א"כ היכי מוכחינן מפסח ומפרה דאזלינן בתר רובא, נימא דהתם משום דספיקא לקולא, ומשמע דאי ספיקא לחומרא ובתר רובא אזלינן לקולא כבר מוכח מזה דרובא כודאי חשיב, ולכאורה הרי אפשר לומר דאזלינן בתר רובא להקל כדין כל הספיקות לדעת הרמב"ם דמן התורה לקולא, אבל אכתי לא ניזל בתר רובא להתיר ייבום לספק סרים, וכן לענין נפשות, וא"ל דאי חזינן דהחשיבה תורה ענין רוב שפיר ילפינן מזה דרוב חשיב צירור.

העיר בני י"א דאמאי ניחא ליה להרשב"א אי ספיקא דאוריתא

מן התורה לחומר זה רק לענין איסורים, אבל ספק אם הביא קרבן אינו חייב לחזור ולהביא מספק מדאוריתא לכו"ע, כמס"כ הגרע"א ז"ל בגליון היו"ד סי' כ"ז, וא"כ תקשה מאי מיייתין מעגלה ערופה, הא גם אי לא אזלינן בתר רובא אי אפשר לחייב להביא עוד עגלה, ושמא לא מסתבר דחייבה תורה להביא עגלה שתשמך בתורת ספק ויפטר בספק, ולא דמי לפסח שיש בו חיוב כרת, או לפרה שצריך לאפרה.

תוד"ה מנא וא"ת כיון דאמרינן זיל בתר חזרה כס"כ בתר רובא כו', ק"ק לענין חזקה הוא מעין סברת מוחזק דראוי לדון המוציא מחבירו עליו הראיה, ומה שייך למילף מזה למיזל בתר רוב, ורק לבתר דאשכחן ילפותא דאזלינן בתר רובא יש מקום לדון אי רובא עדיף או חזקה עדיף, ואמרינן דרובא עדיף, ועי' בתו' הרא"ש שכתב דאם לבתר דילפינן רובא אמרינן מסברא דעדיף מחזקה, ה"ה דגם אי לא ידעינן דאזלינן בתר רובא אית לן למילף מחזקה, ול"ע.

י"א צ' רב כהנא אמר אחיך מהורג את הגפץ כו' וניחוש שמא במקום סייף נקב הוה, הגרע"א ז"ל צב"צ ל"ג א' הקשה בשור שנגח את הפרה דגם בידוע שמסנגחה ילדה יפטר לשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב דשמא נפל הוי, ואף דבהמית בהמת חבירו לא מיפטר משום שמא טריפה היתה, שאני התם כיון דכבר החזקנוהו לכשירה לענין אכילה וכדומה, [עי' תשובות רע"א תנינא סו"ס קמ"ח], ובהמה טמאה באמת ל"ע עי"ש שהניח בקושיא, ונראה דהקונה בהמה מחבירו ונאבדה ביד הלוקח, הרי פשיטא שלא יוכל לומר שמא טריפה היתה, דעל מנת כן קנאה דכל שלא יתברר שהיתה טריפה חייב לשלם, וה"נ מהורג בהמת חבירו חייב לשלם מה שהבעלים היו יכולים לקבל במכירתה, שזהו ערכה בשוק במצב הספק שלה, וגם קרוב הדבר שיוכל למלא לוקח שישכים לקנותה באותן דמים גם אם יתנה שאם תמלא טריפה לא יחזיר הדמים, דמוס שאין המוכר יודע בו, פעמים רבות שאינו

לוקח אחריותו עליו, והרי אם מוכרה לעכו"ם אינו מוסיף על דמיה טפי מישראל, אף ללדידיה טריפה וסלימה שוין, הלכך אע"ג דבהוגל פי המכה הוי מקח טעות כדאמר לקמן נ"א א', מ"מ כל שאלא נתברר שהיתה טריפה, הרי המקח בחזקתו כאילו לית ביה ספיקא, שזהו ערכו בשוק, ועי' להלן ד"ה הא נתפרש יותר.

ובשור שנגח את הפרה הדבר פשוט טפי, להתם כשמעריכין שויות העובר הרי גם ספק נפל בחשבון, וא"כ אין הנוגח משלם אלא ערך עובר כשאין המוכר מקבל על עצמו ספק נפל.

הא דבהוגל פי המכה חייב המוכר להחזיר הדמים, אע"ג דקרוכ הדבר שאם היה מתנה שאינו מקבל אחריות טריפה, דמ"מ היה הלוקח מקיים המקח, כמ"ס הרא"ש פ"ג סל"ד דכל לוקחי בהמות אינם נמנעים מלקנות משום ספק טריפות, נראה שהוא משום שאין הדבר הגון מלד המוכר, לכיון דאין בהמתו שלימה, הרי הוא פסידא לדידיה, ואינו צדין שיחייב את חבירו לשלם לו בעדה ככשירה משום שאינו יודע, וכ"ז כשיתברר, אבל בכל ספק אמרינן דהלוקח היה מקיים המקח גם בלא אחריות המוכר, וגם בסתמא לא היה המוכר מסכים למקח שלעולם יוכל הלוקח לבטלו בטענת שמא, והלכך הכל באחריות הלוקח, וכאילו התנו כן בהדיא, וכיון דכל מקח בסתמא כן הוא, הרי זה שויות הבהמה האמיתי, והלכך ין לחייב את המזיק בתשלומין הללו. – א"ה, עי' מש"כ בזה בסימן ז' סק"ו.

שם ר"א אמר אתיא משחיטה עצמה דאמר רחמנא שחוט ואכול וליחוש שמא במקום נקב קא שחיט כו', בכאן קשה טפי משה"ק לעיל דמנ"ל דאזלינן בתר רובא בתורת ודאי, הרי סגי אם נימא דבספק שאינו שקול הקילה תורה באיסורין, ולעולם ספיקא הוי, ואפשר דס"ל לר"א דאין ראוי להכנס לכתחלה לדבר שהיתירו רק מחמת ספק.

שם רבינא אמר אתיא מעדים זוממין כו', ואין לומר ללא איירי בנפשות דהא כתיב בתר הכי נפש בנפש.

שם ודילמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר, ברש"י מבואר דאכולהו ילפותות דלעיל פריך, כמש"כ בד"ה היכא, והנך כולהו משום דלא אפשר הוא, וכ"כ בתר הכי דע"כ הלכה למשה מסיני הוא או דלא מחלקינן בין רובא דאיתא קמן לרובא דאיתא קמן, והיינו משום דכולהו ילפותות איתותבו, ולכאורה ז"ע וכי כך היא המדה דאם מלאנו עדים זוממין ומכה אביו נהרגין, דלא ניכף מזה למיזל בתר רובא דהחלט ואפי' אפשר להמתין, ולו"ד רש"י ז"ל היה אפשר דהך פירכא אמימרא דרב אשי קאי דיליף משחיטה עצמה, וכדאמר רב אשי אמריתא לשמעתיא, והיינו שאמר לשמעתיא דנפשיה, וע"ז פרכינן דדילמא אין הכרעת רוב מכרעת מן התורה, ומ"מ שחיטה מתרת, דלא אסרה תורה ספק כזה שרק מיעוטו לאיסור, וכמו דס"ל להרמב"ם דכל ספק לקולא מן התורה, ה"נ אף להסוברים דכל ספק לחומרא מן התורה, מ"מ בספק שאינו שקול דרק מיעוטו לאיסור, שמה זה התירה תורה, אבל לא דהרוב יש בו כח לצרר, הלכך במקום דאפשר להמתין צריך להמתין עד שיתצבר, אבל ממכה אביו ומעדים זוממין שפיר נשארה הראיה קיימת, דאם לא אזלינן בתר רובא מן התורה אין להרוג אותם, ברם נראין דברי רש"י דסברת אי אפשר היא דודאי ראוי לקצוע הלכות גם על מציאות הנהגת העולם המשמשים ככח רוב, ושייך לומר מצות כיבוד אב ומורא אב אף שהוא נשען על רוב, וכן כל איסורי שאר בשר ע"כ למיתי עלייהו מדין רוב בעילות אחר הבעל, וכן עדים זוממין נהרגין אף שזה שזממו עליו לא נבדק בי"ח טריפות, דשפיר חייבה תורה כאשר זמם על הזוממים להרוג אדם שזכח רוב אינו טריפה, וכן מכה אביו, וכל שאר בשר בעריות, הלכך כולהו ראיות אידחו בחילוק שבין אפשר לאי אפשר, ועיין מש"כ בסימן ז' סק"ה. (ס"ז סק"ג).

שם דאלת"ה לר"מ דחייש למיעוטא ה"נ דלא אכיל בישרא כו', למש"כ תו' לקמן י"ז א' ד"ה פסח דר"מ מדרבנן הוא דחייש למיעוטא, ק"ק היכי מוכיח מדרבנן לדאורייתא, הרי שפיר לא

החמיר מדרבנן לפסח וקדשים.

תוד"ה וכי ואי קטלינן עדים כשהוזמו לא שפיר קטלינן כו', ז"ל הגרע"א ז"ל בתשובות תנינא סי' קכ"ט תיבת לא הוא ט"ס או שהוא דרך בתמיה וכי לא שפיר קטלינן להרוחא כיון דקטלינן לעדים הוי יכול להזימה עכ"ל.

תוד"ה ליחוש דאמרי ר"ט ור"ע כו', עי' מש"כ בזה בסימון ב' סק"ה ד"ה לשון.

בא"ד ועוד אור"ת דאע"ג דאי לא שייילינן לעדים קטלינן ליה כו' היבא דשיילינן כו', מאל קסה להבין הדברים, דבמידי דידעינן שאין העדים יודעים יהא חילוק אי שייילינן להו ואמרו שאינם יודעים או ללא שייילינן להו, ומה זה ענין לסייף ואריזן דעד שלא נחלקו הוי פשיטא לן שישתוו בדבר, וכשנתברר שנחלקים יש כאן ריעותא, ועי' רמב"ן שכבר הרחיק הדברים.

י"ב א' אר"נ א"ר ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף כו', בכלל זה גם שדק את הסכין.

שם או שאמר לשלוחו לא שחוט והלך ומלא שחוט חזקתו שחוט, בתו' פירשו שהלך השליח ומלא שחוט, ונראה ללא פירשו שהלך הבעלים ומלא שחוט, דא"כ הו"ל זו ואז"ל זו דאם מלא תרנגולת שחוטת אמרינן דחזקתו שחוט, כש"כ כשאמר לשלוחו דסתמא עשה שליחותו פשיטא דחזקתו שחוט, וטפי ראוי לפרש בלא זו אף זו, לפיכך פירשו שהלך השליח ומלא שחוט דהשתא ודאי נשחטה בגזילה, ואפ"ה חזקתו שחוט, ויש להסתפק דשמא איירי דוקא בדאיכא למימר דאינש אחרינא שמע ואזל ושחט, וכדאמרינן בסמוך האי ליטנא, אבל אם השליח הלך מיד לעשות שליחותו ומלא שכבר נשחט קודם שאמר לו בעה"כ לשחוט, בזה לא נימא שיהא חזקתו שחוט כיון שהשוחט לא לקחו לעצמו, וא"כ נתכוין רק לשחוט של חבירו שלא ברשות, בכהאי גוונא שפיר יש לחוש שאינו מומחה ושחט להזיק, ולא אמרינן דחזקתו שחוט אלא כשיש לתלות שנתכוין לעשות רצונו של בעה"ב, ששמע שאמר לשחוט,

וכדאמרינן דילמא אינך אחרינא שמע ואזל שחט, ולא אמרינן א"נ אינך אחרינא שחט רוב מצויין כו', אבל אין נראה כן דהא רדב"י בעא מיניה מר"נ בסתמא ומתפרש שפיר גם באמר לשליח צדינעא שבידוע שלא שמע אחר, וא"כ נמצא דבאופן זה לא אהדר ליה מידוי, אלא ודאי גם בלא שמע אחר נמי חזקתו שחוט, ול"ע. ובתו' הרא"ש פירש דהלך ומלא שחוט אצעלים קאי, וקמ"ל דאע"ג דאיכא למיהש שמא לא עשה שליחותו ואחר שחט, אפ"ה חזקתו שחוט, וכש"כ ברישא דמצא תרנגולת שחטה דסתמא יס להחזיק דהבעלים שחטה.

שם וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר כו', כלומר דראהו שחט כראוי והלך לו עד שלא גמר לשחוט, וס"ד דמסתמא גמר שחיטתו כראוי, קמ"ל דחיישינן שמא שהה או דרס בגמר השחיטה. שם בעא מיניה רדב"י מר"נ האומר לשלוחו לא ושחוט כו' לא ותרם כו', יתכן דרדב"י ידע שפיר מימרא דר"נ עירובין ל"א ב' דבדאורייתא לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו, אלא דקמיבעיא ליה דשמא בדאיכא רגלים לדבר שמלא שחוט ומלא תרום שמא בזה נימא חזקה שליח עושה שליחותו, והא דמיבעיא ליה בתרומה גם לבתר דאהדר ליה דחזקתו שחוט, אפשר דהוא משום דמצא תרום, דהיינו שנחסר כשיעור התרומה, אינו הוכחה כ"כ כמו מצא שחוט, דיתכן סיבות נוספות לחסרון, אבל כד אהדר ליה אין חזקתו תרום, הבין דבעיקר הדין ס"ל לחלק בין שחיטה לתרומה, ולא משום דמצא תרום אינה ראיה כ"כ, לכך שאל לו ממ"נ, עי' רש"ש.

ומיהו לפר"י שבתו' עירובין ל"ב א' דלא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו, אלא במקום שיש לחוש שהמשלח יסמוך עליו ויבא לידי מכשול, אבל בשחיטה ובתרומה שהמשלח יראה אם נשחט ואם נתרם, בזה ליכא לשליח עושה שליחותו, נמצא דכל הגידון כאן הוא משום שמלא שחוט ומלא תרום, מבלי שיהא כאן חזקה דשליח עושה שליחותו, ולפ"ז יתכן דבגוונא דאיכא משום חזקה שליח

עושה שליחותו, כגון שהכרי גדול ואין ניכר בו אם תרם או לא, דאיכא למיחש למכשול, דבזה אם יהיה מוכח שנתרם, יתכן דיהא חזקתו תרום, אף אי תרומה לאוריתא ולא אמרינן בדאוריתא חזקה שליה עושה שליחותו, דהיכא דמוכח שאני, ולא חיישינן דילמא אינש אחרינא שמע ותרם.

בתו' עירובין ל"ב א' ד"ה ר"ס ואור"י דמכל זה אין ראיה דר"ס נמי לית ליה חזקה שליה עושה שליחותו אלא במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי עבירה כו', לפ"ז נראה דאף דדרבנן לא אמרינן חזקה שליה עושה שליחותו אלא בכה"ג שהמשלח עלול לבא לידי מכשול, דאם רב שסת איירי רק בכה"ג, ה"נ ר"נ לא איירי אלא בכה"ג.

ולפ"ז הא דחיישינן שמא אחר שחט או תרם הוא משום דהתם ליכא כלל חזקה דעושה שליחותו כיון דאין כאן חשש מכשול, ואין כאן אלא מלא תרום ולא סגי בהכי להתיר, ולפ"ז בגוונא שיס חשש מכשול כגון שהיה צריך להפריש רק חטה אחת, או יותר מאחד ממאה, ולאבדו, באופן שבעה"ב לא יכול לדעת אם הפריש או לא, דבכה"ג איכא לחזקה דעושה שליחותו, אלא דלא סגי בהכי למידי לאוריתא, יס מקום לדון אם מלא תרום כגון שהונח היותר מאחד ממאה בלדו, או שהיה רשום עליו שהוא תרומה, דיהא סגי בהכי גם במידי לאוריתא גם לר"נ, דחששא דשמא תרם אחר חששא רחוקה היא דלית לן לחוש לה, והכי מסתברא, ודוקא לפיר"ת דגם במלא שחוט ומלא תרום איתא לחזקה דשלח עושה שליחותו מוכרחים לחדש דמ"מ חיישינן שמא אחר שחט או תרם, אבל לפר"י דהתם בחולין ליתא לחזקה דשלח עושה שליחותו, לית לן לחדש דבגוונא דאיתא לחזקה וגם איתא רגלים לדבר שקיים שליחותו דגם בזה נחוש לאחר. (עירובין ל"ב א').

סם דילמא אינש אחרינא שמע ואזל שחט כו' דילמא אינש אחרינא שמע ואזל תרם כו', כבר כתבנו לעיל דע"כ הא דאינש אחרינא שמע הוא לאו דוקא, דהא רדב"י שאל סתמא, ובודאי בכלל

שאלתו גם כשאמר לשלוחו בלינעא ללא שמע אחר, ויש לפרש דר"נ אהדר ליה גם בכה"ג, ולפ"ז יש לפרש דאמר שמא שמע אינא אחרינא, לערער ההוכחה ממה שמלא שחוט ותרומ, דשמא אינא אחרינא שמע, וגם יש בזה רבותא דבתרומה אע"ג דנתכוין לתרומ בשליחות בעה"ב, מדין זכין, אפ"ה אין תרומתו תרומה.

יעוי' ברקב"א נדרים ל"ו א' ורהיטת דבריו ז"ל דבתרומה אין שייך לתרומ מדין זכין לאדם שלא בפניו דבעינן דומיא דאתם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, ואפשר דמפרש כן כונת הגמ' דב"מ כ"ב א' ודלא כמ"ס בתה"ד סי' קפ"ח, והוכיח כן מהא דאמר חולין י"ב א' דאי אין חזקה שליה עושה שליחותו ואמר לשליח תרומ והלך ומלא תרומ אסור שמא תרם אחר, ומבואר דאחר שתרם כששמע שבעל הבית כוה לזה לתרומ אין תרומתו תרומה, ולא אמרינן דזכות הוא לו שהרי כוה לתרומ, ותמה לפ"ז בהא דאמרינן דאי זכות הוא שפיר דמי, ותירץ דמשלו על של חברו לא בעינן שליחות ממס' וסגי בזה שידוע שהדבר זכות ודוקא בתורם משל חבירו על של חבירו בעינן לדעתכם, ויש לתמוה דבכל דיני התורה זכין לאדם שלא בפניו ונעשה שלוחו ממס' וכדאמר גיטין י"א א' ב' בגט שחרור וביצמות קי"ח ב' בגט אשה, וברפ"ב דקידושין מבואר דדיני שליחות בתרומה ובכל התורה שוין הן דמהדרינן למה אינטריך קראי דשליחות זכולהו, ומבואר דכולן דין אחד להם והיאך נחדש דבתרומה גרע ואין מועיל זכייה, ועוד דתניא בתוספתא פ"א דתרומות הבן והאשה והשכיר כו' תורמין על מה שהן אוכלין ואע"ג שלא מינה אותם שלוחים בהדיא, וע"כ מטעם זכין לאדם שלא בפניו, ועוד דמנלן לחדש דזה שריבית תורה דבעינן דוקא שליח לתרומ היינו רק בהקדשת התרומה ולא בהתרת השיריים והיכן מלינו שתי מלוות בזה, גם מה שהקשה מחולין שם לא נתפרש דאטו האומר לראובן לא וקדש לי אשה פלונית יכול כל אדם לקדשה לו, הא בסתמא כשעושה שליח אמרינן שהקפיד על שלוחו, ודוקא בלא עשה שליח וידעינן שחפץ

בפלוגית ע"י גילוי דעתו בזה כל אדם נעשה שליח, אצל לא בשלח שליח לקדש, וגם לא גילה דעתו כלל זולת זאת, ולכך אין אחר רשאי לתרום. (תרומות ס"ד ס"ק י"א).

י"ב ב' שם הקללו לא קתני אלא שםא יקלקלו אמר רבא זאת אומרת אין מוסרין להם חולין לכתחלה, עי' פרש"י, ולו"ד ז"ל אפשר לפרש דראוי להסתפק אם חוץ מחש"ו דקתני מתני' קאי רק אסיפא דשחיטתן כשירה בדיעבד חוץ מחש"ו דאף בדיעבד שחיטתן פסולה באין אחרים רואים, או דקאי נמי ארישא דהכל שוחטין לכתחלה חוץ מחש"ו שאין שוחטין לכתחלה אפילו אחרים רואים אותן, ומלשון שםא יקלקלו דייקנן דאלכתחלה לשחוט קאי, וכבר כ"כ לעיל ב' א'.

סם והא בעינן מוליד ומביא כו', עי' מש"כ לקמן ל' ב' ד"ה וברא"ש, ל"א א' ד"ה בסו"ע.

סם שהלכה וצאה כדרכה, פרש"י שחזר הסכין מחמת הכותל, וה"ה דהו"מ לשנויי בסכין ארוך, אצל י"ל דבעי לאשמועין דמה שחזר הסכין מחמת הכותל נמי חשיב כח גברא, וכדאמר סנהדרין ע"ז ב' לענין ראייה.

סם אמר רבא"ל בעי ר"י קטן יש לו מחשבה כו' או אין לו מחשבה, בגמ' מבואר דאף בקדשים דסתמא לשמה קא מיבעיא ליה וכמש"כ תוד"ה קטן, ונראה דמ"מ מיבעיא ליה נמי דסתמא יש לו מחשבה אף במידי דלא סגי בסתמא, כגון שחשב על קליפת אגוז למדוד בה עפר, דבגדול כה"ג נעשית כלי כמש"כ רש"י י"ג א' ד"ה ואין, ומבעי ליה בקטן.

תוד"ה ותיבעי א"נ כשהטל יורד כו', עי' מש"כ לקמן י"ג א' ד"ה ואם.

י"ג א' כי קמיבעיא ליה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כו' או"ד מקום הוא דלא איתרמי ליה, משמע דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דליכא לספוקי חשיב כמעשה מדקאמר דחיישין שם מקום הוא דלא איתרמי ליה, וכן בהיפך פירשו תו' דאיכא לספוקי

דמפני הכנימה הפכו, ומשמע דהא לאו הכי הוי חשיב מעשה, אבל
לישנא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו משמע דאף צודאי ניכרת,
נמי למסקנא אינו אלא מדרבנן, ומשכח"ל גם לענין שחיטת קרבן
שבדרום הכל פנוי, ובכפון המקום דחוק ביותר, ומשתדל גם שרגלה
יהא בכפון דכהאי גוונא מעשיו מוכיחים עליו, ול"ע, ועי' בספר
מרן זללה"ה זבחים ס"ב (ב) ס"ק י"א.

שם המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהם טל אינן כבי
יותן אם נתכוין לכך הרי הן כבי יותן, נראה דכיון דאם נתכוין
לאחר שהעלן מפני הכנימה, שירד עליהן הטל, דהוי כבי יותן, ואף
שבשעה שירד עליהם לא חשב עליהם, דכיון דהיה דעתו על הטל
אין כאן מקום יאוש שלא מדעת, וממילא סגי בשמח גם לאחר
סגובו, הלכך ראוי לפרש כן באם נתכוין לכך דמתני', דר"ל שלאחר
שהעלהו מפני הכנימה, נתכוין שגם ירד עליהם טל, דראוי לתנא
להשמיענו את היותר מחודש.

ולפ"ז סיפא דקתני העלן חש"ו אע"פ שחשב שירד עליהן הטל אינן
כבי יותן, נמי מתפרש שהעלן מפני הכנימה ואח"כ חשב שירד
עליהן הטל, וכמו שהוא בתוספתא שבר"ש, וכן מתני' דמכשירין
סופ"ג דקתני המוריד בהמה לשדות המים העולין בפיה כבי יותן
וצרגליה אינן כבי יותן אם חשב שיודחו רגליה אף העולים צרגליה
כבי יותן, נמי נראה דהכי מתפרשא שהורידה לשדות ואח"כ חשב
גם שיודחו רגליה, דגם מה שצרגליה כבי יותן, דהא דינא ודאי הכי
דלא גרע מעודהו הטל עליהן ושמח, וראוי לפרש כן בחידושא
דמתני', ודכוותה סיפא דהתם דהורידה חש"ו אע"פ שחשב שיודחו
רגליה אינן כבי יותן, היינו נמי שהורידה לשדות ואח"כ חשב
שיודחו רגליה.

ואם העלן לגג ללותתן בטל אף בחש"ו הוי כבי יותן כדתניא
בתוספתא שבר"ש, ול"ע דתו' דנקטו דרק במעלן בשעת הטל
וכשהטל פוסק מורידן הוי כבי יותן, ושמא ס"ל דהך תוספתא לא
מיתניא בי ר"ח ור"א, מדלא מיייתין לה בסוגיין כל"ק למיפסוק

דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מהניא, וגם מדקאמר ר"י ל"ץ אל"א
שלא היפך בהן אצל היפך בהן הר"ז כ"י יותן, ולא קאמר רבותא
טפי דהעלן שירד עליהן הטל סגי, ומיהו ע"כ לא נזדמנה
תוספתא זו לפנייהם, ללא היו נמנעים מלהזכירה, ועוד דכתבו
בפשיטות דאע"פ שנתכוין [כ"ה הגירסא בחולין ולפנינו שחישב]
מתפרש קודם שהעלו, ובתוספתא מפורש דקאי לאחר שהעלו,
דהא קתני דקודם שהעלו אס נתכוונו הו"י כ"י יותן, ולפ"ז נראה
דין לן לקיים התוספתא לדינא, והרי גם הר"ץ העתיקה ולא
העיר כלום, והא דאר"י אצל היפך בהן כו', הוא משום דקאי
אמתני' דאייירי שהעלו מפני הכנימה, ומה ללא פשטו מהך ברייתא
דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מהני, ו"ל דהו"מ לדהויי דאייירי
שמעלן רק בזמן הטל, או דאייירי בפירות שאין בהם חשך כנימה,
דכמעשה ממש חשיב, אצל לקוטא דמילתא דמחשבתו ניכרת
מתוך מעשיו מהני מדרבנן, שפיר מפרשין התוספתא כפשוטה
דכ"ל גווי כשמעלה ללותתן בטל הר"ז כ"י יותן, אף כשיש גם
תועלת מפני הכנימה.

ויש לעי' לל"ק דמיבעיא ליה במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, והיינו
במעשה שיכול להתפרש על שני ענינים כדאמרין התם בעולה
בכפון דמקום הוא ללא אתרמי ליה, אמאי לא פשטוה מהא דתנן
בטהרות פ"ח מ"ו בגזל שגפל לגת דאס חשב עליו לעכו"ם טמא
ולכלב טהור, וקתני דהעלהו חש"ו טמא מפני שיש להם מעשה,
הרי דמהני מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, דהיינו כשאמר שמעלה
לעכו"ם אע"ג דאפשר שמעלהו לכלב, ו"ל דהו"מ למידחי דאייירי
כשעכו"ם עומד שם ומעלהו בשבילו, או באתרא דלא שכיחי
כלבים, או דסתמא עכו"ם נותן דמים, משא"כ לכלבים, וסתמא
לא מפסדי, ועי' בר"ץ שם שפירש שהעכו"ם לפנייהם ונותנים לו.
אצל מה שפירש כן משום דקשיא ליה מתני' דהעלן חש"ו אע"פ
שחישב שירד עליהם הטל אינן כ"י יותן, ל"ע דהא לפי מה שהביא
התוספתא הרי מפורש דמתני' איירי כשהעלו מפני הכנימה,

ואח"כ חשבו שירד הטל עליהם, וזה לא מהני להוי מחשבה גרידא, אבל העלום מפני הטל הוי ככי יותן כדקתני בתוספתא, ודכוותה התם שפיר מתפרש שמעלה לעכו"ם, וכנראה לדבריו ז"ל שם הם ע"פ דברי התו' בחולין, ואף דהכא התוספתא לפניו, ול"ע. מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דמבואר בסוגיין דהיינו בדבר לאיכא לספוקי בכוונתו, כמו עולה בצפון לאיכא למימר דמקום הוא דנזדמן לו רק בצפון, אין הענין משום נאמנות, דודאי הקטן נאמן לומר דכוונתו לשם צפון, דאין שום סבה שלא להאמינו, אלא דלא סגי בכונת הקטן במחשבה לחוד ולריך גם מעשה, וכמו דאשכחן לר"י במכשירין פ"ג מ"ה ו' ז' דלא סגי ליה בשמח אלא לריך מעשה, ה"נ לכו"ע בחש"ו, וכשהמעשה יכול להתפרש על שני ענינים אין כאן ראון במעשה, והלכך כשמעלה לגג מפני הטל, כיון דאפשר שמעלה מפני הכנימה אין כאן ראון במעשה, ורק מדרבנן מהני כדמסקינן דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אינו אלא מדרבנן. – [קטן שנתן מים על פירותיו נראה לחשיב מעשה והוכשרו מדאוריתא].

ויש להסתפק חש"ו שהעלו פירותיהם לגג מפני הטל והכנימה מהו, מי חשבינן ליה כהעלה מפני הטל והו"ל מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, או לא, והיכא שמפני הטל לחוד לא היה מעלה, אף כגם מחמת הכנימה לחוד לא היה מעלה, י"ל דדינו כמפני הכנימה דאין מחשבת הטל ניכרת מתוך מעשיו כיון שבצביל הטל לא היה מעלה, ולא אמרו חכמים לחוש למחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אלא בזמן שבאמת יש כאן מעשה על ראונו, אלא שאין המעשה מוכיח עליו, אבל בזמן שאין מעשה על ראונו, הרי אין כאן אלא מחשבה, ומ"מ אינו מוכרע די"ל דחזינן לטל כאילו הוא בתרא והוא הגורם את ההעלאה, והיכא דהיה מעלה מפני הטל לחוד ומפני הכנימה לחוד, מסתברא דהוא בכלל מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ול"ע, ועי' חו"ב מכשירין ס"ג סק"ז כתבנו דבשעת היחף והדייק אם הורידה חש"ו לשחות גם שברגליה ככי יותן,

דחשיב כאילו הורידה גם לשמות וגם שיודחו רגליה, ולפ"ז משמע דחשיבא מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו על שניהם, ואף דמשמע דלשתייה לחוד גם היה מורידה, ומיהו התם עדיף דגם בלא חישב אמרינן שנתכוין גם שיודחו רגליה, ול"ע. (מכשירין ס"ו סק"א).

שם מניין למתעסק בקדשים שהוא פסול כו', נתבאר להלן ל"א א'. שם רבי אמי אמר הכי קתני שחיטת עכו"ם נבלה הא דמין לעכו"ם כו', לכאורה נראה דמעיקרא הוי מפרשין דמתניתין אתי לאשמועינן פסול דשחיטת עכו"ם, וקתני נבלה לאשמועינן דשרי בהנאה, כדכתיב בקרא בנבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי, ורבי אמי בא לפרש דפסול שחיטת עכו"ם הוא כדבר ידוע, ומתניתין אתי לאשמועינן דאינה אסורה אלא באכילה, ולדיוקי דאיכא שחיטה האוסרת גם בהנאה, ולפ"ז עיקרה דמתני' לאפוקי מר"א, ול"ע ברק"י דל"מ כן.

שם תנינא להא דת"ר שחיטת מין לעכו"ם פיתו פת כותי כו', כתבו הרמב"ן והר"ן דנקט פת כותי ולא נקט פת עכו"ם, משום דהחמירו צפת כותי טפי משל עכו"ם, כדתנן פ"ח דשביעית מ"י דהאוכל פת כותי כאוכל בשר חזיר, ולפמ"כ תו' הרי קדמה גזירת פת כותי לגזירת פת עכו"ם שהיא מי"ח דבר כדאמר ע"ז ל"ו, ואפשר דה"נ קדמו לאסור פת מין קודם שגזרו על פת עכו"ם, ולכך נקטו פיתו פת כותי, שדין זה נשנה בעוד פת עכו"ם מותרת, ומסתברא דכשגזרו על פת כותי דגזרו נמי על שלקות שלהם, דשלקות חמירא מפיתן, ולא מלאנו שתהא פת אסורה ושלקות מותרת, וכ"מ בטויו"ד סו"ס רס"ח בשם בה"ג שהוסיף גם שמו הובא להלן, ונראה דטעם הגזירה בשל כותי הוא נמי משום בנותיהן, דהעיקר להתרחק מהם, וכן הזכירו ברמב"ן ובר"ן שלא יטמעו בהן, ונראה דלאו משום איסור חתנות קאמרי, דהא משמע דבישראל הוי מחזקינן להו, וכדתניא לעיל ד' א' מאת כותי מותרת ואדם יולא בה ידי חובתו בפסח, ועי"ש בתו' דהיינו גם לאחר שגזרו על פתן, אלא לכיון דהיו מושחתים בעצירות לפיכך תיקנו

להתרחק מהם, ונראה דמה"ט הוא להזכירו כאן פת כותי, דבמין ישראל נמי בתו מותרת, ומ"מ אסרו פתו משום חתנות, כדי להתרחק מהם וכמו שגזרו בכותים, משא"כ בעכו"ם להתם איכא משום בנותיהם ממך, שהן אסורות, ונראה דהא דיינו יין נסך היינו נמי משום בנותיהן, דהא יינו של עובד עכו"ם מותר מן הדין ללא חיישין שמה נסכו, וכמבואר לעיל ד' ב' דיינו של אחאב מותר משום דעדיין לא נאסר סתם יינם, ועי"ש ברמב"ן ובר"ן, וכל עיקר גזירת יינן הוא משום בנותיהן כדאמר ע"ז ל"ו, וה"נ גזרו במין ישראל אע"ג שבתו מותרת, דמ"מ יש להתרחק מהן, והחמירו ביינן גם לאסור בהנאה, וגם לאסור במגען, כדרך שגזרו בשל עכו"ם, דיינו יין נסך מתפרש ממך כשל עכו"ם.

ולהאמור מבואר בסוגיין דמה שגזרו בעכו"ם משום בנותיהן, גזרו נמי בישראל העובד עכו"ם ואע"ג דלית ביה משום בנותיהן, דעיקר כונת בנותיהן הוא ההרחקה מהם, ובישראל העובד עכו"ם כש"כ דראוי להתרחק ממנו, ונראה דאע"ג דסוגיין איירי במין האדוק כמ"ש תו' לעיל ד' ב' ד"ה מומר ובע"ז כ"ו ב' ד"ה איזהו, מדקתני דסתם שחיטתו לעכו"ם, דמ"מ הא דפיתו פת כותי ויינו יין נסך וכו' הוא אף בסתם מין, דיינו יין נסך הרי מבואר לעיל ד' ב' דהוא אף בישראל העובד עכו"ם דשחיטתו כשרה לרב ענן שם, וכמו שהוכיח מרן זללה"ה בשם זקננו ז"ל דיו"ד ס"ב ס"ק כ"ג, דהא אמרינן טעמא דשתייה שרי משום דעדיין לא נאסר סתם יינם, ומבואר דלאחר שנאסר סתם יינם הרי גם אחאב בכלל אע"ג דס"ל שם השתא דשחיטתו כשרה, וע"כ דאינו אדוק ששהא סתם שחיטתו לעכו"ם, וכי היכי דיינו יין נסך הוא בכל מין ה"נ פיתו פת כותי נמי בכל מין, וגם בסברא נראה דלית לן למימר דגזרו גזירה מיוחדת במין האדוק מה דליתא בסתם מין, וכן בטור יו"ד סו"ס רס"ח כתב בשם דה"ג דגר שחזר לסורו יינו יין נסך ופיתו פת כותי ופירותיו טבליים וספריו ספריו קוסמין ושמנו ויינו ובשאר כל דבריו כעכו"ם, הגה העתיק כל דין הברייתא והוסיף גם שמנו,

בסתם גר שחזר לסורו, ומשום לאמרינן בגיטין מ"ה ז' דגר שחזר לסורו הו"ל מין, וכמ"ס בב"מ פ"א ס"ג, והיינו סתם מין ולא מין האדוקה, ותדע שלא כתב דסתם שחיטתו לעכו"ם, ומבואר דכל דין הברייתא הוא גם בסתם מין, והיינו ישראל העובד עכו"ם, דלכו"ע מין הוא, ובשחיטת חולין בבה"ג כתב דמומר לחלל שבת או לע"ז עושה יין נסך דלענין מומר שבת וע"ז כי הדדי נינהו.

ויש מקום לומר דלכתר דמסקינן לעיל ה' א' להא דר"ב ענן בתיובא, ומומר לעכו"ם הוי מומר לכל התורה כולה, דתו אמרינן דישראל המומר לעכו"ם גרע מסתם עכו"ם, וסתם שחיטתו לעכו"ם ומתפרשא ברייתא דידן כפשטה בסתם מין, דישראל דפקד להיות מין חיישינן ביה טפי דשמא סתם מחשבתו לעכו"ם, וכן גר שחזר לסורו דחשבינן ליה מין, יהא נמי סתם שחיטתו לעכו"ם, ול"ע בזה.

ומחלל שבת בפרהסיא מבואר לעיל ה' א' דדינו שוה למנסך את היין, ותרוייהו חשיבי מומרים לכל התורה כולה, וממילא דגם מחלל את השבת פיתו פת כותי ויינו יין נסך, דכל שהוא מין יש בו גזירת פת ושלקות ויין נסך דמשום חתנות, כדחזינן בסוגיין, דאף שבתו מותרת מ"מ גזרו להתרחק מהן, וכ"כ הרמב"ם והר"ן לעיל ד' ז' דאי מומר לע"ז אינו מומר לכל התורה כולה, אין יינו יין נסך, דבסתמא לא חיישינן ליין נסך אף במי שעובד ע"ז, ורק משום צנותיהן גזרו לאסור סתם יינם, והלכך אי הוי מומר לכל התורה כולה הרי הוא כעכו"ם גמור ובכלל גזירת צנותיהן אף שבתו מותרת, ולכך היה גם אחאב עושה יין נסך אי הוי קדמה גזירת סתם יינם, אבל אי לא הוי מומר לכל התורה כולה, הרי יינו מותר אף שעובד ע"ז, וכן פשוט להרשב"א בתשובה הובאה בב"י יו"ד סי' קי"ט דמחלל שבת בפרהסיא יינו יין נסך, והביא כן בשם הר"י וחכמי ארפת, וכ"ה בבה"ג הובא לעיל, וכן בריב"ס סי' ד' דמחלל שבת בפרהסיא אוסר יין במגעו, וכן הביא בב"י סי' קכ"ד בשם א"ח ושבלי הלקט ורי"ו, ווע"ע בריב"ס סי' קל"ד בסוף

התשו' שבענין הגזירות], וכן בשו"ע סי' קי"ט ס"ט י"א י"ב, וסי' קכ"ד ס"ח, ומרן זללה"ה ביו"ד ס"ב ס"ק כ"ג נתקשה בזה מנ"ל דכיון דאינו עובד ע"ז הרי אין כאן איסור אלא משום בנותיהן ובתו מותרת, ולמס"כ הדבר מבואר בסוגיין בהא דפתו פת כותי דחזינון דאף גזירת בנותיהן גזרו במין ישראל שבתו מותרת, וכן לעיל ד' ז' מבואר דאיסור יינו של עובד עכו"ם תלוי אם הוא מומר לכל התורה או לא, והיינו כמס"כ הרמב"ן והר"ן שם דאיסור יינו משום בנותיהן, ואם הוא מומר לכל התורה הרי הוא בכלל גזירת בנותיהן, ואם אינו מומר לכל התורה אינו בכלל גזירת בנותיהן, והרי יינו מותר אף שהוא עובד ע"ז.

ונראה עוד דגזירת בנותיהן עיקרה משום וזנו בנותיו וגו' והזנו את בניך וגו', ולא משום איסור נכרית, וכדאמר ע"ז ל"ו ז' וכולן משום עכו"ם, והלכך משקצעה תורה למומר כיצא קצת מכלל ישראל, דשחיטתו נבלה, והוא מדאוריתא כמ"ס בש"ך יו"ד ס"ב ס"ק ט"ז, [ועי' בחידושי הר"ן י"ד א' דאפשר דאף מטמאה במשא, ולפ"ז אין חייבין על בתי משום אותו ואת בנו], שפיר קבעוהו חכמים בדין נכרי לענין גזירת בנותיהן, דשפיר שייך גביה וזנו בנותיו וגו' והזנו וגו', (וגם זימנין דבתו באה מן הנכרית דהיא כמותה ממס), אבל בתינוק שנסבה דמדאוריתא הוא בכלל ישראל, לא גזרו בו חכמים אף דאיכא חששא דילמד ממעשיו.

ולאחמור נראה דמחלל שבת צפרהסיא אף פתו ושלחו אסורין, דהוא בדין מין דפיתו פת כותים, וכ"כ בפמ"ג סי' קי"ב בש"ך סק"ב בשם הפר"ח, [וזה דלא כמ"ס צפ"ת שם סק"א בשם התפארת למשה דכיון דבתו מותרת הרי גם פתו מותרת], ועי' בספר מרן זללה"ה יו"ד ס"ב ס"ק כ"ח דבניהם ותלמידיהם של מחללי שבת חשיבי כאנוסים ובתינוק שנסבה, (גם בענין פרהסיא יש מקום עיון בזמן הזה שרבו הפוקרים והכפירה הומה צראש כל חולות, אם יש חומר של פרהסיא כשעוסה בפני עשרה שומרי תורה).

ולענין יין נסך דינו כדין עכו"ם שאינו עובד ע"ז, וכמש"כ מרן
זללה"ה בסי' מ"ט סק"ז, וכ"ה בספר האשכול בה' יין נסך.
רש"י ד"ה ואין כגון מלא לקליפת אגוז כו', עי' חו"ב כלים ס"ג
סק"א.

י"ג ב' לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל, עי'
מש"כ בחו"ב מנחות ע"ג ב'.

מתני' וכן הסומא ששחט כו', הגרע"א ז"ל הקשה אי סומא פטור
מן המלוות, אמאי חשיב בר זביחה, וכתב לתרץ דפטורו רק ממלות
עשה אבל חייב בלא תעשה וחשיב בר זביחה כיון דאסור בנבלה,
ועי' בחו"ב ב"ק פ"ז א' דאיכא דסברי דפטור גם מלא תעשה,
והדריה קושיא לדוכתה אמאי חשיב בר זביחה, אבל למש"כ לעיל
ג' ב' דוזבחת לכלל ישראל נאמר וחשיבי כולם בר זביחה ואף
קטנים, ה"נ גם סומא בכלל, ולא דמי לדרשא דמי שיטנו בקשירה
ישנו בכתיבה, דזו דרשא מיוחדת למעוטי אשה וקטן, וה"ה סומא,
אי פטור מכל המלוות.

י"ד א' מתני' השוחט בשבת וציוס הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו
שחיטתו כשרה, ברשב"א משמע לכאורה דלמסקנא דמתני' בשוגג
איירי, מתפרשא מתני' אע"פ שבמזיד מתחייב בנפשו ושחיטתו
פסולה, מ"מ בשוגג שחיטתו כשרה, וכן דקדק הב"י מלשון
הרמב"ם והטור, ועי' בפיה"מ, אבל א"ע דנהי דבמחלל שבת
בפרהסיא אמרינן דשחיטתו פסולה לעיל ה' א', אבל במחלל יום
הכפורים לא שמענו, [שו"ר שדן בזה הגרע"א ז"ל בשבת ק"ו א'],
ובכל איסורי כרת לא שמענו שנעשה מומר, וגם המתחייב בנפשו
אין זו הסבה שיהא שחיטתו פסולה, דרק במחלל שבת אמרו כן
וכמו שפרש"י ה' א' טעמא דמילתא, ולא בכל מתחייב בנפשו, וגם
לא נזכר במתני' דבפרהסיא קאמר, וגם בתו"ה הקצר הכשיר
שחיטת שבת במזיד לאחרים, ומשמע דאף בפרהסיא קאמר, וע"כ
כתירוצ' תו' דבפעם אחת לא נעשה מומר באותה שחיטה, ולכן א"ל
דאע"פ שמתחייב בנפשו והיה ראוי לקונסו שיהא שחיטתו פסולה,

או שתהא אסורה לו לעולם, קמ"ל דשחיטתו כשרה ומותרת בלילה [דומיא דיום הכפורים לאסורה זו ביום כדאמרינן בגמ' גס לו. – ועי' ברמב"ם סופ"ג מגירושין ובכ"מ שם בכותב גט ביום הכפורים וביו"ט, [ובאו"ז סי' שס"ז הזכיר מחלל שבת ויו"ט, אבל י"ל דהוא ל"ד וכעין דאשכחן בש"ס שהזכירו חלולה אגב גרושה ברפ"ג דמכות ועוד].

כתב הרמב"ן דאפשר דשחיטת מומר לע"ז אינה אסורה אלא באכילה ואינה מטמאה במשא דהא אינו גוי וקדושיו קדושין, ולפ"ז ניחא דחייב באותו ואת בנו דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואפילו באיסורי הנאה, והעתיקו דבריו הרא"ה בצד"ה ריש שער הרביעי, והר"ן בחדושיו כאן, ורהיטת הדברים משמע דמדאוריתא קאמרי מדלתו עלה מדין שחיטה שאינה ראויה, ולא פירשו בפשיטות כיון דמדאוריתא שחיטה מעליא הוי, אבל הדבר קשה מנלן לחדש נבלה שאינה מטמאה, וכבר הקשה כן הרשב"א במשמרת הבית שם, והרמב"ם בפ"ב מאה"ט נסתפק לומר כן גם בשחיטת עכו"ם, וכבר השיגו הראב"ד, ובגמ' לעיל י"ג ב' הקשו דנבלה פשיטא דמטמאה במשא, ומשמע דליכא איסור נבלה שאינו מטמא במשא, והגרע"א ז"ל ביו"ד ריש סי' ב' הביא דברי הר"ן ולידד לפרש דאיסור אכילה מדרבנן קאמר, אבל הגיח בקושיא דא"כ אין צורך לחלק בין איסור אכילה לטומאת משא, [ומה שהקשה שם עוד מהא דרב ענו, כבר יישבנו לעיל ג' ב'].]

גמ' מחתכין את הדלועין כו', בשבת קנ"ו א' פרש"י דסתמן לאו למאכל בהמה, ופשטא דמתני' בדיני טירחא במאכל בהמה איירי ולא בדיני מוקצה, וכדמפרשין לה נמי בשבת קנ"ה ב' בהכי, אלא נראה דרש"י קים ליה הכי דסתם דלועין לאדם, ולאדם הוו מוקצה, כיון שאינם נאכלים חיים כמבואר בר"ן נדרים נ"ד א', ונמא שיש כאן גם חידוש בהלכות מוקצה, דאף דסתמיה לאדם מ"מ הוי מוכן נמי לבהמה, וכנראה דאף ר' יהודה מודה בזה, דהא לא פליג אלא אנבלה, ואע"ג דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים,

כ"ל דדלועין כיון דאיכא מיעוט שמאכילין לבהמה, חשיב מוכן אף לבהמה.

שם הבא מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לאדם, כבר תמהו בתו' דהא בהמה בחייה ודאי מוקלה לר' יהודה ומיגו דאתקלאי בין השמשות איתקלאי לכולי יומא, ואף לר"ש איכא למ"ד צביצה כ"ו ב' דמודה ר"ש בצע"ח שמתו, ותירצו דאיידי ציושב ומלפא שמא ישחטנה חש"ו ואחרים רואין אותן, [ואף שהוא בעלמו הרי שחט, ונימא דהיה דעתו מתחלה שיעשה כן, כ"ל דדעתו לעשות איסור לא מהני להסיר דין מוקלה מחמת איסור, ורק חש"ו דלאו בר איסורי נינהו מהני], ומלבד הדוחק הגדול לאוקמי בהכי, עוד יש לתמוה דמי הכניסן לחצרייא לדוחק הזה ולאוקמי כר"י, הרי שפיר מתפרשא מימרא דרב אליבא דכו"ע ובאינו יושב ומלפא, ונראה דלפי דידוע דרב כר"י ס"ל וכדאמרינן שבת י"ט ב' קכ"ח א', לפיכך ראוי לפרש דבריו אליבא דר' יהודה, אי מדין מוקלה קאמר, ואי אף לר"ש אסור פשיטא ולא היה צריך רב לאשמועינן, ולכך מפרשין דבריו דה"ק דבכל גווני אסורה באכילה ליומא ולא משכח"ל גוונא דהיתירא, ומזה דייקין דאף ציושב ומלפא שישחטנה חש"ו קאסר, [וכן למסקנא בכל גווני אסורה, דלא איירי מתני' בשחט לחולה, דהא אע"פ שמתחייב בנפשו קתני, ואף דמיתוקמא בשוגג, אבל לא בחולה, עי' תו' ט"ו א' ד"ה כו].

והרשב"א כתב דמוקלה מחמת איסור בלא דחייה בידים לא חשיב מוקלה דאריה הוא דרביע עלה וכשנשחטה הותרה, ואף באינו יושב ומלפא, ונראה דדוקא במוקלה מחמת איסור אמרינן האי סברא, דהדבר מוכן ואיסורא מילתא אחריתי היא, אבל פרי בוסר שלא נגמר ביסולו עד אמלע השבת אסור לר"י, כיון דאתקלאי בין השמשות מחמת מליאותו, ואע"ג דלא דחייה בידים, ופירות הנושרין יש מקום לדון בהם אם יש לאסרן מדין מוקלה לפ"ז, דלכאורה לא דחינהו בידים ומחמת איסור קצירה הוקאו, אבל יש מקום לומר דפירות המחוברים לא עדיפי מאורז ולא חשיבי מוכן

לר"י, [שו"ר ברש"א בי"א ב' ב' כתב כטעם זה לענין דגים ולא על פירות הנושרין, ונתקשה מההיא דפסחים נ"ו ע"ס, ועי' במלחמות בי"א כ"א ב'].

ולו"ד ז"ל אפשר אולי לומר דכיון דנשחטה בשבת, לא שייך לומר דאתקלאי בין השמשות משום איסור שחיטה בשבת, דכשם שנשחטה בתר הכי כך יכולה היתה להשחט בין השמשות, וכאילו עומדת ומוכנה היתה לכך מתחלה, אבל בהמה שמתה דלא אתעביד בה איסורא באמת נשארה באיסור מוקלה כיון דאתקלאי בין השמשות, (ועי' להלן בשם הרמב"ן סברא לאידך גיסא).

והנה ר' אבא ואבוי פליגי, ולר' אבא טעמיה דר"י לאו משום דמוכן לאדם אינו מוכן לכלבים, אלא משום דאף לאדם אתקלאי בין השמשות מחמת איסור שחיטה, ולפ"ז סוגיין דעלמא דמייתי מהא דר"י דמוכן לאדם אינו מוכן לכלבים, אם לא נפרש דממשנה יתירה שאינה מן המוכן קדייק וכמו שפי' תו', ע"כ דכאבוי אתיא, וסוגיין דלקמן ט"ו א' דאמרינן ע"כ לא קשרי ר"מ אלא במבשל דראוי לכוס אבל שוחט דאין ראוי לכוס לא, כר' אבא אתיא, אבל הרמב"ן שם כתב ליישב הא דדייקין בעלמא מדר"י דמוכן לאדם אינו מוכן לכלבים, אף למאי דדחינן דשוחט שאני שאינו ראוי לכוס, והינו כדר' אבא דלעיל, וטעמא דכל מוקלה מחמת איסור אינו מוקלה אלא אם באמת הותר ע"י שנעשה בו האיסור, שמדרך זו הוקלה, אבל אם אירע שהותר שלא בדרך איסור הרי מזה לא הוקלה כלל, הלכך בהמה שמתה אם איתא דמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים, שפיר מותרת שלענין מיתה לא הוקלתה בין השמשות, אבל אם נשחטה, אפי' היתה טרפה ומסוכנת, נמי אסורה, דלענין שחיטה הוקלתה מחמת איסור, וכן בן פקועה שנשחט בשבת נמי אסור אף שמוכן לאדם, [ומבואר ברמב"ן שאפי' נשחטה בהיתר לחולה שחלה בשבת נמי אסורה], ולכאורה בכל מוכן דעלמא לא דייקין בצורת ההכנה וכל דמשכח"ל בדרך היתר אמרינן דלא הוקלה כלל, (וכעין דשרינן מבשל בשבת במידי דראוי לכוס, ומיהו

לא דמי דהתם מעיקרא חזי לכוס, והבא מחיים לא חזי כלל). ולו"ד ז"ל היה נראה שאם באנו ליישב הא דדייקינן דלית ליה לר"י מוכן לאדם מוכן לכלבים, אליבא דכו"ע, דלית לן למימר דביושב ומלפא לית ליה לר"י מגו דאתקלאי במוקלא דלא דחייה בידים, ובזה אף ר' אבא מודה, וכיון דקאמר אס לא היתה נבלה מערב שבת אסורה משמע דאפי' היתה גוססת מערב שבת אסורה, לפי גירסא דידן בינא כ"ז ז' ב', ולגירסת הרי"ף שם צריך לדחוק דלאו דוקא נבלה, וזה ע"כ משום דמוכן לאדם אינו מוכן לכלבים, דבכה"ג דיושב ומלפא ל"ל לר"י מוקלא מחמת איסור, אבל בבהמה צריכה צאמת בין צמחה ובין בנשחטה יש לאסרה לר"י משום מוקלא מחמת איסור שחיטה, לר' אבא, וכן הא דבינא ב' ב' שבת דעלמא תשתרי יש לפרש נמי מהאי טעמא דיושב ומלפא ולא דחייה בידים. (שבת ס"ט סק"ד).

שם נשחטה הוצררה ללאכילה עומדת כו', כאן הגידון כמו באחין שחלקו אם יש לחשוב ההווה כספק מוחלט, והעתיד יצרר מכאן ולהבא, או שההווה ספק שיתצרר בעתיד, ואי יש צריכה אין ההווה מוחלט כספק אלא הוא עומד להתצרר וממילא רשאי לשחוט שהרי אם ישחוט הוצרר ללאכילה עומדת, והנה אף שהגידון אם ביום זה עומדת לגדל או לאכילה שאם חושב עליה לאכילה לאחר זמן חשיבא כעומדת לגדל עכשיו והוי מוקלא, וא"כ כל הגידון היום, מ"מ אין הגידון פרטי אם עומדת להשחט מחר, אלא הגידון כללי בסוג בהמות הנלקחות סתם אם העתיד חשיב כמצרר למפרע, והלכך אין שייך לשאול שהרי יתצרר בודאי אם תשחט מחר וכה"ג יש צריכה למש"כ תו' גיטין כ"ה ב' ד"ה ר"י, שאין כאן גידון פרטי על המחר, ובגידון כללי לא חשיב כיתצרר ודאי שהדבר יכול להמשך כל חיי הבהמה, ונמצא שלא יתצרר לעולם, ובלא"ה נמי כל שלא יתצרר עד לאחר יו"ט חשיב כלא יתצרר כיון שאין הדבר נוגע אלא ליו"ט וביו"ט לא יתצרר וכמש"כ בחו"ב דמאי ס"י סק"ה, ובלא"ה נמי אם תמות נמי לא יתצרר, וגם י"ל דבלא

התנה אף שיתברר בודאי אין ברירה. (דמאי ס"י סק"ח, ועי' חו"צ
בילה ד' א').

סם הלוקח יין כו', א"ה ראיתי להעתיק כאן מ"ס בזה בספר
דמאי. דמאי פ"ז מ"א הלוקח יין מבין הכותים כו', רס"י בגיטין
כ"ה פירש דלפי שאין לו כלים להפריש בהם והוא רוצה לשתות
לפיכך הוא נזקק להפריש ע"י ברירה, ואף למאי דגרסינן
בתוספתא דבערב שבת איירי נמי מתפרש כן, אלא דנקט לה
בערב שבת שאין לו פנאי לשאול כלים או לקנות, ובסוכה כ"ג ב'
כתב רס"י לפרש דבערב שבת איירי, או דאין לו כלים, ור"ל
דבערב שבת אף שיש לו כלים יתכן שאין לו פנאי להפריש, והנה
לפירוש זה יש כאן הפרשה גמורה בחול ע"י ברירה.

ומיחל פרס"י דמחלל המעשר שני, ותמהו בתו' בגיטין וביומא
ובסוכה וכן בר"ס כאן מהא דתניא בתוספתא דמעשר שני שא"א
לחלל מעשר שני אלא"כ קבע לו מקום, ולא נתפרשה כוונתם ז"ל,
דהתם עדיין לא הפריש כלל מעשר שני ולא שייך לחלל שאין כאן
עדיין מעשר שני כלל, אלא יש כאן רק פירות הטבולים למעשר
שני, אבל הכא הרי הפריש מעשר שני אלא שצירורם תלוי
בהפרשתו ומה בכך, הרי אם יפריש נמלא שיש כאן עכשיו מעשר
שני, והרי מותר לו לשתות היין, שכבר חשיב כהורמו מתנותיהן וגם
מעשר שני כבר חשיב כהופרש שיש כאן כבר יין קדוש בקדושת
מעשר שני, אלא שעדיין לא ידענו איזה הוא וספיר מחללו,
וכסיפריש איגלאי מילתא שהוא המעשר שני והוא שנתחלל על
המעות, שו"ר בספר מרן זללה"ה לדמאי סי' ט' סק"ט כתב דהתו'
פירשו בדעת רס"י שאינו מתנה שתשעה שיפריש יהיו מעשר אלא
סתם תשעה יהיו מעשר, ולפיכך נתקשו, [וכן הוא באמת רהיטות
לשונם שהקשו דע"כ צריך להפריש דאל"כ שותה טבולים], והביא
ז"ל שכ"ה בלשון רס"י בחולין י"ד א', ומה שלא ראו התו' לפרש
דומיחל היינו חילול ומשום שכבר עשה מעשר שני לאלו שיפריש
לכך יכול לחללם, דאין לו כל ריוח בזה לפי' תו' שבשבת אינו

רשאי להפריש, שגם לאחר שחילל לא יוכל לאכלו בשבת, וגם לשון ומיחל לא משמע להו על חילול דהול"ל ומחולל על המעות כדקתני בדמאי.

ומתניתין דהיו לו תאנים של טבל כו' נמי יס לפרש כן שהוא מעשר בערב שבת מה שיפריש וספיר דמי אי יס ברירה, והתם קתני בהדיא דמצעוד יום איירי דקתני והוא צבית המדרש או בשדה ומבואר דאם היה צביתו היה מתקנן ספיר, והא דבדמאי קתני ומעשר שני לצפוני או לדרומי ובטבל קתני שאני עתיד להפריש ולא קתני בצפוני או בדרומי, וגם לא קתני ומחולל על המעות, י"ל דבטבל כיון דמעשר ראשון ע"כ צריך להפריש, לכך נקט נמי במעשר שני שמפרישו, א"נ לא פסיקא ליה שרואה לחללו כי שמא רואה להוליכו לירושלים ואז ודאי ניחא ליה שיקבענו בהפרשתו ולא בצפוני או בדרומי שאז יצטרך לצמצם בדיוק את הרוחות וחלק המעשר, משא"כ בדמאי כיון שאין מוסיף חומש למה לא יחללנו, ומיהו בפ"ה מ"ב קתני נמי ומחולל על המעות בודאי, וגם שמא רואה לחללו בלא חומש דמערמיין על מעשר שני, ואם יקבענו עכשיו ואין חילולו מזדמן לו עכשיו בלא חומש, לא יוכל לאכול מכל הפירות, וגם אפשר דספיר טפי שיפריש המעשר שני כשמפריש המעשר ראשון דאל"ה דמי כהקדים שני לראשון, משא"כ בדמאי שאינו מפריש המעשר ראשון, וגם בדמאי אם הקדים שני לראשון אין בכך כלום, כדתנן לעיל פ"א מ"ד.

והא דבמתני' קתני ומיחל ולפרש"י היינו שמחללו אע"ג דבודאי איירי, י"ל דסתם יין כותיים אינו עשוי בטהרה ולא סגי דלא מחלל, וא"נ הכא בעי לאשמועינן דיכול לשותות גם המעשר שני ע"י חילול, דהא צאין לו כלי איירי וספיר אפשר שיצטרך לכל היין עד שימלא כלי, אבל בתאנים סתמא מתפרש שצריך קצת מהן לשבת, ולא איצטרך לתנא לאשמועינן היתר המעשר שני ומיהו לפי מה דאיתא בתוספתא דבערב שבת איירי לא שייך הך תירוצא, והא דלא קתני מעשר שני בצפוני או בדרומי, לכיון דהמעשר

ראשון מפריש ניחא ליה למינקט כולהו בחדא גוונא, א"נ הכי שפיר טפי דלא ליתחזי כמקדים שני לראשון וכמס"כ לעיל, ואפשר דנקט ומיחל ולא נקט ומחולל על המעות דקתני בדמאי משום דהכא צריך להוסיף חומש, ולכך נקט ומיחל והיינו שמחללו כפי הדיון, או שמוסיף חומש או שמערים ופודה על של אחרים בלא חומש, דומחולל על המעות הוא לשון המעשר, אבל ומיחל הוא לשון התנא.

ואין להקשות אחרי דקתני ומיחל למה לא קתני מעשר שני בצפוניו או בדדומו ולמה ליה שיטתך להפריש גם המעשר שני, דניחא ליה לעשות כל ההפרשות באופן אחד, וכמס"כ לעיל, וגם י"ל דומיחל היינו אם ירצה, וה"ק ואם ירצה מיחל וגם אם היה אומר בצפוניו או בדדומו אית לן לפרש דר"ל בצפוניו או בדדומו של הנשאר, ונהי דהלשון מתפרש כן אבל אין זה לשון נוח כל כך, ונוח לן טפי לשנות לשון קל יותר, וכיון דכבר נחית להפריש המעשר ראשון יפריש גם המעשר שני, והנה לפרש"י לא מצאנו איסור להפריש בשבת, והא דלא קתני למחר וכמס"כ הר"ס דאף בסיפא ל"ג למחר, י"ל דדוקא במזמין תנא למחר דהתם בודאי ע"כ להפריש מחר, אבל בשלו למה לן להתנות למחר בזמן שאפשר להתנות סתם, ועוד דשמא יבוא לביתו עד שלא תחשך ויוכל להפריש מיד, ולפ"ז מרויח ע"י החילול שיוכל להפרישו מחר ולאכלו. (דמאי סי"א סק"א).

תוד"ה ונסבין כבר שחתך עליה בשר כו', מתבאר בסימון ט"ו סק"ד.

י"ד ב' שמא יבקע הגוד ונמלא זה שותה טבלים למפרע, מבואר שאם הוחלט שלא יפריש איגלאי מילתא שלא חלה הפרשתו כלל, ולפ"ז אם מת מפרישין היורשים עכשיו תרו"מ ושפיר דמי.

בעיקר חשך דשמא יבקע הגוד משמע שהוא ממש חשך זה משום דאפשר לגוד להבקע, וכדאמר גיטין כ"ח ב' דמאי מסר ליה לשומר, וכן בסוכה כ"ג ב' מיייתנין לה לענין חשך שמא ימות,

ומצואר דמחמת עיקר התנאי שצריך לקיימו לא חיישין שמה
יפצע או יאנס ולא יקיימנו, ואע"ג דלגבי גיטין תניא גיטין ע"ד
א' ולאחר לא תנשא עד שתתן וכן קיי"ל ב"הע"ז סי' קמ"ג דכל
תנאי שהוא בקום ועשה חיישין שמה לא יתקיים, כ"ל דבא"א
החמירו טפי, א"נ הכא לא סגי ליה דלא מפריש ולא חיישין
לאונס, אבל התם אין גט דבר חיוזי וגם אינו תלוי לעולם בתנאי
שתתן מאתים זוז. (דמאי ס"י סק"י).

שם אלא מדתני איו כו', עי' בתו' שנתקשו דאי טעמיה דר"י משום
שמה יצקע הנוד, ליתא לדאיו, ונראה דל"ק דאף אי ליתא לדאיו
מ"מ תיקשי לאיו אליבא דר"י היכי שחטינן בהמה ביו"ט, אלא
ודאי ס"ל דלאכילה עומדת, ובהא לא אשכחן מאן דפליג עליה,
ומעיקרא דחי משום שמה יצקע הנוד כיון דאיכא למדחי הכי,
ואע"ג דרב לא ס"ל הכי מ"מ לא היה יכול להוכיח מזה דלאכילה
עומדת די"ל דר' אבא ס"ל טעמיה דר"י משום שמה יצקע הנוד,
ואמנם לא יתיישב לפ"ז הא דנסבין חברייא למימר ר"י היא, וניחא
ליה למיפרך מדתני איו דמהא מוכח דלאכילה עומדת. (דמאי ס"י
סק"ח).

ט"ו א' ע"כ לא קשרי ר"מ אלא במבשל דראוי לכוס אבל שוחט
דאין ראוי לכוס לא, עי' מש"כ לעיל י"ד א' ד"ה והנה.

ט"ו ב' מתני' מפני שהם חונקין, בגמרא י"ז ב' אמרו דמורשא
בזע, ונראה דבזע היינו דוקר דבפסוק וידקור את שניהם (סוף
בלק) מתרגמינן ובזע ית תרויהון, [ומיהו גם בקע ים מתרגמינן
בזע ימא, אבל הכא נראה שהוא מלשון דקירה], ולפי זה הו"ל
למימר מפני שהם דוקרין, ונראה דה"ט דנקט חונקין לפי דמתני'
כיילא אף פגם עמוק דומיא דמגל קציר דמסתברא דשיניו גדולות,
וכשהשן דוחק מצידו לא שייך לקראו דוקר כיון שהוא רחב, ולשון
חונק נופל על כל דוחף.

ט"ז א' דאמר ר"פ האי מאן דכפתיה לחבריה ואסקיל עליה בידקא
דמיא כו' וה"מ בכח ראשון כו', יס להסתפק האוחז אבן בידו

ומרפה ידו והאבן נופלת, אם גם זה בכלל חידושיה דר"פ, או לזה בכלל השליך דקרא, דגם השלכה ע"י הרפאת היד בכלל השלכה היא, [וברמ"ה סנהדרין ע"ז כתב דכה"ג חייב ללא גרע מזידקא דמיא, אבל אכתי י"ל דעדיף], ולכאורה מהא ללא מסייעין לר"פ ממתני' דמכות ז' א' דהיה דולה בחצית, דמוכח דדוקא משום דבעינן דרך ירידה פטרינן, הא לא"ה היה חייב, אע"ג דלאו כחו הוא, [ועי' סנהדרין ע"ז א' דתירוצ' התו' אהא דמושך צמעגילה לכאורה לא שייך הכא], משמע דכה"ג אינו בכלל חידושיה דר"פ, ור"ע. – אף לפרש"י שם דכח שני תלוי לפי המרחק, [ועי' ברמ"ה שם דחולק על זה], מ"מ נראה דהיינו דוקא בסיפוע, אבל המרפה ידיו והאבן נופל, ודאי חשיב כח ראשון כל משך נפילתו, ואפילו גבוה מאה מרדעות, וזה ג"כ מוכח ממתני' דהיה דולה בחצית, וכן נראה דהמורה בקסת נמי חשיב הכל כח ראשון, אף לכתב הרמ"ה שם דג"ז כאשקיל בדקא דמיא דמי, דיצירת כח הדוחף ע"י אחיזת היתר צמתיחות, עושה הכל ככחו, בעזיבת החץ.

שם ואשקיל עליה צידקא דמיא כו' אבל צכח שני גרמא צעלמא הוא, א"ה, עי' מש"כ בצ"ק ד' צ' צדין נזקין צכח שני, ואם חייב מדיו מעמיד.

כתב הרמב"ן ע"ז נ"ט צ' דעכו"ם שהסיר צרזא מן החצית אפילו לא היה שום שכשוך בהסרת הצרזא אסור שכיון שנשפך היין כחו הוא כדאמרין בסנהדרין האי מאן דכפתיה לחצריה ואשקיל עליה בדקא דמיא וקטליה מיחייב גירי ידיה נינהו וה"מ צכח ראשון כלומר שכפתו סמוך לשפת הים ופתח להם פתח וקלחו עליו עד שמת אבל בקלוח שני לא והכא כוליה חמרא כח ראשון הוא הלכך כחו מיקרי והו"ל מוריק אורוקי ואסור בשתיה וגבי שחיטה נמי איתמר כה"ג כו' צכח ראשון כו' עכ"ל, והביא דבריו הר"ן שם וכן בתה"א, ולא נתפרש טעמא אמאי הכא כוליה חמרא כח ראשון הוא, ואפשר דדוקא בשפת הים וכיו"צ לא חשיב כח ראשון אלא בתחלה, משום דאח"כ כח הים מעלמו הוא, והסרת המחילה לא

השפיעה כלום על הכח שני, רק שבהעדרה נתאפשר לכח לפעול, משא"כ בחזית שכל מה שחזית הוא גדור ואין לו שום כח תנועה עצמית, הלכך בסילוק הברזא חשיב כל מה שיואל עי"ז ככחו, שפתיחתו את הברזא כהנעת כל החזית לאלת, אבל לפ"ז היה ראוי דגם לענין נט"י יחשב ככח גברא כל המים שחזית, [וכמו הטו את החזית להמכסירין], ולא כן איתא בשו"ע או"ח סי' קנ"ט ס"ט אלא צריך שיחזיר הברזא בכל שפיכה וספיכה, ושמא באמת הרמב"ן פליג גם התם, ועי"ש בבהגר"א בדעת הרמב"ם, שו"ר בספר מרן זללה"ה בסי' מ"ט סק"ב שפירש כונת הרמב"ן בע"א עי"ש, ולכאורה היה אפשר לומר דכל תנועה הנגרמת עם הסרת הברזא, חשיב כח ראשון, ומה שנעשה אח"כ חשיב כח שני, וזיין כל היין שחזית נע עם הסרת הברזא, ואף שתנועתו בתוך החזית מ"מ חשיב כשכשוד לאסור, ולא דמי לנטילת ידיים ורליחה שהגידון רק בתנועה שמחוץ לחזית, אבל לשון הרמב"ן משמע דלא נאסר אלא מה שיאל וכו"ס הב"י בשם הר"ן הובא בש"ך סי' קכ"ד ס"ק ל"ה. (ע"ז ס"ט סק"ו ועי"ש).

שם לענין עבודת כוכבים הוי תלוש, עי' מש"כ בחו"ב ע"ז ס"ו סק"ז.

שם לענין הכשר זרעים תנאי היא כו', א"ה, ראיתי להעתיק מש"כ בזה בחו"ב מכסירין.

ענין ההכשר מבואר חולין קי"ח א' שהוא מעין גמר מלאכה, דכשם שכלים אינם מקבלים טומאה עד שתגמר מלאכתן אף כשהם כבר ראויים לשימושם, כמו כן אוכלין הם בגדר לא נגמרה מלאכתן עד שיוכשרו, ובזה מובן הא דמיבעיא לן חולין ל"ו א' אי חבת הקודש כאוכל הבא במים דמי, כלומר דחבת הקודש משוי ליה כאוכל אף בלא הכשר.

מים מחוברים אינם מכסירים כמ"ס רש"י חולין ט"ז א' והר"ס סופ"ב דעוקלין מן התו"כ, מקרא דאשר ישתה בכל כלי, וה"ה דאינם מתטמאים דהא ברביעית הם מקוה למחטים ולינוריות,

והא' לאמר פסחים ט"ז א' למחוזרים מכשירין פי' בתו' להיינו לאחר שיעלה הפירות מן המים, וכן פרש"י חולין סס, ולריך יישוב אמאי חשיב כה"ג הכשר במחוזרין, הרי ההכשר חל רק כשמוציא את הפירות מן המחוזרים, וכמו שהוכיחו תו' מלנון שצמערה פ"ד מ"ו, ובתו' חולין ל"א ב' כתבו לאיטריך משום דבתחלת דיבוקם היו במחוזרים, וגדולה מזו כתבו שם ל"ו ב' ובפסחים כ' א' ללכך נקטו בגמ' צפורה של זבחי שלמים שהעצירה צנהר ועדיין משקה טופח עליה, ולא נקטו סתם שהיו עליה מים, משום דשמואל לטעמיה דתלושין אינם מכשירין, דדריש פסחים ט"ז א' יטמא לטומאת משקין עצמן, ולית ליה אלא חד קרא להכשר ומוקי לה במחוזרין, וכשהעצירה צנהר חשיב הכשר במחוזרין, והדברים קשים לכילד יחשב הכשר צהמה צחייה, להחשב כהכשר במחוזר לאחר שחיטה, וסוגיא דגמ' בפסחים לאיכא הכשר במחוזרין היה אפשר לפרש לאיירי שפך מים תלושים פחות מרביעית לגומא שצקרקע דכה"ג דין המים כתלושים לפמ"ש"כ הרא"ש סופ"ח דטהרות ומקבלין טומאה, ושפיר מכשירין, ומ"מ חשיבי כמכשירין במחוזר לפי טעמא דלריכותא בפסחים שם דמשום דקיימי בדוכתייהו חשיבי, וכ"נ שפירש במאירי פסחים שם בשם גדולי המפרשים, [והוא הראב"ד ש"כ"כ צפי' התו"כ שמיני פרשתא ח'], אבל דומיא ללנון שצמערה דההכשר כשמוציאו מן המים חשיב הכשר בתלושין, ומיהו דעת הרמב"ם בפ"ב מטו"א ה"ח דאם שאב מים בכלי ונתנם צקרקע דינם כמחוזרים ואינם מכשירים, ומשמע אף צפחות מרביעית, ולפ"ז ע"כ דהכשר במחוזרין איירי כשמתכשרים בשעה שמוציאם מן המים, ומ"מ חשיבי הכשר במחוזר וכדנקטו התו', ול"ע.

ומיהו חזינו להשימוש במחוזר הוא הגורם לחשוב את תלישת המים כמים תלושין, שהרי הטומא פירותיו מפני הגנבים אינם כבי יותן, ואילו לנון שצמערה כיון שהעלתהו מן המים מתכשר, אף שהיה מעדיף להעלותו נגוב, לכיון שנתמס במים במחוזר

להדיחו, הרי נחשבת העלאתו כהעלאתו בראון למים שעל גביו, חזינן להשימוש במחוזר הוא הגורם להחשיבו כתלוש בהעלאתו, ותו שפיר י"ל דיך יתרון לשימוש במחוזר, אבל תלוש לא יכסיר, ול"ע. (מכשירין ס"א סק"א).

ברמב"ם פי"ב מטו"א ה"א והוא שניתן עליהם בראון בעלים כו' וזה"כ נפל שלא בראונו אינו מכסיר כו', דעת רבנו דאף שהמים נתלשו לראון אינם מכשירים עד שתהא נפילתם על הפירות לראון, וכ"נ דעת הרשב"א חולין ל"א ז' שהביא הכ"מ דהא אמת המים דהפקר היא והטמא פשט ידיו להדיחו, והרי המים שבידיו תלושין לדעתו, ומ"מ כתב הרשב"א דאי בעינן ראון הבעלים בדין הוא שלא יוכשרו הפירות, משום שלא באו לראון על הפירות, וכן נמי ברשב"א שבת קמ"ג, ולדעת הר"ס וכן דעת הראב"ד אפי' הבעלים אומרים ללא ניחא להו ונפלו המים מאליהם נמי מכשירין, כיון שהמים תלושים לדעת, וכ"ד רס"י חולין ט"ז א'.

והשגת הראב"ד היא משום דמפרש למתני' כפי' הר"ס וכמס"פ רס"י חולין ט"ז א' דסופו היינו נפילת המים על הפירות, וזה אמרינן דאי תחלת תלישת המסקה לראון הרי המים מכשירין אע"פ שנפלו על הפירות שלא לראון, ודברי הכ"מ זה"כ לא נתפרשו דמשמע כאילו הרמב"ם מודה לדברי הראב"ד ונלמד כן ממ"ס זה"ג, והרי בהדיא כתב הרמב"ם זה"א ז' דבעי ראון בעלים בנתינה על הפירות, ודין כופה קערה על הכותל שזה"ג הוא בנידון אם המים נחשבים כתלושים, להכסיר אם יתנם על הפירות בראון, וכבר השיג עליו במרכה"מ. (מכשירין ס"א סק"ג).

סם הכופה קערה על הכותל כו', דוקא כופה על פיה, אבל נתנה כדרך קבלתה בשביל שלא ילקה הכותל, הוא בדין עריבה שהניחה שירד הדלף לתוכה במכשירין פ"ד מ"ה, דכיון שמקבל המים בכלי קיבול אף שכונתו שלא ירד הדלף בבית מ"מ הם קרובים יותר להיות תלושים כאילו רואה לתלשם לכלי שלא יטנפו הבית, והגרע"א ז"ל בשבת י"ב א' נתקשה בזה.

י"ז א' והנוחר והמעקר כו', נוחר פרש"י שקורעה לאורכה מנחיריה ועד החזה, ור"ע במש"פ לקמן פ"ה ב' נוחרו חונקו, גם ק"ק דא"כ דם מנלן, וי"ל דזימנין דמחמת חניקתו פורץ דם, ובתשו' הרשב"א ח"ג סי' קס"ג כתב דנוחר היינו שחותך הסימנים לארכו.

י"ז ב' מאי שנא משתי רוחות כו', מתבאר בסימן ג'.
שם מורשא בזע, עי' מש"כ לעיל ט"ו ב' במתני'.
שם מסוכסכת פסולה, מתבאר בסימן ג' סק"א.
שם דמיא לסאסאה מאי, עי' בסימן ג' סק"ג.
שם לריכה דדיקה אבישרא ואטופרא, עי' בסימן ג' סק"ג.
שם כדי פגימת המזבח, א"ה, עי' מש"כ בזבחים נ"ט א' דפסול נפגם ידעינן משום דרצוע מעכב כדאמר שם ס"ב א', ור"ע בפרש"י שפירש דפסול פגם ילפינן מהאי קרא דוזבחת עליו, אח"כ מלאתי ברשב"א שהביא מדברי תו' כמש"כ.

י"ח א' הא בסידא הא באצנא, ה"ה דהו"מ למימר הא במזבח הא באצנא, דאצן שנפגם כחגירת לפורן פסול, והרי הוא כמאן דליתיה, ואם זהעדו יק פגם טפח או כזית לכל מר כדאית ליה נפסל, אלא דניחא ליה לאשמועינן דגם כשלל נפגם אצן איכא פסול בסיד.

שם כדי שתחגור זה לפורן, א"ה, שיעור פגימה נתבאר בסימן ג' סק"ג.

מתני' השוחט במגל קציר בדרך הליכתה, עי' בסימן ג' סק"א.
י"ט א' אנא רובא דשחיטה קאמינא דשמענא להו דפליגי, נראה דר"ל דרבנן החמירו בשחיטה להצריך שחיטת כל הסימנים אף בדיעבד, [דלכתחלה לקושטא דמילתא בעי כולן כדאמר לקמן כ"ז א'], דליכא למימר דמדאורייתא קאמר, דודאי בכל התורה רובו ככולו ולא אשכחן הלכה מיוחדת בשחיטה, והא דנקט התנא פלוגתייהו בהגרים, י"ל דרבותא אשמועינן דגם כל פסולי שחיטה פסלי מדרבנן גם במיעוט בתרא, א"נ איידי לאיירי בהגרמה פריש

פלוגתייהו הכא, ולא נטר לפרק שני, א"נ לליהוי מחלוקת ואח"כ סתם.

ונראה לכיוון דר"ח ור"י ואצ"י כולהו ס"ל דאי סגי שחיטה ברוז סימנים אין מקום לפסול הגרמה במיעוט בתרא, אין לנו לחדש דר"ה אר"א פליג בזה, ואית לן לפרושי דליהו סבר דרוזא דשחיטה ריב"ז קאמר ליה ולרבנן בעי דוקא כולן, וזו דעת הרמב"ן ודעימיה שהשיגו על פרש"י דפוסל חלדה ושהייה במיעוט בתרא, מסוגיין דמוכחא דאי סגי בשחיטת רוב אין מקום לפסול במיעוט בתרא, עי' רמב"ן ל' ב'.

שם הגרים שליש ושחט שליש כו', א"ה, מתבאר בסימן ד' סק"ב ג', ועי"ש עוד דאפשר להגידון אי אמרה תורה דמעשה השחיטה הוא רק להפסיק רוב הסימן בשחיטה, וכל שנעשתה פעולה זו שפיר דמי אפילו אם קדם לחתוך בתורבץ או שהגרים, דאנו רואים רק הפעולה שמפסקת רוב הסימן וכל שקודם זה לא נטרפה הבהמה ופעולה זו נעשתה בשחיטה שפיר דמי, וכן חלי קנה פגום מסבירא זו ידעינן, שאין מעשה השחיטה אלא המפסקת רוב הסימן, או"ד הקפידה תורה שיהיה השחיטה מפורעת במקום שחיטה, ואז סגי בשחיטת המשהו המבדיל בין מיעוט לרוב, אבל אם מקום השחיטה אינו מפורע אף שהפסיק רוב הסימן בשחיטה פסולה, דבעינן שחיטה בסימן המפורע במקום השחיטה עד מקום ששוחט.

י"ט ב' שחיטה העשויה כמסרק כשרה, עי' מש"כ לקמן ל' א' ד"ה יפ'.

שם שחט ופגע בו נקב כו', עי' מש"כ לקמן ל' א' ד"ה ודאחאן.
שם ששחט עובד כוכבים וגמר ישראל כו', עי' מש"כ בסימן ה' סק"ד ד"ה וראיתי.

שם אמרי בני ר"ח מלות מליקה מחזיר סימנים לאחר העורף כו' מחזיר דוקא כו', רש"י פירש דללישנא דמחזיר דוקא אם לא החזיר פסול, ונראה דס"ל דלאחר שנאמרה הלכה למשה מסיני דמליקה

בסימנים וכמס"כ רש"י זכאים ס"ה ז' ד"ה בלא, מפרשין דעיקר המלוא בסימנים, ואם חתך השדרה קודם הסימנים כבר נטרפה, לאין חתיכת השדרה בכלל מאות מליקה, [אף אם נימא דחתיכת שדרה ומפרקת מעכב, כמו רוב בשר למ"ד דמעכב בזכאים שם, ומיהו רש"י כאן כתב דחותך הסימנים לבדן, ומשמע דאף למלוא אין צריך לחתוך שדרה ומפרקת ורוב בשר וצ"ע], וצריך לומר דלא שמייע להו לבני ר"ח הא דתניא לקמן כ"א א' כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת כו' עד שמגיע לושט או לקנה כו', והא דאמרין ומסתברא כמ"ד אף מחזיר ולא חשבינן לה להוכחה גמורה שנתקשו בזה בתו', צ"ל דחזרת הסימנים הוא ממעשה המליקה והשוחט מן העורף מתפרש בלא חזרת סימנים, ורק המולק מן העורף מתפרש בחזרת סימנים, אלא דמ"מ קשה דבחזרת סימנים הרי גם שחיטה כשירה ומאי איריא דתני מליקה ליתני דבהחזיר סימנים אף שחיטה כשירה ובלא החזיר אף מליקה פסולה והיינו דאמרין ומסתברא כמ"ד אף מחזיר.

ולמ"ד אף מחזיר מפרשין דמליקה ממול עורף היינו כדרכה שמקדים חתיכת שדרה ומפרקת, והלכה למשה מסיני הוסיפה לצריך גם הסימנים, ומסתברא אמרין דאם החזיר הסימנים אחורי העורף וקדם חתיכת הסימנים לחתיכת שדרה ומפרקת נמי שפיר דמי, אבל חתיכת שדרה ומפרקת מעכבין במליקה, שגם זה בכלל מאות מליקה.

ובתו' פירשו דאף אי מחזיר דוקא מ"מ כשר אף בלא החזיר אלא דלכתחלה צריך להחזיר, ונראה דהך לכתחלה אינו אלא מדרבנן, ואפשר הטעם דחששו שמא יעשה גם רוב בשר קודם מליקת הסימנים ונמלא דמתה עומד ומולק, אבל מדאוריתא לא שייך כאן להצריך חזרת סימנים לכתחלה, דכיון דאם לא החזיר כשר ע"כ מפרשין קרא כפשיטה דמולק את ראשו ממול ערפו ומקדים חתיכת מפרקת ושדרה לסימנים, וא"כ מהיכי תיתי לחדש דלכתחלה אין ראוי לעשות כן, ולפי פי' זה נראה דחתיכת שדרה

ומפרקת הם בכלל מכות מליקה, וברייתא ללקמן כ"א א' כיאל מולקין חטאת העוף אפשר ללא שמייע להו א"נ כיאל מולקין מדאוריתא קאמר אצל מדרבנן הצריכו חזרת סימנים לכתחלה.

כ' א' א"ר ינאי יקבלו הרובין את תשובתן דקתני כו' לאו למעוטי מחזיר סימנין לאחורי העורף ללא, נראה דטעמא דפסול משום דבעינן שיקדים חתיכת שדרה ומפרקת לסימנין, והלכך אפילו לא החזיר הסימנים אלא מלק מן העורף והגיע לסימנים מלד השדרה מעט ולא חתכה והקדים לחתוך הסימנים פסולה, וכן משמע לקמן בסוגיא דמתה עומד ומולק ללא משכחת לה אלא שלא יחתוך רוב בשר קודם הסימנים, אצל לא מפרקת וסדרה.

ונראה דקיי"ל כר' ינאי דהא כל הנך דמכשרי מוליד ומביא ע"כ כוותיה ס"ל, והמה ר' ירמיה ור"ה ורב חסדא ומשמע נמי דר' אבין קיבל מר"י, והנך דפסלי מוליד ומביא אין ראייה כיאל ס"ל בדין החזרת סימנים, ול"ע שהרמב"ם לא פירש דין זה בפ"ו ממעה"ק הכ"ג.

בדין מוליד ומביא פסק הרמב"ם שם דכשר ואע"ג דרבא דהוא בתרא סבר לקמן ב' דמוליד ומביא פסול, מ"מ כיון דבסוגיין אמרינן לה בלשון סבר ר' אבין למימר כו' א"ל ר"י כ"ס דמוליד ומביא כו' משמע דהכי קושטא דמילתא, וכן ס"ל לרב הונא ורב חסדא לקמן ב' וכן ר' ינאי ע"כ הכי ס"ל דאל"ה לא יקבלו הרובין את תשובתן, [ור' ירמיה דפריש למעוטי מוליד ומביא היינו לומר דבני ר"ח הכי ס"ל אצל איהו הא אמר בהדיא דכ"ס מוליד ומביא דכשר], וכעת ראיתי ביש"ס שכתב כמש"כ וגם הוסיף ז"ל דעיקר הגירסא רבה ולא רבא וניחא בפשיטות. – פלוגתא מוליד ומביא נראה דהיא אם לשון מליקה מתפרש אף אמוליד ומביא, ולפי דר' ירמיה ס"ל דלשון מליקה מתפרש נמי שפיר במוליד ומביא קאמר דכ"ס דמוליד ומביא יש להכשיר דבשחיטה הרי בעינן דוקא מוליד ומביא וכמו שפרש"י.

כ' ב' אר"ח אף אנן נמי תנינא מלק בסכין כו' מליקתה זו היא

שחיטתה כו', מצואר דרב חסדא ס"ל דמוליד ומציא במליקה כשר וגם דכה"ג שהסכין מגולה לאו חלדה הוא, ויש לעי' א"כ למסקנא דתניא נמי הכי בצרייתא דאינו מולק רוב בשר קודם הסימן תקשה מתני' אמאי לא תיהגי המליקה בסכין לטהר מידי נבילה, ונראה דמשום זה פירש רש"י בזבחים, כמש"כ תו' בסוגיין בשמו, דחשיב חלדה משום דע"כ נועץ הסכין מתחת לבשר שאל"כ יחתוך רוב בשר קודם הסימנים דסתם סכין ארוך הוא יותר מרוחב אורכו של העוף, והיינו לומר דלמסקנא לכו"ע איכא חלדה, אבל ודאי מודה רש"י דלר"ה חשיב חלדה אף בחותך רוב בשר כמצואר בסוגיין.

ולפ"ז אע"ג דקיי"ל מוליד ומציא במליקה כשר מ"מ אין הכרח לפסוק כר"ה דחשיב חלדה אף כשהסכין מגולה למאי דקיי"ל דאינו חותך רוב בשר קודם הסימנים, דלמסקנא מתפרש באמת שהסכין מכוסה, ואפשר עוד דאף בסכין שאין ארכו יותר מלפזו ונועלו באמצע המפרקת ורוב בשר קיים מזה ומזה, דנמי חשיב חלדה לכו"ע דכיון דרוב המפרקת מכוסה אף שנעץ הסכין בחור אכתי הוי כחולדה הדרה בעיקרי צתים, ודוקא למאי דס"ד דחותך רוב בשר וסכין ארוך ס"ל לרבא דלאו חלדה הוא, ואי גרסינן רבא יץ לפסוק כוותיה דבתראה הוא, ולפ"ז אם החזיר הסימנים אחורי העורף או מן הצד יכול לשחטם ממטה למעלה, כיון שהסכין מגולה, אבל אי גרסינן רבה יץ לפסוק כר"ה, ונראה להחמיר כיון דיץ מקום לומר דלמאי דקיי"ל מוליד ומציא במליקה כשר ע"כ מוכח ממתני' כר"ה דהא קיי"ל דאינו מולק רוב בשר קודם הסימנים, ואף שכתבנו ליישב מ"מ אין הדברים מפורשים, וכ"כ בפמ"ג סי' כ"ד במשצלות סק"ג בשם הכרו"פ דקיי"ל דכל מלמטה למעלה הוי חלדה עי"ש, ועוד נראה דר"ל ורבי אסי ור' מני דפליגי אדעירי לקמן כ"א א' וסברי הותזו ממס או כהבדלת עולת העוף, דאינהו ס"ל כרב הונא דהוי חלדה, דהא הקשה רש"י ממתני' דשוחט מן העורף שחיטתו פסולה הרי ללא מהגי שחיטת הסימנים לאחר מפרקת ורוב בשר וכדעירי, וכתב דאיכא לפרושי

דמתני' לאו נבלה קאמר אלא טריפה, ונראה דזה רק לומר דלכך עדיף לר"ח להביא מתני' דמלק בסכין, אבל לפרושי קושטא דמילתא דשחיטתו פסולה ואינה נבילה לא מסתבר, דסתם שחיטה פסולה מתפרש נבילה, (עי' מתני' לקמן ל"ב א' וברמב"ם פ"ג מה' שחיטה הי"ח), הלכך עדיף לן למימר דכר"ה ס"ל ובאמת הוי נבילה.

שם מ"ט לא אמר מפני כו', דאם איתא דמודה הו"ל למינקט תרוייהו אע"כ דלא ס"ל.

שם חלדה ה"ד כחולדה כו', נראה דחלדה דהלכה למשה מסיני לכו"ע נאמרה לענין אם נעץ הסכין בלואר ופסק הסימנים ממטה למעלה, וקמיפלגי אם הפסול הוא משום שחתך ממטה למעלה ואפילו הסכין מגולה, לפי' תו', או לדוקא בסכין מכוסה.

שם אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי כו', ברשב"א נתקשה בלשון זה דהא מעיקרא לא אקשי מידי, ואפשר דלדר"ח נמי קאי וקאמר דאיכא לאקשויי עליה וכי מתה עומד ומולק וע"כ שאינו חותך רוב בשר במליקה, וממילא ע"כ טעמא דמתני' או משום חלדה או משום דרסה, וכלפי שדחו הא דר"ח בלי הכרח אלא דאיכא למימר דטעמא משום דרסה או חלדה קאמר רבא דאיכא לאקשויי עליה דבהכרח כן הוא, אבל בזעירי לא נזכר כיצד עושה במליקה, ומיהו לקמן כ"א א' משמע דר"א לא קאמר אלא שמעתא דזעירי ומ"מ אקשי ליה ר"ז וכי מתה עומד ומולק.

שם א"ל אביי ותקשי לך עולת העוף דבעיא שני סימנים וכי מתה עומד ומולק, מפרש"י משמע דלאו נבלה היא ומ"מ פריך דחזינן דלאחר שכבר היא שחוטה עדיין יש בה מלוא להוסיף סימן שני, [אף דודאי פסוקת הגרגרת בעוף לא מהני בה שחיטת הושט לטהר מידי נבלה וכמס"כ לקמן ל"ב א' דאטו שחוטה עומד ושוחט, ומכאן סייעתא לזה], ודכוותה י"ל דאף לאחר שהיא נבלה מ"מ יש בה מלוא להוסיף חתיכת הסימנים, ואע"ג דיך לחלק ולומר דנבלה גרע מ"מ אביי לא ס"ל לחלק אלא דאף בנבלה שייך

להוסיף כמו לאחר שחיטה, ואף רבא לא מצינו דפליג אלא דתירץ
דהתם לקיים מצות הבדלה ומצות הבדלה שייכא אף לאחר שזכר
היא מתה.

ויש נפקותא בכל זה לדינא אי בעולת העוף חותך רוב בשר דוקא
לאחר סימן שני או אף קודם סימן שני, דאי מודה רבא דרק משום
מצות הבדלה שייך להצריך סימן שני אבל בלא"ה אמרינן אטו
שחיטה עומד ומולק, א"כ יכול לחתוך רוב בשר קודם סימן השני
בבלי"ה מתה עומד ומולק אלא דזו מצות הבדלה, אבל אם נחלק
בין שחיטה לנבלה א"כ י"ל דדוקא בשחיטה עומד ומולק ולא
בנבלה, ובאמת לית לן לחדש פלוגתא בזה וכיון דאביי סבר
דשחיטה ומתה כי הדדי ורבא נמי אהדר ליה רק משום לקיים
מצות הבדלה משמע נמי דמודה ליה, ולפ"ז בעולת העוף יכול
לעשות רוב בשר קודם הסימן השני, וכן משמע קצת לשון הברייתא
לקמן כ"א א' דקתני הגיע לזשט או לקנה חותך סימן אחד או רובו
ורוב בשר עמו ובעולה שנים או רוב שנים, ולא קתני חותך סימן
אחד או רובו ובעולה שנים או רוב שנים ורוב בשר עמהן, ומיהו
י"ל דאי תני הכי הו"א דרק בעולה בעי רוב בשר ולא בחטאת
העוף, ועי' זבחים ס"ה ב' דרש"י ותו' ופטמ"ק, ומש"כ שם בזה,
ומשמע התם דבעולה מצדיל קודם רוב בשר, וכ"מ דרמב"ם פ"ו
ממעלה"ק הכ"ג, [ועי"ש בלח"מ שהקשה על שלא נזכר דרמב"ם
לצריך לחתוך רוב בשר, וקושיא זו אינה אלא בחטאת העוף שם
בפ"ז ה"ו, אבל בעולת העוף ל"ק דרמב"ם מתפרש מצדיל ממש
וא"כ ע"כ חותך כל הבשר].

רש"י ד"ה כל המעבז אבל סימנין שחיטה תלך בהו רחמנא כו',
עי' מש"כ בזה לקמן כ"ז א'.

תוד"ה מפני ולפירושן לא איירי בסכין רחבה, ר"ל וזה קשה טובא
דסתם סכין רחב יותר מלואר העוף, וגם בגמרא שאלו מ"ד מפני
שהוא דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד וחידשו דפליג דכה"ג
לאו חלדה הוא, ולא קאמר בפשוטו דניחא ליה לאוקמי אף בסכין

רחבה, ולכך נראה לחשיב חלדה, לפי שסוחטו הסימנין ממטה למעלה ואפילו בסכין רחבה, [ועי' לקמן ל' ב'].

כ"א א' אמר רבא אימא וכן הוא עושה חותך שדרה ומפרקת כלל רוב בשר כו' א"ל אימא כך הוא עושה כו', לשון אימא כך הוא עושה שנשנה גם בדברי רבא וגם בדברי ר"א לריך פירוש דלל הו"ל למימר אלל אימא חותך שדרה ומפרקת כלל רוב בשר, ונראה דה"ק אימא דקושטא הוא דכך הוא עושה אף אי מפרקת ורוב בשר עדיין לאו נבלה היא, והיינו דקאמרי מנא לך דסדר מליקה שחותך הסימנים אחר רוב בשר דתיקשי לך, אימא סדר מליקה הוא שחותך הסימנים קודם רוב בשר וממילא ליכא קושיא, אבל לאו מהאי טעמא הוא, וכן מוכח בגמרא דלל אקשינן לר"ל ור"א ור"מ דסברי לקמן דמפרקת ורוב בשר עדיין חיה היא מהך ברייתא דכיכל מולקין חטאת העוף דקתני דחותך שדרה ומפרקת כלל רוב בשר, והיינו משום דאף ר"ל מודה דכך הוא סדר מליקה, וטעמא דמילתא הוא פשוט דודאי מודה ר"ל דאיכא דהויא נבלה במפרקת ורוב בשר כגון שהיא זקנה או חלשה, דהא במפרקת לחוד נמי אמרינן זקנה שאני, וכיון דכל הנך אמוראי סברי דכלל בהמה חשיבא נבלה במפרקת ורוב בשר, ודאי מודה ר"ל מיהא דקרוז הדבר להיות נבלה ויש לחוש לכך בזקנה ותשושה וכיו"ב, הלכך ודאי יש לנהוג שלא למלוק רוב בשר קודם הסימן דבקל יכול להיות שתקדים למות וימלוק מתה, אח"כ ראיתי ברש"א שהקשה אמנם לר"ל מהך ברייתא ולמש"כ מיושב. – הא דפשוט לגמרא לס"ד דמקדים רוב בשר לסימנים, הוא משום דסתם מליקה כך היא, ויש כאן חידוש דהא אם הקדים הסימנים לשדרה ומפרקת פסולה כדקיי"ל כר' ינאי לעיל כ' א', וס"ד דה"ה אם הקדימם לרוב בשר, והיינו דאשמועינן אימא כך הוא עושה דרשאי להקדים הסימנים לרוב בשר, אע"ג דגם רוב בשר מן המלוא ואפשר שהוא מעכב, עי' זבחים ס"ה ב'.

שם וא"ת אותו מעשה כו' זקנה שאני כו', פירוש דכלל אדם

ובהמה יש פרכוס שהוא כזנב הלטאה ויש פרכוס שהוא מכח חיים, וכל הני דאמרינן בהו נבלה ומטמא בזהל היינו דפרכוס זה כבר אינו מכח החיות שבו אלא כזנב הלטאה, ובזקן אף פרכוס שלאחר שבירת מפרקת לחוד כבר הוא פרכוס דזנב הלטאה ולא מחמת חיותו, וס"ל דעיקר קרא דותשבר מפרקתו להכי הוא דאתא, דאל"ה אין ראוי להזכיר שנסברה מפרקתו ומת כיון ששבירת המפרקת לא גרמה בו אלא טריפות ולא מיתה.

שם מה חטאת בהמה אינה בזה אלא מן החולין כו', א"ה, בקושית תו' ל"ל קרא לעולת העוף לאינה בזה מן המעשר תיפוק לי דאינה נאכלת, עי' מש"כ בחו"כ חגיגה ח' א' דלא שייך לתרץ דאינטריך לומר שאינה בזה מנדריס ונדבות, לזהא נמי לא אינטריך קרא, דלא שייך כלל להוסיף בקרבן אף לא ייחוד לחובתו.

כ"ז א' ציום מביום לוותו נפקא כדי נסבה, בתשו' הרשב"א סי' רע"ו הביא גירסא סד"א ה"מ חטאת העוף אבל עולת העוף לא, והדבר לריך פירוש מה נשתנה עולת העוף, ושם כתב דגירסא משובשת היא, ובאו"ש פ"ז ממע"ש ה"ג פירש דלפי דעולת העוף כנגד אימורים היא, שהרי תמורת חטאת בהמה נתחייב צלות להביא חטאת העוף ועולת העוף ומהיכי תיתי עולה, אלא כמ"ש האבן עזרא לפי דחטאת העוף אין למזבח אלא דמה לכך בזה העולת העוף להקטרה במקום אימורין, וס"ד דיהא כשר צלילה. (יומא כ"ט א' מתוה"ד).

כ"ז ב' ת"ל תורים גדולים ולא קטנים כו' דומיא דבני יונה כו' אף תורים גדולים אין קטנים לא, ברש"י משמע דהגידון הוא לענין לעיכובא, אבל בפשוטו משמע בגמ' דתורים מתפרש גדולים ולא קטנים, ולכאורה הרי פרכינן דתורים יתפרש על המין ואי בעי גדולים ליייתי אי בעי קטנים ליייתי, ונראה דכיון דכתיב תורים לעומת בני יונה הרי יש במשמעות דגדולים קאמר, וכמ"ש תו' לעיל א' ד"ה שיכול דאי הוי כתיב תורים בפ"ע אמנס היה

מתפרש בין גדולים בין קטנים, אבל כיון דכתיבי בהדי בני יונה
מתפרשים בגדולים, וכי היכי דבני יונה דוקא קטנים ה"נ יס לפרש
תורים דוקא גדולים, והיינו דאמרינן דומיא דבני יונה.

במש"כ תוד"ה והביא דבמה שהביאן אל הכהן ילא ידי נדרו, כבר
תמה במל"מ פי"ד ממעשה הקרצנות ה"ה לאיך ילא ידי נדרו
בהבאת קרבן שאי אפשר להקריבו, ומרן זללה"ה באו"ח סי' קמ"ב
סק"ב כתב לפרש דאיידי באמר הרי עלי עולה על מנת שלא
אתחייב באחריותה כדאמר ר"ה ו' א', וא"ע דגם באמר על מנת
שלא אתחייב באחריותה, היינו דלאחר שיפריש הראוי להקרבה
יפטר מנדרו, אבל כשהפריש מה שבידוע שאי אפשר להקריבו מנלן
לומר שילא ידי חובתו, ומה"ט נמי י"ל דעבר בבב תאחר, ומרן
זללה"ה שם כתב לפרש כונתם לענין כל תאחר, וגם בזה ל"ע כיון
דבתחלת נדרו ראוי לפרש שלא נתכוין להפטר בהפרשה שאי אפשר
להקריב, וא"ע.

שם אינטריך קרא למעוטי ספיקא, עי' בתו', ולכאורה מהא
דברייתא ממעטא תחלת הציהוב מקרא דמן התורים וחזר וממעט
מקרא דמן בני היונה, ע"כ מוכח דצריה הוי, דאל"כ איך ממעטי
לה תרוייהו, והשתא איכא למימר דאה"נ ועדיפא פריך ללא יתכן
לפרש קרא דמספקא ליה, אבל למאי דדחינן דקרא לנרצע ונעצד
ותו איכא למימר דספיקא הוי, קשה דנהי דדרשא דברייתא למעט
תחלת הציהוב אסמכתא היא, אבל ממה דאסמין לה התנא אתרי
קראי מוכח דס"ל דצריה הוי, ועי' בתו' בפירוש הר"א
מרינגשפרונג.

תוד"ה אינטריך ומיהו מהכא לא קשיא כו' אבל התם כולם פטורין
ודאי כו', היינו שיהיו מותרין בגיזה ועבודה, ואף אם ספיקא
דאוריתא מן התורה לקולא אכתי נפ"מ כשנתברר אח"כ שהיו
חייבין אם לריך לחזור ולעשרן. (בכורות נ"ח א' מתוה"ד).

כ"ג א' הקריבו מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבח, א"ה,
עי' מש"כ בזה באו"ב פרה ס"א סק"ב דנראה דבאשם שדינו בן

שְׁתִּים אִם הִבִּיאוּ בַחֲדָשׁ הִי"ג, דַּפְסוֹל, לֹא אֶשְׁכַּחַן אֶשֶׁם שָׁבָא
מִתַּחֲלָה שָׁלָא לֶשֶׁם חוּבָה, וְלֹא אֶמְרִינָן דְּאִם הִקְרִיבּוּ מִבִּיאַ עֲלִיו
נִסְכֵי אִיל אֲלֹא בִקְרִבּוֹת הַבָּאִים בְּנִדְבָה כְּמוֹ עוֹלָה וְשִׁלְמֵי נִזִּיר, שִׁינְךָ
זֶהֱם נִסְכִּים, (וְעִי"ס בַּסֵּק"ד).

שֶׁם וְאָמַר ר"י אִם לֹאִיל לְרִבּוֹת אֶת הַפִּלְגָם, נִרְאָה דִּר' יוֹחָנָן קִים
לִיה מִסְבָּרָא דַּפְלָגָם אִין לִמְעַטּוֹ מִהִקְרִבָה דְּגַם אִם אִינוּ לֹא כַּבֵּשׁ
וְלֹא אִיל מ"מ מִין כָּשָׁר הוּא, וְהַלֵּכֶךְ מִסְתַּבֵּר לִיה לְמִידָרָשׁ אִם לֹאִיל
לְרִבּוֹתוֹ לְנִסְכֵי אִיל, אֲבָל אִם הוּא מִסְפָּקָא לִיה דְּשָׂמָא אִינוּ רָאוּי
לְהִקְרִבָה, לֹא מִסְתַּבֵּר דִּקְרָא דְּאוֹ לֹאִיל יִלְמַד דַּפְלָגָם זֶר הִקְרִבָה
הוּא, וְכִיוֹן דְּרִבִּיָּה קִרָא לְנִסְכֵי אִיל מִסְתַּבֵּר דְּזִרְיָה הוּא וְלִכְךָ
אִינְטֵרִיד קִרָא לְרִבּוֹתוֹ לְנִסְכֵי אִיל, וְ"ע זֹא"ר זַפ"ק דִּפְרָה שְׁכַתָּב
לְפָרֶשׁ דְּאִיכָא הָתֵם תֵּנָא דְּסִבֵּר דְּאִינוּ כָּשָׁר לְקִרְבָן כֻּלָּל, גַּם מִתְנִיתִין
הָתֵם הִקְרִיבּוּ מִבִּיאַ עֲלִיו נִסְכֵי אִיל כִּי הָרִי זֶהֱדִיא דְּהוּא כָּשָׁר.

כ"ג ז' אִם זֶרֶךְ צִרְיָה נָמִי מִתְנָה דְּאָמַר אִי זֶה' הוּא לִיהוּ כוֹלִיָה
נִדְבָה תִּיקוּ, לִישָׁנָא מִשְׁמַע דְּהָאִי תֵּנָא אֲנִסְכִּים קָאִי שְׁמִבִּיאַ נִסְכֵי
כַּבֵּשׁ וְנִסְכֵי אִיל וּמִתְנָה שְׁאִם הוּא כַּבֵּשׁ יֵהָא נִסְכֵי כַּבֵּשׁ שְׁלוֹ, וְנִסְכֵי
הָאִיל שְׁמִבִּיאַ יֵהִיָה נִדְבָה, וְאִם הוּא אִיל יֵהָא נִסְכֵי אִיל שְׁלוֹ וְנִסְכֵי
כַּבֵּשׁ נִדְבָה, וְאִם הוּא צִרְיָה הוּא פִּטּוֹר מִנִּסְכִּים וִיְהִיו כֹּל הַנִּסְכִּים
נִדְבָה, וְכֵן פִּרְש"י, וְהַדְּבָר ל"ע דְּכִיוֹן דְּקִרְבָן כָּשָׁר הוּא צוֹדֵאִי לְמָה
נִפְטָרֵנוּ מִנִּסְכִּים, וְצוּחָק הִיָּה אֶפְשָׁר לְפָרֶשׁ לִישָׁנָא דְּגַמ' דְּאֲצַעִיא
דִּר"ז קָאִי, וְקָאֵמַר דְּמִבִּיאַ פִּלְגָם וּמִתְנָה שְׁאִם הוּא כַּבֵּשׁ יַעֲלָה לְנִדְרוֹ
בְּתוֹרַת כַּבֵּשׁ, וְאִם הוּא אִיל יַעֲלָה לְנִדְרוֹ בְּתוֹרַת אִיל, וְאִם הוּא
צִרְיָה יֵהָא נִדְבָה, וִיבִיאַ אַחֵר לְנִדְרוֹ, וְלִפ"ז לֹא יֵהָא מוֹכַח מִכָּאֵן
דְּאִם הוּא צִרְיָה הָרִי הוּא פִּטּוֹר מִנִּסְכִּים, אֲבָל פִּשְׁטָא דְּגַמ' מִשְׁמַע
כִּפְרִש"י.

שֶׁם מִיפֵק גְּזֵרָא יָדִי נִדְרוֹ נִפִּיק אִם לֹא נִפִּיק תִּיקוּ, יַעוּי' זֶרֶשׁב"א
שְׁהִבִּיאַ זֶשֶׁם תו' שְׁהִקְשׁוּ עַל מָה שְׁפִרְש"י דִּיפְדּוּ וִיפְלוּ דְּמִיָּהֶם
לְנִדְבָה, דְּאִם לֹא נִשְׁחַט עֲלֵיהֶם הַזֶּבַח לֹא נִתְקַדָּשׁ, אֲלֹא קְדוּשַׁת
דְּמִים, וְלֹא קִיִּים נִדְרוֹ לְהִבִּיאַ לֶחֶם לְתוֹדַת חֲבִירוֹ, וְאִם נִשְׁחַט

עליהן הזבח לאו בני פדיון נינהו, אלא דינם כדין החלות בשחט על ארבעים מתוך שמונים, אלא שגם זהם לא נתפרש מה יעשה בהן, עי"ש, והנה בארבעים מתוך שמונים פרש"י מנחות ע"ח ב' שיאכלו כולם ליום ולילה בקדושה, ויש כאן לפרש דלריך שבעל התודה יפרש דאם השיאור כשר לחמץ ישמץ בשבילו לחמץ, ואם הוא כשר למאה ישמץ בשבילו למאה, ובאופן זה ילא הנודר ידי נדרו אם אינו צריה, ואף דבעל התודה אינו מרויח כלום בזה שהרי צריך להפריש אחרות גם מאה וגם חמץ, מ"מ ירויח שיהיו עוד חלות לאכילה מכח ספק, ועי' רמב"ם פי"ב מפסח"מ הט"ו שהזכיר נמי פדיון בארבעים מתוך שמונים, ומשמע דנתקדשו קדושת דמים צפה עד שלא נשחט עליהם הזבח, וטעונון פדיון כמבואר פסחים י"ג ב', ועי' במל"מ סם, וז"ע.

סם פרה שהוכשרה בשחיטה אינו דין שהוכשרה בעריפה כו', והיתה עריפתה מטהרתה מידי נבלה כעריפת עגלה זבחים ע' ב'. כ"ד א' ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם מקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם, ק"ק דהא אם לא היתה מאות הגרלה, הרי פשיטא שהיה השם מקדשן כדרך כל הקרבנות, וא"כ כל הנידון הוא אם מאות הגרלה שנתחדשה באה לשלול קדושת השם, ומה מקום לק"ו, וז"ל דמ"מ אהני ק"ו לומר דאין מאות הגרלה אלא לבתחלה.

מהא דאמרינן ומה במקום שלא קידש הגורל, נראה דאין להוכיח דלא סגי להקדיש התורים זה לחטאת וזה לעולה במחשבה, שהרי לעולם כשמטיל גורל וחפץ שיתקדשו הרי יש כאן מחשבה, דכל שחפץ שיוקדשו בהגרלה לא ניחא ליה דיוקדשו במחשבה. (יומא מ' ב').

מתני' כשר צבהנים פסול בלויים כשר בלויים פסול צבהנים, נראה דראוי לפרש מתני' צדין הנוהג לדורות, ולפי מש"כ הרמב"ן בהשגות לסה"מ בפרק ג' הרי המאנה נוהגת לדורות דבזמן שיטרכו לשאת הארון שלא ישאוהו אלא מבין שלשים ועד בן

חמשים, ומה שאמרו בגמ' דבשילה ובית עולמים לא נהגא מלוא
זו, היינו שאין המלוא נוהגת אלא בעבודת משא, אבל כשאירע
בבית עולמים כגון שנסאו הארון לגנוזו נמי היתה המלוא רק בזן
שלשים ועד זן חמשים, ואף אם בידוע שלא ינטרכו לשאת הארון
מ"מ המלוא נקראת שקיימת לדורות, כ"כ הרמב"ן שם, וזרע"ב
פירש דמה שנפסלין הלויים בקול חשיב כשר בכהנים פסול בלויים,
ול"מ כן, גם אם כן ידיו רותתות נמלא כשר בלויים ופסול בכהנים,
אבל פשטא דמתני' ראוי לפרש כברייתא שבגמ' דעל שנים ומומין
נשנית, ולמש"כ הרמב"ן הרי זו מלוא לדורות.

גמ' יכול אף בשילה ובית עולמים כו', בדברי הימים א' כ"ג כתוב
ויספרו הלויים מבן שלשים שנה ומעלה וגו' ואח"כ כתיב אלה בני
לוי וגו' מבן עשרים שנה ומעלה כי אמר דוד הניח וגו' וישכן
בירושלים עד לעולם וגם ללויים אין לשאת את המשכן וגו', והרי
הדברים מבוארים דתחלה מנאם מבן שלשים שישמשו קודם שנבנה
הבית כשעדיין צריכים לשאת את הארון ואח"כ מנאם מבן עשרים
שישמשו כשיבנה הבית שכבר לא יהיה עבודת משא, ועי' ברמב"ן
צפי' התורה צפ' בהעלתך, [ואף דקרא דעזרא ללויים מבן עשרים
מפרשין לקמן ב' דלכהנים קאי, מ"מ קראי בדברי הימים
מפורשים דבלויים איירי].

שם הא כיצד כ"ה ללמוד ושלשים לעבודה מכאן לתלמיד שלא ראה
סימן יפה במשנתו חמש שנים שוב אינו רואה, אם נפרש דאין צריך
ללמוד חמש שנים, אלא כל חד לפום חורפיה, ואשר לפ"ז יש
לפרש דקרא דבן כ"ה אחי להחלשים ביותר, ניחא שפיר דשמעינן
מהבא דתלמיד שלא יכול ללמוד בה' שנים, שוב לא יצליח ללמוד,
דאל"כ היה על הכתוב להקדים זמן הלימוד, אבל אם כל לוי חייב
ללמוד חמש שנים וכמו שפסק הרמב"ם צפ"ג מכה"מ ה"ז, א"כ
היכי מוכח מהבא לתלמיד שלא ראה סימן יפה חמש שנים, הרי
כולם נתחייבו ללמוד חמש שנים, ול"ל דמה שקבעה תורה לכולם
חמש שנים, הוא משום דזמן זה מספיק גם לחלשים ביותר.

מש"כ הרמז"ס שם לאינו נכנס לעבודה עד שיגדיל, למשמע דמיד
שהגדיל נכנס לעבודה, כבר פי' הר"י קורקוס שם, וכן נזכר בכ"מ
שם, דכי היכי דאמרינן דבשילה וזית עולמים רשאי לעבוד יותר
מבן חמשים, ה"נ יכול לעבוד פחות מבן שלשים, וכן משמע ברש"י
לקמן ב' וכמ"ס ברש"ס עי"ש.

שם רי"א ג' שנים שנאמר ולגדלם שנים שלש כו', ל"ע היכי משמע
מהתם כן הרי כתיב התם ומשכלים בכל חכמה ויודעי דעת ומצינו
מדע, וא"כ בחר חכמים ואפ"ה האריך ללמדם ג' שנים, וי"ל
ללמדם ספר ולשון כשדים כרגיל לא אריך לזה ג' שנים, וע"כ
דקבעו ג' שנים אם יזדמנו כאלו שיטרכו לזה ג' שנים, ומדלא
קבעו יותר ש"מ דמי שלא למד בג' שנים שוב לא ילמד, ומשמע
דגם משכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומצינו מדע זימנין שאינם
רואים סימן יפה במשנתם, ונראה לפ"ז דהא דאמרינן דשוב אינו
רואה, היינו בחכמה זו שעסק בה, אבל בענינים אחרים שפיר יכול
לזכות לסימן יפה.

כ"ד ב' מכאן אמר ר"א קטן פסול לעבודה ואפי' תם, יס' לעי' אם
דינו כדין כל הפסולין ואם קמץ [או הוליד, ויס' לעי' בזה דאפשר
דגם בקוף אי אפשר לתקונה וכדדיינינן בזבחים ט"ו א' בנשפך] לא
אפשר לתקונה, או דדינו כקוף דמסתבר דאפשר לתקונה, ומהא
דכתב רחמנא מיעוטא דקטן גבי פסול דבעל מוס, משמע קלת
דה"ק באיך הוא דאיכא לפלוגי בין תם לבעל מוס אבל קטן אפי'
תם כבעל מוס דמי, ולפ"ז לא אפשר לתקונה, ומיהו מסתבר
דהיינו בקטן שיס' בו דעת, ועי' מש"כ במנחות ו' א' דקמץ חס"ו
מהניא חזרה והיינו בקטן דומיא דשוטה שאין בו דעת כלל, ור"ע.
שם התורה העידה על כלי חרס ואפילו מלא חרדל, א"ה, עי'
מש"כ בחו"ב עוקצין ס"א סק"ו אם בעינן שכל קורטו חרדל יהיה
בו כביצה.

תול"ה התורה הקשה רבנו אפרים כו', ל"ע דבפשוטו יס' לפרש
דהתם ילפינן לתוכו מיקרי אפילו אינו נוגע בכלי, דכי היכי דכל

אשר בתוכו מתפרש אפילו מלא חרדל וגם החרדל שבאמצע הכלי בכלל אף שאינו נוגע בכלי, ויהיה מאיזה טעם שיהיה ואפי' אם הוא מדין צירוף, ה"נ אשר יפל מהם אל תוכו נמי אפי' אין השרץ נוגע בכלי, וס"מ דנטמא מאוירו, ואף אם מדין הגטמאים ילפינן למטמאין, נמי פשטיה דקרא מתפרש דאף אם השרץ לא נגע באוכלין כלל, כל שנגע בכלי, נטמאו האוכלין, דכשהשרץ מונח בכלי ודאי קרינן ביה אשר יפול מהם אל תוכו, והאוכלין שבכלי אף שאינם נוגעין בשרץ ודאי קרינן בהו כל אשר בתוכו, וזה ע"כ משום אוירו, לצירוף כלי היינו רק על האוכלין ולא על הכלי והאוכלין, להכתוב עשה כל מה שבכף אחת, ולא שהכף עם מה שבתוכו אחת, ומיהו ברש"י מנחות כ"ד א' משמע דגם הכלי נעשה אחת עם האוכלין שבו, דבצעיא דהוסיט טבוי"י אלצעו ביניהן, כתב שלא נגע לא באוכלין ולא בכלי, ומשמע שאם נגע בכלי נטמאו האוכלין, ומיהו כ"ע דטבוי"י אינו מטמא כלים, ועי' חגיגה כ"ג ב' כתבו דאין מדברי רש"י ראייה כלל, ולפ"ז שפיר מתיישבין דבריהם אף אם נפרש דלא ילפינן מכל אשר בתוכו אלא פירושא דמלת תוכו, דאם נפרש משום צירוף ליכא למילף לאויר, דנימא דלא מיקרי תוכו אלא כשנשען עליו בין אם הוא בעצמו בין ע"י אמצעי, וכשנפל השרץ לקרקע הכלי אף אם לא נגע באוכל נטמאו כל האוכלין מדין צירוף כלי, ור"ע. (חגיגה כ' ב').

בחגיגה כ' ב' תוד"ה הכלי ותירץ הר"י דלא מצינו צירוף לחולין, ר"ע דהא קושיתם היתה מנלן לחדש דכ"ח מיטמא מאוירו, הרי יותר קל לחדש דכלי מארץ לחולין, וא"כ מה בכך דלא מצינו צירוף לחולין, ושמא כונתם דכיון דקרא דכף אחת אשמועין צירוף כלי גבי קדשים, ממילא משמע דבחולין ליכא, ועי' בדבריהם חולין כ"ד ב', א"נ הרי ליכא צירוף כלי אלא בצריך לכלי וכדאמר מנחות סם, ובחולין לא שייך צריך לכלי. (סם).

כ"ה ב' כלי עצם כו' וכל מעשה עזים כו', א"ה, עי' חו"צ כלים ס"ב סק"ו בהא דלא אשכחן ריבוי לכלי עצם בטומאת שרץ אע"ג

דוכל מעשה עזים בטומאת מת כתיב.

מתני' החייב בשקדים המרים כו', פשטא משמע דבאותו מלכ
שהמתוקים פטורים, והיינו קודם עונת המעשרות, המרים חייבים,
ואע"ג שגם הם לא הגיעו לעונת המעשרות ואינם נזרעים
ומלמיהם, אפ"ה חייבים, דאם הגיעו לעונת המעשרות ועדיין הם
מתוקים א"כ מ"ט דמ"ד זה וזה לפטור, ולכאורה כל נטיעת
שקדים המרים הוא על מנת ללקטם בעודם קטנים, דכשהם מרים
משמע שאין להם תועלת, כדפריך בגמ' למאי חזו, ואף דמשני
דחזו למתקן ע"י האור, מ"מ לא משמע דתחילת נטיעתן לכך, גם
אם היה בהם תועלת לרפואה או למאכל בהמה, היה ראוי לפטור
ממעשר גם בקטנותם, אם עיקר נטיעתם היה לרפואה או למאכל
בהמה, דגם אוכל אדם הנזרע לבהמה דעת הרמב"ן בע"ז מ"א
דפטור ממעשר, וכ"ה ברא"ש פ"ו דברכות ס"ג דעיקר נטיעתן
לאכלן בקטנותם, ועי' מ"ב סימן ר"ב ס"ק ל"ה.

ולפ"ז פלוגתא דשקדים המרים אם חייבים בקוטנם או דזה וזה
לפטור, הוא אם מין הנזרע בתחלה להיות נאכל רק קודם הגיעו
לעונת המעשרות, אם חשיב כמין מיוחד לעצמו כיון דבגמרו אין
לו תועלת, והרי כאילו גמרו הוא קודם עונת המעשרות וחייב, וכן
פרש"י עירובין כ"ח ב' דבקוטנן הוא גמר פרי שלהם, או דדינו
ככל מין קודם עונת המעשרות דלא חשיב פרי ופטור.

וכ"ז אם בשקדים המרים נאכלים הגרעינים כמו במתוקים, עי'
בה"ל סימן ר"ב, אבל למ"ס המחבר שם דבמרים נאכלת הקליפה
החיצונית, ונראה הענין דהקליפה החיצונית שזה במתוקים ובמרים,
אלא דאינה קיימת רק בתחלה, דכשהשקדים נגמרים היא כבר
מתיבשת ונופלת, והלכך במתוקים ששהים עד גמר הזרע, כבר לא
ניתן לאכול הקליפה, משא"כ במרים אין משהים אותם ולוקטים
אותם בתחלת גידולם בעוד הקליפה קיימת וראויה לאכילה, יס'
לפרש דפליגי אם תורת אוכל על הקליפה, ומ"מ י"ל דגם לפ"ז
פליגי נמי בדיון הזרע, או דלפ"ז הזרע לכו"ע פטור, אבל לשון

רש"י בעירובין כ"ח ז' מתפרש לאזרע אמרינן דקטנים חייבים, שכתב דזהו גמ"פ שלהם לאח"כ נעשים מרים, וכ"מ בדבריו כאן, וכבר הזכיר כן בזה"ל שם.

בפלוגתת רש"י ותו' בהא דזה וזה לפטור, מפורש בירושלמי מעשרות פ"א כפירוש תו' דפטר המרים גם בקטנותם, [ובעירובין כ"ח ז' פרש"י ג"כ כפירוש תו'], וכבר כתב כן בכ"מ פ"א ממעשר ה"ט. (מעשרות סימן ג' פ"א מ"ו).

מתני' האחין השותפין כשחייבין בקלבון כו', יעוי' ברש"י כאן ובזכורות נ"ו ז' ביצה ל"ט ז' בענין קלבון, ודעתו ז"ל דכל השוקל מחלית השקל חייב להוסיף קלבון, והטעם משום דהבא להחליף שני חלאי שקלים בשקל שלם יצטרך לתת פרוטרוט לשולחני, וגמלא דשני חלאין אינם מהוים שקל שלם, וכשאמרה תורה מחלית השקל ראוי שיוכלו שני החלאים להצטרף לשקל, ואף דמדאוריתא מתפרש שיתן כל אחד רק מחלית השקל, מ"מ ראו חכמים לנכון לחייב להוסיף קלבון כדי שיהיו שני חלאים צורך של שקל שלם, ואף דרש"י בזכורות בלשון ראשון הזכיר רק שהוא משום הכרע, מ"מ כיון דבשקל שלם אין מוסיפין להכרע, כגון בתפוסת הבית או בשוקל על יד עני ושכנו, [למאי דלא גרסינן ברש"י שני עי' בשטמ"ק], הרי ע"כ דמשום דחלי שקל גרע הוא, עי' רש"י ביצה שם, והא דבשוקל על ידו ועל יד חבירו חייב בקלבון כדתנן שקלים פ"א ה"ד, וכן צנתן סלע ונטל שקל, הוא משום דלאחר שתיקנו שכל השוקל צריך להוסיף קלבון, נקבע הדבר כאילו מאות שקלים היא מחלית השקל וקלבון, והנותן סלע נידון כעושה טלדקי להפטר מן הקלבון, פרט לתפוסת הבית או על ידו ועל יד עני, ומיהו אם רבנן נמי מחייבי ז' קולבונות צנתן סלע ונטל שקל, קשה אמאי לא סגי בקולבון אחד, ועי' בירושלמי דאפשר דר"מ היא.

ובתוספתא שקלים פ"ק נחלקו ר"מ וחכמים בשוקל שקל אם צריך קלבון, דר"מ מחייב וחכמים פוטרינן, וכן בירושלמי שקלים פ"א

ה"ד אמרו דר"מ ס"ל דשוקל שקל חייב בקלצון, ונמלא דרש"י שנה משנתו כר"מ.

ודעת הרמב"ם בפ"ג מה' שקלים דרק בשוקל שקל שלם חייב בקלצון, ומשום דהבא להחליף אכל השולחני שקל שלם בשני חלאים צריך לתת לו קלצון, והלכך כששוקל להקדש שקל שלם נמי צריך לתת את הקלצון להקדש, ולפ"ז יש לפרש דר"מ דמחייב שני קולצנות לטעמיה אזיל דגם השוקל מחלית השקל חייב בקלצון, והלכך כששקל את השקל על שנים הרי שניהם חייבים בקלצון, והא דתנן דהנותן סלע ונוטל שקל חייב שתי קולצנות, בנדפס מכת"י הגר"א ז"ל בתחלת מסכת שקלים כתב דג"ז דברי ר"מ, וכמו שהוא בתוספתא, ושם גם כתב דהמחליף סלע בשני חלאי שקל נותן שני קולצנות, אבל הרמב"ם כתב דהמחליף סלע בשני חלאים אכל השולחני נותן קלצון אחד, וכן שנים ששקלו ביחד סלע נותנים קלצון אחד, ומ"מ כתב שם בה"ז לדינא דמתני' דהנותן סלע ונוטל שקל חייב שני קולצנות, משמע דנקט כפשטא דמתני' גם אליבא דחכמים איתנייא, וקאת משמע בלשון הרמב"ם שם דהטעם דחזינן ליה כשקל סלע שלם דחייב בקלצון, ומה שקיבל מהקדש מחלית השקל, חזינן ליה כדבר נוסף של חילוף סלע בשקל דחייב בקלצון.

וכן דעת הרמב"ן בפ"י התורה בפ' כי תשא דהשוקל מחלית השקל א"ל לתת קלצון, שכתב דאפשר דעשו מטבע של מחלית השקל בבית שני שלא יאטרכו לקלצון, והיינו דגם בשוקל ב' דינרין צריך קלצון כדתניא בתוספתא, ולא רק בשוקל סלע, ואדרבא בפרוטרוט טפי יש להאריך קולצון.

רש"י ד"ה וכשחייבין ופטורין מן הקלצון לגמרי, א"ה, ע"י מש"כ בזה בחור"ב שקלים ס"א א"ס ק"י"ב במש"כ רש"י בבבלי דפטורין מקלצון שני.

כ"ו ב' בנשימה אחת, ע"י חור"ב ר"ה ל"ג ב'.
השוחט

כ"ז א' מתני' ר"י אומר עד שיסחוט את הורידין, יעוי' בתו' שכתבו דגם לר"י אם לא שחט את הורידין וכלהו כולו כאחד שרי, ול"ע דא"כ למה הצריך ר"י שיסחוט את הורידין, וצריך לדחוק דא"פ שהדם נפלט ע"י הכלייה מ"מ מקלתו נבלע ומתבטל, ודמי קצת למבטל איסור לכתחלה והלכך עדיף לשחטון.

ועיקר ראיתם מהא דלא מוקמינן להמן כ"ט א' למתניתין בקדשים, ומודים חכמים לצריך לשחוט את הורידין כיון דלדם הוא צריך, ופלוגתתם אם לא שחט את הורידין וכלהו כולו כאחד אם מותר, ל"ע דודאי ליסנא דמתני' דרי"א עד שיסחוט את הורידין, מתפרשא דרבנן פליגי על זה, ואין שום רמז לומר דפליגי בכלהו כולו ולא שחט את הורידין מה דינו, ועוד דבצרייתא בגמ' כ"ח ב' דאמרו לו לר"י מאחר שלא הוזכרו ורידין אלא להוציא מהן דם מ"ל בשחיטה מ"ל שלא בשחיטה, מבואר דמודים חכמים שצריך להוציא הדם, ולא פליגי אלא שאין לחייב משום כך לעשות כן בשעת שחיטה.

ופשטא דגמ' דאר"ח לא אמר ר"י אלא בעוף הוציל וכלהו כולו כאחד משמע דלכו"ע אם לא שחט את הורידין וכלהו כולו כאחד דנאסר, ופליגי אם משום זה תיקנו שיסחוט את הורידין, או דסמכו שאם לא יסחוט את הורידין, שינקבום בעודה מפרכסת, או שיחתכוה לאזרים אצרים, דר"י סבר דלעולם צריך שיסחוט את הורידין, דחיישינן שיכלהו כולו כאחד, ורבנן לא חיישי, וברמב"ן ורשב"א ור"ן ורא"ש מסקו להלכה לאסור כלאו כולו כאחד כשלא שחט את הורידין, אבל נראה מדבריהם שהוא משום דקיי"ל כר"י, ומשמע דרבנן י"ל דלא נאסר, ול"ע דמליסנא דרבנן מאחר שלא הוזכרו ורידין אלא להוציא מהן דם מ"ל בשחיטה מ"ל שלא בשחיטה, משמע דלא פליגי עליה דר"י בחששא דדם הורידין, אלא דסברי דגם שלא בשחיטה אפשר להמנע מדם הורידין, שוב הראוני ברשב"א ל"ג א' ד"ה ומיהו הא דאמרינן שכתב דגם לרבנן אם לא שחט את הורידין אין לו תקנה אלא לחתכו אצרים.

ויש לעי' זהא דאמרינן כ"ח ב' דאמרו לו לר"י מ"ל לנקבן בשעת שחיטה מ"ל לנקבן שלא בשעת שחיטה, והוא סבר בשעת שחיטה אתי דם דחיים שלא בשעת שחיטה לא אתי דם דקריר, דמאי אהדרו ליה רבנן, הא ודאי קושטא הוא דבקריר לא אתי דם, וי"ל דבכלל לנקבן שלא בשעת שחיטה הוא גם לחתכן לאיברים, דעיקר הדבר דרבנן אמרי שאין לנו לעשות תקנות בשחיטה, אלא יש למנוע הדם בכל אורה שהיא גם לאחר שחיטה, אם ע"י חתיכת הורידין כל זמן שהדם חם ויוצא, אם ע"י חתיכה לאחרים אח"כ.

שם חלי אחד בעוף ואחד וחלי בבהמה שחיטתו פסולה, יעוי' בתו' שכתבו דמרישא דרובו של אחד כמוהו שמעינן לה, ולא שנאו אלא לרבותא דאחד וחלי בבהמה, וי"ע דבגמ' כ"ח ב' הקשו למ"ד מחלה על מחלה כרוב מהא דחלי אחד בעוף וכו', ולא הקשו מרישא דרובו של אחד כמוהו, וטעמא נראה לכיון דאיכא למימר דמחלה על מחלה כרוב, הרי גם רובו של אחד כמוהו יכול להתפרש על מחלה, א"נ בנשתייר רובו קאמר שהוא כמוהו, הא נשתייר חליו ש"ד, וא"כ שפיר אינטריך הא דחלי אחד בעוף לאשמועינן דמחלה על מחלה אינו כרוב, אח"כ ראיתי שכבר כ"כ הרמב"ן והרשב"א בגמ' שם, ומיהו בגמ' כ"ט א' אמרינן דרישא דרובו של אחד כמוהו אתי לאשמועינן דבחולין לא סגי בפלגא.

שם חלי אחד בעוף כו', אע"ג דחלי קנה פגום עדיין ראוי לשחיטה, מ"מ נקט שחיטתו פסולה דאיירי שהעוף מת, וקמ"ל דלאו שחיטה היא, וחשיב כמת מאיליו, ומיהו לשון שחיטתו פסולה ק"ק דהא קושטא הוא דלא מת מזה, וע"כ דאגב וסט נקט לה, ומיהו אי מיתוקם גם זה בקדשים ניחא לשון שחיטתו פסולה, כיון דאיירי בהדי שדרה ומפרקת דנטרף על ידם.

גמ' אב"א דאחד בעוף ואב"א ארובו של אחד כמוהו, לכאורה נראה דאף אם נימא דהא דבעי לכתחלה כל הסימנים ולא רובן הוא מדאוריתא, דמ"מ הא דאחד בעוף אינו לכתחלה אינו אלא מדרבנן, ללא מסתברא שנאמרה הלכה מיוחדת דגם בעוף בעי

שנים לכתחלה, וכן מצואר צרא"ש שכתב דהני תרי ליסני הוא נידון
צדרצנו, וכן פרש"י לכתחלה אצרכוה רצון תרוייהו משום הרחקה
לעצירה כו', ולע"ק צרש"י לעיל כ' סוף ע"ב שכתב דסימנין
שחיטה תלא בהו רחמנא ולכתחלה כולהו צעי כדתנן לקמן
בהשוחט הלכך גבי הצלה מעכבי, דמשמע מלשון זה דמדאוריתא
צעי כולהו לכתחלה, ועי' כ"א צ' רש"י ד"ה ואינו מדליל, וצתו'
סם.

סם ואימא מזנבו כו', נראה דה"נ הו"מ למיפרך דצעינן דם הנפש
וליכא, אלא דכלא"ה פריך שפיר.

סם וקרא למאי אתא ללא לשויה גיסטרא, ק"ק דהא ליכא קרא
מיותר, אלא דאמרינן דלכך נקבע בלשון הקודש סם שחיטה על
כונת שחיטה, שצא לרמז דממקום ששח חטאו, וא"כ מה בכך
דמזה לצד לא הוי ידעינן דצואר הוא, מ"מ שפיר קבעו שמו כן,
ואין לומר דהיה אפשר לקרא סם שחיטה בחיטוי לצד כמו וחטאו
וכיו"צ, דא"כ אכתי אין על זה יישוב בהא דצא ללמד ללא לשויה
גיסטרא, דהא מלשון חיטוי הוא דילפינן ללא לשויה גיסטרא,
וא"כ גם אי הוי קרי לשחיטה בלשון חיטוי הוי ידעינן לה, גם
בעיקר הא דאמרינן דקרא אתא ללא לשויה גיסטרא, כריך יישוב
דהא אין איסור לשויה גיסטרא כדתנן לקמן ל' צ' דביש בסכין
כמלא צואר והתיז את הראש כשרה, ואם צא לומר שאין כריך
להתיז את הראש, הרי זה כצר נאמר למשה מסיני כדאמרינן לקמן
כ"ח א' שנלטה משה על רוב אחד צעוף ורוב שנים צבהמה, וכריך
לדחוק דאף שנאמר בהלכה מ"מ מוקמינן לקרא בהכי וכמו
שפרש"י בלשון שני דאתי לאסור דרסה, ורק לענין שחיטה מן
הצואר לא צעינן לאוקמי לקרא בהכי משום דלא מוכחא מילתא
דאימא מאזנו. – א"ה, במקו"א כתוב עוד בזה. נראה דמשום
דאיכא סינויא לכך פרכינן לה, אבל כלל"ה אין כאן קושיא, דהא
לא מייתר שום קרא, ושפיר נתחדש בלשון הקדש לשון שחיטה על
ענין זה.

שם מדקאמר את הראש שזכר הותז מכלל דשחיטה מן הצואה, זכאן א"א לפרש כפי' תו' דהגידון אם שוחט מן הצואה או מן העורף, ודכוותה הא דרב כהנא דלעיל, דכולהו זחד ליטנא נשנו מנין לשחיטה מן הצואה.

כ"ז ז' אמר ר"י משום ריב"פ אין שחיטה לעוף מן התורה שנאמר ושפך בשפיכה בעלמא סגי, נראה דס"ל כר"ס לקמן פ"ה א' דדריש אשר יאכל דבשפיכה המתרת לאכילה איירי, דאל"כ דילמא חייבה תורה כיסוי גם בשפיכה שאינה מתרת.

ומצואר בפרש"י וכן בתו' לעיל כ' א' ד"ה לא דאע"ג דאין שחיטה לעוף מ"מ אינה ניתרת אלא ע"י נחירת הסימנים, וכדהוכיחו מהא דאמר לקמן כ"ח א' נהי נמי דכי תזכר לה שזרה ומפרקת הו"ל טריפה תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה, ויש לעי' מנין קים להו לחז"ל כן, נימא דושפך כל דהו, והא דאשכחן נבלת עוף טהור דמטמאה צבית הבליעה, יתפרש צמחה מאליה, ואפשר דלהכי אהני היקישא לעוף לבהמה ולפינן מה בהמה בסימנים אף עוף בסימנים, ואתי ושפך לומר דזכר ענין שנעקרו הסימנים שפיר דמי, שו"ר שזכר כ"כ הרמב"ן.

ויש להסתפק אם צעי נמי כח גזרא ואם נפל סכין ושחטו או נחר פסולה, ואם נחרה עכו"ם מצואר זרא"ס יומא פ"ח סי"ד דכשירה, ומשמע דלא מדמינן לה לשחיטת בהמה דכתיב וזבחת, ולפ"ז י"ל נמי דלא צעי כח גזרא, וצ"ע, ונראה דאע"ג דשהייה לא פסלה, מ"מ היינו דוקא בעוסק בהריגתה, אבל ניקב הושט על ידי אדם שלא על דעת לשחטה, הוי טריפה, אף אם יסלימו אח"כ לרוב, ומהא דתנן נ"ו א' אלו טריפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת, ומשמע דמדאוריתא הוא דומיא דשאר טריפות, אין ראיה, די"ל בנעשה ע"י חולי, מלבד דאיכא נמי לאוקמה כרבי דיש שחיטה לעוף מן התורה. – ונראה דאם זא לנחרה להתירה זאכילה דיצרך כדרך שמצרך על השחיטה.

זרא"ס זיומא שם בתשובת מהר"ם הזכיר כאילו קיי"ל דאין

שחיטה לעוף מן התורה, והדבר תימא דהא סתם משנה דמלך
בסכין מטמאה צבית הצליעה סברה דיך שחיטה לעוף מן התורה,
וכן קיי"ל כרבי מחזירו, ולעיל ד' א' אמרו ודילמא סברי כותים
דאין שחיטה לעוף מן התורה, ומשמע דאנן לא קיי"ל הכי, וכן
פסק הרמב"ם בריש הלכות שחיטה עי"ש, וכ"כ בפמ"ג בהקדמה
להלכות שחיטה דקיי"ל יך שחיטה לעוף מן התורה, ושמא ס"ל
למהר"ם דכיון דרב יהודה אמר לה דאין שחיטה לעוף מן התורה,
הו"ל כקבע הלכה כן, וגם בגמ' אמרו ומאן תנא דפליג עליה
דר"א הקפרי, משמע דלאו כו"ע פליגי עליה, ועי' בתו' בכורות
ל"ב ב' שדנו בזה, וכן ברא"ש שם פ"ה ס"ב, עי"ש. – מתני' דחאי
אחד בעוף שחיטתו פסולה, אחי שפיר גם למ"ד אין שחיטה לעוף
מן התורה, דמ"מ שיעורו מן התורה ברוב סימן, ובפחות מכאן
דיינינן ליה כמתה מאליה, ושחיטתו פסולה מדאוריתא.

בכ"מ ובלח"מ בריש הלכות שחיטה נקטו בפשיטות דברייתא דבר
קפרא לעיל דהטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים כו' הא כיצד
הכשרו בסימן אחד, מוכחא דיך שחיטה לעוף מן התורה, וכן הוא
בתו' כ"ח א' ד"ה רבי, ולכאורה לפמ"ש רש"י ותו' דגם אי אין
שחיטה לעוף מן התורה מ"מ אין הכשרו אלא בנחירת הסימנים,
שפיר יך לקיים דרשא דבר קפרא גם אי אין שחיטה לעוף מן
התורה, דמ"מ אחי לאשמועינן דהכשרו בסימן אחד, וכ"כ הרמב"ן
דריב"פ לא פליג אכולהו תנאי דלעיל, לכך איצטריך לאתויי הא
דרבי, דדריש לה אקרא דוזבחת, ומיהו ת"ק דר"א הוי מצי לאתויי
דהא קאמר מה בהמה בשחיטה, אלא דסתמא הוא ולא נזכר מאן
אמרה. – מה שהרי"ף והרא"ש הביאו הא דבר קפרא הוא לומר
דאיכא משמעות מקרא לעוף בסימן אחד.

בתו' נזיר כ"ט א' כתבו דהא דאמרינן התם דמאן דס"ל דהאיך
מדיר את בנו בנזיר אינו אלא לחנכו במצוות ס"ל דאין שחיטה
לעוף מן התורה ולכך כי נטמא מביא חטאת העוף ואכיל כהן
מליקה, ופירשו בתו' דלכך לא הוי טריפה דקסבר כמ"ד דמחזיר

סימנים אחריו העורף, ויש לעי' לפ"ז איך יפרש לקרא דכל נצלה וטריפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים, דמשמע דכהנים הוא דלא אכלי, ופירשו בגמ' מנחות מ"ה א' דאתי לאשמועינן רבותא דאע"ג דאשתרי מליקה לכהנים אפ"ה לא יאכלו נצלה וטריפה, ופירשו בתו' לעיל כ' א' דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אינטריך משום דאשתרי טריפה לכהנים במליקה, והשתא אי ס"ל דמחזיר סימנים אחריו העורף א"כ גם טריפה לא אשתרי לגבייהו, וז"ל דס"ל כמ"ד במנחות התם דאליהו עתיד לדורסה, שו"ר ברמב"ן בסוגיין ומבואר דמפרש דמ"ד כדי לחנכו במצות ס"ל כמ"ד לעיל י"ט ז' דאף מחזיר, ורשאי שלא להחזיר, ונמצא שהותרה טריפה לגבייהו, ובחטאת העוף של הקטן יחזירו הסימנים.

כ"ח א' מאן תנא דפליג עליה דר"א הקפר כו', בפשוטו היה ראוי לפרש מאן תנא דמלק בסכין מטמא צבית הבליעה דע"כ ס"ל י"ש שחיטה לעוף מן התורה, וז"ע ברש"י שפירש על צרייתא לנוחרו או עוקרו, וכבר דקדק בזה במהרש"א, ונראה דרש"י צא לומר דלאחר דמסקינן דתנאי היא, ראוי לפרש צרייתא דאו נוחרו או עוקרו בעוף כיון דלשון זכר הוא, ואי צחיה הו"ל למינקט לשון נקבה, ואתי כמ"ד י"ש שחיטה לעוף מן התורה.

שם מאי אחד מיוחד, וא"ת וליתני ופט, וי"ל דאי הוי קתני ופט הו"א דקנה בעוף לאו בר שחיטה הוא, ואם קדם ופחט את הקנה נטרפה בזה ושוב לא יועיל מה שיפחט את הופט, קמ"ל דגם בעוף הקנה הוא גם בר שחיטה אלא דלא סגי בו, ופירי יכול להקדים לשחטו ואח"כ לשחוט את הופט בלא שהייה, והיינו דקתני אחד בעוף דמתפרש אחד מן השנים.

לכאורה נראה דראב"א מסבירא קאמר דאחד המיוחד, דס"ל דחיתוך הקנה לחוד אינו צדין להחשב כשחיטה כיון דאפשר להאריך ימים במצב הזה, והיינו דניחא ליה דבהדי שדרה ומפרקת סגי בחיתוך הקנה לחוד כדמפרשין בגמ', גם י"ל דחאי אחד בעוף

שחיטתו פסולה דקתני במתני' לא משמע ליה דמאי קאי אחאי קנה, כיון דגם טריפה לא הוי עי"ז, ואם מת העוף יס' להחזיקו כמת מאליו, ולא שייך למיתני שחיטתו פסולה, וע"כ לאושט קאי, ותו יס' לפרש גם רישא אושט, ומיהו אי גם הא דחאי אחד בעוף מיתוקמא בקדשים, ניחא דקתני שחיטתו פסולה כיון דאייירי ביהדי שדרה ומפרקת דנטרפה על ידם.

בפשוטו לראב"א כל אחד השנוי במתני' מתפרש המיוחד, דאית לן לפרש לכולהו בחד פירושא, וכיון דסיפא בקדשים הרי דגם בקדשים קאמר ראב"א דרק ושט, והיינו דאיתותב, וכמש"כ הרשב"א דבמאי דאמר גם בקדשים ושט ולא קנה בזה איתותב, וגמ' דפריך מאי הוי עלה משום דאפשר לחלק בין שחיטה למליקה, אע"ג דראב"א לא חילק.

שם לא בזהמה ומאי גמרה גמרה לשחיטה כולה, פרש"י הא אפילו בזהמה קאמר כו', נראה טעמו ז"ל דכיון דעיקרה דברייתא לאשמועינן דחאי קנה פגום כשר, הרי ראוי לשנות דין זה בין בזהמה ובין בעוף, והלכך ראוי לפרש דברייתא ה"נ קאמרה בתרוייהו, והגרע"א ז"ל נתקשה בזה, דלשון גמר לא נאות לפרש על ושט לחוד בעוף, אבל שפיר נקט לשון וגמר משום בזהמה.

שם מאי לאו בעוף ומאי גמרו גמרו לקנה כו', יס' לעי' ז"ל כלל למיתני וגמרו, לא הו"ל למיתני אלא והוסיף עליו כ"ס שחיטתו כשרה, וי"ל דהיה ראוי למיתני והוסיף עליו כ"ס בשחיטה, לפרש דהוספה זו שחיטה היתה ולכונה זו נקט לשון וגמרו לומר דגמר שחיטתו בזה.

שם ת"ס דההוא בר אוזא כו', אע"ג דלא שמעינן מינה אלא דרבא כר"נ רביה ס"ל, מ"מ כיון דעבד הכי עובדא, הו"ל כאילו אמר הלכתא כר"נ.

כ"ח ב' והוא סבר בשעת שחיטה כו', עי' מש"כ לעיל כ"ז א' ד"ה וי"ס.

שם אתמר רב אמר מחאה על מחאה כרוב ר"כ אמר מחאה על

מחלה אינו כרוב כו' הכי א"ל רחמנא למשה כו', נראה דבסברא פליגי, וקיס להו לתרוייהו דלית לן למימר דכי הדדי נינהו וספיקא הוי, א"נ דתרוייהו ודאי לאו כרוב וכדאמרינן תרי רובי בחד מנא ליכא ודין שניהם כמיעוט, אללא ראוי לתת יתרון או לשחוט או לנשאר, וס"ל לרב שיס יתרון לשחוט, ור"כ ס"ל שיס יתרון לנשאר, ומאן סברי תרוייהו דרחמנא אגמריה למשה רובו של אחד כמוהו, עי' תו' לעיל א' ד"ה ועל, ופליגי אם הכונה שחוט רובא או לא תשייר רובא.

ולהאמור דהנידון בסברא לענין שחיטה למי היתרון, הרי הדבר מובן דאין ללמוד מזה לענין מחילות אם יש יתרון למחילה או לפרוץ, דהלכות מחילות לחוד והלכות שחיטה לחוד, וזו כונת תו' כ"ט א' ד"ה דכו"ע, ואשכחן לענין סכך דלכו"ע יש יתרון לאויר כיון דכזוזא מלעיל כאיסתרא מלתחת כדאמר סוכה כ"ב ב', ולא סגי בעומד כפרוץ, אע"ג דלענין סכך כשר וסכך פסול איכא למידן פרוץ כעומד כדאמר סוכה ט"ו א', [וא"ע דרשב"א שכתב דפלוגתתם בכל רוב דעלמא ובפרוץ כעומד הלכתא גמירי לה].

ובזה נמי מתפרש הא דאר"פ תרי רובי בחד מנא ליכא, דר"ל דהנידון במחלה על מחלה אם הוא כרוב, הרי הנידון בחשיבותו של המחלה, אם יש חשיבות יתר לנשחט או לנשאר, משא"כ בתנור שהנידון בין כותלי התנור דשניהם שוין לא שייך לתת יתרון לאחד, והרי שניהם שוין ונידונים כמיעוט.

ורב קטינא דפריך מתנור, יש לפרש דהוי ס"ל דאם איתא דזימנין דיינינן למחלה כרוב, הרי אין ראוי למיחשב מחלה הנשאר כנתוץ, והלכך בחלקו לשנים שוין יש לטמאות שניהם דאין לחשבן כנתולים, וכן יש לפרש כונת תו' כ"ט א' ד"ה זיל, וכונתם בקושיתם דאיך הוי ס"ל לרב קטינא דלמ"ד מחלה על מחלה כרוב אית לן לטמאות שניהם, והרי אי אפשר למיהב למחלה דין רוב כיון דגם שכנגדו אית לן לחשבו כרוב, ותיראו דאם אפשר למיהב למחלה דין רוב, תו אי אפשר למיחשב שני החלאים כנתולים, דכל

מחלה יש לו חשיבות.

תול"ה אתא, עי' מש"כ בסיומן ד' סק"ד.

כ"ט א' לא בעוף ממ"נ אי מחלה על מחלה כרוב הא עבד ליה רובא אי מחלה על מחלה אינו כרוב לא עבד ולא כלום, יש כאן חידוש דהא אמרינן לעיל דגם למ"ד מחלה על מחלה כרוב מ"מ מדרבנן בעי רוב, וא"כ היה ראוי שתפסול שהייה בין מחלה לרוב, דכיון דמחלה על מחלה כרוב הרי נטרפה, וכיון דמדרבנן עדיין לא גמרה השחיטה ראוי שהייה תפסול, ולכך הולכנו בגמ' לפרש טעמא דמכשירין, והוא משום דהא דבעי מדרבנן רוב הוא משום דשמא לא עשה מחלה כדאמרינן לעיל דילמא לא אחי למעבדא פלגא, והלכך לענין שהייה משמשינן בכח של ממ"נ, דאם אין כאן פלגא אין שהייה פוסלת וגם אם יש פלגא אינו דין שהייה תפסול, וזו כונת הרשב"א, ולא נתפרש מאי קשיא ליה להרא"ש בתוספותיו בזה, דודאי יש בזה חידוש, ואולי משום דהרשב"א לא הזכיר למשום דמדרבנן בעי רובא קאמר, אבל מה שנתקשה הרא"ש לעצמו מה צריך לכל זה האריכות קשה דהא שפיר איכטריך לפרושי טעמא דלא פסלה שהייה מדרבנן אע"ג דצריך רובא.

ולמאי דמסקינן דלענין שחיטה לכו"ע מחלה לאו כרוב, יש לפרש דצרייתא אחי לאשמועינן דגם לענין טריפות מחלה על מחלה לאו כרוב, וכש"כ לענין שחיטה גם אליבא דרבא, דהא פשיטא דלא שייך שחיטה במידי דלא מיטרפא ביה.

שם אמר רבא שאני לענין טרפה דבעינן רוב הגרואה לעינים, וא"ת מ"מ תיפשוט מינה דלא אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא, וי"ל דנהי דבקנה לא אגמריה הכי, מ"מ בושט אכתי אפשר דאגמריה לא תשייר רובא.

שם רב אמר מחלה על מחלה כרוב כו', לרב מתפרש שפיר דמחלה טהורים דינם כרוב דעבדי בטהרה, ומחלה טמאים דינם כרוב דאין נדחין לפסח שני, אבל לרב כהנא מחלה טמאים אינם כרוב

דאינס עושים פסח ראשון, בין אם נדחים לשני ובין אם אינם נדחים, כתירתי לשני דפסחים ע"ט א', אבל מחלה טהורים דינס כרוב טהורים לעושים בטהרה, ויש לפרש דהא לטהורים עושים בטהרה לא חשיב דדינס כרוב, דגם בזמן שהם מיעוט דינס לעשות בטהרה, בזמן שאין הפסח בא בטומאה כגון דרובן זבים וכיו"צ.

שם והתם מ"ט דר"ב כו', לכאורה הא דפריך מ"ט דר"ב ולא פריך מ"ט דר"ב, הוא משום דכיון דאסיקנא דלענין שחיטה מחלה על מחלה אינו כרוב, א"כ מ"ט לגבי פסח ס"ל דמחלה על מחלה כרוב, אבל הרי כבר כתבו תו' דיש לחלק בין איסור למחיאות, וא"כ ה"נ יש לחלק בין איסור לפסח, ולעיל כתבנו דבשחיטה הגידון אם יש יתרון לנשחט או לנשאר, ולא דמי לטומאה, ואפשר לפ"ז לפרש דלגבי פסח דתרוייהו כי הדדי נינהו יש לשאול דתרי רובי בחד ליבור ליכא, ויש לחשוב לתרוייהו כמיעוט כמו בתנור, ואמאי חשיב להו רב לתרוייהו כרובא, ועל זה משני דאין ליבור נדחה כולל גם מחלה, והלכך אין הטמאים נדחים, ואת הראשון שפיר יש לעשות לטהורים בטהרה כיון דליכא רוב טמאים.

שם הי בחולין והי בקדשים כו', נראה דקים לגמ' דהא דאמר רב הושעיא חדא בחולין וחדא בקדשים, אין הכונה דתנא תני תירתי זימני וממילא מיתוקמא לחולין ולקדשים, דלאו אורחא דתנא הכי למיתני בזה אחר זה חד דינא תירתי זימני, אלא דמתני' באמת איירי חדא בחולין וחדא בקדשים, ולכך צענין לאשכוחי ממשמעותא דמתני' דהי מיירי, ועי' רש"ב"א.

שם קראו ומירק אחר שחיטתו על ידו, נראה דדוקא בתמיד עשו כן, אבל בשאר קרבנות היום שחט הכהן גדול לבדו, וכן משמע דבפר ושעיר לא קתני קראו אלא שחטו, וקראו כתבו בתו"י יומא ל"ב ב' דבשחיטה שלא נגמרה שימשו כלשון זה, וגם לא נזכר דאחר מירק, וכן הרמב"ם כתב כלשון המשנה, וזה דלא כמ"ס בתו"ט, [אח"כ ראיתי בתו' רי"ד יומא שכתב ג"כ כהתו"ט דגם

צפר מירק אחר על ידו], וטעמא דמילתא משום דשחיטת התמיד כשרה צכהן הדיוט מדאוריתא והלכך לא חששו שמה לא יעשה הכהן גדול רוב שנים, דמ"מ כשר, [שוב הראוני ברש"י יומא י"ב סבב כ"כ], משא"כ בקרבנות היום חששו שמה לא יעשה הכהן גדול רוב שנים אם אחר יגמור על ידו, ואף אם שחיטת פרו צר כשרה, מ"מ מדאוריתא מלוה צו, משא"כ בתמיד מדאוריתא שרי צכהן הדיוט, וגם קיי"ל דשנים שוחטים זבח אחד, ואף דבעינן חמש טבילות, לזה סגי אם הכהן גדול יזרוק דם התמיד, א"נ אם יקבל דמו, אבל שחיטה שפיר דמי מדאוריתא צר, וכ"כ בריטב"א יומא י"ב ב' צס הרמב"ן וז"ל דמדאוריתא אין חובה צכהן גדול אלא בעבודות היום ממס אבל תמידין ועבודות של כל יום ויום כשרות אפי' צכהן הדיוט אלא דמלוה צכהן גדול טפי ורבנן שו חובה צכהן גדול אף בתמידין ולא התירו אלא דברים שאינם עיקר עבודה כאותה שאמרו קרלו ומירק אחר שחיטה על ידו כו' והיכא דכהן גדול חלוש עושין עבודת תמידין אף צכהן הדיוט והיינו דקתני תנא דיני פייסות צמכילתין, עכ"ל, הנה גם זריקת דם התמיד מדאוריתא שפיר דמי צכהן הדיוט, ומדבריו נמי משמע דהא דמירק אחר על ידו הוא דוקא בתמיד. (יומא ל"א).

תוד"ה זיל, עי' מש"כ לעיל כ"ח ב' ד"ה ורב.

תוד"ה דכו"ע, עי' מש"כ לעיל כ"ח ב' ד"ה ולהאמור.

כ"ט ב' א"כ הו"ל עבודה צאחר ותניא כל עבודת יום הכפורים אינן כשירות אלא צו, הך צרייתא מתפרשא שפיר לענין עבודות המיוחדים ליום הכפורים מדאוריתא אינם כשרים אלא צכהן גדול, אבל מאחר דקושטא הוא דהכהן גדול עושה גם כל עבודות התמידיות של צו ציום, כמבואר צמתני' דיומא, ועי' ברמב"ם פ"א מה' עבודת יום הכפורים ה"ב דאם אירע צצבת הרי גם מוספי צבת אינם נעשים אלא צכהן גדול, לכך נקטו צגמ' לפרש כל עבודות יום הכפורים לכולל כל העבודות שצריכים להעשות ציום הכפורים, ואף עבודות התמידיות צכלל, ויש לעי' מנ"ל לחז"ל דגם

עבודות התמידיות נעשים צכהן גדול למאוו לכתחלה מדאוריתא, [דמש"כ הריטצ"א צס הרמצ"ן דמאוו צכהן גדול טפי, היינו מדאוריתא], וי"ל דלמדו כן מהא דחמש טבילות ועשרה קדושין, ללא משכח"ל אם אינו עושה עבודות התמידיות, וגם למאי דקיי"ל כרבי יומא ע' ב' דאיל האמור כאן הוא האמור בחומש הפקודים, וכתוב וילא ועשה את עולתו ואת עולת העם, ומבואר דגם מוסף היום נעשה צכהן גדול, אף דמסתבר שהוא כשאר מוספי רגלים, ודכוותה שאר קרבנות היום, ועי' זבחים ל"א א' דתמידין של שבת קדשי טפי משל חול דקדושת שבת אהני להו, והלכך תמידים דיום הכפורים אהני להו קדושת יום הכפורים, וספיר מלותן לכתחלה צכהן גדול מה"ט, ומיהו נראה דעולת העם לריכה לעיכובא צכהן גדול דחוקה כתיב, משא"כ תמידים. (יומא ל"ב).

סם ומאחר דאפילו פסולא דרצנן ליכא ל"ל למרק כו', ק"ק האי ליסנא דהכי הול"ל יכול יהא פסול מדרצנן לכך שנינו רוב אחד כו' דדיעבד כשר, ומה מקום כאן לשאלא מאחר שאינו פסול דדיעבד למה תיקנו לכתחלה, ואם היינו מפרשים דפסולא מדרצנן הוא מטעם שמה לא שחט רובא, ומאוו למרק משום קבלת כל הדם היה ניחא, אבל רש"י ציומא לא פירש כן אלא דכל הנידון לפסול מדרצנן אינו אלא משום דלדם הוא לריד וכן משמע צסוגיין, וי"ל דה"ק וכי מאחר שלא לריד מירוק לעיכובא, א"כ היה ראוי לתקן שלא למרק אפי' לכתחלה שלא יראה כשחיטה צשנים ושלל צכהן גדול וכשוהה, וכמש"כ תו' יומא ל"ג א' ד"ה למה, ומשני דאפ"ה מאוו למרק, דלקבל כל הדם יס צו ענין מדאוריתא. – צמשה"ק תו' דאימא שריד למרק כמו צחולין יעוי' צתו"ח שכתב צפשוטו דאי משום חשש שמה לא שחט רובא, א"כ לא יועיל המירוק ע"י אחר כיון שאינו כהן גדול, [ומשום שחיטה צשנים לא פסול דיעבד כמבואר צסוגיין], ואולי זו כונתם צתירוס אלא שהוסיפו דראוי לאסור למרק, א"נ הא דפסול שחיטת התמיד שלא צכהן גדול אינו אלא מדרצנן, וכמש"כ תו', וספיר לא חששו לכך משום שמה לא

שחט רוצא, והיה מקום לתקן שתהא שחיטה זו ככל השחיתות
שלכתחלה שוחט כל הסימנים, ואף שהממרק הוא אחר. (יומא
ל"ג).

שם אמר רש"ל משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף ורי"א
ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, בצ"ק ע"ב א' פרש"י דנפ"מ אי
מהניא מחשבת פסול בתחלת שחיטה, והוא מבואר זבחים ל' א',
וכן מבואר בסוגיין דקרבן דבעי עקירה הרי למ"ד ישנה לשחיטה
מתחלה ועד סוף אריך שיעקר מתחלת שחיטה, ואם לאו הרי
תחלת השחיטה בפסול, אבל אם אינה לשחיטה אלא לבסוף סגי
בעקירה בסוף שחיטה, וגם לא יתכן עקירה אלא בסוף שחיטה
כיון דאינה אלא לבסוף, עוד מבואר בסוגיין דלענין לטמאות
בגדים בשחיטת פרה נמי תליא בזה דלמ"ד ישנה לשחיטה מתחלה
ועד סוף הרי גם הבגד שהיה לבוש בשעת שחיטת סימון ראשון
נטמא, אבל למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף לא נטמא אלא
הבגד שלבוש בסוף שחיטה.

ואפשר נמי דנפ"מ לענין כיסוי הדם שאם כיסה מקלת מן הדם עד
שלא גמר לשחוט דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ודאי לא קיים
מלות כיסוי, אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אפשר
דקיים מלות כיסוי, וכדחשיב דם שחיטה לענין הכשר בנתקנה
לקמן ל"ו א', ומיהו י"ל דכל שעדיין לא גמר שחיטתו לא חיילא
עדיין מלות כיסוי גם למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, והכי
מסתברא, ומיהו לענין עפר למטה שפיר סגי גם מה שנשפך קודם
גמר שחיטה, דכן הוא מלותו. – לאחר גמר שחיטה נראה דאיכא
מלות כיסוי גם על הדם שיצא קודם גמר שחיטה, אף למ"ד אינה
לשחיטה אלא לבסוף, וכמ"ס בתו' הרא"ש לקמן ל"ו א' לענין
הכשר דפשיטא דכל דם השחיטה מכסיר ולא רק הטיפה שבגמר
השחיטה, והגידון רק בנתקנה, וכ"ה בחדושי הר"ן ל"ו א' עי"ש,
וכן בקדשים לענין זריקה הרי גם הדם היוצא בתחלה במלות
זריקה, וכמבואר בתו' זבחים ק"י א' ד"ה ואי, עי' מ"ס זבחים כ"ה

א' בגמ' השוחטו כריך שיתן ורידין כו'. – א"ה, ועי' מש"כ לקמן פ"ח א' ד"ה לכאורה.

שם בעולת העוף נמי היכא דמלק סימן אחד למטה כו', הך למעלה ולמטה היינו ברראשו של מזבח ושלל ברראשו של מזבח, דאם אין המולק עומד ע"ג המזבח, אפי' העוף נמלא מעל הסובב בשעת מליקה נראה דפסולה, דהעוף שבידו בתר גופו גריר ונמלא שאינו ע"ג המזבח, ואף אם יניח את העוף על הסובב נמי נראה דפסולה, דכיון דבעי מליקה ברראשו של מזבח, ומליקה בעלמו של כהן, הרי בכלל זה שגם המולק יעמוד על המזבח בשעת מליקה, ושגם יעמוד מחוט הסיקרא ולמעלה, ושגם העוף ימלא מחוט הסיקרא ולמעלה, ואם מלק ברראשו של מזבח וירד ועשה המינאי מחוט הסיקרא ולמעלה נראה דשפיר דמי, דבשעת המינאי אין כריך שיעמוד על המזבח, רק כריך שיהא המינאי למעלה. (זבחים ס"ו א' מתוה"ד).

שם בעולת העוף נמי היכא דמלק סימן אחד למטה כו' שהרי עשה זה מעשה חטאת העוף למטה, יעוי' ברש"י א' שכתב דהכא לא קאמר שעשה זה מעשה טריפה למטה, משום דמליקה אין זה ענין אלא במלותה ואזלינן בתר עיקר המליקה ולא איכפת לן במעשה טריפה, והדברים ל"ע דמ"מ אם נטרפה שלא ע"י מלות המליקה יס' לאסרה, וה"נ כשנמלקה למטה, ולשון הגמ' יס' לפרש דכיון דנקטו סימן אחד דומיא דרישא, הרי פסולא דמעשה חטאת העוף חמיר טפי טובא ממעשה טריפה, והרי זימנין דנעשית חטאת העוף עי"ז כדאמר זבחים ס"ז א', לכך נקטו מעשה חטאת העוף, אבל ה"ה דסגי במעשה טריפה, ול"ע.

שם לא נחלקו אלא כגון ששחט סימן אחד בחוץ כו' למ"ד יסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מיחייב כו', יס' להבין לפירוש תו' דזבהמה איירי, וכן לפרש"י לאוקימתא דרב יוסף במקל"ת סימנים, אמאי חייב משום שוחט בחוץ, הרי לא עשה בחוץ אלא מעשה טריפה ולא מעשה שחיטה, ומה בכך דיסנה לשחיטה מתחלה ועד

סוף, ו"ל דלאחר שזכר שחט מקלל בחוץ, תו אין זה ענין בפנים, דכבר אינה ראוייה בפנים לשחיטה, והרי הסיום של השחיטה בפנים כגומר שחיטת החוץ, וגרע משוחט טריפה בפנים דלא חשיבא שחיטת חוץ, דהתם כל השחיטה בפנים, משא"כ הכא דמקלל השחיטה בחוץ, ואכתי אין הדברים מתיישבים דסו"ס לא קרינא ביה אפר יסחט מחוץ למחנה, שהרי לא עשה בחוץ מעשה שחיטה.

והרמב"ם לא הביא דין זה בהלכות שחוט חוץ, ולא הזכיר בו חיוב, ושנאו בפ"א מפסח"מ הי"ח לענין פסול, וז"ל שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרו בפנים או ששחט מיעוטן בדרום וגמרו בלפון פסולין שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, הנה הוסיף בכאן פסול דרום מה שלא נזכר בגמ', וכנראה נתכוין בזה לומר דלשון מיחייב שבגמ' לאו דוקא ועיקרו לומר שהוא פסול, וכדנקט רבה בר שמי היכא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים נמי פסול, ולא נקט חייב כדנקט רבא, ואפשר דהיינו אמנם מה"ט דלא יתכן לחייב משום שוחט בחוץ על מקלל סימנים, וע"כ לשון חייב לאו דוקא, ואפשר דלשון חייב ר"ל שיש כאן חיוב משום איסור דשוחט בחוץ, ומיהו כיון שלא היתה כל השחיטה בחוץ אינו אלא כאיסור חצי שיעור, ולפי שלא נזכר איסור אכילה בשוחט בחוץ עי' רש"י ותו' קדושין נ"ז ב', לכך לא נקט לשון פסול, ונקט לשון חיוב על האיסור, ולפי זה נמצא דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף יש להכשיר התחיל מקלל שחיטה בחוץ, וכן מקלל שחיטה בדרום, ואע"ג דנעשה זה מעשה טריפה בחוץ, [אבל לפירוש תו' דמשמע דמפרשי דמיחייב ממש, אין לנו מקור להכשיר מקלל שחיטה בחוץ אף למ"ד אינה אלא לבסוף], ורבא ורב יוסף פליגי אם גם בשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים יש להכשיר למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, דרבא מכשיר ורב יוסף פסיל, ורק במקלל סימנים בחוץ וגמר בפנים מכשיר, [ועי' במאירי יומא ס"ג שהביא שם גירסא והיא שם בפיר"ח הגדמ"ח דבשחט מיעוט סימנים

בחוץ וגמר בפנים חייב, ועיי"ש במאירי, ועי' רמב"ם פ"ד מהלכות
שחיטה הי"ג דמשמע דשחט עכו"ם מקלף סימנים וגמר ישראל י"ג
להכשיר למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, ועיי"ש בלח"מ, ובגמ'
קכ"א ב', ול"ע].

ואפשר דאם שחט מקלף סימנים בפנים וגמר בחוץ, דהדבר תלוי
אי יסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או דאינה אלא לבסוף, דאם
אינה אלא לבסוף חייב משום שחוטאי חוץ, ואי יסנה מתחלה ועד
סוף פטור, דבעינן כולה שחיטה באיסורא, ולרבא אף בסימן אחד
בפנים ואחד בחוץ יהא חייב למ"ד אינה אלא לבסוף, אבל לרב
יוסף כיון דעשה מעשה חטאת העוף בפנים יהיה פטור גם למ"ד
אינה אלא לבסוף. (ס"ה סק"ב ועיי"ש בכל הסימון).

שם כל העסוקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים ופוסלין
אותה במלאכה כו', פסול מלאכה כתב רש"י לקמן ל"ב א' שהוא
משום היסח הדעת והיינו דחידשה תורה דלריך שתהא כל מחשבתו
רק בעסק הפרה, [ועיסוק שנעשה ביחד עם מלאכה אחרת הוא
בדין עיסוק בהיסח הדעת], וכ"כ הראב"ד בפ"ז ה"ג, וכ"כ מרן
זללה"ה בפרה ס"ז סק"ח והוכיח כן מהא דהגך קראי דילפינן
מינייהו היסח הדעת ביומא מ"ב א', הן הגה דילפינן מינייהו פסול
מלאכה בר"ש ב"ש ספרי במתני', והוא היסח הדעת מחודש
בפרה, דבכל קדשים דנפסלין בהיסח הדעת, אם דעתו עליהם אף
שעוסק במלאכה אחרת אינם נפסלין, ועיי"ש שהוכיח ז"ל כן עוד,
ועיי"ש עוד בסק"ט י"ג בענין מסירה לשומר, ולכאורה נראה דכל
מלאכה ממלוותיה כריכה לשמה דפרה, והיינו גם שלא יעשה
מלאכה אחרת עמה, ולכן המסייע בשעת שריפה אף שאלעזר
יושב ומשמרה פוסלת מלאכה בסיועו, דמלאכה זו נעשית בפסול,
ולאו משום דאין אדם משמר מה שביד חבירו, כדאמר חגיגה כ'
א', דהבא הפרה מסורה ביד אלעזר המשמרה, אלא דמלאכה זו
כריכה לשמה, (וזכר לדבר שימור דמלאכה במנחות ובפסח דכל פעולה
המונעת חימוץ כריך שתעשה לשמה, ולא סגי במה שמשמרה

מחימוץ לשמה, עי' חו"צ פסחים מ' א' סק"ה), ול"ע.
הא דקתני לכל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף פוסלין אותה
במלאכה, יס לפרס דאחי לאשמועינן להמסייעים בעבודת הפרה
ג"כ פוסלים במלאכה כגון המרבה עלים או המהפך בצקר וכיו"ב,
דאם בשעה שעשו העבודה בפרה עשו נמי מלאכה אחרת הרי
עבודתן פסולה, ואפי' הכהן השורף לא הסיח דעתו, דכל מלאכה
אריכה שתעשה שלא בהיסח הדעת. (פרה ס"ב ס"ק י"א מתוה"ד).

סם בהזאתה קודם פסולה מטמאה בגדים כו', נראה דאפי' הכהן
שדעתו לפוסלה מ"מ כשעוסק עד שלא פסלה מטמאה בגדים,
ואפשר דמשום כך קתני במתני' כל שעוסק בה לפני פסולה, ולא
קתני כל שעסק בה, והיינו דבשעה שעוסק כבר ידעינן שהוא לפני
פסולה, מיהו מסתפקנא בגוונא שבידוע שתפסל כגון ששחטה
סמוך לשקיעת החמה שאין שהות להזות ז' ההזאות מצעוד יום, אי
מטמאה בגדים עד שלא נפסלה, ואת"ל דמטמאה הרי גם המזה
הזאות ראשונות יטמא עי' להלן, ועי' ב"ק ע"ו ב' ולכאורה נראה
משם דכהאי גוונא לא תטמא, ול"ע.

נראה דנפסלה בהזאה אחרונה כל אלו שהזו הזאות ראשונות
מטמאין בגדים, דאע"ג דז' הזאות מעכבות זו את זו כדתנן מנחות
כ"ז א', מ"מ תורת הזאה עליהן, תדע דהא גם בשחיטה הוי ס"ל
לר"ז דלמ"ד יסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף הרי מטמאה בגדים
בתחלת שחיטה אפי' נפסלה בסוף שחיטה, ועד כאן לא פליג רבא
עליה אלא בשחיטה דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא
כלל, ועדיין לא נעשה בה שום מעשה לשם פרה כמ"ס תו' וכ"כ
הר"ס בפרה פ"ד מ"ד, אבל בהזאה לא אשכחן דרבא פליג עליה,
וגם פשטא דמתניתין הכי מתפרס דאירע פסול בהזייתה אפילו
בסוף ההזאות הרי כל שעוסק בה לפני פסולה מטמא בגדים, וזה
דלא כמ"ס בספר משנה אחרונה בפרה סם. (פרה ס"ב ס"ק ט"ז).

סם אמר רבא נתקלקלה שחיטה קאמרת שאני התם דאגלאי
מילתא למפרע כו', יעוי' ברש"י ותו', ונראה דבנתנבלה לא ס"ד

דר"ז דיטמא זגדיס, דהא פשיטא דללא אמרינן יסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אלא כשנשחטה בסוף, אבל שחט רק סימן אחד לכו"ע לאו שחיטה היא, ורק נפסלה במלכה הוי ס"ל לר"ז כיון דהוי שחיטה לטהרה מידי נבלה, הלכך אף לטמאות זגדיס חשיבא שחיטה תחלת השחיטה עד שלא נפסלה במלכה.

תוד"ה אמר דרבא ס"ל הכי כו', עי' מש"כ בסימן ה' סק"ה. תוד"ה כגון, זמה שהקשו תו' לזוקמי ההיא דשוחט חטאת בשבת בחוץ לעכו"ס לקמן מ' ז' בזבח וזחאי קנה פגום, הקשה הרש"ס דהא הו"ל בע"מ, וכן העיר בזה בגליון הגרע"א ז"ל ליו"ד בהשמטות שבסוף הלכות טריפות, [ועי' מש"כ בזה בסימן ד' סק"ד דלאו כו"ע מודו דשחיטה הוי מוס], ונראה דשפיר משכח"ל כשנפגם חזי הקנה מחמת חולי והעור והבשר שעליו שלמים, וכה"ג לאו מוס הוא לכו"ע דחסרון מצפנים לא חשיב מוס.

ל' א' וסודר בתרא מטמא, עי' מש"כ בסימן ה' סק"ג. שם אא"ז יסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף איפסיל ליה מתחלת שחיטה כו' כיון דשחט ביה פורתא אידחי ליה מפסח כו', יס לעי' וא"נ יסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, מ"מ אידחי ליה מפסח דחתיכת העור וחזי קנה, דאין לך מוס גדול מזה כמ"ס רש"י ד"ה מדמי, וזתו' לעיל כ"ח ז' סוד"ה אתא, ואכתי לא אתחלא לה שחיטה ולא מיפסלא, וזתה הכי כי שחיט שלמים קא שחיט, וא"ל דה"ק אא"ז יסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף שפיר משכח"ל שנפסלה מתחלת שחיטה עד שלא נעשה זמה מוס, וכגון שפגע בושט תחלה עד שלא פגם בעור אלא מעט באופן דלא הוי עדיין מוס, אבל אי אינה לשחיטה אלא לבסוף הרי לעולם אידחי ליה מפסח מקמי סוף שחיטה, [ועי' מש"כ בסימן ה' סוסק"ז].

אבל אין נראה לומר כיון דחתיכת העור וחזי קנה תורת שחיטה עליהם לענין דלא חשיב מוס, ואפשר נמי דהדם הניתז כשר לזריקה וחייב בכיסוי, ה"נ מיפסלא אם נעשו בעוד תורת פסח עליו עד שלא נעקר, כיון דבחולין כשר בנעשה ע"י עכו"ס

כדתניא קכ"א ז', אין סברא שיפסול בקרבן מטעם דבעי עקירה,
ולא עדיפא מכל השחיטה שעד הסוף למ"ד אינה אלא לבסוף ולא
מיפסול משום קודם עקירה.

וראיתי באו"ז ריש הלכות שחיטה שכתב דהא דתניא קכ"א ז'
שחט עכו"ם בדבר שאין עושה אותה טריפה וגמר ישראל
דכשרה, דהיינו רק למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, אבל למ"ד
ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף פסולה, וכן הוצאו הדברים בהג"א
ריש חולין, והדבר תימא דא"כ איך לא הקשו בגמ' מזה לר' יוחנן,
וגם לעיל י"ט ז' איתא בהדיא דר' יוחנן נמי ס"ל להתחיל עכו"ם
וגמר ישראל כשרה, וכבר הקשה כן ביד אברהם בגליון היו"ד סי'
ז' ס"י, וגם בסברא הדבר תימא דהא אם שהה ישראל אחר
שחיטת העכו"ם ואח"כ גמר שחיטתו, ודאי כשרה, דהיינו חלי קנה
פגום, ומנלן לומר דאם לא שהה מיפסול, והרמב"ם זצ"ל מהלכות
שחיטה הי"ג פסקה להך ברייתא וכתב שם דישנה לשחיטה
מתחלה ועד סוף, וכן פסק זצ"ל מפסה"מ הי"ח. – בתוספתא
רפ"א דחולין תניא ישראל ששחט ומירק עכו"ם שחיטה על ידו
שחיטתו פסולה, שחט זה שנים או רוב שנים שחיטתו כשרה,
עכו"ם ששחט ומירק ישראל שחיטה על ידו שחיטתו כשרה, ונראה
לז"ל פסולה, אף דגם בזהגר"א ס"ז ס"ק כ"ה הועתק כשרה,
ונראה דגם שם ט"ס, וכ"ה בפירוש הרמב"ם שעל שם המ"מ שם
בהלכות שחיטה, ואולי מה דמשמע ברמב"ם בהלכות שחיטה שם
דאי אינה לשחיטה אלא לבסוף כשירה, מקורו מהך תוספתא, אבל
הדברים ל"ע כמשה"ק בלח"מ דבגמ' כ"ט ז' מבואר דאם עשה
העכו"ם דבר שעושה אותה טריפה פסולה אף למ"ד אינה אלא
לבסוף, ואולי ס"ל דרק בסימן שלם ולא במקלת, וכדמשמע דגם
במקלת סימנים בחוץ וגמר בפנים כשר למ"ד אינה אלא לבסוף
כמש"כ זצ"ל מפסה"מ הי"ח עי' בסימן ה' סק"ז], שחט זה דבר
שאינו עושה אותה טריפה וישראל בא וגומרה מותרת באכילה.
שם מדמי פסח מי אידחי כו', אף אי שחיטה לאו מוס הוא,

מתפרש שפיר דה"ק אילו איתרמי בה השתא מוס הרי חזי לדמי פסח, הלכך אכתי צעי עקירה לשם שלמים, אצל רש"י פירש תחלת השחיטה הוי מוס, והקשה מרן זללה"ה ביו"ד סי' ג' ס"ק י"ד, אמאי יועיל לה פדיון הרי יכול לגמור השחיטה לשם שלמים וישאר בהכשרו דהא למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף קיימינן, וכיון דראוי לישראל בקדושת הקרבן אמאי יועיל פדיון, ונראה דל"ק דאין לנו לחייב את הצעלים להקדישו לשלמים ולהפסיד דמי פסח מביתו, והלכך לא קאי לשלמים, וכיון דלפסח לא חזי שפיר נפדה, ועוד הקשה ז"ל דכיון דאם היה עכשיו פסח היה אפשר לגמור שחיטתו בהכשר, נמאץ דפסולו משום דלאו זמנו הוא, ולא משום בע"מ, ולא נאמר פדיון אלא בצע"מ ולא בשאר פסולים, ונראה מזה דס"ל לרש"י דכיון דאין ענין לגמור השחיטה, ואם מפסיק שחיטתו הו"ל בע"מ, הלכך גם באמצע שחיטתו שפיר חשיב בע"מ, ואף דמה שמועיל פדיון הוא רק משום שיכול לגמור שחיטתו בחוץ כמ"ס תו"א, ועי"ש שהאריך ז"ל בזה ובס"ק ט"ו. (ס"ה סק"ד ועי"ש בכל הסימון).

שם אר"י א"ר השוחט בשנים ושלשה מקומות שחיטתו כשרה, יעוי' בתו' צמה שפירשו לפרש"י דכשיש חתך למעלה או למטה ממקום השחיטה לא מרווח רווח בית השחיטה בשעת שחיטתו ולא חשיבא שחיטה מפורעת, ומבואר בדבריהם דאם שנים שוחטין בשני סכינים זה למעלה וזה למטה וכל אחד שחט רוב צדין היה שתחשב שחיטה מפורעת והא דשמואל פסל כה"ג הוא משום דעד שלא גמר האחד רוב, הרי שחיטת השני רוב פסולה שאינה מפורעת מחמת קלת החיתוך של האחר, ושם אינה מתכשרת בגמר שחיטת האחר, דכבר נחשבת כשחוטת שחיטה שאינה מפורעת, ושם לא שייך שחיטה בה.

וכבר תמה מהר"ם דאם החתך גורם שהשחיטה השניה למטה או למעלה הימנה אינה מפורעת, א"כ גם כששניהם שחטו רוב אין השחיתות מפורעות, ולגודל הקושיא אולי אפשר לומר דהרי כל

אחד לעולם מרווח רווח, דאס שוחט למעלה ממקום החתך הרי חלק הסימנים שכלפי הראש מתפשטים עם שחיטתו, וכן אם שוחט למטה ממקום החתך הרי החלק של הסימנים שכלפי הגוף מרווח רווחי, ונמצא שבזמן ששניהם שחטו רוב ים בעליון מרווח רווח של כל העליון של הסימנים, ויש בתחתון מרווח רווח של הסימנים שללד הגוף, וחשיבא כה"ג שחיטה מפורעת.

ולפי מה דנקטו בתו' דכל דאיכא קנה פגום אם שוחט למעלה או למטה ממנו לא חשיבא שחיטה מפורעת, א"כ לשמואל אי אפשר לשחוט בקנה פגום אלא בתוך הפגם.

ולכאורה גם לפי' השאלות כן, דכיון דשחט רוב הקנה בהפסקות שחיטתו כשרה לרב, ולשמואל הו"ל שחיטה פסולה כיון שאינה מפורעת, א"כ בקנה פגום הרי בכל מקום ששוחט בקנה הרי הפגם משלימו לרוב, ולשמואל נעשתה שחיטה פסולה כיון שאינה מפורעת, ותו לא יועיל מה שיגיע למקום הפגם, כיון שכבר היתה שחוטת שחיטה פסולה עד שלא הגיע לפגם, וכמש"כ תו' לפרש"י דכשנעשה שחיטה שאינה מפורעת שוב לא יועיל לעשותה מפורעת, ולפ"ז לשמואל בקנה פגום אין תקנה אלא לשחוט בתוך הפגם, אא"כ יכוין לשחוט באופן שהפגם כולו יהיה מובלע בתוך שחיטתו ולא יוסיף כלום בהיקיפו של הקנה.

ודאיתאן עלה אפשר לפרש הא דאר"י לעיל י"ט ב' דשחט ופגע בו נקב דשחיטתו פסולה דהוי כשחט ישראל וגמר עכו"ם, דאליבא דשמואל אמר כן, דכיון דנגמר רוב עד שלא הגיע לנקב, דסתמא הכי הוא דאי אפשר לצמצם, הרי כבר נעשתה שחיטה שאינה מפורעת וכבר נפסלה, ותו לא יועיל הגעתו לנקב לעשותה כמפורעת, שכבר חסובה כשחוטתה בשחיטה שאינה מפורעת, ור' יוחנן דאהדר ליה עכו"ם עכו"ם הוא מקום דס"ל כרב דא"ל שהשחיטה תהא מפורעת, א"נ ס"ל לר"י דאף אי בעי מפורעת מ"מ כיון שעוסק בשחיטה שפיר יכול להשלים לעשותה מפורעת, ודלא כמש"כ תו' לפרש"י.

ולאחמור שפיר מתפרשא קושית הגמ' ממתניתין דשנים אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה שחיטתו כשרה, דגם אם אחד עשה רוב נמי יס' לפסול לשמואל, דכיון דעד שלא עשה רוב, כבר נשלים הרוב בצירוף שחיטת האחר, וכמ"ס תו' בשם השאלות דגם אחד למעלה ואחד למטה מלטרפין, ואז לא היתה שחיטה מפורעת, הרי שוב לא יועיל מה שישלים הרוב, דכבר חסובה כשחוטא ע"י השחיטה שאינה מפורעת, ול"ע בתוד"ה מתיב שכתבו דאי איירי שעשה אחד רוב ל"ק לשמואל לפי' השאלות, ומיהו י"ל דסתמא שניהם שוחטים בשוה זה תחת זה, וא"כ ליכא רוב בצירוף, כיון דשניהם שוחטים באותו כד, ולכן עד שלא שחט אחד רוב, אכתי ליכא אפילו שחיטה שאינה מפורעת, דלריך רוב מן ההיקף של הסימן, ושפיר דין הוא שתועיל שחיטת האחד ברוב, כיון שעדיין אין כאן שחיטה, אבל מדבריהם משמע דלקושטא דמילתא אי מתני' בשני בנ"א מתפרשא, איירי שאחד הוסיף לחתוך בהיקף הסימנים, וע"י שניהם ביחד הוא דאיכא רוב, וכן מבואר בד"ה דלמא, ולפ"ז קשה שלא יועיל אם אחד יוסיף לעשות רוב בעצמו, כיון שכבר הקדים להיות רוב בשחיטה שאינה מפורעת, ול"ע.

ובאמת נראה דאם אינו צדין ששתי שחיטות ילטרפו משום דבעינן מפורעת, דלפ"ז דין הוא שהאחת תפסול ע"י חבירתה, כלומר שיש לנו לדון שחיטת האחד כלפי חבירו כניקב הושט עד שלא נגמרה השחיטה, כיון דלא השיבי כשחיטה אחת, ולכן אפילו לא הוסיף לחתוך בהיקף הושט, מ"מ יס' לו לפסול על חבירו, ואפילו אם חבירו ישחט רוב בעצמו, ושחיטת האחר תהיה כולה מובלעת תחת שחיטתו, ומיהו לשון הגמ' אמאי והא ליכא שחיטה מפורעת, משמע דגם בגמר שחיטתו אכתי ליכא שחיטה מפורעת, והיינו משום דמתפרש שרק בין שניהם ביחד הוא דאיכא רוב, [ועי' ספר הישר סי' תמ"ג ול"ע].

יס' לעי' לפירוש השאלות דגם רוב בהפסקות מלטרף להכשיר,

א"כ אמאי אמר ראב"מ י"ט ז' דשחיטה העשויה כמסרק כשרה, והיינו כשכל החתך ביחד בלא הפסק, אלא שאינו ציושר דשן המסרק מעקמו, ואמאי לא אשמועינן טפי דגם אם אין החתכים מחוברים מלטרפים לרוב והשחיטה כשרה, וי"ל דניחא ליה לאשמועינן בכמסרק דגם החתך שכנגד השן של המסרק מלטרף להשלים הרוב, [כמסרק פירושן שחתך כזה]—|— עי' ז"י סכ"א], ומיהו אכתי קשה דהו"ל לאשמועינן דאפילו שחטו צב' וג' מקומות אחד למעלה ואחד למטה, ונעשה רוב רק בצירוף השחיטות, נמי כשר, וכפ"כ בכמסרק, וי"ע, ועי' להלן מדברי האו"ז.

נראה דאי מפרשינן שנים ושלשה מקומות כפרש"י, די"ל דשנים ושלשה מקומות להשאלתו יהא פסול גם לרב, דבעי רוב שחוט במקום אחד, וקצת משמע כן ממה דרש"י לא פירש כהשאלתו, שזהו פשטא דשנים ושלשה מקומות, וגם נידון ללא רווח הוא מחודש הרבה, דמסברא אין לייחס חשיבות מיוחדת להא דמרווח רווח, אח"כ ראיתי באו"ז סי' שע"ח שדן לומר כן, אלא שכתב דמהא דשחיטה העשויה כמסרק משמע דכשר כפי' השאלתו, וי"ע דבעשויה כמסרק אין הפסק בחתך והכל חתך אחד אלא שהוא מעוקם, ומבואר שם דמפרש כמסרק ששחט כאן מיעוט ומיעוט אחר אלכו דאיכא בין שניהם רוב, וי"ע.

ל' ז' מתיב ר' אבין שחט את הושט למטה ואת הקנה למעלה כו', לפרש"י והשאלתו היה מקום לומר דהא דבעינן מפורעת היינו בשחיטה של כל סימן וסימן, דהיינו ששחיטת הקנה לעצמו תהיה מפורעת, וכן הושט, אבל א"ל ששניהם יהיו בקו אחד, ואדרבה ממה דנקטה הברייתא דכה"ג שכל סימן לעצמו נשחט שחיטה מפורעת, ולא נקטה רבותא טפי כשכל סימן לעצמו לא נשחט שחיטה מפורעת, כגון ששחט מקצת קנה למטה ומקצתו למעלה וכן הושט, משמע קצת דכה"ג באמת פסול, וי"ל דקים לגמ' דאם בעי שחיטה מפורעת, לריד ששני הסימנים יהיו נשחטים ביחד, וי"ע.

שם א"ל ר"א תני אין חוששין שמא ידרסו זה על זה, נראה דאינו מגיה הברייתא, אלא פירושא קמפרש דשמא יטרפו זע"ז ע"י דריסה קאמר. – וחשש הדריסה נראה דהוא משום דכל שוחט דוחק מעט את הסכין על האורח, אלא דהוא בדרך הליכה וספיר דמי, אבל בשנים שאין אחד שליט על ההולכה לבדו, היה מקום לחוש שחזירו יעכב עליו את ההליכה והוא ימשיך לדחוק את הסכין על האורח, ונמצא דורס, ואריך לפרש כן גם בכונת רש"י, והזכיר התזת הראש דבזה נזכר פסול דרסה במשנה, ורבותא דאפילו אחד למעלה ואחד למטה היינו דגם כשאחד גבוה מחזירו באחיזתם הסכין ונמצא שאין פעולת הולכתו שוה, אפ"ה לא חיישין שידרסו זע"ז.

שם אר"י א"ר החליד את הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסולה כו', ז"ע אמאי נקט ופסקו ולא נקט ושחטו, דלשון פסקו במתני' דלקמן ל"ב א' מתפרש לפרש"י על עיקור, ולפי' תו' ט' א' מתפרש על שחיטה בסכין פגומה, והבא הרי איירינן בשחיטה כי אורחה, וז"ל דאידי דנקט התנא לקמן שם גבי פסול חלדה שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו, ונקט התם פסקו משום ששחטו מלמטה למעלה, הלכך נקט נמי הכא לשון פסקו כיון דאיירי נמי בפסול חלדה.

שם אי ממתני' הו"א ה"מ מלמטה למעלה דלא קעביד דרך שחיטה כו', יס' לדעת אם ר"ל דאי ממתני' לא שמעינן כלל פסול חלדה, אלא פסול דשחיטה מלמטה למעלה, ואפילו הו"א את הסימן ל"ד האורח ושחטו בסכין מגולה ממטה למעלה נמי הו' פסלינן, ואם היה הופכו במקומו ושחטו כדרכו מן הצד הסמוך לעור האורח הו' מכשרינן אף כשהסכין בין המפרקת לסימן ומעשה השחיטה מלמטה למעלה, או דמתני' הו' שמעינן דתרתיה בעי דגם הסכין יהיה מוחלד בין המפרקת לסימנים, וגם שישחטנו מלמטה למעלה, אבל אם החזיר הסימנים ל"ד ושחטן בסכין מגולה מלמטה למעלה הו' מכשרינן, דודאי מתני' פסול חלדה

אשמועינן, ונראה דלשון הגמ' אי ממתני' הו"א הגי מילי מלמטה למעלה משמע כלשון זה דהפסול משום חלדה, דאל"כ הו"ל למימר אי ממתני' הו"א דפסול מלמטה למעלה אשמועינן אצל חלדה מלמעלה למטה כשר, ולשון הגי מילי משמע דאמנא הפסול חלדה אלא דה"מ כשוחט מלמטה למעלה, גם אין נראה שנתחדשו שתי הלכות בחלדה האחת סכין מכוסה והאחת שחיטה מלמטה למעלה.

ולפ"ז למאי דמסיק ר"י א"ר דיש פסול חלדה גם בשוחט מלמעלה למטה כי אורחיה, לכאורה ראוי לפרש דמתני' דהחליד את הסכין תחת השני נמי רק פסול חלדה אשמועינן, ואם הוליא הסימנים לאל הצואר ושחטון בסכין מגולה מלמטה למעלה יהא כשר, ואם השאירן במקומן והחזירן שמהא שחיטתן במקום הקרוב לעור הצואר ככל השחיתות, נמי תהיה השחיטה פסולה כיון שהסכין חלוד תחת המפרקת, ושוחטון שם.

אצל העומד לנגדנו דברי התו' לעיל כ' ז' שכתבו דגם בסכין רחב שהוא מגולה יש פסול חלדה אם שוחט הסימנים מלמטה למעלה, ומשמע לכאורה שיש פסול חלדה בשחיטת הסימנים ממטה למעלה.

ונראה דשרץ פסול חלדה הוא שלא לשחוט במטמוניות, והדבר מובן דהשוחט את הסימנים מבין המפרקת והסימנים וממטה למעלה, דחשיב כשוחט בהטמנה, ואפשר דעיקר ההלכה דחלדה נאמרה במחליד את הסכין תחת השני, וכמו שהוא במשנה, ושפיר יש מקום להבין דכה"ג חשיב כשוחט בחלדה גם אם גב הסכין לא יהיה מכוסה, דסו"ס שוחט הוא מבין המפרקת והסימנים ממטה למעלה, וזו כונת הגמ' דאי ממתני' הו"א ה"מ מלמטה למעלה ללא קעביד דרך שחיטה, והיינו דכה"ג יש יותר מקום לחשוב כחלדה, ואין הכונה לחדש פסול בשוחט הסימנים ממטה למעלה, דאם הוליאם אל הצד שפיר שוחט ממטה למעלה, אלא דכשוחטון מבין המפרקת והסימנים ממטה למעלה חשיב טפי כמוטמן

דהיינו חלדה, וזו כונת תו' דר"ה סבר דאע"ג דמיגליא חשיב חלדה כשחוט ממטה למעלה מבין המפרקת והסימנים, ורצא פליג התם וסבר דכיון דמיגליא לא חשיב חלדה. – אף למש"פ דשורש פסול חלדה הוא שחיטה במטמוניות, מ"מ י"ל דסכין לבד מכוסה חשיב נמי חלדה, דכל שינוי הגורם כיסוי מסויים י"ל דפסלה תורה, עי' פמ"ג במשצלות סכ"ד סק"ג בשם התב"ש, אס כי מסתבר לקולא, ק"ו מטלית פרוסה.

שחיטת הסימנים ממטה למעלה משמע בגמ' כ' א' דכשרה, דאמרינן דבמחזיר סימנים אחורי העורף כשר בשחיטה, וסתמא כשמחזירם אחורי העורף הרי הוא שוחטן מלד המפרקת, וכן מבואר דכשירה לפירוש השאלות בתו' לעיל א' ובשו"ע סכ"א ס"ג דשוחט בשנים ושלשה מקומות ר"ל שחתך סביבות הסימנים סחור סחור והשחיר שלם באמצע, ונמצא ששחט הסימנים גם מהלך השני, ומיהו אכתי אין ראיה כיצד היתה אחיזת הסכין, אבל אחיזת הסכין בשעת שחיטה ממטה למעלה מבואר בגמ' ט"ז ב' דשפיר דמי, וברמב"ם פ"ב מה"ש ה"ז.

וכעת ראיתי בשטמ"ק זבחים ס"ח א' שכתב לכך פר"י דמשום הכי הוי חלדה לפי שחותך הסימנים ללד המפרקת דהיינו מאחוריהן דהתורה אמרה לשחוט ללד הצואר ומקרי חלדה צין סכין למעלה צין הסימן לאחוריו צין הוא למטה מן הסימנים ולא הקפידה התורה רק שיחתוך הסימן דרך שחיטה ללד הצואר דכשחוט ללד אחר שכנגדו הוי כאילו חתכו מלמטה למעלה כו' עכ"ל, ועי"ש, ולכאורה רהיטת הדברים דכל ששחט הסימנים מאחוריהם הוי חלדה, ואפילו החזירם שלא כנגד המפרקת, אבל אי אפשר לומר כן כמש"כ דמסוגיין משמע דמדר"י א"ר שמעינן דאין החסרון משום ששחט מלד המפרקת, גם הרי רצא כ' ב' פליג וס"ל דכיון דמיגליא לא הוי חלדה, וא"כ נלטרך לחדש פלוגתא דאמוראי בעיקר חלדה מהו, ודוחק, גם בגמ' כ' א' משמע דמחזיר סימנים אחורי העורף כשר בשחיטה וכמש"כ, ולכן יש לפרש דגם כונת

השטמ"ק לחסרון חלדה הוא צמה ששוחט הסימנים בין המפרקת לסימנים, ואף שחתך המפרקת ונמלא הסכין מגולה וגם שחיתתו מלמעלה למטה באחיזת הסכין, מ"מ דיינינן ליה כהכנים הסכין בין המפרקת לסימנים, ושוחט את הסימנים ממטה למעלה דהיינו פסול חלדה, כיון דמעשה השחיטה הוא מלד המפרקת לסימנים, והיינו שסיים שם בשטמ"ק דשוחט מן הצואר לא איכפת לן אם הסכין למטה והסימנים למעלה, ובשוחט מן העורף פסלינן גם כשהסכין למעלה והסימנים למטה בשעת השחיטה.

ובשטמ"ק הגדמ"ח כ' ז' בשם תו' הר"פ כתב וז"ל מפני שהוא מחליד פרש"י ז"ל לאחר שחתך המפרקת בסכין הסכין מתכסה כו', ול"נ דמי לא עסקינן בסכין שרחב הרבה כו' וי"ל דכי חותך מלד המפרקת נמלא שוחט מלד עבר של הכשר שחיטה והוי כאילו הסימנים הם הפוכין ונמלא שהסימנים עצמם מכסין את הסכין עכ"ל, ויש לכוין הדברים כפי מש"כ.

שם תחת העור כשירה בי רב אמרי תחת העור איני יודע איצטעיא להו לב"ר דאמרי תחת העור א"י תחת מטלית מהו כו', מהגראה בסוגיא דהחליד את הסכין תחת השני ופסקו, זהו עיקר חלדה, ורב הוסיף החליד בין סימן לסימן, אבל תחת העור כשרה, ובי רב מספקא להו דשמא גם תחת העור פסולה, ותחת מטלית אפשר דכשרה אף אי תחת העור פסולה, ולפמ"כ לעיל דעיקר פסול חלדה הוא שלא לשחוט במטמוניות, דומיא דחולדה הדרה בעיקרי בתים דמכסיא, יש לפרש דבין סימנים למפרקת הוי יותר הטמנה מבין סימן לסימן, ובין סימן לסימן הוי יותר הטמנה מבין עור לסימן, ולפ"ז ר"ה דס"ל כ' ז' מפני שהוא מחליד והיינו דבין סימנים למפרקת חשיבא חלדה גם כשחתך חתך באמצע המפרקת, אם כפרש"י שם משום דהעלמות נשארו סמוכים, אם כפי' תו' שם משום דאכתי שוחט ממטה למעלה בין סימנים למפרקת, מאי שפיר סבר דתחת העור אפשר דכשרה, דהטמנה שעי' העור כהטמנת מטלית, ולא כהטמנה של הסימנים ושל המפרקת שהם

גוף הבהמה, ול"ע ברש"ב"א שנתקשה בזה.

שם בעי ר"פ החליל במיעוט סימנים מהו כו', לפרש"י דהגידון אם גזרו חכמים לפסול פסולי שחיטה גם במיעוט בתרא, ל"ע מהיכי תיתי להסתפק שמא גזרו חכמים אחרי שלא קבלנו גזירה בזה, וכן בצעיא דשהייה במעוט סמנים לקמן ל"ב א' לפרש"י, ולריך לדחוק דס"ל דהדבר קרוב שיש לגזור בזה, [וכדלמרינן לקמן ל"א ב' וחגיגה י"ט א' סד"א ליגזור, וכמש"כ מרן זללה"ה באו"ח סי' ס"ב ס"ק כ"ו ד"ה מדבריו], ומשמע שיש לחלק בזה בין חלדה לשהייה מדלא איבעיא בתרוייהו לר"פ ולר"ה בריה דר"נ, ומהא דתניא בתוספתא שהוצאה ברא"ש אחד או רוב אחד בעוף אע"פ ששהה לזמן מרובה שחיטתו כשרה, משמע נמי דהיה מקום לגזור בשהייה במיעוט בתרא, מדאילטריך לאשמועינן דשרי, ויש בזה לסייע לפרש"י, ומה שלא פשטו מהך ברייתא כבר כתב הרא"ש ללא מיתניא בר"ח ור"א.

מש"כ רש"י דכיון דלא איפשטא בעיין נקטינן לחומרא, לכאורה כיון דהגידון דדרבנן אית לן למינקט לקולא, וכ"כ הראב"ד בפ"ג מה' שחיטה ה"ד, וכמ"ס במל"מ שם דדברי הכ"מ שהוא ספיקא דאוריתא ל"ע, וכונת הראב"ד דנקטינן לקולא משום שהגידון דדרבנן, ושמא ממה שסיימו בגמ' תיקו משמע קצת דבא לומר שיש להחזיק הדבר בספק, ועי' ברא"ש שבת פ"ג סוס"ב שכתב נמי בתיקו במידי דרבנן דנקטינן לחומרא, שו"ר בכללים מהק"נ נדפס סוף מס' שבת אות כ"ב ובתב"ש סכ"ג סק"ט הביאו מחלוקת בזה, ושם כתב לדון דמדאוריתא יפסול שהייה במיעוט בתרא, והדברים ל"ע.

מתני' היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת כו', נראה דהדברים דמדאוריתא אין שום שיעור לדבר וכל שיודע בעלמו שלא דרס רק הוליד אפילו דחק מעט דרך הולכתו שפיר דמי, והיינו דשרינן בהוליד והביא כל שהוא אע"ג שלא חתך בסכין שיעור מלא נואר, אבל חכמים תיקנו שאם הוליד ולא הביא נחוש לדרסה כל זמן

שאין בסכין כמלא לואר חוץ ללואר, לכשמתכוין לשחוט בהולכה לחוד יס' לחוש שידרוס אם אין הסכין ארוך, [אבל במתכוין לשחוט בהולכה והוצאה לא חששו כלום], ובשיס' בסכין כמלא לואר חוץ ללואר ומשך כל אורך הסכין אפילו חתך יותר מן הסימנים כשירה אע"ג דנמלא דעד שלא הוליך השיעור הראוי כבר נחתכו רוב הסימנים, דכל שמשך בשחיטה אורך זה לא חששו חכמים כלום, וכיון שידוע בעצמו שלא דרס שפיר דמי, (דודאי לא איירי מתני' רק בשחט רוב מלואם).

אבל אם לא משך כל האורך הראוי, אם מתחלה נתכוין לכך ודאי פסולה דהיינו סכין קצר, דמ"ל אם הוא קצר או שנתכוין לשחוט במחצית מן הארוך, אבל אם נתכוין להמשיכו כולו ובאמצע נמלך ופסק מלהוליך, או שמתחלה היה דעתו שאם ידמה שכבר נשחטו רוב הסימנים יפסיק ולא ימשוך כל אורך הסכין, בזה דעת תו' דכשירה דכיון דבשעת שחיטה חשב למשוך כל הסכין לא חיישינן שמה דרס, והרמב"ן הביא שכן מפורש בתוספתא לדוקא אם נתכוין מתחלה לשחוט בהולכה לחוד אז פסול, ומשמע דאם נתכוין לשחוט בהולכה והוצאה אפי' נמלך אח"כ ולא הביא כשירה, אבל סיים שבעלי ההלכות לא הזכירו ד"ז ואינו ברור ול"ת.

וברא"ש לא נזכר אלא במשך כל אורך הסכין אלא שקודם שגמר כבר נשחטו רוב הסימנים, וזה ודאי שפיר דמי לכו"ע וכמש"כ לעיל דסתמא שנינו אם יס' בסכין כמלא לואר כשירה ל"ש שחט רוב הסימנים או כולם או הוסיף לחתוך יותר מן הסימנים בכל ענין כשירה, אע"ג דודאי נשחטו רוב הסימנים קודם שמשך השיעור, אבל אם באמת לא משך כל אורך הסכין על הלאה בזה לא נתבאר ברא"ש ושפיר י"ל דלא פלוג רבנן וכל שלא הוליך כל הסכין פסולה, ומיהו ברי"ו משמע שהבין דעת הרא"ש כדעת תו', (ומהא דאמרינן בסוגיין דרבא דק ליה גירא לר' יונה בר תחליפא ושחט ביה עופא בהדי דפרח משמע קלת כדעת תו', דמדפרכינן

דילמא עבד חלדה מוכח שלא ראו כיכל נשחטת וא"כ אמאי לא
 חששו שמה לא עבר כל משך החז על פני האורח, אף אם נימא
 דהחז היה בו חוץ לאורח כמלא אורח, והרי אף בזורק חז בעי
 כמלא אורח חוץ לאורח כדמוכח י"ב ב' בגמרא לפרש"י דפריך והא
 בעינן מוליך ומביא, אבל לפירוש תו' ניחא דיך מקום לומר דכיון
 דנתכוין בזריקתו שיעבור כל החז על פני האורח תו כשר אף אם
 אירע שלא עבר אלא מחליתו, ואף בעבר מחלית השניה שפיר דמי
 אע"ג דבאוחז בידו כה"ג ודאי פסול, דכיון דזרק תו לא שייך
 דרסה ונהי ללא שרינן בסכין קצר משום לא פלוג, אבל בסכין
 ארוך בכל ענין כשר, נראה דס"ל דכיון דאף בנשחט רוב קודם
 הולכת כל הסכין שפיר דמי, אין סברא לחייב לשחוט יותר, ולפ"ז
 דעת החולקים שהביא ז"ל שם הסוברים דלריך שיוליך כל הסכין
 היינו ללא מכשרינן אלא בשחט רוב מאומאם בהולכת כל הסכין,
 אבל בשחט כל הסימנים לא, דנמלא דעד שלא הולך כל הסכין
 שחט רוב, וזה תימא, ובפשוטו אף הרמב"ן שפקפק על התוספתא
 מודה דכל ששחט בכל הסכין שפיר דמי אפילו שחט יותר מכל
 הסימנים, אע"ג דנמלא דנשחט רובן עד שלא הולך כל הסכין
 [לדעת המפרשים דהתיז הראש היינו הסימנים], וא"ע. (ס"ו
 סק"א).

גמ' רבא הוה צדיק ליה גירא לריב"ת ושחט בה עופא בהדי דפרת,
 הא ללא חיישינן שמה פריחת העוף מסייעת לשחיטתו, נראה
 שהוא משום דסתמא דמילתא דכשהעוף פרח מזרח מערב זרק את
 החז לפון דרום. – ונראה דאירי דברך על השחיטה על עוף או
 בהמה שבידו, ללא מסתבר דיכול לברך על העוף הפורח, כיון
 דספק הוא אם ישחט שפיר. – ע"ע במש"כ לעיל ד"ה וברא"ש,
 ולקמן ל"א א' ד"ה בשו"ע.

שם ודלמא עביד חלדה, לכאורה חלדה דנוצות יש לדמות לאמר
 מסובך דמיבעיא לן לעיל לבי רב, ומשמע דקיי"ל כבי רב
 דמספקא ליה, ונקטינן לחומרא, ומיהו שמה י"ל דנוצות גריעי,

שמכסים יותר, ועי' ש"ך סכ"ד סק"ט, ועי' ש"ך סכ"ד סק"ח די' למרוט הנולות והביא כן מן המרדכי, וק"ק שלא הזכיר שהדבר מפורש בגמ', שוב הערני נכדי אי"ש נ"י דפרש"י משמע דחיישין דילמא עבד חלדה מצפנים, ולפ"ז הא דמשני שהיו הנולות חתוכות קושטא קאמר, וה"ה דהו"מ למימר שראה שהעור חתוך, וק"ק דזה פשיטא שהיה צודק אם נחתכו הסימנים ובכלל זה העור, ועי' מעדני יו"ט סי' ח' אות ג'.

ל"א א' והאמר ר"ז א"ר השוחט צריך שיתן עפר למטה כו' דמזמין ליה לעפר דכולה פקתא, פרש"י עפר כל הבקעה היה מסיע וכותש או שהיה עפר תיחוח ומזמנו צפה לכך, נראה מלשונו ז"ל שאין כאן שני פירושים שונים, דא"כ הול"ל א"נ או לשון אחר, אלא דמזמין פירושן שהכין הבקעה לדין עפר מלמטה, והכנה זו היא או בתישה, או אם היה עפר תיחוח מוכן, בהזמנה צפה, ויתכן גם שהיה בבקעה חלק שהיו צריכים לכתוש וחלק שהיה עפר תיחוח והיה צריך רק הזמנה צפה, והנה קושית הגמ' היתה שאין הדבר כהוה שיהא כל הבקעה עפר תיחוח, דאי שכיח ורק לצריך הזמנה, ליכא לאקשויי, דשפיר הזמין כמו כל שוחט דעלמא שצא לשחוט על עפר תיחוח, [וכן מבואר שפירשו תו' פ"ג ב'], ועל זה משני שהזמין הבקעה כולה לכך, והיינו שכתש את הצריך בתישה והזמין את הצריך הזמנה.

ולמדנו דעת רש"י דהמכין עפר תיחוח א"צ הזמנה צפה, אבל הבא לשחוט על עפר תיחוח קיים צריך הזמנה צפה, ברם יש מקום לומר דהמביא את העוף אל העפר תיחוח, הרי זה כמכינו בפיו, וכמו דהמביא עפר תיחוח א"צ הזמנה, דכך לי מביא העפר אל העוף כמו מביא העוף אל העפר, ורק בכאן דשחט בהדי דפרח דאינו מביא לא את העוף אל העפר ולא את העפר אל העוף, בזה הוא לצריך הזמנה צפה, אבל בתו' לקמן פ"ג ב' וכן ברא"ש נקטו בדעת רש"י דאם צא לשחוט על עפר תיחוח קיים צריך שיזמינו צפה.

וכעת ראיתי בעיטור סוף שער שני שכתב דהא דפרכינן מכיסוי
אינו משום דאין מאוי עפר תיחוח זכוליה זיקתא, דשפיר מאוי כן,
אלא משום דבעי הזמנה, והיינו דמשני דמזמין, ומבואר דלא פירש
כמש"כ, אבל ז"ע דאם לעולם בעי הזמנה, א"כ מאי קושיא הבא,
הרי שפיר הזמין כדמזמין תדיר, וז"ל דכוליה זיקתא לא ס"ד
שהזמין, ומשמע דפירש דכונת רש"י צפירוש שני לנטות לגמרי
מפי' ראשון, והוא לשון אחר, וכ"מ ברש"א ורא"ש, וז"ע.

ש"ך יו"ד סי' כ"ח ס"ק י"ב וז"ל דלא פליגי אלא למאן מן
המוזכר אבל דיעבד פשיטא דלכו"ע א"ל שיתן הוא אפי' עפר
שלמעלה דהא כסהו הרוח בסי"א פטור מלכסות כו', הדברים
לריכים פירוש, דהא כסהו הרוח לא קיים מלות כיסוי, ואנן דיינינן
כילד השוחט יקיים מלות כיסוי, וכבר תמה בזה הגרע"א ז"ל
בגליון הש"ך, וכתב גם דנפ"מ אם לריך גרירה, ונראה כונת הש"ך
דכיון דמלאוריתא גם כסהו הרוח חשיב כיסוי, חזינן מזה שלא
הקפידה תורה להצריך מעשה זכיסוי, א"כ כל שהאדם גרם לכיסוי
לשם מלות כיסוי צדין הוא דסגי בהכי לקיים מלות כיסוי, והלכך
כששוחט על עפר תיחוח לשם מלות כיסוי הר"ז קיים מלות כיסוי,
וע"כ דמה שהצריכו הזמנה צפה אינו אלא למאן מן המוזכר,
ובאמת דכלל שום הוכחה אין סברא להצריך אמירה צפה
מדאוריתא, דודאי סגי גם במחשבה, ומדרבנן בעלמא הוא דיתכן
להצריך דיבור למאן, וז"ע בתצו"ש שכתב דיך להחמיר להצריך
הזמנה צפה כיון דהוא נידון בדאוריתא.

שם א"ר זירא מלא צואר וחוז לזואר, נראה דחוז לזואר אינו
שיעור במדה, דמי סגי ליה למימר שני צוארים או צואר ומשהו,
אלא חוז לזואר הוא כפשוטו שצריך שיהיה מקצת סכין מחוז
לזואר, ונראה לפ"ז דלמאי דס"ד דחוז לזואר משהו קאמר הרי
הסכין מונח על הצואר ורק משהו ממנו מחוז לזואר, וז"ל
דכשהוא מוליך מגיע המשהו הזה לקצה השני של הצואר דלא
מסתבר דבהולכת משהו סגי, אלא ודאי הוא מוליך כל אורך

הסכין, וחידושיה דר"ז לפ"ז הוא דבעי חוץ לאורח משהו, ולמאי דמסקינן דחוץ לאורח כמלא אורח נראה דחידושיה דר"ז הוא דמלכד המלא אורח שחוץ לאורח המבואר במשנתנו כדלייקינן מסיפא, כריך שיהיה עוד מלא אורח, וזה שפיר דמי אפילו מונח על האורח קודם השחיטה, [דאם חידושיה דמלא אורח שאמרו היינו חוץ לאורח הול"ל בהדיא מלא אורח שאמרו חוץ לאורח או מלא אורח חוץ לאורח כלל וי"ו], והנה למדנו לכריך שיהיה אורח הסכין ב' אורחים ופחות מזה לא סגי אפילו התחיל לשחוט בתחלת הסכין ולא הגיח ממנו על האורח כלום דנמצא עבר יותר ממלא אורח בהילוכו, וכן כריך שיהיה דוקא מלא אורח חוץ לאורח, אבל פחות מזה לא אפילו הסכין ארוך כמה, ומיהו עדיין לא למדנו כמה כריך להוליך הסכין אם עד סוף האורח דהיינו משך ב' אורחים, או דסגי בהולכת משך אורח אחד וישאר הסכין על האורח, והדבר מבואר ברמב"ן שכתב בשוחט ב' ראשים שהגיח הסכין על שני האורחים והיה מלא אורח חוץ לאורחין והוליך הסכין כמלא אורח אחד, הרי בהדיא דסגי בהולכה כדי אורח אחד וישאר הסכין על האורח, ונראה דקים ליה להרמב"ן כן מסבירא דסתם שוחט בהולכה והוצאה נשאר כל הסכין על האורח וכשאמרו הוליך ולא הביא היינו נמי הולכה כזו, [ורק לס"ד דחוץ לאורח משהו קאמר היינו כריכים לדחוק ולפרש בהולכה היינו ירידת הסכין מן האורח, דבסכין קטן לא יתכן אחרת], ולדעת רש"י י"ז ב' דירידת פגימה חשיבא פגימה ע"כ לפרש שאינו מוריד הסכין מן האורח [ולס"ד דחוץ לאורח משהו ע"כ נלמד לפרש בסכין שאין לו עוקץ כלל], ועוד דבשוחט ב' ראשים כאחד מתפרש שבשניהם עשה אותה פעולה וזה לא יתכן אלא אם הסכין נשאר על שניהם ורק הוליך אותו מלא אורח שחוץ לאורח אבל אם בא להוריד הסכין מאחד מהם או משניהם לא שוו בפעולת השחיטה דהרחוקה יותר נשחטה יותר, ועוד דלפ"ז מתפרש שפיר מתניתין דקתני שיעור הסכין כמלא אורח והיינו לכריך להוליכו שיעור מלא אורח, ופירש

ר"ז דהיינו הולכת סכין הממלא כל הצואר וממילא בעי כמלא צואר חוץ לצואר, אבל אם צריך להוליכו מלא שני צוארים למה לא פירשו התנא.

נמצינו למידין דשיעור סכין בשני צוארין וצריך להוליכו מלא צואר לאחר שכלל צואר ממנו מונח על הצואר, וזה שפיר דמי בין אם התחיל לשחוט עם תחלת הסכין ובין אם הניח שיעור צואר על הצואר ואח"כ התחיל לשחוט, וכ"ה בש"ד, וזה דלא כמו שהחמיר בתב"ש, ועי' יו"ד סי' ו' ס"א בהגה"ה ובתוספתא שצבהגר"א שם. לשון הרמב"ן והיינו דדייקינן עלה בגמרא השתא צבהמה א' כו', ר"ל לפני מה שפירשנו דאיירי בהניח הסכין על צ' הצוארין א"ש הא דדייקינן בגמרא השתא כו' דבשתי צהמות ומלא צואר אחד ומניח הסכין על שתיהן ודאי מגרע גרע טובא מצבהמה אחת, אבל אם אינו מניח הסכין על הצוארים אלא מתחיל לשחוט בתחלת הסכין א"כ אין כל חילוק בין אם שוחט אחת או שוחט שנים שהרי שוחטין צזא"ז, ולא שייך כ"כ ק"ו.

עוד שם הא אילו לא הניח הסכין על שניהם כאחד אלא שהוליד על צ' צוארין בהולכה כמלא וכו' י"ל שהראשון כשר דהא עבר עליו הולכה דצ' מלא צוארין והצ' פסול עד שיהא בסכין מה שהוא חוץ לצוארין עכ"ל, ר"ל שאם התחיל לשחוט עם תחלת הסכין ולא הניח על הצוארין כלום ויש בסכין מלא צ' צוארין הנה הראשונה היינו זו שהתחיל לשחטה ראשונה כשירה שהרי עבר עליה מלא צ' צוארין דסכין [כלומר דאיירינן השתא שבגמר השחיטה הונח הסכין על צ' הצוארין והיינו שלא הוליכו יותר מזה, דומיא דביש בסכין חוץ לצואר כמלא צואר] אבל השניה פסולה שהרי לא עבר עליה אלא מלא צואר דסכין מתחלתו ואנן בעינן הולכה מלא צואר לאחר שהסכין ממלא כל הצואר, אבל מה שסיים דאם יש בסכין מה שהוא חוץ לצוארין כשירה השניה זה תימא דאם כונתו שיהא כל הסכין כולו חוץ לצוארין קשה שאין צריך כל כך דסגי אם הוציא כמלא צואר להלן מן הצואר דבזה כבר יש גם בשני כמלא צואר

וחוץ לאור כמלא אור, ואם כונתו תחלת הסכין דהיינו שיכל הסכין מעט להלן מן האור השני קשה ללא סגי בהכי אלא לריד שיכל מלא אור מן הסכין חוץ לאור, ויתכן שיפ כאן ט"ס דתיבות "בהולכה כמלא וכו'" אין להם מובן במקומם [ובדפוס חדש שנדפס מכת"י באמת ליתנהו לתיבות אלו] ואפשר ששייכות לכאן והמעתיק טעה בין אורין לאורין, וכך ל"ל עד שיהא בסכין מה שהוא חוץ לאורין בהולכה כמלא וכו', ור"ל מקלת הסכין היוכל בהולכה חוץ לאורין לריד שיהא בו כמלא אור, ואז גם השני נשחט כהוגן.

ויפ לשאול למה לא פירש הרמב"ן נידון זה לחלק בין ראשונה לשניה באותו אופן השנוי במשנתנו דהיינו שנתן הסכין על שני האורים אלא שלא היה בסכין מלא אור חוץ לאור דהיינו שלא היה בו אלא ב' אורים, ואפשר דבכה"ג כיון שהתחיל שניהם בשוה ליכא מאן דמכשיר דולאי אם דרס בסמוכה אללו דרס גם בשניה, שאינו יכול למצאם בסכין לדרוס רק באחת, ורק בהתחיל בתחלת הסכין בהתחלת האור הראשונה [דהיינו הסמוכה אללו] בזה יפ מקום להכשירה דכיון שהשניה עדיין לא נשחטה כלל חיישין דדרס בה דבתיבתו מתכוין להשוותה עם הראשונה אבל הראשונה שכבר היתה חתוכה לא דרס בה, וכבר הזכיר בב"ח סברא זו, א"נ ניחא ליה לפרושי בשהסכין נשאר על האור בסוף שחיטה.

ומיהו ברשב"א העתיק דעת הרמב"ן בשהניח הסכין על שני האורין ולמיפסל השניה אף שהיה בה מלא אור חוץ לאור, והיינו דהרשב"א דן להכשיר השניה [והיינו הרחוקה יותר מן השוחט] וברמב"ן דן להכשיר הראשונה.

וברא"ש כתב דאם אין בסכין אלא מלא שני אורין והוליד הפנימית כשירה, ונראה דהרא"ש נמי מפרש שנותן הסכין על האורים וכמש"פ הרמב"ן דכן הוא פשוט המשנה דבע"א לא הוי שוחט שני ראשים כאחת אלא בזא"ז וכן כמלא אור וחוץ לאור

כמלא לואר הכי מתפרש שהסכין ממלא כל הלאר ולריך שיהא חוץ ממנו מלא לואר וכן ב' ראשים, אלא להרא"ש קרי חיכונה זו שערובה לשוחט [וזה פשוט שאפשר להקרא כן (וכדאמרינן במתקף ריש פסחים שתי שורות החיכונות דהיינו הקרובות לאדם, וכן הבהמות המונחות בצית זו שערובה לשוחט נקראת חיכונה וכאילו היא קרובה יותר לפתח)], וכ"כ בפרישה בשם רנ"ש, ומ"ש דבהולכת שחיטה היה מלא שני לוארין ר"ל דכשהוליד היה כאן מלא לואר וחוץ ללאר כמלא לואר, ואין ראה מדבריו ז"ל אם לריך שירד הסכין מעל השניה לגמרי או דסגי אם נשאר הסכין עליה כדמבואר ברמב"ן.

בש"ך הארוך נראה שהסכים לפירוש הב"י בדברי הרא"ש, ובש"ך סתם דאם נתן הסכין על ב' הלארים והוליד עד שהמלא לואר שהיה מחוץ הונח על הלאר, שפיר דמי, ומשמע מסתימת הדברים דאין חולק בזה ואף לפירוש הב"י כן, ונראה מזה דמס"כ הב"י שמתחיל לשחוט עם קלה הסכין אין הכונה לפסול אם מניח מלא לואר על הלאר, דג"ז נקרא שמתחיל לשחוט עם קלה הסכין, אלא שמתחיל עם קלה הסכין בקלה הלאר, והכי נמי מסתברא דבפשוטו אינו יכול לשחוט אלא"כ מניח מקלת הסכין על הלאר וא"כ ב' לוארין שלמין ודאי אין כאן ולא מלאנו שיעורים במקלת הלאר, אלא ודאי אף במניח הסכין על כל הלאר שפיר דמי, דכיון דהסכין ממלא כל הלאר והולוכו כמלא לואר שפיר דמי. (ס"ו סק"ב).

בשו"ע יו"ד סי' כ"ד ס"ב שחט בהולכה כו', בפר"ח תמה לדעת הרמב"ן דדוקא בהתיז כל הראש מהא דפריך י"ב ב' בזרק סכין לנועלה בכותל דהא בעינן מוליד ומציא, וכבר כתבו במרכבת המשנה וצאו"ש על הרמב"ם לפרש דהתם ס"ד שנועץ הסכין בלאר ופריך דהיינו דרסה ומשני שהלכה ושחטה כדרכה בלא נעימה בלאר, וכן מבואר ברמב"ם פ"ב הי"א שלא הזכיר אלא הולכה, וכן פירש במאירי, [אף שכאן דעתו להתיז היינו שחיטת

סימנים בלצל], ולפ"ז ניחא דלא פרכינן הכי בהא דל' ב' רבא דדק ליה גירא לר' יונה בר תחליפא, ולישני שהיה החז ארוך, וכמש"פ רש"י י"ב ב' דהו"מ לשנויי הכי, דדוקא בזרק סכין לנועלה בכותל פרכינן הכי דכיון שלא נתכוין לשחיטה רחוק הוא שיזדמן בלא נעימה, אבל כשמכוין לשחוט ודאי מדקדק הוא שלא לדרום, ולפי פירוש זה יתכן לומר דבזרק סכין או חז לא בעי כמלא לואר, דכיון שאין הסכין בידו אינו יכול לדרום באמצע שחיטה, ואתי שפיר אפילו בחז שאין ארכו כמלא לואר חוץ לואר, וכבר כ"כ בתב"ש, [ובאמת קשה לאוקמי בחז ארוך דמפרכינן ודילמא עביד חלדה משמע שלא ראו כיצד נשחטת, וא"כ אף בסכין ארוך יש לחוש שמא לא פגע תחלת החז בעוף ותו הו"ל סכין קצר, ועי' מש"כ לעיל ל' ב'].

עוד שם שכל שאין בו כשיעור הזה כו', נ"ע שלא הביאו המחבר והרמ"א דברי הרא"ש והתו' שא"ל להוליך כולו, ובפשוטו משמע דהכי קיי"ל שלא הביא ב"י חולק בזה, ועי' מש"כ לעיל ל' ב', ומיהו מש"כ ב"י בשם הריב"ח דבנתכוין להוליך ולהביא והוליך ולא הביא כשר אפילו בסכין קטן, נראה דמסתימת לשון השו"ע כאן דבסכין קצר א"א לשחוט בלא דרסה משמע דלא קיי"ל כן, ול"ע. (ס"ו סק"ג).

גמ' טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה כו', ברש"י ותו' משמע דהאי דיוקא רבא הוא דקאמר לה, ול"ע דבפשוטו סתמא דגמ' הוא דקאמר לה, וכן מוכח לקמן ב' דפרכינן מהא לר' יוחנן דהלכה כסתם משנה, ומבואר דהדבר כמפורש במשנה, וכן אמרינן שם והוינן בה טעמא דנפלה כו' ואמרינן מאן תנא כו' ואמר רבא ר"נ היא כו', וכל זה מוכיח דסתמא דגמ' הוא דדייק לה.

שם אמר רבא ר"נ היא כו', לפרש"י ותו' דדיוקא דהא הפילה הוא כשרה רבא קאמר לה, ניחא דהיינו דאיתי רבא לאשמועינן דמתני' קא מכשרה הפיל סכין ומשום דאתיא כר"נ, אבל אי הך דיוקא דהא הפיל הוא כשרה, סתמא דגמ' קאמר לה, יש לדעת מה אתי

רצא לאשמועינן הא פשיטא דרבנן דפסלי זרק לנועלה זכותל כש"כ
דפסלי בהפיל, ולר"נ דמכשיר זרק לנועלה זכותל יס למינקט
דה"ה הפיל, ודוחק לומר דרצא ברייתא דר' אושעיא זעירא אתי
לאשמועינן, ולפמ"ש כ' תו' דזרק לנועלה זכותל חשיב טפי כוונה
לחתיכה מהפיל סכין, יס לפרש דהיינו דאתי רצא לאשמועינן שלא
לחלק בכך, ור"נ דמכשיר בזרק לנועלה זכותל, מכשיר נמי בהפיל
סכין, וכונת תו' שיש לכוין כן בצריכותא דבגמ' דאמרינן דאי
אשמועינן התם משום דקא מיכוין לשום חתיכה בעולם אבל הכא
דלא קא מיכוין אימא לא, דאף דעיקר הצריכותא דמחש"ו ליכא
למישמע דהתם קא מיכוין לשום חתיכה בעולם, מ"מ הא דמסיק
אבל הכא דלא קא מיכוין אימא לא, יס לפרש נמי דמהא דר"נ
דזרק לנועלה זכותל לא הוי שמעינן לה, דהא דין חש"ו תלי לה
רצא בהא דזרק לנועלה זכותל דר"נ.

בגמ' לקמן ב' אמרינן דמהא דפסלה תורה מתעסק בקדשים
שמעינן דחולין לא בעי כונה, וברש"ב"א בתה"א וכן ברא"ש כאן
הזכירו נמי דגם ר' נתן מזה הוא דיליף לה, ויס לעי' הרי בקדשים
פסלינן גם משום חולין כדאמר זבחים מ"ז א', וכה"ג ודאי לכו"ע
כשר בחולין כגון כסבור שהיא טריפה או שהוא שור הנסקל, וא"כ
הרי שפיר י"ל דזרק לנועלה זכותל פסול גם בחולין, ומ"מ
אינטריך קרא למיפסל מתעסק בקדשים כגון משום חולין,
ומאלתי שכבר נתקשה בזה מרן זללה"ה בזבחים סי' כ' (ב) ס"ק
י"א, וכתב לתרץ דאי ס"ל מסברא דחולין בעי כונה להתיר, הרי
ראוי לומר דה"נ בקדשים בעי כונה למאות הקדשים, וממילא יס
לפסול גם משום חולין, ומדאינטריך קרא בקדשים לפסול
מתעסק, ש"מ דמסברא לא הוי מארכינן כוונה למאות הקדשים,
וא"כ מוכח דאין להצריך בחולין כוונה לענינה דהיינו להתיר,
ומיהו אכתי קשה דנהי דשמעינן דבחולין לא בעי כונה להתיר,
אבל אכתי מנלן דגם בזרק לנועלה זכותל שפיר דמי, וי"ל דהיינו
דקאמר רצא דבהא זכנהו ר"נ לרבנן, דכיון דוזבחת לאו דוקא תו

יֵשׁ לְהַתִּיר גַּם זֶרֶק סָכִין לְנוּעָלָה זְכוּתָל.

וּאִפְשָׁר עוֹד דִּקְרָא דִּילְפִינָן מִינִיָּה לְפָסוּל מִתַּעֲסָק, דֵּהִינּוּ וְשַׁחַט אֶת
בֶּן הַבָּקָר שֶׁתֵּהָא שְׁחִיטָה לָשֶׁם בֶּן זֶבֶד, יֵשׁ בּוֹ מִשְׁמַעוֹת דְּלֵא לֹא
הָאִי קִרָּא הוּא מִכְסָּרִינָן גַּם שְׁחִיטָה שְׁלָא לָשֶׁם בֶּן זֶבֶד, וְהֵינּוּ
שְׁחִיטָה שְׁלָא זְכוּתָ שְׁחִיטָה כָּלָל, כְּגוֹן זֶרֶק סָכִין לְנוּעָלָה זְכוּתָל,
דְּשְׁחִיטָת חוֹלִין לֹא זַעֵי כּוֹוֹנָה כָּלָל, וּמִ"מ מֵאֲרַכִּינָן בְּקִדְשִׁים כּוֹוֹנָה
לָשֶׁם קִדְשִׁים דְּגַם זֶה בְּמִשְׁמַעוֹתֵיהָ דִּקְרָא, וּאִפְשָׁר דִּלְהַנִּי לְזֶה גַּם
קִרָּא לְלִרְכּוֹנֵכֶם דִּילְפִינָן מִינִיָּה עֵיכוּבָא זְבָחִים שָׁם, וּאִפְשָׁר דְּמַה"ט
נִקְטָ רַש"י מִיעוּטָא מִקְרָא לְלִרְכּוֹנֵכֶם.

הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו וּבִתְה"א סוֹף שְׁעַר רֵאשׁוֹן אִידֵד לְנִפְל סָכִין מִידוֹ
אוֹ מִחִיקוֹ דִּינוּ כִּהְפִּילוּ וּכְשָׁר לִר"נ, וּמִתְנִי' מִתְּפַרְשָׁא נִפְלָה בְּרוּחַ
מֵאֻיָּה אוֹ מִן הַקּוֹרָה, וּבְכָלָל הָאֵל דִּיִּיקִינָן הָאֵל הַפִּילָה הוּא כְּשֶׁרָה גַּם
נִפְלָה מִחִיקוֹ אוֹ מִידוֹ, וְנִסְתִּיעַ מֵהָאֵל דֵּהִיטָה לוֹ אֲבָן מוֹנַחַת בְּחִיקוֹ
וְעַמֵּד וְנִפְלָה חֵיִיב בְּנִזְקִין כְּדֹאמַר ב"ק כ"ו ב', וְלִכְאוּרָה אֲדַמְסִיעַ
לִיה מֵהֵתָם מִחִיּוּב הַנִּזְקִין, אִיפְכָא אִיכָא לְמִידָק מֵהָא דְּפִטְרִינָן לִיה
הֵתָם מִד' דְּבָרִים ש"מ לֵאלוֹ אֲדָם הַמְזִיק הוּא, וְכֹדֵאמְרִינָן ב"ק כ"ג
א' דְּלֵא אֲשׁוּ מִשּׁוּם חֲלִיו חֵיִיב בְּאַרְבַּעָה דְּבָרִים, וּמִיָּהוּ י"ל דְּפִטּוֹר
מִד' דְּבָרִים מִשּׁוּם חֲסֵרוֹן כּוֹנֵה, אֲבָל אֲכַתִּי מִחִיּוּב נִזְקִין אִין רֵאִיָּה
דְּגַם אֲשׁ דְּמִמוֹנוֹ חֵיִיב בְּנִזְקִין, וּמִיָּהוּ מֵהָא דְּמַחֲיִיבִין הֵתָם גְּלוּת
בְּהַכִּיר זֶה וְשִׁכְחָה מִשְׁמַע קָלַת דֵּהוּא אֲדָם הַמְזִיק, עוֹד נִסְתִּיעַ שָׁם
מֵהָא דְּנִפְלָה מִן הַגָּשָׁר דְּעֻלְתָּה לֵּה טְבִילָה, אַע"פ שְׁלָא הַפִּילָה
עֲלָמָה, וּג"ז אַע"ד דֵּהֵתָם אִין עֲנִין בְּנִפְלָתָהּ וְאִפִּילוּ נִפְלָה בְּרוּחַ
שְׁאִינָה מֵאֻיָּה נְמִי עֻלְתָּה לֵּה טְבִילָה לִר"נ, דְּבִשְׁהִיטָה בְּמִים
בִּידִיעָתָה סָגִי, [וְעִי' בְּשִׁטְמ"ק הַגְּדַמ"ח בְּשָׁם הַרְאֵב"ד], וְנִרְאָה
לְחָלּוֹ הַדְּבָרִים נִתְכוּיִן הַרְאֵה שָׁם בְּבִד"ה בְּהַשְׁגוֹתָיו עִי"ש.

בְּתו' סְנֵהדְרִין ע"ז א' ד"ה סוֹף כְּתִבּוֹ דְּלִמ"ד אֲשׁוּ מִשּׁוּם חֲלִיו יֵשׁ
לְהַכְסִיר נִפְל סָכִין, וְסוּגִיין כְּמ"ד אֲשׁוּ מִשּׁוּם מִמוֹנוֹ, וּבְפִשּׁוּטוֹ אַע"ד
דְּאֲטוֹ שִׁיךְ לֹאמַר דְּמִתְנִי' דְּפִסְלָה נִפְל סָכִין סְבֵרָה אֲשׁוּ מִשּׁוּם
מִמוֹנוֹ, וְתִיָּהוּ תִּיּוֹבְתָא לִמ"ד אֲשׁוּ מִשּׁוּם חֲלִיו, וּמִרְן זְלֵלָה"ה בְּב"ק

ס"ב סק"ט כתב לפרש דלמ"ד משום חליו לא נדייק הא הפילה כשרה, ונוקי למתני' כרבנן דה"ה הפילה נמי פסולה משום דבעי כונה, וסיים דל"ע דהא רבא דייק לה ואיהו ס"ל אשו משום חליו, ויש להוסיף לכיון דסתמא דגמ' נקטה דמתני' משמע דהפיל הוא כשרה, ופרכינן מזו נמי לר' יוחנן דהוא ס"ל אשו משום חליו מנלן לחדש דאיכא דפליג בהא.

אבל לפי מה דחזינן ברש"א דניחא ליה לפרושי דבכלל דיוקא דהא הפיל הוא כשרה, גם נפלה מידו או מחיקו דג"ז חשיב הפיל הוא, הרי יתכן דגם כונת תו' כן לישנא דגמ' בחולין טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה אתיא כמ"ד אשו משום ממונו, ולמ"ד אשו משום חליו נדייק טעמא דנפלה ברוח מלויה וכיו"ב [עי' ברא"ש] הא נפלה מחיקו או מידו כהפילה הוא דמי וכשרה, וכבר כ"כ בהגהות הג"ר בצלאל בסוף המסכת, [ושם כתב דתיבת מידו שבתו' שם בלשון המשנה הוא ט"ס עי"ש].

רא"ש פ"ב ס"ח טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מכוין לשום חתיכה אלא שנתכוין להפילה קרינן ביה וזבחת ואכלת כיון שנתכוין להפילה וע"י אותה נפילה שחטה אבל אם נפלה סכין מידו בלא כוונה הוי כמו שאם היתה מונחת על הקורה והפילתה הרוח דלא קרינן ביה וזבחת כו' ואף לחתיכה לא בעי כוונה כו' ומיהו בלא כונת שום דבר אי אפשר מדכתיב וזבחת דהוי לכל הפחות כמו ועשית ואריך להתכוין לשום דבר מעשה כו', וכונתו ז"ל מבוארת דבא לאפוקי מסדרת הרש"א דנפלה מידו שפיר דמי, דאריך שיכוין להפיל הסכין, ובזה סגי אף כשלא נתכוין לחתיכה, ול"ע ברמזים שכתב וז"ל נפלה סכין מידו אפילו שחט כדרכו פסולה הפילה בכוונה אפילו לא כוון לשחוט כשרה ולא בעינן כוונה לשחיטה והוא שיכוין לחתיכה, עכ"ל, ומסתברא דהוא ט"ס ול"ל ולא שיכוין לחתיכה, שהרי בהדיא כתב הרא"ש שא"ל שיכוין לחתיכה.

לשון הטור ושו"ע סימן ג' ואפילו הפיל הסכין בידו או ברגלו שלא

זכוונה כלל והלך ושחט כשירה, והאי שלא זכוונה כלל ר"ל שלא הפילו לאיזה מטרה כגון לנועצו זכותל וכיו"צ, אלא הפילו להפילו, אבל נתכוין להפילו, ובספר בית הלוי סי' כ"ג כנראה פירש דשלא זכוונה ר"ל שהפילו שלא זכוונה ונתקשה שזה נוגד דעת הרא"ש.

שם אתמר נדה שנתנסה וטבלה אר"י א"ר טהורה לביתה כו', יתכן היה לפרש דרב קים ליה מסברא דלא הקפידה תורה על כוונה בטבילה, וכל שנתרחצה במים נטהרה, אבל מהא דמסקינן ה"ד נאנסה דלר"נ זנפלה מן הגשר ולרבנן זירדה להקר, מוכח דממה שאמרה תורה דשחיטה א"ל כוונה, כדילפינן לה ממה דפסל רחמנא מתעסק בקדשים, מזה הוא דילפינן דכי היכי דשחיטה א"ל כוונה ה"נ טבילה, וכיון דשחיטה פליגי ר"נ ורבנן עד היכן א"ל כוונה, הרי גם בטבילה זכאי תליא.

שם גל שנתלש כו', מזואר דגל שנתלש מטהר בזוחלין, וז"ע למה, ואפשר דאיירי בשחוזר לים וכיון שאינו הולך לאיצוד אין זחילתו מפסידתו והוי זכילת המעין דהכי אורחיה דים דמתין גלים, ומיהו מסתימת הפוסקים ל"מ כן אלא אף זאינו חוזר לים נמי מטהר בזחילתו כל שזוחל מכח הים וז"ע, והא דבעי ארבעים סאה י"ל דהוא מדאוריתא אף לדעת הסוברים דאף לאדם סגי במעין כל שהוא, דכשנפסק חיבור הגל מן המעין גרע, ונהי דלענין זוחלין חשבינן ליה כמעין היינו משום דזחילתו אינה אפיסותו אלא כחו ככל זחילת מעין, אבל לענין ארבעים סאה כיון דנפסק חיבורו עם המעין אינו מטהר בכל שהוא, וזו נראה כונת הש"ך יו"ד סי' ר"א סק"כ, ואפשר נמי לומר דמדאוריתא אמנם סגי בכל שהוא אף בגל שנתלש אלא דרבנן גזרו בגל אטו מקוה, ולענין זחילה לא גזרו דהדבר ידוע לחלק בין זחילה מכח מעין לזחילת מקוה, אבל לענין ארבעים סאה אתי למיטעי דאף במקוה א"ל ארבעים סאה כיון דהגל אינו מחובר למעין.

והנה מזואר דהגל כשיש בו ארבעים סאה חשיב ארבעים סאה

ולא אמרינן שאין קטפרס חיבור, [למש"כ דאייירי בחזרון לים
דלפי"ז איירי במדרון], ומיהו ע"כ שאני הכא דהא אף כשהוא
באור הוי שרינן לטבול אי לאו משום שאין טובלין באור, וכמש"כ
ר"ס מקואות פ"ד מ"ד מן התוספתא, וה"נ תניא בצרייתא שאין
מטבילין בכיפין לפי שאין מטבילין באור, ולא חשבינן לה כניאוק,
משום שכל הגל זכא אחד נתלש וזכא אחד הולך וחשיב כאשבורן,
וכמו טיפה אחת הנופלת שאין מחלקין לחשוב חיבור עליונה
לתחתונה כניאוק אלא כחתיכה אחת חשיב, וה"נ הגל אחד חשיב,
וא"כ אף כשנגע בארץ עדיין לא נפסד חיבור המים עד שמתחילין
לזחול וכבר טבל קודם, וגם י"ל דנפל במקום ישר אלא שאח"כ
הולך מדרון לים ומחמת ריבוי המים הם נמשכים עד למדרון ולכך
הם חוזרים לים. (מקואות ס"ח סק"ז).

ל"א ז' וכי תימא ביושב ומלפא מאי למימרא, תימא דטובא קמ"ל
חדא דאף שנתלש עדיין תורת ים עליו לטהר בזוחלין, ועוד דאי
איירי זים סתם לן דים מטהר בזוחלין ופלוגתא היא לעיל מיניה,
ועוד דחשיבי ארבעים סאה ולא אמרינן דדינו כנאוק וקטפרס
דאינו חיבור ואין כאן ארבעים סאה, [וטעמא נראה משום דאיגודו
זכא של ים], ועוד אשמועינן דראשין אין דינן ככיפין דהא משמע
דהא דאין מטבילין בכיפין הוא מדאוריתא וכמש"כ רש"י דלא
אמרה תורה מקוה באור, וא"כ היה מקום לומר דגם ראשין כיון
שאין המים נשענים על הקרקע אלא נשפכין עליה דינן כמקוה
שבאור ושפיר אינטריך לאשמועינן דמטבילין בראשין, וא"ל דאי
לאשמועינן הני הו"ל למיתני גל שנתלש ובו ארבעים סאה מטבילין
בו, א"נ דינו כים, א"נ מטהר בזוחלין, ואי דס"ד דגם בכיפין,
אפשר לפרש משנגע בארץ, א"נ מטבילין בראשו, אבל אין צורך
להזכיר המעשה שטבלו בו ולטהרן, ולהכי ס"ד לאשמועינן שא"ל
כונה, והשתא מפרשין דאי הוי נקט לה בחד מהני ליטנא דאמרן,
הוי ס"ד דדינא דאוריתא אשמועינן, ואכתי ראוי לחכמים למיגזר
אטו חרדלית או אטו כיפין, א"נ שמא הוי מוקמינן לה כב"ס

דמטבילין בחרדלית, אצל השתא מתפרש כאילו הוי קתני טהורין ולא גזרינן, דמתפרש כאילו כבר הוי ידעינן דדין הגל כים, ובתר הכי קתני דנפל על האדם ועל הכלים טהורין, והיינו ללא גזרינן. – הא דקתני ונפל הוא לפרושי דבראשין עסקינן ולא בכיפין.

שם מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין, לשון זה משמע דבגל עצמו אף שכולו מחובר מ"מ מטבילין רק במה שכנגד הנוגע בארץ ולא במה שהוא עדיין כיפה, וכ"מ הלשון בתוספתא דמקואות פ"ד, ובלשון הרמב"ם פ"ט דמקואות הי"ח ובשו"ע יו"ד סי' ר"א ס"ה, אצל לפ"ז באמת קשה למה לא גזרינן ראשין אטו כיפין שהרי קשה לכוין שאין במים שעליו חלק שהוא עדיין כיפה, ומזה היה נראה דכל שיטת חלק הנוגע בארץ, מתכשר כולו אף מה שהוא עדיין בצורת כיפה, ול"ע.

שם פירות שנפלו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טהורות כו', נראה לדקדק מכאן דהמדיח ידיו כמתעסק אין המים העולים בידיה מכשירין, דהא אם זכר בשעה שפשט ידיו ידיו יטהרו עי"ז נראה דהפירות צכי יותן, דהא נתכוין לשמש במים, ולפרש"י והר"ם והר"ק היינו דקתני אם חשב שיודחו ידיו עי' להלן, וא"כ מה שהפירות טהורים הוא משום שלא נתן אל לבו שידיו יטהרו, וא"כ דכוותה כשהדיחם כמתעסק נמי.

הא דקתני ואם חשב שיודחו ידיו משמע ברש"י ובר"ם במכשירין דר"ל שיהיו ידיו, אצל ברמב"ם פי"ב ה"י משמע דר"ל שיודחו ממש, ולכאורה אפשר לפרש דה"ק דאם חשב שעי' נטילתו הפירות ממילא גם יודחו ידיו, ידיו טהורות והפירות צכי יותן, ואשמועינן דאף שבצביל להדיח ידיו לא היה נותן במים, ועיקר כונתו לנטילת הפירות, מ"מ כל שגם חשב שעי"ז ממילא גם יודחו ידיו סגי בהכי למיחשבינהו כתלושין ברלון, ויש בזה חידוש טפי מאילו חשב שידיו יטהרו, דטהרת ידיה דבר חשוב הוא, ובזה ניחא גם מה שחזר ושנה ידיו טהורות כיון דאיידי בלא נתכוין לטהרתם, אצל לפר"ם ורש"י דאיידי בנתכוין לטהרם, לא הו"ל למיתני אלא

דהפירות בכ"י, ומיהו בתוספתא שזר"ש מכשירין פ"ג מ"ז מבואר
דיודחו ידיו הכונה שיטהרו להא ס"ל התם לזריך כונה, ומבואר
כרש"י והר"ש. (מכשירין ס"ד סק"ה).

שם ואם בשביל שיודחו ידיו טהורות ופירות בכי יותן, נראה דיודחו
ידיו היינו לשם רחיצה, ולא לשם טבילה, דאם נתכוין לטבילה
פשיטא ולא הו"ל אלא הפירות בכי יותן, ולא לכפול ידיו
טהורות, אבל בנתכוין לרחיצה איכטריך דסד"א דוקא בנתכוין
ליטול הפירות אמרינן דידיו טהורות דהו"ל כנפלו מים על ידיו
מעצמן, אבל נתכוין לשם רחיצה בעלמא שמה גרע, קמ"ל דידיו
טהורות, ומיהו בתוספתא שהביא הר"ש בפ"ד דמכשירין מ"ז לא
משמע כן, דהתם קתני ברישא ידיו טמאות, ופירשה הר"ש דסבר
דבעי כונה, ומבואר דחשב שיודחו ידיו היינו כונה לטהרה. (חגיגה
י"ט).

לשון רש"י ופירות בכי יותן, ומקבלין טומאה מכאן ואילך דאחשבה
להך נפילת פירות ליטול ידיו בהגבהתן והו"ל משקה שסופו לרצון
ותנן כל משקה שסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון מכשיר
עכ"ל, וכן העתיק לשון זה הר"ש אהך מתניתין בפ"ד מ"ז,
והדברים צריכין יישוב דלאיזה צורך אנו צריכים להא דאחשבה להך
נפילת פירות, הלא כיון שנתכוין להדיח ידיו הרי המים שעל ידיו
כשמוציאן כתלושין הן, וכמו הטובל בנהר בפ"ה מ"א, וכשנוטל
בהם את הפירות הרי הוא מכשיר, גם מה שסיים דהו"ל סופו
לרצון קשה דסופו לרצון היינו כגון שירד טל או גשם על הפירות
ולא הוי ניחא ליה צירידתן, ואח"כ בעוד הטל או הגשם עליהם
נמלך ושמח, בזה אמרינן דסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון
הר"ז מכשיר, אבל בכאן אין לנו ענין בנפילת הפירות שלא היו
לרצון, ורק בהדחת ידיו שהיו לרצון ונתלשו המים שעליהם,
וכשצאו על הפירות כבר צאו לרצון, ולשון הרמב"ם בפ"ב ה"י
שהמים שעל ידיו ושעל הפירות כתלושים לרצון, מתפרש שפיר על
המים שבידיו שנוגע בהן בפירות והן הגה המים שעל ידיו ושעל

הפירות, אבל המים שעל הפירות שלא מחמת ידיו אינם
כתלויים].

איברא דיש לשאול לדעת הרמב"ם דלריך רכון בשעת נגיעת
הפירות במים, מאן יימר דכשמוציא הפירות בידיו מן המים,
דניחא ליה לנגוע בפירות במים שנתלשו בידיו, הלא בפשוטו היה
מעדיף אם היו הפירות נגובים, שהרי איירי שנפלו לאמת המים
שלא ברכון, ומה שבהכרח נוגעים במים אינו דין שיכשירם כיון
דבעי רכון, ולא דמי לכנון שבמערה בפ"ד מ"ו דמתכשר בהעלאתו,
דהתם כיון דחפץ בהדחתו הרי כל המסתעף מזה חשיב כנעשה
ברכון, וכמו בשוחה לשחות בפ"ד מ"א דהמים העולים בשפמו
חשיבי תלושין לרכון, אע"ג דהוי ניחא ליה טפי אם היו נגובים,
דכיון דחפץ להשתמש במים הרי כל מה שנעשה כתוצאה משימוש
זה חשיב לרכון וכמ"ס הרא"ש שם, אבל כאן שהפירות נפלו לאמת
המים הרי אין כאן שום רכון לשימוש במים ואינו דין שיוכשרו,
וכמו בטומן פירותיו מפני הגנבים בפ"א מ"ו, ובשלמא לדעת
הר"ש דכשנתלשו המים ברכון הרי הם מכשירים אפי' נפלו על
הפירות שלא ברכון ניחא, אבל לדעת הרמב"ם קשה, ודלעת הר"ש
היה ראוי להזכיר כאן כל שתחלתו לרכון אע"פ שאין סופו לרכון,
ולא סופו לרכון שהזכיר, ואולי מפני זה הוצרך רש"י לפרש דלאחר
שנסתבב הדחת ידיו ע"י נטילת הפירות ניחא ליה בנפילת הפירות,
וכיון דניחא ליה בנפילת הפירות במים הרי גם המים שע"ג
הפירות כשמוציאן חסובין כתלושין לרכון, וחשיב הכל כנעשה ברכון
וכמו בכנון שבמערה, אבל רש"י בחולין ט"ז א' פירש כהר"ש דכל
שהמים תלושין ברכון הרי הם מכשירין אפי' נפלו על הפירות שלא
בידיעתו ושלל ברכונו, והיינו כל שתחלתו ברכון אע"פ שאין סופו
ברכון, ולפ"ז סגי במה דניחא ליה בהדחת ידיו, וגם הר"ש הרי
העתיק לשון רש"י, וי"ע. (מכשירין ס"א סק"ג).

שם טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל, ר"ל שלא נתכוין לשם טבילה
כלל, וכמו שפרש"י בחגיגה י"ח, וכמבואר בגמ' שם דאי לחולין

בעי כונה, הר"ז כאילו לא טבל גם לחולין, ומשמע דדינו למעשר כאילו לא טבל כלל, ונשאר בטומאתו הראשונה, שאם היה אז הטומאה הרי גם עכשיו דינו כאז, ורק בנתכזב לטבול לחולין בזה קתני רישא דהוא רק אסור במעשר אבל אינו כלל טבל כלל, ויש לעי' למה החמירו חכמים בטבל בלא כונה לחשבו כלל טבל כלל, והא מדאוריתא נראה דחולין ומעשר ותרומה כי הדדי נינהו וכולהו לא בעו כוונה, לפי מאי דקיי"ל דלא כריז"י, וא"כ טבל לחולין וטבל בלא כוונה שוין דתרוייהו רק מעלות דרבנן לאסרן במעשר ותרומה, ולמה החמירו בטבל בלא כוונה לחשבו כלל טבל כלל, וי"ל משום היסח הדעת, דכשטבל בכוונה, הרי חושב עצמו כטהור, ונזהר מטומאה משא"כ כשטבל בלא כוונה, הרי בשעת טבילה עדיין חשב עצמו כטמא, והיסח הדעת כי האי מחשיבו כטמא ממס, וכדאמר זכאים ל"ט א' דהיסח הדעת בעי הזאה שלישי ושביעי, ולכך נשאר בטומאתו כמו שהיה.

ונראה דבכלל כאילו לא טבל נמי לומר דאף בעודו לח אינו יכול להחזיק עצמו, וכמש"כ לעיל דדוקא בטבל בכוונה אמרינן דמחזיק עצמו בעלייתו, דכיון דהוא כאילו לא טבל, לא יתכן שיוכל לתקן לאחר טבילתו שיהא כאילו טבל, וממילא מתפרש ולא הוחזק בשעת טבילה, והרי לרבה דהוי סבר דחולין בעו כוונה מדאוריתא, ודאי היה מתפרש דכל שלא הוחזק בשעת טבילה הרי הוא כאילו לא טבל כלל, ודכוותה אית לן לפרושי לר"נ לענין מעשר.

ומרן זללה"ה בטהרות סימן י' סק"ב הקשה דל"ל למימר דטבל ולא הוחזק כאילו לא טבל משום דבעי כונה, תיפ"ל דאפילו הוי טבילה הרי נפסל בהיסח הדעת, ולמש"כ ניחא דנפ"מ שאינו יכול להחזיק עצמו אף בעודו לח, ועוד נראה דנפ"מ דפוסל תרומה אף בעודו כולו במקוה, ועוד נפ"מ כשאינו יודע שנטמא והוא מחזיק עצמו לתרומה, וטבל בלא כונה, דאין כאן היסח הדעת, אבל כיון דבעי כוונה לטבילה אין כאן טבילה, ועוד נפ"מ כשראוהו משמר כליו של שמעון לתרומה ונפל עליהן הגל, והיו טמאים, דכונת

ראובן לטבילתן נראה ללא מהני כיון שלא עשה בהן שום מעשה, ואינן שלו. (חגיגה י"ח).

שם א"ל ר' יוחנן הוא דאמר כריז"י כו', לשון זה משמע דר' יוחנן הוא דאמר כיחידלה, ורב דאמר כרבנן, ויש בזה לסייע לדעת הרמב"ם שפסק כרב, ורהיטת הסוגיא דהא דמפרשין למתני' דחגיגה דטבל ולא הוחזק כאילו לא טבל, דכאילו לא טבל למעשה דאמר, קושטא הוא אף לבתר דאשכחן לריז"י דס"ל דגם חולין בעי כוונה, ולא מפרשין למתני' כוותיה ויתפרש כאילו לא טבל כלל, ועי' מש"כ בטעמא דמילתא דחגיגה י"ח ב'.

שם מה תכבוסת ראשונה לדעת כו' בעינן דעת כהן כו', משמע דבזה כו"ע מודו דתכבוסת ראשונה לריכה לדעת, והיינו לכונת כיבוס שצוה הכהן, ומסתברא שאם נתכבס שלא לדעת, לרריך לחזור ולכבסו אע"פ שכבר הלך הנגע בכיבוס ראשון, [אם דינו עדיין להסגר כדמשמע ברש"י בסוגיין עי' מש"כ בנגעים ס"ח סק"א, וברש"י בחומש ל"מ כו], דאל"כ אטו לא יהיה לו תקנה, דאין לומר דרק למאיה בעינן כיבוס לדעת, אבל דדיעבד כשר גם אם נתכבס שלא לדעת, דא"כ גם בכיבוס שני נימא דאם נתכבס שלא לדעת כשר דדיעבד, ודכוותה נדה שנאנסה וטבלה תהא מותרת לביתה, ויש לעי' בוחללו את האצנים אשר בהן הנגע, דמסתבר נמי לרריך כונה, מה יעשו אם נחללו שלא בכוונה, ולא מסתבר שיחזירו ויחזרו לחללם, ועוד אם כבר נתאם מאי, וע"כ דבדאי אפשר שאני, ולפ"ז שמה גם בכיבוס ראשון לא יאסור לחזור ולכבס כשכבר הלך הנגע דאין כיבוס אחר כיבוס, ומ"מ מסתבר דחוזר ומכבס, מידי דהוה בהלך הנגע לאחר שצוה הכהן לכבסו עד שלא כיבס, דמסתבר דעדיין מצות כיבוס עליו, לדעת רש"י הג"ל, ועדיין ל"ע בכ"ז.

שם אילימא דאנסה חזירתה כו', נראה דאין לרריך שחזירתה תטבילנה בידיה, אלא גם אם אנסה בדברים נמי סגי בכונת חזירתה, דחרשת ושוטה דפקחות מתקנות אותן לא משמע שרריך

לדחפן למים.

סם אר"פ לר"נ שנפלה מן הגשר כו', אע"ג דנפלה סכין לא סגי בשחיטה הכא שנפלה מן הגשר עדיף, דכשהיא בתוך המים ומודעת לזה בהכי סגי, והרי אין צריך שתהא כניסתה למים בזונה, אח"כ ראיתי בשטמ"ק הגדמ"ח שכתב כן לאפוקי מדברי הראב"ד שהביא ז"ל סם, עי"ש.

סם ולרבנן שירדה להקר, אם כי קושטא הוא דגם בטבילה להקר פוסל ר' יוחנן, כדאמרינן דברייתא דטביל ולא הוחזק מותר לחולין דלא כר' יוחנן, וא"כ אפשר לפרש ירדה להקר שירדה לטבול כדי להקר, מ"מ לשון נאנסה לא ניתן לפרשו על טבילה בראון להקר, ונראה דלפיכך פרש"י שירדה להקר ולא לטבול ונפלה כולה לתוך המים, אבל ז"ע מה בין זה לנפלה מן הגשר דמודה רב לרבנן לא עלתה לה טבילה, ואפשר דשאני ירדה להקר דבשעה שנפלה כולה לתוך המים ניחא לה בהכי, משא"כ בנפלה מן הגשר.

רש"י ד"ה נגע וסר מהם הנגע בימי הסגר, בפשוטו וסר מהם הנגע היינו רק לאחר ז' דהסגר ולא מיד עם הכיבוס, דסתמא כתיב שמכבסו ומסגירו וכ"מ ברמב"ם פי"ג מטו"ל ה"א, אבל בראב"ד צפי' לתו"כ כתב דרק אם לא סר הנגע מסגיר, ולכאורה משמע כן מהא דבבבית קולפו וטהור, ובפשוטו דנלמד מדין בגד, אלא דבבבית דקולפו הר"ז כהלך הנגע ע"י הכיבוס, וקרא נמי הכי משמע מדלא כתיב ואם סר הנגע וכבס שנית וטהר, דהוי מתפרש דקאי לאחר הסגר שבעה, וכתיב והבגד וגו' אשר תכבס וגו', ומתפרש דאמעיקרא קאי קודם הסגר, אבל ברש"י כתב וסר מהם הנגע בימי הסגר, וז"ע. (נגעים ס"ח סק"א מתוה"ד).

תוד"ה ופירות ואע"פ שאז הם תלושים כו', עי' מש"כ לעיל ט"ז א' ד"ה מים.

ל"ב א' ולא אותה וחבירתה כו', א"ה, עי' מש"כ בחו"ב פרה ס"ב ס"ק י"ד בדין שחיטת ושריפת שתי פרות בשני כהנים. – במש"כ תו' לשוחט שתי פרות לא מיפסל משום מלאכה כיון דשתיהן

פרות, ולכך אינטריק למעוטינהו מקרא לאותה ולא אותה וחזירתה, עי' מ"ס בחו"ב פרה ס"ג סק"ו.

מתני' השחיז את הסכין ועף כו', מש"פ רש"י שהשחיז את הסכין קודם שחיטה קשה טובא דמה ענין לנו במה שנתייגע, לא הו"ל למיתני אלא עף ובא חזירו ושחט, ובר"ן כתב שהשחיז את הסכין באמצע שחיטה, והוי דומיא דאינך, ולפ"ז יש לפרש דאז עף קאמר, וכ"ה באו"ז, וכ"מ בתוספתא פ"ב דקתני התם או שעף, [אלא דהשחיז את הסכין לא קתני התם], וכ"כ במלכת שלמה, וקרוז הדבר שזה גליון ברש"י ואינו מרש"י, [בהשחיז את הסכין לעולם צריך לבדקו אחר ההשחזה, אלא ש"ל שסמך שיבדקנו אחר שחיטה], ובשינויי נוסחאות שבמסניות הביא דיך גורסין עף בלא וי"ו.

גמ' שהיה במיעוט סימנים מהו, עי' מש"כ בסימן ד' סק"ד. מתני' או שחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה כו', מבואר דס"ל לר"ע דלטהר מידי נבילה סגי בסימן אחד, ויש לעי' מנ"ל לר"ע הא, ואין לומר דקבלה היתה בידו, דהא הדרי ביה, גם אין נראה לומר דלמד כן מהא דצעוף סגי בסימן אחד, דאין ענין זה לזה, ועוד דגם בשחט הקנה משמע דסגי כדקתני אחד מהן ולראב"א כ"ח א' לא סגי צעוף בשחיטת הקנה לחוד, ודוחק לאוקמי אחד מהן דמיוחד שבהן קאמר, ונראה דקיס ליה מסבירא דאף באירע טריפות בסימנים מהני שחיטה להוציא מידי נבילה כמו בכל טריפות, ולכך אף פסוקת הגרגרת או הושט נכשרת בסימן השני, ותו ס"ל לר"ע דה"ה בשחט סימן אחד והמתין לה עד שמתה, או שפסק את השני.

ועדיין אין הדבר מיושב, גם נמצא דאם שחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה שחיטה זו המטהרתה מידי נבילה אוסרתה משום טריפה, ושמא ס"ל לר"ע דכל שמקותף בנטילת חיותא כח שחיטה לא קרינן בה וכי ימות מן הבהמה, וי"ע, – נראה דאם שחט סימן אחד וקודם שמתה נטל הירך וחלל שלה או שעשאה גיסטרא הויא

נבילה אף לר"ע, ול"ע.

בעוף נראה דמודה ר"ע דפסוקת הגרגרת נבילה, דאין שחיטה אחר שחיטה, ונקוצת הושט בעוף נראה דאף לר' ישבב לא הויא נבילה, ואם שחט הקנה יל"א מידי נבילה, [שו"ר בפמ"ג בפתיחה לה' שחיטה שלא כ"כ, וכ"מ בגליון הגרע"א סימן כ"ז שלא מלא היתר למכור הבמ"ע דאוזא לעכו"ם, וכ"מ ברמב"ם פ"ג מה' שחיטה ה"ו, ול"ע, שו"ר בהשמטות בגליון הגרע"א ז"ל לסי' ט"ו תלי לה בפלוגתא עי"ש], אבל אם שחט הושט, הויא נבילה להסוברים דנקוצת הושט נבילה עי' מש"כ לקמן ב', ועי' תו' הרא"ש קדושין נ"ז א'. (ס"ז סק"ד).

רש"י ד"ה לרבנן דטעמא דמלאכה אחרת משום דמסח דעתיה כו', עי' מש"כ בזה לעיל כ"ט ב'.

ל"ב ב' גופא אמר רשב"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשירה, נראה דשחט את הושט ואח"כ ניקב הושט פשיטא דכשירה, וכן בקנה שנפסק לאחר שנשחט, והא דפריך ח' א' והאיכא לדדין היינו קודם שנשחט הרוב דאז פוסל נקב אף כנגד מקום החתך, דכיון דעדיין לא גמרה שחיטה הרי הושט כאילו הוא שלם, אבל לאחר שחיטת רובו אין פוסל בו כלום, ואף לא צמיעוט הנשאר, וכדמשמע דפשוט להראשונים ז"ל [החולקים על רש"י] דהחליד צמיעוט בתרא כשרה ומשמע אף קודם שנשחט הקנה דאל"ה הו"ל לפרש כן צע"א דהחליד צמיעוט סימנים, וכן צע"א דשהה צמיעוט סימנים יתכן לפרש על דרך זה אם נימא דלאחר שהתחיל לשחוט בושט אם שהה בו ועסק רק בשחיטת הקנה פסולה דכל שהתחיל בושט צריך לעסוק בו ואל"ה הו"ל שהה, וא"כ יש לדון אם התחיל בושט ושחט רובו ואח"כ שהה בשחיטת מיעוט קנה ואח"כ השלים הושט, אם נימא דעד שלא נשחט הקנה עדיין פוסל ניקב הושט, או"ד כל שנשחט רובו של ושוט תו אין פוסל בו כלום, ומיהו גם מש"כ ללדד שאין מועיל שחיטת הקנה להציל משהיית הושט ל"ע, ובאמת יתכן לפרש שהה צמיעוט

סימנים בכהאי גוונא שהתחיל בושט ושהה בשחיטת מיעוט קמא דקנה ואח"כ גמר הושט, ולפי זה אם שהה בשחיטת רוב הקנה משמע דפשיטא דשפיר דמי, ול"ע בכ"ז], ולפי זה אפשר דה"ה ניקבו הדקין לכיון דכבר נפתחו הדקין לגוף במקום שחיטה תו לא איכפת לן אם מוסיף בהו נקבים, אבל ריאה ס"ד שהיא מחוברת לגוף ביותר ואין שחיטת הקנה עושה בה פעולה כאילו ניקבה, ולכך ראוי לפסול בה נקיבה כמו נקיבת קרום המוח וכיו"ב שכולם פוסלים בין סימן לסימן, ואשמועינן ר"ל דלאחר שחיטת הקנה הויא הריאה כמאן דמנחא דדיקולא, ומיהו הראשונים ז"ל נקטו דמעיים כריאה, ובאמת אי לאו כושט עאלמו הם תו י"ל דעדיפי מריאה ולא כמנחא דדיקולא דמו, ועי' בחידושי הר"ן.

והנה כמאן דמנחא דדיקולא הוא ענין אחר מנקיבת הושט עאלמו לאחר שחיטתו או פסיקת הקנה לאחר שחיטתו, דהתם מקום שכבר נפסק הושט, ואין נקב נוסף מוסיף בנטילת חיותו, אבל כמאן דמנחא דדיקולא הוא שהריאה כתלושה דמיא, וכדילפינן מזה דאין מזמנין עכו"ם על בני מעיים, ונראה מזה דנקיבת הריאה יס' בו כח אחר של נטילת חיותא מאשר פסיקת הקנה, ואי לאו דכמאן דמנחא דדיקולא דמיא היה ראוי לפסול נקיבת הריאה אף לאחר שחיטת הקנה.

ונראה דאף בהגרים הויא הריאה כמאן דמנחא דדיקולא ואסורה לעכו"ם לראצ"י, ומיהו שמוטת הגרגרת לצה"ג דאינה טריפה, ודאי אינה כמאן דמנחא דדיקולא, וטעמא מקום דהדרא בריא, שאין הפסק במקום זה מפסיד כמו הפסק במקום שחיטה או הגרמה, ומרן זללה"ה פירש מקום דמכת השחיטה גורמת, ומיהו אפשר דגם כונתו ז"ל במקום שחיטה, ואי עשאה שמוטה בסכין [אי משכח"ל ואינה טריפה לצה"ג] לאו כמנחא דדיקולא דמיא. (ס"ז סק"א). – וע"ע במש"כ בסימן ה' סק"ה.

שם מתקיף לה ר"ז מאחר שנולדו בה סימני טריפה התרת כו', לכאורה משמע דר"ז לפרושי לדר"ל אתי, דטעמיה מקום שאין

טריפות לחאי חיות, ודלל כרצא, אבל קשה א"כ למה צאמת אמר ר"ל למילתיה בשחטו הקנה וניקבה הריאה, ולמה לא אמר סתם אין טריפות בין סימן לסימן, ועוד דגמרא לעיל פרכין בפשיטות ומי אמר ר"ל הכי כו' אלמא כמאן דמנחא בדיקולא דמיא, הרי דפשיטא לגמרא דהא דר"ל דוקא צריאה ולא הזכירו כלל ליישב סתירת דברי ר"ל אהדדי כדר"ז, וכן ראב"י אמר ש"מ מדר"ל אין מזמנין עכו"ם על בני מעיים, ור"פ קיצלה מיניה אלמא כולהו פשיטא להו דמהא דר"ל מוכחא דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא, לכך נראה דר"ז לא בא לפרושי הא דר"ל ומודה הוא דמדנקט ר"ל מילתיה בקנה וריאה משמע דכרצא קאמר ומשום דכמנחא בדיקולא דמי, אלל דאיהו פריך אתרווייהו דלא ס"ל סברא דכמנחא בדיקולא ואין להתיר אלל מטעם אין טריפות לחאי חיות וא"כ בני מעיים נמי, ולס"ד הוי סבירין דר"ז צאמת הכי ס"ל דאין טריפות לחאי חיות ואמרינן דהדר ביה, ולמסקנא מפרשין דרק לדבריו דרצא קאמר, כלומר אם יש להתיר רק משום אין טריפות לחאי חיות הוא דאיכא להתיר, אבל איהו צאמת ס"ל יש טריפות לחאי חיות וכדבעי בניקבו בין סימן לסימן, ומיהו בראשונים ז"ל משמע דהא דר"ז לפרושי דר"ל הוא ור"ע. (ס"ז סק"ב).

בדין נקוצת הושט אי מהני לה שחיטה לטהרה מידי נבילה, דעת הרמב"ם דלא מהני, וכן סתם בשו"ע סימן ל"ג, וכ"כ רש"י ל"ב ב' וכ"כ הרמב"ן כ' א' וא"ת מ"ס מנקוצת הושט דנבילה, וכ"כ הרשב"א ריש אלו טריפות, וכבר כתב הגרע"א ז"ל ביו"ד סי' כ"ז לתמוה מנין פסיקא להו כן לרבותנו ז"ל הא מסוגיא ל"ב ב' אין ראייה אלל לפסוקת הגרגרת, והביא דברי הרא"ש שכתב בפשיטות דבמיעוט ושוט לא מנבילה ביה, וכן הביא בסי' ל"ג תוספתא ערוכה דלא הויא אלל טריפה ושחיטתה מטהרתה [והובאה תוספתא זו ברמב"ן ל' ב', וכן העתיקו תוכנה שאר הראשונים ז"ל שם וכתבו פסולה, אבל הרמב"ן העתיקה בלשונה וכתב טריפה].

ונראה דאין מדברי הרא"ש ראייה, דדברי הרא"ש הם בפ"ב סימן ו'

לפרש סברת ר"ת דפירש בעיא דשהה במיעוט סימנים במיעוט
 קמא דוקט, וכתב הר"ש דמיבעיא ליה אע"ג דמיטרפא בנקיבת
 הושת מ"מ שם לא פסלה שהייה אלא במידי דמנבלה ביה,
 וכונתו ז"ל דלאחר שהתחיל בשחיטה ושחט חלק מן המעכב
 בשחיטה אז התחילה השחיטה בהכרח ונפסלת בשחיטה אבל אם
 שחט מיעוט הושת כיון שאינו מעכב בשחיטה דהא יכול להשאירו
 קיים ולשחוט הרוב הנשאר לא אמרינן שכבר הותחלה שחיטה
 ליפסל בשחיטה, אע"ג דמיטרפא בנקיבת הושת וע"כ לחשוב
 מיעוט זה כחלק מן השחיטה, וכן מבואר ברי"ו שפירש כן, והנה
 לפי זה הפירוש מנבלה ביה היינו חלק מן המעכב בשחיטה, דבזה
 מנבלה ביה אם שחטו שלא כמלותו, ומיטרפא ביה היינו בחלק
 שאינו מעכב בשחיטה שאינו עושה אלא טריפות, דאף להסוברים
 דנקיבת הושת נבילה היינו מקום דכד נפקא חיותא בשחיטת הרוב
 אנו רואים את הגיקב כמשלים לרוב וממילא אין כאן שחיטה, אבל
 לא שנקיבת הושת עושה נבילה, והרי בעוף דמהני שחיטת הקנה
 לחוד נראה דאינו נעשה נבילה בנקיבת הושת לכו"ע אלא שוחט
 את הקנה ומוציאו מידי נבילה, [שו"ר בפמ"ג בפתיחה לה' שחיטה
 שלא כ"כ], אבל נקיבת רובו של ושת ודאי עושה נבילה שהרי נחר
 את הצריך שחיטה, ועי' מש"כ בסימן ד' סק"ד, [ולמש"פ אם שחט
 חצי הושת יש מקום לומר דאין זה בכלל בעיין שהרי שחט חלק מן
 המעכב בשחיטה וודאי אתחלה לה שחיטה ומיפסל בשחיטה, אבל
 אין נראה כן דכיון דכח שחיטה אין כאן אלא כח טריפות הו"ל
 במיעוט, והרי בעוף שפיר איכא למיבעיא בשחט מחלית הושת
 ושהה ושחט הקנה, וה"נ בבהמה].

ולהאמור לא שייך לשאול לר"ע דסבר קודם חזרה דשחיטת סימן
 אחד מהני להוציא מידי נבילה א"כ לאד ללא פסלה שהייה אלא
 במידי דמנבלה ביה א"כ לא שייך שהייה כלל שהרי אף בין סימן
 לסימן לא מנבלה, דודאי סימן חשיב מידי דמנבלה ביה אף לר"ע
 דודאי הוא חלק מן השחיטה, ואדרבה לר"ע דשחט סימן אחד

והמתין לה עד שמתה נמי טריפה הרי חזינן דשחיטת סימן אחד הוא שחיטה גמורה וא"כ ודאי דאתחלה לה שחיטה ומיפסל בשהייה.

והגרע"א ז"ל שם נקט דליוקא דהתפארת שמואל [הוא בהגותו על הטור סי' ל"ג] מדברי הרא"ש דנקוצת הושט טריפה קיים, אלא שכתב ז"ל לחלק בין שחט במקום נקב לשחט שלא במקום נקב, ודבריו ז"ל ז"ע מנין למד הרא"ש לחלק בכך, והיכן מלאנו חילוק זה ברא"ש, וכש"כ למש"כ שאין מדברי הרא"ש ראיה.

ומיהו מה שתמה הגרע"א ז"ל מנין פסיקא להו לרבותנו ז"ל דין זה, הא בסברא ודאי לא דמי נקוצת הושט לפסוקת הגרגרת, ושפיר י"ל דנקוצת הושט מהני לה שחיטה לטהר מידי נבילה, עדיין לא נתיישב לן, וכן משה"ק מן התוספתא קשה אם כי יתכן לאוקמי התוספתא בעוף ושחט את שניהם דקתני היינו שהקדים לשחוט את הקנה ושניהם לאו דוקא, אבל הוא דוחק גדול.

וכעת ראיתי בספר המכריע להריא"ז סימן ה' שהעתיק לשון ר"ת בספר הישר [ולפנינו הוא משובש] וז"ל לא גמירי שהייה במיעוט אלא במידי דמנבלה בה כגון בין סימן לסימן כו' אבל מידי דמיטרפא ביה כגון נקוצת הושט דהוי כנקוצת הדקין טריפה ולא נבילה לא גמירי שהייה כו', אבל נקוצת הושט טריפה אם לא ע"י שהיית מיעוט סימנים בתורת שחיטה, עכ"ל, הנה מלשון זה מבואר דס"ל בצאמת נקוצת הושט אינה אלא טריפה ולא נבילה, [מה שסיים אם לא ע"י שהיית כו' ר"ל דאז מספקא לן דאפשר דכשירה נמי הוי], וכן בסוף דבריו הביא התוספתא דשחט מיעוט ושט ושהה ואח"כ שחט את שניהם טריפה ושחיטתה מטהרתה, וגם באו"ז הביא דברי ר"ת כאשר הביאם הריא"ז, ומשמע דס"ל נמי דנקוצת הושט טריפה ולא נבילה, ולפי זה מסתברא דגם הרא"ש נתכוין כן בכונת ר"ת דצאמת נקוצת הושט לא הוי אלא טריפה. (ס"ז סק"ג).

ל"ג א' מזמנין ישראל כו', עי' מש"כ בסימן ה' סק"ה.

שם חותך כזית כו', עי' מש"כ בסימן ט"ו סק"ג.

רס"י ד"ה לדבריו, עי' מש"כ לקמן ס"ט א' ד"ה אמר.

ל"ג ב' ומותר בחולין ובמעשר, הא לאיכטריך לר"מ לאשמועינן דמותר לחולין, אע"ג דולאי כל הטמאים מותרים בחולין, יס לפרש ללאוכל חולין בטהרה קאמר, דלא עשו חכמים מעלה זו לענין חולין, והטעונון ביאת מים מדברי סופרים חשיבי אוכלי חולין בטהרה, והשתא ס"ל דרבנן אסרי במעשר אף בנגיעה, ואסרי בחולין מיהת באכילה, להטעון ביאת מים מדברי סופרים, והיינו לאוכל חולין בטהרה, וכן נמי אסרי למי שידיו שניות, ולפ"ז גם נוטלין לידים דמתני' דמיתוקמא השתא לפירי, היינו נמי רק לאוכלי חולין בטהרה, אבל אם בא לאכלן בטומאה נמי רשאי, [והא דרב נחמן חגיגה י"ח ב' דהנוטל ידיו לפירות הר"ז מגסי הרוח, יתכן לקיים כשנוהג בהן מנהג פת ונוטל אף כשאוכלן בטומאה], וכ"מ מהא דבאתקפתא דרב שימי ב"א קאמר ובאכילה בחולין לא פליגי, משמע דלס"ד דגמ' גם זהכי פליגי, ואסרי רבנן חולין למי שגופו שני, וכן נראה מהא דמשמע דגם השתא לא מיתוקמא מתני' כר"מ, אלמא דכל דשרי חולין לטעון ביאת מים מדברי סופרים, ה"ה דא"ל נטילת ידים, ומינה דרבנן דמארכי נט"י, ה"ה דאסרי חולין באכילה לטעון ביאת מים מדברי סופרים, ול"ע בדברי מרן זללה"ה בהערות חגיגה ובידים סימן ב' סק"א ב' בזה. (חגיגה י"ח ב').

שם מתקיף לה ר"ס בר אשי ממאי דילמא ע"כ לא פליגי כו', עי' מש"כ בחגיגה י"ח ב'.

שם בחולין שנעשו על טהרת הקדש, א"ה, עי' מש"כ לקמן ק"ז ב' בדיון חולין שנעשו על טהרת הקדש אם מותר לאכלן בימי טומאתו.

ל"ה א' בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש, הא דלא קתני לאוכלי קודש כדקתני לאוכלי תרומה, י"ל משום דבקודש גם המתעסקין ואינם אוכלים בכלל, משא"כ בתרומה דאין מאי בהם מתעסקים

ואינם אוכלים, ועוד דבחתאת לא שייך להזכיר אוכלין, וניחא ליה למינקט חד לישנא בתרווייהו, והא דבתרומה לא נקט מדרם לתרומה, משום דשמא הוי ס"ד דבאמת אינו מדרם אלא לתרומה ולא לאוכלי תרומה, א"נ דאין נוח למינקט בגדי תרומה, משא"כ בגדי קודש שהוא לשון רגיל.

תוד"ה האוכל אבל חלות תודה כו' אלא הרי הן בתרומה כו', עי' חו"ב טבול יום ס"א סק"ד.

ל"ה ז' אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן, נראה דר"ל שחבית זו מתחלתה היה משמרה שיוכל ליטול ממנה רביעית לקודש, ואמנם נטל, ולכך קתני רביעית קודש, ולא קתני רביעית לקודש], ולפ"ז איירי שהכהן עומד ומשמרה בשעה שנטל ממנה רביעית לקודש ואח"כ עשאה תרומה, ונותנה לכהן, ובכה"ג רשאי לקבלה, דהרי היתה שמורה לקודש ובזה נאמן כל השנה, [ואף שאינו נאמן אלא על מה שהקדיש, היינו דוקא כשהמותר חולין, אבל בתרומה דלעולם יכול להניחה לגת הבאה ויהא נאמן, שפיר הקילו בכה"ג שיהא נאמן לעולם, וכמש"כ בחו"ב חגיגה כ"ד ז'], והתנא לא הולך להזכיר דאיירי שהכהן משמרה עד שלא קרא עליה שם הקדש ותרומה, שהוא מילתא דפשיטא שאין אדם מערב תרומה וקודש, וכולה מתני' במשמר ומטהר לקודש ולתרומה מתפרשא, וממילא מובן שמקדים להפריש מה שחפץ לקודש ואח"כ קורא שם תרומה על המותר, וגם ממילא מובן דמשהפריש מתוכה את הקודש בטלה שמירתה לקודש, וע"כ כשהכהן משמרה משעה זו, ועי' בתו' שפירשו למתני' למ"ד יס ברירה, והוא דחוק, וגם לשון המשנה משמע דבדבר שבהוה ורגיל איירי וביותר משמע כן בתוספתא דחגיגה בעובדא דר"ט עי"ש, וע"י ברירה ודאי לא שכיחא כלל, ועי' בדבריהם בזבחים פ"ח א'. (חגיגה כ"ד ז').

ל"ו א' השוחט והתיז דם כו', א"ה, עי' מש"כ במכשירין ס"ו סק"ד בנידון אם דם שחיטה מכסיר מדאוריתא.

שם אמר ר"פ הכל מודים היכא לאיתיה לדם מתחלה ועד סוף

כו"ע לא פליגי דמכשיר כי פליגי בנתקנה הדם בין סימן לסימן
 כו', בחדושי הר"ן הקשה מ"ט מכשיר למ"ד אינה לשחיטה אלא
 לבסוף, והא לעיל ל' א' אמרינן דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף
 אין מטמא בגדים זה ששחט סימן ראשון או הבגד שלבש בשעת
 שחיטת סימן ראשון, ותירץ לגזירת הכתוב הוא על הארץ תשפכנו
 כמים וקאי על כל דם שנגדו בחיה טעון כיסוי, וכיון דגם דם
 שבתחלה טעון כיסוי, ה"נ דמכשיר, ואף למ"ד אינה אלא בסוף,
 וא"ת כי נתקנה נמי, י"ל דבעינן דומיא דמים דבשעה שמכשיר אין
 בו ספק, ואילו בתחלת שחיטה למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף
 אינו אלא בחזקת דם מכה, עד שתגמר השחיטה, משא"כ למ"ד
 ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף הרי הוא בחזקת דם שחיטה אלא"כ
 יארע פסול בשחיטה, והדברים נריכים יישוב דאי בעינן דומיא
 דמים דבשעה שמכשיר יהא ודאי משקה, מאי נפ"מ אם ישנה
 לשחיטה מתחלה ועד סוף או דאינה אלא לבסוף, בתרוייהו הדבר
 תלוי אם תגמר השחיטה, ולו"ד ז"ל אפשר לומר דלמ"ד ישנה
 לשחיטה מתחלה ועד סוף אמרינן דכשנגמרה שחיטה איגלאי
 מילתא למפרע דמעיקרא דם שחיטה הוא, וספיר מטמא בגדים
 בסימן ראשון וכן הכשיר אף שנתקנה אח"כ, משא"כ למ"ד אינה
 לשחיטה אלא לבסוף לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דדם
 שחיטה הוא, אבל מכאן ולהבא שפיר מחזקינן ליה דדם שחיטה,
 הלכך הדם הקיים מכשיר מכאן ולהבא, וכמו שהוא כשר לזריקה
 כמבואר בתו' זבחים ק"י א' ד"ה ואי, דמכאן ולהבא לכו"ע דם
 שחיטה הוא, אבל בנתקנה לא הוכשר, וכן אינו מטמא בגדים לזה
 ששחט סימן ראשון או הבגד שלבש בסימן ראשון, וכן אינו חייב
 משום שחוטי חוץ במקלת סימנים בחוץ וגמר בפנים.

ובתו' הרא"ש בסוגיין כתב דכל היכא דנגמרה השחיטה בלא שום
 שינוי הכל מודים ששמה שחיטה מתחלה ועד סוף, וכי תעלה על
 דעתך שלא יכשיר אלא טיפה אחרונה לא נחלקו אלא שנסתנה
 הדבר בתוך השחיטה כגון סימן אחד למטה כו', והדברים נריכים

פירוש, אם ר"ל דכלל נתקנה הדם ונגע שרץ בדלעת קודם גמר השחיטה אם נטמאת למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, דכיון לזכא שינוי הרי לכו"ע קרויה שחיטה מתחלתה, או ללא מיקרי לזכא שינוי אלא בדבר הקיים מתחלת שחיטה ועד עכשיו, והיינו הדם שלא נתקנה, אבל שרץ שנגע והלך לו חשיב כשינוי, וכו"ע.

כתב מרן זללה"ה במכשירין סי' ז' סק"ד דכיון דאמרינן דבאיתיה לדם הרי הוא מקשיר אף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, חזינן דכאן נידון מיוחד הוא, ואינו ענין לפלוגתא דאמוראי לעיל כ"ט ב' אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או לאינה אלא לבסוף, והנה מדברי הרא"ש והר"ן משמע דהיינו פלוגתא דלעיל, וכמו שטרחו לחלק בין ההיא דכיצום בגדים לדהכא, ומיהו לפמ"ש הר"ן דהכא ילפינן לה מקרא דעל הארץ תשפכנו כמים, תו י"ל דבאמת שאני הכא דגם למ"ד אינה אלא לבסוף מכשיר, והא דפלוגי בנתקנה פלוגתא אחריתי היא, וכן משמע ברמב"ם דפ"י מטומאת אוכלין ה"ג פסק דהדבר ספק בנתקנה הדם בין סימן לסימן אם הכשיר, ואילו בפ"א מפסה"מ הי"ח פסק דיסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, אבל דברי הר"ן הם לאידך גיסא דהכא אף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף מ"מ גם הדם שיכלא בסימן ראשון מכשיר, ודברי הרמב"ם הם בהיפוך דאף למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מ"מ בנתקנה ספק אם הכשיר, ואף דלענין טומאת בגדים מטמא האדם והבגד שהיו בסימן ראשון, ונראה טעמו ז"ל דאית לן לפרושי סוגיין אליבא דהלכתא דקיי"ל ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כמו שפסק ז"ל, ולכן יש לפרש דנתקנה שאני, די"ל דלא אמרינן בסוף שחיטה דאיגלאי מילתא למפרע דיסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אלא במילי דאיתנהו בסוף ולא בדם שנתקנה והלך לו, שו"ר בחדושי הגרע"א ז"ל שיישב בפשיטות דהא בגמ' מסיקין דתולין משום דר"ש דשחיטה מכשרת, והלכך אמרינן דלעולם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, ואי לאו דר"ש באמת היו שורפין, עיי"ש. (ס"ה סק"ג ועיי"ש בסק"ב ה').

שם צריך של מנחות כו', נראה דאי חבת הקודש דרבנן, ונגע הטבול יום צריך מן המנחה שלא הוכשר, להכל טהור מן התורה, לצירוף כלי לא מהני לעשותו יד או שומר, וכיון שהוא אינו מקבל טומאה ממילא לא נטמא המותר. (חגיגה כ"ג ב' מתוה"ד).

שם חבת הקודש כאוכל הבא במים דמי או לא, ענין ההכשר מבואר לקמן קי"ח א' שהוא מעין גמר מלאכה, דכשם שכלים אינם מקבלים טומאה עד שתגמר מלאכתן אף כשהם כבר ראויים לשימושם, כמו כן אוכלין הם בגדר לא נגמרה מלאכתן עד שיוכשרו, ובזה מובן הא דמיבעיא לן אי חבת הקודש כאוכל הבא במים דמי, כלומר דחבת הקודש משוי ליה כאוכל אף בלא הכשר. (מכשירין ס"א א' סק"א).

תוד"ה צריך דמנחה נכללת בכלי שרת כו', עי' חו"ב מנחות ל"ה ב' סק"ט.

ל"ו ב' והאמר ריב"ח משקי בית מטבחיא כו', עי' חו"ב פסחים י"ז ב'.

שם כגון שהיתה לו פרה של זבחי שלמים והעבירה בנחל כו', עי' מש"כ בזה לעיל ט"ז א' ד"ה מים.

שם והבשר לרבות עלים ולבונה כו', בתו' פסחים ט"ו א' תוד"ה ולד פשוט להו ז"ל דעלים ולבונה מטמאין אוכלין ואוכל מטמא אותם, אי חבת הקודש מהני למימני בו ראשון ושני, ואף למ"ד אין אוכל מטמא אוכל אפי' בקדשים, ולו"ד ז"ל היה מקום לדון בזה, דהא ודאי עלים עלים אינם מטמאין, דהא אף בשר יש בו היתרון של חבת הקודש כדאמר בסוגיין אלא לאו דאחכשר בחבת הקודש, והיינו דהבשר מקבל טומאה מדין עלים ולבונה ולכך לא בעי הכשר, [דענין הכשר הוא להחשיבו אוכל טפי, וכל שיס בו מאות אכילה או הקטרה כבר הוא חשוב כמו אוכל שהוכשר], וא"כ אם איתא דעלים מטמאין עלים היה ראוי דאף בשר יטמא בשר, אלא ודאי אין עלים מטמאין עלים דאף בזה אמרינן אין טומאה עושה כיו"ב, וא"כ ה"ה נמי דאין עלים מטמאין לבונה, וכמו שאין אוכל

מטמא שום אוכל, והשתא שפיר יס מקום לומר לאף אין עלים
מטמאין בשר, לחבת הקודש מהניא למחשבינהו כאוכל, ואין אוכל
מטמא אוכל, והא דמהני למימני בהו ראשון ושני היינו ע"י
משקין, שו"ר שכבר העיר בזה מרן זללה"ה בהערות פסחים וסם
הביא שכבר הקשו כן בתו' חגיגה כ"ד א' ד"ה מנין עי"ס.

בחגיגה כ"ג ב' תוד"ה והא כתבו דהא דקאמר במנחות כ"א א' א'
יאלו עלים ולבונה שאין מקבלין טומאה י"ל דר"ל בלי הכשר כו',
ובמקדש דוד בענין חבת הקודש פירש כונתם דעלים ולבונה
כריכים גם הכשר מים ולא סגי להו בחבת הקודש גרידא, אף
בבשר קודש סגי ליה בחבת הקודש לחוד ולא בעי הכשר מים,
והדברים רחוקים לחדש ענין הכשר מים בדבר שאינו אוכל, דענין
הכשר מים הוא מעין תיקון האוכל ולא שייך כלל בדבר שאינו
אוכל, וגם מהיכן למדו התו' לחדש כזאת, ובפרט אחרי דלענין
אוכלין מהני חבת הקודש שלא להכריך הכשר מים, וגם עיקר
הדברים נוח יותר לפרש הא דממעטינן עלים משום שאין מקבלין
טומאה, דהיינו בלא חבת הקדש, וכמס"פ תו' במנחות כ"א א',
מאשר לפרש דממעטינן עלים משום לאף בחבת הקודש בעו הכשר
מים.

אבל נראה דכונת תו' בחגיגה כמו במנחות דממעטינן עלים משום
שאין מקבלין טומאה בחולין, ולשונם כך מתפרש, מס"כ דר"ל בלי
הכשר, היינו בלי הכשר של חבת הקודש, [וגם חבת הקודש הוא
הכשר כדאמר חולין ל"ו ב' דאכתשר בחבת הקדש], ומס"כ כיון
דעאי חולין לא מקבלי טומאה דאוריתא אפי' בהכשר, היינו
בהכשר מים, דהא בחולין איירינן, והיינו דעלים בחולין לא מקבלי
טומאה וכמס"כ במנחות, ומס"כ אי לאו יתורא דקרא, ר"ל
שנתחדש בהכשר חבת הקודש מהני להו לקבל טומאה, ומס"כ א"כ
איכא למימר דלא מרבינן אלא בהכשר, ר"ל אלא אלו שמקבלין
טומאה בהכשר מים בלא יתורא דקרא, והיינו אוכלין, שוב הראוני
ברמב"ן חולין ל"ה א' שהזכיר הכשר מים בעלים ולבונה עי"ס,

ומצואר כהמקדש דוד. (כלים ס"א סק"ט י').

ל"ז א' וממאי תיסק אדעתין לאסירא כו', למאי דאמרינן לקמן
ל"ח א' דכל שלא פרכסה בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן,
הרי נמצא שמתה קודם שחיטה ופשיטא דאסורה משום נבלה, וי"ל
דא"ה נ' דלמסקנא אמנס היינו טעמא לאסירא, אלא דגמ' שקיל
וטרי אם יש איסור מפורש במסוכנת, וק"ק דכיון דבריאה שלא
פרכסה מותרת הרי חזינן דמשכח"ל שניטלה נשמתה בשחיטה
ונתעלפה ולא פרכסה, א"כ במסוכנת מנלן להחזיקה בודאי נבלה
דמתה קודם שחיטה, שמה מתה מחמת השחיטה ומ"מ לא
פרכסה, והרמב"ם והש"ע כתבו דלוקין עליה משום נבלה, וי"ל
דבריאה שלא פרכסה הוא דבר רחוק מאד, וכל שיש לומר דלא
פרכסה משום שנשמתה נטולה קודם לכן, יש להחזיק כן.

ל"ז ב' שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם, א"ה, ע"י מש"כ
לקמן מ"ד ב' דדין בהמת קדשים שהורה בה חכם ואם ימנע
מלאכול יהיה נותר, אם רשאי להמנע.

שם ה"ד מסוכנת אר"י א"ר כל שמעמידין אותה ואינה עומדת,
פשיטא משמע שמעמידין אותה והיא נופלת שאינה יכולה להחזיק
עצמה על רגליה, וכן מתפרש סתימת לשון הפוסקים, וכן פירש
במאירי, אלא שהביא גם פירוש הראב"ד שהביא ד"מ ובש"ע
סי"ז דמעמידין אותה ר"ל שמשתדלים שתקום מעצמה, ומעמידין
אותה היינו בגערה או במקל, וכל שאינה יכולה לקום מעצמה הרי
היא בחזקת מסוכנת, ובד"מ שם הביא לשון הכל בו בשם הראב"ד
דכשמעמידים אותה בידים אפילו עומדת לאו כלום היא עמידתה
דמעשה עץ בעלמא הוא דקעבדה, ולכאורה כל שעומדת על
רגליה לאו מעשה עץ הוא, ונראה דאיירי שאינה יכולה לזוז אף
לא פסיעה אחת, וזכה"ג גם עמידתה רופפת ועומדת ליפול בכל
רגע, אבל אם יכולה לפסוע, אפילו שאינה יכולה לקום מעצמה,
לא תחשב כמסוכנת, דלא שייך להחשיב עמידתה כמעשה עץ, וע"י
בפרי תאר סק"א וי"ע, וכעת ראיתי בתשובות בית דוד קו"א סי'

ג' שהביא דמדברי הר"ן נ"א בסוגיא דנפולה שכתב דהא דאמרינן
התם עמדה א"ל מעת לעת היינו שעמדה מעלמה דהעמידה
אחרים לא למדנו אלא במסוכנת, מוכח דלא ס"ל כהראב"ד, וליד
סם לומר דכ"נ עיקר עי"ש דבהעמידה והלכה מסיק להקל.

תוד"ה שלא כהן עכמו צריך להפריש כו', הדבר קשה דהא מימעטו
מאת העם דפטיירי, וקרא סתמא מיעטינהו ולא רק מנתינה,
ונראה כונתם דגם כהן אסור לו לאכול מזהמת ישראל שלא הורמו
מתנותיה. (לקמן קל"ב ב' מתוה"ד ועי"ש).

תוד"ה שלא וא"ת מאי רבותיה דיחזקאל כו', א"ה, עי' מש"כ
בחור"ב סנהדרין נ"ט ב' דהמהרהר באשתו המותרת ובא לידי
טומאה אין עליו איסור, ובדוקא הלכות חסידות כתב דרבותיה
דיחזקאל דאף באשתו לא הרהר, וכנראה כונתו ליישב קושיתם.

ל"ח א' אר"ח מנא אמינא לה כו' א"ל רבא לעולם בסוף שחיטה
שאני אומר כל שאינה עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה
נטולה הימנה קודם לכן, לפרש"י ותו' דר"ח מסבירא קאמר דלאחר
שחיטה ראוי לייסגי פשיטת ידה להוכיח שלא מתה קודם שחיטה,
ק"ק מאי אהדר ליה רבא, הרי בפשטה ידה באמצע שחיטה גם
ר"ח מפרש טעם הפסול משום דבידוע שנשמתה נטולה הימנה
קודם לכן, אלא דלא מסתבר לו לומר כן בפשטה ידה בסוף
שחיטה, ועל זה לא חידש לו רבא כלום, אלא דס"ל דגם בסוף
שחיטה י"ל כן. – ליסגא דרבא כל שאינה עושה כן ק"ק דהול"ל
כל שאינה עושה אלא כן, וזה מסייע לגירסא שבשטמ"ק, הא
החזירה כשרה, אלא דלפרש"י ותו' אין מקום לגירסא זו.

יעוי' בפמ"ג סי"ז בש"ד אות ב' דהקשה בעוף בחאי קנה פגום
דשחיטתו במשהו איך שייך לומר בלא פרכס דנשמתו נטולה קודם
לכן, וכתב דל"ל דמת עד שלא התחיל לשחוט, ויש מקום לדון
דשמא גם צמת עם שחיטתו שיהא שייך לומר דלאו שחיטתו גרמה
מיתתו, והו"ל שחיטה פסולה דמתה קשחית.

ל"ח ב' האי יתום ה"ד כו', סוגיא מתפרשא שפיר כמ"ש מרן

זללה"ה ציו"ד סי' ג' סק"ה להגידון אי סגי פרכוס במסוכנת
באמצע שחיטה הוא אם מחזקין לה כחיה זמן מסויים גם לאחר
הפרכוס, דאם יס' לספק דעם גמר הפרכוס היא כמתה לא יתכן
להתיר פרכוס באמצע שחיטה, דלילמא בסוף שחיטה כבר מתה,
ולידה כפרכוס, ולכן לענין יתום דבעינן זה פירש למיתה וזה פירש
לחיים והיינו שלא תקדים המיתה ללידה ליהוי יולא דופן, וסלל
תאחר המיתה ולא יהיה יתום, וע"כ לא משכח"ל אלא במתה מיד
עם הלידה, וס"מ דאפשר שתהא מיתה מיד עם גמר הפרכוס,
דהיינו הלידה, והלכך ע"כ להצריך במסוכנת שתהא מפרכסת
בסוף שחיטה. (ע"ד ז').

מתני' אר"א אפילו שחטה לאכול לעכו"ם מחלך כדל שלה פסולה,
ר"ל אפילו מכל העכו"ם כל הבהמה לישראל השוחט, והשחיר
לעלמו רק כזית מחלך כדל שלה נמי פסולה דקותותו סגי בה
לפסול במחשבתו, וסתם מחשבת עכו"ם לעכו"ם, כן מבואר ברש"י
ל"ט ז' ד"ה יהיב.

ל"ט א' איתמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים
כו' מחשבין מעבודה לעבודה כו', לכאורה נראה דכל הגידון הוא
אם שחיטה במחשבה כזו פסולה, והיינו כששוחט שהשחיטה תהיה
בכונה זו, אבל אם אומר הריני שוחט לשם שחיטה סתם אבל
דעתי לשמך דם או בחלץ לעכו"ם, אין זו מחשבה בשחיטה
כלל, ואינו אלא חושב לעשות עצירה, וכדאמרין לקמן ז' בהגי
טייעי דאתו לליקוניא ויהבו דיכרי לטבחי ישראל ואמרו להו דמא
ותרבא לדידן משכא ובישרא לדידכו, דכיון דאין בעלים מחשבין
שרו, ואף דהטבחי ידעו כן בשעת שחיטה, ואף אי מחשבה
דקדשים לא בעי דיבור, דכל שאין שחיטתו ע"מ כן, אין כאן
מחשבה בשחיטה כלל, וכששוחט ע"מ לזרוק דמה לעבודת כוכבים
הרי מחשבה זו פוסלת בשחיטה למ"ד מחשבין מעבודה לעבודה,
דשחיטה במחשבה כזו פסלה רחמנא, ואין נפקותא אם חושב שהוא
בעלמו יזרוק לעכו"ם או שעכו"ם יזרוק לעכו"ם, דאין לנו ענין

מה באמת יהיה בשעת הזריקה, רק באיזו מחשבה היתה השחיטה, ולא זו בלבד אלא אף אם אומר הריני שוחט שחיטה זו ע"מ לזרוק דמה לעכו"ם, ובלבו שלמעשה איננו עתיד לעשות כן, נמי פסולה, דסו"ס עשה השחיטה במחשבה פסולה, [ואפשר דאף במפרש בפיו בשעת שחיטה דרך חפץ שהשחיטה תהיה במחשבה זו אבל אינו עתיד לעשות כן, דנמי פסולה], והרי בכל מחשבת פיגול כששוחט ישראל ומחשב לזרוק או להקטיר למחר, סתמא דמילתא אין זר קרב לגבי מזבח, ואינו עתיד לעשות כן, ואף כששוחט כהן נמי הרי עם מחשבתו נפסל הקרבן ויולא לבית השריפה, וסתמא דפיגול אף בשמעניה דפגיל ועתידין להוליאו לבית השריפה, וכל מחשבין מעבודה לעבודה מפיגול ילפינן כדאמר זבחים י' א', וא"ע בדברי הרשב"א בתה"א ובבב"א והוצאו דבריהם ביו"ד ס"ד ס"ג ובבב"א ד' ס"ק"ד שדנו בישראל ששחט ע"מ שהעכו"ם יזרוק או יקטיר לעכו"ם אי מיפסל, וא"ע, ועי' מש"כ בזבחים ל"ו א' ובמעילה ז' א'.

ברשב"א בתה"א וכן בקצר משמע דבחסד בשחיטה ע"מ לזרוק לא מיתסר אלא באכילה ולא בהנאה, שכן כתב שאם היו השוחטים מחשבים ע"מ שיזרקו הטייעים הדם לעכו"ם כו' הר"ז אסורה באכילה, וכ"כ בתר הכי והר"ז ליאסר באכילה כאילו חשב השוחט לזרוק הוא הדם לעכו"ם כו', וכן בקצר משמע דאף בחסד בשעת שחיטה שהוא בעלמו יזרוק הדם לעכו"ם נמי אינו אלא פסולה ולא דאסורה בהנאה, ורק בשחט לעכו"ם כתב דמיתסר בהנאה, והדברים א"ע היכן מלינו במחשבה הבדל בין אכילה להנאה, ובגמ' לקמן ב' אמרו תניא כוותיה דר"י השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו"ם כו' הרי אלו זבחי מתים, ומפורש דאסור בהנאה, וכן בחדושי הרשב"א כתב דלר"י מיתסרא בהנאה ומוקי לה בחסד שיזרוק עכו"ם מדקרי ר"ל עי"ש, והב"ב ד' ס"ק"ד נקט דהרשב"א בתו"ה מחלק בין חסד שיזרוק בעלמו דמיתסרא בהנאה לבין חסד שיזרוק העכו"ם דלא מיתסר אלא באכילה, וכתב דהא דמיייתנן

התם תנ"ה אע"ג דפלוגתתם בחשב שזירוק העכו"ם, הוא משום דכי היכי דבחשב לזרוק בעלמא מיתסר בהגאה ה"נ בחשב שזירוק העכו"ם מיתסר באכילה, והדברים ז"ע היאך ניתן ללמוד זה מזה, הלא כל מיתסר בהגאה היינו מדאוריתא, ואילו אי לא מיתסר אלא באכילה ז"ל דזו גזירה דרבנן, דמדאוריתא לא מאלנו מחשבה דעכו"ם דפסלה רק באכילה, לכן ז"ל דמה דלא פסיקא ליה להרשב"א לאסור בהגאה הוא משום דבסנהדרין קאמר ר"פ דגם לר"י גברא לאו בר קטלא הוא, ואם גברא לאו בר קטלא הוא אין כאן זבחי מתים, וזה גם בחשב לזרוק בעלמא, וכנראה דר"פ לא חייב לתניא כוותיה דר"י, אבל לפי סוגיא דחולין גם בחשב שזירוק עכו"ם מיתסר אפילו בהגאה. (סנהדרין ס' ז').

סם ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין בארבע עבודות כו', יעוי' בספר מרן זללה"ה בסי' רי"ד מה שנתקשה בלשונות הראשונים ז"ל, והנה בלשון הר"ן לא נזכר חוץ לזמנו או חוץ למקומו, אלא כתב כגון שוחט על מנת לקבל או להוליך או לזרוק או להקטיר בפסול, והיה אפשר לפרש דר"ל שוחט על מנת לקבל שלא לשמה וכן להוליך או לזרוק, ואתיא כמ"ד מחשבין מעבודה לעבודה, וכ"כ בראש יוסף, ובשטמ"ק הגדמ"ח הביא לשון הרא"ה ד' עבודות פי' קבלה והולכה זריקה והקטרה אם חישב בשעת שחיטה לעשות אחת מכל אלו שלא כדינה פסול לר"י דאית ליה מחשבין מעבודה לעבודה כו', ומתפרש שפיר שחישב לקבל שלא לשמה, דהיינו מחשבין מעבודה לעבודה, אבל מה שהזכירו הקטרה אינו מובן דאין מחשבה פוסלת בהקטרה, וכש"כ בחישב בשעת שחיטה להקטיר שלא לשמה, וז"ל דלכדדין קתני דבקבלה והולכה ר"ל שחשב לעשותם שלא לשמה ובזריקה בין שחשב שיעשה שלא לשמה, ובין שחשב לעשותה חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ובהקטרה רק אם חישב לעשותה חוץ לזמנו או חוץ למקומו, וז"ע, וכעת ראיתי בגמרא יוסף הגדמ"ח שכתב בהדיא שחשב בשעת שחיטה על מנת לקבל דמה שלא לשמה כו' אבל הזכיר גם

להקטיר חלצה שלא לשמה, וזה ל"ע.

ל"ט ז' תניא כוותיה דר"י השוחט את הבהמה כו', עי' מש"כ בזה לעיל א' ד"ה ברש"א.

סם הכותב נכסיו לאחרים והיו בהן עצדים ואמר הלה אי אפשי בהן כו', בצ"ב קל"ז ז' אר"י א"ס הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשי בהן קנה ואפילו עומד וכוות, הרי"ף והרא"ס פירשו בשכיב מרע וכ"ה פשטות הלשון של הכותב נכסיו לאחר, וגם לא הוזכר בגמרא קנין או מסירה, והנה מתנת שכיב מרע אינה נקנית אלא לאחר מיתה כדאמר לעיל א', ונראה לפ"ז דגם המקבל יכול לחזור בו מלקבל עד שעת מיתה, וכ"כ בנה"מ סי' רמ"ה סק"ו בשם הגמור"י, ונראה דהתו' והרא"ס שהביא ז"ל סם מודו נמי להגמור"י בזה], וא"כ יס' לפרש דהכא הגידון הוא לאחר מיתה.

ונראה דעיקר חידושיה דשמואל הוא דאף קנין זה של מתנת שכיב מרע הגעשה ללא כל פעולה מאל המקבל, מ"מ דינו כשאר קנינים וכל שסתק המקבל בשעה שהקנין חל או בשעה שהודיעוהו הרי הקנין נחלט ושוב אינו יכול למחות, [והוא כסברא שאמרו כתובות י"א א' כיון שהגדילו שעה אחת ולא מיחו שוב אינם יכולים למחות], והיינו שתק ולבסוף לווח דקנה, ואפילו אומר שלא היה בלבו לקנות בשעה שסתק נמי קנה דהוי דברים שבלב, והיינו דאמר אפילו עומד וכוות כלומר שכוות שמעולם לא היה חפץ לקנות אפ"ה קנה, כיון שסתק בשעה שהודיעוהו, ולפי זה מתפרש מימרא דשמואל בשעה שהודיעוהו שהשכיב מרע הקנה לו הנכסים, דאם עומד בשעת כתיבת השכיב מרע א"כ יס' לפרש שתק כל זמן שהוא חי ולאחר מיתה לאחר כדי דיבור לווח, ואין זה במשמעות הלשון שהרי לא הזכיר שמואל שסתק כלל, אבל אם בשעה שהודיעוהו איירי ניחא דה"ק הכותב נכסיו לאחר וכשנודע לו אמר אי אפשי בהן לאחר כדי דיבור, וזה מתפרש בפשוטו דכל שלא פירשו שאמר תוך כדי דיבור מתפרש שפיר לאחר כדי דיבור.

ומ"ס הרי"ף והרא"ס אבל במתנת בריא לא קנה עד דמטא שטר

לידיה, ר"ל וממילא לא שייך לדון בשתק ולבסוף נווח כלל, שאם קיבל השטר הרי קיבלו וכאילו אמר בהדיא שקונה, ואם לא קיבלו הרי לא קיבלו, והראב"ד השיג דאף במתנת בריא משכחת לה בשזרק השטר לתוך חיקו, והנה אין זו השגה די"ל אה"נ, והרי"ף מפרש קושטא דמילתא בפירוש הסוגיא, ויש מקום לומר דהתם אף בשתק ולבסוף נווח לא קנה דאינו חושש למחות כיון שאינו נוטל את השטר ול"ע בזה.

ובזיכה לו ע"י אחר כיון שאין הקנין נעשה ע"י המקבל עצמו, ויש כאן דבר הנמסר לקנין ואין הקנין נגמר באמירת הנותן לחוד, הרי הדבר קיל בעיני המקבל ויש לומר שאינו חושש למחות כל עוד לא בא הדבר לידו, ולפיכך אין שתיקתו מחלטת את הדבר, והיינו פלוגתא דרשב"ג ורבנן, ובחולין ל"ט ב' משמע דפליגי בסברת הוכיח סופו על תחלתו, ואפשר לפרש דס"ל לחכמים שאין לסמוך על מחאתו בסוף שאין סופו מוכיח על תחלתו כל כך, ולכך ראוי לחייבו למחות אף שאין שתיקתו מוחלטת כל כך להסכמה, ורשב"ג סבר דיך לו לסמוך על מחאתו בסוף כיון שיש מקום להסתפק בזונתו בשתיקתו, ולפי זה פלוגתתם באמת בסברת הוכיח סופו על תחלתו.

כתב הרמב"ן דמהבא שמעינן דכל שזכין לאדם שלא בפניו אם מיחה כשנודע לו הרי הזכיה בטלה, שהרי אמרינן דצווח מעיקרא אף בזיכה לו ע"י אחר לא קנה, ונראה דאף אם נפרש הא דזיכה לו ע"י אחר דאירי בפניו וכמש"פ הרשב"ם, ולפי זה י"ל דה"ט דלא קנה לפי דמסעה ראשונה לא היה חפץ לזכות, אבל כשזכו לו שלא בפניו י"ל דכבר נחלט הדבר בזכות מדין זכין ולאז כל כמיניה עכשיו לשנות מה שהוחלט עליו מדין שלא מדעת, מ"מ יש להקיים דיניה דהרמב"ן מהא דבמתנת שכיב מרע יכול לחזור בשעה שנודע לו כמש"כ לעיל, אע"ג דבשעה שהמתנה חלה לא ידע כלום.

וסתימת הדברים כפירושן דבדעתו בשעת ידיעה הדבר תלוי, ולא שייכין ליה מה היה רצונו בשעה שזכו לו, וכן יש לפרש ג"כ כונת

הרמב"ם בפ"ד מזכיייה ומתנה ה"ב, וזה ג"כ כסוגיא דכתובות י"א א' דכשהגדילו יכולים למחות, והיינו דכשהגדילו חשיב כשעת ידיעה ויכולים למחות על מה שזכו להם מדין זכין לאדם שלא בפניו, ומיהו התם עדיף כיון שלא היה בר דעת כלל בשעה שזכו לו, וזה דלא כמס"כ במחנה אפרים הלכות זכיייה ומתנה סי' ו' דהעיקר תלוי בדעתו בשעה שזכו לו אלא שנאמן לומר מה היה בדעתו, ובדבר שהוא זכות גמור אמנם אינו נאמן, עי"ס, ולמס"כ אין כאן נידון נאמנות ולעולם תלוי בדעתו בשעת ידיעה, ואף בזכות גמור כן, ודברי הר"ן בפ"ב דקידושין שהביא ז"ל הם לפרש למה מחזקינן הדבר בספק מתחלה, ואילו בזכות גמור כל שלא מיחה מחזקינן הדבר בהחלט לזכותו. (ב"ב קל"ז ב' ועי"ס).

סם הנהו טייעי דאתו כו', עי' מס"כ בזה לעיל א'.
מ' א' אמר אביי ל"ק הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר כו',
יתבאר להלן סק"א.

סם כיון ששחט בה סימן אחד אסרה כו', תקרובת אינו נאסר עד שיקריבנו כדאמר ע"ז מ"ד ב' שאין הקדש לעכו"ם ופרש"י סם עד שיקריבנה לפניה בתקרובת, ולפ"ז ל"ל דהא דאמר בסוגיין ובע"ז נ"ד א' דמכי שחט בה פורתא אסרה, דכבר חשיבא תקרובת בשחיטה פורתא, וגם למדנו דבעלי חיים נאסרין מדין תקרובת ע"י מעשה, אע"ג דאין חיוב על המעשה ולא חשיב כהשתחווה, דרק בשחיטה חייב, ואם דין תקרובת כדן ע"ז ומשמשיה, לכאורה מוכח מכאן דחפר בה בורות אסרה אף בלא השתחווה, ומיהו י"ל דמעשה הקובעה כדן תקרובת ע"כ דחשיב כהקריבה ועדיפא מחפר בורות לשם ע"ז. (ע"ז ס"ו סק"ט מתוה"ד, ועי' להלן סק"ד).

תוד"ה הא מ"מ עובדו בסייף כו', עי' מס"כ בזה בחו"ב סנהדרין ס"א א' ד"ה ובעיקר.

בא"ד וא"ת ומ"ס תקרובת הר מליפוי כו', עי' מס"כ להלן סק"ג.
בעניני תקרובת ע"ז

א) ע"ז מ"ה א' תוד"ה אלהיהם לכ"נ לר"י כלשון ראשון של רש"י דודאי לאו עכו"ם מיקרי כו', ל"ע הא בחפר בהן בורות שיחין ומערות אסורה דאמר לקמן נ"ד ב', וא"כ שייך בהן תורת ע"ז, ותו ראוי לפרש גם הא לעובדיהן בסייף משום דתורת ע"ז עליהן, ובכלל חידוש הוא לומר דאיכא מידי דאי אפשר לעשותו כע"ז, ומהא דנתמעטו מלהיות נאשרין ודאי אין ללמוד דלא מצי למיחל עלייהו שם ע"ז, והרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ומ"מ תורת ע"ז עליו להיות העובדו בסייף, גם מה דהקשו מהא דאמרין לקמן מ"ו ב' דולא ההרים אלהיהם גלי נמי דשרו לגבוה, ואם תורת עכו"ם עליהם מנלן למישרי לגבוה, והרי אשכחן בעלי חיים דאסורים לגבוה אף שאינם נאשרים להדיוט, י"ל דקים לגמ' דהיתירא דהרים הוא מעין היתירא דשל חצירו, דלא ניתנה קרקע עולם להאסר בלא מעשה, וקצת משמע כן מהא דמעשה מהני גם בשל חצירו וגם בקרקע עולם אלמא דחד טעמא בהו, והאי סברא שייכא אף לגבוה, דהא המסתחוו לבהמת חצירו לא אסרה אף לגבוה כמ"ס רש"י חולין מ' א' וכמבואר ע"ז נ"ד א' וכמ"ס בלח"מ פ"ד מא"מ ה"ו, והרא"ש פ"ב דחולין סי"ג כתב וז"ל אמר אביו ל"ק הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר פרש"י מתני' דאמר להר דמחוצר לא מיקרי עבודת כוכבים ואפ"ה אסור משום דמיחזי כעובד ע"ז ור"י פירש דמחוצר מיקרי ע"ז אלא דאין תקרובתו אסור עכ"ל, הנה נקט ז"ל בדעת ר"י דתורת ע"ז עליהן אלא דתקרובתן אינו נאסר ולכך השוחט להר מותר בהגאה.

ובתו' חולין שם וכן בתו' הרא"ש שם וכן בנדמ"ח ע"ס תר"י כתבו דילפינן דאין תקרובתם נאסר, מהא דכלים המשמשים להר מותרים כדאמרין לקמן נ"א ב' אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים בכלים שנסתמשו בהן לע"ז הכתוב מדבר, ומתפרש אשר עבדו שם הגויים את אלהיהם אשר על ההרים ולא ההרים אלהיהם, והיינו דכלים ששימשו בהם להרים שעשאום ע"ז אינם נאשרים, וכשם דהכלים אינם נאשרים כך גם תקרובת, ול"ע

בתו' נ"צ א' ד"ה תנהו דמשמע בדבריהם דהא דאסרינן התם כלים
שנשתמשו בהן לע"ז דאף שנשתמשו בהן להרים הכלים נאסרים,
וכתבו לחלק בין כלים לתקרובת, ומניין פסיקא להו ז"ל כן, הרי
פשטא משמע כמ"ס בתו' ובתו' הרא"ש דמקומות אשר עצדו שם
הגוים לאלהיהם ולא להרים קאמר קרא, ובשו"ע יו"ד סי' קמ"ה
ס"ב סתם הרמ"א דמשמשי הר אסורים ועי"ש בזהגר"א סק"ה,
ובד"מ הביא כן מרי"ו, וג"ז קשה דהרי"ו הביא שם ב' דיעות
ומשמע שם דהעיקר כדעה ראשונה דמשמשי הר מותרין, והד"מ
הביא רק דעה שניה, וז"ע.

ונראה דאין ללמוד מהא דליכא דין תקרובת להר, דגם לבד"ח לא
יהא דין תקרובת אף דגם בד"ח אינם נאסרים מדין עכו"ם
להדיוט תמורה כ"ח א', ואף אם גם קרקע עולם נאסר לגבוה,
ללהתיר תקרובת חידוש הוא ואין לך בו אלא חידוש, ולפ"ז שלשול
קטן דאמר חולין מ' א' אפשר לפרש דלשום שלשול ממס קאמר
ולא לגדא דשלשול, וכ"מ ברש"י שם שדקדק לפרש דבד"ח תורת
אלהות עליהם להיות נאסרים כדכתיב תועבת מלרים, וכן פירש
במהר"ם שם, [וכן בסוגיין בתוד"ה ת"ק כתבו דמשמע בחולין
דתקרובת בד"ח אסור, וכן כתבו בחולין שם, ולכאורה היינו
משלשול קטן, ומיהו בתו' תמורה כ"ח ב' ד"ה נעבד מבואר
דכונתם מגדא דהר דחשיב כבד"ח עי"ש], אבל מהא דאמרינן התם
דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל השר הגדול, משמע דכולה
ברייתא מתפרשא בגדא, ומשמע דלשום שלשול ממס לא הוי זבחי
מתים, דמשוינן בד"ח לקרקע עולם, ובשו"ע יו"ד ס"ד ס"ו כתב
רק דבשחט לשם שר של שלשול קטן הוי זבחי מתים, ודין שחט
לשם שלשול עצמו לא הזכיר, ומיהו התם במכיון לרפואה מתפרש,
וכדעת הרמב"ם, וברמ"א יו"ד סי' קמ"ה ס"ח כתב דתקרובת
בד"ח אסורים, וז"ע.

נראה דלפרש"י ותו' אין לנו לחדש איסור בשחט לשם רפואה או
שאר דברי הבאי, כל שלא נתכוין לעבדם, ואפילו לשם מיכאל השר

הגדול, ללא מלאנו גזירת חכמים בזה, באינו מתכוין לעצדם, ומיהו בלשום הרים דפסולה נראה לאינו אלא מדרבנן, דמדאוריתא לא מלאנו אלא זבחי מתים, וכל שאינו בכלל זבחי מתים הרי הוא היתר.

ב) טו"ז ס"ד ופר"י אפילו אם מכוון לעצדם, לשון זה ל"ע דמשמע דלפר"י גם אם לא נתכוין לעצדם שחיטתו פסולה, ולא מלאנו מקור לזה, ונראה דלישנא לאו דוקא ועיקרו לומר דלפר"י אין לו דין תקרובת אף אם מכוין לעצדם.

ג) ולהרמב"ם אם מכוין לעצדם הוי תקרובת ע"ז כו', בב"י פקפק בזה מלשון הרמב"ם, אבל נראה דהא דפשיטא להו להרשב"א והטור כן בדעת הרמב"ם, הוא משום דלהרמב"ם אין לנו שום מקור בגמ' לומר דהשוחט לשם הרים לא יהא זבחי מתים, כיון דגמ' איירי בשוחט לרפואה, וממילא הדבר פשוט דכיון דהעובד בסייף דהו"ל תקרובת להאסר בהגאה, וע"כ גם ליסניא דהמחבר יש לפרש כן וכמ"ס הש"ך בסק"ח, ללא היה הב"י סותם כספיקא דיליה נגד דעת הרשב"א והטור.

ד) לדעת הרמב"ם דבשוחט לגדל דהר הוי זבחי מתים אף כשמכוין לרפואה, כתב הר"ן דהא דמחלקינן בין לשום הרים לבין לשום גדל דהר, הוא משום דאין דרך העכו"ם לעבוד את ההרים, ולפ"ז אין לנו אלא השנויים במשנתנו, אבל קשה דהא חמה וכוכבים משמע דאורחייהו דעכו"ם בהכי וכדכתיב נמי בקרא ולשמך או לירח וגו', וא"כ אמאי תני להו בבבלייתא דגדל דומיא דמיכאל השר הגדול, ובאמת הרמב"ם בפ"ב מה' שחיטה הי"ד כתב אבל אם שחט לשם מזל הים או מזל ההר או לכוכבים ומזלות וכיו"ב הר"ז אסורה בהגאה כו', הנה לא הזכיר בכוכבים ומזלות גדל דידהו, ולפמ"כ הרמב"ם בפ"ג מיסה"ת ה"ט דהכוכבים והמזלות הם בעלי דעה ניחא דשפיר הו"ל דומיא דמיכאל אף כששוחט לשם, ולפ"ז השוחט לשם כוכבים ומזלות הוי זבחי מתים ואסור בהגאה אף כשמכוין לרפואה.

אכל הטור והרשצ"א לא כתבו כן, וכבר העיר בזה צ"י עי"ש, וכנראה ס"ל דגם בככבים ומזלות מחלקינן בין לשמם לבין לגדל ידיהו, והרשצ"א בזה"א כתב הטעם דמחלקינן במכוין לרפואה בין לשום הרים לבין לשום גדל דהר, משום דאף אם היה מתכוין לשם ע"ז לא היה ההר נאסר, כלומר דכיון דיך כאן דבר הראוי להאסר ואינו נאסר, הלכך לא דמי כ"כ לסתם ע"ז, משא"כ לשם גדל דהר דהוי כע"ז ממס, ולפ"ז א"ל דשמך וירח דקרא היינו לגדל ידיהו, דאל"כ היה ראוי לאסור בהנאה בשוחט לרפואה לחמה ולבנה וכוכבים ומזלות, וצ"ע. – נראה דאף לפמס"פ הרשצ"א טעמא דהרים משום שאינם נאסרים, דמ"מ לא מדמינן להו בע"ח ודבר שאינו שלו, דאף שאינם נאסרים, מ"מ השוחט לשמם אף לשם רפואה, אסור בהנאה. – בגמ' מ"ב ב' מייתינן מברייתא דלשום הרים דחולין שם דמוכח מזה דפלחי להו, ולדעת הרמב"ם ודעימיה מתפרש דלכך מחמירין בהני אף כשמכוונים לרפואה, משום דרגילי בהו נמי לשם ע"ז, והיינו דמייתינן דמוכח מזה דרגילי דפלחי להו, ולפרש"י ותו' לכאורה הו"מ לאתויי נמי ממתני' דלשום הרים.

ג) ע"ז מ"ה א' מתני' הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרים כו', נראה דחמה ולבנה וכוכבים ושרי מעלה לא אינטריך לאשמועינן דהן מותרים, ולא אינטריך קרא להכי, ועדיפי מדבר שאינו שלו שאין אדם אוסר, ומ"מ תקרובת ידיהו שפיר נאסר ככל תקרובת ע"ז, ורק בהרים וגבעות וכן בעלי חיים שהם בשליטת האדם ושייך לאסרם בעבודתו, ומ"מ נתמעטו שאינם נאסרים, בזה יש מקום לדון בתקרובת, ולפרש"י ותו' מבואר בחולין מ' א' דתקרובת הרים מותר בהנאה, ולפירוש הרמב"ם והרשצ"א והר"ן לא איירי התם בתקרובת, וממילא פשוט דגם תקרובת הרים ככל תקרובת ע"ז ואסורה בהנאה, וצ"ע בתוד"ה תנא שכתבו דחולין שם מבואר דתקרובת בעלי חיים אסור בהנאה, אף שאינם נאסרים בעצמם, ובתמורה כ"ח ב'

מבואר בדבריהם דהיינו מהא דאסרינן בשחט לגדא דהר, ודכלא זה היה אפשר לפרש כונתם מהא דאסרינן לשלשול קטן עי' לעיל סק"א], הרי שלמדו מתקרוצת לשרי מעלה לתקרוצת ב"ח, ועי' רש"י חולין סם, וז"ע.

סם ומה שעליהן אסורין שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם, פשטא דמתני' דאשמועינן דאיסור נוי ע"ז הגלמד מהאי קרא דלא תחמוד כסף וזהב עליהם איכא נמי בנוי דהרים וגבעות, ויש בזה חידוש דהרים וגבעות תורת ע"ז עליהם אף שאינם נאסרים, וגם דלא אמרינן דגם נוי שלהם כגופן שאינו נאסר, ודכוותה מבואר בתמורה כ"ח ב' דקים לגמ' דבעל חי הנעבד ליפוי אסור אף מקמי דידעינן דנעבד אסור לגבוה, ורק דחינן דנילף מאתנן להיתירא, ולדעת הרמב"ם והרשב"א והר"ן וכן לדעת ר"ת דהא דארינן בשוחט לשם הרים היינו כשאינו מכוין לשם ע"ז הרי כל הדברים כפשטן, לתקרוצת הרים וגבעות אסורה, וכן נוי הרים וגבעות, וכן בצע"ח.

ולפרש"י והר"י לתקרוצת הרים שרי, נראה מוכרח מכאן דנוי גרע מתקרוצת, וכ"כ הרמב"ן חולין מ' א', ולמש"כ תו' וכן בתו' הרא"ש חולין מ' א' דשריותא לתקרוצת הרים ילפינן משריותא דמשמשין דהרים לקמן נ"א ב', דקרא דאסר משמשין מתפרש נמי משמשין דאלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם, [ומיהו ברמב"ן סם לא כ"כ אלא דגם משמשי הרים אסורין עי"ש], חזינן לתקרוצת ומשמשין כי הדדי נינהו, ונוי שפיר יש מקום לומר דחמיר ממשמשין, אבל בתוד"ה תנא לא פירשו כן ונדחקו לפרש דליפוי הר איירי בנעבד אגב ההר, ואיסורו משום נעבד ולא מקרא דלא תחמוד, וקרא אסמכתא בעלמא, או דמדמינן ליפוי מחובר הנעבד לנוי תלוש שאינו נעבד, ולא הוי האי ליפוי דתמורה סם, והדברים ז"ע למה הוכרחו לכל הדוחקים הללו, ולא פירשו כמש"כ, גם משה"ק דבעלי חיים שרינן ליפוי ואסרינן תקרוצת איפכא מבהרים, נמי ז"ע חדא דלמש"כ לעיל לא אשכחן דאסרינן

תקרוצת צבעלי חיים, דמגדל דהרים ליכא ראיא, ועוד דלמסקנא
בתמורה שם צאמת אסרינן ליפוי דבעלי חיים אף להדיוט וכמס"פ
רש"י ותו' שם, וכבר כתבו בתמורה שם דלפ"ז ניהא. (ע"ז ס"ו
סק"א ב').

(ד) ע"ז נ"ד ב' ואלא מכלים כו', סתמא דמילתא שימש אחז צכלים
הללו לע"ז, ומבואר דשימוש כי אורחיה צכלים חשיב כמעשה
לענין אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ולפ"ז אפשר לפרש הא
דאמר לעיל א' שניסך לה יין בין קרניה כפשוטו דניסוך זה חשיב
מעשה, אבל הריטב"א שם פירש שחקה בקרניה מקום לניסוך
דאל"כ לא חשיב מעשה, ואין לומר דמשום בע"ח הולך לזה ולא
משום אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, דהא הא דניסך לה בין
קרניה איירי לענין דיחשב כנעצד לגבזה דמיתסר צבע"ח.

שם אלא כיון דעצד צהו מעשה איתסרו להו, פרש"י דחזקיה
וסייעתו גזרו לאסרם, וכן פירש לעיל נ"ב ב' וכן צתו' שם, ומבואר
דדין עצד צה מעשה דמהני לאסור דבר שאינו שלו אינו אלא
מדרבנן, מיהו מס"פ רש"י דמהא דגנזום ולא פרכינהו למפקינהו
לחולין מוכח דאסור אף להדיוט, ו"ע חדא דכלי שרת אין להם
פדיון וכמ"ס צמלחמות לעיל נ"ב ב' מן התוספתא, ומהא דתנן
מעילה י"ח א' שיש צהן מועל אחר מועל, ועוד דהא אמרינן לעיל
שם דכיון דאשתמש צהו לגבזה לאו אורח ארעא להשתמש צהו
הדיוט, וצתו' לעיל שם וצחולין מ"א א' כתבו דכלים דאחז לא
נאסרו אלא לגבזה, ולכך ילפינן מינייהו לכלים דצית חוניו לענין
לאסור לגבזה, וצסוגיין הכי קאמרינן דכיון דמהני מעשה זוטא
דהיינו שימוש צכלים לאסור לגבזה, דין הוא דליהני מעשה רבא
כמקל"ת שחיטה וכיו"צ לאסור אף להדיוט, ועי' להלן, והרמב"ן
פירש דדייקינן דכי היכי דלגבזה אע"ג דאין אדם אוסר דבר שאינו
שלו, מ"מ ע"י מעשה אוסר, ה"נ להדיוט נמי ראוי לומר דע"י
מעשה אוסר, ונאסרו כלים דאחז אף להדיוט, צלא טעמא דלאו
אורח ארעא, וצאמת כל הטעמים דאיכא לפרושי צעשה צה

מעשה, אם משום דנראה כשלו, אם משום דנראה כגוזלו, שייכים
בהדיוט כגבזה.

ומיהו כ"ז לענין הגידון אם להחמיר בקנס זה בשאינו שלו רק
לגבזה או גם להדיוט, אבל הרי צבעלי חיים עסקינן לנתמעטו
שאינם נאסרים להדיוט אף כשהשתחוו לבהמת עלמו, ומסתמא
ה"ה שאינו נאסר מדין משמשין, כדאמרין לגבי הרים נ"א ב' וכן
נמי לענין להאסר מדין תקרובת, ומנ"ל דלענין זה נמי מהני עשה
בה מעשה, ונראה דשלו הוי פשיטא לגמ' דבעשה מעשה נאסר,
ללא עדיפי צעלי חיים מקרקע עולם דחפר בה בורות נאסרה,
[ומשום כך סמכו ענין הא דחפר בה בורות להכא, משום דצבעלי
חיים נמי ע"כ למיתי מה"ט], וכתב הריטב"א דגמרא גמירי להו,
ורק משום דבר שאינו שלו דיינינן, ושפיר מיייתינן מכלים דאחז.

ולפ"ז היה אפשר לומר דמעשה דבעינן לאסור דבר שאינו שלו,
הוא מעשה כל דהו, וכדחזינן מכלים דאחז לשימוש כלים שימוש
הרגיל חשיב מעשה, וכן ניסך לה בין קרניה, אבל לענין לאסור
צעלי חיים וקרקע עולם בעינן מעשה רבא טפי מעין חפר בה
בורות, וכמו שדייק הרשב"א ממה שלא אמרו נמי בקרקע עולם
שאם ילק עליה יין נאסרה, ובזה ניחא הא דקרי לה צברייתא נעבד
לניסך לה יין בין קרניה, וסתם נעבד אינו אסור אלא לגבזה,
דבאמת להדיוט שרי, ללא חשיבא מעשה לאסור בע"ה, ואף למאי
דאמר חולין מ' ב' דר"ה ועולא אר"י מעשה כל דהו אמרי, י"ל
דהיינו כמו שחיתת סימן אחד או חצי סימן וכיו"ב, אבל לא כל
דהו מעין שימוש כלים או ניסוך יין, אבל אין כן דעת רבותינו
הראשונים ז"ל, והרשב"א עצמו שדקדק מהא דלא אמרינן בקרקע
עולם בניסך עליה, חילק בין בהמה לקרקע עולם, אבל צבהמה
מהני הניסוך אף לאסור להדיוט, וכן סתימת הגמ' דעשה בה
מעשה אסרה אף דאירי צבהמה, משמע דבחד מעשה נאסרת אף
להדיוט, והא דקרי לה צברייתא נעבד, הוא משום דאירי גם
בראון דהיינו בשלו וסגי בהשתחואה לחוד, ובזה הרי אינו נאסר

אלא לגבוה כדין נעצד.

ונראה דמסוגיא דלעיל נ"ב ב' מוכח דעשה זה מעשה לא מהני
אלא לאסור מדרבנן, דהא ילפינן מכלים דאחז לכלים דבית חוניו
אי לאו בית ע"ז הוא, ובשלמא אם זה קנס חכמים, שפיר מוכחינן
דאף בכלים דלאו בני דעה גזרו, וממילא ה"ה נמי בדבית חוניו,
אבל אם הוא מדאוריתא, א"כ איך מוכח מזה לקנוס בכלים דלאו
בני דעה דבית חוניו דלאו בית ע"ז הוא, אח"כ ראיתי בתו' רי"ד
שהוכיח כן, ועי"ש מש"כ לדחות דילפינן מדאוריתא לדרבנן, והוא
דחוק, ועי' להלן.

ברם מהא דפרכינן חולין מ' א' דאם בעשה מעשה אדם אוסר דבר
שאינו שלו א"כ לא ליחייב אשחוטאי חוץ דמכי שחט זה פורתא
אסרה מחתך בעפר הוא, מוכח דמיתסר מדאוריתא, דאם אינו
אלא קנס חכמים דין הוא שיהא חייב בחוץ, וזו נראה כונת התו'
רי"ד במהדורא תנינא, ושם כתב נמי דכן מוכח במרוצה ובאלו
נערות, ור"ל דהא דפריך ב"ק ע"א ב' בשוחטו לע"ז אמאי מחייב
לר"מ הא מכי שחט זה פורתא אסרה ולאו דמריה קטבת, והתם
נמי חשיב עדיין אינו שלו כמ"ש תו' חולין מ' א' ד"ה רבואה, ואם
לא מיתסר אלא מדרבנן שפיר יס' לחייבו בד' וה', ועי' להלן,
ולפירוש תו' יתכן ליישב דמכלים דאחז ילפינן דאיכא גוונא דעשה
מעשה דמיתסר מדאוריתא, דאם אין שום מעשה הגורם לאסור
שאינו שלו מדאוריתא, לא היה לחכמים לגזור בכלים דאחז, וע"כ
דאדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה רבא, ולכך החמירו בכלים
דאחז לגבוה במעשה זוטא, וכיון דלא החמירו אלא לגבוה, ש"מ
שאינו אלא מעין קנס, וש"מ דאף בכלים דלאו בני דעה קנסו,
וה"ה בדבית חוניו, ועדיין אינו מיושב דכיון דמוכחינן מכלים דאחז
דבמעשה רבא מיתסר מדאוריתא, א"כ יס' לפרש דכלים דאחז הם
גזירה אטו מעשה רבא, אלא דלא גזרו אלא לגבוה, וא"כ איך
ילפינן מזה לכלים דבית חוניו אי לאו בית ע"ז הוא, ור"ע.

ולפרש"י כ"ל דאיסורי הנאה דרבנן שחל על הבהמה קודם שחיטה

מפקיעה מתורת קרבן ומיפטר עליה משום שחוטאי חוץ, וזכ"כ הגרע"א ז"ל במערכה אות י', וכיו"צ כתב בשטמ"ק זבחים ע"ג ב' אות ו' דהפקר ז"ל מפקיעו מתורת קרבן כיון שאין לו בעלים עי"ש, ועי' רש"א סופ"ב דקדושין לזימנין אף באיסורי הנאה דרבנן אמרינן לאו דמריה קטבח, ואפשר דאף אם שחטה והקריבה בפנים לא עלתה לבעלים, והרי האומר לא תכפר לי חטאתי אינה מכפרת כדאמר כריתות ז' א', וה"נ כשחכים תיקנו כן, ואפשר דאף כשהקריבה אם עלתה תרד, ללא מלינו חטאת באה נדבה, וכן סגי באיסורי הנאה דרבנן לפוטרו מדו"ה, ללא דמריה קטבח, דאפקעתא דרבנן נמי שפיר מוליא מרשותו, וכמ"ס תו' ב"ק ע"ב ב' ד"ה דאי.

והלום ראיתי זכו"פ סי' ד' שהביא דמדברי הרמב"ן נ"ג ב' שהקשה דילמא ואשריהם תשרפון באש משום שנאסרו ע"י מעשה הוא, והביאו הר"ן וכן הרש"א והריטב"א, מוכח דס"ל דהא לאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה הוא מדאוריתא. (ע"ז ס"ו סק"ח).

מ"א א' דאית ליה שותפות בגווה, לכאורה יש מקום לדון בדאית ליה שותפות בגווה שלא יחשב כגזלן ע"י הגבהתו כיון שמגביה לצורך שלו, ואף שדעתו אח"כ לנסך בתערובת, מ"מ מעשה ההגביה אין לחשבה כמעשה גזילה, דמה שמנסך של חבירו הרי אינו אוסר ולא חשיב גזילה, וממילא אין כאן אלא מחשבה לגזול, ואין לחייבו עד שעת ניסוך, וא"כ שפיר י"ל דהכי ס"ל לשמואל בגיטין ולכך קאמר דקם ליה בדרכה מיניה, ומיהו אין נראה כן דגם המגביה ע"מ לנסך את של חבירו לחוד יש לחשבו כגזלן אף למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אלא דחשיב כגזלן ע"מ להחזיר, ולכך כאן שיאסר ע"י התערובת הר"ז גזלן ממס, ואף כשמגביה ע"מ לנסך רק את של עצמו נמי קרוב הדבר דחשיב גזלן, כיון דסו"ס מגביה את של חבירו ע"מ שלא להחזיר שהרי יאסר. (גיטין נ"ב ב' מתוה"ד).

שם עובד כוכבים שניסך יינו של ישראל כו', א"ה, עי' מש"כ בזה
 בחו"צ ע"ז לענין אם מותר לישראל ליטול דמי היין מן המנסך,
 דיך מקום להסתפק אם איסור יין נסך הוא משום דע"י שנסכו
 נעשה תקרובת ע"ז וכעין טומאה דחיללא בנגיעה, וה"נ כשאימסך
 לתקרובת נאסר, ולפ"ז הרי היין נאסר ברשות הזעלים כשהיה,
 וכמו דמטמא טהרותיו של חזירו אין הטהרות יולאות מרשות
 הזעלים, ואשר לפ"ז אין להתיר לקבל דמיו מן העכו"ם המנסך,
 כיון שאינו נותן הדמים אלא עם קבלת היין, ונמלא הזעלים נהנה
 מיין נסך, או לאיסור תקרובת הוא מעין הקדש ותלוי בדעת
 הזעלים, ולכן אם המנסך יינו של חזירו נאסר, ע"כ דע"י מעשה
 אדם אוסר דבר שאינו שלו, וחשיב המנסך כאילו זכה ביין שיכול
 להקדישו לתקרובת, ואשר לפ"ז לא חשיב הישראל כמוכר היין נסך
 למנסך, אלא ניסוכו העמיד היין כרשותו של המנסך, והישראל
 נוטל דמי היזיקו, ונטילת היין ע"י המנסך הוא כהמשך לניסוכו,
 [זכר לדבר מש"כ הרמב"ן ע"ז נ"ג ב' דעכו"ם העושה ע"י מעשה
 חפץ של ישראל כע"ז, יש לו ביטול כדין ע"ז של עכו"ם דקנייה
 בגזילה לענין איסור עי"ס], והיינו דמיייתנן דכיון דריב"ז וריב"ז
 סברי דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ש"מ דאין מעשה הניסוך
 כמעשה המטמא וכיו"ב, דא"כ אין כאן ענין לאין אדם אוסר דבר
 שאינו שלו, דאטו המטמא טהרותיו של חזירו מי שייך לומר אין
 אדם אוסר דבר שאינו שלו, וע"כ דהוא כעין הקדש לתקרובת וע"י
 מעשה הוא נחשב כשל המנסך, והלכך שפיר נוטל המנסך את היין
 ומשלים דמיו לזעלים, ולא חשיב הזעלים כמוכר יין נסך, וכרב
 אשי. (ע"ז נ"ט ב' מתוה"ד).

שם שנים אוחזין בסכין ושוחטין כו', א"ה, עי' מש"כ בחו"צ זבחים
 י"ג ב' דהא דשנים אוחזין בסכין ושוחטין לכל אחד פוסל
 במחשבה, דל"ע אם לא דיינינן לכל אחד כחאי מתיר, וכסימן אחד,
 וסגי בהכי לענין ע"ז.

תוד"ה תא והשתא הא דמיייתי כו', עי' מש"כ בזה לעיל מ' א'

סק"ז.

מ"א ב' מתני' השוחט לשם עולה כו', עי' מש"כ בזה בסימן ה' סק"ה ד"ה ולפמ"פ.

שם השוחט לשם עולה כו', נראה דאם הכנים בהמת חולין לעזרה ואמר הריני שוחטה לשם עולה, דחשיב הקדש, דיד מוכיח הוא, והויא עולה, אבל בשוחט בחוץ ואומר לשון זה מעשיו מוכיחין עליו דפטומי מילי בעלמא הוא, אבל גזרו חכמים על האומר לשון זה בחוץ דילמא אתו למימר דנתכוין להקדיש באמת, ויש להסתפק בנתכוין להקדיש באמת בלשון זה דהריני שוחט לשם עולה בחוץ אי קדוש], ואסרו באכילה, והיינו דתניא בתוספתא דר"ס מכשיר משום שאין כיו"צ מתנדב, כלומר דאף בנתכוין באמת להקדיש הוי כאומר הר"ז עולה שאקריבנה בחוץ דאינה קדושה וממילא אין כאן משום מראית העין, אבל חכמים סברי דהאומר הרי זו עולה שאקריבנה בחוץ הויא עולה וחייב להקריבה במקדש, והלכך גזרו באומר לשון זה בחוץ.

והנה אין כאן נידון משום שמה היא הקדש או שמה קדש להקדישה, אלא כל הגידון בלשון זה שאומר שהוא שוחט לשם עולה, בלשון זה כיון דהוי לשון הקדש בפנים החמירו בו חכמים בחוץ ואסרו באכילה, אבל בהנאה נראה דשרי דהא לא קתני אלא שחיטתו פסולה וכדדייקינן כה"ג מ' א', וטעמא דלא ראו חכמים להחמיר כולי האי דכיון דאסור באכילה תו לא אתו למימר הכי וסגי בזה, [ועי' בהגהות טור יו"ד סי' ה'], ונראה שזו גם דעת רס"י והטור ושניהם לדבר אחד נתכוונו דחיישינן שמה עכשיו הוא מתכוין להקדישה בלשון זה שהוא אומר, ועי' ב"י ודרישה.

והנה שורש ההלכה נקבע לפי השוחט בעלמו שאם אמר לשון שמתפרש לו כפטומי מילי לא גזרו, ואם אומר לשון שראוי לדון בו גזרו חכמים, ואם הוא חייב חטאת אף שאין אדם מכיר בו ואמר לחטאתי שחיטתו פסולה, ואם אינו חייב חטאת שחיטתו כשרה אפילו אמר לחטאתי.

והקשה רש"י אף באומר לחטאתי ניוחש שמא הרואה יאמר מחוייב הוא חטאת, ותירץ להמחוייב חטאת קלל אית ליה, וזו ג"כ קושית הגמרא ותירוץ בעולת יולדת לגירסת רש"י, והכונה בזה לכלל שחוששים שלשנו מתפרש לשם הקדש יש לתלות כיון שמקדיש דסימן הוא שחייב חטאת, ומה בכך דחטאת אין נידר ונידב, ואם היינו אומרים כן היה ראוי לפסול שחיטתו אף אם אמר לנו אח"כ שאינו חייב חטאת, דסו"ס לשנו יש בו משום מראית העין, לזה אמרין להמחוייב חטאת קלל אית ליה ולכך זה מוסיף לנו להכריע שלא נתכוין אלל לפטומי מילי כיון שלא ידענו שהוא מחוייב חטאת, וכיון דקרוז יותר לתלות בפטומי מילי לא גזרו בזה חכמים, וכן בעולת יולדת, ושכ הדין דיך חילוק בין אם הוא מחוייב חטאת לאם אינו מחוייב. – ואפשר דמזה דאמרין דקלל אית ליה יש ללמוד נמי דאם לא שאלנוהו אם הוא מחוייב חטאת דמכשרין בסתמא, וכ"מ בטור, ומיהו אם איתיה קמן נראה דשיילין ליה דכל דאפשר לצרורי יש לצרר.

ונראין הדברים דדוקא באומר בפיו הריני שוחט לשם עולה גזרו חכמים, אבל במחשבה לא גזרו, ומזה משמע קצת דכל מחשבות בדיבור נינהו כמ"ס תו' שלהי המפקיד, דדומיא דהכא מתפרשא נמי מתני' מ' א', וכן כל לשמה ושלל לשמה.

רש"י פירש דמתנדב אשם תלוי משום דבכל יום בספק חטא קאי, והוא כאמרו לו כריתות כ"ה א', וכיו"צ פירש זבחים ע"ז א', ואפשר דמשום דהכא סגי ליישב משנתנו אם נימא דכר"א דאמרו לו ס"ל, דלדידהו נמי חשיב כנידר ונידב, כיון שיכול להפרישו ולהקריבו בכל עת שירצה, וממילא אין ממשנתנו ראייה אלל כאמרו לו, וכן בזבחים שם שמעינן נמי מדאינו מתנה באשם תלוי דאף כאמרו לו לא ס"ל, ולמה שכתבנו בחו"ב כריתות כ"ה א' לכלד דאף לר"א עיקרו לכפרת חטא, יתכן לפרש דברי רש"י אף לר"א עצמו, ול"ע.

הר"א ש העתיק מתני', ופי' הב"י דפסק כר"א משום דסתם

מתניתין כוותיה, ולהאמור אין מזה ראייה אלא דכאמרו לו ס"ל
אבל לא כר"א עכמו, ואף בזה הרמב"ם חולק ופסק כחכמים
כריתות כ"ה א', ובאמת אי בתרי מסכת אין סדר למשנה ולא
ידעינן אי הוי סתם ואח"כ מחלוקת או מחלוקת ואח"כ סתם, אית
לן למיפסק כחכמים דהא יחיד ורבים הלכה כרבים וכפ"כ ר"א
דשמותי הוא, וכן בקדושין נ"ה ב' הקשו ודילמא אשם הוא ותירצו
דאשתכח בן שנה, ולא אמרו דמייתי נמי אשם ומתני וכמ"ס תו'
זבחים ע"ז א' דהיינו דלא כר"א, ואף בספק היה ראוי להקל
בשוחט לשם אשם תלוי כיון שהוא נידון בדרכנו. (כריתות ס"ז ס"ק
י"א).

תוד"ה ור"ס שלח התנדב כו', עי' חו"ב מנחות ק"ט א'.
תוד"ה אמר הר"ז חטאתי לא אמר כלום כו', יס' להגיה כמ"ס
הט"ז יו"ד סי' ה', ודברי הש"ך שם בסק"ו והמהרש"ל בח"ס שם
ל"ע דודאי המחוייב חטאת ואומר הר"ז חטאתי הוא לשון ברור
שמקדישו לקרבן חטאת על חטאתו.
אלו טרפות

מ"ב א' מתני' אלו טרפות צבהמה, בדברי הרמב"ן בענין טריפה
חיה נתבאר בסימן ו' סק"ב.

שם ניטל הכבד כו', כתב בתורת הבית והוצא צב"י סו"ס מ"א
דטעם פסול ניטל הכבד משום מרה הוא, והוא תימא דא"כ למה
נחשבו צמתני' בתרתי ניקבה המרה וניטל הכבד והרי כלב ואינך
לא חשבו תרתי ניקב וניטל, ועוד דבגמרא אמרו אפיק מרה ועייל
חרותה ואי מפקת נמי ניטל הכבד א"כ צרי להו טפי, ודוחק
לומר דמאן דמכשיר נקבה המרה מ"מ פוסל צניטלה, והיינו ניטל
הכבד דקתני, ועוד דהרשב"א בתורת הבית (דף ל"ז) דן צניטלה
המרה מכח דכל הפוסל צניקבה פוסל צניטלה, ועיקר קושית
הרשב"א על הרמב"ם יס' לקיים איפכא דמסתברא דניטלה המרה
משום ניטל הכבד הוא, דהכבד זקוק לפעולת המרה וכמו שאמרו
בבב כועס ומרה זורקת בו טיפה, וכן הכשירו צקיש טעם מרירות

ככז, וא"כ אם נבראת חסירה המרה טריפה כש"כ נבראת חסירת הכז, ודברי הרשב"א לריכין תלמוד.

ובעיקר דברי הרמב"ם שדקדק ממה שנסנו חסורה ונטולה בתרתי, שדיניהם חלוקין, ובכל מקום שאמרו ניטלו, כשר אם נברא חסר, יש מקום עיון, דבפשוטו חסר נופל על חסר מקלת, וניטל על ניטל כולו, והנה נשנה למשה מסיני שיש אברים שנטרפת ע"י חסרון זהם ויש שאינה נטרפת אלא אם ניטלו כולו, וכעין שכתב הרשב"א בתורת הבית לענין פסוקה וקרועה ע"ש.

ונראה דעיקר הדיוק הוא מלשון נטולה לשון זה משמע בידי אדם, דהיינו שהיה לה וניטל, ואם איתא דאף נבראת חסירה טריפה, לא הו"ל למינקט לשון נטולה אלא לשון חסירה, והו"ל לכלול בכלל חסורה בין חסר מקלת בין חסר אבר שלם, ומדשינה הלשון למינקט לשון ניטל משמע דדוקא ניטל ביד"א, והרשב"א פירש דבאמת בכלל חסורה גם נכלל חסר אבר שלם, וניטל אשמועינן דגם בניטל בידי אדם טריפה שיש מקום לומר איפכא.

ומה שפירש הרמב"ם חסורה על אונא שחסרה צריאה ועל חתוכת הרגלים ל"ע, דחתוכת הרגלים לא נשנית בלשון חסורה בגמ', וחסרה צריאה הוא מימרא דרבא ולא משמע דעלה קאי עולא, ובפשוטו חסורה היינו חסרון בשדירה, או בקנה דתנן במתני' נ"ד א' עד כמה תחסר, א"נ חסרון בגולגולת לדעת הפוסלים בכסלע אפילו לא ניקב הקרום עי' תו' מ"ב ב', דכל הני נסנו בגמרא בלשון חסר, איברא דברמב"ם פ"י מהלכות שחיטה ה"ב וה"ה משמע דנבראת חסירה חוליא [היינו דומיא דניטל שנסאר מקום החוליא פרוץ, דאל"ה לא דמי לניטל], או כסלע בגולגולת כסירה, ולפי זה י"ל דמהאי טעמא לא כללן בכלל חסירה דפשוט ליה ז"ל דחסירה מתפרש על חסירה מתחלת ברייתה נמי, אלא דהיא גופא קשיא מנ"ל להכשיר בהני נבראת חסירה, ובפשוטו נקב בגולגולת מטעם דמתקרא וכדמשמע נ"ז ב' דבימות הגשמים א"א שתתקיים ומ"ל חסירה ביד"א או מתחלת ברייתה, ואפשר דמלשון

כל שאילו ינטל מן החי וימות משמע ליה ז"ל דהיינו דוקא צניטל ולא צנצנראת מתחלה כך. – וחסר הקנה לא כללו כלל בה' טריפות כיון דהוי נבילה, ומיהו בגמרא מ"ב ב' משמע דנקוצת הושט ופסוקת הגרגרת בכלל י"ח טריפות, וה"נ הן בכלל ח' מיני טריפות לעולא. (ס"ו סק"ד).

גמ' אלו שמונה עשרה טריפות שנאמרו למשה מסיני, נראה דלכו"ע כל הטריפות נאמרו למשה מסיני, אלא שבמספרם יש חולקין למש"כ תו' מ"ג א' ד"ה הנך, ואע"ג דאי טריפה אינה חיה היה די לומר כל שאין כמוה חיה טריפה, וכש"כ אי נימא דדרשא דזאת החיה דרשה גמורה היא א"כ מקרא נפקא לן דכל שאין כמוה חיה טריפה ול"ל הלכה למשה מסיני להכי, לאו קושיא היא דשפיר ראוי לפרש כל הלקוחות שאין כמוה חיה, שהרי לאו מילתא דפשיטא היא שהרי אף השתא נחלקו בזה ואיכא דס"ל דטריפה חיה, ואף דחזינן דלא חיה [כמש"כ הרמב"ן דאל"ה לא היו חולקין בזה] מ"מ אמרינן דיתכן גם שתחיה, וכש"כ למ"ד טריפה חיה דאיכטריך לפרושי מה נקרא טריפה.

ונראה דכל הני שב שמעתתא קיימו האמוראים מסברא דהו טריפה, ולא שקיבלו כן איש מפי איש עד משה רבנו ע"ה, דלא משמע שכל ההלכות למשה מסיני הללו לא נשנו במשניות וברייתות ונקבעו כמימרות דאמוראים, ולמ"ד טריפה אינה חיה ניחא בפשיטות דקים להו מסברא דאינה חיה, ולמ"ד טריפה חיה נמי נראה דמ"מ כל לקותא שאינה פחותה מאלו השנויות ודאי אף היא בכלל טריפה, דודאי כל לקותא גדולה יותר כ"ס דהוי טריפה, והלכך קיימו האמוראים מסברא דכל הני שב שמעתתא דומים לטריפות השנויות במתני' ואינן פחותות מהן ולכך גם הם בכלל טריפה, וממילא גם הם נאמרו למשה מסיני. (ס"ו סק"א).

תוד"ה ניקב ומ"מ ניטלה הכבד כו' דאפשר להיות דניטל כל הכבד ולא המרה כו', אפשר עוד דנפ"מ בשיש שתי כבד דכנטול דמי ומ"מ המרה קיימת, אבל י"ל דאי לאו דהגידים והסמפונות

מקיימים אותה הוי חשיבא נמי כניטלה המרה כיון שהכבד כמלאן
ליתא, א"נ דהתם באמת חשיב כניטלה המרה דגם הגידין
והסימפונות כנטולים דמיין, ועי' בפמ"ג ר"ס מ"א, ועוד נפ"מ
לגבי זע"ח שאין להם מרה, א"נ כלבי שכתבו אחרונים ז"ל
שהמרה אכלו אינה בכבד, ובעיקר הדבר אפשר עוד דהמרה כחלק
מן הכבד ותולדתו היא וטעם פסול ניטלה המרה הוא משום דאף
חלק זה של פעולת הכבד מעכב וכניטל הכבד דמי, וא"כ אין ראוי
להשמיט דין ניטל הכבד שהוא שורש הפסול, אע"ג דבאמת בכל
ניטל הכבד איכא נמי ניטלה המרה, א"נ גם דין ניטל המרה אינו
מפורש במשנה דיך מקום לומר דניקב גרע כמו בטחול, ונהי
דקושטא הוא דחזינן דהתנא סידר במשנה קמייתא אברים
שהנשמה תלויה בהם ומהם שנפסלים בנקב לחוד וכפ"כ ניטל
ומהם דזעי דוקא ניטל, והיינו ללא קתני ניקב הטחול או לקתה
בכוליא, מ"מ אין זה מפורש בהדיא אלא ממשמעות ואין לו
להשמיט בשביל זה להשמיענו לכבד אבר שהנשמה תלויה בו היא
ונפסלת כשניטל.

עוד דקדק בהג"א בשם ראבי"ה להכשיר ניטלה המרה מהא
דאמרינן מ"ו א' בכבד דזעי שישתייר כזית במקום מרה ולא אמרו
אלא מרה משמע דיתכן שהמרה לא תהיה קיימת ומ"מ כשירה,
והנה למש"כ תו' דמשכח"ל ניטל הכבד ולא המרה וכגון
שהסימפונות והגידין נשארו קיימין, א"כ אם מכשרינן בנשתייר
כזית במקום מרה אפילו אינו מחובר למרה כתולדתו ורק הגידין
והסימפונות מחברין אותו, [ועי' מ"ו א' נדלדלה כבד כו'], ע"כ
למימר במקום מרה, דאלא מרה מתפרש שנשאר אלא המרה
כתולדתו. (ס"ו סק"ג).

מ"ג א' מאי אהדרו ליה חבריה לר"י ב"ר יהודה כו', כתב הרמב"ן
דהא דנחלקו אי טריפה חיה ולא בדקו בטיפות, דבאמת בדקו
ולא חיו, ומ"מ מ"ד טריפה חיה ס"ל דבמליאות אפשר שיחיו אלא
שאין הדבר מזדמן כל כך, ומזה מבואר דמ"ד טריפה אינה חיה לא

משכח"ל כלל גוונא שתחיה, ואף אחת מאלף אלפים לא יתכן שתחיה, וכ"מ נמי מהא דהקשו מ"ג א' מאיוב, אלמא דאי הוי עובדא וחיה ש"מ שאינה טריפה, ואם איתא דבאופן רחוק יתכן שתחיה א"כ אין ראיה כלל מזה, ואין לומר דכיון שאין הדבר ברור אם נטרפת בזה, לכך אם אירע שחיתה ין להכריע מזה ללאו טריפה היא מלתלות שהיא אחת מאלף שחיה, דהא למ"ד טריפה חיה לא מהני שהיית י"ב חודש לספק טריפה, אע"ג דודאי אף לדידיה רובא ורובא דרובא מתות וכמ"ס הרמב"ן, וה"נ למ"ד טריפה אינה חיה אם נימא דבאופן רחוק אף לדידיה משכח"ל שתחיה, ובאמת מעיקר הדין דמהני שיהוי לספק טריפה למ"ד טריפה אינה חיה ולא מהני למ"ד חיה, מוכח דלמ"ד אינה חיה לא משכח"ל כלל שתחיה דהא ודאי אף למ"ד חיה מ"מ רובא אינו חיות, ומ"מ לא מהני שיהוי ה"נ למ"ד אינה חיה, ובכלל במידת השכיחות הרי לא נחלקו, אלא ודאי למ"ד אינה חיה לא משכח"ל כלל שתחיה, וכן אמרו מ"ג א' אין מזכירין מעשה נסים משמע דכלא נס לא יתכן, וכבר הביא ראיה זו הרשב"א בתשובה ח"א סי' ל"ח, ותימא על המהרש"ל שנקט בפ"ג סי' פ' לעיקר דאף למ"ד אינה חיה מ"מ אחת מאלף חיה וכן הסכים בש"ך סימן נ"ז ס"ק מ"ח וכבר נתקשה בזה הב"מ בגליון סס. (ס"ו סק"ב ועי"ס המסד הדברים).

שם אמוראי נינהו ואליבא דר"י, א"ה, עי' מש"כ בחו"ב שבת קי"ב ב' דר' יצחק ב"ר יוסף אמר התם אליבא דר"י הלכה כסתם משנה. מ"ג ב' אמר עולא יסב לו קוץ בושט אין חוששין שמה הבריא, לפרש"י דאין בדיקה לושט מבחוץ לספק נקב, מתפרש אין חוששין שאין אוסרים אותה, ולפי זה אפשר דבאמת כריכה בדיקה לכתחלה כמה שאפשר אלא דאין הבדיקה מוחלטת כיון שאין לושט בדיקה מבחוץ, ומיהו מהא דמדמינן לה לספק דרוסה משמע שדינס שוה, ובספק דרוסה משמע דאף לכתחלה א"ל בדיקה למ"ד אין חוששין לספק דרוסה דומיא דספק על, ולמ"ד חוששין לספק דרוסה נראה

דאף צדיעצד אסרינן ציט צו קוז דומיא לספק דרוסה, וכן להסוברים דלענין ספק נקב מהני בדיקה לושט מבחוץ ולפי זה מתפרש אין חוששין שא"ל בדיקה אפילו לכתחלה וכמ"ס הרא"ש, מ"מ למ"ד חוששין לספק דרוסה ופליג אדעולא, אף צדיעצד אסר בלא צדק דומיא לספק דרוסה, והיינו דקשיא ליה להרא"ש ז"ל מ"ס מהא דמחט שנמלאת בעובי בית הכוסות מלד אחד כשירה, והיינו אפילו בלא צדק, [דאל"ה לא שייך למימר כשירה אלא הול"ל תיבדק], ואילו הכא דעולא למ"ד חוששין לספק דרוסה לא שרינן אפילו צדיעצד בלא בדיקה, ואע"ג דהרא"ש פירש ההיא דמחט שנמלאת בעובי בית הכוסות שאין צריך בדיקה כלל, וההיא דרבי מעשה שהיה כך היה שצדק, וא"כ אף אם נימא דלמ"ד חוששין לספק דרוסה נמי שרינן ציט צו קוז צשא"ל לצדוק ולא פליג אעולא אלא לענין לכתחלה להצריך בדיקה, נמי שפיר קשיא ליה להרא"ש מההיא דמחט שנמלאת בעובי בית הכוסות, מ"מ אם איתא דלהחוששין לספק דרוסה יס מקום להתיר צדיעצד הו"ל להרא"ש לדחוק דמחט שנמלאת בעובי בית הכוסות צריכה בדיקה לכתחלה וכדפלגינן אעולא ולא לעשות מחלוקת הסוגיות, אלא ודאי פשיטא ליה להרא"ש דלמ"ד חוששין לספק דרוסה יס לאסור בההיא דעולא אפילו צדיעצד והיינו דקשיא ליה מאי שנא ממחט דודאי אף בלא צדק שריא צדיעצד כדקתני כשירה צצרייתא.

ויס לתמוה לפירוש הרא"ש היכי שרינן יט צו קוז צושט בלא בדיקה, והרי כל ספק שאפשר לצררו חייבין לצרר, ואין לומר דלא חשיב ספק השקול משום דרוב פעמים אין הקוז נוקב מעבר לעבר, חדא דמיעוט המלוי ודאי הוי, ועוד דמשמע דספק גמור הוא וכדפרכינן מ"ס מספק דרוסה ומשתי חתיכות, וכמ"ס תו' דאדרבה מסתבר טפי לאיסור דבספק השקול לכו"ע מוקמינן אחזקה, איצרא גם צספק דרוסה יס לשאל כן למ"ד אין חוששין לספק דרוסה אמאי שרינן בלא בדיקה, אצל נראה דהתם א"א לצרר ע"י בדיקה דאף אם ימלא אדמימות כנגד המעיים או

הסימנים יס' להתיר שיס' לתלות האדמימות בסתם מכה, וזדרך הרגיל א"א להבחין שהאדמימות מחמת דרסה, ואף לזימנין דמשכחת לה שניכר מקום הפרטים מ"מ לא חייבו לבדוק בגלל זה כיון שהדבר רחוק שימצאו וגם הוא טורח גדול, אבל הכא בקוץ שאם ימצא נקב אסורה בודאי והדבר ספק איך יתכן להתיר בלא בדיקה, וכן במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות, וצריך לומר דלמאי דמסיק הרא"ש כהרמב"ן דלקושטא דמילתא מאי סבר עולא דחוששין לספק דרוסה ומ"מ אין חוששין שמה הצריא, ולפי זה מפרשין דיכב לו קוץ בושט לא הוי ספק השקול שמה ניקב ואף לא מיעוט המצוי דכולהו חייו צרייתא קוץ אכלן ולפעמים נתקעים הקוצים משהו בושט אבל אינם נוקצים, הלכך אין צריך בדיקה, ואפשר דאף אין צריך לראות אם אין הקוץ מעל"ע דסתמא אינו נתקע בחוזה, וכן משמע הלשון ישב כו' אין חוששין משמע שא"ל שום בדיקה, וכן במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד לכיון שרואים שאין המחט אלא מצד אחד לא חיישין שמה ילאה לחוץ וחזרה שאין דרכה לנקוב ולחזור, ומיהו הרא"ש לא הזכיר להכריע כהראב"ן מכאן הך קושיא דכילד יתכן שלא להצריך בדיקה בספק שאפשר לבררו, וצ"ע. (ס"ז סק"א ז' ועיי"ש עול).

מ"ד א' אי כב"ש כקוליהון וכחומריהון אי כב"ה כו', ברמב"ן הקשה מהא דאמר ע"ז ז' א' בדאורייתא הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל, ולידד לחלק בין מחלוקת יחיד ויחיד למחלוקת צ"ש וב"ה שהיא מחלוקת כל חכמי ישראל, אבל סתם פי' זה מהאי דאמר בעירובין ו' ב' ואבע"א ה"ק כל היכא דמשכחת תרי תנאי כו', מבואר דאף בתרי תנאי כן, לכך תירץ דזה דוקא בדאיכא חומרא וקולא למר וחומרא וקולא למר, אבל בשאחד מחמיר בכל ואחד מיקל בכל בדאורייתא מחמירין ובדברי סופרים מקילין, ואף דלס"ד לא ידע לחלק בין סתמן אהדדי ואפ"ה לא פריך מהא דע"ז שם, פירש הרמב"ן דלמאי דס"ד הוי

סבר דהענין נידון בכל מלוא ומלוא שיש לנהוג בכל הלכות המלוא
או כמר או כמר, ולמלאי דמסיק הדבר תלוי בסתרון אהדדי, אבל
בשאלה מחמיר בכל לעולם הלך אחריו בדאורייתא.

ועי' בריטב"א ע"ז ז' א' שתירץ בע"א לחלק בין הדבר שהורו
עליו, להוראה זו עצמה בדבר שלא נשאל לפנייהם, וז"ע. (ע"ז ז' א').

רס"י ד"ה דאקפל וקפלו את האצנים כו', בפשוטו קפלו את
האצנים היינו שהרסו את המזבח והניחו האצנים זה על זה
ולקחום למלון, וקרי קיפול הריסת המזבח והנחת האצנים זעג"ז,
וז"ע בלשון רס"י, ולא משמע כלל שקילפו את הכתב, דבפשוטו
הניחוהו שיוכלו ללמוד ממנו, והרי לר"י שדוהו בשיד לשמרו, ולשון
קילוף נזכר סוטה ל"ה ב' וקילפו את הסיד, ואולי לזה נתכוין
רס"י, וז"ע.

מ"ד ב' שלא אכל מזהמה שהורה זה חכם, בהוריות ב' ב' אמרינן
לחכמים יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב, ויש לעי' בטעמא דלא
חשיב אנוס, אם הוא משום שיש מקום להמנע מלסמוך על
הוראה, וכדאמרינן הכא שלא אכל מזהמה שהורה זה חכם,
וכמס"כ רס"י יצמות פ"ז ב' דאיבעי לה לאמתוני, או דאמרינן
שהיה לו ללמוד עד שהיה מעמיד את הסנהדרין על טעותם,
ונפ"מ במידי דמלוא כגון שהיה לו חלב של קרבן, שאם ישאירו
יעבור על לא תותירו לפי מה שהורו ב"ד שהוא מותר, אם כה"ג
חשיב כאנוס, כיון שאינו ראוי להמנע, או"ד שהיה לו ללמוד, [ואף
אם נימא דבהורה חכם מסבירא ראוי להמנע אף במקום דאיכא
חשש נותר, דכיון שיש בזה ענין וכדנפקא לן בסוגיין מקרא, שב
ואל תעשה עדיף, אכתי נפ"מ כשהורה שלא מסבירא, דגם בזה
יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב, ובזה ליתא להאי דינא דהורה זה
חכם כמבואר הכא].

שם בוכרא לאשומא מזדבן כו', א"ה, עי' מס"כ בזה בחו"ב תמורה
ח' א' בשיטת התו' והרמב"ן אם הוא מדאורייתא או מדרבנן.

שם אמר ר"ח איזהו ת"ח זה הרואה טריפה לעצמו, א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"כ בכורות. בכורות ל"א א' ת"ר כל הבכורות אדם רואה חוץ משל עצמו ורואה את קדשיו ואת מעשרותיו ונשאל על טהרתו כו' דאי בעי מיתשיל עלייהו כו' דהא חזא ליה בימי טומאתו. כבר תמהו בתו' דאטו תרומה דלא חזיא בימי טומאתו מי לא מהימן, ומיהו מה שהביאו מההיא דעירובין ס"ג דחזא סכינא לעצמו, התם בידו הוא, אבל מהא דחזא טריפה לעצמו כדאמר חולין מ"ד ב' איזהו ת"ח זה הרואה טריפה לעצמו כו' איזהו שונא מתנות כו' עליו הכתוב אומר יגיע כפיך וגו', מוכח דבידו להכשיר לעצמו, ועוד דאם באלו לדמות איסור והיתר וטהרות לבכורות, הרי בבכור אף נקטעה ידו אינו מתיר לעצמו, וא"כ דכוותה בשאר איסורין יאסור לשכור בביתו הראוי להורות שיסב ויורה, והר"ס בפ"ב דנגעים מ"ה כתב דשמא יס' לחלק בין אתחזק איסורא ללא איתחזק, ולא נתפרש דטהרות מאי אתחזק איסורא איכא, אדרבה סתמא אתחזק היתירא וספק אם נטמא, ועוד דסברא דאתחזק איסורא מהניא למי שאינו יודע שאין לו להאמין ע"א שצא להוציא מחזקה, אבל כאן שהכל לפניו ויודע להורות מה שייד חומרא דאתחזק איסורא, הרי הוא יודע עכשיו שזה היתר והגידון לו לעצמו, (והרי גם באיסור אשת איש כשניסת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי לא מפקינן לה), וחשש טעות לא מאלנו דבבכור החשד הוא על מזיד וכמו שנחשדו להטיל מום, גם לא מאלנו חשש טעות טפי באתחזק איסורא מבאתחזק היתירא, ואטו נימא דכל הוראות אדם לעצמו ספק נינהו, ועו"ק דהא בבכורות ענין מחודש הוא שמאלנו שכהנים נחשדו על כך, הא בכל התורה כולה אינם חשודים, וא"כ אם אינם רואים בכורות עצמם מהיכי תיתי נחוש לחשדם גם בטהרות.

ונראה דאפשר לפרש דבאמת הך ברייתא אתאי לאשמועינן דנחשדו רק בבכורות ולא על קדשים ומעשרות וטהרות, וכיון דלא נחשדו שפיר נאמנים בכל ענין, ולפי דקדוש היה להקשות קדשים וטהרות

לזכור לצתרווייהו יס הפסל ממון והם לזכרים מחודשים כקדשים וטהרות, והיה מקום לומר להזעלים חסודים גם בזה, לכך אשמועינן לזזה אינס חסודים, ופירשו בגמ' הטעם שלא נחשדו בקדשים משום דאי בעי מתשיל, ובמעשרות משום דאי בעי מטיל מוס בכוליה עדריה, ובטהרות משום דסתם טהרות חזי בימי טומאתו, ואי משום תרומה דבר מועט הוא וזהירין ביה ולא נחשדו משום כך, וכש"כ בכל איסורים דכולם נאמנים ולא נחשדו, ובאמת דכל הגי לא דמו לזכור דזכור לאו במאורע עסקינן, אלא כל זכור הרי הכהן יושב ומלפיה למומו שלא יטרוך לעלות עמו לירושלים, משא"כ טהרות שהגידון אם אירע ספק טומאה, וכן קדשים ומעשר הוא המקדישם לעצמו, ולא דמי לזכור שישראל מביאין לו, ובגמ' הוסיפו עוד טעמים למה לא נחשדו, אבל עיקרא דמילתא שלא נחשדו בשום ענין בקדשים וטהרות ונאמנים בכל גווני.

והנה התו' הזכירו כדבר פשוט דגם בתרומה נאמן הזעלים להורות, וסתימת דבריהם דאין חילוק בין איתחזק איסורא ללא איתחזק, וכן בנדה כ' ז' נקטו בפשיטות להזעל רואה דמי אשתו, ומסתברא לזה דמי לאתחזק איסורא, דלע"ג דנדה לא חשיב אתחזק איסורא כמ"ס תו' יצמות פ"ח א' גיטין ז' ז' משום דאינה בחזקת שתהא רואה כל שעה, ונאמנת לומר שפסקה מלראות, מ"מ בזמן שהיא בנדתה והגידון על מראה אם הוא טמא יס לחשבה כחזקת טמאה, וכן להרא"ש נגעים שם אדם מורה בנגעי עצמו אף לטהרו וכמס"כ לעיל, אף שהוא בחזקת טמא, וגם הר"ש לא הזכיר לחלק בין אתחזק ללא אתחזק אלא בלשון שמה, וגם לפ"ז יס אורח לדחוק לטהרות דסוגיין איירי באתחזק טומאה, דאל"כ אין שום ריוח מחילוק באתחזק, וכמדומה דעמא דבר דאדם מורה בתוך ביתו באיסור והיתר אף באתחזק איסורא, [שו"ר בתשו' מהר"ח א"ז סי' נ"ג שכתב דלא נהוג עלמא כהר"ש, ועיי"ש שהאריך ליישב סוגיא לזכורות], ועיי' ט"ז יו"ד סו"ס י"ח, ועיי'

בספר מרן זללה"ה נגעים ס"ד ס"ק י"א למשמע דרק באיסור
מפורסם יס מקום לדון אם הבעלים נאמן משום דלתו למחשדיה,
ול"ע. (עד כאן).

מ"ו א' ניטל הכבד כו', עי' מש"כ בזה לעיל מ"ב א' במתני'.
סם אמר ר"פ הלכך בעינן כזית במקום מרה, הגרע"א ז"ל בגליון
השו"ע סימן מ"א ס"א נסתפק אי כל השטח שכנגד המרה חשיב
מקום מרה ואפילו ניטל כזית ראשון שליד המרה ונשתייר כזית
שלאחריו נמי שפיר דמי או"ד דוקא בעי כזית הסמוך למרה, ולו"ד
ז"ל היה נראה דודאי במקום מרה אין פירוש כל השטח שכנגד
המרה, אלא מקום המרה ממש, וכן מוכח בהג"א בשם ראבי"ה
שכתב להוכיח דניטלה המרה כשר מדאמרינן במקום מרה ולא
אמרינן אלא המרה, ואם איתא דבמקום מרה פירוש כל שטח
הכבד שכנגד המרה, ודאי לא הו"מ למימר אלא המרה דפירוש
בסמוך למרה, אלא ודאי מקום המרה ואלא המרה כי הדדי
מתפרשי בסמוך למרה אלא דמקום מרה משמע ליה ז"ל דאפילו
ניטלה המרה, וועי' סימן ו' סק"ג מש"כ ליישב דכיון דאפילו נתלש
בשר הכבד מן המרה נמי כשר לכך אמרו במקום, ולפי זה כל
שניטלה אפילו רצועה דקה מכל שטח הכבד שכנגד המרה,
טריפה.

ומיהו יס להסתפק אם צריך שכל הכזית יהיה כנגד מקום מרה או
דכל שגשאר כנגד המרה מקצת כבד שאינו כרצועה ואינו מרודד
הרי הוא טופל אליו אף מקצת שאינו כנגד המרה אלא מן האד
וחשיב נשתייר כזית במקום מרה, ושמא בעי דרוב הכזית יהיה
כנגד המרה, ול"ע בזה, ועי' להלן.

סם לדלול זה איני יודע מהו, בשו"ע סימן מ"א ס"ג ואם יבשו אלו
הב' זיתים כו', ונראה סמך לזה בגמרא שאמרו לדלול זה איני
יודע מהו אי למ"ד במקום מרה האיכא אי למ"ד במקום שהיא
חיה האיכא, ומה שייך להזכיר מקום מרה ומקום שהיא חיה כיון
שהגידון בשכל הכבד קיים, אלא ודאי זהו כל עיקר הכבד ולכך

סייך להזכירו וכאילו אמר הרי חלק הכבד המעכב איכא, אח"כ
ראיתי שכבר רמז לזה מרן זללה"ה בהערות חולין.

ובגליון הגרע"א ז"ל בשו"ע שם נסתפק אם נשאר פחות מכזית
במקום מרה וכל הכבד קיים מהו וכן נסתפק בפמ"ג, והנה משמע
שם ניטל כל הכבד ולא נשתייר אלא כזית חליו במקום מרה
וחליו שלא במקום מרה ודאי פסול ודוקא בנשתייר כל הכבד
דיינינו, וז"ע מה מקום להכשיר בזה הא העיקר לכבד שבמקום
מרה הוא הכבד המעכב ומ"ל אם שאר הכבד שאינו מעכב קיים
או לא, אבל יתכן גוונא שאף בלא נשתייר אלא כזית יס מקום
לדון, ולעולם מקום מרה היינו הסמוך למרה ממש ומ"מ הוא
טופל אליו את הנטפל אליו בחיבור שלם להיות נחשב כזית, וה"נ
י"ל שהוא טופל אליו מעט מן הצד ללא אשכחון חשיבות מיוחדת
לכנגד מקום המרה, להלן מן המרה, וכמו שנסתפקנו לעיל, והוא
שהחיבור הוא חיבור שלם להיות נחשב כזית במקום אחד שאינו
מרודד ואינו כרעועה, [ואפשר דבעי נמי רובו במקום מרה], אבל
אם נשאר כרעועה במקום מרה ודאי פסול, וכבר חלק מרן
זללה"ה שם על הגרע"א ז"ל בזה עיי"ש.

מ"ז ב' האלתי ב' ולא היה ב' דם ברית, א"ה, עי' מש"כ בחו"ב
שבת קל"ה א' בהא דקים להו לחז"ל שיש במצות מילה גם ענין זה
של הטפת דם ברית, ובהא דמשמע שראוי לדחות המילה מטעם
זה אף אילו לא היה סכנה.

תוד"ה אלא, עי' מש"כ בחו"ב סוכה ל"א ב'.

מ"ח א' ריאה שנקבה כו', מתבאר בסימן ו' סק"ב.

נ' ב' ת"ר מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות כו', עי' מש"כ בזה
בסימן ז' סק"א ג'.

מלשון מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות נראה לדקדק לאפילו כל
המחט נמצאת באמצע עובי הדופן ואין ממנה ולפנים כלום נמי
כשירה כל שאין נראה נקב בצד השני, ולשון נמצאת מבואר בסוגיין
דאינו מתפרש על תחובה, ואם איתא לאירי שהמחט בפנים

ונתחבה קצת בעובי הדופן הו"ל למימר מחט שיטבה צבית הכוסות או ישב לו מחט צבית הכוסות, אלא משמע לאף בשנמאלת כל המחט באמצע הדופן נמי שרינו, ובשט כה"ג מסתברא דטריפה לכו"ע אי אין צדיקה לושט מבחוץ אף לענין נקב, ואם יש צדיקה אסורה בלא צדיקה, דכשנתחב כל המחט או הקוץ באותו עובי קרוב הדבר לחוש דניקב כולו, ולפי זה ע"כ לחלק בין עובי דושט לעובי צבית הכוסות ול"ע, ועי' ט"ז סי' מ"ו סק"ד שכתב לאסור בנמאל כל המחט בעובי צבית הכוסות ומשום שיש לחוש שנתחב מבחוץ, וכנראה כונתו ז"ל בנמאלת בחלק העליון של צבית הכוסות ומשום שהמקום רחב אין דרך מחט להתחכך שם ולהתקע, ולפי זה יש לפרש הא דמחט שנמאלת דוקא במקום הפרש דהיינו בחלק התחתון של צבית הכוסות, ול"ע. (ס"ז סק"ג).

נ"א א' הגליל פי המכה כו', הא דבהוגל פי המכה חייב המוכר להחזיר הדמים, אע"ג דקרוב הדבר שאם היה מתנה שאינו מקבל אחריות טריפה, דמ"מ היה הלוקח מקיים המקח, כמ"ס הרא"ש פ"ג סל"ד לכל לוקחי בהמות אינם נמנעים מלקנות משום ספק טריפות, נראה דהוא משום שאין הדבר הגון מכל המוכר, דכיון דאין בהמתו שלימה, הרי הוא פסידא דידיה, ואינו צדין שיחייב את חבירו לשלם לו בעדה ככשירה משום שאינו יודע, וכ"ז כשיתברר, אבל בכל ספק אמרינן דהלוקח היה מקיים המקח גם בלא אחריות המוכר, וגם בסתמא לא היה המוכר מסכים למקח שלעולם יוכל הלוקח לבטלו בטענת שמא, והלכך הכל באחריות הלוקח, וכאילו התנו כן בהדיא, וכיון לכל מקח בסתמא כן הוא, הרי זה שויות הבהמה האמיתי, והלכך יש לחייב את המזיק בתשלומין הללו. (וי"א ב' ועי"ש).

שם המוליא מחבירו עליו הראיה, הרמב"ן והובא ברא"ש ובר"ן הוכיח לאף בנמאל סירכא צבהמה, דהוי פסידא דמוכר, ולא אמרינן דכיון דהוא מידי דשכיח איבעי ליה ללוקח לאתנויי ומדלא התנה מחל כדעת ה"ר אפרים ובעה"ע דסברי הכי, דהא בסוגיין

דב"צ ז"צ אע"ג דרובא גנבי אפ"ה לא אמרינן דהלוקח מחל, ובמחנ"א הלכות אונאה סי' ג' הש"י דשאני הכא דאכתי לא יהיב דמי וכיון שהוא מוחזק אינו ממנהר להתנות, עי' תו' קדושין י"א א' ד"ה הנהו, ולכאורה אינו מובן דהא הסוברים דבסירכא כיון שלא התנה מחל סברי דגם מוליאין ממנו דמי הבהמה אם אכתי לא שילם, וספיר הוכיח הרמב"ן דלא כוותייהו, ונראה דעת המחנה אפרים דהתם כשהולך לשחוט את הבהמה ע"כ הוא מחליט את המקח, ואם לא התנה מחל, דלאו כל כמיניה לשחוט בהמת חבירו ואח"כ להחזירה לו מחמת מוס דשכיה, דהו"ל לאתנויי, משא"כ בעבד דיכול להחזירו, הרי כל זמן שלא שילם לית לן למימר דכבר ידע ומחל במידי דשכיה.

עוד הביא הרמב"ן ראיה משור נגחון, דאיכא למ"ד סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי, וא"כ שכיחי נגחנים ואפ"ה לא אמרינן דמחל, ובגוונא דאינו יכול לומר לשחיטה מכרתיו כגון בגזר' דזבין לרדיא מפקינן הדמים מן המוכר, והש"י במחנה אפרים שם דקיי"ל סתם שוורים בחזקת שימור קיימי, והדברים תמוהים דאטו פליגי במדת השכיחות דנגחנים, הלא לא פליגי אלא אם חייבה תורה במדה זו, וכיון דאיכא למ"ד דלאו בחזקת שימור קיימי, הרי פשיטא דשכיחי נגחנים טפי מסירכות, ואפ"ה לא אמרינן דמדלח התנה ש"מ דמחל.

ויש מקום לומר דבעבד ושור כיון דאין כאן הפסד אלא טירחא, דהא איירי כשאין הדמים מוכיחין, בזה אינו חושש כ"כ להתנות אף דשכיחי, דסבור שהמוכר יסכים להחזיר המקח, וגם אם לא יסכים אין כאן הפסד, משא"כ בסירכות דבשחיטה הוא מפסיד הרבה למוכר, בזה יש לו להתנות במידי דשכיחא, וכשלח התנה הפסיד. – ועי' צרא"ש שהסכים לדעת הר"א ובעה"ע משום דיך לחלק בין מוס שהמוכר מכירו, לסירכות דגם המוכר אינו יודע מהם, דבניכרים אינו מתנה משום שסומך על המוכר שלא יאנהו, ולכאורה בעבד אם רובא הכי איתנהו, אין לחייב את המוכר

להודיעו, והו"ל להתנות. (ב"ב ז"ב).

תוד"ה המוסיף ואמאי לא אמרינן כאן נמלא וכאן היה כו' וי"ל
ללא דמי כו' ועוד כו', לכאורה אם נשרף הבגד ושם הגידון כמה
היה שוה, לאם היה בו כתם דמיו פחותים, הרי אין שייך כאן כלל
סברת כאן נמלא וכאן היה, שהרי הגידון איזה חלוקה השאילה, וה"נ
השתא נמי אין כאן נידון אלא איזה חלוקה שאלה, ונראה דזה בכלל
תירוצם דכיון דאין כאן מקח ולא שינוי רשות, ממילא לא שייך כאן
נמלא וכאן היה, ולכאורה מוכח מדבריהם דכל שנוכל הספק
ברשותו עליו הראיה, אפי' בדליכא חזקת הגוף לאידך וכדעת ה"ר
אביגדור שבמרדכי, אלא ש"ל דעדיפא וקושטא קמשנו. (כתובות
ע"ו).

נ"ג ב' מ"ס מעשה קא עביד בהו ומ"ס מחמת בעתותיה כו', לשון
זה לאו דוקא דתרווייהו סברי שיס פנים לכאן ולכאן אלא דפליגי
בספק אי חוששין או לא, וכדאמרינן סתמא חוששין לספק דרוסה
או אין חוששין, וכן לעיל מ"ג ב' פרכינן ומ"ס מספק דרוסה
ומבואר שהוא נידון בספק אי חוששין.
סם בקוץ עד שתינקב לחלל, יס בזה כמה גווני ונתבאר בסימן ז'
סק"ה.

נ"ד ב' הדקין שבכלי חרס כו' שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לוג כו',
א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"ב כלים. לפי גירסא
שלפנינו במשניות מכדי סיכת קטן ועד לוג, לא נתפרש במתני'
שום שיעור לשברים שלהם, דמכדי סיכת קטן ועד לוג מתפרש על
שיעורם כשהם שלמים, וכן פי' בערוך הוצא במלאכת שלמה
ובמהרש"ל בח"ס חולין נ"ה א', [ומיהו שם הגירסא כדי ומ"מ
פירש דהיינו כשהוא שלם], וכתב דאפשר דילמד עליון מתחתון
דשיעורו אחד מל"ו בלוג, או דשיעורו כדי סיכת אבר קטן של קטן
בן יומו, דסיכת קטן מפרש לכולו קאמר, והרמב"ם בפיה"מ וכן
ביר פי"ח הי"ג פירש דשיעורו ברביעית, וכעין דקתני בסיפא
מסאתיים ועד שלש ועד חמש, ה"נ קתני ברישא מכדי סיכת קטן

ועד לוג ועד סאה, אבל קשה דא"כ מלוג מיותר דלא הול"ל אלא
ועד לוג ועד סאה, ועו"ק דבחולין נ"ה א' אמרינן מאי לאו לוג
כלמטה לא לוג כלמעלה, ותניא נמי התם לוג כלמטה סאה
כלמטה, אלמא דיך שיעור המתחלף בלוג, ואילו לדעת הרמב"ם
מסיכת קטן ועד סאה חד שיעורא הוא, וכבר הקשה כן מרן
זללה"ה וכן ברש"ס, וכעת ראיתי ברמב"ן חולין שם שכתב ג"כ
דנוסח הגמ' בחולין דלא כהרמב"ם, אבל לפי גירסתנו במסנה
משמע כהרמב"ם, עי"ס.

אבל בחולין שם גרסינן בכדי סיכת קטן, וכ"כ בתוי"ט בשם
מהר"ם, ולפ"ז מתפרש שפיר כפי' רש"י ותו' והר"ס והרא"ס,
דה"ק שיעורן בכדי סיכת קטן, ושיעור זה הוא בדקין שהם עד
לוג, כלומר הדקין שבכ"ח עד לוג שיעורן בכדי סיכת קטן, וכן
בדר"ע יש לגרוס כן וכמס"כ בא"ר לגרוס כדי סיכת קטן עד כו',
ועי' בהגהות הגר"א לתו"כ.

ומס"כ הר"ס דר"ע לא פליג אדר"י א"ע מנין למד ז"ל כן,
ובפשוטו ר"ע קובע מדתן לפי סוג הכלים ולא לפי גדלן, ואפשר
שהוא לפי עובדין ועיבודן, ויש שהוא יותר מסאה ושיעורו ברביעית
ויש שהוא פחות מסאה ושיעורו בחצי לוג, וכנראה למד ז"ל כן
מלשון אני איני נותן בהם מדה דלכאורה הוא שפת יתר, אלא בא
לומר דבאמת השיעורים נכונים אבל אני שונה שיעורים אלו על
פי סוגי החציות, ועי' להלן פי' הרמב"ם ולפירוש נמי מיושב לשון
זה.

ומדברי הרמב"ם בפ"ח הי"ג נראה דמפרש דר"ע נמי סובר הנך
שיעורים דר"י, אלא שעל פי השיעורים האלו נקבע הדין בסוג
הכלים שנעשים למדות אלו ולא שהמדה ממך גורמת, וכאילו
אמרינן סוג החרס שעושים ממנו כלים עד סאה שיעורו ברביעית,
ואפי' אם עשו מחרס זה כלי המחזיק יותר מסאה נמי כן דינו,
וסוג החרס שעושין ממנו כלים עד סאתיים שיעורו שצריך בחצי לוג
אף אם עשו ממנו חצית שמחזקת יותר מסאתיים, והיינו לשון אני

איני נותן בהם מדה לפי גודל הכלי ממך, אלא לפי הסוג המתיחס לגודל הזה, ופסק כר"ע, ועי' בכ"מ שם דנקטו דברי הרמב"ם כר' ישמעאל ונתקשה בטעמו ז"ל, ולמך"כ יש לפרש דברי הרמב"ם כר"ע וכמך"כ בפירושו להלכה כר"ע, וכדקיי"ל בעלמא, עי' רש"ף.

הרמב"ם שם הט"ו הביא מתני' דהפכים הגלילים שיעור קרקרותיהן כל שהן, דמפרש דסתמא דמתני' היא וכו"ע מודו בה, והטעם משום שוליו חדין והדפנות זקופות ומינכרא קבלתו בכל שהוא, אבל בר"ש מבואר דמפרש דריב"ז קאמר לה ור"י ור"ע פליגי, ולדעת הרמב"ם כש"כ כלי חרס שלם שאין שיעור לקבלתו, אפי' אין שוליו חדין, והרי לפי' הרמב"ם דמתני' אין כדי סיכת קטן שיעור לשברים, אלא הוא במדות הכלים, וכן לידדו בתו' חולין נ"ד ב' שאין שיעור לכ"ח, וכן דעת הרמב"ן והר"ן שם, וזה ללא כדעת הר"ש והרא"ש כאן, וועי' ר"ש מקואות פ"ד מ"ג ודבריו ז"ל ז"ע, ובאמת בכל כלי קיבול לא מלאנו שיעור וכמך"כ הרמב"ם בפ"ב ה"א, ותנן נמי בפ"ל מ"ב בתרווד של זכוכית אם מקבל כ"ש טמא, ובתוספתא בר"ש שם גם בשל עץ ועם, ולמאי ללא גרסינן דמתני' הן שפיר מתפרשא מתני' רק בשברים, וכאילו הוי קתני הדקין שבכ"ח שגזרו וקרקרותיהן כו', וכן בפכים הגלילים לא נזכרו אלא קרקרותיהן. (כלים ס"ב ס"ק ט"ו).

נ"ה א' שיעורן בכדי סיכת קטן כו', עי' מש"כ לעיל נ"ד ב'. – בדברי הראשונים בזה, עי' חו"ב כלים ס"ג סק"ב.

שם דא"ר אבהו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל, [עיקר מילתיה דר"א אהא איתנייא, דבעינן כגרים ועוד], נראה דעיקר הגידון הכא בעד ועד בכלל ועד ולא עד בכלל אינו נידון פרטי במדת השכיחות ממאכולת, אלא בכל השיעורים שקבעו חז"ל יש מקום לדון על שיעור מסוים בין להקל בין להחמיר, ולעולם זה השיעור נקבע לעצם השיעור, שבכל השיעורים אין שייך למאס במשהו, על הסבה המחייבתו, וקביעת

השיעורים חלק מן התורה הוא, ונמסר לחכמים, ולפיכך לעולם יש לדון בשיעורים שקבעו חכמים אם עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל, שלעולם זה השיעור המסופק הוא הגובל בין שני הקצוות ונקבע הוא לעיקר השיעור אלא שיש לדון בו בעצמו בין להקל בין להחמיר, וקאמר ר"א שצכל השיעורים החמירו חכמים על השיעור הממוצע ודינו להחמיר, אבל בכתמים הקילו בו, (והדברים מוכרחים, דאל"כ יקשה למה באמת קבע כאן התנא שיעור גרים ונשתנה כאן מצכל השיעורים דלעולם להחמיר והכא להקל וכי לא היה יכול למלא שיעור אחר שהוא כגרים ועוד ויהא גם כאן להחמיר, וגם למה באמת בחר בשיעורים לעולם שיהא להחמיר וכי לא היה יכול לבחור בשיעורים שלעולם יהא עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל, וברש"י מפורש בהדיא כמש"כ). (נדה ס"ט ס"ק כ"ו).

תול"ה שיעורו, בדעת תו' דאין שברי כ"ח מקבלין טומאה אא"כ חישב עליהן, עי' מש"כ בחו"צ כלים ס"ב ס"ק י"ז, ס"ג ס"ק י"ג. נ"ו א' מתני' אלו טריפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת כו', א"ה, עי' מש"כ לעיל כ"ז ב' למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה דנראה דאע"ג דשהייה לא פסלה, מ"מ היינו דוקא בעוסק בהריגתה, אבל ניקב הושט על ידי אדם שלא על דעת לשחטה, הוי טריפה, אף אם יסלימו אח"כ לרוב, ומהא דתנן אלו טריפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת, ומשמע דמדאוריתא הוא דומיא דשאר טריפות, אין ראיה, די"ל בנעשה ע"י חולי, מלבד דאיכא נמי לאוקמה כרבי דיש שחיטה לעוף מן התורה.

נ"ז ב' אמרו לו והרי הרבה מתקיימות שתיים שלש שנים, נראה דלאו ממעשה שהיה קאמרי, דא"כ היה רבי מודה להו, וגם הוי תיובתא למ"ד טריפה אינה חיה, וכמ"ס הרמב"ן דודאי בנסיון לא מלאו טריפה שחיתה, אלא דהרבה שנמלאו טריפות וקרוב הדבר באומדנות שכבר אירע בהם טריפות זו שתיים שלש שנים, הרי דנתקיימו ב' ג' שנים, ומיהו למש"כ בסימן ו' סק"ב דיש סוגי

רפואות שאינן מזילות מדין טריפה, אפשר לומר דבאמת הרבה מתקיימות אלא דמ"ד טריפה אינה חיה סבר שעשו להם מן הרפואות הללו, או שנזדמנו להם.

ונראה דהגידון אי טריפה חיה הוא נידון כללי בכל הטריפות, וכל שתמלא טריפה אחת מאלו שנאמרו למשה מסיני, שחיתה י"ב חודש, זה מעיד על כל הטריפות כולן שיכולין לחיות, ונראה דהרבה סוגי טריפות לכו"ע אינן חיון, ללא מסתבר דפסוקת הגרגרת או הושט דחשיבא שחיטה מספקת לר"ע קודם חזרה להוציא מידי נבילה דיהיה מ"ד דחיה, אלא דמ"ד חיה ס"ל דאין ללמוד ממה שהן טריפות שאינן חיות, וממילא יש טריפות שיכולות לחיות, והא דקאמרי הרבה מתקיימות הכונה מכלל הטריפות כולן יש מהן הרבה שמתקיימות, אבל אין הכונה שמכל סוג מן הי"ח טריפות הרבה מתקיימות. (ס"ו סק"ב).

שם רבי אומר סימן לטריפה שלשים יום, לפי זה נ"ל דבמציאות לא נתקיימה שום טריפה ל' יום, וכמ"ס הרמב"ן לענין י"ב חודש, ול"ע.

נ"ח א' אלא הא דתנן ולד טריפה כו', בתו' בכורות ז' א' ד"ה והא הקשו כיון דאין חוששין לזרע האב מאיזה טעם תחשב ולד טריפה זה וזה גורם כו', ול"ע מאי קשיא להו הא התם לענין יחוס דיינינן אם חשיב מקלת שה ע"י שאביו תיש, וספיר י"ל דאין חוששין לאב והעיקר האם, וכדאשכחן נמי זכר לדבר באדם, דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, אבל הבא דיינינן אם הטריפה לחוד יכלה לגרום לולד, וכיון שלא יכלה אלא בצירוף הזכר ספיר חשיב זה וזה גורם, וכמו אגוז שנטעו דחשיב האגוז גורם, ונראה דיש לפרש כן בכונת תו' ד"ה מכאן סנהדרין פ' ב' ד"ה אלא שכתבו לחלק בין אם שניהם היתר לבין אם אחד היתר ואחד איסור, ולכאורה אין הדברים מובנים דמאי נפ"מ בזה, אבל נראה דכונתם להתם כל אחד היתר ואין כאן נידון בשותפותם, לכל חד עושה פעולתו המיוחדת לו, והגידון אם פעולת הזכר מועילה

ליחם אחריו, וספיר אמרין דאין חוששין לזרע האב, אבל כד דיינינן אם האם הטריפה לבד גרמה לולד, אמרין ספיר דגם האב גרם, וכיון דהוא כשר, הו"ל זה וזה גורם, ועי' בנחלת צדוק סי' א'. (בכורות ז' א').

סם כשעיברה ולבסוף נטרפה, הגרע"א ז"ל כתב להוכיח דטריפה זכר אינו מוליד מהא דהכא ובתמורה ל"א מוקמינן פלוגתא דר"א ור"י אי וולד טריפה כשר למזבח למ"ד טריפה אינה יולדת בעיברה ולבסוף נטרפה ופליגי אי עובר ירך אמו, ואמאי לא מוקמינן דפליגי בזה וזה גורם כמו למ"ד טריפה יולדת, וכשהזכר טריפה, ונראה דלשון וולד טריפה מתפרש שהאם טריפה, דסתמא דמילתא האב אינו ידוע, הלכך ספיר מפרשין דפליגי בעובר ירך אמו, (גם עיקר הדין כשהזכר טריפה אם יש לאסור מדין זה וזה גורם אינו פשוט ויש בזה מקום עיון, עי' תמורה ל"א א' לענין אפרוח ביטל טריפה, וההיא דבכורות ז' א', י"ל דלענין מין שאני דע"כ יש גם ענין בזה לזכר, משא"כ לענין טריפות). (סנהדרין ע"ח א' סק"ה).

נ"ח ב' כל יתר כנטול דמי, הרשב"א בתשובה סימן ל"ח מסיק דבאמת לא יתכן שטריפה תחיה י"ב חודש, ואין לנו להאמין למעיד שחיתה, וכמו שאמרו בגמרא נ"ז ב' תוך י"ב חודש הוי או בימות החמה וכיו"ב, וביותרת אידל לומר דאולי על אלו לא אמרו שאינן חיות, אלא דדינן כניטל ואם ניטל אינה חיה גם זו טריפה אף על גב דחיה, ובאמת ביתרה לעולם אפשר שאין היותרת בתפקיד שלם ובזה י"ל דלא אמרין כנטול דמי, דענין יתר כנטול היינו דאם כח פעולת האבר נחלק לשנים הרי כל אחד אין בו כושר פעולה הראוי, אבל יתכן לפעמים ביותרת שאחד הוא עיקר והשני טפל ואז אין לו דין יתר כנטול, ואף שאין לנו בקיאים בכך מ"מ בימי חז"ל ודאי היו בקיאים בכך, ונראה דמיאן הרשב"א בזה משום דאף לאחר שחיתה י"ב חודש נראה לו לאסור, דכיון דאין לנו בקיאים וקבלנו דכל יתר כנטול דמי אין לנו להכשיר שום יתר אפילו לאחר ששהה י"ב חודש, ואפשר לקיים גם דין זה, ונימא

דיתכן שתגבר פעולת האבר היתר במשך הזמן אף שבתחלת צרייתו היה צחינת טפל ולא הפסיד פעולת האבר העיקרי, ולכך לעולם חיישין דילמא השתא טריפה היא, ולמש"כ בסימן ו' סק"ז דיך סוגי רפואות המועילות לטריפה שתחיה ואין מועילות להכשירה ניחא טפי דאימא דנזדמנה לה רפואה כזו, [כגון שנסתמו העורקים ליותרת וכיו"ז], ומ"מ נשארה טריפה לענין איסור. (ס"ו סק"ז ועי"ך המשך הדברים).

ס' א' תוד"ה הרכיב וא"ת מתני' היא כו' וי"ל כו', מדצריהם ז"ל מבואר דמרכיב ירק בירק חייב משום שדך לא תזרע כלאים, וא"כ להיקשא דמה בהמתך בהרבעה, אלא לא גרע מרכיב מזורע סמוכים, אלא דהיקשא לרצויי אחי דהרכבה גרע טפי ואסור אף בחו"ל ואף ירק באילן ואילן באילן, אבל בא"י ומרכיב ירק בירק א"כ להיקשא, ולפיכך ע"כ לפרש הא דמיבעיא לן הרכיב ב' דשאין דהיינו בחו"ל או בצן נח או צמינים שאין בהם כלאי זרעים, או אי בעינן מפולת יד, [כ"פ מרן זללה"ה כונתם וכו"ה בהדיא בתו' שאנץ ס"פ הפרה], אבל לו"ד היה נראה דהרכבה לכו"ע הוא ענין מיוחד ולולא היקשא לא היינו למידין איסור הרכבה מאיסור זריעה, [ואף אם היינו למידין היינו מכח ק"ו ואין עונשין מן הדין], וספיר קמיבעיא לן אי מיתסרא הרכבת דשאין מהיקשא, [דכל הנלמד מהיקשא היינו חוקים שחקקתי לך כבר והיינו למינהו ומיבעיא לן אי למינהו דעשייה חשיב כלמינהו דליווי וחשיב חוקים שחקקתי לך כבר], ואי לא מיתסרא אין לוקין עלה משום שדך לא תזרע כלאים שאין הרכבה בכלל זריעה, ומתני' דאין מביאין ירק באילן ולא ירק בירק י"ל דמדרבנן ודאי מיתסרא דלא עדיף מאילו זרעו סמוכין זל"ז, א"נ אף מדאורייתא אסור מק"ו אבל אין זה בכלל הלוא ואין לוקין עליה, ובתו' משמע דיך לפרש מתני' דמשום איסור זריעת כלאים הוא ולא משום הרכבה, וי"ע דליקנא דמתני' אין מביאין, וכן מדכיל אילן באילן ואילן בירק בהדי ירק בירק, ודאי מוכחא דמשום הרכבה קאמר ולא משום זריעת כלאים

[שאינו באילן צירק ולא באילן כמס"פ הרמב"ם פ"א ה"ו].
והרמב"ן והר"ן כתבו דשאים אין בהם משום כלאים ולא מיבעיא
ליה אלא אי מיתסרי בהרכבה, [והביאו כן מן התוספתא דר'
דוסתאי הוא דסבר שהן כלאים אבל רבנן פליגי עליה], וכתבו ז"ל
דאין לומר דזריעה פשיטא ליה דאסור והרכבה הוא דמיבעיא ליה
דכל דמיתסר בזריעה כ"ס בהרכבה כדחזינן צירק דמיתסר
בהרכבה, ואין כונתם ז"ל דבהרכבה יס גם כה סל זריעה
בתערובת, דא"כ הו"ל למימר בפשיטות דהא הרכבה נמי כזרע
כלאים הוא, ועוד דאכתי נ"מ לבן נח או בחו"ל, אלא כונתם דכל
שאנו כוללים אותו בכלל שדך לא תזרע כלאים ודאי יס לך לכוללו
גם באיסור הרכבה דכל דבר שהוא בכלל שדך לא תזרע איתקש
לבהמתך לא תרביע דאף בהרכבה אסור, ונסתייעו מירק שהוא
ג"כ בכלל דשא שלא נאמר בו למינהו בציווי ואפ"ה יס בו איסור
הרכבה כדתנן אין מביאין כו' ירק צירק כו', [ופשוט להו ז"ל
דאיסור הרכבה דאוריתא קאמר], אלא ודאי כל דבר שיש לכוללו
בפשטא דקרא דשדך לא תזרע יס לכוללו נמי באיסור הרכבה שג"ז
בכלל כונת האי קרא כפי הנלמד מהיקישא, הלכך ירק לא
קמיבעיא לן, ודוקא דשא דבפשטיה דקרא לא כללינן ליה קא
מספקא לן אולי באיסור הרכבה יס לכוללו.

ולהאמור נראה דדעת הרמב"ן והר"ן דהרכבת ירק אין בו משום
איסור זריעת כלאים ואין בו אלא איסור הרכבה, ולפ"ז גפן
שהרכיבו בב' מיני ירק הפירות מותרין ללא אשכחן איסור בכלאי
הכרם אלא בזריעה ולא בהרכבה, [ומיהו לפי מה שאדדנו לעיל
דאפשר דיש ללמוד הרכבה בק"ו מאיסור זריעה, אפשר שיש
לאסור הפירות מהאי טעמא דניליף בק"ו וצ"ע], אבל לפירוש תו'
מרכיב כזרע ויס כאן משום זרע כלאים והפירות נאסרים וצ"ע,
[ועי' בספר מרן זללה"ה סי' ב' סק"י].

ובירושלמי פ"ק דכלאים ה"ז פשוט ליה דאין בדשאין איסור
הרכבה כיון דלא כתיב בהו למינהו בציווי, ולענין בן נח איתנייא

התם, ואפשר לאף להרמב"ן והר"ן דפשוט להו דצירק צירק כיון
לחיכא איסור זריעת כלאים איכא נמי איסור הרכבה, דהיינו דוקא
לישראל, דכיון דכללינן בקרא דשדך לא תזרע גם איסור הרכבה
והאי קרא אף צירק צירק מיתוקים יס לאסור ירק צירק בהרכבה,
אבל בן נח דנכטוה מלמינהו אין לחלק בו בין דשא לירק דממ"נ
אי למינהו דעשייה חשיב כצווי יס לאסור אף דשאים ואי לא
חשיב צווי אין לאסור אף ירק צירק דמהיכן ניליף לאסור, הלכך
לדעת הירושלמי דדשאים אין בהן משום הרכבה לבן נח, ה"ה ירק,
ורק לישראל אסור ירק צירק, והיינו מתני', ומיהו דשאים אף
לישראל שרי, [כ"ז לפי הרמב"ן והר"ן], ולפ"ז הו"מ לאוקמי בעיין
אף בדשאים שיש בהן כלאי זרעים, ולבן נח קמיבעיא ליה אבל
לישראל אמנם ודאי מיתסר אף בהרכבה מקרא דשדך לא תזרע
כלאים, אלא ללא מסתבר להו ז"ל לאוקמי בעיא דגמ' לבן נח
דוקא. – א"ה, וע"ע מס"כ בחו"ב כלאים ס"א ס"ק י"ב במה
שמבואר בדברי התו' דשאר זרעים דרבנן אף לענין כלאי זרעים.
בא"ד א"נ לבני נח קמיבעיא ליה כו' ונפקא לן מדכתיב את
חוקותי תשמורו כו' וסחקהתי לך כבר היינו כו', לכאורה לא היו
צריכים לכ"ז, דכיון דלבן נח שרי כלאי זרעים ואסור הרכבה כבר
ניחא הכל, אבל נראה דכונתם ז"ל לפרש דדוקא לבן נח קמיבעיא
ליה והיינו דבאמת שדך לא תזרע כלאים דמתפרש נמי בהרכבה
דומיא דבהמתך כולל הכל ואף דשאים בכלל, וכמו דמיתסרי
בזריעת כלאים ה"נ בהרכבה, דדוקא לבן נח קמיבעיא ליה דבן נח
הוזהרו בהרכבה מלמינהו וקמיבעיא ליה אי למינהו דעשייה חשיב
למיהוי אזהרה, [ומאת חוקותי תשמרו ליכא למידק, דשפיר
מתקיים שחקהתי לך כבר באילנות ולא בדשאים], אבל לישראל
ודאי מיתסר הרכבת דשאים משדך לא תזרע כלאים ואף בחו"ל
מיתסר דומיא דבהמתך, וזו דעת הגר"א ז"ל ציו"ד סי' רל"ה סק"ב
דפשוט ליה ז"ל דלתירוצא דלבן נח קמיבעיא ליה, לא קמיבעיא לן
בחו"ל וודאי אסור, וכתב לפרש כן גם דעת הטור, [ומיהו דעת

הטור נראה יותר דמספק סתם לאיסור, ללא מסתבר שיחלוק על דברי התו' והרא"ש שכתבו דבחו"ל מיציעיא ליה ולא יזכיר דבריהם כלל, וכ"כ מרן זללה"ה בס"א ס"ק ט"ו דהטור סתם לאיסור לפי שהוא צעיא ללא איפשיטא].

רמב"ם פ"א מהלכות כלאים ה"ה כלאי האילנות כו', רבנו השמיט ירק בירק, ולא נתפרש טעמא, ומש"כ בכ"מ תמוה וכבר תמה מרן זללה"ה בזה בכלאים סימן א' ס"ק ט"ו, ואין צידנו ליישב אלא כמש"כ זללה"ה שם דרבנו פסק לקולא וכדאמרו בירושלמי, וס"ל דקאים וירק כי הדדי נינהו, ומתני' דירק מיום כלאי זרעים, ולא הביאו רבנו לגודל הפשיטות, ונראה דמ"מ לענין הלכה יש להחמיר שהוא ספק לאוריתא לפום סוגיין דמסיק לה בתיקו, וגם קשה ללמוד מהשמטה, וכן הוא בטור ובשו"ע סי' רל"ה ס"ג.

ס"ז ב' ולא כל אזור שיש לו שם לוי, א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"צ פרה. פי"א מ"ז כל אזור שיש לו שם לוי פסול כו', בסוכה י"ג א' ובחולין ס"ז ב' מבואר דאשעת מתן תורה קאמר, דכשאמרה תורה אזור סתם אין הכונה לאזור שיש לו שם לוי אלא רק לאזור סתם, וכן בתורין כדאמר חולין שם, וכן במים כדאמר זבחים כ"ז א', דכל מידי שיש לו שם לוי הרי הוא כמין אחר, וכדהוי ממעטינן נמי הדם מנראה סוכה ל"ג א' וכן חילפא גילא שם ל"ד א' אי לאו דרבינהו קרא, ואע"ג דאציי הוא דקאמר לה דכל שנסתנה שמו קודם מתן תורה כו', היינו דאציי חידש דמרריתא דאגמא לא הוי לה שם לווי בשעת מתן תורה, וכן תורין ש' רחבה, אבל דעיקר הדבר תלוי בשעת מתן תורה בזה ליכא דפליג עליה, וגם בהא דהני לא נסתני שמייהו נמי לא מצינו דאיכא דפליג עליה, דרבא חידש דגם השתא לא נסתנה שמייהו, וכל הני דבשעת מתן תורה הוו בכלל סתמא, הרי הם כשרים גם לאחר שניתן להם שם לוי, דהני מיני אכשר רחמנא, והני דהוי להו שם לווי בשעת מתן תורה, הרי הם פסולים אפי' אם השתא

נקראין צסתם. – ועי' בתו"כ הוצא צפיה"מ מכסירין פ"ו מ"ד
דוכל משקה נמי אינו כולל שיץ להם שם לויי, וכן בצכורות ז' ב'
מרבינן דבש דצורים משום שאין לו שם לויי.

ולפי דסתמא דמילתא ניתן השם לויי מחמת סינויים בתכונת הפרי,
הלכך אין לחוש שהדברים נשתנו משעת מתן תורה, וספיר שנה
התנא צסתם דכל אזור שיץ לו שם לויי פסול, ובגמ' פירשן דהיינו
שראוי לו השם לויי מחמת הסינויים שבו, ולא מרירתא דאגמא
ותורין של רחבה דהני אין ראויים לשם לויי ולא נשתנה שם
בשעת מתן תורה, ולרצא גם השתא לא נשתנה שם, ולית להו שם
לויי.

ונראה דהא דקים ליה לאציי דהני לא נשתנה שמייהו קודם מתן
תורה, הוא מסברא דאין בהם סינוי כ"כ מן הסתמא, עד שיקבעו
להם שם לויי, וכדמסיק רצא דגם השתא אין להם שם לויי מחמת
סינוי אלא מחמת מקומם, אבל ספיר אפשר שהיו מינים אחרים
בסינויים ניכרים שהיה להם שם לויי גם צמרור וגם צתורין,
וכדחזינן באזור שהיו הרבה צסם לויי, אלא דלא איירינן בהו, והני
ודאי פסולים. (פרה ס"ד ס"ק י"א).

ס"ד א' א"ה מאי איריא דטמאה אפילו דטהורה כו', מתצאר
בסימן ח' סק"ה.

ס"ד ב' ציאים מוזרות נפש יפה תאכלם, סתם ציאים מוזרות
מתפרש ציאים שנתקלקל ריקומם ואין עתיד לצאת אפרוח מהם,
וכדתנן לקמן ק"מ ב' מה אפרוחים בני קיימא אף ציאים בני
קיימא ילאו מוזרות, והיינו שאינם בני קיימא, וכן אמרו צתוספתא
הוצאה צר"פ פ"צ דצבים מ"א דזור דומה ללובן ציאה המוזרת וס"ז
קטורה כלובן ציאה שאינה מוזרת, וציאת ספנא מארעא, אין בה
סינוי מסתם ציאה, וכמ"ס הרמב"ן צפי' התורה ר"פ תזריע, ולכן
צריך טעם למה פרש"י צכאן דציאים מוזרות היינו ספנא מארעא,
ואפשר דציאים רגילות שנתקלקל ריקומם, דאסורות באכילה, דעם
התחלת הריקום צבר נאסרו כדין אפרוחים עד שלא ילאו לאויר

העולם דמודים חכמים לראצ"י דאסורות משום שרץ השורץ על הארץ כדאמר ביצה ד' א', והיינו מדרבנן כדאמרינן בסוגיין, וסוד אינם ניתרים ע"י קלקולם, ואפי' כבר לא יהא ניכר הדם בהם, וכמו בנמאל קורט דם בחלמון דאמרינן דביצה אסורה משום דשלא תיכלא בכולה, דאף כשיעשו אח"כ מוזרות ולא יהא ניכר הדם לא יחזרו להיתירם, לכך הוצרך רש"י לפרש דבספנא מארעא איירי שלא התחיל בהם ריקום כלל, ומשום הכי מותרים לנפץ היפה, ור"ע בר"ן שכתב דלאו דוקא בספנא מארעא איירי, ומשמע דאף ביצים רגילות שנתקלקל ריקומם חוזרים להיות מותרות ור"ע, והרשב"א והטור כתבו דמוזרות היינו דבספנא מארעא, וכמו שפרש"י.

והש"ך בסי' ס"ו ס"ק י"ד הביא דברי הר"ן להלכה דביצים הבאים מזכר שרי כשאין בהם דם אע"ג דהן מוזרות או שהדם הוא במקום שאין אוסרו במקום שנוהגים בו היתר, ור"ע דנהי דאי הוי ידעינן דמעולם לא היה בהן דם במקום האוסר היה אפשר להתיר שזו כהוכחה שלא התחיל שום ריקום, אבל בזמן שהיא צאה לפנינו כשהיא מוזרת שפיר יש לחוש שכבר היה בה דם וכבר שלא תכלא בכולה ומיתסרא משום שרץ הארץ אף בדליכא דם, וכמ"ס הש"ך בסי' פ"ו ס"ק כ"ג דבהמשך הריקום מתהפך הדם ונעשה גבולא, ור"ע.

ולפרש"י דאיירי דוקא דבספנא מארעא, יש לפרש דהא דקתני בתר הכי נמאל עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר, ומוקמינן לה דוקא בנמאל בחלבון אבל נמאל בחלמון שלא תכלא בכולה, דלא קאי ארישא דביצים מוזרות דהיינו דבספנא מארעא, דבאלו אף כשנמאל בחלמון זורק את הדם ואוכל את השאר, אלא בעלמא קאי וביצים רגילות קאמר, ובהני הוא דאמרינן דבנמאל בחלמון שלא תכלא בכולה וכל הביצה אסורה, וכן הרמב"ם בפ"ג ממ"א ה"ט העתיק הא דנמאל עליה קורט דם בסתם ביצים ואח"כ כתב דין ביצה המוזרת, ולפי זה דבספנא מארעא לא מאלנו

אם צריך לזרוק את הדם, אבל בשו"ע סי' ס"ו ס"ז כתב לרריך לזרוק את הדם, ולפמ"ק כ' בסימן ח' סוסק"ז דלעולם יס לחוש לדם מן התרנגולת שנסרך לביאה, הרי גם בדספנא מארעא איכא חשק זה, וספיר צריך לזרוק את הדם. (ס"ח סק"ד).

ס' א"ל רב גביה מבי כתיל לרב אשי איפכא תני תנא קמיה דאביי ואביי הוא דתרלא ניהליה הכי, בפסוטו צא לומר דאי משכח"ל צרייתא איפכא תדע דמשצבתא היא וכדא"ל אביי לתנא, אבל הר"ה צד"ה בית שלישי שער חמישי גרים אזיל רב גביה מבי כתיל אמרה לשמעתי קמיה דרב אשי א"ל תנא איפכא תני קמיה דאביי ואביי הוא דתרלא ניהליה הכי, ולשון זה ניתן להתפרש דרב אשי לפלוגי אתי ולומר דצרייתא איפכא תני והוא העיקר, ואביי הוא דתרלא הכי ולית הלכתא כוותיה, וקבע הר"ה מסמרות בפירוש זה משום דמליאות נראה דריקום האפרוח עיקרו מן החלבון, והדברים צ"ע לכילד ניתן להכריע מכח המליאות נגד אביי, וי"ל דכיון דמשמע ליה לפי גירסתו דרב אשי לפלוגי אתי ממילא הלכתא כוותיה דרב אשי, וספיר מסיק לסיועיה ממליאות דחזינן, אבל צר"ן משמע דהר"ה מכח המליאות הכריע דרב אשי פליג וזה ודאי תימא. (ס"ח סק"ג).

תוד"ה והוא ועו"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה כו', מתבאר בסימן ח' סק"ב.

ס"ו ב' יגדיל תורה ויאדיר, בצבורות י"א א' אר"ק דגמל וארנבת וספן וחזיר א"ל מחשבה והכשר הואיל ויש בהן סימני טהרה, ולפ"ז אפשר דגם בדגים שיש להם רק סנפיר הדיון כן, וטובא אשמועינן קרא בזה דסנפיר סימן טהרה.

ס' מה כשהתיר במפורש כו', למאי דמסיק איצטריך תאכלו דלא נדרש כעין הפרט גדלין על גבי קרקע, ולפי זה צריך לפרש דמאן דס"ל דיס לו מפורש דרשינן כלל ופרט מאין לו ומאן דס"ל אין לו מפורש דרשינן כלל ופרט ביס לו, ודבין ביס לו ובין באין לו כתיב תרתי פעמים במים וכתיב ימים ונחלים וכמ"ס רס"י ס"ז א' ד"ה

מיניה], דהא קאמר דאי לאו תאכלו הוי ילפינן סתם ממפורש וע"כ דלאו חדא מילתא נינהו, שו"ר בזה בחידושי הר"ן עי"ש.
תוד"ה אימא וא"ת א"כ כו', הקשה מהר"ם שיש הא בגמ' איירינן אי לאו דכתיב תאכלו דהא ברייתא נמי קאמר דאי לאו תאכלו הו"א דדוקא כלים מותר, ואין זו קושיא דאי קושטא הוא לזבתר דכתיב תאכלו ע"כ משתרי כלים אין שייך להקשות על ליסנא דברייתא דספיר מפרשא ברייתא דכלים שריין ותאכלו מרבה דאף בורות שיחין ומערות שריא, ואין כאן דקדוק מה שזלשון הברייתא נשנה כמוחלט דילפינן דכלים שריין, שהתנא שונה כל הענין כולו, [עוד הקשה דנימא דפרכינן דילמא תאכלו לרבווי כלים, ואינו במשמעות הגמ' דמשמע דפרכינן דאמנא אולי כלים אסורים].
ס"ז א' א"ר הונא לא לשפי כו', דיני תולעים נתבארו באורח בסימן ט'.

ס"ח א"ר הונא לא לשפי כו', בכלל זה אשמועינן דפריש אסור, ודחיישינן דילמא פריש, ודפריש בדופנא דמנא שרי דהיינו רביתיה, ואף בכלי שני, [דדוקא משום פריש בצבייתא קאסר אצל דילמא פריש בכלי לא חיישינן, וכן אי סינן ציממא שרי אף באינו משמר שלא תפרוש אדופנא].

ס"ט דילמא פריש לעיל מצבייתא כו', אם נפסק הקילוח אף אם התולע עומד במקומו בצבייתא נאסר, [אי לא בעינן רחיש], והא דאמר דילמא פריש לעיל מצבייתא היינו דילמא ינוח מעט על הצבייתא.

ס"י א"ה צמנא נמי דילמא פריש לדפנא דמנא והדר נפיל למנא, נראה דלא חיישינן הכי אלא בדופנא דמנא דשכיח שיפול וכל קרקע הכלי מלא מים ונמלא שאם יפול חוזר בהחלט לתוך המים, ומה"ט ניחא בכלי מלא דלא חיישינן דפירש על שפת הכלי משום דהתם אית לן למימר דחיישינן דפריש וחזר מעצמו ולזה לא חיישינן, ולפי זה אם היו טיפות מים בקרקעית כלי ולא היתה כל קרקעית הכלי מלאה מים לא חיישינן דילמא פריש לדופנא דמנא

והדר נפיל למנא, [מיהו צמים לית לן נפקותא דהא כלל דהא היינו רביתיהו, מיהו אפסר דבדליכא אלא טיפות בקרקעית הכלי דלא חסיב צמים כיון שא"ל לכלי, עי' סימן ט' סק"ז], ולפי זה כלי שמלא כל קרקעיתו צפרי אחד ושראו עליו תולעים אסורים חיישין דילמא פריש לדופנא דמנא והדר נפיל על הפרי, ואף אם הפרי ממלא רק מיעוט מקרקעית הכלי נמי אפסר דאית לן למיחש דילמא פריש לדופנא דמנא והדר נפיל על הפרי, שהרי לפירש חיישין לעולם אלא דלא חיישין שגם יחזור, אבל כל שבנפילה חוזר שפיר איכא למיחש, מיהו אפסר דלא חיישין כולי האי דהיינו דילמא פרשה דוקא לדופן כיון שאפסר שתפרוש לצדדים אחרים, וגם שנפלה מן הדופן וגם שבנפילה נפלה על הפרי, דאף בריחשה כנגד הפרי [על הדופן] נמי אפסר שלא תפול בדיוק על הפרי.

שם ומנא תימרא כו', פירוש דילמא דה"נ דלא הותרו תולעים שבכלים אלא בזיוש ומשמר שלא פרשו לדופן, אבל לא פריך דילמא אף צפריש מותר או דלא חיישין דילמא פריש דהא לא משני מידי, ומייתי מצרייתא דמים שבצורות שיחין ומערות שוחה ושוחה והתם ודאי באינו משמר איירי [גם א"א לשמור בהם שהם גדולים] וא"מ דהיינו רביתיהו וה"נ הכא.

שם טעמא דסיננן כו', צרי"ף ורא"ש ליתא, ואי גרסינן ליה מייתי סיעתא אף להא דהיינו רביתיה, [ואע"ג דאיכא לפרושי בכלים ובזיוש ומשמר, משמע ליה מדממעט סיננן דכלא סיננן שרי אף שדרכן לפרוש במנא דאל"ה הו"ל טפי למימר יבחושין שפרשו מן המים לדופנא דמנא].

ס"ז ב' צעי רב יוסף פרשה ומתה מהו, יס לפרש דקמיבעיא ליה אי צעינן ריחשה על הארץ, ולפי זה צעינן אף צפרשה על הארץ ולא רחשה והיא חיה, דעיקר הגידון אי צעינן רחשה על הארץ, [ולפי זה הא דצעי פירשה מקלטה היינו דפרישת המקלטה לארץ חסיב נמי רחשה א"נ דפרשה עכשיו מקלטה וחזרה ופרשה עוד

פעם אי נימא דפרישה לא חשיב רחיקה], ולפי זה הא דבעי לאויר העולם מהו היינו את"ל דלא בעינן רחיקה מי בעינן דוקא על הארץ או אף פרישה לאויר סגי, אבל אי בעינן רחיקה ממא לא שייך למיבעיא באויר העולם, ויש לפרש דפשיטא ליה דפירשה לארץ ולא ריחשה אסורה, דלא בעינן ריחשה, והכא קמיבעיא ליה בפירשה ולא הספיקה לרחוש ומתה, [ואפשר דאייירי דכשהגיעה לארץ עדיין היתה חיה אלא שלא הספיקה לרחוש, מיהו אין נראה דכל שהגיעה לארץ חיה א"א לקבוע שלא הספיקה לרחוש שמכיון שראינוה בחיים כשהיא על הארץ כבר היתה ראויה לרחוש], ואייירי דכשהגיעה לארץ כבר היתה מתה ולא ראינוה בחיים אלא קודם פרישה, ופשיטא ליה שאם קלטה חיה לתוך פיו מן האויר דאסור דחשיבא ראויה לרחוש ולא בעינן שתנוח על הארץ, ואף בפרישה לאויר סגי, והכא קמיבעיא ליה דכיון דפרשה ולא הגיעה לארץ עד שמתה חשיבא אינה ראויה לרחיקה, [ואפשר דבעינן שיהא המרחק ממקום הפרישה לארץ מועט שאם הוא מרובה אפשר דחשיבא ראויה לרחוש דאפשר שאם היתה הארץ קרובה למקומה היתה רוחשת, ואפשר דכל שפירשה וטרם שהגיעה לנוח מתה מעצמה חשיבא אינה ראויה לרחיקה], ואפשר דבעינן דוקא ראויה לרחיקה אף דלא בעינן שתרחוש, ולפי פירוש זה הא דקמיבעיא לן לאויר העולם מהו היינו דוקא אי פרשה ומתה מותרת, דאי פרשה ומתה אסורה אף שאינה ראויה לרחוש ואף שלא הגיעה חיה לארץ כש"כ לאויר העולם שהרי קלטה חיה לתוך פיו וראויה לרחוש, אבל אי פרשה ומתה מותרת קמיבעיא ליה שפיר דילמא דוקא התם שאינה ראויה לרחוש מעצמה אבל הכא שקלטה חיה לתוך פיו וראויה לרחוש [אף אם נימא דפירשה ומתה אפילו במרחק גדול שאפשר שחיתה זמן מה בעודה באויר מותרת ולא חשבינן לה לראויה לרחוש, התם ה"ט דכיון דמעצמה מתה חשיבא אינה ראויה לרחוש כיון שאחרי פרישתה לא היתה כאן אפשרות רחיקה, אבל בקלטה חיה לתוך פיו שראויה גם בתוך פיו לרחוש אין מה

שכולעה עושה אותה כאינה ראויה לרחוץ], קמיבעיא ליה לאפשר
נחאסרת, וכפירוש זה האחרון נראה דעת רש"י ז"ל בסוגיין,
[דפירש דבעיא ללאויר העולם מהו היינו את"ל פירשה ומתה
מותרת, ובר"ן נקט לדבר פשוט לדעת רש"י בעיא דפרשה ומתה
היינו אי בעינן ריחשה ממך ונתקשה למה איבעיא לה במתה ולא
בלא ריחשה והיא חיה, ולמס"כ גם לפרש"י פשיטא ללא בעינן
ריחשה ממך], ולפי זה אף למאי דאיבעיא לן לא בעינן ריחשה
ממך אף אי פירשה ומתה מותרת היינו משום שאינה ראויה
לרחישה אבל רחישה ממך לא בעינן, ולפי זה ז"ע בלשון רש"י
לעיל א' בהא דר"ה שדקדק לפרש שריחשה על הצייטא, ואפשר
דבעינן שתשהה בפרישתה שיעור זמן הראוי לרחישה, ושתהא
ראויה לרחישה, ורחשה שכתב רש"י ל"ד אלא שיעור זמן רחישה
ול"ע.

ממה שפרש"י דבעיא ללאויר העולם היינו בקלטה בפיו מן האויר,
מתבאר שאין הקליטה צפה כקליטה על הארץ, אלא חשיב כלל
היתה בארץ כלל אלא באויר, וטעמא דמילתא דאכילת האדם אין
שייך לחשבה כנח השרץ במקום הזה אלא הוא ענין אכילה, ואמנם
ודאי אם נפל על ראש האדם חשיב כנח על הארץ אבל כנח בפיו
חשיב קלוט מן האויר.

ולדינא דאסרינן מספיקא אסור אף במתה בעודה באויר ואף שלא
הספיקה לרחוץ, פרשה מתה מותרת לפרש"י.

שם לגג גרעינתה מהו, נראה דאם פירש מן הגרעין לפרי פשיטא
ליה דחשיב פירש ולא קמיבעיא ליה אלא בלא פירש מן הגרעין
אלא שפירש מתוך הגרעין לגגו ובזה אפשר ללא חשיב פירש כיון
ללא יצא לאויר העולם.

שם מתמרה לתמרה מהו, בדבוקין שני תמרים זל"ז ושרץ מזה לזה
קמיבעיא ליה, לאפשר דכיון שהכל פרי אחד לא חשיב פירש ועדיף
מפירש מגרעין לפרי דהתם שני מינים הם אף שגולדים יחד
בתולדותם, אבל הכא חד מינא הוא ואפשר שאין מה שנבראו

מחולקים מצדילם ולא חשיב פירש כיון שלא ינא לאויר העולם, ונראה דאף בנתדבדקו לאחר שנברא התולע קמיבעיא ליה.

ברש"י ד"ה לגג כל תולעים מגרעיני הפרי הן גדלים, ל"ע אי ביש נקב בגרעין ודאי אית לן למימר שהתולע נולד בגרעין וממילא כיון שמלאנוהו בגג הגרעין אפשר דחשיב פירש, ואם אין נקב בגרעין הרי בהכרח שהתולע נולד בין פרי לגרעין וודאי לא מיקרי פירש כשהוא בגג הגרעין, ולאיזה ענין נפ"מ לן ממה שגדל, ואפשר דאם מלאנו תולע בפרי והגרעין שלם נמי אסור דכל תולעים גדלים מגרעיני הפרי וממילא כל שפירש מן הגרעין לפרי חשיב פירש אף שנוול בין גרעין לפרי דכיון דסיבת התהוותו מן הגרעין חשיב כשהוא בפרי כפירש, ולפי זה הא דקמיבעיא לן מתמרה לתמרה מהו איירי כשהפרי סביבות הגרעין שלם דאז ידעין בהחלט שנוול מן הפרי אבל בלא"ה אף כשנמצא בתמרה שנוול בה אסור דחשיב פירש כיון דבסתמא נתהווה מן הגרעין.

כתב מרן (שליט"א) זללה"ה ביו"ד סי' י"ד סק"ג דפירש מתמרה לתמרה ופירש התמרות זו מזו דחשיב פירש ולא קמיבעיא ליה אלא בעודם מחוברים, והנה אם מונחים תמרים מרוסקים ודבוקים כגוף אחד נראה דהתם ודאי לא חשיב פירש מזו לזו דכולהו כחד נינהו, והתם נראה דאף אם פירד אח"כ מקלת מן השאר נמי לא חשיב פירש אף שהתולע אינו עכשיו במקום שנוול, וכמו בתמרה אחת שחתכה לא חשיב התולע פירש אף אם איננו עכשיו במקום שנוול, (וכ"מ בט"ז ספ"ד ס"ק י"ז דחשך לפריקה בשעת עריכה ומבואר דמה שפירשו משאר הפירות לא חשיב פירש אע"ג דמסתמא רוחקים על הפירות, וליכא למימר דנוולו בכאן), ולפי זה שפיר יש לפרש דאף בניכרים התמרים כל שהם דבוקים וסמוכים זל"ז כחד חשיבי, ואף אם חילקם אפשר ללא חשיב פירש אי מתמרה לתמרה לא חשיב פירש, ומיהו בפירש לדופנא דמנא ושבר מקלת הדופן התם ודאי חשיב פירש וכמש"כ מרן (שליט"א) זללה"ה, ולדינא אין לנו אלא דברי מרן (שליט"א) זללה"ה.

ראיתי בשם הפמ"ג לפרש דפרשה מתמרה לתמרה משכח"ל אף במרוחקים זמ"ז וכגון שנתהווה התולע על גב הפרי שאין האויר אוסרו, והנה אם פירש מקלתו לאויר העולם אסור נראה דגם הכא אסור, דבשעה שהוא באויר חשיב פירש מקלתו ואף שנוכל באויר [ואף אם אין בין תמרה לתמרה אלא כשיעור עוביו], לכל שהוא באויר לאורך פרישה חשיב פירש אף שנוכל באויר, מיהו נראה דפירש מקלתו לאויר שרי דהיינו רביתיה, [והא דמיבעיא לן פירש מקלתו היינו דוקא בפירש ע"ג משהו], ברם נראה דכשמרוחקים קלת זה מזה ודאי חשיב פירש אף שנוכל בגג הפרי ודוקא בדבוקין יחדיו קמיבעיא ליה.

הרי"ף לא העתיק אלא פירשה על גב תמרה ותו לא, ולריך טעם, ואפשר דמפרש דהא דמיבעיא לן לגג גרעינתה היינו תולע שנתהווה בפרי את"ל שעלה לגג הפרי לא חשיב פירש עלה לגג גרעינתה [וכגון שגרעינתה מגולה מכל אחד א"נ שנכנסה עליו מבחוץ והיינו שניקבה בפרי עד הגרעין] מהו, ואת"ל לגג גרעינתה לא חשיב פירש מתמרה לתמרה מהו, אבל אי אסרינן גג תמרה כש"כ דגג גרעינתה אסורה וכש"כ מתמרה לתמרה [והיינו צריחשה על גבן ולא בדבוקין ונקבה מזה לזה], ולפי זה י"ל דתולע שנתהווה בגרעין ועלתה לגג הגרעין לא חשיב פירש, ול"ע, ובאמת י"ל להסתפק בתולע שנתהווה בפרי שפירש על הגרעין כשהגרעין בתוך הפרי אי חשיב פירש, ובש"ך ספ"ד ס"ק כ"ז בשם מהרש"ל מבואר דאסור.

שם ואת נכלתם תשקצו לרבות את הדרנים שצבהמה, הך קרא בשרץ המים כתיב, ונראה דאמנם שמעינן מהך קרא דדרנין ששרץ המים אסורים [ולא חשיב כנתהווה בפרי], משום דחשיבי כשרץ שנתהוו בו ואסורין, ותנא הוא דנקט לה דדרנין שצבהמה [דשרץ המים לית לן נפקותא שהרי אינו נאכל, ואי פירש מן השרץ בלא"ה אסור מדין פירש, ואף את"ל דנטלו בפיו ממוקום התהוותו לא חשיב פירש מ"מ נקט תנא צבהמה להתם בפשוטו

משכח"ל].

ויש לעי' והא ודאי תולע שנתהווה בפרי הוא תולע ולא פרי והתורה לא אסרה תולע שנתהווה בפרי תלוש, ואיך שייך לומר דדרנין שצבהמה אסורין מדין אבר מן החי והא אינם צבהמה אלא תולע שצבהמה, ואם אינו נאסר מדין תולע לא שייך בו איסור אבר מן החי, וכי תולע המתהווה מן הפרי כריך לתרום הימנו תרו"מ, ונראה דדוקא דרנין שצבהמה שהתהוותו בתוך הבהמה בין עור לבשר וכיון שצבהמה בחייה אינה עומדת ליחתך נמצא שהדרנין חלק מן הבהמה, שבתוך איבריה ומחיותה נולדין ושייך בהם איסור אבר מן החי שהם חלק מן הבהמה אלא שיש בהם חיות מיוחדת, אבל תולע שמתהווה על הפרי לעולם הוא תולע ואין שייך לומר שהוא פרי, ואפשר דמה"ט ס"ל לרש"י דקוקיאני לא שייך לרבות כדין דרנין דדוקא דרנין שאינם מגולים לחוץ כלל חשיבי גוף הבהמה, אבל קוקיאני שהם צריאה או בכבד שהם מגולים לחוץ דרך הקנה והפה, אינהו ודאי לא שייך לאסרם מדין אבר מן החי, והתו' לא ס"ל לחלק בכך.

ונראה דדרנים שצבהמה איסורן משום אבר מן החי ולא משום שרץ הארץ, והא דמרבה מקרא דואת נבלתם תסקלו היינו בדרנין שצברץ המים שאיסורן כדין השרץ שנתהוו בתוכו, אבל הדרנין שצבהמה אין כאן איסור אלא מדין אבר מן החי, מיהו אם פירשו נראה דאסורין משום שרץ הארץ.

שוב הגיעני בזה דברים ממרן (שליט"א) זללה"ה כתוספת ביאור לכתוב בספר יו"ד סימן י"ד ס"ק י"ג, וז"ל, אין הכונה דוקא אוכל אלא צהמה האסורה משום אבר מן החי היא נחשבת על הארץ ודרני שבה נחשב על הארץ, אבל דבר תלוש שאין עליו נידון, תולע שבו לא נחשב על הארץ אלא הוא נטפל לדבר שהוא שוכן בו.

אם הוא בשר מן החי אין חייבין עליו אלא בכזית, ואזהרתו בבשר מן החי, ונחלקו באזהרתו חולין ק"ב ב', ואין בו משום נבלה, אבל לשון הגמ' מבואר שאין רבינא חולק על רב משרשיא צריה דרב

אחא שסבר שאיסורו משום שקץ אלא יהיב טעמא דש"ל כוורא אינו בכלל זה, גם קרא נבלתם תשקלו מורה על איסור שקץ.
איסור שקץ דהיינו הברואים הקטנים הרוחשים וכמו שפרש"י, הם ששקלום התורה בין שהם במים בין שהם על הארץ, ושפיר מרבינן מנבלתם תשקלו דרני שבזהמה, רקע שלישי המגדל שקץ, עכ"ל.
תוד"ה דיקא ומיהו אפי' לשמואל אין לאסור אותן פולין כו', עי' מש"כ בסיומן ט' סק"ג.

בהמה המקשה

ס"ח א' מתני' בהמה המקשה לילד כו', יס לדקדק אמאי נקט לה בכה"ג, ולא קתני סתם הוליא עובר את ידו כו', ואפשר דאיידי דבעי למיתני סיפא המזכרת המקשה לילד, תני נמי רישא המקשה לילד, ואין לומר דנקט לה למיסתם כרבנן דלקמן ע"ד א' דאף בן ט' חי שחיתת אמו מטהרתו, דסתם מקשה לילד מתפרש בזמנה ולא מקשה להפיל, דהא סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם, ואי אין הראש פוטר בנפלים, היה ניחא דנקט לה בבן קיימא משום דינא דהוליא ראשו הר"ז כילוד, אבל הרי איתותב שמואל בבכורות מ"ו ב', וגם י"ל דעד כאן לא אמר שמואל דאינו פוטר אלא לגבי הבא אחריו, אבל לגבי נפשיה מודה דינא הראש הרי הוא כילוד, ואפשר דחותך מעובר שבמעיה מותר באכילה הוי טפי חידוש בבן קיימא, דבנפל הרי כוליה כמנח דדיקולא, וכיון דשרי הרי גם בחתך מותר, משא"כ בבן קיימא, (ומיהו במתני' לקמן ע"ב א' קתני נמי בהמה המקשה לילד וקתני התם הבשר מגע נבלה דר"מ, ואעובר קאי, ולר"מ מיתוקמא בלא כלו לו חדשיו, וחזינן דמקשה לילד לא מוכח דאיידי בבן ט', ומיהו גם לר"מ מיתוקמא שפיר בבן ט' מת, והיינו דקתני הבשר לומר דבמת איירי).

שם חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה, נראה דקים להו לחז"ל דבזהמה כולל גם כה"ג אף שהוא ממס כמנח דדיקולא, משום דגם נפל זימנין שכבר ניתק הקשר בינו לאמו, ואפ"ה ודאי נכלל בשריותא דבזהמה.

גמ' מאי לאו אאבר, נראה דר"ל גם אאבר, ומתפרש מתני' דמותר באכילה כולו.

ס' ה"ה אע"ג דלא החזירו ואידי דקא בעי מיתנא סיפא הויא את ראשו אע"פ שהחזירו כו', קשה טובא להבין מה התועלת שבכגון זה, בזמן שסיפא החידוש אע"פ שהחזירו ובריפא החידוש בלא החזירו, ולמה זה יסנה התנא בכה"ג רישא אידי סיפא, ונראה דבאמת איכא גם חידוש בהחזירו דריפא, דהא לקושטא מתפרש מותר באכילה העובר ולא היד, וספיר נקט החזירו דאפ"ה היד אסורה, אלא דכיון דלא מפורש במתני' דרק העובר מותר, לכך לא הזכירו בגמ' דך דיוקא, ועוד נראה דהא מתני' מתפרש דאע"ג דהויא ידו מ"מ אכתי אינו כילוד וכמו שפרש"י, וכן בתו"כ, ואיכא לדיוקי הא הויא רובו הרי זה כילוד, וספיר נקט החזירו לדיוקי דבהויא רובו אף שהחזירו הרי הוא כילוד.

ס' וסיפא מאי קמ"ל דכיון דינא ראשו הו"ל לידה כו' הא ראשו חי הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי כו', אע"ג דמהכא לא שמעינן אלא צבן ט' דביציאת ראשו הו"ל כילוד, ואכתי לא ידעינן בנפלים אם יציאת ראשו כילוד, וספיר אינטריך מתניתין, י"ל דמתניתין נמי לא שמעינן לה, דמקשה לילד בסתמא מתפרש צבן ט', [ואח"כ ראיתי שכבר כ"כ במהרש"א, ועי' בחדושי הגרע"א ז"ל משה"ק ע"ז], א"נ מהא דהבא אחר נפלים שינא ראשו חי או מת, דהבא אחריו אינו בכור לכהן, כבר שמעינן דגם בנפלים משינא ראשו הו"ל כילוד, וכדפרכינן מהא עליה דשמואל בצבורות מ"ו ב', ואף דלא הוכיחו מזה בגמ' כמ"ס תו' משום דאיכא למידחי מאי ראשו רובו, מ"מ לבתר דכבר ידעינן צבן ט', ספיר סמכו בגמ' אהא דאיתותב שמואל, דראשו לאו היינו רובו.

ס' לא נלכה אלא למקום חתך כו', אפשר דמקום חתך לא קרינא ביה ובשר בשדה, וגם לא קרינא ביה בבהמה, והלכך לא איתקש לטריפה דלא ליהני ביה חזרה, וספיר מרבינן מקרא דפרסה דחזרה מהני, ומסתברא דאין כריך שיחזיר כל האבר, אלא כל

שחזר כנגד מה שהיה צריך לחתוך ממקום חתך אם לא חזר, סגי
בהכי, ועי' להלן כתבנו לדקדק כן מגמ'. – שיעור שצריך לחתוך
ממקום חתך לא נתפרש בהדיא, ונראה דלא סגי בשיעור קליפה,
אלא צריך שיהא ניכר שהוא צפנים.

שם שבחוץ טמא ואסור שבפנים טהור ומותר, הא דלא קתני היד
טמאה ואסורה והשאר טהור ומותר, נראה דבא למעט מקום
חתך, והיינו דקתני שבפנים לאפוקי מקום חתך, דאינו טמא וגם
אינו מותר, ועי' רמב"ם פ"ה ממ"א ה"י מבואר דחתך ואח"כ שחט
אסור מקום חתך, ובלח"מ שם הביא דברי"ף ל"מ כן, ונתקשה
בזה, ולפנינו ברי"ף איתא להחזירה במקום חתכה, וניחא שפיר.

ס"ח ב' מאי לאו חד לאבר וחד למקום חתך, צריך פירוש דכיון
דהאבר שרי מה צריך קרא למקום חתך, ובמהר"ם משמע דיך
לפרש דאי כתיב חד קרא הוא מוקמינן למקום חתך, ולכך איצטריך
איך קרא להתיר אבר עצמו, והשתא באמת לא צריך קרא למקום
חתך, וכעין תוסב ושכיר קדושין ד' א', ודוחק, גם לפ"ז היה ראוי
לומר חד למקום חתך וחד לאבר ולא איפכא, ולמש"כ לעיל
דבמקום חתך סגי בחזר רק כנגד מקום חתך, אפשר לפרש דבאבר
אף אי הוא שרינן בהחזיר, לא הוא שרינן אלא בשחזר כל האבר,
אבל כל שנשאר רובו או אפי' מקצתו בחוץ הרי כל מה שיצא ממנו
אסור, והיינו דאיצטריך קרא למקום חתך להתירו אפי' כשעדיין
האבר בחוץ, כל שנכנס בפנים כנגד מקום החתך, ומכאן ראייה
למש"כ, ובזה ניחא קושית תו' בד"ה אר"י דשפיר י"ל דגם ר"י
מוקי חד למקום חתך וחד לקלוט במעי פרה ואליבא דר"ס,
ומשמע מקושיתם דפירשו כמהר"ם ודלא כמש"כ, וי"ע.

שם לא חד למקום חתך וחד לקלוט במעי פרה ואליבא דר"ס כו',
פרש"י והחזיר דרישא לאו דוקא, נראה דס"ל לרש"י דלענין דין
קלוט בן פרה אזלינן בתר ראשו ורובו, וכל זמן שלא יצא ראשו או
רובו שרי מדין קלוט, והלכך אין ענין בהחזיר בזה, אבל בחדושי
הר"ן כתב בשם הרא"ה להחזיר דוקא ואתי למישרי מקום חתך

בהחזיר בקלוט בן פרה, אע"ג שיס כאן מלכד איסור דיואל חוץ למחיאתו, גם משום קלוט, [דמיתסר אף בבן פרה מדכתיב גמל גמל ב' פעמים כדאמר בכורות ז' ב'], וס"ד דבאיסור זה המקום חתך לא ליהני חזרה, קמ"ל, ומבואר דס"ל דכל חלק שיאל מקלוט בן פרה מיתסר לר"ס כמו ביאל כולו, ואיטריך להתיר מקום חתך בחזר, ויתכן לפרש דאשמועינן דמהני חזרה למקום חתך גם באיסור דקלוט, כמו דמהני באיסור יואל, ויתכן לפרש דאשמועינן דבאיסור קלוט הרי מקום חתך כפנים, והלכך משחזר ולא נאסר מדין יואל, שפיר הותר, דהא עיקר קרא איטריך לומר דקלוט במעי פרה שרי ולא דיינינן ליה כקלוט בן פרה, אלא דהתנא שנה דין זה בהחזיר ולענין מקום חתך לפי הרא"ה, ויתכן דהתנא קים ליה מסברא דאין לאסור מקום חתך באיסור קלוט, או דס"ל דמהני חזרה לאיסור קלוט כדמהני לאיסור יואל.

יעוי' בתו' שכתבו דלרבנן איטריך לשום דרשא אחרייתי, אבל ממה שאלו שאלו בגמ' לרבנן האי קרא מאי עבדי ליה, נראה דליכא כאן קרא מיותר, דעיקר קרא אחי לאורויי דמפרסת פרסה מותרת, אלא דמהא דכתב לה קרא בין בהמה לצבהמה דמידריש בהמה צבהמה תאכלו, דייקין דאחי לאורויי מידי דדין בהמה צבהמה, וכיון דאיטריך למקום חתך סגי בהכי לפרושי טעמא דקרא במה ששנאו כאן, ור"ס למאי דאית ליה תרי איסורי ביאל לחוץ שפיר דריש לתרוייהו מהאי קרא, אבל אין כאן ייתור.

שם מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר כו', עי' מש"כ בסימן ו' סק"ב בדעת הרמב"ן דטרפה חוזרת להכשרה, ועי"ס בד"ה והרשב"א.

שם במערבא מתנו הכי רב אמר יס לידה לאזרים כו', הראשונים ז"ל נטו מפרש"י ופירשו דלכו"ע לא מהני חזרה להתיר את היואל, וכדתניא בצרייתא לעיל, ורש"י ז"ל מיאן בזה משום דמשמע ליה דליכא למיבעיא בהויאל והחזיר אם משלימין לרוב, בזמן דחזרה לא מהני מידי, ואם איכא למיבעי אין לחלק בין אם יס לידה

לחברים או אין לידה], ונראה דאף בינא מיעוט אבר פליגי אם תורת לידה עליו, וכאילו חלק זה כבר נולד, או דאינו אלא כינא לחוץ, דאם איתא דמיעוט אבר היונא לכו"ע לא חשיב לידה, א"כ אמאי קמיבעיא ליה בינא וחזר עד שהשלים לרוב רק למ"ד אין לידה לחברים, הלא גם למ"ד יש לידה לחברים מאי למיבעי וכגון שמיעוט אבר שינא הוא המשלים לרוב, דאיכא למימר ביה כיון דהדר הדר, אלא ודאי למ"ד יש לידה לחברים, הרי גם מיעוט אבר היונא דינו כנולד ותו לא מהני ביה חזרה, ועי' לקמן ע' א'.

סם איבעיא להו לדברי האומר אין לידה לחברים כו', אפשר לפרש דלמ"ד יש לידה לחברים [לדעת הראשונים דלכו"ע לא מהני חזרה] הרי אף שחזר דינו כאילו הוא בחוץ ויש כאן רוב צבת אחת, וגם המיעוט שלא ינא אסור, אבל אי אין לידה לחברים אף דלא מהני חזרתו להתירו, מ"מ י"ל דאין דינו כאילו היה בחוץ לגרור את המיעוט בתריה, דסו"ס הוא בפנים, ולא הוי כילוד, והיינו בעיין, אבל קשה לפ"ז הא דאמרינן את"ל כיון דהדר הדר הונא עובר את ידו וחתכה כו', ואמאי לא מיבעיא לן אלא צאת"ל, הרי גם אם לא אמרינן כיון דהדר הדר וחשבינן כרוב בחוץ בהחזירה אכתי איכא למיבעיא צחתכה, דבהחזירה אי לא אמרינן כיון דהדר הדר יש לחשבו כרוב צבת אחת וכמו למ"ד יש לידה לחברים, ואכתי איכא למיבעי צחתכה דליכא רוב צבת אחת, ונראה מזה דלמ"ד יש לידה לחברים פשיטא לגמ' דאף צחתכה שפיר חשיב רוב, דלא בעינן צבת אחת, כיון דכל אבר כנולד חשבינן ליה, [ודלא כמו שפרש"י לפירושן], אח"כ ראיתי שכ"כ בתו"ח, ולפ"ז אין צורך לומר דבחזרו חשיב רוב צבת אחת, אלא דאע"פ דלאו צבת אחת הוא מ"מ שפיר ניחא הא דלא קמיבעיא לן למ"ד יש לידה, ולפ"ז ניחא הא דלמ"ד אין לידה לא קמיבעיא לן צחתך, אם בחזר לא אמרינן כיון דהדר הדר, דבחזר נמי לא חשיב צבת אחת, וכיון דאפ"ה נאסר המיעוט א"כ כס"כ צחתך.

סם או דילמא רובא צבת אחת בעינן, עי' מש"כ לקמן ע' א'.

תוד"ה יכול, כתבו תו' דאילטריך הגי תרי קראי דאי מוצער בשדה
הו"א דמהגי אם חזר והכניסו, ואע"ג דטריפה לגמרי משמע הוי
ילפינן ממעשר, וקרא דוצער בשדה אילטריך למלקות או לאידך
דרשא דילפינן נמי מיניה בגמ', כן יס לפרש, ובתו' לא הזכירו אלא
טעמא דאילטריך בקודש. (זבחים כ"ו א' מתוה"ד).

ס"ט א' מאי לאו לאתויי כה"ג כו', מהבא ליכא למיפסג אלא
בעיא דחזרה, דאם בעיא דחזרה לקולא הרי שפיר י"ל דהיינו
דמרבה זה הכלל ותו לית לן לרבות חתך, ואף למאי דפסקו
הפוסקים כאת"ל דכיון דהדר הדר, וא"כ החזיר עד שהשלים לרוב
לא קמיבעיא לן, וא"כ תו ליכא למיפסג חתך דהא י"ל דאתי
לאתויי החזיר, מ"מ גם לדידהו אכתי לאו פשיטות גמורה היא,
ושפיר בעי גמ' לאוכוחי לה, ועי' בחדושי הגרע"א ז"ל. – ברש"י
משמע דזה הכלל אתי לרבווי דהאי עובר מותר אע"ג שיכל רובו
מחותך, ויתכן לפרש דאתי לרבווי דגם החותך מהך עובר נמי שרי,
והוי ממס דומיא דמתני'.

שם א"ל אביי ותבעי כך קה"ל צירושלים כו', הא דפשיטא ליה
דצירושלים לא קמיבעיא ליה, הוא משום דבעינן מחילה המועלת
לענין שחיטה כיון דדיינינן שהשחיטה תתיר, וזו כונת תו'.

שם בעי אילפא הוליא עובר את ידו בין סימן לסימן כו', נראה
דמדאוריתא קמיבעיא ליה, דאין מקום להסתפק שמה גזרו חכמים
בזה, וגם הוא מילתא דלא שכיחא.

שם אמר רבא ק"ו אם הועיל לו סימן ראשון כו', ק"ק מכאן למה
שפרש"י לעיל ל"ג א' דר"ז לדבריו דרבא קמיבעיא ליה, והא חזינן
לרבא פשיטא ליה, וא"ל דר"ז לא שמיע ליה הא דרבא.

שם או"ד תרי איסורי אמרינן תלתא לא אמרינן ולמאן כו', בפשוטו
אין לחלק בין מספר האיסורים, אלא דאיסור נוסף שנתחדש
מחמת היוכל שמה לא התירה תורה, דרק חלב ודם וגיד שהם
בהוה הותרו, אבל לפ"ז ליכא למיפרך ולמאן, דשפיר איכא
למיבעיא אליבא דר"י אם הותר איסור יולא, אף דבשליל ליכא

איסור חלב וגיד אלא איסור דם, וע"כ כ"ל דגמ' נקטה בכאן כאילו מספר האיסורים קובע, ולר"י דחלב וגיד ליכא שפיר יס להתיר איסור יולא, ואה"נ דאכתי הו"מ למימר דאיסור מחודש דיולא י"ל דשאני ולא הותר, אלא דגמ' קושטא דמילתא ס"ל דכל מכח לא אמרינן כדמסיקה, ובזה ניחא דמספקינן בחלב דיולא אע"ג דבכל חלב איכא תלתא איסורי דחלב ודם וגיד, ואילו בחלב דשליל לר"י ליכא אלא איסור דם, וא"כ אפי' בינא אכתי תרי איסורי הוא וראוי להתיר, ונכמדומה שצפמ"ג הביא להקשות כן בשם הכו"פ, ולמש"כ דלמסקנא לא מחלקינן במספר האיסורים, ודיינינן דאיסור מחודש ניחא.

שם חלב דעלמא לא כאבר מן החי דמי ושרי האי נמי ל"ש או"ד התם אית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה כו', עי' רש"א דמפרש האיבעיא אם האבר היולא נשאר ממס דדין אבר מן החי, שהרי יליאתו לא גרמה לו שום פסול, דהא אם היה נולד הולד כולו היה שפיר נותר גם האבר היולא בשחיטתו, ואם כן הגידון רק משום שחיטת האם דלא התירנו לאבר היולא, והרי הוא כאילו נשאר בחיים, ושפיר מותר חלבו, וכמו כל חלב בהמה חיה, וולפ"ז אפשר דאם יאכל חלי זית מן האבר היולא וחלי זית אבר מן החי שילטרפו לכזית, ול"ע בזה], או דכיון דאין לו היתר בשחיטה לא דמי לכל בהמה וחלבו אסור, ולדעת הש"ך והט"ז ביו"ד סי' י"ד דבן פקועה הבא על בהמה מעלייתא דאותו הולד אין לו תקנה, דפשיטא דחלבו אסור, דהרי הוא כשחוט סימן אחד, יס לפרש דה"נ מספקא לגמ' אם האבר היולא אהניא ליה שחיטת אמו במקלת, והלכך גם חלבו אסור, ואין לו תקנה בשחיטה כמו ולד בן פקועה ובהמה מעלייתא, או דאין שחיטת האם מועלת כלל לאבר היולא, והוא נשאר באיסורו משום דאין לו מי שיתירנו בשחיטה, ולא משום שאין שחיטה מועלת לו, והלכך חלבו מותר, ועי' בתשובת הרשב"א ח"ג סי' שס"ג כתב בשוחט את הטריפה ומלא בה בן ט' חי למ"ד ע"ה א' לדברי המתיר אסור דחלבו יהא מותר אע"פ

שאין לו היתר בשחיטה, ומיהו לא החליט בדבר עי"ש, ולכאורה זה כדברי הב"ח שהביאו הש"ך והט"ז שם, ובבב"ה זה' טריפות בבית שני סוף סער ג' כתב דבן פקועה הבא על בהמה מעלייתא לאותו הולד אין לו תקנה למ"ד חוששין לזרע האב, היינו בעיין בחלבו כמו באבר היואל, וי"ע.

ס"ט ז' מתני' המזכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים, מהא דפרכינן בגמ' דלמ"ד למפרע הוא קדוש יקבר מיבעיא ליה, מבואר דמחתך אבר שיאל האמר, דאברים שצפנים אין מתקדשין למפרע, דלמפרע היינו משעת לידה, ומבואר דאין בזה משום מטיל מום בזכור, וכמ"ש הש"ך סו"ס שי"ג, והטעם נראה דכשם שאם נאכל מה שחתך עד שלא יאל רובו לא אמרינן שנתקדש למפרע קודם שנאכל ועשה איסור במה שהאכילו לכלבים, וכמבואר בסוגיא, ה"נ החיתוך כדבר שנאכל חשיב ולא שייך שיחול איסור על החיתוך, דמה שמתקדש למפרע היינו רק על מה שקיים לאחר יליאת רובו, [שו"ר בשטמ"ק תמורה כ"ד ז' בהשמטות נראה דכונתו כמ"ש עי"ש], אבל בתו' כאן כתבו בהדיא דלר"ה דקדוש למפרע אסור להטיל בו מום אף קודם שיאל רובו, וכן לקמן ע' א' ד"ה מאי הקשו אמאי שרי לחתוך ותירכו בנפל או שמחתך קודם שיאל לאויר העולם, נראה דל"ל שיחתוך אבר אחד קודם שיאל לאויר העולם, אבל כל שאר האיברים מחתך משיאלו כמבואר בסוגיין, דהא ודאי אף לר"ה לא קדוש למפרע אלא משיאל, [וי"ע במהרש"א במהדו"ב], ומבואר דעתם ז"ל דלר"ה דקדוש למפרע יס איסור מטיל מום באבר שיאל, אבל ז"ע לפ"ז א"כ למסקנא נמי צריך לאוקמי שמחתך אבר אחד בפנים או בנפל, ולשונם משמע דרק איכא לאוקמי בהכי, ואין לומר דלמסקנא סמכינן שהכלבים יאכלו עד שלא יאל רובו, דהא ודאי איכא למיחש שיקדים ללאת רובו עד שלא יאכלו וכמו שתמה הגרע"א ז"ל, ושמא לשונם לאו דוקא ואף למסקנא מיתוקמא בהכי, וי"ע.

שם יאל רובו הר"ז יקבר כו', פרש"י יאל רובו וחתכו, ול"ע דהא אסור משום מטיל מום, ולמה לאוקמי בעשה באיסור, הלל אפשר לפרש יאל רובו ומת, ונראה דאה"נ וחדא נקט, ור"ל אם אירע שחתכו.

גמ' ר"ה אמר קדוש קסבר למפרע קדוש כו', נראה דלפי דרחם מקדש כדחזינן להמן ע' א' דמספקינן אם אויר רחם מקדיש או נגיעת רחם, הלכך עדיף לפרש דהקדושה חלה מיד ביציאת מן הרחם, ולא שיציאתו מן הרחם מכשירתו להתקדש אח"כ מעצמו ביציאת רובו, אבל א"ל לפרש דאמנם מתקדש מיד ביציאתו על מנת שיאל רובו, דא"כ נמאל שבעולם מתקדש עד שלא יאל רובו, דהא סתמא ודאי עתיד רובו לאלת, ואנן קיי"ל דביציאת רובו הוא דמתקדש, וגם חזינן במתני' דמותר לחתכו וגם להאכילו לכלבים, הלכך יס לפרש דביציאת רובו דיינינן לכל הגמאל כנתקדש ביציאתו, אבל מה שנעשה קודם יציאת רובו שפיר נידון כנעשה בחולין, ולכך מותר לחתכו ואינו כמטיל מום, וגם יכול להאכיל לכלבים, ומכירה ס"ל לר"ה דלא דמיא למעשה שנעשה, כיון דאפשר לבטל המכירה, והלכך אמרינן דהמכירה בטלה והאזרים קדושים, ואף שהעכו"ם הלוקח היה יכול לחתוך חלקו ולאכלו ואז לא היה חוזר להיות קדוש, מ"מ השתא דחלקו קיים הרי המכר בטל.

שם ואזדו לטעמייהו דאתמר יאל שליט דרך דופן ושני שליט דרך רחם רה"א אינו קדוש כו' וצריכא כו', לכאורה אף אי מכאן ולהבא קדוש, י"ל דשליט בתרא אין בו ענין כיון שהוא לאחר יציאת רובו, וכיון דביציאת רובו לא נתקדש שוב אינו מתקדש, ונראה דאה"נ וגמ' הו"מ למיעבד דך צריכותא, אלא דניחא לומר דאשמועינן דגם לקולא אמרי, ועי' בספר מרן זללה"ה ליו"ד סי' רי"ד.

הרמב"ם בפ"ד מה' בכורות הי"ד פסק כר"ה, ומה שדקדקו תו' מההיא דבכורות ל"ה ותמורה כ"ד, ל"ק דהרמב"ם ס"ל דגם לר"ה אין איסור משום מטיל מום ביאל מקלת וכמ"ס הש"ך סו"ס שי"ג,

וכמשנ"ת לעיל, גם מש"ק מהא' לתמורה כ"ה א' אמר על הזכור עם יציאת רובו יהא עולה כו', ופסקה הר"מ בפ"ד מה' תמורה הי"ב, י"ל כמש"כ הגרע"א ז"ל להתם מקדיש גם מה שצפנים, ובזה גם לר"ה אינו קדוש למפרע וספיר חיילא קדושת עולה ביציאת מיעוט, עי' מש"כ בחו"ב תמורה (והועתק לפנינו), ועי' מש"כ בזה מרן זללה"ה שם.

בתמורה כ"ה א' א"ל ר"ע לר"ס אמר על הזכור עם יציאת רובו עולה כו', יעוי' בתו' דאם אמר עם יציאת מיעוטו לא קמיבעיא ליה דודאי עולה חייל, ולכאורה איכא למיבעי לר"ה דס"ל חולין ס"ט ז' דלמפרע הוא קדוש, אס הקדיש רק את המיעוט שיאל, כגון יאל שליט והקדישו לעולה ואח"כ יאל רובו מהו, מי אמרינן כיון שהקדיש השליט מיד פשטה קדושה בכולה והוי עולה, ותו לא מתקדש בצכורה, או"ד כיון דהוא לא הקדיש אלא שליט ומכי נפק רובא איגלאי מילתא למפרע דהאי שליט כבר נתקדש בצכורה, וכדאמרינן התם לגבי מכירה לעכו"ס דלאו ידיה זבין ונתבטל ההקדש והוי זכור, ומסתברא דכיון דאם יחול הקדשו בשליט יוקדש כולו ונתבטל הזכורה, דספיר חייל הקדשו והוי עולה, דדין פשטה כהקדיש כולו חשיב.

ומש"כ תו' דבהקדיש לעולה עם יציאת מיעוט לא קמיבעיא ליה דודאי עולה הוי, היינו אף לר"ה בחולין שם דלמפרע קדוש דהא ביציאת מיעוט הקדיש לעולה גם מה שצפנים ועדיין לא יאל, ונתקדש כולו לעולה וכבר לא יתקדש בצכורה כלל, ודכוותה יאל שליט ומכר לעכו"ס את כל העובר, נמי לא תיחול עליה קדושת זכור, וכי אמרינן שם בחולין דמכר לעכו"ס ביציאת שליט מתבטלת מכירתו משיאל רובו, היינו כשמכר לעכו"ס רק את השליט שיאל, ודברי התו' בחולין שם ז"ע, אח"כ ראיתי שכבר נתקשה בזה הגרע"א ז"ל בחולין שם, ובגליון ביו"ד סי' קי"ט. (תמורה כ"ה א' ועי"ס).

תוד"ה ר"ה ההיא סוגיא דלא כר"ה דלר"ה במיעוט ראש נמי

איכא איסור כו', לכאורה י"ל ללא חיישין שיטיל מוס צמה שיאל, דמידע ידע ללא שרינן אלא עד שלא יאל לאויר העולם, אלא דחיישין שמה יאל רובו וחזר ואז אף מה שצפנים כבר נתקדש ואסור להטיל צו מוס, אבל ביאל מיעוטו לא נתקדש מה שצפנים ורשאי להטיל צו מוס, ולכן יש לפרש כונתם שיש לחוש שהמקום שיחתכנו צפנים כבר היה בחוץ ונאסר להטיל צו מוס, אף שיאל מקאתו, כיון שעתידי להתקדש למפרע, ול"ד לחשך דיציאת רובו דאז כולו נאסר, א"נ שמה אף כשיאל מקאת ס"ל שיש לאסור להטיל מוס אף צמה שצפנים, כי המוס פוגם גם בחלק שיאל והוא כבר נתקדש.

בא"ד ההיא נמי ללא כר"ה כו', כבר נתבאר לעיל מה שקשה בזה כמו שהקשה הגרע"א ז"ל, דהתם הרי הוא מקדיש גם מה שצפנים. (תמורה כ"ה א').

ע' א' אבל מחתך ומניח נעשה כמי שיאל רובו ויקבר, מבואר דיאל רובו דמתני' היינו צבת אחת אלא דמחתך ומניח כיאל צבת אחת דמי, ויש לעי' אמאי צאמת לא שנה התנא יאל רובו ע"י חתיכת אבר אבר, וליתני מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים עד שיאל רובו, יאל רובו יקבר כל הגמלא, ואפשר דיאל רובו אבר אבר אין מחייבין לקבור את הגשאר צפנים, אם יאל דרך דופן, דתליא בצעיא דלעיל ס"ח ב' אי רוצא צבת אחת צעינן, אבל ביאל רובו צבת אחת יקבר כולו גם הגשאר צפנים, אף אם יאל דרך דופן, והא ללא פשטין לצעיין מהכא, י"ל משום דלמ"ד מכאן ולהבא הוא קדוש ליכא למיפשט, דלדידיה הרי גם מה שיאל בחוץ לא יקבר אלא מה שיאל מרובו ולהלן, וי"ע.

שם כרכו בסיב מהו, א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"ב בכורות. בכורות ט' ב' ורבנן לימא קסברי רבנן מקאת רחם מקדיש כו', האי מקאת נראה דלאו דוקא הוא, ללא מסתבר לומר דאמנא חליאה פוסלת אבל דוקא ככולו, ואם נשאר כל שהוא בלא חליאה כבר יתקדש, דלעולם רובו ככולו, ועוד דכה"ג ראוי לחשבו כאילו

רובו איכא בלא חליצה, דהא מג' רוחות ליכא חליצה אלא מרוח
 אחת, ומשמע דאף חליצה במיעוט הוי חליצה, אי כוליה רחם
 מקדש, וכן מבואר בלשון הרא"ש במתני', [ואפשר דלכך נקט לשון
 מקלת רחם מקדיש, משום דבליכא אלא אחד הרי כל הרחם
 מקיפו, והשתא דאיכא שנים סתמא דמילתא כל אחד מוקף
 במיעוט רחם, דמשהו רחם איכא ביניהם שאינו נוגע בשניהם,
 וכש"כ אם אחד גדול מחבירו דאז השני מוקף במיעוט רחם, ואף
 דלפ"ז יתכן לומר דלא קפדינן אחליצה במיעוט, ולא פרכינן דהוי
 חליצה אלא משום דאינו נוגע אלא במיעוט הרחם, אין נראה כן,
 דמשמע דפריך בפשיטות דלעולם הוי חליצה, ואף לעצמו לא
 יצטרך להפריש, ואם צריך דוקא חליצה ברובו, מאן לימא לן דזהכי
 איירי, הלא זימנין דחד מינייהו מוקף ברוב רחם, וכן בלשון
 הרא"ש במתני' מבואר דאף חליצה במקלת הוי חליצה], ויש לעי'
 דהכא פשיטא לגמ' דחליצה פוסלת, ואילו בחולין ע' א' מיבעיא
 לרבא בכרכו בסיב ועוד וסלקא בתיקו, ושמא ה"נ קאמר חליצה
 מיהא איכא, ומדלא פשיט רבא מהכא דאין חליצה פוסלת, ש"מ
 דמקלת רחם מקדיש, ורבא בכוליה הוא דקמיבעיא ליה, ומיהו זה
 יתכן אי גרסינן אמר רב אשי מין במינו אינו חולץ, אבל אי גרסינן
 רב, קשה דלית לן למימר דרב נמי מספקא ליה, ושמא רב כי
 אמרה לאו אהך קושיא אמרה, וגמ' הוא דמייתי לה הכא.

והנה משמע דלא איפשיט אי לרבנן מקלת רחם מקדיש או כולו,
 ויש לעי' אמאי לא פשטינן לה ממתני' דלקמן י"ז ב' זכר ונקבה
 אין כאן לכהן כלום, ופירשו תו' בסוגיין והתם דקאי איצטו שני
 ראשיהם כאחד דרישא, ומתפרש דזזה שוין רבי יוסי הגלילי ורבנן,
 ולרבי יוסי הגלילי אין כאן ספק בכור כמס"כ תו' שם ושם, דכיון
 דהנקבה ג"כ במצב שאם היתה זכר היתה צדין בכור, הרי היא
 מבטלת פטר רחם של הזכר בודאי, וא"כ דכוותה ראוי לפרש דגם
 לרבנן אין כאן אפילו ספק בכור, וע"כ דאפילו אם הזכר קדם מ"מ
 הנקבה חולקת, וש"מ דכוליה רחם מקדש, וש"מ דלחותו חולקת,

ובחולין שם סלקא בתיקו, ו"ל ללא קים לגמ' דיך להשוות רבי יוסי הגלילי ורבנן בדין זכר ונקבה, דשפיר סגי אם לשניהם אין כאן לכהן כלום, וגם י"ל להתנא שנה לשון זה דמתפרש גם בשלא ילאו שני ראשיהם כאחד, דומיא דמתני' דפטר חמור ופדיון הבן, ובזה אף לרבי יוסי הגלילי הוי בדין ספק.

לפירוש תו' לעיל א' דבעיא דרבא בכרכתו אחותו הוא משום דאחותו גריעא מאחיו, לכאורה יש להוכיח דרבא ס"ל דמקלח רחם מקדש, מדלא קמיבעיא ליה אלא בכרכתו דהיינו ברובו, משמע הא במיעוטו פשיטא ליה ללא הוי חליצה, ואין לומר דבעי לאשמועין דאף בכרכתו ברובו מספקא ליה דשמא הוי בכור, דזה שמעינן מבעיא דכרכו בסיב ללא הוי מינו ואפ"ה מספקא ליה (וכרכו היינו אפי' רובו), וכן מוכח לפ"ז דכרכו אחיו אפי' ברובו נמי מין במינו אינו חולץ, ולא מיבעיא ליה אלא באחותו.

והרמב"ן בפ"ג פירש דרבא הכי קמיבעיא ליה, אי טעמייהו דרבנן הכא משום דמין במינו אינו חולץ וא"כ אפי' כרכתו ברובו נמי, ואין חילוק בין אחותו לאחיו, [ונקטו אחותו שיהא ברור שהגידון רק על זה שנכרך, ועי' בתו' חולין שם, ובמה שפירש דצריהס מרן זללה"ה ביו"ד סימן ק"ל ס"ק י"א ליישב משה"ק בשטמ"ק לעיל א' אות כ"ה], או טעמייהו משום דמקלח רחם מקדש, אבל כרכתו ברובו לא, ולפ"ז לא נפשט אי כוליה רחם מקדש או דסגי ברובו, [היינו מקלחתו דבגמ' כמס"כ לעיל].

ותו' לעיל א' בתירוץ קמא פירשו דפשיטא ליה דכוליה רחם מקדש, ומיבעיא ליה אם דוקא במיעוט אמרינן דמין במינו אינו חולץ, או דאף ברובו אינו חולץ, ואין חילוק בין אחיו לאחותו.

ולענין דינא כתב הרמב"ן דכרכתו אחותו ספיקא הוי, ואע"ג דבעלמא קיי"ל מין במינו אינו חולץ, וכדאמר רבא סוכה ל"ז ב' לענין טרפי דהושענא, כ"ל ללאו כולהו בחדא מחתא מחתינהו, ולענין פטר רחם י"ל דבעי נגיעה ברחם ממס, והרי אף בנפחתו כותלי בית הרחם מיבעיא לן בחולין שם, ומיהו דוקא כרכתו

ברובו, אבל במיעוטו קדוש, אי משום דמקלת רחם מקדש אם משום דמין במינו אינו חולץ, דהא לדעת הרמב"ן אחותו ואחיו כי הדדי נינהו, וא"כ מתני' דרבנן ס"ל אחד לו ואחד לכהן מוכחא דקדוש זה שהקדים, וגם לפי' תו' הא לתירוצ' קמא במיעוט לכו"ע אמרינן דמין במינו אינו חולץ, ואף לפי מה שחילקו לאחותו שאני וכן נקט הרא"ש, מ"מ מדנקט רבא כרכתו ע"כ דבמיעוט קדוש, וס"מ דסבר מקלת רחם מקדש, וכמש"כ לעיל.

ומ"מ בדין מקלת רחם אי מקדש נראה דקיי"ל דספיקא הוי, דהא כן הוא לדעת הרמב"ן, וכן לתירוצ' קמא בתו' נמי טעמא דקדוש במקלת משום דמין במינו אינו חולץ, הא מין בשאינו מינו אף במקלת חולץ, ואף לתירוצ' שחילקו בין אחיו לאחותו מוכח מדרבא דמקלת רחם מקדש כמש"כ לעיל מדלא מיבעיא ליה סתם אי אחותו חייבא, ומיבעיא ליה דוקא בכרכתו, מ"מ מידי פלוגתא לא נפקא וסוגיין בדוכתא מסקינן דליכא הוכחה מרבנן דמקלת מקדש, וגם ר"ת בתו' חולין שם לא ס"ל לחלק בין אחיו לאחותו.

בפשוטו דין בכור בהמה טהורה ופטר חמור ופדיון הבן שוין לענין הנך בעיי דחולין שם, ולפי זה בחליצה אף במקלת יס לפדות בלא ברכה, [והדבר נפגש במה שקורין לידת מלקחיים, ולפעמים זה גם יכול לגרום שרוב הרחם לא יגע, וגם יס בזה משום שמוציאין אותו בהם, עי' בתירוצ' ג' שבתו' ט' א' ד"ה אמר], אלא שיש לדון מכח ספק ספיקא, ספק דאין חליצה פוסלת כדמיבעיא לן בחולין שם אף בסיב, ואף אם חליצה פוסלת שמה מקלת רחם מקדש, [וגם הוי ספק ספיקא המתהפך דאפשר לדון דמקלת רחם מקדש ואף אם כוליה רחם מקדש, שמה גם עם חליצה מיקרי כוליה, ולא נתמעט אלא אם ניטל או נפרץ מקלתו, ולא קאימנא בעיון בהלכות ספק ספיקא], אבל נראה דאף דאשכחן לפעמים שמברכים מחמת ספק ספיקא, כגון בספירת העומר בספר ציום, דסופר אח"כ בצרכה מכח ספק ספיקא, דשמה ספירת יום הוי ספירה, ואף אם אינה ספירה שמה לא בעינן תמימות, מ"מ אין מזה ראייה לנד"ד, דהתם

הנידון אם הוא חייב בספירה וספיר מחייבין ליה מכח ספק ספיקא, ותו כיון דחייב ספיר אפשר לו לזרד, וכעין דס"ל לה"ר יונה זכיסוי דם כוי וכיו"צ הוצא זרד"ס חולין רפ"ו, והכא בספק ספיקא עדיף דהוי כעין רוצא, אבל בפדיון הזן דדיינינן כדין ממון ובכל ספק אמרינן דהמוציא מחבירו עליו הראיה, ואף זרוצא אין הולכין בממון אחר הרוב, ממילא א"א לחייבו לפדות, וכיון דא"א לחייבו, זרכה מנין. (עד כאן).

סם הדזיק שני רחמים כו' או"ד דלאו ידיה נמי פטר תיקו, לכאורה זריך להזין מה מקום הספק זזה, הרי זפשוטו פטר רחם היינו שכזר ילדה, ומה ענין להכניס עובר מזחוץ והוליא, וגם משמע דכלא הדזיק אלא הכניס עובר מזחוץ לתוך הרחם לא קמיזעיא ליה, ואפשר דהענין שכזר נפגם חסיבות הרחם, כיון שהיה זו עובר עד שלא ילא לאויר העולם, וכמו דמיזעיא לן זנגממו כותלי זית הרחם, כפי' קמא דרש"י, מקום שאזל חסיבותו.

סם זעי מיניה ר"י זר"ז נגממו כותלי זית הרחם מהו א"ל קא נגעת זזעיא דאיזעיא לן כו' עומד מזרובה על הפרוץ וילא דרך פרוץ כו' ע"כ לא איזעיא כו' דאיכא עומד זעולם אבל נגממו כו', לפמש"פ רש"י דנגממו היינו שניטל מעוזי הכתלים מזפנים, לא נתפרש מה ענין זה לנידון עומד מזרובה ופרוץ מזרובה ומאי קאמר דאיכא עומד זעולם אבל נגממו לא כו', הרי זנגממו איכא כל העומד אלא שנקלש מעוזיו, גם לפירוש השני שניטל מן הרחם מזפנים ונשאר חלק הרחם שמזחוץ, ולא נתפרש כמה ניטל, ואם ניטל מקתו לכאורה לא דמי לנידון פרוץ מזרובה ועומד מזרובה דהכא ילא כולו דרך רחם כדרכו, אלא שניטל חלק מן הרחם מאחוריו, ואי נגמם רובו, לכאורה הו"ל נעקרו כותלי הרחם דאמרינן דלא מיזעיא לן, ולו"ד ז"ל היה אפשר לפרש דנגמם מן הרחם מחלק החילון דהיינו מאל הפתח ונחתך הפתח עם הכתלים שלו זחלק החילון והוא מיעוט, והשתא ספיר קנגע זזעיא לעומד

מרוצה ופרוץ מרובה להתם נמי לא ילא כדרכו אם ילא דרך הפרוץ או אפי' דרך העומד שרובו פרוץ, וקאמר שפיר ללא מיבעיא לן אלא בחתך ברחם כשכל העומד נשאר, אבל כשנגמם הפתח עם דפנותיו הרי ליכא פתח רחם כלל ופשיטא לן דאינו בכור, אף שרוב הרחם קיים, אח"כ ראיתי שכן פירש בערוך והוצא בגליון במסורת הש"ס.

תוד"ה מאי א"נ מחתך קודם שינאל לאויר העולם, ז"ע דא"כ אף אם מחתך ומניח ואף אם למפרע הוא קדוש, ראוי להיות מותר, דכיון שנחתך קודם שינאל הרי הוא כיונאל דופן, דהולאת אבר חתוך לאו לידה היא, ובעיקר קושיתם י"ן מקום לומר דכשנתקדש רק מקלת מן הבכור אין עדיין איסור להטיל בו מום אף באותו מקלת, וז"ע. (תמורה כ"ה א').

בא"ד א"נ מחתך קודם שינאל לאויר העולם, נראה דר"ל שיחתוך אבר אחד קודם שינאל לאויר העולם, אבל כל שאר האיברים מחתך משינאלו כמבואר בגמ' ס"ט ז', דהא ודאי אף לר"ה לא קדוש למפרע אלא משינאל, וז"ע במהרש"א במהדו"צ. (ס"ט ז' מתוה"ד).

ע"א א' נהי ללא חזיא בפניו שלא בפניו מיחזיא חזיא ליה, לכאורה נראה דר"ל דכיון דראויה למי שלא יודע שבלעה, הרי תורת אוכל גמור עליה וראויה לגר, דמה שנמאסת ליודע אינו פוסלה מתורת אוכל, דאיסטניסות היא, והאוכל תורת אוכל עליו, ולא פקעה טומאתו ממנו, ולכאורה ה"נ הו"מ למימר דמיחזי חזיא לעצמו כדאמר לקמן ק"ג ז' דאכל חצי זית והקיא וחזר ואכלו חייב שהרי נהנה גרונו בכזית, אלא דעדיפא קאמר דגם לאחרני חזי, ושמא מה דחזי לעצמו לא משוי ליה תורת אוכל.

אבל בתו"י יומא פ"א א' ד"ה זר בהא דאמרינן התם דזר שבלע שזיפין של תרומה והקיאן ואכלן אחר דשני אין משלם אלא דמי עלים לראשון, הקשו מההיא דנהנה גרונו בכזית, ותירלו דהתם מיירי שלא בפניו שלא ידע שהקיאן, ומשמע דאף לגבי ידיה נמי

לא חשיב אוכל אם יודע שהקיא, אף כשבא לאכול, למאי ולא פירשו שם דתרומה שאני משום שנתחללה כפי' ר"ח כהן שם, ור"ע.

עוד הקשו שם בתו"י וכן בתו' הרא"ש דאם איירי בשלא נתעכלו עדיין ולא נפסלו מאכילה, ורק משום שכבר נתחללה התרומה לכך אין משלם דמי תרומה אלא דמי עלים, דא"כ הו"ל לשלם דמי פירות ולא דמי עלים, ור"ע דהא למי שיודע שכבר בלעם והקיאן אינם שוים אלא דמי עלים, ומה בכך שהאכילם למי שלא ידע, אבל הרי חייב הוא להודיע למי שבא ללקחם ממנו, וכל שיודיע אינם שוין אלא דמי עלים, וכי בשביל שאינהו ללוקח יתחייב לשלם לו יותר, ושמא לפירוש הר"ח כהן דטעמא דתרומה משום שנתחללה, מאי איירי אף ביודע שהקיא, ומ"מ תורת אוכל עליה כדמחייבין ק"ג ב' משום הנאת גרונו, וס"ל לתו' דהנוטלן לאכול ראוי שישלם דמי פירות, כיון שיודע ומ"מ בא לאכול, אבל גם בזה י"ל דכיון דסתם בנ"א מאים עלייהו האי אוכל, אינו שוה אלא דמי עלים, אף לזה שבא לאכול, ואף דתורת אוכל עליה, ור"ע, ובתו' הרא"ש שם הקשה דאף בהאכילם למי שיודע שהקיאן נמי ילטרך לשלם דמי פירות כיון שהיה יכול למכרן למי שאינו יודע שהקיאן, משמע דרשאי לעשות כן, ושמא ר"ל שימכרם לנכרי דאונאתו מותרת, ועי' נה"מ סי' ר"ז סק"ח, והבא עדיף דמי שאינו יודע הרי באמת נהנה בכל שויו, ור"ע. (סימן י"א).

שם ומה כ"ח המוקף צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא דאמר מר טומאה רצוצה בוקעת ועולה עד לרקיע כו', פרש"י אלמא אפי' בליעת קרקע אינה מעכבת וכש"כ בליעת כלי, ור"ע דבליעת קרקע גריעא מבליעת כלי, שהרי אוכלין ומשקין וכלים הצלועים בקרקע מתטמאין בזהל המת כדתנן פט"ו דאהלות מ"ה שארצו של בית כמוהו עד התהום, ואילו מוקפין צמיד פתיל ניצולים, ולו"ד רש"י ז"ל יס' לפרש דבכלל ההלכה דטומאה רצוצה, דהיינו שנאמר למשה מסיני שאין חוצץ בפני

הטומאה אלא אהל טפח, גם למעט דלמיד פתיל לא מהני, דרק אהל טפח נאמר, עיין חו"צ אהללות ס"ב סק"א. ולכאורה יס' להבין דלמיד פתיל אין זו תורת מחילה וחליצה, אלא גזירת הכתוב הוא דמכיל באהל המת, ולפ"ז לא שייך למילף מיניה לומר שיש מחילות המועילות לטהרה שלא תטמא ואינן מועילות לחוץ בפני הטומאה, ול"ע דבאהלות פט"ו מ"ד תנן בית שחללו בנסרים או ביריעות מן הצדדין או מן הקורה טומאה בבית כלים שצחצח טהורין טומאה צחצח כלים שבבית טמאין, ופירש הר"ש שם מידי דהוי אכ"ח המוקף למיד פתיל דאם טומאה בבית מכיל על מה שבתוכו ואם טומאה בתוכו אין למיד פתיל לטומאה, ומה שייך למילף מגזירת הכתוב דלמיד פתיל לחדש הלכה זו במחילות עראי.

ואפשר דטעמא דאין למיד פתיל לטומאה הוא משום דכד דיינינן על מה שצחצח הכלי אמרינן שאינו באהל אלא בכלי, אבל כד דיינינן על האהל אמרינן דכל הכלים שבתוכו וכל אשר בהם הכל נמאץ באהל, וכעין חזק קטנה שנפרצה לגדולה דלגבי הקטנה היא והגדולה חד ולגבי הגדולה הרי הקטנה כדבר נפרד, [ואף באהל טפח שעל פני הכלי אמרינן כן, דאהל דבר חשוב הוא ולא פלוג באהלים], ונמאץ לפ"ז דההלכה דלמיד פתיל חידשה דהאהל טופל אליו טפי את כל אשר בכלים שבתוכו, מאשר הכלים נטפלים לכל אשר באהל, וא"כ שפיר קיימו חכמים בסברא דאהל עראי של מחילות או נסרים שחילקו זו את הבית מועיל לטהרות שצחצח לחלקם מן האהל, אבל אינו מועיל לטומאה שצחצח שלא תטמא האהל, דהאהל טופל אליו גם כל אשר צחצח.

מהא דאמרינן דאמר מר טומאה ראויה בוקעת ועולה כו' מבואר דלאו משום סוף טומאה לצאת אתינן עלה, אלא דאין למיד פתיל לטומאה והרי היא צדין טומאה ראויה, ואף כשפתח הכלי לחוץ מ"מ הבית טמא, וכן יס' ללמוד מפרש"י שכתב דכלי כקרקע וכסם שקרקע אינה מעכבת כך הכלי, ועוד דמעיקר הק"ו יס' ללמוד כן,

דאי משום סוף טומאה ללאת הוא, א"כ באלדס שאכל הרי אין סוף טומאה ללאת וכה"ג אף בכלי היה מועיל צמיד פתיל, אלא ודאי לאו משום סוף טומאה ללאת הוא אלא ללא חשיב חליצה כלל, וכפ"כ להסוברים דסוף טומאה ללאת אינו אלא מדרבנן דודאי סוגיין דמדאוריתא קאמר דלאו משום סוף טומאה ללאת הוא.

יך לעי' בר' יוסי דלית ליה טומאה רלווא צוקעת ועולה לקמן קכ"ה ב', מנ"ל טהרה בלועה, ולכא' מודה ר"י דטהרה טמונה מקבלת טומאה, דהא בלא צמיד פתיל נטמא כל אשר בכלי אף שהוא מכוסה, וא"כ אדרבה יותר קל להכיל על טומאה שלא נטמא מעל טהרה שלא נטמא, ולפ"ז טומאה בלועה פשיטא וטהרה בלועה לא שמענו. (אהלות ס"ג סק"א).

ע"א ב' כי קאמר רבה כו', לפרש"י תמוה דהא מעיקרא פרש"י דחרב הרי הוא כחלל ומשמע דמשום טומאת משא פירש כן, וא"כ הו"ל למימר השתא דאי ממתניתין הוי ס"ד דמתניתין בטבעת שהיא אב קאמר ולא בטבעת שהיא אבי אבות, ומיהו ברש"י כאן משמע דאף טבעת שהיא אבי אבות אינה מטמאה במשא שכתב שאין טומאת משא אלא במי שהטומאה יולאה ממנו, ועיקר פרש"י תמוה דהו"ל למימר כי קאמר רבה בכזית מן המת בלוע דמטמא במשא, ועוד וכי ס"ד דרבה לאו בהכי איירי, ועוד דאי מתניתין בעי לאשמועינן דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא למה לא השמיענו בשאר בית הסתרים כגון בקומטו, וגם בסיפא דהתם קתני חז' שהוא תחוב באלדס והתם משום בלוע הוא, דבבית הסתרים הא ראוי לביאת מים מיהא בעינן, ועוד הרבו בתו' לתמוה, ופירשו בתו' דלעולם גם השתא מפרשין דטעמא דמתניתין משום בלוע הוא, אלא דרבה אשמועינן דאפילו לגבי בלוע אין בלוע מטמא, ולפי"ז מבואר בהדיא דטבעת שנגעה במת מטמאה במשא, ובאמת אף לפרש"י למסקנא משמע דטעמא דמתניתין משום בלוע הוא, שכתב דאי ממתניתין הו"א טעמא לאו משום בלוע משמע דקושטא דמילתא לאו הכי הוא, וכיון דחידושא

דמתניתין דמשום בלוע הוא ע"כ דטבעת מטמאה במשא דאל"ה
הא לא שמעינן ממתניתין דין בלוע דהא משום מגע בלא"ה אין
הטבעת מטמאה דהא מגע בית הסתרים הוא.

וברמז"ס פ"ה מטו"מ הי"ג כתב שאין בגדים שנטמאו במת
מטמאין במשא, [והרמז"ס ס"ל לכל כלים כחרב וה"ה בגדים],
ולכאור' בסוגיא זו מבואר איפכא, אח"כ ראיתי שהרמז"ן בחידושיו
בסוגיין אמנם כבר העיר מזה, [ועי' רמז"ס סוף הלכות טו"מ
מבואר דמפרש כפרש"י], ומש"כ בכ"מ דהיינו מתניתין דריש כלים,
ל"ע דהתם באב הטומאה איירי וכדקתני אבות הטומאות כו', אבל
בחרב שהוא אבי אבות לא איירי, וכבר כתבו כן הר"ש והרא"ש
שם. (אהלות ס"א סק"ח).

תוד"ה למאי וי"ל דבהמה אפי' כלים שהיא לבושה חשיבי כעל
גבה כיון דאין מטמא מכחה כו' אבל בגדים שהוא לבוש בטלים
לגביה ומכחו בא להם הטומאה כו', לכאורה כריך פירוש דמה
בכך שהאדם מטמא הבגדים לאחר שהייה, אבל אכתי מלאנו קולא
באדם שהוא מליל על הבגדים שהוא לבוש בהם מלהטמאות בבית
המנוגע מחמת הבית, ואפילו בגדים שאין עתידין להטמאות
מחמתו, דגם כשהוא לבוש עשרה בגדים זה על זה כולם ניזולים
מלהטמאות כדתניא בתו"כ, אף שהוא עתיד לטמאות לאחר שהייה
רק את הבגדים שצקרו נוגע בהן, וגם מן הבגדים שעתידין
להטמאות מחמתו נמי קשה, דמ"מ הוא מליל מלהטמאות מחמת
הבית המנוגע שהיה מטמאן מיד, ולכך נמי מליל על הבלוע,
תאמר בבהמה שאינה מלכלת גם בגדים שהם לה למלבוש
מלהטמאות בבית המנוגע, ה"נ לא תליל על הבלוע, וי"ל דכיון
דה"ק רחמנא כל המטמא בגדים הרי הבגדים בטלים לגביה ואינם
מתטמאים מחמת הבית אלא מחמתו, הרי זה נחשב כחומר
באדם ולא כקולא, ואם הוא מליל על הבלוע כש"כ מי שאינו
מטמא בגדים, ועוד דהיה ראוי שהבלוע באדם יתטמא מחמת
האדם כיון שהוא בטל לגביה כולי האי לאף מונע את בגדיו

מלהתטמא מחמת הבית, וכיון לחזינן להבלוע בחדם אינו מתטמא מחמתו אפי' בזב מחמת היסט, א"כ כש"כ להבלוע בבהמה לא יתטמא מחמת טומאה שמבחוץ לה, ומיהו פשטא דגמ' משמע דכלים שהבהמה לבושה בהם יס' להשוותם לבגדים שעל גבי האדם שאינו לובשן, וי"ל דאף דלענין הולאה איכא מלבוש גם לבהמה, מ"מ לא בטיל כולי האי לגוף הבהמה כמו מלבושי האדם, (וואה"נ דמעכו"ס אכתיו הו"מ לאתויי שאינו מליל בגדים אע"פ שמליל בבלוע כמ"ס בהגה"ה שבר"ס פי"ג מ"י), ובזה אפשר להוסיף דאדם שהוא מקבל טומאה וגם מטמא לבגדיו, מתבטלין בגדיו לגופו טפי מלבהמה שאינה מקבל טומאה ואינה מטמאה, וכן עכו"ס.

כ"ז כתבנו על פי מה שנקטנו דכל המטמא בגדים אינו מטמא אלא בגדים שצקרו נוגע בהם, ולהליל בבית המנוגע להאריך שהייה כדי אכילת פרס הוא מליל גם בגדים שאין צקרו נוגע בהם דלתניא בתו"כ אפי' עשרה זעג"ז, ולפ"ז לא ילאו דברי התו' מידי עמעום, אבל כעת ראיתי בר"ס זבים פ"ה מ"א דפשיטא ליה דכל המטמא בגדים צקעת מגעו הרי הוא מטמא כל הבגדים שלבוס בהן אפילו אלו שאין צקרו נוגע בהם דבטלים לגופו, ולפ"ז דברי התו' [וכ"ה ג"כ בתו' הר"ס כ"א] מתפרשים בפשוטן דגבי אדם המטמא בגדים נתחדש ענין שהבגדים כגופו ומתטמאין בטומאתו, ואפי' אינו נוגע בהן, וחידוש זה הוא המונעם מלהתטמא בטומאת הבית ככלים שעל כתיפו, אבל צמה שהם משמשים כמלבוש לענין הולאה וכיו"צ לא סגי להלילם מטומאת הבית, וחידוש זה לא נתחדש אלא באדם שיכול לטמאות הבגדים, ולא בבהמה, והלכך אף שיש תורת מלבוש לבגדים שעל הבהמה, מ"מ לא סגי בזה להלילם מלהתטמא מיד בבית המנוגע, דגם לבוס הבהמה שתורת מלבוש עליו דינו להתטמא בבית המנוגע מיד, דרק מלבוש שמתטמא מדין טומאת בגדים כריך שהייה בבית המנוגע.

ולפי מה דנקטו בתו' דרק בגדים המתטמאים מדין טומאת בגדים
לריכין שהייה בצית המנוגע, הרי מהא דתניא בתו"כ אפילו לבוש
עשרה סבירים ועטוף עשרה פוליוניות כולם טהורים עד שישנה
כדי אכילת פרס, מוכח דכל העשרה הם בדין טומאת בגדים אף
דסתמא אין בשרו נוגע בכולם, וגם מלשון התו"כ משמע דמשקהו
כדי אכילת פרס הרי כולם טמאים, אף שלא נגע בהן בבשרו,
ולפי' תו' הרי טומאתו רק מחמתו ולא מחמת הבית, אבל בא"ר
כלים פ"א מ"ב כתב דהמטמא בגדים אינו מטמא אלא הבגדים
הנוגעים בבשרו, ועי' בספר מרן זללה"ה שלהי טהרות בהוספות
זבים, ולכאורה מעיקר הדין דפשיטא לתו"כ דגם עשרה בגדים
לריכין שהייה מוכח כדעת הרא"ש, דהא כל הילפותא לרריך
שהייה הוא מהא דכתיב באוכל צבית ושוכב צבית יכבס בגדיו
מכלל דעד ששהה שיעור אכילה לא נטמאו בגדיו, ואם יכבס
בגדיו דכל התורה מתפרש רק על בגדים שנוגע בהן א"כ ה"נ
דכוותה, ומנלן לרבות עשרה בגדים, אבל אם לעולם יכבס בגדיו
כולל כל בגדיו ה"נ שמעינן דכל בגדיו צעו שהייה, ודוחק לומר
דהכא מסבירא אמרינן דצעו שהייה משום שצטלין לאדם ואמרינן
דגם עשרה בגדים כן.

ולדעת הא"ר דכיצום בגדים היינו רק שנוגע בהן ומ"מ אף אלו
שאנו נוגע בהן ואינם עתידים להטמאות מחמתו, לריכין שהייה
צבית המנוגע, א"כ אין הדבר תלוי בטומאת בגדים, אלא סברא
היא דבגדים שעל האדם צטלין לגביה ואינם מתטמאים מן הבית
המנוגע, וא"כ הדירה קושית תו' לדוכתה דאכתי איכא למיפרך מה
לאדם שכן רריך שהייה צבית המנוגע ולכך מציל בצלוע, תאמר
בזהמה דאין בגדיה לריכין שהייה צבית המנוגע, גם לא תציל
בצלוע, ואפשר לומר כמ"ס בהגה"ה שבר"ש פי"ג מ"י דגמ' סמך
אהא דעכו"ם מציל בצלוע אף שאין בגדיו לריכין שהייה צבית
המנוגע, א"נ שמא אף דזהמה יולאה בבגדים היינו משום דלא
חשיב מלאכה מה שמטלטלת בגדים וכלים שהם לצורכה, אבל

מ"מ אינם בטלים לגבה כמו שצטלן לגבי האדם, ודיינינו להו
כבגדים שעל גבי האדם, לאינם כריכים שהייה, וכפסטה דלישנא
דגמ' לעולם כגדים שעל בהמה כמקופלן על האדם, ווסמא
המוציא חמור במרדעת שעליו יהא חייב על המרדעת אף לר"נ
דחי נוסא את עצמו, והא דנקט להו בתו"כ בהדי עכו"ם משום
דקוסטא הוא דאם נתמעט עכו"ם כש"כ בהמה, אצל לעולם
בהמה לא כריכא קרא.

ולדעת הא"ר אם נימא כדעת תו' לעולם טומאת הבגדים לאחר
שהייה היא מן האדם ולא מן הבית, נמלא דהבגדים שהאדם לבוש
בהם ואינם נוגעים בבשרו ישארו טהורים, ולפ"ז בית המנוגע
לעולם אינו מטמא בגדים שהאדם לבוש, ורק אדם שנטמא בבית
המנוגע מטמאם כששהה, וק"ק לפ"ז דהיה ראוי לומר בסוגיין מה
לאדם שכן מציל בגדיו בבית המנוגע, ולא מה לאדם שכן כריכ
שהייה בבית המנוגע, דהא מאי דמסיק תאמר בבהמה שאינה
כריכה שהייה בבית המנוגע, היינו שהכלים שעליה מתטמאין מיד
מחמת הבית, ובגדים שעל האדם לעולם אינם מתטמאין מחמת
הבית, ובשלמא לדעת תו' דלא משכח"ל שהבגדים לא יטמאו
בשהייה לעולם יטמאו מחמת האדם, י"ל דלכך לא דקדקו בזה
כיון לעולם נטמאין בשהייה, אצל לדעת הא"ר דבגדים שאין
נוגעים בבשרו לא יטמאו לעולם, היה ראוי לומר מה לאדם שכן
מציל בגדיו בבית המנוגע.

ובאמת דלפי' תו' דחוק לפרש פלוגתת ר"י ורבנן בפי"ג מ"י בעמד
בחוץ והכנים ידיו לפניו וטבעותיו באלצעותיו, דבגזירה דרבנן
פליגי, ובתוספתא הסיב ר"י מבהמה ועכו"ם, וכן תשובת רבנן לא
משמע שהיא דרבנן, והתו' לשיטתם הולכין לכך ליישב הא
דקשיא להו בסוגיין מבהמה, וגם לפי דעתם ז"ל דבגדים שעל
האדם מתטמאין בטומאת האדם בלא שום נגיעה, ואף טבעת
שעל טבעת באלצעו שחחוץ נמי תטמא כששהה בפנים כשיעור,
שפיר י"ל לטומאת הבית מתיחסת לאדם ובגדיו כאחד, ואין הבית

מטמא הבגדים בפני עצמן, אבל לדעת הא"ר טפי מסתבר לומר
גם הבית יטמא הבגדים בשהייה, ללא אמרי הבגדים לאדם
מטמאין לא טמאוני ואתה טמאתני, ואמנם גם האדם מטמא
בגדים ככל כיצום בגדים דקרא, ומה"ט גם כשאצבעותיו בחוץ
טבעותיו טמאים כשהה, אבל גם הבית מטמא הבגדים, וכשלבזבז
עשרה סבריקים ושהה הרי העליונים מתטמאים מחמת הבית, וכן
כשעומד בחוץ והכנים ידיו בפנים ושהה מתטמא הטבעת מן
הבית, ומדאוריתא פליגי ר"י וחכמים, דר"י ס"ל דכה"ג שהאדם
בחוץ ורק האצבע עם הטבעת בפנים אין הטבעת בטילה לאדם
וחשיבא כנכנסה חלולה דנטמאת מיד, וחכמים סברי דגם בכה"ג
בטילה לאדם ובעיא שהייה.

וגם פשטיה דקרא דהאוכל בבית והשוכב בבית יכבס בגדיו דבא
לחדש דלריך שהייה לבגדים שעל האדם, לאחר דבזר כתיב ולא
יטמא כל אשר בבית דכלים מתטמאין מיד כדאיתא בתו"כ,
מתפרש בין על טומאת הבית ובין על טומאת האדם, דסתם בגדיו
היינו שהוא לבזבז בהן בתוך הבית ואתי קרא למימר שלא יתטמאו
מחמת הבית עד שיעור שהייה, [ובמל"מ בפט"ז ה"ו נתקשה
דנוקמא לקרא בנגיעה בבגדים שחוץ לבית, ולא נתפרש דודאי
פשטא דקרא בבגדים שלבזבז בהן בתוך הבית, אלא דאפשר לרבות
גם נגיעה בבגדים חוץ לבית], ומדכתיב יכבס בגדיו מתפרש ככל
כיצום בגדים שהאדם מטמא אותם, וילפינן מזה שאם הוסיט ידו
חוץ לבית ונוגע בבגדים או בטבעתו דנמי טמאין כשהה, ויש
להסתפק אם לריך שיהיה בנגיעתו כדי אכילת פרס, או דכיון
דשהה כדי אכילת פרס ועדיין לא פירש הרי הוא מטמא מיד
בנגיעתו, ולכאורה הכי מסתברא, אבל בספר מרן זללה"ה ס"י
ס"ק י"ח הזכיר נגיעה בשיעור שהייה עי"ש.

והקשה מרן זללה"ה שם אם לר"י עומד בחוץ והכנים ידו בפנים
בטבעתו טמאה מדאוריתא, א"כ איך משכח"ל בבגדים לריכים
שהייה הרי לעולם עד שלא נכנס רובו כבר קדמו להכנס גע"ג

מבגדיו ודין הוא שיטמאו וממילא נטמא כל הבגד, ולכאורה על הדאורייתא אין מקום לקושיא דשפיר אשמועינן קרא עיקר הדין דבגדים שלבוש צריכים שהייה, ומה בכך ללא משכח"ל אלא בקדמה כניסת ראשו ורובו לכניסת הבגד, ורק על ההוה שייך לשאול ללא משמע ללא משכח"ל שהבגדים צריכים שהייה אלא בגוונא רחיקא, וזה שפיר קשה גם אם ר"י מטמא מדרבנן, ובעיקר הקושיא למש"כ בחו"צ נגעים סימן י"א סק"ה דטעמא דמטמאין גע"ג מבגד גדול הוא משום דאמרינן דכמאן דפסיק דמי עי"ש, שפיר י"ל ללא אמרינן כן אלא כשנכנס בגד בפ"ע, ולא כשנכנס עם האדם בשעה שמשמש לו כבגד, ומרן ז"ל שם אידך דאפשר דבכל בגד שעשאו כלי לא מטמאין גע"ג ממנו עי"ש, גם י"ל דאף אם נימא דעכו"ם שנכנס בבגדיו נימא כמאן דפסיק לטמאות גע"ג שנכנסו מהם בתחלה, מ"מ בישראל שנתחדשה הלכה להאריך שהייה בבגדים, נהי דפליג ר"י אחכמים וס"ל דהכנים אלצעו בטבעתו דיינינן לטבעת כנכנסה חלואה, מ"מ בבגד שרובו על האדם לא נימא כמאן דפסיק וכמאן דנכנס חלוץ, וכש"כ בזמן שהאדם עוסק להכנס ראשו ורובו. (נגעים סימן י"א).

ע"כ א' אמר רבה שאני עובר הואיל וסופו ללכת כו', נראה דרבה סבר דטבעת בטילה טפי לגבי הגוף מולד, וגם אין הולד מונח במקום עיכול המאכלים, אלא כמונח בקופסא, ורצא לא ניחא ליה לחלק בכך, [וגם מזה קשה למש"כ תו' דרבה מנבילה יליף גם דין שתי טבעות, דהא נבילה אין סופה ללכת כלל, ואיך אפשר ללמוד מזה לדין ב' טבעות]. (אהלות ס"א סק"ח).

שם מנין לרביעית דם הבאה משני מתים כו', בתו' כתבו דהא דר"י מטהר רביעית דם הבאה משני מתים הוא משום דיף אם למסורת ונפשת כתיב, אבל בלא קרא כיון דשיעורן שוה דין הוא דליאטרפו, ורהיטת הגמ' ל"מ כן, דכיון דקרי נפשות לית לן למעט מה דפשוט מסברא בלא קרא דמאטרף, וביומא פ"א א' נדחקו לפרש דכי איאטרף קרא לדם נפלים שאין באחד מהם רביעית בכולו,

ומלבד שזה דוחק, גם קשה דר"ע גופיה ס"ל בפ"ב דאהלות מ"ב
דס קטן שינא כולו אין כריך רביעית, וא"כ דין הוא לליטרפון,
ואפשר לכיון דטומאת הדם ילפינן לעיל מקרא דהנוגע במת בנפס
האדם איזהו נפס של אדם שמתמא הוא אומר זו רביעית דם, שפיר
י"ל דאין שייך לכרך שתי נפשות, וגדולה מזו כתב הראב"ד בפ"ד
מטו"מ הי"ג דרביעית דם שחלקו אפילו האהיל על כולו טהור,
ללא מיקרי נפס אלא"כ הוא מחובר, [ומיהו דבריו ל"ע מסוגיין
דמעילה י"ז דתניא בהדיא דאף בקטפרס אם האהיל על כולו
טמא, אף דדינו כנחלק כיון שאין קטפרס חיבור], וכן בפ"ב
באהלות מ"ו נקט לרביעית דם הבאה מב' מתים בהדי שדרה
וגולגולת או רוב עצמות מב' מתים, והיינו משום שזה מתיחס לכל
המת, א"נ אינטריך שמטרפין לטמא אפילו אם נגע או האהיל
רק על אחד מהן, דהא בחאי זית בשר וחאי זית בשר שמטרפין
היינו רק בנגע בבת אחת בשתייהן או שהאהיל על שתייהן כדתנן
רפ"ג דאהלות ולקמן קכ"ד, אבל נגע באחד מהן אפילו כשהן
נוגעין זכ"ז אין מטטרפין דאין חבורי אדם חבור כמבואר בחולין
סס, ואילו בדם משנגעו שני החלאין זכ"ז הרי נלטרפו כאחד
לטמא אפילו אם ידעינן שעדיין לא נכללו והוא נגע או האהיל רק
באחד מהם, ועוד דאף בנתערבו הרי אף בהתיך שני חלאי חלב מן
המת תניא בנזיר נ' ב' שאין מטטרפין משום דחשיב חבורי אדם,
וא"כ אף כשנתערבו שני החלאי רביעית נמי דין הוא לליהוי
כחבורי אדם, [ומיהו ל"ע כשנתערבו הרי בכל נגיעה הוא נוגע
בשניהם ולמה יגרע מנוגע בשני חלאי זיתים דקיי"ל יס נוגע וחוזר
ונוגע ומטטרפין, ולא משמע לומר דההיא דנזיר איירי רק בשלא
נתערבו ע"י ההיתוך, ושמא לא מהני סברא דיס בילה לחשוב
כאילו כל חלק מחובר כבתחלה וכל נגיעה חשיבא נגיעה בשניהם,
ול"ע], ושפיר אינטריך קרא דמטטרפין, ולפירוש הר"ס בפ"ג
דאהלות מ"ג בהא דאמרינן במעילה י"ז רביעית דם שהגיס בה
טהורה, מבואר דע"י הגסה לחוד כבר חשיב כחיבורי אדם דאינו

חיבור עי' מש"כ מרן זללה"ה בעוקצין סימן א' ס"ק י"ד וזאהלות
סי' כ"א סק"ט, וכס"כ כשצאו משני מתים. (מעילה י"ז).

מתני' בהמה המקשה כו', עי' מש"כ במתני' לעיל ס"ח א'.
תוד"ה כי וי"ל לכולה מילתא דריש רבה כו', ל"ע דא"כ למה טרחו
בגמ' לעיל בק"ו מלמיד פתיל, וכבר הקשו כן הראשונים ז"ל ועי'
במהרש"ל ודוחק, גם כבר תמה מרן (הכ"מ) זללה"ה ביו"ד סימן
רי"ד דמסתברא דתרומה שכבר נבלעה אין חייבין ליזהר מלטמאה
וכדאמר כריתות ז' כהן שסך בשמן של תרומה בן בתו מתעגל זו
ואינו חושש, וכן אמרו יומא פ"א א' א' זר שבלע שזיפין של תרומה
כו', ופירשו תו' מנחות ס"ט א' משום שכבר איתחיל, והרמב"ן
אמנם חלק על התו' ופירש דרבה מסברא קאמר דאף בשתי
טבעות כן. (אהלות ס"א סק"ח).

בא"ד וי"ל לכולה מילתא דריש רבה מן האוכל את נבלתה כו'
דטהור אפילו לאכול בתרומה ונוגעת בטומאה שצמעה ואסור
לטמאה, הקשה מרן זללה"ה ביו"ד סי' רי"ד הא אמרינן כריתות ז'
א' דכהן שסך בשמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל זו ואינו
חושש שכבר נתחללה, וה"נ כשבלעה איכא למימר שכבר נתחללה,
ועי' בתו"י יומא פ"א א' א' ד"ה זר דמשמע דלא ס"ל שעי' בליעה
כבר נתחללה התרומה, שהרי פירשו הא דזר שבלע שזיפין של
תרומה בשנפסלו מאכילה, ואם איתא דבבליעה כבר נתחללה
קדושת התרומה אף כשעדיין ראויה לאכילה, א"כ אמאי נקט לה
בגוונא שנפסלה מאכילה, ולא נקט לה בגוונא שלא נפסלה עדיין
וישלים השני דמי פירות לראשון, אלא ודאי דכל שראויה לאכילה
לא פקע קדושת תרומה ממנה, ויש לפרש הטעם דלא דמי לכהן
שסך בשמן של תרומה דבן בתו ישראל מתעגל זו, דהתם כבר
נגמר שימוש השמן ע"י סיכתו ושפיר פקעה קדושת התרומה שבו
וכמ"ס בתו"י כתובות ל' ב', משא"כ בבלע שזיפין הרי כל זמן שלא
נתעכלו לא נגמר שימוש, ועי' בתו' הרא"ש יומא שם, ויש לפרש
דהתו' בכאן אזלי לפי שיטתם שם דכל זמן שלא נתעכלה התרומה

עדיין בקדושתה קיימא, וּשְׁפִיר מוכח מהא דמותר לאכול תרומה אחר נבלה, שאין טהרה בלועה מקבלת טומאה מטומאה בלועה. (סימן י"א).

ע"ג א' דתנן כל ידות הכלים שהם ארוכות ועתיד להקלף מטביל עד מקום מדה, הר"פ והרא"פ במקואות פ"י מ"ה הקשו אמאי אין היד העודף חליצה על מקום חתך, ותייראו דמקום חתך הוא בית הסתרים ובבית הסתרים שצכלים אין חליצה פוסלת, ומבואר מדבריהם דאין כאן חסרון בזה שאין כל הכלי במים שהרי קלה היד חוץ למים, דמ"מ חשיב כאילו מקום החתך במים אלא שיש עליו דבר חוצץ, אבל בלשון סה"ת שבב"י יו"ד סי' ר"ב כתב דקשיא ליה למורו מ"ט דר"מ דאמר עד מקום המדה והלא העודף שאינו מטביל הוא לעיקר כלי ולא באו שם מים, ומבואר דקשיא ליה דלא חשיב כאילו כל הכלי במים, ולפ"ז מדאוריתא לא עלתה לה טבילה, וכן במאירי כאן הקשה בשם הראב"ד דנהי דיחשב כמיעוט שאינו מקפיד מ"מ מקום החליצה מיהא צריך לשקעו במים, והדבר הוא נידון כללי בכל מיעוט המקפיד או שאינו מקפיד כשמקצתו חוץ למים אם דיינינן ליה כמקצת האדם חוץ למים, וכמו שצ"ע אחר חוץ למים דלא עלתה לה טבילה מדאוריתא, או דלא חשיבי כגוף האדם, שהרי גם אלו שאינם חולאים לא טמאים ולא מטמאים כדתניא בתוספתא הוצאה דר"פ מקואות פ"ט מ"ד חוץ מקרום שעל המכה, [עי"פ בגירסת הגר"א שבר"פ], וא"כ יתכן שגם אם הם מחוץ למים לא חשיב כחלק מן האדם חוץ למים, ועלתה לה טבילה מדאוריתא, [חוץ מקרום שעל המכה דנראה דדינו כחלק מן האדם וצריך שיהא בתוך המים מדאוריתא], [שוב הערוני דכונת הסה"ת כקושית תו' דהעודף שאינו מטביל חוצץ לעיקר הכלי ולא באו מים למקום חתך, ולא נתכוין כלל לומר דהחוצץ צריך להיות בתוך המים], וכ"מ מהא דאשכחן טבילה רק לתוכו או רק לגבו עי' ספר מרן זללה"ה לכלים סכ"ט ס"ק י"ב, ואם גם יד שלא נטמאה צריכה להיות

במים מדאוריתא, לא היה לחכמים לחדש טבילה לחאי כלי, אע"ג שחידשו טומאה לחאי.

והנה תנן במקואות פ"ח מ"ה האוחז בחדם ובכלים והטבילן טמאים ואם הדיח את ידו במים טהורים, ואם נימא דמיעוט המקפיד כריך שיהא בתוך המים מדאוריתא, א"כ כשאוחז בחדם ובכלים והטבילן הם טמאים מדאוריתא, וק"ק לפ"ז למה הקילו בהדיח ידו במים, דהא כריך שיהיה מים בשיעור טופח להטפיה במקום אחיזתו, וכמ"ס בבב"ב פ"ד ס"י יו"ד קל"ח ס"ק ל"ח, ואם אוחז בחזקה יס לחוש שיהא מקום שאין בו טופח להטפיה, ובשלמא אם הגידון בדרכנו שפיר לא חשו לכך, אבל אם הגידון בדאוריתא היה מקום לחוש, ולא דמי לכל טובל שהמים מקדמים לרגליו, וכן במטה מקואות פ"ז מ"ז, דהתם ודאי איכא טופח להטפיה, ולא דמי לחובק בשר בבשר, וכס"כ אם הדיח ידו ואחז בטובל עד שלא נכנס למים, דג"ז בכלל שריותא דמתניתין, דבזה טפי ראווי לחוש שלא יהא טופח להטפיה, עי' ט"ז יו"ד ס"י קל"ח ס"ק כ"ז בשם הרשב"א, ובס"ט שם ס"ק נ"ז, ומשמע מזה דמדאוריתא שפיר דמי גם בלא הדיח ידו במים, וכדמשמע מדברי הר"ס והרא"ס בידות הכלים, וכן פשוט להט"ז שם שאין כאן נידון אלא בדרכנו, ובסברא אפשר לומר דגם אם בידות כריך שתהא כל היד במים מדאוריתא, מ"מ בחדם האוחז לא ינטרכו במים מדאוריתא, וז"ע.

בתו' ד"ה מטביל הקשו אמאי מטביל עד מקום המדה, הרי הנותר הוא מיעוט המקפיד ודין הוא שיחוז, ונראה דאין לדקדק מדבריהם דמדאוריתא שפיר דמי אף שקלה היד חוץ למים, די"ל דעדיפא להו למיפרך ממיעוט המקפיד דזהו ודאי דראוי לחוז, והרי סה"ת בשם מורו היינו תו', וכמו דמסיק התם כתיבין התו', והקשה בשם מורו דלכריך שיהא בתוך המים, וא"כ י"ל דגם תו' הכי ס"ל אלא דזו מילתא דתליא בסברא, לכך ניחא להו טפי למיפרך ממיעוט המקפיד, ובתירוץ מיוסד הכל, וולמס"כ לעיל דגם הסה"ת לא נתכוין לכך, הרי יס לדקדק מדברי תו' דמדאוריתא אין

לורך שיהא המיעוט המקפיד או שאינו מקפיד בתוך המים].
 ופירשו בתו' דבירות של חוליות עסקינן דשפיר מטביל עד מקום
 המדה וליכא שום חליצה להטבעות אחוזין ברפיון וכל טבעת כולה
 במים, ויש לדעת א"כ מ"ט דר"י דקאמר עד שיטביל את כולה,
 וי"ל דפלוגתתם אם נטמא כל היד, דר"מ סבר כל העומד לקאוצ
 כקאוצ דמי ולא נטמא אלא עד מקום המדה, ור"י לית ליה כל
 העומד לקאוצ כקאוצ דמי, ונטמאה כל היד, הלכך צריך שיטביל
 את כולה, ואיירי ביד שאין בה עודף על הראוי, אלא שהוא דעתו
 לקאוצ, [ועי' להלן דברמב"ם ל"מ כן], ובזה ניחא דתלוי בדין
 העומד לחתוך אי כחתוך דמי, עי' להלן ד"ה ולפ"ז, ובסיפא איירי
 בשלשלת שיש בה עודף על הראוי כדקתני של דלי גדול ארבעה
 טפחים ושל קטן עשרה, הלכך מודה ר"י שאין צריך להטביל אלא
 כפי השיעור הראוי, וקמיפלגי בזמן שהשיעור נגמר באמצע טבעת
 דלר"ט צריך שיטביל את כל הטבעת, ולת"ק יכול להטביל חצי
 הטבעת, ואיירי נמי בשל חוליות, ואחר שיטבול חצי הטבעת
 יפרידנה מן הנותר ויעשה ממנה טבעת שלימה שתוכל להתחבר
 ליתר החוליות, ואפשר דנטמאה כל הטבעת אף שחליה הוא
 מיותר, דא"א לשמש בחצי טבעת, שהרי כל חצורי הטבעת כל
 אחת בחזירתה, ומה"ט ס"ל לר"ט דא"א להטביל חצי טבעת,
 ורבנן סברי דכיון שכולה חוליות חוליות שפיר מטביל חליה
 ומפרידה ועושה ממנה טבעת שלימה ומחברה ליתר הטבעות,
 ואפשר דגם לענין טומאה פליגי דלרבנן לא נטמאה אלא חצי
 הטבעת.

נמצינו למידין דעת תו' וסה"ת דידות הכלים שאינם של חוליות
 שהם ארוכים ועתיד לקאוצ, צריך להטביל כולו, אם משום דהוי
 מיעוט המקפיד וגם בית הסתרים לכלים צריכים שיהיו ראויים
 לביאת מים, אם משום דמדאוריתא צריך שיהא כולו במים.
 יש לעי' דכל הראשונים ז"ל שנתקשו בהא דידות דהוי מיעוט
 המקפיד להקשו כן רק לר"מ דמטביל עד מקום המדה, וכ"ה

בהדיא בתו' הרא"ש ורשב"א ור"ן, ואמאי לא קשיא להו נמי לר' יהודה דמטביל כולו, דמ"מ העודף הו"ל מיעוט המקפיד, וי"ל דס"ל דלר"י ללאו כחתוך דמי הרי אינו חוץ וכמיעוט שאינו מקפיד דמי, [ועי' במרדכי שלהי הלכות נדה דהזכיר בכאן ענין בלוע].

תניא בתוספתא מקואות פ"ח רי"א כריך להטביל את כולן מפני חתך, והוצאה במרדכי שלהי הלכות נדה, ולפנינו בתוספתא מסיים בה וכן היה רי"א משום ר"ט כריך להטביל את כל הטבעת, ולכאורה תוספתא זו הויא תיובתא לפירוש תו' דבחוליות איירי דהא קתני בהדיא מפני חתך, וא"ל דר"ל משום שעומד לחתוך ולא כחתוך דמי וכדמפרשין לה בסוגיין, ומיתוקמא שפיר גם בשל חוליות.

והרמב"ם בפ"ג מה' מקואות הכ"ה כתב וז"ל כל ידות הכלים שהן ארוכים יותר מכדי לורכן ועתיד לקולאן מטבילן עד מקום המדה כיצד שלשלת דלי גדול ד' טפחים וקטן עשרה מטביל מן השלשלת עד מדה זו בלבד והשאר טהור עכ"ל, לכאורה משמע דביד שאינה של חוליות ע"כ להטביל כולה, ורק ביד כשלשלת בזה אמרינן דמטבילן עד מקום המדה, והיינו שכתב כיצד שלשלת כו', אבל קשה דלפ"ז לא העתיק אלא סיפא דמתני' פלוגתא דר"ט ורבנן, ולא הביא רישא פלוגתא דר"מ ור"י, ועוד דהא יס' לפרש דפסק רבנן דר"ט וכ"כ בפיה"מ דאין הלכה כר"ט, וא"כ מתפרש דמטביל מן השלשלת עד מדה זו בלבד דהיינו גם עד אמצע טבעת, וסתמא לא איירי דכל טבעת גם עשויה מחוליות של טבעות, וא"כ מבואר דמחלקים להטביל עד אמצע טבעת שאינה של חוליות, וכש"כ ביד שאינה של חוליות דנמי מטביל עד מקום המדה, והיינו רישא, ויס' לפרש דהא דקתני כיצד אינו אלא לפרש שיש שיעור לידות, ומפרש דרישא נמי שהיו ארוכות ועתיד לקלאן דהיינו נמי שהם ארוכים משיעור הראוי להם לפי שימושם, ומיהו קשה דאם הם ארוכים משיעורם, א"כ גם באין דעתו לקלסם אינם

מתטמאים, ומה זה ענין לכל העומד לחתוך אם כחתוך דמי
דדייקינן מהא בסוגיין, ועי' להלן ד"ה ולפ"ז.

והראב"ד המוצא במאירי פירש לרריך שיטביל את כל היד מן
הדין, וכמש"כ לעיל, והא דקתני מטביל עד מקום המדה ר"ל דעד
מקום המדה הוא צדין כלים הצריכים טבילה וחציאה פוסלת בהן,
משא"כ ממקום המדה ולהלן אין חציאה פוסלת בהן, ולפ"ז ר'
יהודה דס"ל עד שיטביל את כולו, ס"ל דחציאה פוסלת גם ממקום
המדה ולהלן, ויש לדעת מ"ט הרי למיקצויה קאי ואינו מקפיד
עליו, וי"ל דשפיר משכחת לה לכלוך או טינוף דמקפיד עליו עד
שלא קצאו, ולרבנן אינם חולאים, ולר"י חולאין, וגמאינו למידין
חידוש דאע"ג לרריך להטביל כל היד, מ"מ כיון דאין זה אלא
משום שרריך שיהא כולו במים, הלכך אין חציאה חולאת בו.

בסו"ע סי' ר"ב ס"ט העתיק לשון המשנה לידות הכלים שהם
ארוכות ועתיד לקולאן מטביל עד מקום שעתיד לקולאן ודיו, וזה
כפירוש הר"ש והרא"ש דלא חיישינן לבית הסתרים שבכלים, והא
דפסקו כת"ק משום שנשנה סתמא ומשמע שהוא דעת רבים, ור'
יהודה יחיד, ואע"ג דבסוגיין גרסינן ברישא דברי ר"מ וחכמים
חולקין, לא שזקינן גירסא דמתניתין, גם י"ל דהו"ל מחלוקת
ואח"כ סתם דבשלשלת דלי בתר הכי קתני סתמא דמטבילן עד
מקום המדה, [אם תרוייהו איירי ביתר משיעור הראוי במציאות,
או דתרוייהו איירי בתוך השיעור הראוי אלא שדעתו לקצץ, ומיהו
לא יתכן דשיעור שלשלת נשנה בפ"ד דכלים בהני דשיעורם
לעיכובא], ובמרדכי שלהי הלכות נדה כתב דהלכה כר' יהודה,
ור"ע שם אם אינו ט"ס עי"ש בחדושי אנשי שם, ומיהו במה שסתם
כפי' הר"ש והרא"ש יש מקום לדון, דהא תו' וסה"ת מפרשי למתני'
דוקא בידות של חוליות, וכן הראב"ד ס"ל דבידות סתם לריך
להטביל כל היד, ולדעת הראב"ד יתכן שהוא מדאוריתא, ור"ע.

ובדין בית הסתרים בכלים נראה דיך להחמיר לרריך שיהיו ראויין
לביאת מים, דכיון דלדעת תו' נדה ס"ו ב' קדושין כ"ה ב' דין ראוי

לביאת מים הוא מדאורייתא, וכ"מ מהא דמייתינן עלה הא דר"ז,
לית לן לחדש דככלים שאני, והרי לדעת הסה"ת ותו' וראב"ד הג"ל
אין לזה ראיה ממתניתין, ואדרבה ממה שנתקשו בזה, וכן ברשב"א
ור"ן מוכח דס"ל דבית הסתרים דכלים צריך שיהא ראוי לביאת
מים, ומשמע לתוספתא דמגל שהביא הר"ש לא קים להו, ובשלהי
מקואות כתב הר"ש טעמא לתוספתא דמגל משום שאינו מקפיד,
וכ"מ קצת ברמב"ם בקלמריין פ"ג הט"ו ממקואות, וכן סתימת
הפוסקים שלא חילקו בזה, משמע דכלים שוין בזה לאדם.

תנן במקואות פ"י מ"ה שלשלת דלי גדול ד' טפחים ושל קטן
עשרה מטבילין עד מקום המדה ר"ט אומר עד שיטביל את כל
הטבעת, שיעור זה של שלשלת דלי תנן בפ"ד דכלים מ"ג והוא
שיעור המתמלא והמתמלא עי' רמב"ם פ"ט מה' כלים הט"ו,
ואשמועינן הכא דבזמן שיס טבעת אחת שחליה בתוך השיעור
וחליה חוץ לשיעור, ונראה דאיידי בטבעת שבידוע שראשה לכאן,
דאל"כ אלא שמסתובבת מנא ידעינן איזה מחלה טמא ואיזה
טהור, דלרבנן חליה טהורה וחליה טמאה ומטביל חליה, ולר"ט
כולה חיבור, דכיון דאם יחלקנה תפול כל הטבעת עד שיקטינה
ויחברנה בעיגול, הלכך כולה חיבור, וכולה טמאה וצריך להטביל
כולה.

ולפ"ז רישא דמתני' דידות ארוכות, אם מיירי בארוכות יותר
מכשיעור הראוי להם, ואיידי בשל חוליות, ונגמר השיעור בחוליה,
הרי אין כאן מקום למחלוקת ולכו"ע השיעור טמא ויתר מכשיעור
טהור ומטבילין עד מקום המדה, ואינו ענין לעומד להקצץ אי
הקצץ דמי, דלעולם יתר מכשיעור לא טמא ולא מטמא, אף באין
דעתו להקצץ, ואם מיירי בנגמר השיעור באמצע טבעת א"כ היינו
פלוגתא דר"ט ורבנן, ולכן יש לפרש דרישא איירי בארוכות
מכשיעור שאם רצה לקיים מקיים, אלא שדעתו להקצץ, והלכך תלוי
בנידון אם כל העומד לחתוך כחתוך דמי, ולר"מ כחתוך דמי
ומטבילין עד מקום המדה, ולר"י לאו כחתוך דמי וצריך להטביל

כולו, אבל צרמז"ס פ"ג מה' מקואות הכ"ה ל"מ כן וכמס"כ לעיל
שהרי צדין הידות סיים כיכל צמתני' דשלשת, ומבואר לאיירי ביתר
מכשיעור הראוי להם, ולריך לפרש דהגידון ביד שהיא חתיכה אחת
ובזה פליגי אם אמרינן כחתוך דמי או לא, ומשמע דאם אין דעתו
לקלץ חשיבי חיבור אף שהם יותר משיעור הראוי, ול"ל דחתיכה
אחת של מתכת או עץ חשיב חיבור טפי משלשלת או חבל וכיו"ב,
ויש מקום לומר דצנגמר השיעור באמצע טבעת של חוליות מודה
ר"מ לר"ט דהוי חיבור ולריך להטביל כל הטבעת, כיון שריך
לחתכה ולחזור ולחברה, ואינה אלא חצי טבעת, משא"כ ביד דא"ל
אלא לחתכה, ויש מקום לומר דר"י גם אליבא דרבנן דר"ט קאמר,
דחוליה שבשלשלת לא חשובה כ"כ ושפיר חותכה, משא"כ יד
שלימה, ומיהו בתוספתא מייתי ר"י מהא דר"ט ומשמע דמודה
לר"ט, ולרבותא קאמר דלא רק טבעת רריך להטביל כולה, אלא
גם יד שלימה רריך להטביל כולה, ועדיין כ"ע.

תוד"ה מטביל וא"ת ואידך ליהוי חליפה דהוי מיעוטו המקפיד כו',
לכאורה טפי הו"ל לאקשווי שאין הכלי כולו בתוך המקוה, ואף אם
לא היה מקפיד על הגותר נמי אין כאן טבילה כיון שהמים לא
הקיפו את כל היד, והרי אם אינו מקפיד היה ראוי לדונו כגוף
הכלי, והא פשיטא שאם נשאר משהו מן הכלי שלא היה בתוך
המים דלאו טבילה היא, ובר"ס ורא"ס צמקואות פ"י מ"ה כתבו
דלא קפדינן אצית הסתרים דכלים, וכ"ז ניחא אם היה הגידון
משום חליפה, אבל כיון שאינו בתוך המים הרי מדאוריתא אין כאן
טבילה, ובצ"י סו"ס ר"ב הביא בשם סה"ת דקשיא ליה מ"ט דר"מ
דאמר עד מקום המדה והלא העודף שאינו מטביל הוא לעיקר
כלי ולא באו שם מים אבל אי בחוליות מיירי שפיר, נראה כונתו
להקשות דלא שייך כאן נידון מקפיד ואינו מקפיד, כיון שלא באו
שם מים כלל, וכ"כ מרן זללה"ה צמקואות קמא ס"י סק"א, דאין
כאן נידון משום חליפה אלא שלא נכנס כולו למים, וע"כ כתירוצם
דבשלשלת של חוליות איירי, ול"ע בשו"ע יו"ד סו"ס ר"ב שסתם

כלשון המשנה, ולא פירש דבשל חוליות איירי, וז"ע, אח"כ ראיתי במאירי בסוגיין שהקשה כן בשם הראב"ד עי"ש.

ע"ד א' בעי רב הושעיא הוסיט את ידו למעי בהמה ושחטו בן ט' חי מהו כו', נראה דאי מהני שחיטתו הרי חלבו אסור, ואפי' לר"ל לקמן ע"ה א' דתולש ממנו חלבו מותר, דכל שהותר בשחיטתו עלמו לא קרינא ביה בהמה צבהמה.

מתני' השוחט את הבהמה ומלא בה בן שמנה חי כו' קורעו כו', פרש"י דחלבו מותר, [והיינו דמתני' מתפרשא כר' יהודה], ונראה הטעם דהאי קרא דילפינן מיניה שריותא דעובר לעיל ס"ט א' דהיינו וכל בהמה מפרסת פרסה וגו' צבהמה וגו', דדרשין בהמה צבהמה תאכלו, איירי במינים המותרים והאסורים, ולאז בהלכות שחיטה, והלכך יש לפרש דאתי להתיר איסורי האכילה, ומתפרש דבהמה צבהמה תאכלו אף אם היא טריפה, וכן נמי חלבה וגידה, וכן בכלל זה דאפי' מת העובר אינו נאסר משום נבלה, והיינו דשחיטת אמו מתירתו, אבל דם שהוא איסור כללי, שהרי נוהג גם בעופות, וגם הוא מעורב בדם אמו, י"ל דאין צריך לכללו בכלל שריותא דהאי קרא, דשפיר קרינא ביה כל צבהמה תאכלו אפי' הדם אסור, ועי' בר"ן שכתב דכיון דהדם לאו בר אכילה הוא הלכך לא מרבינן ליה מתאכלו דקרא, והגרע"א ז"ל בגליון השו"ע כתב הטעם משום דאפשר לאכול הדם אם יבשלנו, ולמש"כ אין צורך לטעם זה, וגם אם היה מן הראוי לפרש כל צבהמה גם על דם, הוי מפרשין ליה להתיר הדם כמו שהוא, ולא להזכיר בכאן היתר דדם שביסלו.

טעמא דר"מ יש לפרש דס"ל דכל צבהמה לא מתפרש אלא על הגמלא בה מת, אבל הגמלא חי הוא ככל בהמות דעלמא, ואין ליחסו לאמו, וזו נראה כונת הרמב"ן והרשב"א שכתבו דכל דאיכא שחיטה בגופו לא מרבינן ליה מכל צבהמה, וכל שהיה חי לאחר שחיטת אמו הרי הוא בכלל מלא בה בן ט' חי, ואפי' מת עד שלא ילא לאויר העולם, דסו"ס לאחר שחיטה הוא נמלא חי, וכמש"כ

הרמב"ן והרש"א לנטות ממס"כ בשם תו' וכ"ה ברא"ש דכל שלא ילא חי לאויר העולם מודה ר"מ.

ע"ד ז' קרעה ומלא זה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו, עי' בתוי"ט דאילטריך לאשמועינן משום דשריותא דבהמה דבהמה לאו דפרשת שחיטה כתיבא אלא דפרשת מפרשת פרסה, וס"ד דכל שלא נולד אלא הוליאואו אם ע"י שחיטת אמו או קריעתה, רחמנא שרייה, ויש להוסיף דבכלל טעון שחיטה דמתני' נמי דחלבו וגידו אסורים, ולענין זה ודאי אילטריך לאשמועינן דאיכא חילוק בין שחיטה לקריעה, וגם הא דשחיטת אמו מועלת לו הוא ענין מחודש, דהא אף בחותך ממנו נותר בשחיטת אמו דמתנן ס"ח א', אע"ג שאין לנחתך שום זיקה לאמו וממס' כמנח דדיקולא דמי, וספיר ס"ד דגזירת הכתוב הוא דשרי, ולא משום שחיטת אמו.

גמ' למעוטי רובעו וחורק בו, נראה דה"ה לנפילת הצור והפרשת הר סיני לפריקה לחסימה ולשבת, וכן לענין חבורה בשבת, [עי' בספר מרן זללה"ה סי' רי"ד לדף קכ"א ז'], וכן לענין ראשית הגז לא חשבינן ליה כגוזז את המתה, [אע"ג דלענין חלבו לגבי דב"ח דנו אחרונים ז"ל, וגם בזה נראה כדעת הגו"כ דאסור], וכדקאמר לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד.

שם איבעיא להו מהו לפדות דבן פקועה אליבא דר"מ לא תיבעי לך כו', יעויין ברמב"ן ורש"א דפשוט להו דבן פקועה הוי יולא דופן, ועפ"ז פירשו דמר זוטרא גם אליבא דר"מ קאמר דאין פודין, אבל פשטות הגמ' לא משמע דהדרו מהא דאמרי אליבא דר"מ לא תיבעי לך, ובחדושי הר"ן כתב דאף דהוי יולא דופן, מ"מ אחרבי מתפדה כדמרבינן נקבה ובע"מ ובן שתיים, ורק לרבנן דכבישרא דדיקולא דמי לא מרבינן מתפדה, עי' בכורות י"ב א' דברייתא דבן בג בג, ובתו' משמע דבן פקועה לאו יולא דופן הוא, וכן משמע דבכורות נ"ז א' דתנן התם הכל נכנסין לדיר להתעשר חוץ מן הכלאים וטריפה ויולא דופן ומחוסר זמן והיתום ואיזהו יתום כל

שמתה אמו או שנשחטה ואח"כ ילדה, ומבואר דנשחטה אמו ואח"כ ילדה מימעט מטעם יתום ולא מטעם יולא דופן, [והא דקתני או שנשחטה, נראה דהוא למיסתם כר"מ דנשחטה ואח"כ ילדה הולד טעון שחיטה דרק משום יתום אינו נכנס לדיר להתעשר], ובאמת מסתברא דאם ילדתו ככל לידה דעלמא, אע"ג דכבר נשחט זה רוב שנים, מ"מ לאו יולא דופן מיקרי, דהא נולד דרך רחם ככל הנולדים, ושחט בו שנים או רוב שנים הרי הוא כחי לכל דבריו, ואף אי לענין העמדה והערכה לא חשיבא כחיה בישראל בטהורה עי' תו' חולין פ"ד א' ובסוגיין, מ"מ לענין יולא דופן כל שהלידה היא בכח הלידה הרגיל לאו יולא דופן מיקרי, [ועי' בסוגיא לעיל ל"ח ב' ובספר מרן זללה"ה יו"ד ס"ג סק"ה], וא"ת אף אי לאו יולא דופן הוי מ"מ הרי יתום הוי, וגם יתום פסול לפסח, ואי גמרינן שיהיה דין הוא שלא יפדו בו אף לר"מ, י"ל דלענין יתום פשיטא דמרבינן מתפדה, א"נ אם שיהיה אחר הלידה עד שמת, תו לא חשיב יתום ומתני' דבכורות שם מתפרש כשהפיר לחיים וזה פירש למיתה ושפיר קאמרינן בסוגיא דחולין דלר"מ לא תיבעי לך, בדלית ביה משום יתום ויולא דופן.

סוגיא דגמ' ל"ח ב' מתפרשא שפיר כמ"ס מרן זללה"ה ביו"ד סי' ג' סק"ה דהנידון אי סגי פרכוס במסוכנת באמצע שחיטה הוא אם מחזקין לה כחיה זמן מסוים גם לאחר הפרכוס, דאם יס' לספק דעם גמר הפרכוס היא כמתה לא יתכן להתיר פרכוס באמצע שחיטה, דלילמא בסוף שחיטה כבר מתה, ולידה כפרכוס, ולכן לענין יתום דבעינן זה פירש למיתה וזה פירש לחיים והיינו שלא תקדים המיתה ללידה ליהוי יולא דופן, ואלא תאחר המיתה ולא יהיה יתום, וע"כ לא משכח"ל אלא במתה מיד עם הלידה, וש"מ דאפשר שיהא מיתה מיד עם גמר הפרכוס, דהיינו הלידה, והלכך ע"כ להאריך במסוכנת שיהא מפרכסת בסוף שחיטה.

שם א"ל ר"א למ"ז מאי דעתך דגמרת שיהיה כו', יעוי' ברמב"ן דקים ליה לר"א דכיון דרהיט ואזיל שיהיה קרינן ביה, ולכך ע"כ

טעמיה דמר זוטרא משום גזירה שוה, אע"ג דסתמא דגמ' משמע
לאף בלא גזירה שוה מספקא ליה דשמא כבשרא בדיקולא דמי.

ע"ה א' דגים מאימתי מקבלין טומאה כו' מאי בינייהו א"ר יוחנן
דג מקרטע איכא בינייהו, פירשו בתו' דאב"ש ור"ע קאי, ול"ע מה
מקום לשאול מאי בינייהו, הרי בהדיא אמר ר"ע דגם משניאודו
עדיין אינם מקבלין טומאה כל זמן שיכולים לחיות אם יחזירם
למים, ושיעור זה מבואר בשבת ק"ז ב' דהיינו עד שייבש כסלע בין
סנפיריו, ומשה"ק תו' לפי' רש"י דמה בין ב"ה ור"ע קאמר, הרי
מפורש בהדיא דבה"א משומותו, י"ל דגם בדגים איכא פרכוס כזנב
הלטאה, וכדתנן בבהמה בפ"א דאהלות בהותזו ראשיהם
ומפרכסין], והיינו דפרכסין מאי בינייהו, דכשאינו יכול לחיות קרוב
הדבר שפרכוסו כזנב הלטאה וחשיב כמת גם לב"ה, והרי שחט
שנים או רוב שנים בבהמה וחיה חסודים כמתים אע"פ שמפרכסין,
וכמ"ס ברמב"ם פ"ב מטו"א ה"ו, וה"נ יש מקום לומר בדגים
שניאודו ואינם יכולים לחיות, וע"ז אמרין דג מקרטע איכא
בינייהו והיינו שמפרכס וקופץ בכח כמ"ס תו', דבזה לב"ה אינו
מטמא דאין זה פרכוס כזנב הלטאה אלא שעדיין הוא חי, ולר"ע
מטמא כיון דשוב אינו יכול לחיות, ולפ"ז למדנו דגם לב"ה
כשפרכוסו חלש הרי הוא כמת ומטמא טו"א, ול"ע בלשון הרמב"ם
פ"ב מטו"א ה"ו שכתב עד שידמו כאבן ולא יתגדלדו.

שם בעי ר"ח נולדו בדגים סימני טריפה מהו כו', פרש"י דלר"ע
קמיבעיא ליה, והיינו כשעדיין לא יבש בו כסלע ומחמת חוסר
המים הוא עדיין יכול לחיות אם יחזירוהו למים, אבל נולדו בו
סימני טריפות, ול"ע אטו כשהוליא דג טריפה מי יטמאו ר"ע
כשעדיין יכול לחיות, וה"נ כשהוליא ונטרף, ושמא גם בהוליא
טריפה מיבעיא ליה, והרמב"ם בפ"ב מטו"א ה"ו פסק כב"ה ומ"מ
העתיק האיבעיא, ונראה דאירי כשכבר יבש בו כסלע, ומ"מ הרי
לב"ה עדיין אינו מטמא טו"א, ומיבעיא ליה דשמא כשכבר נוספה
בו טריפות מודו למטמא, ואשכחן גוסס בידי שמים דההורגו

חייב, וגוסס בידי אדם דההורגו פטור בסנהדרין ע"ח א', וה"נ מה
שיבש בו כסלע הוא כגוסס בידי שמים, אבל כשנטרף דנעשה
מעשה בגופו יס' לדונו כגוסס בידי אדם, ומיבעיא ליה דשמא מודו
בזה ב"ה דמטמא]. (עוקלין סימן ה').

שם אמר ר"ח השוחט את הטריפה ומלא בה בן ט' חי טעון
שחיטה וחייב בזרוע כו' ואם מת טהור מלטמא במשא, יס' לעי'
לדעת תו' לעיל ע"ד ב' דמשכח"ל דאינו יולא דופן, עי' מש"כ שם,
[וגם משכח"ל שאינו יתום כגון שלא מתה אמו מיד], מהו שיהא
כשר לקרבן, דאפשר דכל שהוא כשחוט לענין טומאת נבלה, לא
סגי בשחיטתו לענין קרבן, אע"ג דד' סימנים אכשר ביה רחמנא,
והרי אינטריק לאשמועינן דחייב במתנות, [ועי' מש"כ לקמן פ"ה
ב' לענין כיסוי ולענין אותו ואת בנו], וי"ע.

ע"ו א' אין אומרים בטריפות זו דומה לזו כו', בדברי הרמב"ן
נתבאר בסימן ו' סק"ב.

ע"ז ב' בנבלתה ולא בעור כו', עי' מש"כ בזה לקמן קי"ז ב' ד"ה
ובדעת.

שם בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות כו' לא נכרכה אלא שעשאן
ליקי קדירה, פרש"י דבלא"ה לא צריך למעוטינהו דהא פשיטא
ללאו בשר נינהו, ולא נתפרש היכן כתיב בשר גבי טומאת נבלות,
ולקמן קי"ז ב' דתנן דעצמות ועור אינן מטמאין בנבלה פרש"י
דמהכא נפקא לן, ואפשר דכיון דנזכר טובא בקרא אכילה גבי
נבלה, ש"מ דנבלה היינו הנאכל בה, [ובבכורות כ"ג ב' אמרינן
דנסרחה עפרא בעלמא הוא, ומשמע דכל חלק מן הנבלה שאינו
נאכל חשיב כעפרא בעלמא], ובמלבי"ם בהאי דרשא פירש דלא
קרי נבלה אלא מה שמתבלה ע"י המיתה ולא עור ועצמות
שמתקיימין, ולפי זה י"ל דטובא כתיב נבלה, ואייתר לה בנבלתה
לכשעשאן ליקי קדירה, ואכתי יס' לעי' דאם כשנתנבלה הם
טהורים, וכי ס"ד שע"י שליכתן תחזור טומאה עליהן, דאינטריק
קרא למעוטינהו, ושמא כשדעתו מתחלה לעשותן ליקי קדירה הוי

ס"ד דיטמאלו מיד.

והא דפליגי בכורות כ"ג ז' אם צריך קרא למעט נבלה שנסרחה מחיים, הוא אם דיינינן לה כעצמות ועור וא"ל קרא למעוטינהו דעפרא בעלמא נינהו, [ומלשון זה שבגמ' משמע דכל שאינו נאכל לאו נבלה הוא אלא כעפרא בעלמא], או דלא ממעטינן למיחשב כעפרא אלא דברים שמתחלתו אינם עומדים לאכילה, אבל בשר שנסרח כיון שמתחלתו היה עומד לאכילה יש מקום לחשבו בכלל נבילה עד לכלב, ולכך איצטריך קרא. (סי"ד סק"ה ועי"ש סק"ו).

הא דאמרינן לא נכרכה אלא שעשאן זיקי קדירה ופרש"י דבעודן עצמות ועור לא צריכי מיעוטא, כבר נתקשינו בזה לעיל דהיכי ממעטי הרי קרינא בהו ג"כ וכי ימות מן הבהמה אי הוי כתיב הנוגע בה, ובגמ' אפשר לפרש דה"ק לא נכרכה אלא אפי' עשאן זיקי קדירה, אבל אה"נ דגם בלא עשאן איצטריך מיעוטא, גם נתקשינו דאיך אפשר דבעודן עור ליכא עלייהו טומאת נבלה ומשבשכלן ועשאן זיקי קדירה יחול עליהם טומאת נבלה, וגם מעיקר הבעיא שם בעור חמור ששלקו דאמרינן אי לטומאת נבלות תנינא, משמע דיך מקום לדון דע"י השליקה תחול טומאת נבלה, גם יש לעי' אמאי לא מוקמינן לבעיא לענין איסור אכילת נבלה, דבעוד העור והעצמות והגידין והקרנים והטלפים כמות שהם אין בהן משום נבלה, וכמ"ש הרמב"ם פ"ד ממאכלות אסורות הי"ח, וקמיבעיא ליה בשלקן ועשאן זיקי קדירה אם יחול עליהם איסור נבלה, ובזה גם לא קשה כ"כ היאך חל האיסור אח"כ די"ל דגם כשנתנבלה חל איסור נבלה על הכל, אלא דאם לא שלקו הו"ל כאוכל שלא כדרך אכילתו, וכששלקו שפיר מתחייב, משא"כ לענין טומאה דלא שייך האי טעמא, וי"ע. (עוקצין ס"א סק"ב).

תוד"ה ולא בעור וסקולין הו, עי' מש"כ בזה לקמן קכ"ו ב'.

אותו ואת בנו

ע"ח א' מתני' אותו ואת בנו נוהג כו' בפני הבית ושלל בפני הבית, בסברא אין מקום לחלק בין בפני הבית לשלל בפני הבית לדון

אותו ואת בנו, אלא לכיון דכתביה רחמנא בענינא דקדשים הרי
ס"ד דשמא גזירת הכתוב הוא שינהוג רק בפני הבית כדאמר קל"ח
ב', קמ"ל, והא דכתביה רחמנא בענינא דקדשים, נראה שהוא כי
היכי לליהוי וי"ו מוסיף על ענין ראשון, לומר דנוהג גם בקדשים
כדאמרינן בגמ', וזה לפי מאי דמשמע בגמ' דאי הוי כתיב בעלמא
הוי מוקמינן לה רק בחולין ולא במוקדשים, עי' מש"כ בגמ'.

שם קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם פסולים ושניהם
סופגים את הארבעים, בתו' לקמן פ' א' כתבו דלא אחיא כמ"ד
חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם, ול"ע דמאי הו"ל לתנא
למיכתב אם הוי ס"ל דנפטרו, הלא ראוי להזכיר חיוב הכרת, וגם
חיוב המלקות שהוא נזכר בכולה מתני' אין להעלימו, ומה בכך
שהמלקות תפטור את הכרת, מלבד דשפיר משכח"ל חיוב כרת
בשלל התרו בו למלקות, וגם לענין קרבן בשוגג, ואין לחייב את
התנא להזכיר בכללן שחייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתו,
אח"כ ראיתי שכבר כתב כעין זה בחדושי הגרע"א ז"ל. – ויש גם
בכלל חידושי דמתני' דאיכא מלקות בחייבי כריתות ולאפוקי מר'
ילחק מגילה ז' ב', וגם דחשיבא שחיטה ראויה אף שהיא בחוץ
ולאפוקי מר"ש פ"א א', ולר"ש גם השני חייב כרת, דקמא מיקטל
קטל כדאמר התם.

שם חולין בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים, קמ"ל
דחולין שנשחטו בעזרה מדאוריתא, דכל פסולין דמתני' יש לפרש
מדאוריתא, ואשמועינן דאפ"ה חשיבא שחיטה ראויה לחייב עליה
מקום אותו ואת בנו.

שם קדשים בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים
ופסול, יש כאן חידוש דמחוסר זמן דאותו ואת בנו פוסלו לקרבן,
וגם אשמועינן דאפ"ה חשיבא שחיטה ראויה לחייב עליה מקום
אותו ואת בנו.

שם חולין וקדשים בחוץ הראשון כשר ופטור והשני סופג את
הארבעים ופסול, יש כאן חידוש דאע"ג דהשני הוא קדשים בחוץ

אפ"ה חשיבא שחיטה ראויה לחייב עליה משום אותו ואת בנו, וגם אשמועינן שאינו חייב משום שחוטאי חוץ כיון שהוא מחוסר זמן משום אותו ואת בנו, ומיהו תרוייהו שמעינן לה מבבא דלעיל דקדשים בחוץ, אללא דניחא ליה למינקט כולהו צבי.

וכן בבא דקדשים וחולין בחוץ אין בה חידוש, דזה שהשוחט בחוץ לוקה כבר שמעינן לה מרישא דקדשים בחוץ, ושאותו ואת בנו כשר בחולין שמעינן לה מרישא דחולין בחוץ שניהם כשרים, ועי' בתו' פ' א' ד"ה הראשון שנסתפקו אם יש חידוש בכל הגי צבי.

והריני מפרש כי"ל ס"ל לר"ס בכל הגי צבי דמתני', בחולין בחוץ מודה. בקדשים בחוץ שניהם חייבים כרת ושניהם סופגים את הארבעים, משום שחוטאי חוץ, דמשום אותו ואת בנו ליכא דקמא מיקטל קטל. חולין בפנים, שניהם פסולים ושניהם אינם סופגים את הארבעים. בקדשים בפנים מודה. בחולין וקדשים בחוץ מודה לענין הדין אבל לר"ס השני סופג את הארבעים משום שחוטאי חוץ דכל הראוי לבא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה, לר"ס, אבל משום אותו ואת בנו לא לקי דמיקטל קטל. בקדשים וחולין בחוץ השני אינו סופג את הארבעים, כיון דהראשון מיקטל קטל. בחולין וקדשים בפנים השני כשר ואינו סופג את הארבעים, דהראשון מיקטל קטל. בקדשים וחולין בפנים אין השני סופג את הארבעים דחולין בעזרה מיקטל קטל. וכן בחולין בחוץ ובפנים אין השני סופג את הארבעים. בקדשים בחוץ ובפנים השני כשר ואינו סופג את הארבעים. בחולין בחוץ ובפנים אין השני סופג את הארבעים. וכן בחולין בפנים ובחוץ נמי אין השני לוקה. בקדשים בפנים ובחוץ השני סופג את הארבעים משום שחוטאי חוץ ולא משום אותו ואת בנו, וכל זה אי קדשים בפנים שחיטה ראויה והתראת ספק שמה התראה, וכפירוש ר"ת פ' צ'.

גמ' ת"ר מניין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשים כו', יעוי' בתו' שהקשו מהיכי תיתי שלא ינהג בקדשים, ונדחקו לומר משום לשור הפסик הענין, אבל פשטא דברייתא ל"מ כן, ולו"ד ז"ל י"ל דסתם

לא תשחטו מתפרש בשחיטה דרשות דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחיט, ולא בשחיטה דקרבנות שהיא חובה ומלוא.

מש"כ תו' דל"ל דלשום דרשא נכתב בענינא דקדשים, ל"ע דבפשוטו נכתב שם כי היכי דלא יראה דכתיב בהויא ענינא יכלול גם אותו ואת בנו כדאמר פ' ב' מנין לכל הפסולין שצפור ושצשה שהיא בלא יראה כו', וכמו שהזכירו בתחלת דבריהם דאותו ואת בנו הוא לאו ועשה והיינו מהך לא יראה דהכתיב נתקן לעשה כדאמרינן התם, ועי' רמב"ן שם.

ע"ח ב' הניחא לרבנן דמייתר להו אותו כו', יס לעי' הא רבנן נמי אינטריכו להו אותו למידרש א' ולא ב' כדלקמן בדרייתא, וי"ל דאי דרשינן אותו אחד ולא שנים, למעוטי זכרים, כש"כ שיש למעט דאין צריך גם שור וגם שה, ומתפרש הניחא לרבנן דמייתר להו אותו למידרש א' ולא ב', שפיר שמעינן מיניה נמי לחלק, אלא לחנניה דאינטריך ליה אותו לרבות דחוששין נמי לזרע האב, א"כ לחלק מנ"ל, אבל בתו' הרא"ש לקמן דאמרינן מי שצנו כרוך אחריו כתב דהשתא לא צריך לאותו ומייתר לחלק, משמע דבא לפרש הא דאמרינן הכא לרבנן מייתר להו אותו, ופירש דלמאי דאמרינן מי שצנו כרוך אחריו לא צריך לדרשא דא' ולא ב', והדברים ל"ע דא"כ למה נקטה הדרייתא דרשא דלא' ולא לב', לא הו"ל למיתני אלא ת"ל צנו מי שצנו כרוך אחריו.

ולפי מה שפירשנו, הרי אע"ג דדרייתא דילפא לחלק מקרא דאותו סברה כרבנן דחנניה, מ"מ רבנן דחנניה מלו סברי שפיר כר' יונתן דלא בעי קרא לחלק, ומ"מ אינטריך קרא דאותו לדרשא דא' ולא ב' לומר דאין חוששין לזרע האב, ולפ"ז אין להוכיח דהלכה כחנניה מהא דס"ל כר' יונתן כמ"ס תו' ע"ט א', דגם רבנן דחנניה מלו סברי כר' יונתן, ודעת תו' כמ"ס בתו' הרא"ש דלמסקנא אייתר להו אותו לרבנן דחנניה וע"כ דאתי לחלק.

שם ת"ל אותו א' ולא ב' כו', יס לעי' ל"ל דכתב רחמנא אותו לכתוב ושור או שה ובנו, והוי ידעינן דצנו הכרוך אחריו והיינו

בנקבות, ואילו אותו משמע זכר וכדס"ל לחנניה, ושמא י"ל דהא דדרשין הכרוד אחריו, הוא משום דכתיב אותו דמתפרש אותו ואת בנו הכרוד אחריו, וגם אותו משמע אחד ולא שנים, אבל אי לאו אותו הוי מפרשין בנו כל דהו.

ול"ע בתו' ע"ט א' ד"ה ולחנניה שכתבו דגם אי הוי כתיב בן הוי מפרשין הכרוד אחריו, ולא נתפרש היכי משמע, ואין לומר ללאו ממשמעותיה דלשון בן קאמרי, אלא דמסברא הוי מוקמינן לכרוד אחריו, ודומיא דשלוה הקו, שהרי בגמ' אמרו דשאני שלוחה הקו שאינו נוהג במזומן, ושמא הוי מספקא לן דאולי בן הכרוד אחריו דוקא, לכך אינטריך ליה לחנניה אותו, וברשב"א משמע דר"ל דחנניה הכי ס"ל דבן נמי משמע הכרוד אחריו, ול"ע.

הא דכתיב שור או שיה ולא כתיב פרה או כשבה, הוא משום דשם שור ושה משמש להגדרת המין בכל התורה, וכולל זכרים ונקבות, וכאן בא גם לכלול אותן בלא יראה דכתיב לעיל מיניה בשור ושה, וכדאמר פ' ב' לימד על הפסולין שבשור ובשה שהוא בלא יראה, וכיון דכתיב שור ושה ע"כ לסיים אותו ואת בנו ולא אותה ואת בנה, וכיון דקאי על המין הרי פשיטא דלא אחי למעוטי נקבה, וכמו בשור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו וגו' דפשיטא דהאי אתו לא בא למעט נקבה, וכיון דקאי על המין ולא מתפרש למעט נקבה שפיר אהני בנו הכרוד אחריו לומר דלא איירי אלא בנקבה ולא בזכר, וגם י"ל דרבנן קים להו נמי מסברא דלא שייך להתיחס לקורבה של הבן והאב בזמן שאין אחד מכיר את השני מעולם, וע"כ דלא קאי אלא אנקבות, דהא דרשין נמי אחד ולא שנים.

תוד"ה מי נילף ק"ו מאותו ואת בנו כו', ל"ע דבאותו ואת בנו אין הזכר מכיר את הבן ולא הבן מכירו, וסברא הוא דלא אמרה זו תורה דין אותו ואת בנו, אבל בשלוה הקו הרי הגידון הוא בזמן שהזכר רובץ על האפרוחים או על הביצים, ועושה ממש מעשה הנקבה, ושפיר הוי ס"ד דגם הוא במלות שילוח אי לאו קרא.

ע"ט א' ואר"י אמר שמואל זו דברי ר"י דאמר אין חוששין לזרע

האב כו', למאי דמסקינן דמספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא, לכאורה היה ראוי לומר זו דברי ר"י דאמר שמה אין חוששין לזרע האב, ועו"ק דכיון דמספקא ליה הרי הא דאסר הנוולדים מן החמור עם הנוולדים מן הסוס הוא מספק, וא"כ אדמסיק לאסור הנוולדים מן החמור עם הנוולדים מן הסוס, טפי הו"ל לאשמועינן דהנוולדים מן הסוס שאציהן חמור אסורים עם הסוס שאציו סוס, דהיינו פרי עם האם.

ולפמס"כ הרמב"ן במלחמות ובחדושי דת"ק דחנניה דאמר דאיתו ואת בנו אינו נוהג בזכרים היינו ר' יהודה, א"כ לענין זה ס"ל בודאי דאין חוששין לזרע האב, וספיר קאמר שמואל זו דברי ר"י דאמר אין חוששין לזרע האב, ודאיתאן עלה יתכן לומר דהא דמספקא ליה לר"י לחוש לזרע האב היינו לענין לאסור פרי עם האם, אבל לענין להתיר הנוולדים מן החמור עם הנוולדים מן הסוס, פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב לענין זה, והם אסורים בודאי, ונקטו ר"י שריותא באצוה דהאי חמור ואצוה דהאי חמור, ונקטו איסורא בנולדים מן החמור עם הנוולדים מן הסוס, דהני ודאי אסורים, וסבקה לדין פרי עם האם בין דוקיא דרישא לדוקיא דסיפא, משום דמספקא ליה, ומיתסר מספיקא.

שם מאן חכמים חנניה הוא דאמר חוששין לזרע האב והאי בר סוסיא וחמרא כו' כולהו חדא מינא נינהו, לכאורה מהא דאסרה תורה איתו ואת בנו גם בזכרים ליכא למישמע דכח הזכר וכח הנקבה שוין בולדות, דאף אם כח הנקבה יותר, מ"מ ספיר י"ל דבדין איתו ואת בנו הקפידה תורה גם על האב, ולפ"ז אין ראיה דבר סוסיא וחמרא ובר חמרא וסוסיא שוין, ויש מקום לאסרן זה בזה, ואפשר דה"נ דמזה ליכא ראיה, אבל כיון דאיכא חכמים דפליגי עליה דר"י וסרו נולדים מן הסוס עם הנוולדים מן החמור, הרי יש עדיפותא לומר דהאי תנא חנניה הוא, וס"ל מסברא להשוות כח הזכר והנקבה בולדות וסרי נמי בר חמרא וסוסיא עם בר סוסיא וחמרא, כיון דלדידיה מלאנו שהקפידה תורה גם על

הזכר בלכותו ואת בנו, לאם לכותו ואת בנו אינו נוהג בזכרים, לא מסתבר לומר דכח הזכרים שיה בולד ככח האם.

ולאמור הרי גם לפירוש הרמב"ן דר"י פשיטא ליה לכותו ואת בנו אינו נוהג בזכרים, מ"מ מהא דפסקינן כר"י צפרידות בכתובות קי"א ב', אין רחיה דקיי"ל נמי כוותיה בהא לכותו ואת בנו אינו נוהג בזכרים, דגם אם לכותו ואת בנו נוהג בזכרים אכתי אין מזה רחיה להתיר בר סוסיא וחמרא עם בר חמרא וסוסיא, וספיר מנינן למיפסק כר"י בזה, וא"כ מנינן למימר דקיימא הא דפסק שמואל כחנניה, וגם קאמר דחכמים דפליגי עליה דר"י כחנניה ס"ל, וגם סתם מתני' דזכורות מ"ה כחנניה, וזו נראה דעת הרשב"א בתוה"ב דאף דנקט בהרמב"ן דר"י ס"ל לאין לכותו ואת בנו נוהג בזכרים, מ"מ חשך להחמיר לדינא.

שם למאי נפ"מ למישרא פרי עם האם כו', ציט"ס דקדק מכאן דלעת הרמב"ן מדלא אמרינן נפ"מ אם לכותו ואת בנו נוהג בזכרים, ומיהו י"ל דבעינן לפרושי מילתיה דר"י במה דקאמר הנוולדים מן הסוס אע"פ שאציהן חמור מותרים זה בזה, אם ר"ל פרי עם האם, או בשוין, וכבר הזכיר ציט"ס דמשום דפשיטותא דמייתינן הוא מפרי עם האם לכך נקטו הגפ"מ נמי בזה.

ע"ט ב' ה"ד אילימא בתיש הבא על הצביה וילדה כו' שה וזנו אמר רחמנא ולא צבי וזנו, נראה דגם בלא הא דר"ח לא הוי מאי לאוקמי בתיש הבא על הצביה וילדה, דנוהג בכוי מתפרש שהאם כוי ולא שהולד כוי, דכשהולד כוי הרי הגידון אם אמרינן בנו כל דהו, ולא חשיב שנוהג בכוי, אלא דעדיפא פריך מדר"ח, ובזה ניחא משה"ק תו' דנוקמה כשהתיש בא על הבת ופליגי אם נוהג בזכרים, דכה"ג לא חשיב שנוהג בכוי, כיון שרק הולד הוא כוי, גם י"ל דלפ"ז הוי ספיר קשיא ליה כדפריך דנפלגו בפלוגתא דחנניה ורבנן, כיון שזו היא עיקר פלוגתתן, דבהא דזנו כל דהו כו"ע מודו, גם הוי מיתוקמא כשהולד תיש ולא הוי שמעינן כל כך דזנו כל דהו כיון שדומה לאביו, גם אין נאות לפרש נוהג בכוי רק בזכר

ולא בנקבה, גם אפשר שיש מקום לומר דאם הכולל הוא לבי ללא
נימא לענין הזכר בנו כל דהו כדאמרינן לגבי הנקבה דכרוך
אחריה.

סם בשלמא לרבנן מאי חייב בחאי מתנות כו', יעוי' צפרס"י, ובגמ'
לקמן קל"ז א' נראה דפשוט דאין לחייב משום מקאת שיה אלא חאי
מתנות, והדברים מחודשים דפשוטו לא אשכחן בקרא ענין בחאי
מתנות, ואם אמרינן שיה ואפי' מקאת שיה, יס לפרש דהיינו שיה
דקרא, וכי היכי דלענין כיסוי הדם ואותו ואת בנו הרי הוא בדינו,
כדאמרינן לקמן פ' א' דמלקינן ליה, ה"נ לענין מתנות היה ראוי
לומר שהוא בדין שיה דקרא, ויס לחייבו בכל המתנות, [ועי' להלן
כתבנו ליישב].

ולכאורה מסתברא דכיון דחידוש הוא, אין לך בו אלא חידוש,
ולענין מתנות שאינו אלא ענין ממון קים להו לחז"ל דאף בשה
ואפי' מקאת שיה, מ"מ אינו חייב אלא בחאי מתנות, אבל לענין
שאר דינים כיון דקיי"ל דשה ואפי' מקאת שיה, הרי דינו כשה גמור
לכל מילי, והלכך חייבין על חלבו בכזית, אבל שמעתי שבגליונות
הגרע"א ז"ל על הכרו"פ בסי' פ' סק"ה כתב דאינו חייב אלא אם
אכל ב' זיתים, ועי' בפמ"ג יו"ד סו"ס פ' הובא בפ"ת סם סק"ב,
ול"ע.

ובאמת דיך בזה מקום עיון כגון בלבי הבא על התיישה וילדה, אם
חוששין לזרע האב ולבי ואפי' מקאת לבי, א"כ יס בכאן בהכרח
תרתי דסתרי, שעלינו לדון דכולו שיה מדין שיה ואפי' מקאת שיה,
ויס לדונו כולו כחיה מדין לבי ואפי' מקאת לבי, והיכי לידייני דייני
להאי דינא, אבל הרי בגמ' פ' א' אמרינן בלבי הבא על התיישה
[וילדה בת והבת ילדה בן, דבהכי מתפרשא, כמבואר ברשונים
ז"ל ודלא כהרמב"ם], דאע"ג דחוששין לזרע האב, מ"מ כיון דאיכא
מקאת שיה הרי זה לוקה, וחזינן דאע"ג דאיכא נמי מקאת לבי, מ"מ
סגי במקאת שיה לחייב מלקות.

ואפשר למאור הנוהגת או בבהמה או בחיה לא חשיב כתרתי

דסתרי, דשפיר אמרה תורה לנהוג איסור אותו ואת בנו במקל
שה ומקל לבי, וכן חייבה תורה לכסות דם מקל לבי ומקל שה,
ודכוותה י"ל נמי דאסרה תורה חלב של מקל שה ומקל לבי,
ויהיה חייב על כזית, אבל לענין מתנות י"ל דחשיב כתרתי דסתרי,
דכחיה הרי המתנות לצעלים, והלכך פשוט לגמ' דאין לחייב אלא
חלי מתנות.

ולאמור ל"ק משה"ק תו' דז"ה דין, דלענין כיסוי אמאי לא
חשבינן ליה כנתערב דם בהמה ודם חיה, כדחזינן לענין מתנות
שאינו נותן אלא חלי, דלענין מתנות חשיב חיה ובהמה כתרתי
דסתרי, משא"כ לענין כיסוי שפיר חייבה תורה לכסות דם של
מקל לבי.

פ' ח' בצבי הבא על התיישה ולמלקות כו' שה ואפי' מקל שה
אמרינן ומלקינן ליה, לקמן קל"ב ח' מפרשין למתני' דפ"ב
דזכורים דכוי חייב במתנות דצבי הבא על התיישה איירי והיינו
שהתיישה ילדה והבן הזה חייב בחלי מתנות משום שה ואפי' מקל
שה, וכדאמרינן בסוגיין דלענין מתנות לא משכח"ל אלא בצבי הבא
על התיישה, והקשה בני יעקב נ"י דלפ"ז אמאי קתני התם
בזכורים דאין חייבין על חלבו כרת, נימא דשה ואפי' מקל שה
ולחייב כרת, כדמחייבין מלקות משום אותו ואת בנו, ול"ל דלענין
חלב לא דרשין לרבות מקל, כיון דכתיב בקרא צפ' לו כי כל
אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה וגו' ומקל לאו בר
הקרבה הוא, ואע"ג דכלאים מרחל ועז נמי נתמעט מקרבן,
וחייבין על חלבו כרת, כדמרבה להו מקרא בתו"כ, מ"מ מקל לא
מרבין, ועי' לח"מ פי"ב מה' שחיטה ה"ח.

ואפשר עוד דהא דתנן התם בזכורים דחלבו אסור כחלב בהמה,
הוא איסור מוחלט מדאוריתא ללקות עליו, אף אי חוששין לזרע
האב, דמיתוקמא התם בצבי הבא על התיישה כדאמר בסוגיין
דהיינו דמשכח"ל לענין כיסוי דמכסין ואין שוחטין דיו"ט, ומשום
דס"ל שה ואפי' מקל שה גם לענין חלב, ורק מכרת אימעט

כדקתני התם ואין חייבין עליו כרת, ללענין חיוב כרת לא דיינינן
סה ואפי' מקלת סה, אבל הרמב"ם בפ"א ממ"א הי"ג כתב דאין
לוקין על חלבו, והא דקתני התם לטומאת חלבו בספק, הוא
מספק אי חוששין לזרע האב, ובר"ם פירש איסור חלב מכא
ספק, וכן בר"ם פ"א ס"א כתב דאין לוקין עליו, ולפ"ז אתיא כמ"ד כוי
בריה היא ולא הכריעו בו חכמים אם חיה או בהמה, אבל לפ"ז
אין ראוי לחייבו בזרוע, ובמתני' התם קתני דחייב, ובזה הביא פ"א
הר"ם סוגיא דלקמן קל"ב דמיתוקמא בצבי הבא על התישה.

פ"א אר"י כוי בריה בפ"ע היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין
בהמה היא כו', רש"י פירש דקסבר דאין בהמה וחיה מתעברין זה
מזה, ול"ע מה ההכרח לזה, הרי י"ל דאע"ג דמתעברין זה מזה
מ"מ כוי בריה בפ"ע הוא, ובבא מן התיש ומן הצבי י"ל דסבר
כרבנן דר"א דשה ואפי' מקלת סה, וכן צבי ואפי' מקלת צבי, וי"ל
דאם איתא דמולידין זה מזה, הרי כיון דכוי שנהלקו בו ר"א
וחכמים הוא הבא מן התיש והצבי, לית לן לחדש דכוי דסתמי
דמתני' הוא כוי אחר, ועי' בתוד"ה כוי.

פ"א ר"נ אמר כוי זה איל הבר כו', בתו' כתבו דס"ל שזה ודאי חיה,
ולו"ד ז"ל היה נראה דלא בא לחלוק על כולי מתני' דמשוי ליה
ספק, ופיר י"ל דאיל זה לא הכריעו בו חכמים אם הוא חיה או
בהמה, ולא בא אללא לומר דזהו הכוי, ואף דאשכחן רש"ב"ג דס"ל
דכוי לאו ספיקא הוא, תנא שאני, אבל מימרא דר"נ לית לן לפרושי
דלא ככולי מתניתין דבכורים ודנזיר, ודפרק כיסוי הדם, וכיון
דמימרא דר"נ מתפרשא שהוא ספק, הרי גם ת"ק דברייתא דקאמר
נמי כוי זה איל הבר נמי יס' לפרש שהוא ספק קאמר, ועי' בתוד"ה
מדחשיב דנתקשו נמי בזה, ויתכן עוד דהא איכא תנא דסבר דכוי
הוא בריה בפ"ע ואינו לא חיה ולא בהמה כמבואר בריתות כ"א א'
דאיטריך ריבוי לאסור דמו, וכמס"כ תו' פ"א וציומא ע"ד ב',
ואפשר דהיינו תנא דסבר שהוא איל הבר, דהא בהך ברייתא
משמע דמייתי כולהו תנאי דפליגי בכוי, וראוי להביא גם האי תנא

דסבר שאינו לא חיה ולא בהמה, אבל לא מסתבר דר"נ קבע מימרא ליליה כיחידלה, דפשטא דכולהו מתניתין דספיקא הוי, ומיהו אפסר דלבתר דרבי רחמנא לאסור דמו וחלצו, תו אמרינן דאע"ג דאינו לא חיה ולא בהמה, מ"מ ראוי למיהב ליה דינים דחיה או דבהמה.

סם רב"ג אומר מין בהמה היא ושל בית דושאי היו מגדלין מהן עדרים עדרים, נראה מזה דחיה לאו בת עדר היא, דעדר הוא ע"י התאחדותם יחד, וחיות כל אחת לעצמה, והיינו דהביא הוכחה דמין בהמה היא, ולפ"ז מוכח מקרא דוישלח דגמלים וחמורים עדר עדר לבדו, דבכלל בהמה נינהו, ובחמור מפורש כן בכ"מ פ"ט מה' כלאים ה"ח, וכן מפורש בגמ' בכורות ח' א'.

סם הגי עיזי דבאלא כשרות כו', עי' מש"כ בסוכה י"ג א' בדברי התו' סם.

סם מתקיף לה ר"א בריה דר"א ודלמא מינא דאקו נינהו כו' דלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו, נראה דהיו מכירין כל הגי מיני, ועיזי דבאלא יס להם קלת דמיון להגי, והיינו דלא הזכירו דלמא מינא דדיקן נינהו, שהיו יודעים דלא דמו ליה, ויס לפרש דדמו טפי לאקו מלתאו וזמר, ולכך ר"א בריה דר"א לא שאל אלא דלמא מינא דאקו נינהו, ור"א בריה דרב אריא שאל דגם יתכן שהם מינא דתאו וזמר.

פ"ב א' ירידתה לנחל איתן אוסרתה, יס להסתפק אם ירידה מעכבת, ומיהו למארה ודאי בעי הורדה ואם מלאוה בנחל מעלין אותה לקיים מצות ירידה, דלאו בכדי כתיב והורידו, וכן אמרינן קדושין נ"ז א' התם אית ליה גבול אחרינא, ויס לעי' א"כ היכי מוכחינן מהבא בסנהדרין מ"ז ב' דהזמנה מילתא היא שאני הבא שכבר התחילה בה המלאה, ול"ל דמ"מ כיון שאינה הקדש וכל איסורה מחמת שיחודה למארה שפיר שמעינן מכאן ענין הזמנה, ואי ירידה אינה מעכבת, ניחא טפי. (כריתות ס"ט סק"ד).

סם ואם איתא ליסני כאן קודם ירידה כו', ובתו', עי' מש"כ בזה

זכריתות כ"ה א'.

שם והא איתמר כפורי מלורע מאימתי אסורים רי"א משעת שחיטה ור"ל אמר משעת לקיחה כו', נראה לר"ל לא מיתסרא אלא משעה שלקח שניהם, כמלותן שיהא לקיחתן כאחת, אבל אם לקח אחת עדיין אינה נאסרת עד שיקח השני, ובזה ניחא הא דקתני בתוספתא הוצאה בר"פ פי"ד דנגעים מ"ה שחט אחת מהן ונמאלת שניה שלא דרור כו' שתייהן מותרות, וא"ל לאוקמי תוספתא כמ"ד משעת שחיטה דוקא, דגם ר"ל מודה בזה. ועי' מל"מ פי"א מטו"ל ה"ט דגם נקט ז"ל כן.

ובשחטה שלא באזוב מבואר בסוגיין לר"ל אסורה, וחזינן מזה דאף שלא היה אזוב מ"מ נאסרו הנפרים בלקיחתן, ואף דכולהו בחד קרא כתיבי ולקח למטהר וגו', ל"ל דקים לגמ' מסבירא דשתי הנפרים כחד וכל חד שליחותא לתרוייהו קעבדה, וכשהפריש אחת עדיין לא הושלמה מלותן, משא"כ עץ ארז ואזוב אף דמעכבי בשחיטה, מ"מ אין מעכבין בייחוד הנפרים, וכמש"פ הר"פ שם בטעמא דמאן דסבר דשחטה שלא באזוב אסורה אף דשחיטה קאסרה והיתה בפסול, כיון דפסולו מחמת דבר אחר הר"ז כנפסלה אחר שחיטה, ולענין להאסר מחיים פשוט טפי דאין עץ ארז ואזוב מעכבין, כיון דאפשר להפרישן אח"כ, ועי' להלן.

נראה דאם מת המלורע אחר לקיחת הנפרים, לר"י יוחנן מותרים באכילה, ולר"ל נשארים באיסורם, וכן אם נתכפר באחרים, וכדין עגלה ערופה בנמאלת ההורג כריתות כ"ג ב', ויש לעי' הרי שהמלורע קיים ולא נתכפר באחרים אבל נמלך ושחטן לשם חולין מהו, ולכאורה לא חל עלייהו לר"י שום קדושה אלא כעין הוקאה למלותן, ודין הוא שלא תועיל השחיטה לאסרן כיון שנמלך ושחטן לשם חולין, [אלא מדין הוקאה למלותן שמא ישארו באיסורן עי' בספר מרן זללה"ה סי"א סק"ח], וכ"כ מרן זללה"ה בזה"ע סי' קמ"ח בסופ"ז דקדושין, עי"פ. (נגעים סי"ז סק"א).

שם גמר קיחה קיחה מעגלה ערופה, א"ה, עי' מש"כ בחו"ב

קדושין נ"ז א' דהא דלא ילפינן משעיר המשתלח דמיתסר משעת לקיחה, ונ"ע אי התם חשיב אית ליה גבול אחרינא הגרלה או וידוי, כיון דכל איסורו משום שהוקדש בפנים י"ל דלא שייך למילף מיניה למכסיר בחוץ.

מתני' שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני זכה, ובגמ' דאם קדם השני הרי זה זריז ונשכר, ולכאורה כיון שהדין שזה שלקח ראשון ישחוט ראשון הרי עשה שלא כהוגן, ועי' בפ"ד וט"ז יו"ד סי' ט"ז ס"ו דאם קדם עשה שלא כהוגן, והיכי קרינן ליה זריז ונשכר.

והנה רק ד' פרקים נתחייב המוכר לומר אמה מכרתי לשחוט כדתנן לקמן פ"ג א', אבל בפאר ימות השנה לא נתחייב לומר כלום, והרי הלוקח השני אינו צריך לדעת שהוא שני, וא"כ גם אם אירע שידע, אין לעכצו מלהקדים ולשחוט, ולפ"ז יש לפרש שאם אירע שבאו שני הלוקחים לדין וכל אחד חפץ להקדים לשחוט, בזה אמרינן שזה שלקח ראשון ישחוט ראשון, והיינו דאמר רב יוסף לענין דינא תנן, והוא משום דהמוכר נראה דאינו רשאי לשחוט ביום שמכר את הפרה או את הבת דאם דעתו לשחוט היה צריך להודיע ללוקח כמו בארבעה פרקים, וכמו שהביאו הרי"ף והרא"ש מהתוספתא, והלכך הלוקח השני לא עדיף מן המוכר, וזה בזמן שאירע שבאו לדון ביחד, אבל כשהמוכר מכר את השניה לא נתחייב הלוקח בכלום, ואם קדם ושחט עד שלא בא חבירו הרי הוא זריז ונשכר, והיינו ברייתא דבגמ', אח"כ ראיתי ברשב"א שכתב כן דכיון דשלא בארבעה פרקים לא נתחייב לומר אמה מכרתי, הרי הלוקח השני רשאי להקדים ולשחוט, ורק אם אירע שבאו לדין מקדמינן לראשון עי"ש, ועי' בהגהות הט"ז סט"ז סק"ט.

ונ"ע בטוש"ע יו"ד סי' ט"ז שהעתיקו הא דאם קדם השני זכה בזמן שלקחו משני בני אדם, והדבר תימא דבגמ' ודאי איירי בלקחו מאדם אחד, דבלקחו משני בני אדם גם כשבאו לדין אין להקדים

לזה שלקח ראשון, דמה ענין לנו בלקיחתו, הרי המוכר לו היה יכול לשחוט שאין לו שום ענין במכירת השני, וה"נ זה שלקח ממנו, וכבר נתקשה בזה בדברי חמודות על הרא"ש.

מתני' שחט פרה ואח"כ שני בניה סופג שמונים, משמע אפי' בהתראה אחת לאל"כ פשיטא, ועוד לדומיא לסומכוס קתני, וטעמא משום דחשיב גופין מוחלקין, ויש לעי' מ"ש מהשוחט ה' זבחים בחוץ בהעלם אחד דאינו חייב אלא אחת לר"ש כריתות ט"ו ב', וכ"פ הרמב"ם, ול"ל דהקדש הוא איסור כללי דהאיסור הוא לזבח קרבנות ה' בחוץ ואין הבהמה גורמת האיסור אלא שעל ידה מחללים ההקדש, והרי גם בהקטרה חייבין בחוץ וגם במנחות, אבל איסור אותו ואת בנו שהבהמה גורמת האיסור בזה כל בהמה חסובה לעצמה והוי גופין מוחלקין, וכמו דא על חמץ בהמות כריתות ט"ז א', וכן חמץ נדות, ודוקא איסור התלוי בחיות הבהמה, דבע"ח דבר חסוב הוא וקובע את כאו"א כדבר בפ"ע, אבל האוכל חלב מחמץ בהמות אינו חייב אלא אחת לכיון שאין האיסור תלוי בחיות הבהמה הרי כל חלב כגוף אחד. (כריתות ס"ג סק"ז מתוה"ד).

תוד"ה עגלה וי"ל דכך היתה קבלה בידם, בכריתות כ"ה א' מסקינן דמתני' דהתם סברה דאין עגלה ערופה נאסרת מחיים, ולפ"ז דוחק הוא לומר דהתנא במתניתין נקט כדוגמא עגלה ערופה לשחיטה שאינה ראויה, כאילו הדבר ידוע דנאסרת מחיים, וספיר עדיף למימר דעגלה ערופה אינה משנה.

תוד"ה אמר ולהכי מיתסרא מחיים כו', עי' מש"כ בחו"ב כריתות כ"ד ב'.

פ"ב ב' קסבר אכל שני זיתי חלב כו', עי' מש"כ בזה בחו"ב כריתות י"ד ב' ס"ק י"ד.

שם תנינא נזיר שהיה שותה כו', א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"ב כריתות. מכות כ' ב' לא כריכא דסך חמץ אלבעותיו נשא כו' דהויא ליה התראה לכל חדא וחדא, מה שפירשו בתו'

קשה מאד שאין זכר בגמ' לתירוץ דשאני הכא דרבי רחמנא קרחה כלל, וגם לא הולכנו להזכיר דסך חמש אלבעותיו נשא ורק הול"ל לעולם בחדא התראה ושאני הכא דרבי רחמנא קרחה, גם הא דאמרינן דהויא ליה התראה לכל חדא וחדא מיותר, אבל ברמב"ן מבואר דהא פשיטא לגמרא דקרא דקרחה לא אתי להחמיר בדין קרחה טפי מבשאר לאוין דעלמא רק דבא לאשמועינן דכל קרחה וקרחה הוי איסור בפ"ע, ונראה דהרמב"ן מפרש דבכל איסורין שבתורה אי משכחת לה דעביד צבת אחת דומיא דסך חמש אלבעותיו נשא אמנס חייב על כל אחד ואחד, ובגמרא כאן הקשו דקרא דקרחה לא אינטריד לקרח וחזר וקרח בשתי התראות דזה פשיטא ומלא יקרחו נפקא, ובחדא התראה הרי לא מחייב תרתי וא"כ קרחה ל"ל, ותירצו דאינטריד קרחה בעשה צבת אחת דבכל לאוין שבתורה חייב על כל אחת ואחת, וכאן הוי ס"ד לכיון דעושה צבת אחת הרי כולה חדא קריחה היא, להכי אינטריד קרחה למימר לאף בעושה צבת אחת חשיבא כל קרחה איסור בפ"ע וממילא חייב על כל אחת ואחת כדין כל איסורין שבתורה.

ונראה לפ"ז דהא דבהתראה אחת אינו חייב אלא אחת היינו טעמא משום שהחטא השני אין בו אפקירותא כל כך שכבר פרץ בחטא הראשון והשני המשך הראשון, ולכך סגי במלקות אחת על שניהם, ולטעם זה מוזן הא דבעשה צבת אחת אפשר לחייבו על כולן דכולן שוין באפקירותא, וכן סברת גופין מוחלקין היא שהחטא השני חשוב הוא כדבר בפ"ע ואינו נטפל לראשון, וכן נמי סברת התראות מחלקות דכיון דחזרו והתרו בו הרי זה עתה כאילו בא לחטוא בתחלה, ויתכן לפ"ז דסגי בהתראות לחלק אף בלא חזר וקיבל כל התראה והתראה דבמה שמתרין בו לחוד סגי לחלק, [ומדין קבלת התראה אין כאן חסרון למש"כ בחו"ב כריתות י"ד ב' סק"ב דכל שקיבל התראה ועסוקין עדיין בה סגי לענין קבלת התראה ואין צריך רק שיתרו בו תוך כדי דיבור למעשה ולא שיחזור ויקבל, ובלא"ה נמי למש"כ תו' הרי סגי בהתראה קמייתא, ובכל

ענין מתני' דאל תשתה אל תשתה איירי באופן שהיה אפשר לחייב על השניה מדין התראה, ומשכחת לה נמי בשהיה עדיין תוך כדי דיבור או לריצר"י וכמס"כ לעיל דלאו בהלכות התראה איירי מתני', אלא דאשמועינן דלריך התראות לחלק, וכן אין לריך שיתיר עצמו למלקות בכל התראה והתראה, וכן בחבר לריצר"י נמי אינו חייב אלא אחת אל"כ התרו בו, דהתראה מעשה חסובה היא לחלק.

ובחולין פ"ב ב' מדמינן האוכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד לנזיר השותה בהתראה אחת, ונראה מזה דהא דבעי העלמות לחלק לענין קרבן היינו נמי מהאי טעמא שהחטא השני קלוש קלת וכהמשך החטא הראשון חשוב, ולפ"ז אי משכחת לה בשוגג צבת אחת דומיא דסך חמש אלצעותיו נשא היה חייב חטאת על כל אחד ואחד, [ומיהו יס מקום לומר לשוגג שאני ול"ע בזה], ואע"ג דהחטא השני קלוש קלת מ"מ מאלנו צבת ע"א א' דיכול להביא קרבן על השני וחזינן מזה דאף שהחטא השני קלוש וסגי לו ולראשון צדד קרבן מ"מ גם הוא צפ"ע צד קרבן הוא, ואפשר דגם במלקות כן ואי משכחת לה גוונא שאי אפשר להלקות על הראשון מלקין על השני, ול"ע בזה דאפשר דלענין מלקות שאני עי' בחו"ב כריתות י"ד ב' ס"ק י"ד, [כגון בחבר שאין לריך התראה וצאו עדים באמצע [כגון צדיאה שראו פרישתו] הרי הוא לוקה, ומיהו התם אפשר דמה שעבר כשאין רואה לאו אפקירותא כ"כ הוא, וחשיבא עבירתו בפני העדים כתחלת עבירה], וכן סברת גופין מוחלקין לגבי חטאות היינו נמי משום שעבירה חסובה היא כדבר בפני עצמו.

ונראה דמ"מ איכא חילוק בין שוגג למזיד, דבשוגג אם אכל חלב היום וחזר ואכל לאחר שנה מביא קרבן אחד על שניהם דתרווייהו חדא שגגה, אבל במזיד דחבר לריצר"י לא מסתבר כלל שאם אכל נבלה היום וחזר ואכל לאחר שנה שלא ילקה אלא אחד, ואפשר דדוקא בעוסק בענין העבירה אבל אם הפסיק בענין אחר חשיב

מעשה צפ"ע וכאילו חזרו והתרו בו, והכי מסתברא.
ואין להקשות לפי' הרמב"ן דבכל איסורין בעושה צבת אחת חייב
על כל אחת ואחת בהתראה אחת, א"כ שחטה ואת צת צתה
ואח"כ שחט את צתה למה אינו לוקה שמונים, לרבנן דסומכוס
חולין פ"ב, דכיון שאין כאן אלא מעשה אחד אי אפשר לחייב שנים
בשארין שמות מוחלקים, ודוקא בסך ידיו נשא דהנחת כל אלצע
ואלצע הוי מעשה צפ"ע שייך לחייב על כל אחת ואחת, וזוהי
אפשר לומר דה"ט דאמרינן בסך ידיו נשא ולא אמרו בפשוטו
דנטל בידיו שערות מה' מקומות ותלשן צבת אחת, דאפשר דזה
נמי חשיב חדא מעשה ולא מיחייב אלא חדא].

אבל יש להקשות מהא דאמרינן חולין פ"ב ב' בזורע כלאים כלאים
דאי צבת אחת ובהדא התראה לא מיחייב אלא חדא, ואמאי הרי
זה ממס כסך ידיו נשא וה"נ זורע בשתי ידיו כדפרש"י, וי"ל דהתם
לאו צבת אחת ממס קאמר אלא ר"ל שזורע ומיד חוזר וזורע כל
התראה בינתיים, (ולשון צבת אחת היינו על תכיפות הענין באופן
שלא היה שיהיה להתראה), וצתו' שם באמת נדחקו לפרש דאו
קאמר, עי"ש, ואי קשיא אמאי באמת לא מוקמינן להאי צרייתא
צבת אחת ממס ולהכי חייב שתיים דומיא דסך ידיו נשא, י"ל דלא
משמע לגמרא דזה אתי לאשמועינן צרייתא בלשון הזורע כלאים
כלאים, דמ"ש כלאים דנקט, ולמה לא פירש סתם דצבת אחת
חייב שתיים בחדא התראה בכל איסורין שבתורה, ואף דלכ"ד דאתי
לאשמועינן דא"ל התראה לחלק לא פרכינן מ"ש כלאים, היינו
משום דלא איירי צבת אחת דוקא וספיר י"ל דנקט חדא מאיסורי
תורה, אבל על כונת צת אחת מצלי לפרש לא הו"ל למינקט סתם
הזורע כלאים כלאים. (כריתות י"ד ב' סק"ה).

שם נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת, מלשון זה
משמע דעל כל שתייה ושתייה חייב מלקות אלא שאינו לוקה אלא
אחת, ומוכח כמס"כ תו' מכות כ' ב' דבהתחיל בעצירה תוך כדי
דיבור להתראה חייב גם על עצירה שעשאה לאחר כדי דיבור מן

ההתראה, ולכך אפשר לחייבו גם על השתייה שבסוף היום, דאל"ה
הו"ל לתנא למימר אינו חייב אלא על הראשונה.

דינא דמתני' חידוש הוא דאע"ג דכל כזית או רביעית הוא חטא
לעצמו אפ"ה אין לוקין אלא אחת על כולם, ולאפוקי ממאי
דבעינן למימר בסוגיין דסומכוס משום ר"מ מחייב שתיים התם,
וה"ה הכא דיחייב על כל רביעית ורביעית, וטעמא דמילתא
כתבנו לעיל משום שהחטא השני קלוש קצת וכהמשך החטא
הראשון הוא ולא כחטא חדש, [ובסוגיין מדמינן העלם אחד בשוגג
לענין חטאת, ומזיד בחדא התראה לענין מלקות עי"פ], ויש
להסתפק בחבר לריצר"י דא"ל התראה מתי יתחלקו לענין מלקות,
שיחשב כחטא חדש, ויתכן לומר דבהפסק כדי ליצור, דבע"ה כהאי
גוונא בטלה לה התראה קמייתא, כבר חשיב בחבר כחטא חדש,
ויותר נראה ללריך הפסק טפי, ובמידה דאכילה ילטרך הפסק כדי
אכילת פרס, ובשאר מילי שיהיה כדי לגמור את כולה בזמן שהוא
יותר מכדי ליצור, ויתכן גם ללריך שיהא נמלך, דכל שדעתו
להמשיך בחטא חשיב לעולם כהמשך החטא הראשון, ול"ע.

שם אמרו לו אל תשתה והוא שותה אל תשתה והוא שותה, וכ"ה
ברא"ש, במכות כ"א א' מייתינן לה בהאי ליסנא אמרו לו אל
תשתה אל תשתה והוא שותה כו', והיינו הך דכשהוא עוסק בשתיה
ואמרו לו אל תשתה אל תשתה נמלא נמי ששתה בין התראה
להתראה והו"ל אל תשתה והוא שותה אל תשתה והוא שותה, אלא
דנפ"מ אם התרו בו בשניה כשהוא עדיין עוסק ברביעית הראשון,
אם התראה זו מועילה לחייבו על הרביעית השני, דסתמא
כשאומר אל תשתה אל תשתה לא גמר רביעית בין התראה
להתראה.

מש"כ בפיה"מ מכות שם דאם התרו בו קודם שתייתו שיתחייב על
כל רביעית לחייב על כל רביעית, נראה דתצריה לגזיזיה בה'
נזירות פ"ה ה"י והי"ג שהעתיק המשנה כדורתה ללריך התראה על
כל רביעית ורביעית ועל כל שער ושער, ולעולם כד אמרינן

דבהתראה אחת לוקה אחת היינו כשהתרו בו שילקה על כל אכילה
 ואכילה, דל"כ אין כאן התראה, ובסוגיין מצואר דבשחטה ואת
 בת בתה ואח"כ שחט בתה לוקה ארבעים משום דהוי התראה
 אחת אע"ג דהתרו בו שיתחייב שתיים דל"כ לא הוי פליג סומכוס,
 ומה שהביא ז"ל מירושלמי והוא בנזיר פ"ו ה"ד שם איתא רק שם
 אמרו לו משהתחיל באיסור שיתחייב על כל כזית וכזית או רביעית
 ורביעית דמקבל התראה בזה, אבל לא נזכר דבאמת לוקה עשרה,
 ויתכן דבא לומר כמש"כ תו' מכות כ' ב' דכל שהתחיל בעבירה
 תוך כדי דיבור סגי וחשיבא התראה תוך כדי דיבור גם על אכילה
 אחרונה, א"נ שמא ס"ל לגמ' התם כדבעינן למימר בחולין שם
 אליבא דסומכוס דגם בהתראה אחת לוקה שתיים, ווגם לענין קרבן
 כן דבהעלם אחד נמי חייב שתיים, ולא קיי"ל כן, ומיהו פשטא
 משמע דאמתני' קאי, ויותר נראה דאתי לאשמועינן שם התרה בו
 בשעה שאינו עומד לעבור לא חשיבא התראה וקבלת התראה,
 והיינו דקאמר דאם בשעה שהיה שותה שלמים או אוכל שחוטה
 אמר לו שם תשתה היין או תאכל הגבילה תתחייב מלקות לא
 חשיבא התראה, כיון דבאותה שעה לא עמד לאכול את האיסור,
 ולכן אפילו נמלך לאכלו תוך כדי דיבור להתראה לא חשיבא
 התראה, אבל אם התרה בו כששותה היין ואוכל הגבילה חשיבא
 התראה, ולפי שכבר עוסק באכילת האיסור, הרי מן הראוי
 שהמתרה יפרש לו שעל כל כזית הוא מתחייב, והיינו לשון
 התראתו, וחשיבא התראה, אבל לעולם אימא לך שאינו לוקה אלא
 אחת. (מכות כ"א א').

שם ולאפוקי מדר' יאשיה כו', נתבאר בחו"ב כלאים ס"א סק"א
 ה'.

שם הכה את זה כו', נראה דהא דמתחייבין בהכה את זה וחזר
 והכה את זה, והיינו משום דחשיב כנתבאר האיסור, דאף כשאומר
 בשעה שהכה את הראשון שאין דעתו להכות את השני נמי חייב,
 דמ"מ מתרינן ביה שם יכהו יתחייב, והוא מקבל התראה ואומר

ע"מ כן אני עושה שאם אכה השני אתחייב, דאם נימא לנרין
סיהא בדעתו להכות גם את השני, א"כ ראוי לחייב סיהא כן
בדעתו משעת הכאת הראשון עד שעת הכאת השני, דאז דיינינן
ליה כבת אחת, אבל מה שהיה בדעתו בשעת הכאה לא סגי אם
אח"כ נמלך, וא"כ לא משכחת לה חיובא דמי יודע מה היה בדעתו
בין הכאת הראשון להכאת השני, אלא ודאי אף כשאין בדעתו
להכות השני חייב, ול"ע.

בהכה את זה וחזר והכה את זה אם עד שלא הכה השני נודע לו
שהראשון היה אביו, הר"ז פטור, שלא קיבל התראה אלא אם יכה
סניהם מספק, והשתא אין הכאת השני כלום, ואפי' אם נודע
לאחרים, ולא נודע לו עד לאחר שהכה השני נמי פטור, דהא נרין
התראה גם על השני וכיון שכבר נודע שאינו אביו אין כאן התראה
ולא חטא, וכן בשתי חתיכות אחת חלב ואחת שומן והתרו בו על
סתיהן ואכלן בזה אחר זה. – טעמא דחייב בהכה את זה וחזר
והכה את זה, משום דחשיב כהוכר לענין זה, והרי בדיני שמים
פשיטא שיש לחייבו, וה"נ בידי אדם למ"ד התראת ספק שמה
התראה, משא"כ בהכה אחד אף שנודע אח"כ, דאף בדיני שמים
אין לחייבו. (שבועות כ"ח ב').

ביצמות פ' א' אמרינן דבן י"ג שלא הביא שתי שערות שהתרו בו
על לאו וכשנעשה בן י"ח איגלאי מילתא למפרע דהוי סריס והיה
גדול הר"ז לוקה, וכתבו בתו' דלכך לא חשיב התראת ספק כיון
דכשנעשה בן י"ח הרי הדבר ידוע שבשעה שעבר היה גדול, ולא
דמי להכה את זה וחזר והכה את זה דאף לאחר שהכה השני אכתי
ספק מי אביו, ויש לעי' משבועות כ"ח ב' אכליה לאיסוריה והדר
אכליה לתנאיה פלוגתא דר"י ור"ל, דהא לאחר דאכל התנאי הרי
ידעינן בבירור דכד אכליה לאיסורא באיסורא אכליה, וי"ל דלא
דמי דשאני התם דלאחר י"ח ידעינן דהיה גדול, בלי שום מעשה
אח"כ, ואינו אלא בירור, וכאילו באו עדים שכבר היו לו שערות
ונקרו, משא"כ הכא דבשעה דאכליה לאיסורא אכתי היה מחוסר

מעשה שיחשב כאיסור.

ויש לעי' הכונס יצמתו מעוברת והתרו בו ואח"כ ילדה ולד של קיימא, או הבא על יצמה לשוק מעוברת ואח"כ הפילה, אם לוקין למ"ד התראת ספק לא שמה התראה, מי אמרינן כיון דהדבר עתיד להתברר והבירור משמש למפרע, הר"ז דומה לסריס, או"ד שאני הבא דמחוסר מעשה, ולמ"ד התראת ספק שמה התראה נראה דחייב אף שאין בירור הספק תלוי בידו, והרי בתו' לא הקשו אלא למ"ד לא שמה התראה.

ויש לעי' הא בשני שבילין והלך באחד ונכנס למקדש הרי אף אם התרו בו ואח"כ נתברר שהיתה הטומאה באותו שביל, נמי יהיה פטור, דהא היה רשאי להכנס מדין ספק טומאה ברה"ר, או מדין חזקת טהרה עי' תו' ריש נדה ובנזיר נ"ז א', [אף דלענין חטאת יהיה חייב כמבואר שבועות י"ט א' בהלך בשניהם וטהר בינתיים, שאני שוגג דג"ז בכלל שוגג], חזינן דכל שבאותה שעה שעשה האיסור היה המלצ ספק הרי הוא נקבע בדין ספק, וא"כ ה"נ בסריס, וכן ביצמה מעוברת, אמאי לא נימא דכיון דבשעה שעשה העצירה היה המלצ ספק, הרי א"א לחייבו, וכפ"כ להסוברים דספיקא דאוריתא מן התורה לקולא, ול"ל דספק שעומד להתברר בלא שום מעשה גרע, ודיינינן ליה כאילו נתברר שהיה מבזרר למפרע, ועי' בש"ס ש"א פ"ג.

ואכתי יש לעי' בהכה את זה וחזר והכה את זה במכות ט"ז א' וכן ביצמות ק"א ובחולין פ"ב דמחייבינן למ"ד התראת ספק שמה התראה, ומאי שנא משני שבילין דאפילו הלך בשניהם ונכנס למקדש אם טהר בינתיים דפטור, דהא בכל פעם ששאל הותר להכנס, וה"נ הבא עכ"פ למ"ד ספיקא דאוריתא מן התורה לקולא, הרי לא הוזהר כלל מלהכות שניהם, ואפשר דספק טומאה ברשות הרבים רחמנא שרייה אף בעומד להתברר, וכן אי טעמא דשני שבילין משום דמוקמינן ליה אחזקה עי' תו' ריש נדה, דאל"כ בכל שני שבילין היה ראוי לאסור משום שעתיד לפעמים להתברר, [עי'

ע"ז ל"ז ב'], משא"כ באיסורין דכל שְׁעוּמַד לְהַתְּזַרְר אִסּוּר וְכַמֶּשׁ"כ
לְעִיל, וְהִכָּה אֵת זֶה וְחָזַר וְהִכָּה אֵת זֶה חֲשִׁיב כְּנִתְּזַרְר הַאִיסּוּר,
וּמִיָּהוּ אֲכַתִּי אֵין זֶה מַעֲלָה אֲרוּכָה לְדַעַת הַרְמַצ"ס שְׁכַתָּב צִפְט"ז
מֵאֵה"ט ה"א דְּהֵיִינוּ טַעְמָא דְּסַפֵּק טוּמְאָה צְרָה"ר טַהוּר מִשּׁוּם
דְּמִדְּאוּרִיתָא כָּל סְפִיקוֹת לְקוּלָּא, וְל"ע. (שְׁבוּעוֹת כ"ח ב').

פ"ג א' בֵּא הַכְּתוּב לִיתֵּן עֲשֵׂה אַחֵר ל"ת לֹמַר שְׂאִין לוֹקִין עֲלִיו כו',
יֵשׁ לְהַבִּין כִּיֹּלַד מִשְׁמַע מִזֶּה שְׂאִין לוֹקִין, וְהָרִי שְׁפִיר הוֹלֵךְ הַכְּתוּב
לְקַבּוֹעַ מֵלֹא שְׁרִיפָה בְּנוֹתָר, [וּמִשְׁכַּחַת לֵה נְמִי שִׁיָּהָא חֲיִיב לְהַבִּיא
הַקְּרִבָּן אֲף בִּיּוֹדַע שִׁיבָא לִידֵי נוֹתָר, כְּגוֹן בְּפֶסַח שְׂאִין לוֹ אוֹכְלִין
מִרֻבִּין שִׁיִּלְטֵרְפוּ אֲלִיו, דְּמ"מ חֲיִיב לְהַבִּיא הַפֶּסַח שְׁלָא יִתְחַיִּיב
כְּרַת, וְאֲף שִׁיבָא לִידֵי נוֹתָר], וְאִפְשָׁר דְּכִיּוֹן שְׁכַתָּבָה תוֹרָה מֵלֹא
הַשְׁרִיפָה בְּסֻמוּךְ לְלֹאוּ הַר"ז מִתְּפַרֵּשׁ כִּאִילוּ בֵּא הַכְּתוּב לֹמַר שְׂאִם
הוֹתִיר אֵין לוֹ עוֹנֵשׁ אַחֵר אֲלֵא שְׁמֵלּוֹתוֹ בְּשְׁרִיפָה, וְכַעֲיִן מִשְׁ"כ תו'
כְּתוּבוֹת ל"ב ב' לְעִנִּין לֹא תַעֲנֶה דְּלֵי הוּי כְּתִיב וְאִם עֲנֶה וְעֲשִׂיתָם
לוֹ כֹּאֲשֶׁר זָמַם דְּהִיָּה מִתְּפַרֵּשׁ לְאַפּוֹקִי לְלֹא תַעֲנֶה מִמַּלְקוֹת, וְעִי'
מִכּוֹת י"ד סוֹף ע"ב צִרְס"י, וְעִי' תַּמּוּרָה ד' ב' תוּד"ה ור"י דְּפִירְשׁוּ
כֵּן דְּמֵן הַסְּמִיכוֹת הוּא.

שֶׁם רִי"א לֹא מֵן הַשֵּׁם הוּא זֶה אֲלֵא כו', יֵשׁ לְדַקְדָּק הֵא קוּשְׁטָא הוּא
דְּהו"ל לֹאוּ הִנִּיתָק לַעֲשֵׂה, אֲלֵא דְר"ע סָבַר דְּצִלָּא"ה נְמִי אֵינוּ צָדִין
שִׁילְקָה עֲלִיו כִּיּוֹן שְׂאִין צוּ מַעֲשֵׂה, וְהוּל"ל אֵינוּ צָרִיךְ, אֲבָל לִשּׁוֹן לֹא
מֵן הַשֵּׁם הוּא זֶה מִשְׁמַע דְּבֵא לְאַפּוֹקִי שְׂאִינוּ לֹאוּ הִנִּיתָק לַעֲשֵׂה,
וּי"ל דְּלִמֶּשׁ"כ דְּכָל הִילְפּוֹתָא דְּנִיתָק לַעֲשֵׂה הוּא מֵן הַסְּמִיכוֹת בְּקִרְאָא,
וּמִפְּרָשִׁין דְּלֵהֲכִי סְמִכִּיהָ קִרְאָ לֹמַר שְׂאִין לוֹקִין עֲלִיו, א"כ אִם לֹאוּ
שְׂאִין צוּ מַעֲשֵׂה אֵין לוֹקִין, הָרִי ע"כ דְּהֵא דְּסְמִכִּיהָ קִרְאָ אֵינוּ
לְאַפּוֹקִיָּה מִמַּלְקוֹת דְּהֵא צִלָּא"ה אֵין לוֹקִין עֲלִיו, וְעִי' בְּתַמּוּרָה ד' ב'
דְּבִאֲמַת מִפְּרָשִׁין הֵתֵם טַעְמָא לְמָה סְמִכִּיהָ קִרְאָ אֵי לֹאוּ שְׂאִין צוּ
מַעֲשֵׂה אֵין לוֹקִין, וְכַמֶּשׁ"פ שֶׁם צְתו', וְעִי' צְרַמְצ"ס פִּי"ח מִפְּסָה"מ
ה"ט שְׁהַזְכִּיר טַעְמָא דְּנִיתָק לַעֲשֵׂה, וְכַמֶּשׁ"כ שֶׁם צְכ"מ וּמִל"מ.

מִתְּנִי' אַר"י אֵימַתִּי בְּזִמְנֵן שְׂאִין לוֹ רִיּוּחַ כו', לְפִרְשׁ"י שְׂאִם מִכְּרָא אֵת

האם יום לפני ערב יו"ט ומוכר את הבת ערב יו"ט א"ל להודיע, יס בזה מקום עיון דלמה לא נחוש לספיקא דאורייתא שמה יסחטו שניהם בערב יו"ט, ולדעת הרמב"ן ע"פ התוספתא בכה"ג באמת חוששין, ורק במכר יום לפני ערב יום הכפורים ובא למכור השני בערב יום הכפורים א"ל להודיע, כי בסתמא שחטו יום לפני ערב יום הכפורים שהוא מעין ערב יו"ט כי הסעודה היא בערב יום הכפורים, ונראה לפ"ז דאם מוכר שניהם יום לפני ערב יום הכפורים דלריך להודיע, וכתב הרמב"ן דבשאר ארבעה פרקים אפי' מוכר קודם ערב יו"ט לריך להודיע משום דהכל שוחטין ביו"ט, ומשמע אפי' מוכר ב' ימים קודם ערב יו"ט, וולשון הרמב"ן ששוחטין ביו"ט, ול"ע אם כונתו ממש ביו"ט, או דלכורד יו"ט קאמר], ול"ע.

סם בארבעה פרקים הללו משחיטין כו' ואין לו כלוקח אלא דינר כופין אותו לשחוט, לכאורה מלכד מה שתיקנו דמעו קונות או בזיכה לו ע"י אחר, אכתי לריך תקנה גם שיוכל לחייב לשחוט, דבפשוטו אף כשקנה בשותפות את השור, נמי אינו צדין שיוכל לכוף לשחוט, כשהשני אומר גוד או אגוד, ואף בעומד לשחיטה ל"ע אם בכל שעה חשיב כיס בו כדי חלוקה, דלא מסתבר דבעל הדינר יוכל לכוף לשחוט בזמן שבעל הבהמה לא ימלא קונים לחלקו. (עירוזין פ"א).

גמ' תנא אם לא הודיעו הולך ושחט ואינו נמנע, א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"ב בכורות. בכורות כ"א ב' תניא כותיה דר"י דאמר חולין אם לא הודיעו הולך ושחט ואינו נמנע, לדעת הרשב"א והרא"ש חולין פ"ג א' דגם כלוקח מן העכו"ם ד' פרקים הולך ושחט, א"כ הא דשרי בלא הודיעו אינו כלל משום דאם איתא הוי מודיע ליה, אלא משום דליכא למיחש שיזדמנו יחד אותו ואת בנו, וא"כ הדבר תימא מה סייעתא מזה לר"י דאמר חולין, הרי כאן כלוקח מן העכו"ם יס לו לחוש שלא בכרה, ומאן לימא לן דסמכינן על מה שלא הודיעו ישראל המוכר, דש"מ שכבר

זיכרה, ואף אם נימא דהיינו לדחי לרב ושמואל דהתם צמוכר
תליא מילתא הכא צלוקח תליא מילתא וכמס"פ צתוד"ה התם
הכא, אצל רהיטת הגמ' דאיכא סייעתא לר"י אללא דאיכא לתרואי
אליבא דרב ושמואל, ואילו לפי הרשב"א והרא"ש דגם צלוקח
מעכו"ם שרי, אין כלל התחלה לסייעתא לר"י, גם לשון הצרייתא
אם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע, משמע דמשום שלא
הודיעו לכך שרי, מדלא קתני סתמא שרי.

ולכן נראה דצרייתא מתפרשא דגם צגוונא שיס לו לחוש מן הדין
כגון שידע שהמוכר מכר היום גם את הבן או את האם, אפ"ה אם
לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע, דמדלא הודיעו ודאי אין כאן
איסור, ומסתמא יודע שהלוקח ראשון אינו שוחט היום, והשתא
מייתי שפיר סייעתא מזה לר"י דחזינן דסמכינן אהא דלא הודיעו,
וה"נ הכא מדלא הודיעו שלא זיכרה ש"מ שכבר זיכרה, והולד
חולין, ודחינן דמ"מ לא הוי תיוצתא לרב ושמואל, דאיכא למימר
דשאני הכא דעל הלוקח לחוש שמא לא זיכרה, ואין חובה על
המוכר להודיע, משא"כ התם דאין צלוקח לחוש שיזדמן אותו ואת
בנו, ולכן גם כשאירע שידע שנמכרה גם האם, מ"מ על המוכר
להודיע, וזה כפי' תו', ול"ע על הרשב"א והרא"ש צחולין שם שלא
הזכירו כלל מסוגיין, וכבר הקשה כן הנצי"צ צפירושו לשאלות פ'
אמר, וכתב ג"כ ליישב כמס"כ, וכן צחוט המשולש סי' מ"ד נתקשה
בזה. – השאלות שהביא הרא"ש שאוסר צלקח מעכו"ם, היינו צד'
פרקים, והתבואות שור צסי' ט"ז ס"ק ט"ו כתב דהיינו צידוע שיס
למוכר העכו"ם גם אם או בן, וכתב עוד די"ל דצכה"ג מודה
הרא"ש שיס לחוש, ולפ"ז לא פליגי, ומסתבר דמקור השאלות
הוא מסוגיין. (עד כאן).

פ"ג צ' רבי אומר יום אחד יום המיוחד כו', לשון יום אחד מתפרש
על יום מיוחד, דהיה ראוי לכתוב לא תשחטו ציומו או צאותו יום
וכיו"צ, ולשון יום אחד צכאן הוא מחודש, וסמך רבי אסמכתא בזה
שלא לגרום שיסחטו ציום מיוחד.

כסוי הדם

מתני' כסוי הדם נוהג כו', א"ה, עי' מש"כ לעיל כ"ט ב' לענין הדם שילא קודם גמר שחיטה אם יש בו מלות כיסוי, וזדין כיסהו קודם גמר השחיטה.

שם ונוהג כסוי כו' ואם שחטו אין מכסין את דמו, צביאה ח' ב' רמי צריה דרב ייבא אמר כו' ה"ט ללא מכסין גזירה משום התרת חלבו כו', יש לעי' הא צביאה שם מיייתין דתני ר"ז לא כו' בלבד אמרו אלא אפי' שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו כו', ומבואר מזה דטעמא דכו' משום טירחא הוא, דהא בשחט בהמה חיה ועוף ונתערבו ליכא למיחש להתרת חלב מדקאמר לא כו' בלבד אלא אפי' כו' משמע דחד טעמא לתרוייהו, וי"ל דגם חשך להתרת חלבו אינו אלא משום דפשוט לאינשי דמספיקא ליכא למיטרח ציו"ט לכסות וכדמפרשין, ומתפרש הכי לא כו' בלבד לנו חוששין לטירחתו משום דמאי למיפק מיניה חורבא להתרת חלבו, אלא אף בשוחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זב"ז חיישין לטירחא דלא לריד, ועי' חו"צ צביאה שם, ועי' בלח"מ פ"ג ה"א מה' יו"ט ובא"ר שכתבו דנפ"מ בטעמא להתרת חלבו דאף דדקירה אחת עם דם לפור נמי אין מכסין.

גמ' השוחט לריד שיתן עפר למטה כו', נתבאר לעיל ל"א א'. שם ליתויב וליצטליה קמוסין אצנין כו' לא ליצטליה קא הוי חליצה כו', אע"ג דמיעוט המקפיד אינו חולץ מדאוריתא כדאמר סוכה ו' ב', הכא לא סגי במה שאינו חולץ, כדתניא בתוספתא והוצאה בר"ש פ"ט דמקואות מ"ד ושאמרו חולצין ושאמרו אין חולצין לא טמאין ולא מיטמאין, והיינו שאינם נעשים כגוף האדם, והכא בעינן שגייע הדם למזבח עצמו, וכשמבטלו נעשה מזבח ממש, [ולמש"כ בחו"צ זבחים י"ח א' ד"ה או שהיתה] דהא דמיעוט המקפיד אינו חולץ מדאוריתא הוא רק בצבילה, בלאו הכי ניחא, ויש לעי' לפ"ז מה בכך ששיעור המזבח קבוע עי' תו' ובש"מ"ק אות ד', אבל הרי אפשר שיהא המטה האחרון משיעור המזבח

עשוי מעפר, ותתקיים מלות כיסוי, דהא העפר כשמבטלו הו"ל מזבח ממס, ושמא י"ל דכיון דכתיב בקרא מזבח אבנים, וכתיב נמי אבנים שלמות וגו', הלכך משמע דשיעורו של המזבח נאמר צבין אבנים, וא"כ כשעשו האבנים ששים אמה תו א"א להוסיף, אבל לו"ד ז"ל היה אפשר לפרש דקמוסיף אבנין והכל בכתב כו' בא לומר דלורת המזבח שעשוי מאבנים וקוניא כדאמר זבחים נ"ד א', הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, וא"א לשנות ולהוסיף עפר, ואף לא בתוך שיעורו של המזבח. (תמורה סימן ו').

סם נהי דלמטה לא אפשר למעלה אפשר ליעבד כיסוי מי לא תניא ריב"זי אומר שחט חיה ואח"כ שחט בהמה פטור מלכסות בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות כו', מבואר דפשוט לגמ' דבהמה ואח"כ חיה איירי בגוונא שא"א לתת עפר למטה ואפ"ה חייב בכיסוי למעלה, ובמליאות ודאי משכח"ל גוונא שדס החיה מועט וא"א לגוררו, וכ"ע מאי קשיא להו לרבותנו ז"ל בתוד"ה שחט, ואף דמשכח"ל נמי גוונא דאפשר בגרירה, מ"מ שפיר קים לגמ' דברייתא בכל גווי מחייב בכיסוי, א"נ כל דאפשר בגרירה הרי גם חיה ואח"כ בהמה יס לחייב בכיסוי, ומדפטר ש"מ בשא"א בגרירה איירי, ואפ"ה בהמה ואח"כ חיה חייב, וחזינן דאף שא"א לתת עפר למטה אפ"ה מיחייב לתת למעלה.

נראה דברייתא דשחט חיה ואח"כ שחט בהמה דהמה ואח"כ חיה, לא מיתוקמא בשחט השני בעוד דס הראשונה לח ונתערבו הדמים זה בזה, דכל כהאי גוונא הוא צדין דס בהמה וחיה שנתערבו לקמן פ"ז א', ואין לנו ענין מי נשחט קודם, וכל שלא נתבטל דס החיה הרי הוא חייב בכיסוי, וגם חייב עפר למטה אם שחט במקום עפר תיחות, אלא ברייתא איירי כשכבר נבלע או נקרש דס הראשונה בשעה ששחט השניה, ומה שנחלקו בזה בצד"ה ובמשמרת הבית נראה דהיינו רק אם איירי בגוונא דאפשר לגרור העליון או לא, דדעת הרא"ה דאף בגוונא שאפשר לגרור העליון לא מחייבין ליה לגררו, בין אם הוא דס חיה בין אם הוא דס

בהמה, ודיינינן ליה ככסהו הרוח במקום שנפגש עם דם הבהמה, ואם דם חיה העליון אינו חייב בכיסוי אלא מלמעלה, ואם הוא דם בהמה פטור לגמרי, ודעת הרשב"א דכל דאפשר לגרור מחייבין ליה לגרור, וברייתא איירי בשא"א לגרור.

הא דכסהו הרוח פטור מלכסות כדאמר לקמן פ"ז א', ולא מחייבין ליה לגלותו ויתחייב בכיסוי כדאמר התם דבחזר ונתגלה חייב לכסות, נראה שהוא מקום דלא אמרה תורה לכסות דם מכוסה, ואף שנתכסה שלא כהלכה, דאין מלות כיסוי אלא בדם מגולה, ומה"ט נמי בדם בהמה למעלה פטור מכיסוי כמש"פ רש"י דמה יכסה, ומיהו בתו' נקטו דכשאפשר לגרד יס לחייבו לגרד ולכסות, וא"ל דס"ל דדוקא כסהו הרוח במידי דמכסין פטרינן ליה מלכסות, אבל כסהו בדם בהמה לא מיפטר, ועי' בגליון הגרע"א ז"ל ציו"ד סי' כ"ח ס"ז, ובתב"ש אות ט"ז.

ומה דס"ל להרשב"א דדם הגיתז חייב לגרר כדי שיתן עפר למטה, אין ראיה דס"ל נמי דבדם בהמה למעלה מחייבין ליה לגרר כשאפשר, די"ל דדוקא בדם הגיתז דאכתי במלות כיסוי קאי דהא למעלה הוא מגולה, בזה מחייבין ליה לכסותו כמלותו, ולגרר ולתת עפר מלמטה, אבל בשדם בהמה למעלה דהשתא כולו מכוסה י"ל דלא מחייבין ליה לגלותו וכמו בכסהו הרוח, וכן משמע במשמרת הבית שכתב דא"א לפרש כהרא"ה דאיירי בנקרש הדם התחתון, דא"כ בשחט בהמה ואח"כ חיה יס לחייבו לגרר דם החיה כדי שיוכל ליתן עפר למטה, ואמאי לא הקשה טפי מזה דא"כ בשחט חיה ואח"כ בהמה אמאי פטרינן ליה מכיסוי ולא מחייבין ליה לגרר דם הבהמה, וזה קשה טפי דבהדיא קתני פטור מלכסות, משא"כ בסיפא דקתני חייב לכסות, אפשר לומר דה"נ צריך לגרר ולכסות, אלא ודאי כל שכולו מכוסה לא גרע מכסהו הרוח דפטור אף שאפשר לגלות, אבל כשהוא מגולה וחייב לכסותו, בזה מחייבין נמי לכסות מתחתיו מה שנתכסה מאליו, אח"כ ראיתי בתב"ש ס"ק ט"ז ש"כ. (סי"ב סק"ב).

שם למעלה אפשר כו' כדר"ז דאר"ז כל הראוי לצילה כו', יש בזה חידוש דכה"ג מיפטר משום דר"ז, ולכאורה היה ראוי לחשוב דמה שא"א להקדים עפר הר"ז כאנוס, ואין בזה כדי לפוטרו מלכסות מלמעלה, לאיך נבין ממה שהתורה אמרה תבנית המזבח שאין עליו עפר, דיך לפטור גם מלכסות מלמעלה, ולא דמי להפריש זכורים ועזר החג, דהתם כיון שאינו יכול להביאם כמאותם שנתחייבו בקריאה עדיף שירקבו, אבל כאן שהוא מולק העוף למה יפטר מכיסוי, ונראה הטעם דמאות כיסוי היא שיהא הדם מוקף עפר מכל סביביו, וכשאירע שא"א להקיפם מכל אחד אחת במלותו קאי לכסותו מכל השני, אבל דם שתחלת מלותו כריכה להיות לכסותו רק מכל אחד, סברא הוא שלא אמרה תורה זו מלה זו. (תמורה סימן ו').

מש"פ רש"י דהא דמוכחינן דגריר ליה היינו מדם שעל הסכין ולא מדם הניתז, י"ל דהיינו משום דדם הניתז אפשר לפרש גם כשניתז לעפר תיחוח ושהיה לעתו מתחלה דאפשר שיתז דם למרחוק, והלכך אין צריך לגוררו, ומתני' אשמועינן רק דצריך לכסות כל דמו, ומיהו אי ר"י לפרושי אחי, לא יתכן, דא"כ פשיטא ומאי קמ"ל כיון דמתחלה נתכוין לכך, וע"כ איירי בניתז שלא זכונה או לעפר שאינו תיחוח, ואשמועינן דמ"מ חייב לכסותו, ומ"מ אין הכרח דגריר ליה די"ל דסגי בזכוי מלמעלה, ולמטה דיינינן ליה ככסהו הרוח דפטור מלכסותו, א"נ אשמועינן דגם דם שאינו דם הנפש חייב בזכוי, דסתם דם הניתז ושעל הסכין אינו דם הנפש, ולאפוקי מרשב"ג, ולעולם בעפר תיחוח איירי, וגם בידע שעלול להגתז, עי' מש"כ להקמן פ"ז ב', אבל מדם שעל הסכין ע"כ מוכח דגריר ליה, דאם יכסהו במקומו פשיטא דלא יצא ידי כיסוי, לא מיבעיא למטה דליכא עפר, וגם לא חשיב בזכוי אלא כמונה הדם בכלי, אלא נראה דאף מלמעלה לא יצא כשהדם יבש, דכיון דלא מצטל ליה לעפר לגבי סכין לאו כיסוי מיקרי, וזה דפרכינן פ"ג ב' דם קדשי מזבח דליכסייה אע"ג דא"א לצטל לעפר דהא

קמוסיף אצנין היינו בעוד הדם לח דכד גריר לעפר הרי הדם
בלוע בעפר, א"נ שמה במחוזר לקרקע אף אי לא מבטל ליה
חשיב כיסוי], ולפי זה אין ראיה כיאל ס"ל לרש"י לדינא דדם הניתז
אם צריך גרירה, ועי' בבהגר"א סי' כ"ח ס"ק י"א.

שו"ע יו"ד סי' כ"ח סט"ו דם הניתז ופעל הסכין אם אין שם דם
אלא הוא חייב לכסות וגורר אותו ומכסהו כדי שיתן עפר גם
למטה כו', זה לשון הר"ן, ושם כתב וכי מכסי ליה דם הניתז גריר
ליה ומכסי ליה כדי שיתן עפר למטה כו', הנה לא הזכיר אלא דם
הניתז, ופיר י"ל דדם שפעל הסכין ע"כ צריך לגרור אף מחמת
העפר שלמעלה וכמש"כ לעיל, ללא חשיב כיסוי ע"ג הסכין, אבל
דם הניתז על עפר שאינו תיחוח או אצנים שפיר חשיב כיסוי אם
יכסה מלמעלה, ורק משום עפר למטה צריך לגרור, ודעת הרא"ה
דא"ל לגרור גם בזה דחשיב ככסהו הרוח במקום שנפגש הדם עם
האצנים או העפר שאינו תיחוח וכמש"כ לעיל.

ונראה דהא דמחייבין לגרור דם הניתז ע"ג עפר שאינו תיחוח,
דהיינו כל זמן שהדם לא נבלע עדיין בעפר, אבל אם נבלע מכסהו
במקומו, דלעיל בס"י בשחט ונבלע הדם בקרקע דאם רישומו
ניכר חייב לכסות לא הזכיר גרירה, ובתו"ה הקלר כתב בהדיא
דמכסהו במקומו, דמה שנבלע דינו כאילו היה בעפר תיחוח, עי'
מש"כ לקמן בדברי התו', אח"כ ראיתי בתצו"ש ס"ק ט"ו ט"ז שלא
כ"כ עי"ש, ול"ע. (סי"ב סק"ב).

שם תניא ריב"י אומר שחט חיה ואח"כ שחט בהמה כו', צבירה ח'
ב' תני ר"ז לא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף
ונתערבו דמן זב"ז אסור לכסותו ביו"ט כו' אבל יכול לכסותו
בדקירה אחת מותר כו', ובסוגיין מבואר דהכל הולך אחר העליון,
וא"כ התם ע"כ לפרש ששחט בהמה חיה ועוף זה אכל זה ונתערבו
שאינו זוכר איזה דם של הבהמה ואיזה של החיה ועוף, וכל אחד
קיים לעצמו, והלכך אם יכול לכסות כולן בדקירה אחת חייב
לכסות, אבל אם יתכן שדקירה אחת יכסה רק דם הבהמה אסור

לכסות, אבל אם בדקירה אחת יכסה בודאי גם חלק מדם החיה ועוף נראה דשרי לכסות, שהרי עוסק במלות כיסוי בודאי בדקירה זו, ואין נפקותא אם קיי"ל דסגי במקלת דמו או בעינן לכסות כל דמו, דפליגי בזה תנאי לקמן פ"ח א', וגם לענין הלכה יעויין שם בדעה"מ, דאף אם בעינן כל דמו היינו דיך מלות כיסוי על כל חלק מן הדם, אבל לא נבצרה עי"ז מלות הכיסוי במקלת הדם, והרי נאבד מקלת הדם שפיר מצרך על כיסוי הנשאר אף אי בעי לכסות כל דמו.

ובט"ז או"ח סו"ס תל"ח הביא דברי מהרש"ל דאם לא סגי בדקירה אחת לא יעשה אפי' דקירה אחת דשמא לא יכסה דם החייב בכיסוי ונמלא טורח ביו"ט שלא לצורך, ובאמת כ"ה ג"כ בטור, והדברים פשוטים לפמ"ש"כ דיתכן ולא יכסה כלל מן הטעון כיסוי, והט"ז השיג ע"ז לכיון דמעורבין כלל בלח ובאופן שלא נתבטלו דם החיה ועוף שפיר יכסה בדקר אחד דהא קיי"ל דא"ל לכסות כל דמו, והנה אם נתערבו לח בלח ובאופן דחייבין בכיסוי, נראה דכו"ע מודו דמכסה דקר אחד להפוסקים דסגי במקלת, ומכסה כל הדם בכמה דקירות להרז"ה דפסק דלריך לכסות כל דמו, דהא כל דקירה יך בה מלות כיסוי, אבל בגמ' לא איירי בכך, דכשנשחטין זה אחר זה בעפר אזלינן בתר בתרא ואין כאן תערובת, וכמ"ש"כ לעיל, אלא איירי שהם זה אצל זה ונתערבו, ובמ"ז שם ס"ק ק"ה הביא בשם אחרונים ז"ל שחלקו על הט"ז ומשום דאפשר דבמקום אחד דם הבהמה מרובה עד שדם החיה לא היה ניכר, והיינו בנשחטו זה אחר זה, ובכה"ג אינו ענין לביטול אלא אזלינן בתר בתרא, עכ"פ אין כאן מקום למחלוקת, וכל שדקר אחד יך בודאי גם מלות כיסוי לכו"ע שרי, וכל שהוא ספק הרי לכו"ע אסור, ועי' מש"כ לעיל, ובתו' לעיל ע"ט ב' ד"ה בין. (סי"ז סק"א).

תוד"ה לריך עפר שלמעלה מלה שיתן הוא כו', לכאורה כונתם דאי משכח"ל שעי' השחיטה בעפר התיחוח יתכסה הדם גם

מלמעלה, ללא יקיים בזה מצות כיסוי, לאף למצות כיסוי למטה, היינו לרריך שישחוט על העפר התיחוח, ובזה מתקיימא מצותו, ולא מחייבין ליה לשחוט בתוך כלי ואח"כ לשפוך הדם בידו על העפר התיחוח, מ"מ למצות כיסוי למעלה לא סגי בהכי, ולכאורה יס להוכיח כן, למאזי דקיי"ל דסגי בכיסוי מקלת, א"כ היכי מזרכינן על מצות כיסוי, הרי קרוב הדבר לחשוב דטיפה אחת נבלעה בעפר התיחוח עד שאין רישומה ניכר, והו"ל כמכוסה, וכיון שנתכסה מקלת כבר נתקיימה מצות כיסוי, אלא ודאי לגבי הכיסוי שמלמעלה לא סגי במה שהדם נבלע, וחשיב ככסהו הרוח, וכיסה הרוח מקלת שפיר מצדך על כיסוי הנותר, ואף את"ל דכשהדם במקום אחד ורישומו ניכר הרי גם המשהו הנבלע לא חשיב כמכוסה דכל הדם אחד חשיב ורישומו ניכר, אף דאין נראה כן, אכתי לעולם יס גם לחוש שניתזה טיפה ונבלעה בעפר התיחוח במקום שאין דם על גבה, אלא ודאי מצות כיסוי למעלה לא מיקיימא במה שהדם נבלע מעצמו, ולריך דוקא שהאדם יתן העפר למעלה. – שאל בני שלמה נ"י הרי ששחט לתוך כלי ואח"כ נטלו וספכו בידו על עפר תיחוח ונבלע עד שאין רישומו ניכר אם יא"ח יד"ח כיסוי למעלה, מי אמרינן דהא ללא סגי במה ששחט על עפר תיחוח הוא משום דלאו מכחו בא הדם על העפר, [ואף משהו ראשון י"ל דלאו כחו הוא ללא דמי לכח ראשון דסרנא דמיא לעיל ט"ז א' דהתם נוטל המשענת של המים משא"כ הכא דחותך וט"ע], משא"כ בשופך, או"ד לריך דוקא שיתן עפר למעלה, ונראה לרריך דוקא שיתן עפר למעלה כלשון התו', דהיינו וכסהו דקרא כפסטיה.

ברם מה שסייעו הדבר מהא דכסהו ונתגלה פטור מלכסות וכסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות לריך פירוש, וקלת היה משמע דשחיטה ע"ג עפר תיחוח חשיבא להו ככסהו הרוח, וחזינן מזה למעלה חמיר טפי מלמטה, דהא מלמטה סגי בכסהו הרוח ולא מלמעלה, אבל ז"ע דשחיטה ע"ג עפר תיחוח היינו עיקר מצות כיסוי

מלמטה, ולא חשיב ככסהו הרוח, אף לאמנם אם נתכסה עי"ז מלמעלה י"ל דלא סגי בהכי וכמס"כ לעיל להוכיח כן, וי"ל דה"ק למעלה חלוק מלמטה, למעלה כריך שהוא יתן וכסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות, אבל למטה סגי אפי' לא נתן אלא שחט ע"ג העפר תיחוח, ודכוותה בלמעלה הוי דיינינן ליה ככסהו הרוח, אבל כסהו הרוח מלמטה י"ל דלא מיפטר אם חזר ונתגלה, עד שלא כיסה מלמעלה.

ונראה דהא דקיים להו להתו' דאם נתכסה גם מלמעלה ע"י השחיטה בעפר התיחוח, דלא קיים מלות כיסוי בהכי, אע"ג דקרא דוכסהו בעפר כולל גם עפר למטה והוא רק ע"י שחיטה בעפר תיחוח, שהוא משום דסתם כיסוי לא מתפרש אלא מלמעלה, ולפ"ז נראה דהא דאמרינן בסוגיין דכשא"א מלמטה מ"מ חייב לכסות מלמעלה, דהיינו דוקא למעלה, אבל איפכא כשא"א מלמעלה ואפשר מלמטה, כגון שחט חיה על עפר שאינו תיחוח ואח"כ שחט בהמה עליה, לא מחייבינן ליה לחטט מלמטה לתת עפר תיחוח תחת דם החיה, דכיון דא"א לקיים עיקר מלות הכיסוי, אין ענין לעשות משהו מן המלואה, ואפשר דכל זה נלמד גם מהא דבהמה ואח"כ חיה חייב לכסות, דחזינן דאע"ג דא"א לקיים וכסהו בעפר בעפר למטה, מ"מ חייב לכסות מלמעלה, והיכן מלאנו מלואה בחאי כיסוי, אע"כ דכיסוי למעלה הוא עיקר המלואה וכל שיכול לקיימו חייב לקיימו, ואין עפר למטה מעכצו, ומינה דאם נתכסה מלמעלה כבר חשיב כמכוסה ואין ענין עכשיו לקיים בו עפר למטה, ומ"מ י"ל דהיינו דוקא כשנתכסה מלמעלה שלא כמלותו כמו דם בהמה, אבל שחט שלא ע"ג עפר תיחוח וכסהו מלמעלה בעפר כמלותו, שמה עדיין יש ענין לחטט תחתיו לכסותו בעפר תיחוח מלמטה להשלים המלואה, לדעת הרשב"א דדם הניתז חייב לגררו לקיים בו מלות עפר למטה, דשמה אף כשהקדים לכסות מלמעלה עדיין בחיוב הגרירה קאי.

ולכאורה דברי התו' מבוארין בגמ' לקמן פ"ז א' דפרכינן מהא

דתניא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות, דמזה מוכח דכסוהו הרוח חייב לכסות אפי' לא חזר ונתגלה וכמ"פ רש"י שם, והנה אף אי קרקע לאו היינו עפר תיחות, [וכמ"פ בתב"ש מקרא דמן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, דמשמע דקרקע לאו היינו עפר], מ"מ לאחר שהדם נבלע בו שפיר חשיב כיסוי, דנראה דהא דאין מכסין בעפר הצריך כתיקה, דהוא משום דלא חשיב כיסוי בגרגרים הצריכים כתיקה, וכמו שאין נקרא כיסוי בגרגרי זהב, או באבנים קטנים, ולכך צריך עפר תיחות מלמטה כדי שהדם יהיה מכוסה מיד גם עד שלא יבלע בעפר, דכשהוא מוקף עפר היינו כיסוי, אבל כשנבלע הדם אפי' נבלע בקרקע קשה הרי הוא מכוסה בעפר, וכמו בנתכסה בעפר דק ואח"כ נהיה העפר לגוש הצריך כתיקה, וא"כ הרי חזינן בגמ' דמה שנתכסה הדם ע"י שחטו על הקרקע דינו ככסוהו הרוח, ואף כשנבלע עד שאין רישומו ניכר כדס"ד התם, ואפשר דמה שהביאו מכסוהו הרוח כונתם לסוגיא זו דמבואר דמה שנבלע ע"י שחיטתו על הקרקע או העפר דינו ככסוהו הרוח. (סי"ב סק"ו).

בא"ד ומיהו לעיל כו', עי' מש"כ לעיל ל"א א'.

תוד"ה שחט חיה תימא דליגריה ולכסייה וכן בהמה ואח"כ חיה דליגריה ולכסייה כו', לכאורה י"ל דאיידי בשאי אפשר לגרור שנדדקו והיו לבשר אחד ולא יתכן לכוין להפריד בין שניהם, וכן מבואר במשמרת הבית בתחלת שער החמישי שכתב דלא איירי בנקרש דאם נקרש ואפשר לגרור היה חייב בגרירה, הנה מבואר דאיידי בשאי אפשר לגרור, וסתמא כן הוא, ואע"ג שכתב דלא איירי בנקרש, מ"מ נראה דגם לא איירי בלח, דאם היו שניהם לחים, היה ראוי לדון בזה דינא דמתני' דלקמן פ"ז א' דנתערב בדם הבהמה רואין אותו כאילו הוא מים, אלא איירי בקרש מעט באופן שאין כאן תערובת לח בלח וגם א"ל לכוין ולהפריד ביניהם. ויתכן עוד דאף בשאפשר להפריד דנמי לא מחייבין לגרר ולהפריד ולכסות, דהא כסוהו הרוח לא מחייבין לגלות ולכסות

אע"ג דזנתגלה חייב, ולא דיינינן ליה כדס הניתז, וע"כ הטעם משום דהשתא מכוסה הוא, ואף שנתכסה שלא במלות כיסוי, מ"מ לא אמרה תורה לכסות דם מכוסה, ודכוותה אפשר דאף אם כסוה הרוח בדבר שאין מכסין בו, דנמי אינו חייב לגלותו כיון שסו"ס השתא הוא מכוסה, וה"נ כשנתכסה דם בהמה, ועי' בגליון הגרע"א ז"ל ביו"ד סי' כ"ח ס"ז וזפמ"ג שם בס"ך סק"כ, ואף דכיסה בידים בדבר שאין מכסין, מסתברא דראוי לו לגלות ולחזור ולכסות כדי לתקן מה שעיוות, מ"מ אינו אלא לצורך תיקון, אבל כל עוד שהדם מכוסה ליכא מלות כיסוי, ועי' בדברי חמודות אות כ"ח, ולא קאימנא בעיון בדברים הללו. (תמורה סימן ו').

פ"ד א' כר"מ דאמר הכל היו בכלל העמדה והערכה, א"ה, עי' מש"כ בחו"צ תמורה ל"ב ב' היכא מבואר דאף קדשי דק הבית ס"ל דהיו בכלל העמדה והערכה, דלכאורה לא שמעינן ליה אלא בקדשי מזבח. – ועי' חו"צ מעילה י"ט ב'.

שם יאל זה שמחוסר שפיכה פדייה וכיסוי, אע"ג דלר"ס קיימינן דכל העומד לפדות כפדוי דמי, וא"כ חייב דכיסוי אף אם לא יפדה, מ"מ חשיב מחוסר פדייה, כיון דרק משום שהוא צר פדיון הו"ל שחיטה ראויה.

שם מזכר"א אמר כו' מה חיה אינה קדש כו', לכאורה ילפותא זו אינה אלא למעוטי קדשי מזבח, דקדשי דק הבית שפיר משכח"ל גם בחיה, וא"כ לריך טעם מה יתרון דדרשא זו, כיון דמתניתין ממעטה גם קדשי דק הבית, והתם ע"כ הטעם משום שמחוסר פדייה, ודכוותה שייך נמי למעוטי מחוסר גרירה, ותו ל"ל היקישא דחיה, ולא משמע לומר דמזכר"א אתי לפלוגי אדרשא דמחוסר פדייה, וסבר דמתניתין רק בקדשי מזבח איירי, ושמא לא משמע ליה למעוטי מחוסר גרירה.

שם למעוטי שאר משקין, הא דאילטריך קרא למעוטי שאר משקין, ומשמע דאע"ג דסתם מעין ובור מתפרשי של מים, מ"מ הוי אמרינן דה"ה שאר משקין, ל"ל דכיון דטבילה קרייה רחמנא

רחיכה סברא הוא דגם שאר משקין חשיבי רחיכה בהם.
שם חד למעוטי זוחלין, פרש"י לחוק מאד, אבל ראיתי בשטמ"ק
הגדמ"ח פירוש הרא"ה לזוחלין ר"ל כזוחלין לעלמא, ומשום דמעין
מטהר בזוחלין, הלכך אי הוי כתיב אך מעין מים, הוי ממעטינן
שאר משקין שאינם מטהרין בזוחלין דומיא דמעין, ואכתי לא הוי
ידעינן שאר משקין באשבורן שאינם מטהרים, לכך כתיב ובור
מים, למעט שאר משקין מכונסים, ואה"נ דלאחר שנתמעטו שאר
משקין מכונסים תו א"ל למעט זוחלין, אלא דהרי באמת לא כתיב
מים רק חד זימנא, אלא דמתפרש אכולהו, וספיר מתפרש בלא זו
אף זו, גם בכלל הך מיעוט נמי דמים אינם מטהרים בזוחלין
כדילפינן בתו"כ מדכתיב אך מעין, וספיר י"ל דאהני נמי הא
דמתפרש מעין מים להך דרשא, ודרשינן נמי אך מעין מטהר בכ"ס
ומקוה בארבעים סאה, ואפשר דגם להך דרשא אהני נמי מים
דקאי נמי אמעין.

וז"ל הרא"ה תרי מיעוטי כתיבי מעין מים ובור מים, דמים כתיב
בתרא וקאי אכולהו, ואימא אידי ואידי למעוטי שאר משקין חד
למעוטי זוחלין וחד למעוטי מכונסין, פירוש דודאי איכטריך
למיכתב מים בתרא, דאי לא כתביה למים אלא בתר מעין אנא
אמינא דלמעוטי שאר משקין מזוחלין דומיא דמעין, אבל במכונסין
מטהרין מידי דהוה אמי גשמים דאין מטהרין בזוחלין ומטהרין
במכונסין להם, להכי כתב מים בתר בור למעוטי שאר משקין
מכונסין, ואיברא דכיון דאימעטו מכונסין ממעטי זוחלין דכל
שמטהר בזוחלין מטהר במכונסין ויש מטהר במכונסין שאין מטהר
בזוחלין, אלא דמעין לאו להכי אתא כלל דלגופיה איכטריך
לאשמועינן דמי מעין מטהר בזוחלין, ומ"מ כיון דאיתיה וכתביה
רחמנא וכתב מים בתר בור ממילא איכא תרי מיעוטי חד לזוחלין
וחד למכונסין, מיהו דזוחלין לאו להכי אתא כלל אלא לגופיה
איכטריך וממילא איתיה מיעוטא לזוחלין נמי, תלתא מיעוטי
כתיבי מעין מים בור מים מקוה מים, מעין מים לאו לדוקא

נקטיה אלא דמ"מ ממילא איתיה, אבל עיקר דרשא דבור מים ומקוה מים דתרוייהו מכונסין, ומבור מים שמעינן מיעוטא דשאר משקין ואפילו מכונסין וכל שכן זוחלין, וממקוה מים ממעטינן דם מכונסין וכל שכן זוחלין, שכל שנתמעט באשבורן אין צריך לומר בזוחלין, וכתב תרי מעוטי במכונסין דאי לא כתב אלא חד הוה מוקמינא ליה לשאר משקין ולא אדם, ומעין מים לגופיה איכטריך כדפרקי לעיל, וליכא לפרושה כפשטה דא"כ קשיא נצעי ארבעה מעוטי תרי למשקין זוחלין ומכונסין ותרי אדם זוחלין ומכונסין, אלא כדפרישנא כנ"ל, עכ"ל.

תוד"ה בעינן וא"ת והא כל זמן שמפרכסין כו' ודוחק לומר להכא איירי בעוף דאין בו חיות כ"כ כו', ר"ל דנפרש דהא דקתני מתני' שאינו נוהג במוקדשין היינו רק בעוף, אבל בחיה נוהג גם במוקדשין, וכמו שהוא לס"ד דהוי מוקמינן לה בקדשי מזבח. – ובעיקר קושיתם למאי דלא פסיקא להו תירוצ' ר' שמעיה, כמבואר בדבריהם ז"ק ע"ו א' ד"ה שחיטה ושם ז' ד"ה בשוחט, נראה דיך לפרש דרבי לא ס"ל כל העומד לפדות כפדוי דמי, והלכך אם באמת לא נפדה בשעת פרכוס הו"ל שחיטה שאינה ראויה, והיינו מתניתין דאינו נוהג במוקדשין שהם עדיין מוקדשים בשעה שבא לכסות, וסתמא כשבא לכסות כבר לאו בת העמדה והערכה היא, וכיון שהם עדיין מוקדשין, הרי איגלאי מילתא דהו"ל שחיטה שאינה ראויה, וגם בלא"ה באופן רחוק הוא דמשכח"ל שיעמידוה ויעריכוה ויספיקו לפדותה אחר שחיטה בעוד שהיא בת העמדה והערכה, הלכך שפיר אפשר למיתני בסתמא דמוקדשין אין כיסוי נוהג בהן.

תוד"ה מה וא"ת והא אפילו קדשים כו', נתבאר לקמן פ"ה א'. פ"ד ז' השוחט לחולה בשבת כו', הרשב"א בתוה"צ בה' כיסוי וכן הר"ן בפרקין כתבו דהא דאמרו דהשוחט לחולה בשבת אין מכסין את דמו איירי בדקר נעוץ, דאי איכא איסור לאוריתא אף ביו"ט אסור, ורהיטת הדברים כאילו דדקר נעוץ מונע איסור לאוריתא,

ונתקשה בזה הגרע"א ז"ל דהא אף בדקר נעוץ אינטריך לטעמא דא"ל אלא לעפירה הא לא"ה מיתסר מדאוריתא, ונראה דכונתם לסוגיא דביאה ור"ל דאייירי בדקר נעוץ כדמוקמינן לה בריש ביאה דביו"ט שרי ומשום דאייירי בעפר תיחוח וא"ל אלא לעפירה, ודכוותה אסור בשבת, וכן מתבאר ברמב"ן ובריטב"א כאן, אבל אין כונתם דהדקר הנעוץ מועיל להוציא מאיסור דאוריתא, ומ"מ רוח הדברים יש בו משמעות דדקר נעוץ משמש להקל באיסור חפירה, ולא רק לענין הכנה.

שם ומה מילה שודאה דוחה שבת אין ספיקה דוחה יו"ט כו', הקשה בספר מלאכת יו"ט (בהשמטה לאות פ"ט) למה ספק מילה בזמנה אינה דוחה יו"ט כדאמר הבא, ומ"ש מספק תקע ספק לא תקע דמוציאין לו שופר, והנה למה שזדדנו בחו"ב ביאה י"ב א' ס"ק י"ד דמילה לא חשיבא לורך היום אלא לאחר שנאמרה הלכה שהיא דוחה יו"ט, דמה שאירע שמיני דיו"ט לא מספיק להחשיב כמלאכת היום כמו מילת יואל דופן שחל שמיני שלו דיו"ט, א"כ לק"מ דכיון שהוא ספק אינו דוחה יו"ט, אלא אף אם נימא דזה שחל שמיני שלו דיו"ט מחשיב למילה כמלאכת היום מ"מ בספק אם יו"ט שמיני או תשיעי הוי ספק לורך היום, שהרי רק מלות ביום השמיני עושה למילה מרכזי היום וזה ספק אם הוא שמיני, ומה שמספק יש לו למו"ל לא מחשיב ליה ללורך היום בודאי, כיון דסו"ס אפשר שהיום תשיעי, והרי אף יואל דופן יש לו למו"ל בשמיני שלו שאז מתחלת המלואה ומ"מ לא חשיב לורך היום כיון שאין מלותו בשמיני דוקא, ולא דמי לספק תקע דהתם מלות תקיעה היא לורך היום בודאי וכל ספק שנו"ל אם כבר קיים לורך היום חשיב לורך היום שהרי מספק לריך עדיין ללורך זה.

ונראה דאין ללמוד מהא דאסרינן ספק לורך היום ומשמע דהוא מדאוריתא, לאסור לשחוט ספק טריפה, עי' ביאה י"ב א' ס"ק י"ג, דשחיטת ספק טריפה אפשר לחשבו כהשתדלות מוחלטה לאוכל נפש ואין הולכין באוכל נפש אחר הרוב והרי הוא שוחט

ושוחט עד שמואל כשירה לאכול, אבל ספק מילה בזמנה אין כאן
אלא ספק מלוא בזמנה ואם לאו זמנה הוא אין כאן לורך היום
כלל, וספיר אסור בספק. (ביצה י"ב א' ס"ק י"ד).

תוד"ה כיסוי להנך תרי טעמי כו', בביצה ח' ב' תני ר"ז לא כוי
בלבד אמרו כו', אם נימא דהך זרייתא סברה דאף בלא טעמא
דהתרת חלבו אין להתיר כיסוי זכוי זיו"ט וכדאמרי אינשי,
והטעם משום דכיסוי הוא דבר שראוי לאסרו זיו"ט אם משום
מוקצה או טירחא או עובדין דחול או חשך גומא או כתישה, ורק
משום דשחיטה הוא לורך היום זיו"ט ונמאל הנידון לעקור מלות
כיסוי זיו"ט לכך התירו, ואמנם השוחט לחולה בשבת אינו מכסה,
וכן בשחט מעיו"ט, ולכך בספק מלות כיסוי העמידו דבריהם
ואסרו לכסות, לפ"ז א"ש טפי ק"ו דר"י חולין פ"ד ב' ומה מילה
דודאה דוחה שבת אין ספיקה דוחה יו"ט כיסוי שאין ודאו דוחה
שבת אינו דין שאין ספיקו דוחה יו"ט, ועי"ש בתו' שנתקשו בזה
לפי הטעמים שצסוגיין, אבל למש"כ לפרש דמשום טירחא הוא
ניחא דספיר עבד ק"ו ממה שלא התירו בשבת דודאי שאין להתיר
זיו"ט בספק.

תוד"ה תקיעת וי"ל דשייך נמי זיו"ט דאם אשה היא כו', עי'
מש"כ בחו"ב ביצה י"ב א' ס"ק י"ד.

פ"ה א' בני ישראל סומכין ולא זנות ישראל סומכות רבי יוסי
ור"ש אומרים נשים סומכות רשות, עיקר פלוגתתן אם יש ענין
דמלוא זנאים במלות שהן פטורין, והרי הם כקודם מתן תורה
שיש ענין בקיום המלות וכדאמר עירובין ל"ו א' דמיכל בת כושי
היתה מנחת תפילין ואשתו של יונה היתה עולה לרגל, או דהופקע
מהן ענין המלוא לגמרי ולא חשיב מעשה מלוא כלל, וזמ"מ קודם
מתן תורה י"ל דהאמהות קיימו גם מלות עשה שהזמן גרמא, ורק
משניתנה תורה נתחדשה הלכה ול"ע בזה, ויש לעי' לפ"ז אמאי
שנו פלוגתתן לענין סמיכה דגם ר"י ור"ש מודים לאין ראיות
לסמוך משום עבודה בקדשים, ורק באקפי ידיהו סמכו כדאמר

חגיגה ט"ז ב' וכמ"ס תו', [ועי' בראב"ד בפירושו לתו"כ שהביא ב' דיעות בזה די' שפירשו דרשאות גם לסמוך בכל כוחו והיה דחגיגה בקרבן שאינו שלהן, וכן רשאות ללבוש תכלת בליילית ולא חשיב כלאים, אבל פשטא דגמ' דחגיגה ל"מ כן, דבקרבן שאינו שלהן אין כלל ענין שיסמכו אף לא בהקפת ידים ואין בזה ענין לעשות להם נחת רוח], ולא שנו פלוגתתן במיכל בת כושי ואשתו של יונה אם מיחו בידם כמ"ס תו' בעירובין סס, ואפשר משום דר' יוסי יליף למילתיה מההוא עובדא דמייתי בדחגיגה סס שסמכו הנשים, ואם בכל מצות עשה שהזמן גרמא אין להם שום ענין דמלוא ומחינון בהו, לא היה מקום לחדש להם ענין סמיכה באקפי ידיהו, וכיון דמהתם יליף לכך קבעוה בגמ' בסמיכה, א"נ לרבותא דמיעוטא דבני ישראל לסמיכה איכא לפרושי טפי שזו הפקעה מענין המלוא לגמרי, דהא לאו מצות עשה שהזמן גרמא היא, אלא דנשים נתמעטו מענין זה, וכמו שנתמעטו ממלואות דכהונה כקמיילות והקטרות ואינך קדושין ל"ו א' מבני אהרן ולא בנות אהרן, קמ"ל דגם בזה נשים סומכות רשות, ואי לאו עבודה בקדשים היו רשאות לסמוך בכל כחן, וי' ענין להן לסמוך באקפי ידיהו אף ללאו סמיכה היא. (ר"ה ל"ג א').

מתני' וקדשים בחוץ כו' ר"מ מחייב כו', י' לעי' תקשה מכאן למצר"א לעיל פ"ד א' דיליף מהיקישא דמה חיה אינה קדש אף עוף אינו קדש, והרי ר"מ ע"כ לא דריש להאי היקישא מדמחייב קדשים בחוץ והיינו עוף, ומנלן דרבנן דרשי ליה, ושמא לא דרשינן אלא למעט המשמש בקדש, אבל קדשים בחוץ כחולין דמו, אע"ג דבחיה ג"ז לא משכח"ל, ונראה דכ"ז כונת תו' לעיל פ"ד א' ד"ה מה ועי"ס במהרש"א ומהר"ם, ועי' מ"ס בזה לקמן קל"ט א'.

סס הנוחר והמעקר כו', נוחר פרש"י לעיל י"ז א' שקורעה לאורכה מנחיריה ועד החזה, וי"ע במש"פ לקמן ב' נוחרו חונקו, גם ק"ק דא"כ דם מנלן, וי"ל דזימנין למחמת חניקתו פורץ דם, ובתשו' הרשב"א ח"ג סי' סס"ג כתב דנוחר היינו שחותך הסימנים לארכו.

גמ' ושנאו כלשון חכמים כו', י"ל לכיון דרבי סבר כוותיה הו"ל רבים והיינו לשון חכמים, למשום דס"ל דהלכה כוותיה לא שייך למיתני כלשון רבים ויחיד, אם האמת דיחיד ויחיד נינהו.

סם אמר ריב"ל גמר שחיטה שחיטה משחוט חוץ מה התם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה כו', ל"ע ואי שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, וכי לא אפשר לקרא למיסר לשחוט קרבן בחוץ, גם דוחק לומר דאי שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, הו"ל לקרא למיסר גם נחירה בחוץ, דשפיר לא אסר הכתוב אלא כמעשה קרבן, אח"כ ראיתי בריטב"א שהקשה מה לשחוט חוץ דא"א בלא"ה ואם אתה אומר דלא תיהוי שחיטה בטלת כל תורת שחוט חוץ, והיינו משה"ק, ותירץ לכיון דגזירה שוה היא דרשינן לה ולא אמרינן אין למידין אפשר משא"א, דסו"ס הא קרייה רחמנא שחיטה, ואפשר עוד דהא חיוב עוף בחוץ היינו רק בשחיטה והכשרו צפנים רק במליקה כדתנן זבחים קי"ח ב', ומקראי ילפינן לה סם ק"ז א', ואם איתא דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה הו"ל לחייב עכ"פ גם במולק בחוץ, ומיהו ר"ס מחייב סם קי"א ב'.

ואכתי קשה דלטו השוחט קרבן במחשבת חוץ לזמנו מי נימא דלא ליהוי פגול דהו"ל שחיטה שאינה ראויה, הרי פשיטא דבהכי חייביה רחמנא, ולא נילף מזה לדין שחיטה שאינה ראויה דעלמא, וה"נ כתבו תו' לעיל פ' ב' ד"ה שחיטה דלר"ס חייבין בקדשים משום אותו ואת בנו בשניהם צפנים אע"ג דהו"ל שחיטה שאינה ראויה דהוי מחוסר זמן, וכ"כ בב"ק ע"ו ב' ד"ה והלא עי"ס, ומה"ט קשה על מש"כ תו' בד"ה דנין דלכך לא יליף ר"מ דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה מאותו ואת בנו דקדשים, משום דאיכא לאוקמי בקדשים וחולין, והא ר"ס דס"ל שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ולא יליף משחוט חוץ, מ"מ ס"ל דקדשים וקדשים נמי חייבין עליהם משום אותו ואת בנו, ולא מוקי קרא בקדשים וחולין, וע"כ דאף מקדשים וקדשים ליכא למילף לשחיטה שאינה

ראויה.

ולו"ד הראשונים ז"ל נראה דהא דחשבינן לשחוטיו חוץ שחיטה שאינה ראויה, הוא משום דגם כלל איסור לשחוטיו חוץ, הו"ל שחיטה שאינה ראויה, דקרבן בחוץ כמיקטל קטליה הוא, אבל מה שהאיסור גורם ליהוי שחיטה שאינה ראויה זה לא מיקרי שחיטה שאינה ראויה דבהכי חייביה רחמנא, ולכך מאיסור אותו ואת בנו דקדשים ליכא למילף לשחיטה שאינה ראויה כיון דרק איסור אותו ואת בנו הוא העושה אותו למחוסר זמן ובהכי חייביה רחמנא, וכמו השוחט חוץ לזמנו דחשיבא שחיטה ראויה למיקבעיה צפיגול, וכמס"כ הרמב"ן פ' ב' דכל שאם תאמר דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה מחמת איסור אותו ואת בנו והלכך מותר לשוחטו, הרי מיד חוזר עליו איסור אותו ואת בנו, עי"ש, וכעת ראיתי בחדושי הר"ן שפירש דלא ילפינן משחוטיו חוץ דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, אלא ילפינן דלשון שחיטה נופל גם על שחיטה שאינה ראויה, עי"ש.

שם ור"מ אטו אותו ואת בנו דקדשים מי לא נהיג, פי' וילפינן קדשים לאותו ואת בנו משחוטיו חוץ, וכיון דבאותו ואת בנו דקדשים שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, ה"ה אותו ואת בנו דחולין, אבל ז"ע דאם באנו לחלק בין חולין וקדשים, היינו בין איסור שהוא מחמת דיני קדשים, לבין איסור שהוא גם דחולין, אבל איסור שדחולין שנוהג גם בקדשים יס' לחשבו דחולין, וא"כ אותו ואת בנו דקדשים לית לן למילף מקדשים, וכדס"ל אמנם לר"ש דגם בקדשים לענין אותו ואת בנו שחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה כמ"ס תו', וז"ע. – לתירוץ הגמ' ז"ל דר"מ סבר דלבתר דילפינן אותו ואת בנו דקדשים משחוטיו חוץ דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, וילפינן אותו ואת בנו דחולין מאותו ואת בנו דקדשים, וגם ילפינן שפיכה שפיכה דכיסוי הדם נמי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, תו' ילפינן בתר הכי מזה דלעולם גם בחולין שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, ונפ"מ לענין ד' וה',

וניחא קוסיא מהרש"א.

ס' ור"ס אשר יאכל כתיב כו' טרפה נמי לאו זר לאכילה הוא כו', לפ"ז נראה דאינו ענין כלל לנידון שחיטה שאינה ראויה, אלא גזירת הכתוב הוא דבעינן ראוי לאכילה, וכן מבואר להקמן פ"ו א' דאף אי אין שחיטה לעוף מן התורה והנוחר והמעקר חייב בכיסוי, מ"מ שוחטו את הטריפה פטור, דאינו ראוי לאכילה, ולפ"ז רבי ס' ל' לגמרי כר"מ דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, ולענין כיסוי טעמא אחרינא הוא משום דבעי ראוי לאכילה, ול"ע להקמן ב' בתו' ד"ה אימא דהולכיו להוכיח כן ממתני' דד' וה'.

תוד"ה דנין וי"ל דניחא ליה למילף משחוטיו חוץ כו', עי' מש"כ בזה לעיל ד"ה ואכתי.

תוד"ה ואין ותימה דבפרק תמיד נשחט כו', א"ה, עי' מש"כ בחו"ב פסחים ס' ג' א' דלכאורה י"ל לדייק מזה כמ"ס בליקוטי הלכות ס' דגם לרבנן פטור בשלל לשמו, דפסח פסול אין איסור לשחטו על החמץ, ואף שפסולו בא רק עם שחיטתו.

פ"ה ב' לא כריכא לשוחט את הטרפה ומלא בזה בן ט' חי כו', לעיל ע"ה ב' מבואר דמ"מ אהני ליה שחיטת אמו שאם מת אינו מטמא במשא, ולפי זה היה מקום לדון אם בשחיטת הולד ילקה משום אותו ואת בנו, כיון דשחיטת הולד לא הועילה לטהר מידי נבלה, רק לטהרו מדין טריפה, [כלומר דשחיטת אמו כיון שהיתה טרפה לא הועילה להתירו ומשום זה צריך שחיטה], ואילו שחיטת אמו כיון שהיתה טרפה לא הועילה אלא לטהרה מידי נבלה, וגמלא שאין שתי השחיטות שוות, אבל הגרע"א ז"ל ביו"ד סי' ט"ז ס"י כתב בפשיטות דיש בזה משום אותו ואת בנו, ורק אם גם הולד טריפה דבזה לא הועילה שחיטתו כלום כתב דליכא משום אותו ואת בנו. – ושמעתי להעיר לדעת בעה"מ בן פקועה לר"מ טעון שחיטה להתירו באכילה ושחיטת אמו מועילה לטהרו מידי נבלה, ותנן ע"ד א' דר"מ מחייבו באותו ואת בנו, הרי דשחיטה שמועילה רק לאכילה ולא לטומאה י"ל בזה משום אותו ואת בנו

וכדעת הגרע"א ז"ל.

שם לא כריכא לשוחט את הטרפה והיא חולין בעזרה כו', לשון זה לאו דוקא, ור"ל לא כריכא דאיכטריך לאשמועין דמטהרה מידי נבלה, משום הך ברייתא דהשוחט את הטרפה והיא חולין בעזרה דר"ס מתיר בהנאה, דמזה היה מקום לומר דאף אינה מטהרת מידי נבלה, אבל מהא דר"ס פוטר מכיסוי מזה לא הוי ס"ד דלא תטהר מידי נבלה, דשאני כיסוי דמיעט רחמנא אקר יאכל, והא דאמרינן לעיל פשיטא דאר"י א"ר ואמרי לה במתניתא תנא וכי ימות מן הבהמה כו', לאו דמחמת הך דרשא פשיטא דגם ר"ס מודה בה, אלא לפי דמהא דר"ס פטר מכיסוי אין ראיה דלא תטהר מידי נבלה, לכך אמרינן פשיטא דאפשר לקיים הך דרשא גם אליבא דר"ס, אבל לבתר דתניא דלר"ס אף לא מיתסרא משום חולין בעזרה, שפיר איכטריך לאשמועין דמ"מ מטהר מידי נבלה. נראה דבן פקועה הנוול מן הטריפה חייב בכיסוי כשישחט, אע"ג דשחיטה זו אינה מטהרתו מידי נבלה, ומסתפקנא עוד דשמא לר"מ (בשחיטה שאינה ראויה, ולא כוותיה דדין בן פקועה) אף כשהולד טריפה דגם יתחייב בכיסוי, אע"ג דהך שחיטה לא מהניא ולא מידי, דמידי נבלה כבר נפק בשחיטת אמו, ובדין טריפה נשאר, דמ"מ קרינא ביה וספק את דמו וכסהו בעפר, ואף דלענין אותו ואת בנו לא מיחייב כמ"ס לעיל בשם הגרע"א ז"ל, דכיסוי י"ל דשאני דבשחיטת אמו לא קרינא ביה וספק את דמו. (סי"ב סק"ח).

שם כי אתא ר"ד אמר לא טרוף א"ל כו', א"ה, עי' מש"כ לקמן פ"ח א' אמאי לא א"ל שיסחוטו ויכסה מקלת והמותר על בזיתא דמיא.

תוד"ה אימא וי"ל דבכל מילי ס"ל כר"מ כו', עי' מש"כ בזה לעיל א' ד"ה ור"ס.

פ"ו א' לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לא טרוף כו', מבואר דאף אי אין שחיטה לעוף מן התורה, והנוחר והמעקר חייב בכיסוי,

מ"מ שוחט את הטרפה פטור, דחינו ראוי לאכילה. (פ"ה א'
מתוה"ד ועי"ש).

מתני' חש"ו ששחטו ואחרים רואין אותם חייב לכסות כו', לכאורה
הך רישא משנה שאינה כריכה היא, דכבר תנן ב' א' דשחיטתן
כשרה, ול"ל דתני לה אגב סיפא, ונקט לשון יחיד חייב לכסות,
משום דחש"ו לאו בני חיובא נינהו, ומש"פ רש"י דקאי אאחרים
שרואין, היינו נמי כל יחיד מהרואים, ומשמע דלכתחלה חייב
הרואה לכסות, ולא אמרינן אחש"ו מי ששפך הוא יכסה.

גמ' ורבנן מ"ש רישא כו', יעוי' בתוד"ה סיפא ותו"ד דגמ' ה"ק אם
איתא דשחיטתן בספק אמאי פטור מלכסות, ואם רוב מעשיהם
מקולקלין אמאי אסרי רבנן לשחוט אחריהם, וכ"ת דמשום מיעוט
אסרינן לשחוט אחריהם, א"כ ה"נ נחייב לכסות משום מיעוט, ואי
חיישינן דאם נחייב לכסות אתי למימר שחיטה מעלייתא היא, א"כ
ה"נ לא נאסור לשחוט אחריהם מהאי טעמא, ומסקינן דרישא
דפטור מלכסות נמי ר"מ היא, דחכמים גם בכיסוי פליגי ומחייבי
לכסות, ומשום דחשבי ליה כספק, דהא מודו דחינו סופג את
הארבעים, עי' תוד"ה מ"ט, ולכאורה הו"מ גמ' לשנויי דלעולם
סברי רבנן נמי דרוב מעשיהם מקולקלין, אלא דמ"מ חיישי
למיעוטא ואסרי לשחוט אחריהם משום דהוא בקום ועשה, אבל
לחייב לכסות לא חייבו כיון דהוא בשב ואל תעשה, [עי' בחדושי
הר"ן], אלא דלא ניחא לגמ' למימר דרבנן חיישי למיעוטא ור"מ
לא חייש, דבעלמא איפכא שמעינן להו, וגם לא אשכחן דהחמירו
לחוש למיעוט וכמ"ש הריטב"א.

והנה לא מצאנו בגמ' אלא דאי אמרינן חייב לכסות אמרי שחיטה
מעלייתא היא ואתי למיכל מיניה, וגם בזה יש להסתפק אם קאי
למסקנא, אבל אם פטרינן ליה מלכסות והוא צא להחמיר על
עצמו ולכסות, בזה לא מצאנו חשך שיאמרו דשחיטה מעלייתא
היא, דהא ידע דפטרינן ליה מלכסות, ולכן ל"ע במש"כ הש"ך יו"ד
סי' כ"ח ס"ק כ"ד דלמאי דקיי"ל כר"מ דפטור מלכסות אסור

להחמיר ולכסות שכן מוכח בתוד"ה סיפא, דאין דברי התו' אלא שאין לחכמים לחייב לכסות מחמת האי חששא, אבל לא דכד פטרינן ליה אינו רשאי להחמיר, וגם בזה אין ראיה דלמסקנא קיים ענין זה, דבגמ' לא אמרו כן אלא דגם טעם זה לא מהני לפרוש' למתני', ובבבלי' ח' ב' אמרינן דאי מכסה לכווי בחול לא ילפי מיניה דחיה הוא, דאמרי דמספיקא אמרינן ליה לכסות, כש"כ היכא דאמרינן ליה שלא לכסות אף אם יחמיר ויכסה לא ילפי מינה דשחיטה מעלייתא היא.

ובפנים מאירות סי' ט"ו כתב להוכיח דלמסקנא לא ס"ל לגמ' לחוש דאם יחייבו כיסוי או נאסור לשחוט הבן דיאמרו שחיטה מעלייתא היא, מהא דפרכינן בשלמא רבנן לחומרא אלא ר"מ מ"ט, ומאי פריך הרי כבר אמרינן דלרבנן אם רוב מעשיהם מקולקלים אין לאסור לשחוט או לחייב לכסות משום דילמא אמרי שחיטה מעלייתא היא, אלא ודאי לא ס"ל לגמ' האי טעמא, ור"ע דכילד יתכן דגמ' הדרי ביה תוכ"ד ולא פירשו כלום ואסקו בקושיא, ועיקר הדבר פשוט דגמ' אכתיו לא קים ליה דאיכא דסבר רוב מעשיהם מקולקלים, ובדרבנן הזכירו כן בדרך אפשרות דאף לפ"ז קשיא רישא אסיפא, והלכך שפיר הקשו מ"ט דר"מ, ומסקינן דאמנם סבר רוב מעשיהם מקולקלים, וסגי בהכי, ולא צריכינן לטעמא דשמא יאמרו שחיטה מעלייתא היא, דכלל"ה נמי ניחא דאזלינן בתר רובא, גם כיון דר"מ חייש למיעוטא, שפיר הקשו מ"ט דר"מ, ומסקינן דרוב מעשיהם מקולקלין בהדי חזקת איסור שוויהו למיעוט כמיעוטא דמיעוטא וכמ"ס תו', ולפי זה אין ראיה דגמ' הדרי ביה מסברא דאיכא למיחש דיאמרו שחיטה מעלייתא היא, אלא דמ"מ אין ראיה דסברא זו קיימא, וכמס"כ לעיל, אבל גם אי קיימא היינו רק דאין לחייב לכסות ואין לאסור לשחוט הבן, אבל לא דאין להחמיר וכמס"כ לעיל, ועי' בתורת יקותיאל דכתב נמי דלמסקנא לית לן הך חששא דיאמרו שחיטה מעלייתא היא. שם סיפא נמי כיון דקאמרי רבנן אסור לשחוט אחריהם אמרי

שחיטה מעלייתא היא כו', וא"ת הא רבי סתם למתני' באותו ואת
זנו כר"מ וכיסוי כר"ס, וא"כ כיסוי אי מחייבין לכסות שפיר
אמרי דשחיטה מעלייתא היא כיון דשחיטה שאינה ראויה פטורה
מלכסות, אבל באותו ואת זנו לא אתו למימר דשחיטה מעלייתא
היא כיון דגם בשחיטה שאינה ראויה איתא לאיסורא דאותו ואת
זנו, וי"ל דאי רוב מעשיהם מקולקלים היינו דהו"ל השוחט
ונתנבלה צידו והנוחר והמעקר ופטור גם באותו ואת זנו, ואי
מחייבין ע"כ דשחיטה מעליא היא, דחששות אחרוני ליכא בהו.

סם אלא רבנן אכולה מילתא פליגי כו', מבואר מכאן דכל ספק
חייב כיסוי, דהא לרבנן שחיטתן ספק כמ"ס תו', ומ"מ מחייבי
כיסוי, וכמ"ס הש"ך יו"ד סי' כ"ח ס"ק כ"ז, וחזינן מזה דלא
מימעט מאשר יאכל וכמ"ס הגרע"א ז"ל ציו"ד סם ס"כ, אע"ג
דמיתסר מדאוריתא באכילה, [וכן חזינן דלא חיישין דיאמרו
שחיטה מעליא הוי], ויש ליתן טעם אמאי באמת לא מימעט
מאשר יאכל, ונראה דספק דרוסה בגוונא דאסורה מדאוריתא,
דבאמת תהא פטורה מכיסוי מדרשא דאשר יאכל, דכיון דאסורה
באכילה לא קרינא בה אשר יאכל, אף שהוא מחמת ספק, אבל
כשהספק נולד בשחיטה כמו שחיטת חס"ו, או שחט בסכין ונמלאת
פגומה, אף דמיתסר מן הדין משום חוסר בירור ואוקמה אחזקה,
מ"מ לא מימעט מאשר יאכל, דאי באמת נשחט בהבשר הרי
קרינא ביה אשר יאכל, דחוסר בירור לא שייך למעט מאשר יאכל,
אף דמיתסר מן הדין, והלכך חייב כיסוי מספק, וכמו כו', ועי'
בפמ"ג בהקדמה בשורש ד'. (סי"ב סק"ט).

פ"ו ב' מתני' שחט מאה חיות במקום אחד כיסוי אחד לכולן כו',
לכאורה ראוי לדון אם ראוי לשחוט חיה על גבי חיה, דהשניה
כמכסה דם הראשונה, וכדתניא לעיל פ"ג ב' דחיה ואח"כ בהמה
פטור מלכסות, דדם החיה כבר כמכסה ע"י דם הבהמה, וה"נ
דם החיה השניה כמכסה דם הראשונה, ואפשר לפרש דהיינו
דאשמועינן שאין הדבר כן ויכול לשחוט מאה חיות במקום אחד,

וגם חיה ועוף, ור"י פליג בחיה ועוף כאילו הם שתי מלוות, אבל לפ"ז היה ראוי לשנות שוחט אדם מאה חיות במקום אחד ומכסה כיסוי אחד לכולן, ומיהו גם לאידך גיסא קשה, דאין לומר דמתני' בדיעבד קאמר, דמדאמר ר"י בסיפא שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף מכלל דרבנן אמרי דשחט חיה ישחוט את העוף לכתחלה קודם כיסוי החיה [ומיהו שם י"ל דר"י אף בשוחט בשני מקומות קאמר דיסחוט החיה ויכסנה ואח"כ ישחוט את העוף, ובזה לרבנן שוחט לכתחלה זא"ז, ועי' להלן דבשוחט בשני מקומות אף שתי חיות יש לו לכסות הראשונה ואח"כ לשחוט השניה], ועוד דאם הגידון בדיעבד א"כ מאי כיסוי אחד לכולן דקאמר, וכי מאי אפשר לעשות, אטו נחייבו לגרור כל דם חיה לחוד ואח"כ לכסות, גם מקרא דדרשין לה בגמ' דחיה כל משמע חיה בין מרובה ובין מועט, משמע לכתחלה קאמר.

ונראה דאמנם עיקרא דמתניתין אתי לאשמועינן להחייבים כיסוי אין חולצין זה בפני זה וכולם כחד חשיבי, והיינו כיסוי אחד לכולן, והא דלא נקט שוחט אדם מאה חיות במקום אחד, הוא משום דאין זו הנהגה הראויה לכתחלה, דכיון דשחט ונתחייב בכיסוי אין לו להשהות המלוא, ויש לו לכסות ואח"כ לשחוט, אבל במלות הכיסוי שפיר כיסוי אחד לכולן. – ונראה דאם בא לשחוט שתי חיות בשני מקומות, דיך לו לכסות הראשונה ואח"כ לשחוט השניה, ורק בשוחט במקום אחד ועתיד לכסותן כאחד, בזה הוא דאמרינן דשרי, רק שאין זו הנהגה הראויה.

ויש כמה נפקותות בהא דאמרינן דכחד חשיבי לענין כיסוי, מלבד הא דיכול לשחוט כולן במקום אחד, כגון ששחט ראובן את הראשונה ושמעון את השניה, דגם ראובן יכול לכסות דקרינא ביה מי ששפך יכסה, דכיסוי העליונה מתיחס גם לתחתונה, [ויש מקום לומר דאם יכוין ראובן רק למלות כיסוי של התחתונה, דיחשב מה שנתכסה מן העליונה ככסהו הרוח, ויוכל שמעון לצרף על כיסוי העליונה], וכן אם ניתז מקלת מן העליונה וכיסוהו לניתז, ולמאי

דקיי"ל אפי' מקל'ת דמו, דנמלא דהעליונה כזר נתקיים זה מלות
כיסוי, דמ"מ יכול לצרך על כיסוי התחתונה במה שמכסה
העליונה, ואע"ג דלא מלאנו דכיסוי אחד לכולן אלא בזמן שכולם
חייבין בכיסוי, אבל כשהעליונה פטורה שמא חולאת, ואמנם כן
נראה דאם שפך דם העליונה על התחתונה לאחר שכבר נתקיים
בעליונה מלות כיסוי, די"ל דחולאת, אבל כשנתערבו עד שלא
נתקיים בהם מלות כיסוי, נראה דכבר נעשו כחד ואין חולצין זל"ז,
דאל"כ לעולם יש לחוש כשחט מאה חיות במקום אחד,
דבהתחלת הכיסוי כבר נתכסה חלק מדם העליונה, ועדיין לא
נתכסה כלום מן התחתונות, דלעולם אפשר שהעליונה ניתז ממנה
יותר לכל מן הצדדים, ונמלא שנתבטלה מלות כיסוי מכל
התחתונות, ואמאי שרינן לשחוט מאה במקום אחד, אלא ודאי כל
שנתערבו עד שלא נתקיים בהם מלות כיסוי נעשו כולם כחד ואין
חולצין זה בפני זה, ואפילו קדם לקיים מלות כיסוי במקל'ת מן
העליונה, שפיר מוסיף לכסות וקרינא ביה כיסוי לתחתונות, ול"ע
בסתימת הראשונים ז"ל שלא פירשו דהגידון במתני' הוא אם
חולצין זה בפני זה למלות כיסוי, ומשמע מסתימת דצריהם דזזה
מודה ר"י לחכמים דכחד חשיבי חיה ועוף, ול"ע.

שם ר"י אומר שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף, בגמ'
יליף טעמיה דר"י מקרא דכתיב חיה או עוף, ולפמ"פ דרישא
דמתני' אתי לאשמועין שאין דם חיה חולאת לחצירתה וכן דם עוף
לחיה, א"כ יש לפרש דר' יהודה אתי למימר דחיה ועוף חולצין זה
לזה, דכשני מלות חשיבי, ואם שחטום במקום אחד אין מלות
כיסוי אלא על העליון, ואם כיסו מקל'ת מדם העליון פטורים
מלכסות, ואם שחטום שני אנשים אין מכסה אלא השוחט
באחרונה, [אי דרשא דר"י היא לעיכובא, ולא רק לכתחלה], אבל
לפ"ז לא הו"ל לר"י למימר אלא אין שוחטין חיה על עוף ולא עוף
על חיה, ומדקאמר שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף,
משמע דאף כשאינו בא לשוחטן במקום אחד נמי יש להקדים

כיסוי החיה לשחיטת העוף, והיינו דכיון דמלות כיסוי דעוף אינו בכלל מלות כיסוי דחיה, הלכך השוחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף, ונמלא דר"י אשמועינן נמי דינא בסדר המלות, ובזה ניחא דאמרינן בגמ' מודה היה ר"י לענין ברכה שאינו מצריך אלא ברכה אחת, ואם איתא דר"י לא קאמר אלא דמלות כיסוי דחיה ועוף לאו חדא נינהו, א"כ מאי שייטיה לענין ברכה, אבל למש"כ דר"י אשמועינן נמי דיך להקדים כיסוי דחיה לשחיטה דעוף, שפיר אמרינן דמ"מ לא חשיב הפסק לענין ברכה. (סי"ב סק"ד).

גמ' מאי שנא מתלמידי דרב כו' ה"נ כיון דאיטפל ליה לכיסוי איחייב ליה לברכה כו', ז"ע מה ענין זה לזה, הרי התם הטעם משום דהסיחו דעתם מלאכול ולשתות, וכשנמלכים לריכים ברכה בתחלה, אבל הכא לא הסיח דעתו מלשחוט, ודעתו מיד לאחר הכיסוי לשוב ולשחוט, והראוני שכבר הקשה כן צמח"ס ש"י והניח בקושיא, וז"ל דס"ל לגמ' דכד אמרו הב ליצרוך איתסר להו למישתי אף כשהיה דעתם מתחלה לשתות אחר ברכת המזון, דברכת המזון הוי הפסק ולא מהני דעתו, וכמו שהוא באמת, וה"נ הוי ס"ל דכיסוי דמי לסיום שחיטה קמייתא וכעין ברכת המזון, והלכך אף דדעתו לחזור ולשחוט אחר כיסוי ליצעי ברכה, ודחינן דכיסוי לא דמי לברכת המזון דמלי לכסות ולשחוט כאחת, והלכך אין כיסוי סיום מלות שחיטה, ונראה לדרוחא דמילתא הוא דאמרו דאפשר לקיים שניהם כאחד, אבל אין זה הטעם, דודאי גם מי שאין לו אלא יד אחת אינו חוזר ומצריך, ואין הענין אלא דכיסוי לא הוי הפסק לשחיטה, משא"כ ברכת המזון הוא נוגד את השתייה דהוא סיום הסעודה. (סי"ב סק"ד וע"ע בחו"ב סוכה מ"ה ב' סק"ו).

שם א"ל רב ייצא סבא הכי אמר רב כיון דאמר הב ליצרוך איתסר ליה למישתי חמרא, ז"ל דרב אמר לה בגוונא דידעי דעתידין למישתי מכוס של צהמ"ז, ואפ"ה אסור להו למישתי בלא ברכה משום דאסחי דעתייהו, והנה בטעמא דמילתא דלריכין לחזור

ולבדך אע"ג דדעתיהו למישתי, נחלקו הבעה"מ והרמב"ן בפסחים, לדעת בעה"מ משום דבהמ"ז הוי הפסק וסילוק הסעודה, ולא מהני דעתו, וכמו בשותה יין ומבדך על הגפן ודעתו לשותה אח"כ שוב, דמ"מ ברכת על הגפן חשיבא הפסקה, [עי' מג"א סי' ק"כ סק"ג ובגליון הגרע"א ז"ל סס], וכריך לחזור ולבדך, וה"נ בהמ"ז הוי הפסקה, אבל דעת הרמב"ן דבהמ"ז לא חשיב סילוק משתייה ואינו צדין שיפסיק, אלא הטעם משום דבשעת בהמ"ז אסור לו לשותה, וכל שנאסר עליו לשותה חשיב הפסקה, ומיהו דוקא במידי לחובה, אבל עמד להתפלל באמצע סעודתו אע"ג דאסור לו לשותה בתפלתו, מ"מ כיון דמראונו קבע תפלתו באמצע הסעודה לא חשיב הפסקה עי"ש שהאריך, ולפי שני הפירושים י"ש לשאול מאי האי דקאמר בגמ' פסחים ק"ג ב' מ"ט דאסחיתו דעתיכו, והלא לא הסיחו דעתם, אלא דבהמ"ז הוי הפסקה אם מטעמא דבעה"מ אם מטעמא דהרמב"ן, ול"ל דה"ק כיון דאמריתו הב לן ונבריך, ובידוע דבהמ"ז יחשב כהפסקה, הרי מהשתא כבר הסחתם דעתכם, לבידוע שלא תוכלו לשותה מבלי לבדך שוב. (פסחים ק"ג ב').

פ"ז א' מתני' שפך ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות, לשון הטור ביו"ד סי' כ"ח שמלות כיסוי היא כשאר מלות עשה שכל ישראל חייבין בהם אלא שהשוחט קודם לכל אדם כו', מלשון זה משמע דליכא מלוא מיוחדת על השוחט, וכמו במילה שנתחדשה מלוא על האב, ורק אם האב אינו מקיימה י"ש מלוא על כל ישראל, אלא בכאן תחלת המלוא על השוחט וכל ישראל בשוה, אלא שיש זכות קדימה על השוחט, ולפ"ז י"ל דאין השוחט יכול לעשות שליח על מלותו, דלעולם השליח מלוא דנפשי' קעביד, וכמו דלא שייך שליח על מלות שלוח הקן, כיון דהשליח והמשלח שוין בה, וה"נ על מלות כיסוי בזמן שהשוחט חש"ו או שלא כיסה, דלא שייך שאחד יעשה את חבירו שליח לקיימה בשבילו, וה"נ השוחט עצמו אף שיש לו זכות קדימה, מ"מ כיון שבעיקר המלוא שוה לאחרים, לא

שייך שיעשה שליח, ואולי זו כונת הכל בו שהביא הקלה"ח סי' שפ"ב סק"ב שכתב דליכא שליחות בכיסוי הדם.

וצרא"ש בסוגיין משמע דגם במילה ס"ל דלא שייך שליחות במלות האב, וכפעשה האב שליח הר"ז כאילו אינו חפץ למולו והרי כל ישראל שוין במלוא למולו, וכמ"ש הש"ך חו"מ סי' שפ"ב סק"ד ובהקלה"ח שם סק"ב, וכמו שכתבנו בכיסוי הדם, אבל הדברים ל"ע דודאי במילה המלוא מוטלת על האב וכדתיקנו ברכת להכניסו על מלותו, ולמה לא יוכל לעשות שליח וכמו שתמה בד"מ יו"ד סי' רס"ד, וכונת האו"ז שהביא שם נראה דאינו אלא דמלוא בו יותר מבשלוחו, אבל בעיקר הדין שפיר מהני שליחות, ויעוי' בהקלה"ח שם שדן דגם כפעשה האב שליח וקדם אחר ומל דנמי יהא דין שליחות דאב, ואמנם כן נראה דסתמא אית לן למימר דניחא ליה לאב בהכי, דאל"כ הרי יפסיד המלוא, והמוהל נמי ניחא ליה בזה שלא יעשה עולה, אבל צרא"ש לא משמע דכונתו לכך, וגם יש לדון במי שהפסיד לחזירו להיות שליח למלוא אם חייב י' זהובים מחמת המלוא, כשלא הפסידו הזרכה כגון שענה אמן, ועי' להלן דמדברי ר"ת שפטר למוהל משום שהראשון ענה אמן, מוכח דמחמת המלוא אין כאן תשלומין, וע"כ דהמלוא דאב, והפסד שליחות לאו כהפסד מלוא, ובעיקר דברי הרא"ש והש"ך כתבנו בסוגיין דעלמא דלא כוותייהו וכמ"ש התב"ש, וכ"ד הגר"א ציו"ד סי' רס"ה ס"ק ל"ה, וכן הביא צנינת אדם ס"ז סכ"ה בתשובת מהרי"ל בשם הגאונים. (סי"ב סק"י).

– נמלאו בזה עוד דברים –

בדברי הש"ך חו"מ סי' שפ"ב שדקדק מדברי הרא"ש דהאב שיכול למול בעלמו אינו רשאי לכבד לאחרים, ולכאורה הטעם דכיון די' חיוב על האו"א שיהיו כל ישראל נימולים, ואם לא מלו אביו חייבין צ"ד וכל ישראל למולו, ממילא המוהל חובה דעלמו קעביד ואינו נעשה שליח דאב, וכן בכיסוי הדם דאם לא כיסה השופך חייבין כל ישראל לכסות, לא שייך שליחות, דהשליח חובה ידיה

קעציד, וזו כונת הכל בו שהביא בקלה"ח, ולפי זה כל אב שאינו מל בעצמו לא קיים חובתו והרי זה כאילו מלוהו ב"ד, וזה דבר תימא דא"כ לא הוי שתקי רבותנו ז"ל מלזרז לכל אדם שילמד מעשה המילה שיוכל לקיים מצותו, ועוד דבגמ' אמרו דאי איכא אחר ליעבד אחר וכמו שהביא התב"ש ומבואר שאין האב מפסיד בזה, ועוד דהרבה פוסקים סברי דצרכא להכניסו היא רק על מצות האב, וכפ"ד מלין אין מצרכין צרכה זו עי' בב"י יו"ד סי' רס"ה בשם הרמב"ם והרא"ש, וא"כ הרי ע"כ דכשהאב עושה שליח למו"ל הוא מקיים חובתו שאל"כ כיצד מצרך להכניסו, והרי מפורש בגמ' סו"פ ר"א דמילה דאף כשמל אחר מצרך האב צרכא להכניסו, ועוד דלמה צאמת לא יועיל שליחות למצות האב ומה בכך שאם האב לא יקיים חובתו יהיו חייבין בזה כל ישראל, וכבר נהוג עלמא שאין מתלמדין מעשה המילה ומלין ע"י שליח וכדעת התב"ש וכ"ד הגר"א ביו"ד סי' רס"ה ס"ק ל"ה, וכ"ה בתשו' מהר"ח א"ז סי' א.

ואפשר דגם הרא"ש ס"ל כן דלא יתכן להשמיט עיקר כזה שהאב אינו מקיים מצותו כשמל ע"י שליח, [וגם מדברי הרא"ש בצרכא להכניסו שבב"י שם מבואר שהאב מקיים המצוה וכמס"כ], וכן הרמ"א בחו"מ שם העתיק דברי הרא"ש שהביא הש"ך, ומ"מ בד"מ ביו"ד סי' רס"ד תמה על האו"ז למה לא יוכל לעשות שליח ובעובדא דהרא"ש היה התובע המוהל הראשון שעשאו האב שליח ולא האב, ובזה לדיקו דברי הרא"ש דהמוהל אינו זוכה בכלום שאין לו אלא הבטחה אבל החיוב לא חל עליו, ואה"נ שאם השני מל שלא בשליחות האב והיה האב תובע היה זוכה בעשר סלעים אם גם במצוה בלא צרכא מחייבין, [אם נימא דבעושה שליח מצות הצרכא של השליח ולא של המשלח עי' מס"כ בתרומות סי' א' ס"ק ט"ז] אבל הכא לא תבע האב כלום והתביעה היתה רק של המוהל הראשון על שכר הצרכא, ולפי זה י"ל דגם ר"ת דפטרו מטעם דלא מחייבין האידנא מודה להרא"ש, אלא דנקטו האי

טעמא למימר דאפי' האב אינו יכול לגבות כלום.
דברי האו"ז שהביא הד"מ ביו"ד סי' רס"ד נראה שהם מדין מלוא
בו יותר מבשלוחו, וכל שהוא לפניו ועושה שליח יס' בזה העדר
חביבות המלוא, וזהו שדקדק באו"ז וכתב לפניו, והיינו שכיון שהוא
בשעת מעשה ויכול לעשות בעצמו אין ראוי לעשות שליח, כיון
דמלוא בו יותר מבשלוחו.

מש"כ בקה"ח שאין האב מפסיד כל המלוא אלא ענף מן המלוא
לדעת הש"ך, כריך ביאור היכן מצינו ענף זה בתורה, ממ"נ אי
מהני שליחות מה חסר, ואי לא מהני שליחות מה זכה. (עד כאן).
ס' וראהו אחר כו', לכאורה הו"ל למיתני שחט ולא כסה כל
ישראל חייבין לכסות, ומה מקום להזכיר ראיית האחר, ואפשר
שיש לדייק מכאן דאם יודע דבמקום פלוני יס' דם לכסות, אינו
חייב לילך לשם לכסותו, ורק הרוואה חייב לכסות, [עי' ב"מ ל"ג א'
ראיה שיש בה פגיעה], ואפשר דשלוה הקן נמי גס' אם היא מלוא
חיובית, דאין חייב אלא זה שקן הצפור נקרא לפניו, ולא השומע
שיש קן צפור במקום פלוני, וה"נ דכותה, והכא עדיף כיון שתחלת
המלוא על השוחט, ול"ע.

ס' כסהו ונתגלה פטור מלכסות, נראה דה"ה אם גלה במזיד,
ומיהו אם כיסה כיסוי שאינו יכול לעמוד ברוח מלויה י"ל דלאו
כיסוי הוא, [עי' ב"י וד"מ סו"ס כ"ח לענין שלג, ועי' אהלות פ"ח
מ"ה].

ס' כסהו הרוח חייב לכסות, היינו בחזר ונתגלה כדמפרשין בגמ',
ויס' לדון אם חזר לדינא דמעיקרא דמי ששפך הוא יכסה, או"ד
השתא כל ישראל שוין, כיון דכבר היה שעה בפטור, ואם גילהו
אדם אם יס' לו יתרון, ואפשר שיש לתלות הדבר במה שדננו לעיל
אם יס' מלוא מיוחדת על השופך, או דאינו אלא זכות קדימה,
ול"ע.

הא דכסהו הרוח פטור מלכסות, ולא מחייבין ליה לגלותו ויתחייב
בכיסוי כדאמר התם דבחזר ונתגלה חייב לכסות, נראה דהוא

משום דלא אמרה תורה לכסות דם מכוסה, ואף שנתכסה שלא כהלכה, דאין מצות כיסוי אלא בדם מגולה, ומה"ט נמי בדם בהמה למעלה פטור מכיסוי כמש"פ רש"י דמה יכסה, ומיהו בתו' נקטו דכשאפשר לגרד יס' לחייבו לגרד ולכסות, ול"ל דס"ל דדוקא כסהו הרוח במידי דמכסין פטרינן ליה מלכסות, אבל כסהו בדם בהמה לא מיפטר, ועי' בגליון הגרע"א ז"ל דיו"ד סי' כ"ח ס"ז, ובתבו"ש אות ט"ז. – א"ה, במקו"א כתוב עוד בזה. יס' לעי' אמאי אין מחייבין אותה לגלות ולכסות כמלותה, ואפשר דיס' ענין לעשות כן, אבל לחייב א"א כיון דהשתא הוא מכוסה ולא קרינא ביה וכסהו, ואפשר דמה"ט שנה התנא סתם כסהו הרוח חייב לכסות ולא הזכיר ונתגלה, משום דיס' ענין לגלות ולכסות גם בלא נתגלה. (סי"ב סק"י).

שם מעשה בראשון ששחט וקדם חבירו וכסה וחייבו ר"ג כו', עי' בתו' דלא מצי פטר נפשיה במה שיתן לו תרנגולת לשחוט דזו מצוה אחריתי היא, ויס' לעי' אם המכסה ישחוט ויתן לשוחט לכסות אי פטר נפשיה בהא, ומהא דלא קתני הך תקנתא אין ראיה, די"ל דאין ראוי לעשות כן, דכיון ששחט עליה רמיא לכסוי ואין ראוי לתת המצוה לאחר, אבל מ"מ אי עביד הכי שפיר פטר נפשי', ומיהו י"ל דהשוחט מצי למימר דחפץ במצות כיסוי של מי ששפך וכסה, ולא סגי ליה בכיסוי שחיטת אחרים, ואפשר שהדבר תלוי במה שדננו לעיל אם זו מצוה מיוחדת על השוחט או שאינו אלא זכות קדימה.

שם איבעיא להו שבר מצוה או שבר ברכה כו', יס' לעי' אם החיוב הוא מה שהזיק או מה שנהנה, ונפ"מ כשמנע חבירו מן המצוה והוא לא עשה, ובט"ז יו"ד סי' כ"ח סק"ח פשיטא ליה דאין החיוב אלא כשעשה המצוה, אבל לשון הרמב"ם בפ"ז מחובל ומזיק הי"ד וכן הורו שכל המונע הבעלים מעשות מ"ע שהן ראויין לעשותה וקדם אחר ועשה משלם לבעלים עשרה זהובים, משמע דאף שהוא רק מנע ג"כ חייב, ול"ע מקורו, ועי' מש"כ בזה להלן

בעוצלה דרבי.

מהא דמבואר צ"ק א"א ב' דשכר מלוא עשרה זהובים יס לפרס
דהכא קמיבעיא ליה אם גם שר ברכה עשרה זהובים, ואף דהכא
איכא תרוייהו גם מלות כיסוי וגם הזרכה מ"מ אינו משלם אלכא
עשרה, דכשמשלם על המלוא והמלוא דיליה ממילא גם הזרכה
דיליה, ולא מחלקינן בין מלוא רבא לזוטא, וכן אם משלם בעד
הזרכה הרי ע"כ המלוא עמה דזרכה בלא מלוא ליכא, וזו כונת
הש"ך חו"מ סי' שפ"ב סק"ג, ואי משכח"ל כיסוי בלא זרכה, כגון
שהסוחט כבר הקדים לזרכ על כיסוי עוף אחר, ונמלא שלא
הפסידו הזרכה, מ"מ ישלם עשרה זהובים על המלוא.

ויס לעי' במש"כ הרא"ש בסוגיין בשם ר"ת על המוהל שתפס
ממוהל חבירו דפטור מלשלם משום דגדול העונה אמן יותר מן
המזכר, דמה בכך נהי דהזרכה לא הפסידו, אבל הרי המלוא
הפסידו ומלוא נמי עשרה זהובים כמבואר צ"ק שם, ובחו"מ שם,
ולפי מה שזכרנו לעיל דגם השני מל בשליחותיה דאב, דודאי ניחא
ליה לאב זהכי שלא יפסיד המלוא, והמוהל נמי דעתו לכך, לפ"ז
אין כאן הפסד מלוא אלכא הפסד להיות שליח למלוא, ובזה לא
מלאנו דמשלם, ולכך לא היה הגידון אלכא משום הפסד הזרכה,
ולכא' מכאן ראייה למש"כ וז"ע בלשון הרא"ש.

שם א"ל כוס של זרכה אתה שותה כו', עי' בש"ך חו"מ סי' שפ"ב
סוסק"ד שכתב דלא ס"ד כלל לתת לזדוקי לזרכ, אלכא שהיו חפצים
שגם בזרכת המזון לא יהיה נוכח, ולכך אמרו לו שאם לא ימתין
עד כוס של זרכה, יתנו לו ארבעים זהובים, מה שיפסיד מעניית
אמן על הד' זרכות, והוא העדיף להמתין עד כוס של זרכה,
אח"כ ראיתי שכ"ה בתו' הרא"ש. – (אם לזדוקי עושה יי"ג, א"ל
שהיה יין מבושל).

ולפי זה יתכן שזהו מקורו של הרמב"ם שהזכרנו לעיל שכתב
דהמונע הצעלים מעשות מלוא ועשאה אחר דחייב לשלם לצועלים,
דהא הכא אם הצדוקי היה מקדים ללכת היה הוא מפסיד את

עניית האמן, ושום אדם לא היה זוכה בזה במקומו, ואפ"ה זיקק רבי לשלם לו שכרו, וואע"פ שאם היה הולך, מסתמא היה מצדד קודם לעלמו, וכשנשאר שמע ברכת המזון מן המצדד, ונמא שלא היה מפסיד מאות ברכת המזון בהליכתו, ואפ"ה לפי שראו לשלחו אמרו שישלמו לו הפסד האמן בשלימותו]. (סי"ב סק"י).
שם ומ"ס מהא דתניא השוחט ונבלע דם כו', נתבאר לעיל פ"ג ב' ד"ה ולכאורה.

שם אמר ר"פ זאת אומרת אין דיחוי אכל מאות, א"ה, עי' מש"כ בתמורה בסוגיא דדחוי דר"פ לאמר זאת אומרת אין דיחוי אכל מאות היינו אף לקולא, דאי מספיקא ולחומרא אין כאן זאת אומרת כלל, וטעמא דלא מסתבר ליה למימר דתנא ספוקי מספקא ליה ולחומרא הוא דקאמר דחייב לכסות, דסתמא לית לן למימר דלתנא נמי מספקא ליה, וגם מדקנה סתם חייב לכסות משמע בתורת ודאי ומצרכין עליו, וגם בעלמא לא אשכחן דכד פשטינן בעיא ממסנה או צרייתא דנימא שמא איהו נמי מספקא ליה ולחומרא הוא דקאמר, וכן צרא"ס סימן ח' כתב דאע"ג דכשהיה מכוסה נדחה מכיסוי אין דיחוי אכל מאות, והיינו דר"פ, ובתורת ודאי שנאה, ולומר דמצרכין על כיסוי זה, [עי' במאירי בסוכה שהביא פלוגתא לענין ברכה, ובחולין כתב לצדד, ועי' בפ"ת יו"ד סי' כ"ח סק"ד שהביא בשם הפר"ח שלא לצדד]. (תמורה כ"ו ב' סק"ט מתוה"ד, וע"ע מש"כ בסוכה ל"ג ב').

תוד"ה ומכסי כמו גבי תפילין כו', לכאורה בתפילין הם שתי מאות נפרדות, אלא דכיון דשם אחד להם אפשר לכללן בצרכה אחת, וכמו שמצדד על מאות עירוב וכולל עירובי חצרות ותבשילין כאחד, והלכך כשצריך על מאות עירוב בכוונה על חצירות ותבשילין, ועשה עירובי חצרות וסת, יש לדונו כסח בין הצרכה לעשיית המארה דפשיטא דהוי הפסק, דמה שעשה עירובי חצירות אינו ענין לעירוב תבשילין, וה"נ כסח בין תפלה לתפלה הר"ז כסח בין ברכה להנחה, דמה שהניח של יד צינתים אינו ענין לברכתו על

ש"ר, משא"כ בשחיטה שעשה כל המלוא שצריך עליה והוא סח קודם שיעשה פעם שניה, ופיר י"ל לאין הפסק מפסיד, וכמש"כ הרי"ף שלהי ר"ה דגם במפסיק באמלע הלל אינו חוזר ומצרך כיון שכבר התחיל המלוא שצריך עליה, וכש"כ בשחיטה שכבר עשה כל המלוא בשלימותה, אלא שדעתו לחזור ולעשותה, אח"כ ראיתי בר"ן בפרק ע"פ בדברי הרי"ף אי מצרך על כל כוס וכוס, כתב דתפילין ב' מלות הן והו"ל כהפסיק בין ברכה לעשיית המלוא, וכמש"כ, וכן הבאנו בהלכות תפילין ס"ג סק"א שכ"ה בתשו' הרשב"א הובאה בב"י או"ח סכ"ה.

לענין הלכה בסח בין שחיטה לשחיטה דהתו' מספקא להו כאן, כתב המחבר בסי"ט ס"ה שתי דעות, ובש"ך שם כתב דהאחרונים הכריעו לצרך, אבל הט"ז שם כתב דספק ברכות להקל, וכן כתב הפמ"ג שם בשם התב"ש, ואמנם דעת הרמב"ן וה"ר יונה והרא"ה [בבב"ה] והריטב"א דא"ל לצרך, והרא"ה והריטב"א כתבו דגם לכתחלה מותר לדבר, והרשב"א אף שכתו"ה מסיק להורות כדעת הסוברים לצריך לחזור ולצרך, אבל בתשובה שבב"י או"ח סי' כ"ה כתב שלא לצרך, וכדעת הרמב"ן, ועי' בפמ"ג יו"ד סי' ס"ח שכתב דהתשובות עיקר, וכן מסיק במ"ב או"ח סי' ח' ס"ק כ"ח שלא לחזור ולצרך. (סי"ב סק"ד).

– עוד בענין הג"ל –

נראה דהגידון אי חוזר ומצרך בתפילין כססח הוא משום די' מקום לומר דהוי כמו באמלע סעודתו וכ"ל שהזכירו התו' להתיר שיחה בין שחיטה לשחיטה, והיינו דאשמועינן ר"ח במנחות ל"ו א' דחוזר ומצרך, [דלא מסתבר שיהא נידון אי שיחה הוי הפסק דפשיטא דהוי הפסק], ולפ"ז צריך לדקדק למש"כ בחו"ב מנחות שם להוכיח דהוי ס"ל לגמ' שיש מקום לאסור שיחה אף אם אינו חוזר ומצרך, מאי טעמא, ונראה דהכל משום לתא דברכה הוא דראוי שלא להפסיק בין הברכה לכל המלוא, ואף אם אין ההפסק לאחר הגחת הש"י גורם להצריך ברכה אחרת מ"מ אין ראוי

להפסיק, ואף לדעת הסוברים דבין שחיטה לשחיטה רשאי לדבר ואינו חוזר ומברך, מ"מ בין תפילין לתפילין יש מקום לאסור להשיח אף אם היה הדין לאינו חוזר ומברך, דתפילין שתי מלוות הם ולכך אין ראוי להפסיק, שאין הם נכללים בצרכה אחת אלא ע"י כונתו והנחתו שניהם סמוכים זל"ז, משא"כ שחיטה שהכל מלווה אחת וכל השחיטות בכלל צרכתו וכיון שכבר שחט אחת תו לא הוי שיחה הפסקה, [משל דתפילין למה"ד למברך שהחינו על שני דברים נפרדים כגון על שופר ועל בגד חדש], ולפ"ז אף להמתירים להפסיק בין שחיטה לשחיטה מ"מ אפשר דבין תפילין לתפילין מודו לאסור להפסיק אף אם אינו גורם לצרכה שא"ל, [וכגון שחזירו מברך על תפילין שלו והוא יבקשו להוציאו בצרכתו], וכדמשמע מהא דלא מסייעין לר"ח מהא דעבירה היא בידו וכמס"כ בחו"צ פס.

ובתו' וכן ברא"ש חולין פ"ז א' נקטו לאסור להשיח בין שחיטה לשחיטה רק לכל דחוזר ומברך, ונראה דאין מזה הכרח דס"ל דבתפילין אם לא היה חוזר ומברך היה רשאי להשיח, די"ל דלרובא דמילתא נקטו כן, א"נ אם אינו חוזר ומברך בין שחיטה לשחיטה א"כ לא דמי לתפילין וספיר י"ל דאף רשאי להשיח.

בתו' בסוגיין וכן במנחות פס נסתפקו שיהא רשאי להשיח בין שחיטה לשחיטה כמו באמנע סעודתו, ולא הזכירו למה דתפילין אין לומר סברא זו, ואפשר לפרש כונתם כמס"כ דתפילין הם שתי מלוות ואינם נכללים בצרכה אחת אלא ע"י כונתו וכל הפסק קל מבטל כונתו, אבל שחיטה שזו אותה המלווה שפיר אמרינן דלא חשיב הפסק וכמו באמנע אכילתו, וברמב"ן חולין כתב לשון זה ולי אין דומה לתפילין שהן מלוות שאינן מעכבות והן חובה אבל שחיטה וברכותיה כקביעות סעודה וברכות שהן באין בתוכה ואין שיחה מפסקת עכ"ל, ואפשר לפרש כונתו כמס"כ, ור"ל שהן שתי מלוות נפרדות וכל אחת חובה וממילא אינן מתיחסות זו לזו להחשב כענין אחד וכסעודה אחת ולכך כל הפסק חשיב הפסקה,

אבל שחיטה שהכל מלווה אחת אלא שעושה אותה כמה פעמים וגם היא רשות שפיר הוי כסעודה ואין שיחה הפסקה, אבל הרשב"א והר"ן פירשו כונת הרמב"ן דה"ט דתפילין שאני לפי שהם חובה ולכך יש לו להניח שתיהם מיד זא"ז ולא להפסיק כלל ואם הפסיק בדיבור חשיב הפסקה, אבל בשחיטה שהכל רשות לא חשיב דיבור הפסקה, וז"ע למה לא הזכירו הטעם שכתבנו, גם ברא"ש אריך לפרש כדברי הר"ן וכמ"ס דמעדני יו"ט חולין שם, וז"ע. שוב מלאתי בתשו' הרשב"א ח"ה סי' י"ג שכתב סברא זו, וז"ל ומיהו אם הפסיק וענה [היינו איש"ר בין תפילה לתפילה] מסתברא דמצדד על ש"ר דמ"מ הרי הפסיק בין הברכה לעשיית המלוה דתפילין ש"ר מלווה בפני עצמה היא, אבל בשחיטה בין בזהמה לבהמה לא מסתבר לחזור ולבדד אחר שהתחיל בשחיטה שהרי אין הפסק בין הברכה למעשה עכ"ל, והובאה תשובה זו בצ"י סימן כ"ה. (הלכות תפילין ס"ג סק"א).

רא"ש פ"ו ס"ו אבל המצדד על מלווה והתחיל לעשותה וסח קודם שגמרה אינו חוזר ומצדד כו', עי' מש"כ בזה בהלכות תפילין ס"א סק"ד.

תול"ה וחייבו ואחד שעמד במקום חזירו כו' דהא דדרשין וקדשתו כו', בהוריות י"ב ב' משמע דוקדשתו דרשא גמורה היא ולא אסמכתא, דהא דיינינן בזבחים ל' ב' בתדיר ומקודש הי מינייהו קדים, ומבואר דאף מקודש הוא מדאוריתא דומיא דתדיר, וכ"כ המ"א סי' ר"א סק"ד ועי"ש שהביא כן מגמ' דגיטין נ"ט, ומש"כ תו' דהוי אסמכתא, בלאו הכי ז"ע, דמה בכך סו"ס הפסידו הברכה ומה לי אם זכה מדאוריתא או מדרבנן, ועו"ק דגם אם וקדשתו לאוריתא מ"מ הרי לא אמרינן דיקדימו לקרוא לכל הכהנים שצבית הכנסת קודם הישראלים, וטעמא משום דכולם חייבים בקריאת התורה, ומה"ט נמי י"ל דמלות קריאתו ראשון נמי אינה מדאוריתא, ואולי זו כונתם ללענין לקרוא בתורה ראשון לא הוי אלא אסמכתא, ולא לכל הדרכא אסמכתא, וז"ע.

פ"ז ב' מתני' דם הניתז ופעל הסכין חייב לכסות, נתבאר לעיל פ"ג ב'.

שם אמר ר"י אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא כו', בצרייתות שבגמ' דרשין מקרא דוכסו לרבות דם הניתז ופעל הסכין, והיינו לומר דבעי כל דמו, ולפי זה אם ר"י לפרושי אחי וס"ל לת"ק נמי דלא בעי כל דמו, קשה א"כ מאי קאמר דם הניתז ופעל הסכין חייב לכסות ואם נימא דדם הניתז ופעל הסכין הם לעולם שלא מדם הנפש, דהתזה בתחלת שחיטה היא וכן הסכין, יתכן לומר דאחי לאשמועין דלא בעי דם הנפש ולאפוקי מרשב"ג, אבל פשטא דגמ' דהא דאמר רשב"ג ד"א שאל כיסה דם הנפש, ר"ל דדם הניתז ופעל הסכין הוא דם הנפש, והיינו שאל כיסה עדיין כל דם הנפש, ומשמע דדם הניתז ופעל הסכין יכולים להיות דם הנפש, וא"כ א"א לפרש דת"ק נקט הגי למימר דלא בעי דם הנפש, ומיהו לפי מה שפירש הרמב"ן בגמ' דרשב"ג מחייב מדרבנן לכסות שלא דם הנפש אם לא כיסה דם הנפש, ולפי זה מתפרש הא דקאמר רשב"ג ד"א בשאל כיסה דם הנפש כפשוטו, ולעולם דם הניתז ופעל הסכין אינו דם הנפש, לפ"ז שפיר י"ל דהתנא נקט דם הניתז ופעל הסכין לומר דלא בעי דם הנפש. (סי"ב סק"ג).

גמ' אמר ר"פ ולענין כיסוי אינו כן כו', מכאן משמע דחוזר ונעור בלח בלח הוא סברא פשוטה דלאוריתא, וכ"כ מרן זללה"ה דיו"ד סי' כ"ח ס"ק י"ח והטעם דחשיב כהוכר האיסור, וכמש"כ הרא"ש לקמן פ"ז סימן ל"ז, – ונראה דאפי' שתי עופות מאטרפין להיות חוזר וניעור, אפי' שחט השני אחר שנתבטל הראשון, ואולי זו כונת הש"ך בסי' כ"ח ס"ק י"ח, עי"ש בפמ"ג שנתקשה מאי קמ"ל, ובני מאיר נ"י העיר דשמא כונת הש"ך לומר דגם בנפל לתוך דם אמרינן חוזר וניעור ולא רק בנפל למים דהחוזר וניעור ניכר בחזותא. – ונראה דגם חיה ועוף מאטרפין לעשות חוזר וניעור, וצ"ע לר' יהודה לעיל פ"ו ב' דשחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף, לפמ"ש פ' לעיל דס"ל דהם כשתי מאות, אם מאטרפין

לעשות חוזר וניעור.

בתצ"ס וכן הביא בפ"ת סכ"ח סק"ה ב"ש התפל"מ נסתפקו כשנתערב דם שעידיין לא כיסה כלום ממנו בדם שצבר כיסה מקלתו, אם גם בזה רואין אותו כאילו הוא מים, או דכיון דכל הדם היה בו מלות כיסוי אין מבטלין זא"ז, וכתב התצ"ס לכסות בלי ברכה, ואפשר דכל זה כשנתערב לאחר שצבר כיסה מקלתו, אבל אם נתערבו זה בזה עד שלא כיסה כלום, ואח"כ כיסה מקלתו מן המרובה, בזה לא יתבטל המיעוט, וכמו שהוכחנו לעיל פ"ו ב' מהא דשחט מאה חיות במקום אחד כיסוי אחד לכולן, ומשמע דכולם מתקיים בהם מלות כיסוי, אע"ג דבקל מתכסה מקלתו של אחד מהן עד שעידיין לא כיסה מאחרים כלום, ומשמע דלא חשיב עי"ז כדם בהמה למעלה וה"ה לענין ביטול, וא"ע.

שם אין דיחוי אלל מלות כו', עי' מש"כ לקמן פ"ח א' ד"ה ונראה. שם כל מראה אדמומית כו', א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בסימן י"ג סק"ד ועי"ס. לכאורה מהא דאשכחן זבחים עי"ז ב' ע"ט א' דאזלינן בתר חזותא להכשיר דם לזריקה ולחייבו בכיסוי, אף שהוא מועט כמבואר ברש"י שם, י"ש לדקדק דביטול לח בלח לא ילפינן מאחרי רבים להטות, דאי מקרא ילפינן ליה, מנלן לחדש דבאית ביה חזותא אף שהוא מועט עדיין שמו עליו לענין זריקה וכיסוי, [ועי' לק' ס"ק ט"ז], ואין לומר דילפינן ליה מהא דאשכחן טעם כעיקר, דחזינן דמהני טעם שלא יבטל, וה"נ מהני חזותא במידי דחזותא, דא"כ בנתערב בדם חולין וחי' הול"ל דבטל כדין מין במינו, ולא לומר דרואין אותו כאילו הוא מים, אבל אי מאחרי רבים להטות ליכא למילף ללח בלח, ורק מסברא קים לרבנן די"ש לחשוב המיעוט כאילו אינו, שפיר י"ל דס"ל לרבנן דבמידי דתלי בחזותא לא שייך ביטול, אף בנתערב במינו, דעדיף מסברת מין במינו לר"י, דהכא כולם משתתפים ומוסיפים בחזותא, [ואפשר דכל מין במינו חשיב כמוסיף רק בכמות, אבל במידי דחזותא שייך לחשוב כמוסיפים באיכות, ולכך אין מתבטלים], וקים להו

לחכמים ללענין זריקה וכיסוי יס ענין בחזותא, [ואפשר לממלות
כיסוי איכא למישמע דיס ענין בחזותא], ועי' בתו' זבחים שם ד"ה
הא דרביה שהניחו בקושיא מתי אמרינן רואין ומתי לא.

ולהאמור מסתברא ללענין איסור אכילת דם לא אזלינן בתר
חזותא ובטל במין במינו ברובא, ובשאינו מינו בטעמא, אלא כ
נימא דכיון דכתיב כי הדם הוא צנפס יכפר דתלה הכתוב איסור
הדם בכפרתו כדאמר כריתות כ"ז א', הלכך אף לענין ביטולו
אזלינן כביטולו לכפרה, ולא מסתבר, ועי' בכריתות שם בקבל
דמה בשני כוסות דמשמע קלת דגם בראשון לכו"ע חייבין עליו
מעורב גם דם שאינו דם הנפס, אלא די"ל דמ"מ רובו דם הנפס,
אע"ג דלא חילקו בגודל הכוסות, וכו"ע. – ומיהו לאידך גיסא
כשנתערב באינו מינו ואיכא טעמא וליכא חזותא נראה דפטור,
דבחולין פ"ז ב' אמרינן כלליתא דדמא דביס ב' מראה אדמומית
ענוס כרת, ומשמע דגם לענין חיוב כרת בעינן אדמימות, ואע"ג
לכללתא דדמא גרע טפי שהרי הופרשו ממנו חלקים מסוימים מן
הדם, מ"מ כיון דהתם נמי שיעורא בחזותא, א"כ משמע דגם
לענין חיוב כרת באכילה תליא בחזותא, וא"כ ה"ה בתערובת. –
למאי דמוקמינן התם הא דשמואל כלליתא דדמא, איכאריך
לאשמועינן נמי לענין כפרה וכיסוי, ועי' בתו"ח שם דלפי זה
מתפרש דסגי במראה אדמימות ולא בעי מראה דם גמור, ובאמת
דליקנא הכי משמע, וגם בצרייתא דמייתין התם לענין לטמאות
באהל, נמי נשנה לשון זה דמראה אדמימות. (עד כאן).

שם אר"י א"ש כל מראה אדמומית מכפרין ומכשירין כו', מראה
אדמומית לאו דוקא דכריך מראה דם גמור כמ"ס תו' מנחות כ"ז
א' וכן במתניתין דדם השעיר ודאי היה מאדים לדם הפר אם היה
מים, ואפ"ה לא סגי בהכי, ומיהו גם במיעוט דם חשיב מראה דם
גמור במים, וכמס"פ רס"י במתני', [ועי' להלן לענין כלליתא
דדמא].

שם ר' אסי מנהרביל אומר כלליתא דדמא, ר"ל דמימרא דשמואל

לאו אתערובת דם ומים קאמר, אלא על דם שגלגל קאמר, דכל זמן שיך צו אדמומית הרי הוא מכפר ומכסיר וחייב בכיסוי, אבל אם אין צו אדמומית אינו מכפר ואינו מכסיר ופטור מכיסוי, ומה דנקט רש"י לענין הכשר הוא משום דמעיקרא מפרשין ליה בהכי, אבל ה"ה כפרה וכיסוי להך אוקימתא, ואע"ג דמי חלב מכסיר כדאמר לקמן קי"ד א', ז"ל דלוליתא דדמא גרע, ומיהו מסתפקנא אם גם כזה צריך מראה דם גמור, או דלהך אוקימתא מפרשין דסגי באדמומית, דכל שיך צו אדמומית לא נפיק מתורת דם, אף שאינו מראה דם גמור, דהכי מסתברא, וז"ע.

שם והוא דאיכא כזית כו' והוא דאיכא רביעית, עי' בתו' הרא"ש שפירש דלוליתא דדמא נפחו גדול משל דם, וקאמר דלריך שיהא כזית דם וכן רביעית דם, אבל אם היה פחות, ורק ע"י שגלגל השלים לכזית או לרביעית אין חייבין עליו כרת ואינו מטמא באהל, וזו כונת תו', ונתיישב כל משה"ק בתו"ח, ועי' ריטב"א.

פ"ח א' אמר רש"י ד"א שאלא כסה דם הגפץ אבל כסה דם הגפץ פטור מלכסות, לכאורה נראה דה"ק ד"א שאלא כיסה עדיין כל דם הגפץ, דהיינו שהגיתו וצין האגפיים הוא דם הגפץ, אבל כסה כל דם הגפץ, דהיינו שהגיתו וצין האגפיים אינו דם הגפץ פטור מלכסות, אבל ק"ק אמאי לא אמר ד"א שהם דם הגפץ, ונראה דמשום כך פירש הרמב"ן דאע"ג דס"ל לרש"י דמאות כיסוי לאוריתא אינה אלא בדם הגפץ, מ"מ אם נאבד דם הגפץ, חייב מדרבנן לכסות גם דם שאינו דם הגפץ, ולפי זה מתפרש דה"ק ד"א שאלא כסה דם הגפץ בזה חייב לכסות הגיתו או שצין האגפיים אע"פ שאינו דם הגפץ, אבל כסה דם הגפץ פטור, ואכתי יך לעי' דהא לא משמע דאם לא כיסה דם הגפץ יתחייב לכסות כל הדם שאינו דם הגפץ, אלא במקצת סגי, דאינו אלא מדרבנן לזכר מאות כיסוי, וא"כ אמאי קאמר ד"א שאלא כיסה דם הגפץ, אבל כסה דם הגפץ פטור מלכסות, הרי גם אם כיסה דם אחר שאינו דם הגפץ נמי פטור מלכסות הגיתו ושצין האגפיים, ונראה

ללמוד מזה דכל זמן שדס הנפֿש קיים ליכא מלוא דרצנן בכיסוי
שלא דדס הנפֿש, והלכך אס כיסה שלא דס הנפֿש צעוד דס הנפֿש
קיים, ואח"כ נאצד דס הנפֿש, אכתי יתחייב מעתה לכסות שאינו
דס הנפֿש, והלכך שפיר קאמר דרק אס כיסה דס הנפֿש מיפטר
מלכסות הניתז ושצין האגפים, אצל אס כיסה שלא דס הנפֿש
ואח"כ נאצד דס הנפֿש חייב לכסות הניתז ושצין האגפיים, ומ"מ
עיקר דברי הרמב"ן מחודקים לחדש מלות כיסוי מדרצנן לרש"ב"ג.

שס רצנן סצרי דמו כל דמו, נראה הענין דעל כל חלק וחלק מן
הדס איכא מלות כיסוי, אצל אין יתרון צכולו על פני חליו, ונפ"מ
כשיכול לכסות כל דס חיה קטנה או מחלית דס חיה גדולה הרי
שניהם שוין, וואף אס מלד שלימות יתכן ויש יתרון לזה שמכסה
כולו, אצל מן הדין שניהם שוין, ואס קדס חיוב המחלה יש
להקדימו], וכן מה דשרינן ציו"ט לכיסוי כולו ה"ה לכיסוי מקלתו,
אף אי ס"ל כל דמו, ועי' ט"ז או"ח סו"ס תל"ח שהזכיר דקיי"ל
אפי' מקלת דמו, ולכאורה למש"כ אין נפ"מ בזה.

ונראה עוד דלמ"ד אפי' מקלת דמו היינו נמי דעל כל חלק יש
מלות כיסוי, וסגי אס כיסה אחד מהן, אצל לא אמרינן דכל חד
שליחותא דכולהו קעביד, ונפ"מ בכיסה הרוח מקלת מן הדס, אס
חשיב דחוי צלותה שעה כיון דאכתי אפשר לקיים מלות כיסוי דדס
הנשאר מגולה, דאס אמרינן דשליחותא דכולהו קעביד י"ל דלא
חשיב דחוי, וכשיחזור ויתגלה יהיה אפשר לכסותו בצרכה, אצל אס
לאו שליחותא דכולהו קעביד, נמלא דהוא דחוי וצדחוי מסקנת
האחרונים דמכסה שלא בצרכה מחמת ספק אי יש דיחוי אלל
מלות, ולכאורה הדבר מוכח מהא דאר"פ פ"ז ב' דנפל דס לתוך
מים חוזר וניעור משום דאין דיחוי אלל מלות, ואמאי חשיב ליה
דחוי הרי איירי צאיכא דס שלא נתצטל, וקיי"ל אפילו מקלת דמו,
אלא ודאי לאו שליחותא דכולהו קעביד, והרי הדחוי צדחייתו, אצל
נראה דאין הטעם משום דלאו שליחותא דכולהו קעביד, אלל
משום דהפטורים צפטורייהו קיימי ולאו צר חיובי נינהו ולא שייך

דהגותר יעשה שליחותם, לאינהו כמאן דליתנהו דמי, והלכך חשיבי דחויים, אבל כשכולם ראויים לכיסוי שפיר אפשר דכל מקלת שליחותא דכולהו קעביד, ואפשר דנפ"מ צבהמה של שני שותפים, והשוחט מת, אם נימא דצזא חיוב הכיסוי על הבעלים והם קודמים לכל אדם, אם יהא רשאי שותף אחד לכסות מקלת הדם בלא הסכמת חבירו, ומיהו י"ל דאף אי שליחותא דכולהו קעביד נמי יהא רשאי מן הדין, ולענין הנהגה הראויה נראה דלכתחלה ודאי יס' לו לעשות בשליחות חבירו, וכמו בשנים ששחטו דמסתבר דלריכים לעשות כל חד בשליחות דחברי, ועי' בבית הלוי ח"ב סט"ו צענין נדחה מקלת.

ס' ר"י סבר דמו ואפי' מקלת דמו, לשון ואפילו משמע די' יתרון אם מכסה כולו, וכן כתב בגליון מהרש"א סי' כ"ח סט"ו צס' תשובות בית שלמה שהוכיח כן מהא דאמר פ"ה צ' לא טרוף א"ל לא נחור א"ל, ואמאי לא א"ל שישחוט ויכסה מקלת והמותר על צוביתא דמיא, ונראה דכן מוכח עוד ממ"ס צאו"ח סי' תכ"ח סי"ד דאפילו כמה דקירות שרי, והלא קיי"ל כר"י דאפילו מקלת דמו, וא"כ ל"ל כמה דקירות, הרי כיסה מקלת בדקירה ראשונה, אלא משמע שי' ענין צכיסוי כל הדם, ומ"ס הטור והרמ"א ס' ש"א צ' להמתין עד שיכלא כל הדם הוא מלד עיקר הדין, וכן ראיתי בתשובות ראבי"ה הגדמ"ח סי' אלף פ"ח שכתב דאם צירך על הכיסוי וכיסה מקלת וסח א"ל לחזור ולצרך שיכלא ידי כיסוי צכיסוי המקלת, ומשמע דמ"מ מלוא קעביד צכיסוי הגותר, [ועי' צספר מרן זללה"ה יו"ד סי' ג' ס"ק כ"ד שלא כ"כ, ול"ע], ואפשר שהוא כעין מילי דרובו ככולו דמ"מ עדיף לעשות כולו, וכל קרצנות שדוחין שבת שוחט צהם כל הסימנים ולא אמרינן דליסגי צרובו דלא ניתנה שבת לידחות, ואין לומר דמחתך צשר צעלמא הוא, [עי' חזו"א או"ח סי' ס"צ ס"ק כ"ה], דשפיר רשאי לגמור סימן ראשון עד שלא התחיל השני, אע"ג דעדיין כחיה הוא לכל דבר, ואף דאמרו יומא ל"ג א' דמלוא למרר, מ"מ לא משמע דשריותא

דיוכ"פ הוא מטעם זה, אלא כמ"ס תו' שם דנראה כשהייה וכשנים
ששחטו, לכך הולרכו לטעמא דמלוא למרקה, אבל לגמור לכתחלה
פשיטא דשרי, והרמב"ם פי"ד מה' שחיטה ה"א סתם דמלוא
לכסות דם שחיטה וסתמו כפירושן דכולו קאמר, ולא הוליא שם
זה"ח אלא דם הניתז ופעל הסכין, ועי' בפ"ת סי' כ"ח סק"ט
דכתב דיכול לכסות מקלף ולעשות לרכיו צנותר וכדנקט מרן
זללה"ה שם.

פסחא דגמ' ריהטא דר' יהודה סגי ליה צמקת דם אפי' שאינו דם
הנפש, וכ"ה צמלחמות, אבל הרמ"א החמיר להלריך דה"נ צמכ"ח
סט"ו ועי"ס צהגר"א, ומפרש"י אין הכרע, ועי' ברש"י שצרי"ף.
לכאורה רוב הדם היוצא בשעת שחיטה הוא מהורידים, אבל דם
הסימנים הוא מועט ויש בדם הורידים כדי לצטלו, ומצואר דדם
הורידים חייב צכיסוי, וכן הוא משמך דם צקרצנות כמצואר
זכחים כ"ה, ויש להסתפק הרי שחתך את הורידים ושהה ואח"כ
חתך את הסימנים, אם דם הורידים היוצא לאחר חתיכת הסימנים
חייב צכיסוי, וכן אם כשר לזריקה, וכן איפכא אם קדם וחתך את
הסימנים ושהה ואח"כ חתך את הורידים, ועי' לעיל ס"ז סק"ד
בשיעור דלא חשיב שהייה, לפסול חתיכת העור משום מום, ול"ע
צכ"ז.

לרצב"ג משמע דאין צריך להפריד בין דם הנפש לשאר הדם, אלא
שופך כל הדם על העפר התיחוח ומכסהו, וטעמא נראה משום
דלעולם ליכא צשאר הדם צכדי לצטל דם הנפש. (סי"ב סק"ג).
מתני' צמה מכסין וצמה אין מכסין מכסין צצבל הדק כו' לא צצבל
הגס כו', כל הגי חשיבי עפר אלא שאין מכסין צהן משום דצעינן
כיסוי כמו צעפר ולא כמכסה צכלי, דמלצד דצעי עפר צעי נמי
סיהא הכיסוי כמו צעפר, וכשהחול גם הרי כיסויו כעין כיסוי כלי
ולא ככיסוי עפר, ויש לעי' א"כ אמאי אמרינן צגמ' לחד ליסנא
דמכסין צחול גם שאפשר לפרכו ציד, ומה צכך והא מ"מ אין
הכיסוי ככיסוי עפר אלא כעין כיסוי כלי, ול"ל דכיון דמיפרך ציד

הרי במקום שנפגש עם הדם חלק ממנו נפרך ונדבק בדם ודמי לכיסוי לעפר.

שם ולא בלבנה ובמגופה שלא כתשן, א"ה, עי' מש"כ לעיל פ"ג ב' ד"ה ולכאורה, דהא דאין מכסין בעפר הצריך כתישה, דהוא משום ללא חשיב כיסוי בגרגרים הצריכים כתישה, וכמו שאין נקרא כיסוי בגרגרי זהב, או באבנים קטנים, ולכך צריך עפר תיחוח מלמטה כדי שהדם יהיה מכוסה מיד גם עד שלא יבצע בעפר, דכשהוא מוקף עפר היינו כיסויו, אבל כשנבצע הדם אפי' נבצע בקרקע קשה הרי הוא מכוסה בעפר, וכמו בנתכסה בעפר דק ואח"כ נהיה העפר לגוש הצריך כתישה.

שם כלל ארצב"ג דבר שמגדל בו למחים מכסין בו כו', הוא ענין צפ"ע ואינו שייך לרישא כלל, [ואשכחן כלל אר"ע כשצא לחלוק את"ק בשבת ק"ל א'], וצא לרבות נעורת פשתן דקה ונסורת של חרשין לפמש"כ רש"י בגמ' לכל הגי קים להו לרבנן דמגדלין למחים, [אבל בפיה"מ כתב שאינם מגדלין למחים, ואין למדין מן הכללות, עי"ש], א"נ צא לפרש למה מכסין בזבל הדק משום דמגדל למחים ודמי לעפר, אבל קמח וסובין ומורסן אינם מגדלים למחים ולכך אין מכסין בהם, וכן עפר המדבר, ולפרש"י משמע דדינר זהב שחוק מגדל למחים, דאל"כ מי עדיף מעפר המדבר, ואל תתמה שהרי אמרו ע"ז מ"ג ב' בשחיקת ע"ז שהיא נעשית זבל, וכמו שהביאו תו', ועי' ברמב"ן ורשב"א ור"ן, ומש"כ לפרש עפר המדבר משום שהוא חול גם, הדבר קשה מאד דא"כ למה הזכיר התנא מדבר בכלל, הרי בספינה הו"מ למימר או שוחק דינר זהב או שורף טליתו, וגם מי יעלה על דעתו דמשום חול גם קאמר ובשא"ל לשוחקו, [אף שיכול לשוחק דינר זהב], אבל לפרש"י ניחא דאתי לאשמועינן שאין מכסין בעפר המדבר.

הא דאין מכסין במתונתא כמבואר פסחים מ"ז, כתב צ"י בשם הסמ"ג והובא בש"ך סו"ס כ"ח להטעם משום דבעינן נפרדים דומיא לעפר דכתיב ביה אם יוכל איש למנות, ואפשר נמי ללא

עדיף מחול גם דע"י המתונתא מתחבר הרבה עפר ביחד, ואין
כיסויו ככיסוי עפר. (סי"ז סק"ז).

תוד"ה משקה ועוד נראה להכא כו', עי' מש"כ בחו"כ טבול יום
ס"ז סק"ז.

גיד הנשה

פ"ט ז' מוקדשין פשיטא משום דאקדשיה פקע ליה איסור גיד
מיניה, כבר הקשה בשאג"א סי' ז"ו אמאי לא נימא דאתי עשה
דאכילת קדשים ופסח ולידחי ללא תעשה דגיד הנשה, ונראה דכיון
דהדבר זהוה תמיד בכל הקרבנות הרי ראוי לדון אם אמרה תורה
מאות אכילה גם על גיד הנשה ויבא עשה וידחה לא תעשה, או
ללא אמרה תורה מאות אכילה בגיד הנשה, וספיר נקטו חז"ל
דליכא בו מאות אכילה, ועוד שהרי אם באנו לדון בגיד הנשה של
עולה ראוי לומר דיחלנו לתפוח דיך בו משום ממשקה ישראל,
וכיון דבעולה לית ביה מאות הקרבה, הרי ראוי לומר דגם בנאכלין
אין בו מאות אכילה, וכ"כ מרן זללה"ה ביו"ד סי' רי"ד דליכא
מאות אכילה בגיד הנשה ואף אם אכלו לא קיים מצוה.

והא ללא אמרינן דמוקדשין אינטריכא ליה ללא אמרינן עשה דוחה
לא תעשה, י"ל דגם אם היה הדין דבזבחים הנאכלים היה עשה
דוחה לא תעשה והיו אוכלים את הגיד הנשה, נמי שייך לומר
דנוהג במוקדשים, שהוא עיקר הדין להלאו קיים, ובזמן שאין מצוה
באכילתו יש לאו דגיד הנשה, כגון שנפסל הזבח, וכן בקדשי בדק
הבית, וא"כ ליכא למישמע מהא דקתני דנוהג במוקדשים דגם
בנאכלים אין עשה דוחה לא תעשה.

שם וכ"ת יש בגידין בנותן טעם, פלוגתא דיך בגידין בנותן טעם,
לכאורה אפשר לפרש דפליגי בשיעור הנקרא נפסד מאכילה, דמ"ס
דסוג כמו גיד כבר אינו בכלל אוכל, ומ"ס עדיין אוכל הוא, אבל
קשה דא"כ ראוי היה שתמצא מחלקותן גם בדברים אחרים
שנפסלו קצת מאכילה, דהא פלוגתאן באיזו מדה עדיין נקרא ראוי
לאכילה, וגם לא מסתבר שתהא מחלוקת בזה, דודאי כל שרוב בני

אדם קצין צו ואין לו טעם, לאו אוכל הוא, ועוד דא"כ למ"ד יס בגידין צנותן טעם אין כאן שום חידוש, דשפיר אסרה תורה גיד כיון שהוא ראוי לאכילה, וא"כ קצת קשה בהא דתנן לקמן ל"ו ב' ירך שנתצטל בגיד אם יס צו צנותן טעם אסור כיאל משערין אותו כצקר צלפת, ומה נשתנה גיד מכל איסורין שבתורה דמשערין בטעמא ובקפילא, והרי פשיטא שאין גיד נותן טעם אף לא כשליש ורביע מצקר צלפת שהרי כעץ הוא, ומש"כ רש"י דהלכה למשה מסיני הוא, ע"כ לא אגיד קאי דלא משמע כלל דלמ"ד יס בגידין צנותן טעם היתה הלכה למשה מסיני על כך, אלא בעלמא באיסורין שלא ידעין שיעורן וצדליכא קפילא, ולדעת רש"י דטעם כעיקר דרבנן, י"ל דהלכה היתה לענין קדשים, וא"כ מהיכי תיתי נקבע שיעור זה על גידין דידעין שכמעט אין נותנין טעם כלל, ומיהו י"ל דלא חילקו חכמים וכל שאין ידוע שיערו צקשים דהיינו כצקר צלפת.

ואפשר דלכו"ע גידין יס לחשבן כעץ בעלמא, ואי משכח"ל בשאר איסורין מידי כגיד דינו כעץ, אלא דלאחר שמאלנו שאסרה תורה גיד הגשה, ראוי לדון אם חידשה כאן התורה איסור אכילה כעץ בעלמא, ואינו ענין לכל מאכלות אסורות שבתורה, דהכא חידוש הוא לאסור מעשה אכילה כעץ, וממילא אין לאסור טעמו כלל, וכן בכל שאר איסורין אין הגידין אסורין כגון צנצילה וטרפה וטמאה וכן לענין יוהכ"פ חשיב אינו ראוי לאכילה, או דיך לנו לפרש דהתורה חידשה לחשוב הגידין כאוכל, וגזירת הכתוב הוא דגידין חשיבי אוכל, וממילא גם אוסרים בטעמם, וכן ילפינן מהכא לכל דיני התורה דגידין כאוכל חשיבי, והשתא ניחא הא דמשערין להו כצקר צלפת, דכיון דאף שהוא עץ בעלמא חשבתו התורה לאוכל, א"כ גם טעמו חשוב וכיון שהוא כעץ בעלמא וא"א לעמוד עליו ע"כ משערין כצקר צלפת, ועי' בסימן י' סק"ב בדברי הרשב"א בזה.

סם אלא קסבר אין בגידין צנותן טעם ובמוקדשין כו', עי' מש"כ

בסי' י' סק"ב.

כ' א' אר"פ ולא פליגי כאן להלקותו כאן להעלותו, פרש"י להלקותו אם אכלו, ויש לעי' מאי קמ"ל ומאי חילוק בין נאכלין לאינם נאכלים, והרי מתני' כבר אשמעינן דבצת אחת חיילי תרווייהו, ומה אתי ר"י לאשמועינן, ונראה דאשמועינן לאיסור גיד קדים, דאי הוו אתו בצת אחת לא הוי איסור גיד בקדשים שאינם נאכלים, משום דרשא דר"ס לקמן ק"א א' מי שגידו אסור ובשרו מותר ילא זה שגידו ובשרו אסור, [ואף כשחלין בצת אחת שייך האי מיעוטא וכמבואר בתו' לעיל פ"ט ב' ד"ה בולדות], והיינו דאילטריך לאשמועינן דלא נימא כמס"כ תו' ד"ה הכא דבצת אחת קאתו, ומסה"ק תו' דא"כ מוקדשין נוהג בגיד מצעיא ליה, ל"ק דספיר תני גיד נוהג במוקדשין, כיון שזהו חידושיה דלא נימא דאיסור מוקדשין קדים ואין איסור גיד נוהג בו, קמ"ל דגיד קדים ונוהג במוקדשין, וכן מתבאר בלשון רש"י וכ"כ הרשב"א בהדיא, ורק לעיל דס"ד להחידוש הוא דמוקדשין חייל אגיד פרכינן דאיפכא מיצעיא ליה.

ולפירוש תו' כ"ל דאף דחיילי בצת אחת מ"מ לא מימעט משום שגידו ובשרו אסור, דלא ממעטינן מהאי קרא אלא מין שצפרו אסור ולא מה שנאסר ע"י אדם מכח הקדשו, ולפי זה אשמועינן ר' יוחנן חידוש גדול, וכיו"צ כתבו תו' לקמן ק"ג א' ד"ה ומר לענין אבר מן החי דדרשינן נמי כל שצפרו מותר, דהיינו מין שצפרו מותר.

ברמב"ם כתב בפ"ח מה' מאכ"א ה"א דנוהג במוקדשים אחד קדשים הנאכלים ואחד קדשים שאינם נאכלים, ולא הזכיר כלל במזכרת, וגם הרי כתב קדשים שאינם נאכלים, והרמב"ם פסק פ"ד מה' תמורה דולדות קדשים במעי אמן הם קדושים, וא"כ באמת ליכא איסור גיד עליהם, כמבואר בסוגיין, וע"כ בסתם בהמה שהקדישה קאמר, וא"כ פשיטא דפרכינן בסוגיין משום דאקדשיה פקע ליה איסור גיד, ולפרש דלענין הקטרה קאמר ל"מ

כן שאין זה מקומו בה' מאכ"א, ודומיא דנאכלין קאמר, וכן בלח"מ פ"ו ממעה"ק ה"ד פירש דלענין אכילה קאמר, וכבר הקשה כן בשעה"מ.

ואפשר דהרמב"ם פירש הא דר' יוחנן אף למאי דקיי"ל ממעי אמן הן קדושים, וא"כ באמת לא חייל איסור גיד עליהם, וע"כ ללאו בולדות קאמר, א"נ אף למ"ד בהוייתן הן קדושים מ"מ פשיטא דאיסור גיד קדים לנוהג בשליל ולא הולך זה ר"י לאשמועינן, וע"כ לפרש דאף בקדם איסור גיד ס"ד לליפקע כשנאסר הבשר, דדרשא מי שגידו אסור ובשרו מותר שפיר ס"ד לקיימה אף כשנאסר הבשר לאחר מכאן, והיינו דאיכטריך ר"י לאשמועינן דכל שקדם איסור גיד אינו נפקע מחמת שהבשר נאסר, וחידוש זה שפיר הולך הרמב"ם להשמיענו בכל הקדשים כולם, וכן משמע בהרמב"ם שכתב גיד הגשה נוהג בבהמה וחיה הטהורין ואפי' בנבלות וטריפות שלהן, ומה זה חידוש אטו משום שנתנבלה או נטרפה פקע איסור גיד, וגם בגמ' לא נזכר חידוש זה, אבל למש"כ דחידושיה דר"י הוא דבמה שנאסר הבשר לאחר שכבר חל איסור גיד לא דרשינן ילא זה שבשרו וגידו אסור, א"כ שפיר איכא הך חידוש גם בנבלות וטריפות.

א' ב' אמר ר"ה גיד הגשה של עולה חולא לתפוח אר"ח מרי דיכי מי כתיב על כן לא יאכל המזבח כו' ור"ה ממשקה ישראל כו', יש לעי' אי מיתסר משום ממשקה ישראל אמאי חולא לתפוח, יורידם למטה, ומי עדיפי מסתם עצמות וגידים שפירשו לרבי דאפי' הן בראש המזבח ירדו, כש"כ גיד הגשה אי מיתסר משום ממשקה ישראל, ועוד קשה דבמנחות ע"ד א' אמרינן אי למעלה היינו אבזה, והיינו דחשיבא הקטרה אם מפזר השירים ע"ג התפוח, וא"כ איך רשאי לתת גיד הגשה על התפוח והא קעבר על ממשקה ישראל, ואף אם נימא דדוקא מעט סולת נשרף ע"ג התפוח ולכך חשיב הקטרה, אבל גיד לא ישרף ממעט הרמז ש"ע"ג התפוח ולא חשיבא הקטרה, אבל מ"מ קשה למה לן לסמוך על זה שלא יחרד,

בזמן שיסר איסור להקטירו, וכי אי אפשר להורידו כשאר דברים
שאיסור להקטירן, ועו"ק דמאי פריך ר"ח מרי דיכין, וכי לא ידע
ממסקה ישראל והרי דרשא פשוטה היא בכל הש"ס וברייתא היא
בפסחים מ"ח א', ואפשר לדברי ר"ה אליבא דרבי דסבר דלא
ממעט ממסקה ישראל אלא דבר מחודש שמביא קרבן מן
האיסור, אבל בגוף הקרבן שאמרה תורה להביאו לא דיינינן על
חלקים האסורים שבו משום ממסקה ישראל, אלא תלוי בהלכות
הקרבן וכמו חלב ודם וכדאמרינן לעיל, ושמעינן זה מקרא
דוהקטיר הכהן את הכל דאף גיד הנשה בכלל כמו כל הגידים ואין
איסורו גורע ממנו כלום, ואם הוא מחובר יעלה, ואליביה קאמר
ר"ה דמ"מ מלד ההנהגה ראוי לחולקו דכיון דאין חיוב הקטרה
עליו אם פירש, ואין איסור להפרישו, אלא שלא נתחייבנו
להפרישו, [ומיהו אין הדבר ברור, ולכאורה לר"י זבחים ק"ז ב'
דחיבורי עולין כעולין מלד להקטירו ואסור להפרישו, וכ"מ שם
ק"ח א' דאי פריש לאו מלד לאסוקיה, משמע דכל דלא פריש
איכא מלד לאסוקיה, וצ"ע], יש לנהוג להפרישו משום לתא
דממסקה ישראל, דלא לימרו דמקריבין מה שאסור להדיוט, וכיון
שאין איסור להקטירו ואין אפשרות להפרישו אלא ברשא המזבח
משום הקריבהו נא לפחתך, ומן הדין לא היו צריכים להפרישו,
לפיכך אין מורידין אותו אלא חולקו לתפוח שלא לשם הקטרה,
ואם ישרף ישרף ואם ישאר ישאר, וע"ז מתמה ר"ח דאין לחוש כלל
לממסקה ישראל כיון דמותר להקריבו מן הדין, אבל לרבנן דבאמת
איכא בגיד משום ממסקה ישראל ודאי מורידו מן המזבח, ואינו
רשאי לחולקו לתפוח. (ס"י סק"ד ועי"ש המשך הדברים).

שם אמר רבא גוזמא השקו את התמיד כו', הא דמתניתין דשלב
מאות כור, י"ל דקים ליה לרבא מסברא דגוזמא הוא, אבל הא
דכוס של זהב מנ"ל, ואפשר דמהא דהיו שאר כלים של כסף
כדקתני צ"ג כלי כסף וכלי זהב, ותנן נמי נטל מחתת הכסף,
משמע ליה לרבא דהא דהשקו גוזמא, דאם עשו של זהב צביל

להשקות התמיד, כש"כ שהיו צריכים לעשות שאר הכלים של זהב, ולפ"ז שמואל דפליג בהא עליה דרבא [עי' תמיד כ"ט א'] בסברא פליג דאין ראייה ממה שהיו גם כלי כסף, ובגמ' תמיד כ"ט א' הזכירו טעמיה משום דאין עניות במקום עשירות. – לכאורה אם ברגלים לא היו מדשנין, א"כ בפסח שהיו פסחים כפלים כיוצאי מצרים כדאמר פסחים ס"ד ב', והיו עולות ראייה הרבה יותר מזה דהא כל האוכל כזית פסח מביא עולת ראייה, מלבד חגיגה ושלמי שמחה, א"כ היה ראוי להיות כשלש מאות כור אפר ומנ"ל לרבא דגוזמא.

שם גפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל כו' גרגיר או אשכול מביא ותולה זה כו', א"ע מי שרי לזרים להכנס לפתחו של היכל, ואף אם נימא שנתנו לכהנים שהם יתלו זה, אכתי קשה למה עשו כן, ואמאי לא העמידוהו במקום שיותר לזרים להכנס, ושמא כבודו של היכל הוא, א"נ שמא של שלמה היה שם [עי' יומא כ"א ב', וברא"ש כאן הביא מירושלמי] וציקשו לעשות כמותו.

שם והב"ע כשהוכרו ולבסוף נתערבו, פירש"י דהוכרו לאו דוקא דהא לא סגי דלאו הכי, ובאמת טעמא בעי א"כ למה נקט ראב"ח האי ליסנא, ומי סני ליה למימר הב"ע שנתערבו, ונראה דבאמת צריך פירוש איך אפשר לאוקמי מתני' במאורע שנתערבו דא"כ מאי האי דקתני סתמא הגידין ישרפו כאילו הוא דבר שבהוה ולא סגי בלא"ה דומיא דעצמות, והרי באופן הרגיל אין גידין לשריפה, ובמאורע מיוחד גם בצער זימנין דמתערב בפסולין, ומ"ש גידין דנקט, ולכן מן הראוי לפרש דתערובת גידין הוא דבר הרגיל, והיינו משום דבשעת חליצתן הן ניכרין וסומכים שיכירום גם אח"כ ולבסוף מתערבים, והיינו דנקט כגון שהוכרו ר"ל לאחר חליצתן וכן הוא בהוה, ואין משגיחין שלא יתערבו, ולבסוף שכחו היכירן ונתערבו, (אף אם נימא דבבהמה אטרת אזלינן בתר ימין דידה לר"י, מ"מ אין שייך בזה לשון הוכרו, דודאי אין צריך לחוש לכך). רש"י ד"ה חולכו וכשהוא רבה מוציאין אותו לחוץ, א"ה, עי' מש"כ

בחו"צ יומא כ"ד א' דכיון דתנן ברפ"ב דתמיד דברגלים לא היו
 מדשנין אותו, הרי הדבר כמבואר דבשאר הימים היו מדשנין אותו,
 אבל לא היה הדבר חובה אלא הנהגה, דכיון דחזינו דברגלים לא
 היו מדשנין אותו הרי מבואר דקרא לאו בכל יומא קאמר, ולבש
 בגדים אחרים והוליא, וממילא מה שנהגו בכל יום מלבד ברגלים
 הוא הנהגה, וזו כונת תו' יומא כ"ז ב' ד"ה איכא שכתבו דהולאת
 הדשן לא היה בכל יום אלא כשהיו צריכים כדתנן שברגלים לא היו
 מדשנין, ור"ל שאינה חובה בכל יום, שהרי ברגלים לא היו מדשנין,
 ומ"מ בדרך כלל היו נוהגים להוליא כל יום מדלא מיעטו אלא
 ברגלים, וזו גם כונת רש"י כאן שכתב דכשהוא רבה מוליאין אותו
 לחוץ, ואפשר דלפעמים גם שלא ברגלים לא היו מוליאין, כגון
 בזמן שהיה האפר מועט, דפסטה משמע כמ"ס הלח"מ פ"ב
 מתמו"מ ה"ז דלעולם היה תפוח של אפר קיים ברأس המזבח,
 שלא היו מוליאין הכל, וכן אם היו טרודים בעבודות אחרות.
 ז"א א' דתניא הכה את זה וחזר והכה את זה כו', נתבאר לעיל
 פ"ב ב'.

שם בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת כו', נתבאר לעיל פ"ג א'.
 ז"ב ב' דעי ר' ירמיה אית ליה לעוף ועגיל אית ליה לבהמה ולא
 עגיל מאי בתר ידיה אזלינן או בתר מיניה אזלינן תיקו, הרמב"ן
 והרשב"א והר"ן הקשו דתיפשוט דבתר ידיה אזלינן מהא דתניא
 מנחות ל"ז א' דאטר מניח תפילין בימין דעלמא שהוא שמאל
 ידיה אלמא בתר ידיה אזלינן, וז"ע מאי קשיא להו ז"ל דהא
 לענין גה"נ דיינינן אם כונת התורה שהכף גורם לאיסור או דמין
 שיס לו כף אסרה תורה, ומה שייך להכריע ספק זה מהא
 דמפרשין דבכל מקום שהקפידה תורה על ימין או על שמאל
 הכונה על היד החזקה או החלשה ואין הכונה על ימין ושמאל
 דעלמא, ואפשר דס"ל ז"ל דודאי כיון שכתבה תורה אשר על כף
 ש"מ דכף הוא התמונה שאסרה תורה, אלא דקמיבעיא לן אם מין
 שיס לו כף חשיב על הכף גם בזה שנעדר ממנו הכף במקרה,

ודכוותה שייך להסתפק אם יש חשיבות ימין ליד הימנית גם באיטר אף שנעדר כח הימין ביד הזו, או דהעיקר תלוי בכף ממס, ואף בעוץ להיות ליה כף אסור, ודכוותה באיטר כיון שכל הימין שלו הוא בשמאל כל אדם חשיב שמאלו כימין, וממילא בזהמה להיות לה כף שרי, ומ"מ י"ל דבתר ידיה ובתר מיניה אינו נידון כללי בלשונות התורה, אלא הוא נידון בסברא, וספיר שייך לחלק בין הגידון דימין ושמאל לנידון דכף, [גם מה שתיראו ז"ל משום דרשא דיד כהה אינו פשוט כ"כ דבמנחות שם משמע דת"ק לית ליה האי דרשא ועי' חו"ב הלכות תפילין ס"ה סק"ב כתבנו ליישב], וגם מהא דלא קבעו בעיא דר"י בכל דיני ימין שבתורה לענין איטר, משמע דלא נגעה הך בעיא אלא בגיד הנשה לחוד. (הלכות תפילין ס"ה סק"א, ועי"ש בסק"ב ג' בדברי הרמב"ן לענין חליצה ולענין מתן זהונות).

שם אמר ריב"ש ב"מ א"ר לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו, יעוי' בתו' שפירשו דהיינו למ"ד יש בגידין בנותן טעם, ללאו אגיד עצמו קאמר אלא אקנוקנות, ונראה דלא בעי למימר דגיד הנשה דקרא היינו קנוקנות ולא הגיד, דודאי גיד הנשה כפשוטו היינו הגיד, אלא ר"ל דהגיד וקנוקנות חד נינהו ואסרתן תורה, ונהי דגיד עצמו לאו בר אכילה הוא ולא שייך בו איסור אכילה וכאילו נפסל מאכילה, מ"מ נפ"מ באיסורו לקנוקנות שראויים לאכילה, וה"ה אי משכח"ל גיד רך שראוי לאכילה, נמי מיתסר דכולו איסור הוא אלא שכנפסל מאכילה דינו כשאר איסורים שנפסלו, ונפ"מ נמי לענין ממשקה ישראל, דנראה דדבר איסור שנפסל מאכילה הוא נמי באיסור דממשקה ישראל, וה"נ האי גיד, וכן בעוץ אי משכח"ל דעגיל אי מיתסר, ובעוץ הגידין רכין ובני אכילה נינהו, [וכמש"כ רש"י זבחים ל"ה א' דאף גיד נואר של עוף נאכל, אף שהוא הקשה שבגידין כמבואר פסחים פ"ג ב', [דאף אי דינו כבשר אינו נאכל], ועי' ביצה ז' א' וברש"י שם ועי' חולין ע"ו ב' ור"ע], נמי כולו אסור, וזו נראה כונת המהר"ם חלאה פסחים כ"ב עי"ש.

והנה לא נתפרש אליבא דרז טעמא דפלוגתא דיז בגידין בנותן טעם או אין בגידין בנותן טעם, ולא יתכן לומר דלמ"ד אין בגידין בנותן טעם נמי הקנוקות אסורים ויז בהם בנותן טעם אלא דסבר דגם הגיד נאסר, דהא מבואר לקמן ל"ט ז' דלמ"ד אין בגידין בנותן טעם שרי ירך שנתבשל בגידו, הרי דאין הקנוקות אוסרות, וע"כ או דס"ל דאף הקנוקות אין בהם בנותן טעם, או דס"ל דהקנוקות לא נאסרו, ובתו' מבואר דס"ל דאין בקנוקות בנותן טעם, שכתבו דכל מחלקותן בקנוקות.

ונראה לכאורה להוכיח כן דלרז אף למ"ד אין בגידין בנותן טעם מ"מ הקנוקות אסורות, דאם איתא דעיקר פלוגתיה משום דסבר דגיד אמר רחמנא ולא קנוקות, א"כ מאי האי דאמר אביי כותיה דעולא מסתברא דאר"ש אר"א חוטין שזחלב אסורין ואין חייבין עליהם כו' ה"נ גיד אמר רחמנא ולא קנוקות, ומאי שייך להכריע מזה דלא כרז הרי מודה רז דמ"ד אין בגידין בנותן טעם זאמת סבר הכי, ואיתא הא דרז שזת כוותיה, ושמא יז דלחוק דאביי לא מסתבר ליה דאיכא מאן דפליג ומחייב אחוטין שזחלב, ודכוותה ליכא מאן דאסר קנוקות.

אבל מ"מ מחוורתא דמילתא כפי' תו' דפלוגתא דיז בגידין בנותן טעם שזה זין לרז זין לעולא, ולרז לכו"ע קנוקות זכלל גיד ופלוגתתן בקנוקות, ואילו לעולא לכו"ע קנוקות לאו זכלל גיד ופלוגתתן בגיד, ולפי זה לפי מש"כ דסימן י' סק"א דפלוגתא דיז בגידין בנותן טעם אינה במליאות מה דין טעם כזה, אלא פלוגתתן מה חידשה תורה, ולכו"ע זלא קרא אין בגידין בנותן טעם, א"כ מבואר מדרז דאף קנוקות אין בהם בנותן טעם זלא חידוש התורה, ולפי זה לדידן דקיי"ל אין בגידין בנותן טעם ה"ה בקנוקות אין בהם בנותן טעם, ונפ"מ למאי דאסרינן להו מדרבנן וכמש"כ תו' זקס השאלות, אבל זטור ושו"ע יו"ד סי' ס"ה כתבו דהקנוקות יז בהן טעם ואוסרינן, ואי נימא דפלוגתת יז בגידין בנותן טעם היא במליאות אם טעם זה ראוי לחשב כזכילה, ניחא

דאף דקיי"ל אין בגידין בנותן טעם ולדידיה לרצ אף בקנוקנות אין
זהם משום נותן טעם, מ"מ לדידן ללא קיי"ל כרצ, ופלוגתא בגיד
עלמא, תו אמרינן מסבא דכיון דקנוקנות עדיפי מגיד, דע"כ ל"פ
אלא בגיד אכל בקנוקנות לכו"ע יס זהן בנותן טעם, דלמעוטי
בפלוגתא עדיף. (ס"י סק"ז ג' ועי"ס המשך הדברים).

ל"ג א' חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה נמי שפיר דמי, א"ה, בדברי
הרשב"א בזה, עי' מש"כ לעיל כ"ז א'.

סס חמשה קרמי כו' דביעי ודמוקרא משום דמא, עי' מש"כ בסי'
ט"ז סק"ח.

ל"ג ב' רישא בכיבשא כו', נתבאר בסי' ט"ז סק"ח.

בדברי הר"ן כאן במוכרי כסות שכתב דהוי פ"ר ומ"מ שרי, עי'
מש"כ בשבת ס"כ סק"ג.

סס אומאלא דאסמיק כו', עי' בסי' ט"ז סק"י.

מתני' שולח אדם ירך כו', בדברי הרשב"א בענין לפני עור עי'
מש"כ בע"ז ס"א סק"ז.

ל"ד א' דאמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפי' דעתו של
עכו"ם כו', יס לעי' דהא אמרינן ב"ק קי"ג ב' דשמואל זבן מכותי
לקנא דדהבא במר דפרזלא דד' זוזי ואכלע ליה חד זוזא, ונהי דהא
דטעה וחשב דהוא דפרזלא איהו הוא דאטעיה לנפשיה, אכל הא
דאכלע ליה חד זוזא כפרש"י שם שנתן לו זוז פחות, קשה דהא
אסור לגנוב דעתו, והיה נראה מזה כפי' הערוך וכ"נ ברי"ף שם,
דאדרבה נתן לו זוזא יתירא כדי שילך במהרה, ובמרדכי בב"ק שם
כתב דהא דשמואל בטועה מעלמו אכל אסור להטעותו כדאמר
שמואל בסוגיין דאסור לגנוב דעת הבריות ואפי' דעתו של עכו"ם,
ומדלא הזכיר פי' הערוך משמע דמפרש כפרש"י, ומתפרש דשמואל
לא הטעהו אלא שגרם לו לטעות בעלמו, והרמ"א בחו"מ סי'
שמ"ח ס"ב הביא שתי דעות אם רשאי להטעותו, ועל הדעה
ראשונה דרשאי נרשם טור, ולשון הטור אכל טעותו של עכו"ם
היה מותר ובלבד שלא יודע לו לזכא ח"ה, ולשון זה יכול

להתפרש בזמן שהעכו"ם טעה מעלמו, או שגרם לו לטעות, ואין ראייה להתיר להטעותו, ובסימן רכ"ח הביא הטור לאסור לגנוב גם דעת עכו"ם, וכן ברמזים בסוגיין, ומיהו לפרש"י בדשמואל משמע דרשאי להטעותו, וכ"מ בתו' ב"ק שם ד"ה יכול, ועי"ש בזהגר"א דנראה כתומך בדעת המרדכי ללא שרי להטעותו וכדעת הרמב"ם ודעימיה, וכן מסיק המהרש"ל צי"ש ב"ק שם ס"כ, ושכן דעת הר"ח ועוד.

שם ולא יאמר לו סוד שמן מפך ריקן ואם בשביל כבודו מותר, לכאורה בסברא סוד שמן מפך ריקן גרע מאינך השנויים בצרייתא, דבכל אינך יכולה המעשה להתקיים, משא"כ בסוד שמן מפך ריקן, והרי זו אונאה טפי וגניבת דעת, ולפ"ז נראה דלרבותא נקט הכא דאם בשביל כבודו מותר, וכש"כ באינך דשרי לכבודו, ובשו"ע חו"מ סי' רכ"ח ס"ז העתיק כלשון הצרייתא, וז"ע. – הא דבשביל כבודו פרש"י לכבדו בפני אחרים, דאל"ה הרי לעולם הוא עושה כן בשביל כבודו.

שם ואצע"א שאני עולא דחציב ליה לר"י דכלא"ה נמי פתוחי מפתח ליה, לפ"ז גם במסרהב צו לאכול או מרבה לו בתקרובת, נמי לא מיתסר אלא כשמרבה לסרהב ובתקרובת רק משום שיודע שלא יאכל ושלל יקבל, ואם היה אוכל או מקבל לא היה מסרהב ומרבה כ"כ, אבל כשהיה מסרהב ומרבה גם אם היה אוכל ומקבל שרי, וכ"ה בשו"ע הגר"ז הלכות אונאה סי"ד.

כ"ה א' אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין אסור, מהא דפרכינן עליה דרב ממתני' וצרייתא, משמע דרב קבלה היתה בידו שחכמים גזרו בזה, ולכאורה צ"ה דבעינן למימר דהא דרב מכללא איתמר, משמע דבהוא מעשה תיקן רב לאסור, ומיהו מפלוגתא דרב ולוי אמתני' דשקלים אי מותרות באכילה קאמר, משמע דרב מדינא קאמר, ובגמ' בתר הכי אמרינן דמכללא איתמר, ומשמע דאף אי מכללא איתמר היינו דבהוא מעשה אמרה רב למילתיה, אבל לא דמשום ההוא מעשה תיקנה, ועי' רמב"ן.

שם נמלא ביד עכו"ם שאני, מבואר דלית לן למיחש שמה נתעלם
 מן העין שעה אחת ביד העכו"ם, אח"כ ראיתי שכ"כ בריטב"א.
 שם ת"ש תשע חנויות כו', נראה דבכלל חידוש התורה בקבוע הוא
 ללא דיינין דין רוב כמה שהאדם הולך לקראת התערוכת ומקוה
 לפגוש את המרובה, [עי' מש"כ בסימן ב' סק"ו בסוגיא דיומא פ"ד
 ב', ולהלן ד"ה הגה, בסדרת קבוע], והלכך כל תערוכת שהמועט
 לא נתבטל, אם משום שהוא ניכר במקומו, אם משום חשיבותו,
 א"א ליטול מן התערוכת על סמך שיפגוש את הרוב, והלכך
 בזכאים שנתערבו דבעלי חיים אינם בטלים שפיר אמרינן זכאים
 ע"ג א' דא"א למשוך חד דהו"ל קבוע, ואם הא דאינם בטלים הוא
 מדאוריתא הר"ז קבוע דאוריתא, ואם מדאוריתא בטלים ומדרבנן
 הוא דאינו בטל יס כאלו משום קבוע מדרבנן. – הא דבריה אלו
 חתיכה הראויה להתכבד אלו דבר שבמנין, אינם בטלים, ענינו
 שמשום חשיבותם אמרו חכמים שאינם נהפכים להיות היתר ע"י
 תערוכת, וכיון שאינם ניתנים, ממילא אוסרים תערוכתן.
 ובתו' הרא"ש סנהדרין פ' ב' כתב דלא אמרינן כל קבוע כמחאה
 על מחאה דמי אלא היכא דניכר מקום קביעותו כגון תשע חנויות
 כו' אבל היכא דאינו ניכר מקום קביעותו לא אמרינן כמחאה על
 מחאה דמי דאי לא תימא הכי כל איסורי דאוריתא דאמרינן יבש
 ביבש חד בתרי בטל נימא קבוע כמחאה על מחאה דמי עכ"ל, ויס
 לפרש דה"נ קאמר דלא אמרינן כמחאה על מחאה דמי אלא לענין
 שאין לתלות שנפגוש את המרובה, אבל שפיר בתערוכת המועט
 מתבטל ברוב אף שהוא קבוע, ולפי דלשון כל קבוע כמחאה על
 מחאה דמי יס זו כאילו משמעות שהמועט הוא כמחאה ולכך אינו
 מתבטל, לזה פירש דכשהוא בתערוכת והגידון לבטלו שפיר
 מתבטל ולא אמרינן דמחאה דמי שלא יוכל להתבטל, אבל כל
 שהוא בתערוכת ולא נתבטל כגון בעלי חיים וכיו"צ שפיר נחשב
 כמחאה על מחאה כמבואר זכאים ע"ג א' כמש"כ לעיל, וכן מבואר
 ברמב"ן חולין כ"ה א', וכן ברשב"א שם ובתה"א, וכן בר"ן שם,

וכ"ה בתו' חולין ס"ז ד"ה ספיקו, ומס"כ ס"ז דעיקר הטעם אינו משום קבוע אלא משום דבעלי חיים לא בטלי, ר"ל דהא דהוא קבוע אינו סיבה שלא יתבטל דבאינו ניכר שפיר מתבטל, ורק בזמן שאינו מתבטל חל דין קבוע לדונו כמחלה על מחלה, ועי' רש"א ע"ז ע"ד הובא בסימן י"א סק"ג. (סי"א סק"ב ועי"ש המשך הדברים).

הנה נקטנו עד השתא דענין קבוע הוא דלא אמרה תורה למיזל בתר רובא אלא במאורע שנעשה והנידון אם נעשה ע"י הרוב או ע"י המיעוט, כגון בשר הנמלא, וכן כל פירש, דנעשה מעשה המספק, בזה אמרה תורה למיזל בתר רובא לומר שנעשה ע"י הרוב, אבל כשלא נעשה דבר ואנו באין לדון אם נפגוש את הרוב או את המיעוט כגון בא ליקח מאחת מן החנויות או לזרוק אבן על אחד מט' ישראל ועכו"ם אחד, בזה לא דיינינן רוב לומר שיפגוש את אחד מן הרוב, ולכן גם בתערובת בזבחים שלא נתבטל האיסור להיות נותר ע"י ביטול ככל חד בתרי, דשלישן מותרין, מחמת חשיבותו, הרי הוא ממילא בדין קבוע כשאנו באים ליקח מן התערובת דלית לן למימר שנפגוש אחד מן הרוב, ולעומת זה אם פירש אחד מן התערובת שפיר נידון כל דפריש, וכמבואר בזבחים ע"ג, ואמנם שרש הענין הוא דהחשיבה תורה מיעוט הקבוע במקומו לחשבו כמחלה על מחלה, וגם כלפי עצמם, כגון י' מתים ואחד מהן ישראל חייבין לטפל בקבורתם כי כל אחד נחשב כספק ישראל, וכמבואר ביו"ד ס' שע"ד ס"ג, ומה"ט לא דיינינן שיפגוש את הרוב, כי שםא יפגוש את המיעוט החשוב, ומה"ט באזלא אייהי לגבייהו כיון שהמעשה נעשה במקומו הרי חשיבות המיעוט קיימת וגם בתערובת כשלא נתבטל האיסור נתנו לו דין קבוע כל זמן שהאיסור בודאי בתערובת.

אבל מדברי מרן זללה"ה באגרתו להגר"א ז"ל ובאהלות סכ"ג סק"ד, נלמד דענין קבוע הוא לומר שאין כאן תערובת, והוא נידון לעצמו, ולכן הנידון הוא מי האיש הזה האם ישראל או נכרי, ואין

ענין באנשים הסמוכים אליו, וכן בחנויות הגידון אם החנות שלקח ממנה היתה כסירה או לא, ואין כאן כח רוב ע"י החנויות הסמוכות, כיון שאין כאן תערובת, וזהו חידוש שחידשה תורה בקבוע שהקבוע נידון לעלמו, משא"כ בשר שפירש הרי זהכרח הוא כנתערב, שהרי הגידון הוא מהיכן בא, וכיון שהוא שייך בתערובת שפיר דיינינן כל דפריש. (סי"א סק"ג ועי"ש המשך הדברים).

שם מלא זה בשר הלך אחר רוב טבחים ואם מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר, יעוי' בפרש"י דר"ל דאע"ג דרוב הטבחים כשרים, והלכך אף שהעיר רובה עכו"ם מ"מ בשר הנמלא זה כשר לאזלינן בתר רוב הטבחים, ואף עכו"ם לוקחים בשר כשר, מ"מ אם מלא בשר מבושל אזלינן בתר רוב אנשי העיר לומר שהם ביטלוהו, ואסור משום ביטול עכו"ם, וא"נ משום דם שביטלו, וגרסינן הולכין אחר רוב אוכלי בשר, וול"ג אוכלי בשר מבושל, דכו"ע אוכלין בשר מבושל, ולפ"ז איירי באיסור דרבנן לביטול עכו"ם או דם שביטלו.

ויש לעי' איפכא מאי כגון שרוב הטבחים עכו"ם והעיר רובה ישראל אם סמכין בבשר מבושל למיזל בתר רוב אוכלי בשר לומר דמישראל נפל והם לוקחים מן הכשרים, ונראה דכל כה"ג הרי מוכח דהעכו"ם אוכלים טפי בשר מן הישראלים, שהרי הבשר של הטבחים רובו טריפה, וא"כ אין כאן גם רוב אוכלי בשר כשרים, ואע"ג דבסתמא אזלינן בתר מספר האנשים, מ"מ כשבדוע שאכילת העכו"ם מרובה לית לן למיזל בתר מספר האנשים, ומיהו משכח"ל כשבני עיר אחרת נמי לוקחין בשר מעיר הזאת, דבמבושל ליכא למכללינהו דסתמא מבשלים בביתם בעירם, וא"כ אוכלי רוב בשר בכמות בעיר הזאת הם ישראלים, ועי' במלא"ש במשניות, ול"ע. (מכשירין פ"ב מ"ט).

שם ואם מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר, ונפ"מ לחוש משום שנתבשל בלא מליחה, או משום בשול עכו"ם.

ברש"ט ז"צ ל"ג ז' כתב צנידון האחרונים ז"ל ציו"ד סימן ק"י
צפ"ת סק"ז צט' חנויות מוכרות בשר שחווטה ואחד נבילה מה
הדין כשהבשר שבחנות נבילה מרובה על כל השחוטות, להדבר
תלוי בפלוגתת ר"י ואמרו לו עי"ט, ואם היה מספר הנכנסים
לחנות הנבילה פחותים מן הנכנסים לכשירות, והיה צנידון
הנמלא ביד עכו"ם או קטן, היה מקום לדמות אם אזלינן בתר רוב
האנשים או בתר רוב הבשר, אבל צנידון הוא כשגם הנכנסים
לחנות הנבילה מרובים, וזה אינו ענין לכאן, ובפשוטו צנידון
אית לן למיזל בתר רוב הבשר, ואין הספרים שהביא צפ"ת שם תח"י
כעת.

שם וק"ת ה"נ בעומד ורואהו אברים נבלות אמאי, יט' לפרש דאי
בעומד ורואהו היינו שנפל ממנו, וזכה"ג לית לן להחזיקו בנבלה,
דהא דאמרינן אברים נבלות משום דמחזקינן שהשליכם זכונה,
וליכא למימר דאירי בעומד ורואהו שמשליכם זכונה, דא"כ
פשיטא.

תול"ה הכא וק"ת דהתם נמי אם פירשו מעלמם שרו כו' דא"כ
אמאי ירעו עד שיתאבדו כו', עי' מש"כ בסימן י"א סק"י.

ל"ה ז' אלא דנחיש והאמר רב כל נחש כו', לא בעי למימר ח"ו
דרב עבד איסורא, ועוד דהא מסקינן דרב דדק צמזרא ומצורא
דשפיר ראוי לעשות כן, אלא יט' לפרש די"ל דמ"מ נמנע מלאכול
משום דאמר יומא טבא לגו, ואתו להחזיק נחש זה לעיקר, והאמר
רב דאמננס גם נחש כהאי שרי.

שם ושמואל בדיק בספרא, אולי ר"ל שפותח הספר לראות איזה
פסוק יזדמן לו, וכעין ר"י דבדק בינוקא.

שם אמר רבא מריש הו"א סימנא עדיף מטביעות עינא דהא
מהדרינן אבידתא בסימנא ולא מהדרינן בטביעות עינא, ויט' לעי'
דהא רבא גופא מספקא ליה צ"מ כ"ז א' אי סימנא דאורייתא,
והיינו משום דאיכא לאוקמי קרא דעד דרוש אחיד וגו' בעדים,
כדאמרינן התם, ועדים היינו עדי אריגה, וע"כ דמהדרינן

בטביעות עינא דהא סימנים לא מהגני, וע"כ לטביעות עינא עדיפא, ולמס"כ תו' לאין דברי רבא אלא בטביעות עינא גרוע, ניחא דשפיר איכא לפרושי הא דמהדרין בעדים בטביעות עינא גמור.

זרם בעיקר דברי התו' יס' לעי' דא"כ מאי מייתי ראייה מהא דסומא מותר באשתו, ובני אדם כלילה, ור"י זריה דרז משרשיא מהא דקטלינן בטביעות עינא, וכן רב אשי מהא דטביעות עינא ידע ליה, והא כל הני בטביעות עינא גמור איירי.

ואפשר דרבא הו' ס"ל מעיקרא דטביעות עינא איכא טובא גווי דשייך בהו טעות בדדמי, ואף בדליכא חשש מפקר לית לן לאהדורי בטביעות עינא, וכדחזינן אמנם בכלים שלא שבעתן העין דאף לאורבא מרבנן דלא משני אלא בהני תלת מילי, אמרינן דלא קים ליה בגווייהו ולא מהדרין ליה כדאמר ז"מ כ"ג ז', וכמ"ס הר"ן כאן בשם הרשב"א, ועי' מס"כ שם בחו"ב, ושאר מילי דמהדרין לאורבא מרבנן תקנת חכמים היא, ורק לאורבא מרבנן דגם יודע להזהר שלא לטעות בדדמי, ואשר לפ"ז היה ראוי לומר דלענין בשר שנתעלם מן העין דלא נסמוך על טביעות עינא, חדא דגם בשר שתמא בגדר שלא שבעתן העין הוא, עי' ר"ן, ועוד דעיקר החשש חומרא יתירה היא בבשר שמונח בציתו על שולחנו וכאן נמצא וכאן היה, ואפ"ה חיישינן, ואין הטביעות עינא מוסיף כאן הרבה לבטל החשש הרחוק דאיחלופי, וגם מאד יס' לחוש לבדדמי בהיות הצעלים בטוחים בלבם שלא הוחלף, ולכן אם איתא דאיכא חשש בדדמי לענין שלא להחזיר אצדה בטביעות עינא, כס"כ שאין להתיר בשר שנתעלם מן העין בטביעות עינא, והו' ס"ל לרבא מעיקרא דאיכא חשש בדדמי בטביעות עינא, אבל לבתר דשמעינהו להני שמעתתא דשרינן בשר שנתעלם מן העין ע"י טביעות עינא, א"כ ש"מ דלא חיישינן לבדדמי בטביעות עינא, וא"כ פשיטא דטביעות עינא עדיפא מסימנים, וכדסמכינן בסומא ובליילה, וניחא הא דקאמר לטביעות עינא עדיפא, אע"ג דאין

ראיה אלא ללא גרע מסימנים, וכמסה"ק הריטב"א, [ובגליון ליינ
לדברי התו' ברכות נ' א' לזימנין עדיפא לאו דוקא], דודאי פשיטא
ליה דטביעות עינא עדיפא מסימנים אלא דהוי חייך לצדדמי,
אבל לבתר דחזינן ללא חייסין לצדדמי תו פשיטא דעדיפא
מסימנים, ור"י בריה דר"מ ור"א נמי אתו למימר דודאי טביעות
עינא עדיפא, ואפשר לכזין גם כונת תו' על דרך זה.

כ"ו א' אלא דטביעות עינא דקלא, בגיטין כ"ג א' אמרינן דסגי
בטביעות עינא דקלא להביא גט מן הצעל ולהעיד ששלחו, ואפשר
דשאני גט שהכתב מוכיח, אבל אין ראיה דסגי בטביעות עינא
דקלא להעיד שהצעל מת, וכס"כ ללא קטלינן בטביעות עינא
דקלא, וכמ"ס רש"י סנהדרין ס"ז א' ד"ה והן, ועי' ברש"ס שם,
ועי' בקלה"ח ספ"א ס"ק י"ג ובנתה"מ שם, ובאה"ע סי' קמ"ב
סי"א, ובפ"ת חו"מ סל"ה סק"ח. – ועי' ביט"ס דגם סומא חרש
שרי עי"ס. – ועי' מש"כ בצ"ק פ"ו ב'.

יעוי' בתו' מש"כ בטעמא דמהדרינן שטר בסימנים, ועי' בספר
מזן זללה"ה באה"ע סל"ב משה"ק בזה, דהא סו"ס הגידון הוא על
החוב והו"ל הולאת ממון, ואפשר דשטר שאני דהוא כעין דררא
דממונא שאין הגידון אלא בין הלוא למלוא, ושפיר יס בכח סימנים
להכריע, מידי דהוי באצדה, ועי' בצ"מ כ"ז ב', וכ"כ מזן זללה"ה
שם.

שם מ"ט דרבנן בריה היא, משמע דאע"ג ללא אסרה תורה אלא
שעל הכף בלבד ולא כל הגיד, אפ"ה חשיב בריה, ועי' תו' בטעמא
דחשיב בריה.

תוד"ה מאי משמע דטעמא דבריה כו', א"ה, ראיתי להעתיק כאן
מש"כ בזה בחו"ב שבועות י"ט ב'. הא דאמר רבא שבועות כ"ב א'
מחלוקת בסתם אבל במפרש ד"ה בכל שהוא מ"ט מפרש נמי
בבריה דמי, לכאורה קשה טובא מאי אתי לאשמועינן, אטו שבועה
במידי דאכילה דוקא איתא, הרי יכול להשבע שלא יתן כל שהוא
לדון נמי, וא"כ מה מקום לדון במפרש שלא יאכל כל שהוא,

וּבְסִמּוּךְ בְּשָׁלָא אֲטַעוּס פִּרְכִּינָן פִּשְׁיטָא, וְהִכָּא דַּפְּשׁוּט טְפִי לָא
פִּרְכִּינָן], וְלִשְׁוֹן אֲכִילָה וְדָאִי שְׂיִיד לְשִׁמְשׁ בּוּ גַם עַל פְּחוּת מַכְזִית,
וְגַם מֵאִי הָאִי דַּמְסִיק מ"ט מִפְּרָשׁ נְמִי כְּבָרִיָּה דְּמִי, וְמָה דְּמִיּוֹן לְזָה,
וְמָה לְרִיד לְדְּמִיּוֹן, [וְעִי' תו' חוֹלִין ל"ו א' לְלַמְדוּ מְזָה אִיפְכָּא דְּכָרִיָּה
חֲסִיב כְּנִתְפָּרֶשׁ בְּתוֹרָה בְּכָל שְׁהוּא, עִי"ש, וְלִפּוֹר"ר דְּכָרִיָּהִם ל"ע,
דַּע"כ כְּרִיָּה סְבָרָא נְמִי הִיא, דִּהֲא פִּרְכִּינָן שְׁבוּעוֹת כ"א ז' אֲרַבְּנָן
וְהָרִי נִמְלָה וּמִשְׁנִינָן כְּרִיָּה שְׁאֲנִי, וְל"ע], וְשִׁמְאָה הִיא מִקּוּם לֹמֵר
דִּהֲנִשְׁבַּע שָׁלָא יֵאָכֵל אֲפִילוּ כָּל שְׁהוּא, דְּנִתְכּוּין לְאַסּוּר אֲכִילָה כְּכָל
אֲכִילוֹת שֶׁל תּוֹרָה אֲלֵא שְׁנִתְכּוּין לְהוֹסִיף בָּהּ חוֹמְרָא, וְזֶה לָא שְׂיִיד,
וְהִינּוּ דִּקְאָמַר שְׁזוּ שְׁבוּעָה פִּרְטִית עַל כָּל שְׁהוּא וְכְּבָרִיָּה דְּמִי וְשְׁפִיר
מוֹדִים חֲכָמִים בְּזָה. (עַד כֹּאן).

ל"ו ז' מִתְּנִי' כִּיכֹל מִשְׁעָרִין אֹתָהּ כְּבָשָׁר בְּלִפְתָּ, עִי' רַש"י שְׁכַתְּבָ
דִּהֲלָכָה לְמַסָּה מִסִּינִי הוּא דְּכֹהֲכִי מִשְׁעָרִין, וְהַדְּבָר לְכֹאֲוֵרָה ל"ע
דְּבִמִּידִי דְּטַעֲמָא מָה שְׂיִיד הֲלָכָה לְמַסָּה מִסִּינִי הֲלָא אֲפָשָׁר
לְמִטְעָמִיָּה, וְלִפְמַש"כ לַעִיל פ"ט ז' דְּפִלּוּגְתָּא דִּישׁ בְּגִידִין בְּנוֹתָן
טַעַם הִיא אִם בְּכָלִל גְּזִירַת הַכְּתוּב לְאַסּוּר גִּיד הוּא גַם לְחַשְׁבּוֹ
כְּנו"ט אוּ דַּעַץ הוּא וְהַתּוֹרָה אֲסֵרְתּוּ, לִפ"ז יֵשׁ מִקּוּם לֹמֵר דַּע"כ
בְּעִינָן הֲלִכְתָּא לְחֲשִׁיבוֹת טַעֲמוֹ, דִּהֲא בְּמַלְיָאוֹת אִין בְּטַעֲמוֹ נִתְיַנַּת
טַעַם וְלָא שְׂיִיד לְדוּנוּ לִפִּי טַעַם, וְעַל כֵּן בָּאָה הֵהֱלָכָה לְשַׁעַר טַעֲמוֹ
כְּבָשָׁר בְּלִפְתָּ, לִמ"ד דִּהוּא אֹסֵר בְּנִתְיַנַּת טַעַם, וְלִפ"ז יֵשׁ לְפָרֶשׁ
שְׁהוּא דִּין מִיּוֹחַד בְּגִיד הַגֶּשֶׁה, אֲבָל בְּשָׂאֵר אִיסּוּרִים י"ל דְּמִשְׁעָרִין
בְּקִפִּילָא אוּ כְּבָלִל וְקִפְלוּט כְּדֹאֲרִי ל"ז ז', וְעִי"ש בְּתוֹד"ה כָּל. –
וְעִי' מַש"כ לַעִיל פ"ט ז'.

תוֹד"ה אֲבָל וְכָלִל מְלִיחָה א"א לְבָשָׁל כו', לְכֹאֲוֵרָה הָרִי אֲפָשָׁר ע"י
חֲלִיטָה בְּרוֹתְחִין אוּ כְּמִיתָה בְּחוּמָז, [וְגַם דֵּם שְׁבָשְׁלוּ אִינוּ אֲלֵא
מִדְּרַבְּנָן, וְאִילוּ אִי יֵשׁ בְּגִידִין בְּנוֹתָן טַעַם מִיתְסָר מִדְּאֹרִיתָא אִי
טַעַם כְּעִיקָר דְּאֹרִיתָא]. – וְאַע"ג דְּעִיקָר דִּין הַמִּסְנָה שְׁפִיר
מִשְׁכַּח"ל כְּשִׁחְלָאוּ הַגִּיד וּמִלְחוּ הַבָּשָׂר וְהַגִּיד לְחוּד וְאַח"כ בְּשָׁלוּם
יַחַד, מ"מ לִשְׁוֹן הַמִּסְנָה יִרְךָ שְׁנִתְבָּשָׁל בָּהּ גִּיד הַגֶּשֶׁה מִשְׁמַע יִרְךָ

שלימה כמות שהיא, ומדנקט לה התנא בכהאי גוונא ש"מ
שהמליחה עדיין לא אסרה.

בא"ד דאי בקדירה הכל אסור כו', הווכחו לזה לומר דאף למאי
דמסקינן התם בפסחים דשאני לב דשיע, מ"מ לקושטא דמילתא
כיון שלא נזכר שהיה פי קנה חוץ לקדירה, א"כ יש לפרש דהאי
ביסול היינו כלייה אף למסקנא.

תוד"ה עד ואפי' כדי נטילה כו', לכאורה ק"ק דכיון דאין שום
ראיה אם כלי צעי נטילה או דסגי בקליפה, דודאי סברא היא
לומר דרוטב שאני, וא"כ למה לא נדייק מהך מימרא דשמואל
דקולף ואוכל עד שמגיע לגיד, דא"כ נטילה, דבשלמא קליפה י"ל
דעד שמגיע לגיד היינו עד ולא עד בכלל ולא הווכח להזכיר, אבל
אם איתא דצעי נטילה איך אפשר לשנות דאוכל עד שמגיע לגיד.

בא"ד ולקמן בפרק כל הבשר דאמר רב הווא בר גוזלא כו', כבר
הקשה הגרע"א ז"ל דהתם חס לתוך כוונן שפיר סגי בקליפה אי
תתאה גבר דרק אדמיקר ליה בלע, ויפה השיב ח"א דשמא לכך
דקדקו דרב הווא דקאמר לה [אף שאין זה בגרסתנו] דאיהו ס"ל
עילאה גבר. (נכתב לפו"ר).

ז"א א' אלא בשר בחלב מאן טעים ליה, עי' בתוד"ה אבל שאין קל
לשער מה שבלוע בקדירה, ונראה דלא ניתן לשער, דאין זה כלל
מתי נשאר טעם בקדירה יותר, והדבר תלוי בהרבה גורמים בקדירה
ובתבשיל, ולא ניתן לשער מקדירה לקדירה ומתבשיל לתבשיל, וע"כ
בעינן קפילא.

תוד"ה שאני והרב ר"מ מפרש כיון דשומן הגיד כו' גם בו לא
החמירו, ז"ע מה סברא היא זו, הרי סו"ס שומנו של גיד הווא דבר
אסור, ועכשיו שפעפע הרי אנו נפגשים בו ואיך אפשר להחמירו,
ומה בכך שהגיד לא היה מגיע לכאן, ול"ד להא דמסקו דאי אין
בגידין בנותן טעם דלא גזרו על טעם של השומן נמי, דזה שפיר
י"ל כן דלא גזרו על טעם כעיקר בזה, אבל כשגזרו למאן דס"ל יש
בגידין בנותן טעם, איך אפשר להחמירו, ול"ל דפעפוע אינו טעם

גמור ושייך להוציאו מן הכלל, ודוחק. (נכתב לפו"ר).
תוד"ה אמר אף מקום שמגדלין בו תפלה קאמר, נראה דכונתם
דרב אחא הכי ס"ל ולית ליה תסתיים דאמרינן התם בסמוך.
ל"ז ב' א"ל ר"א לאביי ולשערינהו בפלפלין ותבלין דאפי' באלף לא
בטלין, נראה דכונתו להקשות דגם בצלל וקפלוט לית לן לשערי,
שהם נותנים טעם יותר מסתם איסורין, ואם זאת להחמיר א"כ
תשער בפלפלין ותבלין, ואהדר ליה דאמנם מחמירין לשער בצלל
וקפלוט, ולא מחמירין טפי משום דשיערו חכמים דאין נותן טעם
באיסורין יותר מצלל וקפלוט.

עי' בפרש"י שכתב דאכתי לא איפסיקא הלכתא בששים, נראה
דס"ל דבצלל וקפלוט נמי סגי בפחות מששים, וכס"כ כבשר ולפת
דסגי בפחות טפי, ובתת הכי תיקנו חכמים להחמיר ללעולם לריד
ששים, והיינו דר"נ בתת הכי דגיד בששים, וכן הא דרבא דלעיל
דבששים, ולפ"ז לא פליג רבא אר' יוחנן, אלא דתקנה מאוחרת
הוא, ועי' תוד"ה כל, ולפ"ז יש לפרש דר"נ דקאמר גיד אינו מן
המנין, דה"ה וכס"כ בכל האיסורים שאין האיסור מן המנין, מלבד
חל דהיתירא הוא וכמו שפירש רש"י, ובינה אינטריכא ליה
לאשמועינן משום דס"ד דמיא בעלמא היא, וכמ"ס בתוד"ה בינה.
ל"ח א' סבר מבר"א לשעוריה בתלתין פלגי דזיתא כו', משמע
דהוי ס"ל דגם בשלשים כבר לא יהיה ניכר טעמו, והוי ס"ד דבחי
שיעור לא אחמור רבנן לשעוריה בצלל וקפלוט ולהכריך ששים.
שם ועוד האמר ר"י חזי שיעור אסור מן התורה כו', א"ה, עי'
מש"כ בסימן י"ג סק"ה כ' דמבואר דלא משכח"ל שיהיה נהפך
לאיסור אם חזי שיעור אסור מדרבנן, ועי"ס אם חלב שנימוח
חסיב טעמו וממשו.

שם כל איסורין שבתורה בס' כו' במאה כו', א"ה, עי' מש"כ
בסימן י"ד סק"כ בקושית הגו"צ קמא יו"ד סכ"ח אמאי ליכא
למיקם עלה דמילתא, דהגידון איזה שיעור לקבוע מחמת הדברים
המעטים שנותנים טעם יותר מן הרגיל.

ל"ח ז' דכו"ע צהדי איל מבשל לה כו' והו"ל בששים כו', נראה
דכיון דללא אשכחן שהקפיד הכתוב על אופן הבישול, א"כ שפיר
יתכן שמקדים להרתיח המים ואח"כ נותן את הזרוע תחלה ואח"כ
שאר חתיכות, ובאופן שכבר נתבסלו עם הזרוע עד שלא היה
ששים, וג"ז התיר הכתוב, וכן גם אם נאצל מקלת מן האיל נמי
רשאי לבשל הנותר, וכן רשאי להוציא מקלת מן האיל קודם
שמוציא את הזרוע, ובאופן שכבר אין ששים כנגד הזרוע צמה
שנותר, אלא דמ"מ יש כאן אסמכתא לשיעור ששים ומאה כיון
דאם יבשל הכל יחד יהא כשיעור הזה.

והא דללא מפרשין זהו היתר הבא מכלל איסור, בדליכא ששים,
משום דגם בזה שרי מדאוריתא אף בשאר איסורים, דמין צמינו
ברובא, וצרייתא מתפרשא דזהו היתר הבא מכלל איסור דאוריתא.
שם בשר ועלמות כו', יעויין בר"ס סוף פ"ה לתרומות שהאריך
בדין עלמות וקליפין וטינופת אי מטרפין ומסקנתו ז"ל דאף
קליפין ועלמות וטינופת האיסור מטרפין להיתר להעלות את
האיסור, והנה בשאר איסורים הדבר מובן שהעלמות בולעים טעם
ואינם נותנים טעם ולכך צדין הוא שיטורפו להיתר, אבל בתרומה
שהגידון בתערובת יבש ביבש ואנן קיי"ל דכלל תערובת וספק אין
מטרף להעלות כמו שפסק הרמב"ם בפ"ד מה"ת, א"כ איך
אפשר לכרף הטינופת להעלות והא אינה בכלל התערובת, ואריך
לומר דקולא היא שהקילו חכמים בתרומה לשער מדת החולין
לענין ביטול כדרך שנמכרין בשוק דרובע טינופת לסאה שרי כדתנן
ב"ב ז"ד, והקילו לחשוב לפי מדה זו לענין ביטול, אע"פ שבאמת
אין בתערובת הפירות מאה ואחד, וכמו שאפשר לשער במדה
לענין ביטול אע"פ שבמשקל יתכן שלא יהיה מאה, והכא נמי
הקילו לחשוב במדה עם הטינופת, והא דמייחנין בירושלמי ערלה
פ"א ה"ג מהא דטינופת חולין מטרף דה"נ עלמות האיל מטרפין
אע"ג דהתם הגידון צביסול ותלוי צנתינת טעם, ל"ל דהוי קיס
לגמ' דגם עלמות מקבלין טעם וראוי לכרפן לענין ביטול מכל

שצאמת קולטין טעם, וכל הגידון היה משום לא פלוג שאין ראוי לחשוב אלא הנותנין טעם, דאל"כ זימנין אתי לכרף נמי דברים שאין קולטין טעם, ולזה מייתי דכיון דמקילינן לחשוב את טינופת התרומה אף שאינו בכלל התערובת ה"נ יס להקל לחשוב את העצמות. (תרומות ס"ב סק"ו ועי"ש המשך הדברים).

הא דאמרינן בירושלמי ערלה פ"א ה"ג דמ"ד במאה מוסיא העצמות מן הזרוע ואינו מוסיאס מן האיל דתניא אין טינופת תרומה מטטרפת עם התרומה לאסור החולין אבל טינופת חולין מטטרפת עם החולין להעלות התרומה, ולפירוש הרמב"ם צפי"ג מתרומות ה"ז הרי גם בתרומה אין אנו מוסיאס הטינופת שבתרומה ולא של החולין, ורק שאנו חושבים הטינופת שצנניהם אף בידוע שצחולין הטינופת מרובה יותר מצתרומה, ל"ל דצביסול שאני וספיר י"ל דהעצמות בולעין טעם ואינם נותנים טעם, ולא מייתינן אלא לומר דאשכחן דלקולא חשבינן גם הפסולת ולחומר לא, אף בתערובת יבש ציבש והכל ניכר, כש"כ דצביסול י"ל דחשבינן את העצמות להקל ולא חשבינן לעצם הזרוע להחמיר, וכיון דעיקר הילפותא אינו אלא אסמכתא כמש"כ הראשונים ז"ל חולין ל"ח, דהא מין צמינו מדאורייתא ברובא, אין לדקדק בה כ"כ ובסברא כל דהו מיישצנין לה. (תרומות ס"ב סק"ד מתוה"ד).

שם גלי רחמנא ולקח מדם הפר כו', אע"ג דאפשר לקיים שניהם ולומר דמין צמינו בטל צשקים או במאה, לא ניחא ליה לגמ' בהכי, דפשיטא דבכל ענין התיר הכתוב לצל הזרוע ואף בדליכא שקים וכמש"כ לעיל, ועי' רמב"ן.

שם רבא אמר לא נכרכא אלא לטעם כעיקר כו', א"ה, עי' מש"כ בסימן י"ג סק"ה דג' חידושים נתחדשו בטעם כעיקר, א. דטעם האיסור לחוד נמי אסור אף בלא שום ממשות מן האיסור. ב. דאף שהוא בלוע בדבר היתר אינו מתבטל, כמו שמתבטל מין צמינו, [דשפיר משכח"ל טעם גם בלא ביטול כגון שמוץ טעם האיסור צפיו, או צביסל הרבה איסור צמעט מים]. ג. דההיתר שקיבל

טעם האיסור נהפך לאיסור, וכזית ממנו נחשב כזית לענין האיסור. ועי"ס בכל הסימן.

סם רבא אמר לא נלכא אלא לטעם כעיקר דבדקשים אסור כו', יעוי' רס"י ותו' שנתקשו הרבה בזה, ולולא דבריהם ז"ל היה נראה דדין כל אשר יגע בבשרה יקדש למאי דמוקמינן ליה במסקנא בסוגיא דפסחים ונזיר להיתר מטטרף לאיסור, דקאי גם אמין במינו, ונתחדשה כאן הלכה דמין במינו בשיעור נותן טעם אינו בטל אף לרבנן, דפשטא דקרא דאשר יגע בבשרה יס לפרש דאזבח דכוותיה קאי ולא אמנחה, והרי דרשין פסחים מ"ה א' זבחים ל"ז ב' בבשרה עד שיבלע בבשרה, ומבואר דאיידי בבשר הנוגע בבשר, והו"ל מין במינו וכן מנחה במנחה, וכן במסנה בזבחים ל"ז א' שנה התנא הך דינא במין במינו דרביה שנגע דרביה וחתוכה בחתיכה, וכן מבואר במנחות פ"ג א' דעבדינן כריכותא לכל אשר יגע יקדש דחטאת ומנחה, ואמרין דאי הוי כתיב במנחה הו"א דדוקא מנחה משום דרכיכא בלעה הרי זהדיא דקרא דכתיב גבי מנחה יס לפרש כשמנחה נגעה במנחה, ורכיכא ובלעה, וכן אמרין התם דאי כתב חטאת משום דבשר אגב דשמן קדיר, והיינו שכולע כמס"כ רס"י סם, (ועי' זבחים ע"ט ב'), ומבואר דקרא דגבי חטאת איירי בבשר שנגע בחטאת, הרי מפורש דקרא מתפרש במין במינו, וע"כ דנתחדשה כאן הלכה דמין במינו אינו בטל בשיעור שאם היה אינו מינו, היה נותן טעם, דזהכי איירי כדאמרין זבחים ל"ז ב' עד שיבלע בבשרה, [והלום ראיתי בנחלת צדוק סי"ז שכ"כ], ואין להקשות א"כ דאשכחן בקדשים דמין במינו נמי לא בטל, אמאי ילפי רבנן מדם הפר ודם השעיר דעולין אין מבטלין זא"ז, הרי פשוט יותר לפרושי משום מין במינו, דהכא לחומרנא הוא דאמרין דאינו בטל, וכדאמרין נמי מהאי קרא דהיתר מטטרף לאיסור, וליכא למילף מהכא דלא בטל לקולא, וגם הרי אין הטעם משום עדיפותא דמין במינו כדס"ל לר"י, אלא דרבנן סברי דרואין מין במינו כאילו אינו מינו בקדשים [וכדאמר נמי זבחים ע"ח דאיכא

דסבר הכי], וספיר מסתבר לרבנן טפי סברא דעולין אין מבטלין זא"ז.

והסתא מתפרשין דברי רבא בפשיטות לא נכרכא אלא לטעם כעיקר במין במינו דבקדשים איסור, והיינו רק בהך דינא דכל אשר יגע בבשרה יקדש, וזה בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים כדילפינן מהיקישא בזבחים ומנחות שם, [אבל בשאר דינים גם קדשים בטלים ברוב כמש"כ תו' בב' מנחות שנתערבו], וספיר היה מקום לומר דגם הזרוע איסור אף מין במינו בשיעור נותן טעם, והיינו היתר הבא מכלל איסור, ונקט טעם כעיקר לאפוקי מאבוי דמוקים לה כר"י ומשום דמין במינו לא בטל אף בדליכא נתינת טעם לכך קאמר דרק בטעם כעיקר אינטריך להיתר, והיינו כמש"כ דאף בליכא ששים התיר הכתוב לבשל הזרוע. – ואף דהאי יקדש נדרש להיתר מאטרף לאיסור, מ"מ אף טעם כעיקר ע"כ שמעינן מיניה וכמ"ס במלחמות פסחים מ"ד, והכא לענין זרוע בשלה דליינינן שהיה ראוי לאיסור הכל, ראוי להציא דין טעם כעיקר, וכש"כ למש"כ דהיינו לומר דבקדשים אסרינן מין במינו בשיעור נותן טעם, [ועי' בתו' רי"ד ע"ז ס"ז שכתב גם דבקדשים אסרינן אף מין במינו, אלא שפירש בדרך אחרת]. – ויש להסתפק לרבא אם ציטל הזרוע עם בשר חולין אם נאסר לזרים מדאוריתא כדין קדשים במין במינו, או"ד זהו היתר הבא מכלל איסור מלמדנו דלענין איסור זה לא חידשה תורה דמין במינו לא בטל ואם נימא דבאמת בטל מדאוריתא, ניחא הא דלא רצה אבוי לאוקמי כרבא, דזהו היתר הבא מכלל איסור מתפרש שפיר טפי, אם זה באמת איסור בחולין, [ומיהו בלא"ה נמי ניחא דאבוי מוקים לה להא דזהו היתר הבא מכלל איסור, אף בדליכא ששים כמו שהוא צביסול הרגיל], ברם אם נימא דבתרומת לחמי תודה ליכא לדין הגלמוד מיקדש לאיסור תערובת מין במינו לזרים, דהוא כתרומה ולא כקדשים, אין נראה לפי זה לפרש היתר הבא מכלל איסור בזה, כיון דבתרומת לחמי תודה נמי שרי, ואף אם נימא

דרכ מזורע בשלה למדנו היתר זה, וא"כ ל"ל דגם בזרוע אם נתבשל עם חולין אוסר אף במין במינו, ורק בבישול עם האיל התירה תורה, ול"ע. (סי"ג ס"ק י"ט ועי"ש המשך הדברים). הגרע"א ז"ל הקשה למה לא פירשו הראשונים ז"ל דהא לאמר רבא לא נכרכא אלא לטעם כעיקר היינו תנא דמייתנין זבחים ע"ח ב' דס"ל דרואין מין במינו כאילו אינו מינו ואם יש בו כשיעור נותן טעם אסור, ובפשוטו י"ל דאי הכי הו"ל לרבא לומר לא נכרכא אלא לר"י וכדאמר אבוי, ולא לומר סתם לטעם כעיקר, וגם לפי זה לא אשכחן חילוק בין קדשים לחולין, ועוד דאי ברייתא כיחידאה, עדיף טפי לומר כאבוי דאיתא בר"י משום ר"ג דמין במינו לא בטל אף בדליכא טעם, דלפי זה בכל גווני הו"ל היתר הבא מכלל איסור, מלומר דאיתא בר"י אליבא דנפשיה ורק בדאיכא טעם.

רס"י ד"ה מדאוריתא, עי' מש"כ בסימן י"ג סק"ד. תוד"ה רבא וזרוע בשלה וחטאת דשמעתין כו' וזימנין נמי שיש משמנונית הזרוע הרבה כו', מתבאר בסימן י"ג ס"ק י"ט. ל"ט א' למה אמרו כל המחמץ כו', א"ה, עי' מש"כ בתרומות ס"ה סק"ג בהא דבעינן מאה רק במין במינו, וגם ביבש ביבש אע"ג דבכל האיסורין חד בתרי בטל, וגם בדליכא בעין אלא טעמא נמי בעי ק"א במין במינו כדמוכח במתני' דערלה דרק מין בשאינו מינו בנותן טעם כגון גריסין שנתבשלו עם עדשים. ל"ט ב' שאני שאור דחימוכו קשה, עי' מש"כ בחו"ב חלה ס"ח סק"ז לענין שאור בעיסה אי חשיב כמין בשאינו מינו. שם אין בגידין בנותן טעם, עי' מש"כ לעיל פ"ט ב'. ק' א' תוד"ה בריה ודבר שאינו לא בריה ולא חתיכה כו', מתבאר בסוף סימן י"ג במכתב.

בדברי הרא"ש סימן ל"ז, עי' מש"כ בסימן י"ג סק"א ג'. ק' ב' מתני' נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה, לשון זה מתפרש שלא נאמר איסור גיד הנשה בבהמה טמאה, וכמו כל לשון אינו

נוהג שכולה מכילתין, ואי אפשר לפרשו כלל מדין אין איסור חל על איסור, דא"כ לקוברו בין רשעים גמורים מיהא חשיב איסור לר' יוסי כדאמר יבמות ל"ב ב', ולשון אינו נוהג מתפרש היתר גמור, ואפשר לפרש דהאי תנא ר"ס הוא דלריש מי שגידו אסור ובשרו מותר יכתה זו שגידו אסור ובשרו אסור, ואף דר"ס סבר אין בגידין בנותן טעם, ואילו תנא דמתני' לעיל ל"ו ב' קסתיס דיס בגידין בנותן טעם, מ"מ לענין דרשא דמי שגידו אסור ובשרו מותר כו' י"ל דלא פליגי, ואף דבגמ' אמרינן טעמיה דר"י משום דאיסור חל על איסור ומשמע דטעמייהו דרבנן משום דאין איסור חל על איסור, אין מזה ראייה, דר"י דקאמר נוהג אף בטמאה משמע דלמעשה לוקה שתיס וכדקאמר בהדיא בבביתא, ולא רק לקוברו בין רשעים גמורים, וע"כ דסבר איסור חל על איסור, אבל תנא קמא שפיר אפשר דטעמו משום דרשא דר"ס, אבל ממה שבגמ' לא הזכירו הך דרשא דמי שגידו אסור כו' אמתני', ומסיימינן דטעמיה דר"י דאיסור חל על איסור משום שנוהג בבני נח, משמע דבאמת מתני' מתפרשא שפיר אף בלא דרשא דמי שגידו אסור כו'.

ולכן נראה דכיון דס"ל דאין איסור חל על איסור ולעולם איסור טמאה קדים, ראוי לן לפרש מהאי טעמא שכשאסרה תורה גיד הנשה לא נתכונה לאסרו אלא בטהורה ולא בטמאה, [שאין לפרש כונת האיסור רק לענין לקברו בין רשעים גמורים], וממילא אין כלל איסור גיד הנשה בטמאה, והיינו טעמייהו דרבנן, ואהא קמהדר להו ר"י דכשנאסר גיד הנשה עדיין לא הוזהרו על הטמאות וממילא נתפרשה האזהרה על כולן, ואהדרו ליה חכמים דבסיני נאמר וממילא לא קאי אלא אטהורה, ומה שאמרו בגמ' דיקא נמי דטעמיה דר"י דאיסור גיד הנשה חל אטמאה משום שנאסר לבני נח מדקתני אר"י והלא מבני יעקב כו', אין הכונה מכל דברי ר"י הללו דודאי דברי ר"י עיקרם לומר דיס לפרש האזהרה ש'ל גיד הנשה גם אטמאות וכדמשמע ליסניה, ואם היה

עיקר כונתו שיש כאן איסור חמור הכי הול"ל והלא גיד הנשה איסור חמור הוא שכן נוהג בצני נח, אלא דלשון והלא מצני יעקב נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מותרת להם מתפרש גם שיש חומר בגיד הנשה במה שנאסר בעוד בהמה טמאה מותרת ומשמע שאיסורו חמור טפי, דאי לא הוי אתי ר"י למימר אלא דכיון דהאזהרה נאמרה קודם מתן תורה ע"כ כוללת גם הטמאות, הכי הול"ל והלא כשנאסר גיד הנשה לא היה חילוק בין בהמה לבהמה, ומזה דייקין דבא ר"י למימר נמי טעמא למה איסור גיד הנשה חל על איסור טמאה, וזוהי נתיישב מה שדקדקו בתו' ד"ה וכו' דודאי אין לעשות קושיא מהאי דיקא נמי ואילו עיקר דברי ר"י שפיר מתפרשין דלמעמייהו דרבנן קאמר, ולפירושם קשה למה באמת לא דחינן האי דיקא נמי דלאפוקי מר"ש קאמר, וגם לפי פירושם לחכמים דמתני' נמי נוהג גיד הנשה בטמאה אלא שאין לוקין עליו משום שאין איסור חל על איסור ואין זה במשמעות לשון אינו נוהג, וכן ניחא בזה משה"ק הרשב"א לקמן ק"צ א' כי איכטריך קרא לר"א והא אף רבנן משמע דמודו לר"י מדאדהדרו ליה בסיני נאמר משמע דאי לאו דנאמר בסיני היו מודים דראוי לחול איסור גיד אטמאה משום שנוהג בצני נח, ולמש"כ הולכנו רבנן לומר דבסיני נאמר דאי לאו היה נוהג בטמאה לקוברו בין רשעים גמורים אצל אין ראיה מזה שהיה נוהג בטמאה איסור ממש ללקות עליו.

גמ' וסבר ר"י איסור חל על איסור כו' ילא זה שאין איסורו משום כל תאכל נבלה כו', נראה דעוף טהור שנסקל על שהרג את הנפש דמטמא בבית הבליעה, ואע"ג דנאסר מחיים משנגמר דינו ושוב אין איסור נבלה חל עליו ואין איסורו משום כל תאכל נבלה, דלא ממעטינן אלא סוג מיוחד שאינו בכלל הלאו הזה ואף לא לקברו בין רשעים גמורים, דלאו דנבלה לא קאי על טמאה כלל ומסבירא דאין איסור חל על איסור ידעינן לפרש דנבלה בטהורים דוקא איירי, וכו' מ' לשון הרמב"ם בפ"ד ממ"א ה"ב אין אסור משום

נבלה אלא מינים טהורים בלבד מפני שהן ראויין לשחיטה כו'].
אבל עוף טהור שהוא בכלל נבלה אף שאירע שקדמו איסור אחר
מ"מ לענין טומאה באיסורו קאי ואף לקברו בין רשעים גמורים
חשיב לאו דנבלה כאיתיה ואין כאן אלא משום דאין איסור חל על
איסור, שו"ר שכ"ה בתו' זבחים ס"ט ב' ד"ה ר"י.

ויש לעי' היכי מוכחינן מהבא דסבר ר"י אין איסור חל על איסור
דילמא בעלמא סבר איסור חל על איסור אלא דהבא ס"ל דאיסור
נבלה לא נאמר אלא על אלו שמאותן בשחיטה דאסורין כשנתנבלו
אבל מינין טמאים דאפי' נשחטו כנבלה דמיין בזה לא שייך איסור
נבלה ואין כאן אלא איסור טמאים, דאיסור טמאה נאמר על
טמאים שמתו או נשחטו, ויהי לר"י אבר מן החי נוהג בטמאים
וא"כ מחיים בלא"ה אסורים ועיקר איסורן אלאחר מיתה נאמר,
ומיהו עיקרו לומר דלא מהני בהו שחיטה להתירם], אבל איסור
גיד הנשה שפיר נאמר אף על טמאה שהרי מצני יעקב נאסר
ועדיין בהמה טמאה מותרת להם, וי"ל דשם נבלה ענינו כל בעל
חי שמת, ואפי' מת ע"י שחיטה [עי' זבחים ס"ט א' הא נמי נבלה
היא, ועי' דרמב"ן עה"ת פ' שמיני], אלא דכיון שהתיר הכתוב
שחוטין בהדיא, ע"כ להוציאן מן הכלל, ויש לפרש שאין כל הנבלות
בכלל האיסור שבכתוב, ורק אלו שלא נשחטו כמאותן, וכיון שכן
אם איתא דאיסור חל על איסור, יש לנו לפרש דאיסור זה של
נבלה הוא כולל כל הצע"ח שמתו שלא מצינו שהותרו או שנאסרו
בפירוש, והרי הוא מוסיף לאו על הטמאים ומחדש לאו בטהורים
שלא נשחטו כראוי, שאין בלשון הלאו הזה כל ענין המורה על
אופן המיתה של הצעל חי, תדע דבמכות ט"ז ב' אמרינן דאכל
כזית נמלים מתים חייב עליהן משום נבלה, אע"ג דנמלים לאו בני
שחיטה נינהו כלל, וכדגים וחגבים, וכמש"כ רש"י לעיל ס"ו א'
בסם בה"ג דכל השרצים לאו בני שחיטה נינהו, הרי בהדיא
דאיסור נבלה אינו מתיחס כלל אל אורת המיתה, אלא הוא לאו
על כל הצע"ח שמתו שלא הותרו בפירוש, אבל אם אין איסור חל

על איסור אין לנו לפרש איסור זה דנבלה אלא על דברים שטרם נאסרו, והיינו טהורים שלא נשחטו כראוי.

רמב"ם פ"ד ממ"א הי"ז אבל בשר נבלה עם בשר בהמה טמאה אין מלטרפין כו' ובהשגות, ממה שהראב"ד לא השיג לעיל ה"ב י"ג ללמוד דמודה הראב"ד שאין איסור נבלה במינים טמאים, אלא דמ"מ סבר דמלטרפים, ובאמת רהיטת הגמ' הכי משמע, שהרי לא הזכירו בגמ' פלוגתא דאיסור חל על איסור, וגם לא הזכירו דרשא דרבא זבחים ע' א' דואכול לא תאכלוהו, מה שפירשו תו' במעילה ט"ז א' דהיינו טעמא דלוי דמלטרפין, וגם אין רמז בגמ' דלימוד זה בא לחדש דנבלה לעולם חלה על כל האיסורים, וסתמא שנו בחולין ק' ב' ובשאר דוכתי דברי ר' יהודה דנבלת עוף טמא אין איסורה משום נבלה, [ועי"ש במהרש"ל ומהרש"א], וגם במ"מ משמע שנטה לפרש כן בדעת הראב"ד, אלא שהקשה דהא הו"ל שני שמות, ובאמת הדבר נריך טעם, ואפשר דכיון דשם נבלה כולל כל בע"ח שמתו פרטו לאלו שהותרו בפירוש וכמס"כ לעיל, א"כ כולל גם בהמות טמאות, אלא דכיון דאין איסור חל על איסור, ולאו דנבלה כולל גם טהורות שמתו, שבהן אין איסור אחר, [וכן לאו דטמאות אחי למימר דאסורין אפי' נשחטו, כך שכל לאו י"ג לו מחודש בפ"ע], הלכך לא מוקמינן ללאו דנבלה לומר שילקה שתיים על טמאות וכיון דכל הטעם הוא רק משום שכבר נאסרו, שפיר חזינן מזה שהם כאיסור אחד שהרי אילו לא נאסרו טמאות מדין טמאות היו נכללים בקרא דנבלה, ולכך ס"ל ללוי דמלטרפין, (והרי מצינו שני איסורים דמלטרפין כשיש להם מעין שם אחד כמו תרומה וזכורים ונותר ופיגול, וכן נבלה וטרפה), ומה שנטה הראב"ד לפסוק כלוי משום דברייתא מסייע ללוי, ז"ל דס"ל דשינוייה דהאי תנא סבר איסור חל על איסור הוא דוחק, (וכמדומה ללא מלאנו ברייתא דסברה איסור חל על איסור בלא כולל או מוסיף או בת אחת, ועי' בתשו' רמ"ע מפאנו סי' קכ"ג מה שנתקשה בדברי המ"מ בכאן).

דברי המ"מ בלשונם כריכים תיקון, ותוכנם הוא, דאם דעת הראצ"ד לפסוק כמ"ד איסור חל על איסור, ומפרש דהיינו טעמא דלוי, ניחא מש"כ דהברייתא מסייע ללוי, אבל קשה דא"כ הו"ל להסיג בדוכתי טובא על מש"כ הרמב"ם דאין איסור חל על איסור, וגם קשה דרהיטת הסוגיות דקיי"ל אין איסור חל על איסור בדליכא כולל או מוסיף, ואם דעתו דלוי אף למ"ד אין איסור חל על איסור קאמר דמאטרפין, קשה חדא דלמה זה יאטרפו הא שני שמות נינהו, ועוד דא"כ למאי דדחינן דברייתא כמ"ד איסור חל על איסור, ליכא סייעתא מן הברייתא ללוי, דהא לוי לאו מה"ט דאיסור חל על איסור קאמר דמאטרפין, וא"כ לדידן דקיי"ל אין איסור חל על איסור, אית לן למיפסק כרב ורב אסי לגבי לוי. – מה שסיים כנ"ל להעמיד דברי רבנו, כנראה איסתרבוזי איסתרבוז ממקום אחר, דהא אדרבה דברי רבנו ברורים, ודברי הראצ"ד צריך להעמידם. (יבמות ל"ג).

שם וכ"ת קסבר אין בגידין צנותן טעם כו' וסבר ר"י כו', עי' מש"כ בסימן י' סק"ב.

ק"א א' ור"ס פוטר כו' ואי אין בגידין כו', עי' מש"כ בסימן י' סק"ב.

שם על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה מי שגידו אסור כו', ין לעי' היכי משמע הרי צריך לאסור גיד הנשה והיכי לכתוב, דגם אשר על כף הירך איצטריך לכדשמואל ולמעוטי עוף, ואפשר דקרא לא מתפרש לא יאכלו בלשון ציווי אלא בלשון סיפור דברים כמו על כן לא ידרכו כהני דגון וגו' שמואל א' ה', וכן בתרגום לא אכלין ולא מתרגמינן לא ייכלון, אלא דמ"מ חשיב לאו דכיון דהתורה סיפרה ענין זה, לאורויי איסור שכן ראוי להיות, וכיון דקרא מתפרש שלא אוכלין, היינו ע"כ צאלו שאוכלין הבשר דמשיירין הגיד, וממילא לית לן לחדש דאף בזהמה שאינם אוכלין אותה איכא איסור גיד, דהא מנהג בני ישראל אינו אלא בטהורה [לأחר שצסיני נאמר כמו שאמרו לו חכמים לר"י] וזהו שקבעתו

התורה הלכה.

שם אמר רבא רבי יוסי הגלילי היא כו', ז"ע הא לא אשכחן ברבי יוסי הגלילי אלא דלית ליה כולל, ומנלן למיתלי ביה דבאיסור חמור אית ליה, ועוד דהא אדרבה בפשוטו טומאת הגוף חמירא ואפ"ה ס"ל דלא חייל, וכדפרכינן להלן, ורב אשי לא תירץ אלא בלשון מסופק דמאן לימא לן כו', ועו"ק לשון מאן לימא לן כו' דהכי הו"ל קסבר רבא דטומאת בשר חמירא, ולכך קאמר דרבי יוסי הגלילי באיסור חמור אית ליה, [שו"ר דהנך תרתי קושייתא ל"ק דהך קושיא ופירוקה דרב אשי לאו אדרבא איתמר אלא בעלמא איתמר וכדתנינן להו בזבחים ק"ח א', ושפיר מקשינן דנהי דכולל לית ליה, אצל חמור אמאי לית ליה, ופריק ר"א דמאן לימא לן דטומאת הגוף חמירא דילמא טומאת בשר חמירא, ומיהו רבא באמת פשיטא ליה דטומאת בשר חמירא], ועו"ק דמה סברא היא זו דטומאת בשר לית לה טהרה במקוה ומשו"ה חשיבא חמור, הרי סברא דאיסור חמור חל הוא משום דאע"ג דאין ראוי להוסיף איסור על דבר אסור, אצל כשניתוסף סיבה המחייבת להחמיר שפיר שייך להוסיף אזהרה ועונש, על העוון החמור שניתוסף, וא"כ מה בכך שטומאת הבשר אין לה טהרה במקוה, אצל סו"ס טומאת הגוף יש בו עונש כרת, וכיון שעכשיו יש כאן עוון טומאת הגוף שפיר ניתוסף כאן חטא זה ועונשו, ועו"ק מאי הלשון דקאמר רבי יוסי הגלילי שלא אכל אלא דבר טמא, הרי גם בדבר טמא חייב כרת אם נטמא גופו קודם, וטעמו רק משום אין איסור חל על איסור.

ואפשר דפלוגתא דעלמא באיסור חל על איסור, היא פלוגתא בסברא, וכן החילוקים של צב"א ומוסיף וכולל, ומדשנה התנא פלוגתא דרבי יוסי הגלילי בקודש טמא, דדמי לתרומה טמאה דגלי בה קרא לכו"ע דאין איסור חל על איסור, משמע דטעמיה משום דגמר מתרומה, אצל צב"א ס"ל מסברא דאיסור חל על איסור, וכן מדנקט טעמא משום שלא אכל דבר טמא, ולא

נקטו סתם שאין איסור חל על איסור, משמע שיש טעם פרטי ודוקא הכא הוא דס"ל שאין טומאת הגוף חלה, וכאילו אמר משום דאיסור טומאת בשר איסור גדול הוא ואין טומאת הגוף חלה עליו, [והא דנקט לה בהאי ליסנא הוא משום דדמי לאידך פלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן דתנינן להו בהדדי, והתם קאמר משום שלא העלה אלא דבר פסול, ודכוותה אמר נמי הכא שלא אכל אלא דבר טמא, ונוח לזכרון כששניהם בלשון אחד, וכן תשובת רבנן בשניהם שוה], ומזה למד רבא דלא ס"ל לרבי יוסי הגלילי אין איסור חל על איסור אלא במה שניתן ללמוד מתרומה, וכיון דרבא סבר די"ל דטומאת בשר חמירא דל"ל טהרה במקוה, תו לית לן מהיכן לחדש דאיסור חמור לא חייל על קל בכולל, ואית לן למימר דמודה רבי יוסי הגלילי באיסור חמור, אבל בתו' בסוגיין נקטו דכל עיקר פלוגתא דאיסור חל על איסור היא אי ילפינן מתרומה, ומבואר דשפיר אפשר למילף מתרומה דאף איסור חמור לא חייל, וכדס"ל לר"ש באוכל נבלה ביום הכפורים, וא"כ תו ליכא ראייה דרבי יוסי הגלילי ס"ל דאיסור חמור חייל מדיליף מתרומה, ואולי מליסנא דשלא אכל דבר טמא משמע דדוקא הכא קאמר דלא חייל, ולפ"ז יתכן דר"ש ורבי יוסי הגלילי פליגי אי טומאת הגוף חמור או טומאת בשר, ובאמת היה נראה דמסברא אין לחדש שלא יחול איסור יום הכפורים שהוא איסור גברא חמור, על איסור נבלה שהוא איסור חפלא קל ומשמע כמש"כ תו' דמתרומה יליף, גם משה"ק מה בכך דטומאת בשר אין לה טהרה במקוה, הא מ"מ חיוב כרת שניתוסף למה לא יחול, עדיין לא נתיישב, וא"ע. (ויבמות ל"ג א' סק"ח).

שם בנטמא הגוף כו', עי' מש"כ לקמן קי"ג ב'.

תוד"ה בנטמא, עי' מש"כ לעיל, ולקמן קי"ג ב' ד"ה שוב.

ק"ב א' וכי אינטריך קרא לר"א, עי' מש"כ לעיל ק' ב' ד"ה ולכן.

ק"ב ב' תוד"ה שאין, עי' חו"ב מעילה ט"ז א'.

ק"ג ב' אר"א אר"י אכל חצי זית והקיא וחזר ואכל חצי זית אחר

חייב מ"ט הרי נהנה גרונו בכזית, יס לעי' אמאי לא אמר למילתיה באכל כזית והקיא חייב, דשמעין מיניה דנהנה גרונו בכזית סגי, ומה יתרון באכל חזי זית והקיא, ואפשר שיס ללמוד מזה דכשכבר נשלים חטאו פשיטא שלא תועיל הקאה לפוטרו, ורק כשהקיא בזמן שעדיין לא אכל כזית בזה הוא דהוארך להשמיענו דחייב, וכ"מ בלשון רש"י שכתב לא נתמלא כריסו אלא בחזי זית שכשבלעו לזה יאל כזר זה, משמע שאם שבו צבת אחת שפיר חייב, ויתכן שיהא נפ"מ בזה לענין יום הכפורים, דאם נימא דביום הכפורים אכל חזי ככותבת והקיא וחזר ואכלו פטור, דבעינן לא תעונה ויתובי דעתא, עי' מנח"ח מ"א סי"ג, דמ"מ אם אכל ככותבת והקיא יתחייב.

וכן באכילה דמ"א שפיר קיים אכילת מ"א ופסח גם כשהקיא אחר אכילתו, ומיהו התם י"ל דגם באכל חזי זית והקיא וחזר ואכלו דיאל ידי חובתו בהגאת גרונו, לאכילה דמ"א באכילה דאיסור, אע"ג דלענין צרכה אחרונה ובהמ"ז כתב בפנים מאירות ח"צ סכ"ז דפשיטא דאינו מצריך על הגאת גרונו, לדומיא דשביעה בעינן דהיינו הגאת מעיו, וכ"כ בשע"ת סי' ר"ח בשם הצרכ"י דהו"ל כלאחר שיעור עיכול.

נראה דר"ל דס"ל לעיל דפטור על בין החניכים משום לאכילה במעיו בעינן, מאי סבר באכל חזי זית והקיא וחזר ואכלו דחייב כר"י, דהקאה לא מעלה ולא מוריד והרי אכל כדרך האוכלין והגיעו למעיו, משא"כ בין החניכים דלא עבר את בית הבליעה בדרך למעיו, וכאילו לא אכל עדיין מה שבין החניכים, ומיהו יס גם מקום לומר דהקיא גרע, עי' לשון הרמב"ם בפ"ד ממאכלות אסורות ה"ג, אבל מסתימת הגמ' בדין הקיא משמע טפי דר"ל לא פליג בהא.

הא דמיבעיא לן אי חשיב עיכול, אע"ג דאיירי דחזי בשלא בפניו, וכמ"ס תו"י יומא פ"א א' ובר"ס פי"א דאהלות מ"ז, נראה דאי הוי החיוב על הגאת מעיו, פשיטא דלא היה שייך לחייב שנים זה אחר

זה, כגון שנתעכל קצת אכל הראשון והקיא ויוסיף להתעכל אכל השני, ללא ניתן לחלק אכילה אחת לשתי אכילות, והיה מקום לומר דגם בהנחת גרונו כן ללא שייך לחייב שנים על הנחת גרונו, והיינו דחשיב מעין עיכול הנחת גרונו של הראשון, ומסקינן ללא חשיב עיכול ואפשר לחייב על הנחת גרון זה אחר זה.

נראה דלע"ג דמסקינן דלענין איסורין אזלינן בתר הנחת גרונו, ואם אכל חצי זית והקיא וחזר ואכלו חייב, דמ"מ לענין טומאת בית הבליעה לא סגי בהנחת גרונו, אלא צריך שיאכל כזית מן העוף, ותדע דהא אמרינן זבחים ע' א' דהיה מקום לומר דגם ביותר מכדי אכילת פרס מלטרף לטומאת בית הבליעה וא"כ פשיטא ללא הוי אזלינן בתר הנחת גרונו, ואם אכל חצי זית והקיא וחזר ואכל חצי זית אחר, אפשר דגם לענין לטמאות בבית הבליעה סגי בהכי. – נראה דלמאי דאמרינן התם דס"ד דיטרף גם ביותר מכדי אכילת פרס, דמ"מ לא יטרף ביותר משיעור עיכול. (נדה מ"ב).

בתרומות פ"ז מ"ב וכולם שהיתה תרומה בתוך פיהם רא"א יצלעו כו', פי' הר"ק דמתני' סברה דר"א לא אמר דיצלעו אלא באשה ועבד לאכלו בהיתר, נראה דר"ל דאירי שמת הבעל או גירש לאחר שכבר לעסו התרומה, דבזה קושטא הוא דהלעיסה היתה בהיתר ואם יפלוט כבר נתחללה קדושת התרומה שבה כדאמר יומא פ"א א' ב' שזר שצלע שזיפין של תרומה והקיא, ואף דהתם צלעו, ה"ה לאחר לעיסה, ונקט צלעו לרבותא אף שהם שלימין מ"מ השני פטור, ואדרבה לאחר לעיסה גרע שכבר נפסל מאכילה, ורק לענין האוכל עצמו חשיבין ליה כאוכל שלא נתחלל דהלעיסה והבליעה כחדא מעשה, וזה רק כשהלעיסה באיסור, אבל כשהלעיסה בהיתר רא"א לחייבו רק על הבליעה, ולכך ס"ל לר"א דיצלעו, ומשמע דיצלעו דקאמר ר"א היינו דכן ראוי לעשות משום כבוד התרומה, ולא רק דרשאים לצלוע, ונראה דבזה לא יתחייבו קרן וחומש, דהא אם יפלוטו ודאי לא יתחייבו, וכיכל

נימא להו דיצלעו ויתחייבו, אלא ודאי דגם אם יצלעו בשוגג לא יתחייבו, [ובפיה"מ לא כ"כ, גם קשה דהא מזיד הוא על הבליעה, ול"ע], ורישא דמתני' דר"א מחייב קרן וחומש, איירי דגם תחלת אכילתם היתה לאחר מיתת הצעל או האדון, דסתמא דמילתא עד שבאו לומר להם כבר עבר יותר זמן מאשר מהתחלת האכילה עד הבליעה, וכיון דתחלת האכילה באיסור שפיר מתחייבין קרן וחומש לר"א.

ברם הרי מסקינן בחולין ק"ג ב' דאכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו חייב דנהנה גרונו בכזית, הרי דלגבי נפשיה לא נתבטל מתורת אוכל ע"י הלעיסה, ולגבי אכילה שניה שלאחר שהקיאו לא שייך לכרך לעיסה ראשונה, וא"כ ה"ה כשהלעיסה היתה בהיתר אכתי אפשר לחייבו על הבליעה, [ועי"ש ע"א א' ובמש"כ שם], ולא מסתבר לומר דר' יהושע פליג מדאוריתא, גם לפ"ז היה ראוי שבגמ' חולין שם יביאו הך פלוגתא, לכן ל"ל דרק בתרומה קאמר ר"א משום דכבר נתחללה ע"י הלעיסה, וכמ"ש תו' יומא פ"א א' בזר שצלע שזיפין של תרומה, [ותלמודן לית ליה הא דר"נ בירושלמי בסוגיין דגם בשאר איסורין ס"ל לר"א כן].

בירושלמי תרומות והובא בר"ש שם איתא דר' נתן אומר דטעמיה דר"א לא משום שהתחיל בהיתר אלא שהיה ר"א אומר הלעום כבלוע אף בשבת כן אף בפסח כן אף צוהכ"פ כן אף צנזיר כן אף בנבלות כן כו', ודברים ככתבן לומר דחייב בלעיסה בלא בליעה הוא דבר שא"א, דודאי לא חשיבא אכילה בלא בליעה, ועד כאן לא דיינינן בחולין ק"ג ב' אלא אם סגי בהנאת גרונו או דבעי הנאת מעיו, אבל בלא בליעה פשיטא דפטור, ואפשר אולי לדחוק דהגידון אם חייב על בליעה לחוד כגון שאכל נבלה והתרו בו לאחר לעיסה אם חייב על בליעה לחוד, ובזה קאמר דר"א פוטר, ולאו דוקא בשאכל בהיתר, אלא גם באכל באיסור נמי ס"ל לר"א דא"א לחייב על בליעה לחוד, ומיהו בזה לא שרי לכתחלה לבלוע, וכדקתני סיפא בטמא היית, ורק לענין חיוב ס"ל לר"א כן גם

בשאר איסורים, ואף בשבת כן דקאמר, אפשר לענין הולאה קאמר דאם הולאו צפיו אחר לעיסה פטור לכבול חשיב לענין זה, ובפסח ויוהכ"פ אפשר לפרש דאם לעם קודם שחשיכה ובלע משחשיכה ללא ילא ידי פסח, ולא מתחייב משום יוהכ"פ, וכן בנזיר בלעם קודם שקיבל נזירות, אלא דכהאי גוונא דיום הכפורים ונזיר כהתחיל בהיתר חשיב, ולכן אפשר לפרש נמי בהתחיל באיסור ובהתרו בו אחר לעיסה קודם בליעה דומיא דנבלות וטריפות, ולפ"ז אין סתירה ממתני' לדר"נ, דגם ר"נ מודה דבהיה טמא מעיקרא ללא יבלע, דהא אם יבלע היינו אכילת איסור ממא, דלעולם לועם ואח"כ בולע, ואמנם לא משמע דר"נ פליג אמתני', ול"ע, וכעת ראיתי בתו' רי"ד ר"פ כל היד שכתב דר"נ תרתי צעי התחיל בהיתר וגם שיהא לעוס בהיתר, ובפשוטו אף לסתמא דגמ' כן, דנתינה לתוך פיו לא חשיב התחיל בהיתר. (תרומות ס"ח סק"ד).

שם ר"א גמריה איעקר ליה ואתא ר"א לאדכוריה, נראה דמצעיא דר' אלעזר מוכח כן, דלא הו"ל למיצעיא אלא אי חזי זית אחר בדוקא קאמר או ה"ה אותו חזי זית, ומדמיצעיא ליה כצעיא בפ"ע, מוכח לאדכוריה קאמר לה.

כל הבשר

מתני' כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים, פשטא דמתני' דאתי לרבות דגם חיה ועוף אסורין לבשל בחלב, דחוץ מבשר דגים וחגבים הרי כל הבשר אסור, ונקט הבשר ולא בשר, משום דהבשר הנאכל קאמר, ואילו הוי קתני כל בשר היה צריך לפרש גם חוץ מבהמה טמאה, ומ"מ לא מתפרש למעוטי בשר נבלה של בהמה טהורה, דבמינין הנאכלים קאמר, וספיר גם בשר נבלה של טהורה בכלל כל הבשר.

ויש לפרש מתניתין צעיקר האיסור דבשר בחלב, והיינו איסור הבישול, ולפ"ז מבואר דגם חיה ועוף אסורין צבישול, אם מדאוריתא כדמוקי לה רב יוסף, אם מדרבנן כאוקימתא דרב אשי,

אצל הרמב"ם בפ"ט ממ"א ה"ד כתב דחיה ועוף מותרין בביסול
 בחלב, ואינם אסורים אלא באכילה, ולא נתפרש מקורו, והרי לרב
 יוסף דמוקי למתני' כרבנן דר"ע דחיה ועוף מדאוריתא ע"כ
 דמתני' באיסור ביסול נמי איירי, ומנ"ל דלרב אפי' דמוקי למתני'
 מדרבנן, ללא קאי באיסור ביסול, והרי מתני' קתני חד אסור
 אכולהו בין אבשר בהמה טהורה ובין אחיה ועוף, ואיך נחלק
 ביניהם, ועי' בריטב"א שפירש דעיקרה דמתני' לאשמועינן איסור
 ביסול אף בלא אכילה, ובזה כיוול לחיה ועוף, וכן ברי"ו נט"ו ח"ה
 אות כ"ח כתב בהדיא כל בשר בין דבהמה חיה ועוף אסור לבשלו
 בחלב וכן לאכלו כו' חוץ מבשר דגים וחגבים שמותר לבשלו
 ולאכלו כו', ובאמת דסתימת המפרשים כפירושן דאסור לבשל חיה
 ועוף מדרבנן, דאל"ה היו צריכים לפרש, עי' לשון רש"י והר"ן דגדי
 לאו דוקא והוא הדין חיה ועוף, והרשב"א כתב דמתני' אסור לבשל
 ואסור לאכול קאמר, ונקט ביסול כלישנא דקרא, הגה פשוט ליה
 ז"ל דמתני' באיסור ביסול איירי, ובזה קתני חוץ מבשר דגים
 וחגבים, לומר דחיה ועוף אסורין, וכן לישנא דר"ע קי"ג א' חיה
 ועוף אינם מן התורה מתפרש לארישא קאי דקתני לבשר בהמה
 טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה, וע"ז
 קאמר דחיה ועוף אינם אסורים בזה מן התורה אלא מדרבנן, וכן
 מתפרש ברמזים שם אות נ"א, וכמש"פ רש"י קט"ז א' ד"ה עוף,
 וכן נראה שם קי"ג א' בתוד"ה בשר ובתו' הרא"ש שם.

ובלשון הטור סימן פ"ז נראה שיש ט"ס וכמ"ס בב"י שם דראוי
 להיות הא דמותר בביסול ובהנאה אבהמה טמאה או חלב טמא,
 ולפ"ז נראה דבבשר חיה ועוף כ"ל רק דאפילו בחלב טהורה אינו
 אלא מדרבנן ותו לא, ומתפרש לאיסור ביסול ואיסור הנאה אינו
 אלא מדרבנן, וזה ללא כמ"ס הב"י דראוי להיות דמותר בביסול
 והנאה ואף באכילה אינו אסור אלא מדרבנן, ולהאמור כ"ל אצל
 בשר טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה
 מותר בביסול ובהנאה ובשר חיה ועוף אפי' בחלב טהורה אינו

אלא מדרבנן, עד כאן, ותיבות מותר צביסול ובהנאה נשתרצבו ממקומן בנדפס, ולפ"ז לא מלאנו מי שמתיר ציפול והנאה בצפר חיה ועוף בחלב טהורה אלא הרמב"ם, וכבר כתב בצ"ח דפסטה דגמ' דחיה ועוף אסורין מדרבנן לצפל ואסורין בהנאה, אבל המחבר סתם שם בהרמב"ם, וצבהגר"א שם סק"ו כתב דבגמ' קט"ז א' משמע לאיסור, ונראה דיך להמנע מלצפל חיה ועוף בחלב, כיון דצרי"ו מפורש לאיסור וכן פסטה דגמ'.

שם ואסור להעלות עם הגבינה על השולחן חוץ מצפר דגים וחגבים, יך לדקדק אמאי לא עריב לה בהדי רישא וליתני כל הצפר אסור לצפל בחלב ואסור להעלות עם הגבינה על השולחן חוץ מצפר דגים וחגבים, ואפשר דלא בעי לערב איסורי דאוריתא בהדי איסורי דרבנן, ולפ"ז י"ל דהיינו דדייקין בגמ' הא עוף אסור מדאוריתא, דמדלא ערבינהו משמע דרישא כולהו איסורי דאוריתא, ומ"מ רב אפי לא חש להאי דיוקא.

יעוי' ברמב"ן ע"ז ס"ו ב' שכתב דכל איסורים אין איסור להעלותם על השולחן, ורק צפר בחלב משום שכל אחד היתר, וכן חלת ארץ ישראל מפני שמוותרת לכהן, ולפ"ז אין צריך לחדש כמ"ס הש"ך בסי' פ"ח סק"ב דצלחם גזרינן אף צלחם אסור.

ק"ד א' הנודר מן הצפר מותר בצפר דגים וחגבים, לא בעי למיתני הנודר מן הצפר אסור בכל הצפר חוץ מצפר דגים וחגבים, משום דשריותא דדגים בנדרים לאו כללוא הוא כדאמרינן נדרים נ"ד ב', והשתא מתפרש הנודר מן הצפר זימנין דשרי בצפר דגים וחגבים, ומיהו ברפ"ג דעירובין נמי נקט כה"ג, ועי' בתשו' מהרי"ק שורש כ"ט ליינו הגרע"א ז"ל דעירובין שם, ועי' מש"כ בחו"ב שם.

הרמב"ם בפ"ט מנדרים ה"ו כתב דעופות לעולם אסור, אבל דגים אינם אסורים אלא במקום שדרכן להמלך, והר"ן בנדרים תמה על זה דבגמ' משמע דכי הדדי נינהו, ונראה דהרמב"ם סמך אסוגיין דתנן סתמא דהנודר מן הצפר מותר בצפר דגים וחגבים ומפרשינן בגמ' דהא עופות אסורים והיינו כר"ע דכל מיילי דמימלך עליה

שליח בר מיניה הוא, ולא הזכירו בגמ' דכייצין ליה עיניה או יום הקזה, וגם רהיטת המשנה דומיא דאינך דבכל גוויני שרי בשר דגים וחגבים, ולכך נקט הרמב"ם דלאו בכל דוכתא מימלך אדגים, ובמעילה כ' ז' מפרשין דאף בדמימלך אדגים משכחת לה שריותא דכייצין ליה עיניה, וסוגיין מתפרשא בדלא מימליך אדגים, וגם י"ל דזרייתא דמעילה דעיקרה לאשמועינן דכל דמימלך עלה חד מינא הוא שפיר ראוי לפרש גם דאיכא דמימלך נמי אדגים, ולא יתכן לשנות סתמא שריותא דדגים דמתפרש כאילו ליכא דמימלך אדגים, ולכך מפרשין לה דבאמת בדמימלך אדגים איירי ולאשמועינן שריותא דכייצין ליה עיניה, אבל מתניתין דהכא שפיר איכא לפרושי בסתמא ולא מימלך אדגים. (מעילה כ' ז').

גמ' הא עוף אסור מדאוריתא כמאן דלא כר"ע כו' רישא רבנן כו' בבשר בחלב סבר לה כרבנן כו', מכל הני לשונות משמע דבידוע דאיכא רבנן דפליגי אר"ע וסברי דחיה ועוף בחלב אסורין מדאוריתא, וכדנקטו בתו' קי"ג א' ד"ה בשר, ור"ע ברא"ש שם סנ"א שכתב דמדפסק הרי"ף כר"ע ש"מ דס"ל דלא פליגי רבנן עליה.

שם דתנן חלת חו"ל נאכלת עם הזר על השולחן כו', מבואר מכאן דבחלת ארץ ישראל הרי האיסור שלא תהא נאכלת עם הזר על השולחן, והיינו כשהכהן עוסק באכילתה, אבל כשאין שם כהן האוכל, אין איסור שתהא מונחת על השולחן שהזר אוכל עליו, דבאופן זה הרי החלה ככל מאכלות אסורות שאין איסור שיהיו על השולחן שאוכל עליו כמ"ש לעיל בשם הרמב"ן.

ק"ד ז' א"ל אביי בשלמא אי אשמועינן חלת חו"ל בארץ כו', משמע דס"ל לאביי לקושטא דמילתא דחלת חו"ל בארץ אינה נאכלת עם הזר על השולחן.

שם מתקיף לה ר"ש סו"ס לונן בלונן הוא, לכאורה זו קושיא גם על איסור העלאת בשר בהמה עם הגבינה על השולחן, ולשון מתקיף משמע דלדבר יוסף פריך וכמו שפירשו רש"י ותו', ול"ל דהכי פריך

דכיון דגם בצבא צהמה הוא גזירה לגזירה דהא כוון צונון הוא, ואפ"ה גזרו, תו י"ל דאף בצבא עוף גזרו אע"ג דהוא דרבנן, ואצ"י דחי ליה דבצבא צהמה לאו גזירה לגזירה הוא דחיישין שמה יעלה באילפס רותח, ומ"מ ס"ל לאצ"י דגם אי צבא עוף דרבנן שפיר גזרו וכדאמר לעיל.

שם אללא גזירה שמה יעלה באילפס ראשון, מבואר דיך בזה איסור דאוריתא, ואע"ג דתניא לקמן ק"ח ב' ובאיזה ביטול אמרו צביטול שאחרים אוכלים אותו מחמת ביטולו ופרש"י שם שנתבטל כל דרכו וכתב בריטב"א שם דהיינו כמאכל בן דרוסאי, וכ"כ הפר"ח, היינו בצבא שנסאר בלתי מבטל, אבל צבא שנתבטל בפני עצמו כל דרכו, הרי מיד שנתלע בו טעם חלב יך בו משום צבא בחלב, ומשמע דהגזירה משום שמה יאכל צבא בחלב כדאמר אצ"י לעיל ומיכל צבא בחלב דאוריתא, ואע"ג דגם לבטל הרי אסור מדאוריתא, וא"כ תיפ"ל משום איסור מבטל, י"ל דלגבי ביטול הו"ל אינו מתכוין, שאינו עושה כן בצביל נתינת טעם אללא שפ"י נטילתו משניהם נמלא מתבטל, ויתכן נפ"מ אס חיישין משום מבטל, בישראל המאכל לעכו"ם, דאי חיישין משום מבטל אסור, ואס חיישין רק משום אכילה שרי.

מתני' העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל בו, נראה מוכח מזה דב"ש סברי דצבא עוף בחלב לאו דאוריתא, מדשרי להעלותו אע"ג דבצבא צהמה אסור, וגם מדאילטריך לאשמועינן דאינו נאכל, דבצבא צהמה פשיטא דאינו נאכל אפי' כוון צונון, ורהיטת הדברים דב"ה לא פליגי בעיקר הדין, אללא דמחמרי טפי כדמשמע ממה שהזכירו גם שאינו נאכל, אח"כ ראיתי שכ"כ בריטב"א, ויך בזה סמך גדול למיפסק כר"ע, ומיהו ע"כ אינו מוכח, דאס איתא תקשה לרב יוסף דס"ל דאי דרבנן לא גזרו אהעללה, ומה שלא הזכירו חיה, י"ל משום דצבא חיה מיחלף בצבא צהמה, והלכך דינה כצבא צהמה, אבל בתוד"ה עוף משמע דנקטו לב"ש עוף דרבנן וחיה דאוריתא, וכן נראה מדבריהם

לעיל א' ד"ה הא שכתבו לדיוקא דהא עוף אסור מדאוריתא הוא
גם אבשר חיה, והיינו דאי דרבנן אין לאסור העללה, שו"ר בזה
ברמב"ן ורשב"א.

סם באיזה שולחן אמרו בשולחן שאוכל עליו אבל בשולחן ססודר
עליו כו', אפשר שיס לדקדק מזה דבשולחן שאוכל עליו יהא אסור
להעלות עליו בשר וגבינה, אף כשדעתו לאכול סם רק פת או
קטנית, ולא בשר ולא גבינה, דמשמע דלא אשכח היתר בשאינו
אוכל אלא בשולחן ססודר עליו.

גמ' ר"י היינו ת"ק כו' אלא הא קמ"ל מאן ת"ק ר"י כו', עי'
בפרש"י, ולו"ד ז"ל היה אפשר לפרש דסיומא דמתני' היא שר' יוסי
אומר זו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה.

סם כל האומר דבר בסם אומרו כו', יס לעי' ותיפ"ל לרריך
להשמיענו לדברי יחיד הם, דמשמע דלאו כו"ע מודים לו,
ולפמס"פ דה"ק שר"י אומר זו מקולי ב"ש כו', משמע דהתנא
סמסדר הדברים נמי ס"ל הכי שסונה הדברים כאילו בסתם,
והלכך באמת רריך להזכיר סם אומרו רק משום הא דמביא גאולה
לעולם.

מש"כ בתוד"ה ר"י דאין זה סתם ואח"כ מחלוקת משמע דמפרשי
דאין הלכה כסתם בודאי, וכבר כתב הרמב"ן ביצמות מ"ב דאין
פירושן אלא דאין כאן חשיבות של סתם מתני', אבל שפיר יכול
להיות הלכה כסתם, וכן הביא בדברי חמודות מתשובות הרשב"א.

סם עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא, לכאורה מש"כ תו' לפיר"ת
דלענין נטילת ידים אין לחלק בין בשר ואח"כ גבינה לגבינה
ואח"כ בשר, טעם הגון הוא לקיים כן לכל הפירושים, דלענין
נקיות הידים זימנין דגם אחר אכילת בשר ידיו נקיות, וזימנין דגם
אחר גבינה ידיו מזהמות, וספיר מפרשינן להא דאגרא דמחלק רק
משום דעוף דרבנן לכך הקילו בלא נטילה, משא"כ בבשר
דאוריתא, וממילא גם בגבינה ואח"כ בשר יס להצריך נטילה, וכל
ענין נטילה שמעין מדאגרא דפריש לברייתא דאתי לאשמועינן

שא"ל נטילה בעוף וגבינה, ושמעינן דבבשר וגבינה כריך נטילה, ולכך מיייתין הא לאגרא לאקשווי עליה דר"י בריה דרב משרשיא. שם ה"מ בליליא אכל ביממא הא חזינא, שאל בני שלמה נ"י אם לפ"ז מפרשין דהא דבעוף א"ל נטילת ידים הוא רק בליליא ומשום דבספק הקילו, או דגם בידוע שאין ידיו נקיות שרי בעוף, ולכאורה אם בעוף שרי גם בידוע שאין ידיו נקיות, א"כ שמעינן דבבהמה בידוע שאין ידיו נקיות כריך נטילת ידים, ומנ"ל דגם בספק הנריכו נטילת ידים, והיינו בלילא, ומשמע דבידוע גם בעוף כריך נטילת ידים ורק בספק בליליא התירו, וממילא הא לאסור בבהמה הוא ג"כ בספק, ומיהו י"ל דמסברא קים ליה דגם בספק יש להכריך נטילת ידים, והיינו דקאמר להו בליליא, ולעולם בעוף שרי אף בידוע שאין ידיו נקיות, ודומיא דשרינן בלא קינוח הפה, אע"ג דסתמא עדיין אין הפה נקי, ולשון ראשון נראה יותר ללא הול"ל דסתמא ה"מ בליליא, אי ברייתא לאגרא לא איירי בהכי כלל, והול"ל ה"מ כשאין ידיו נקיות א"נ בליליא, אח"כ הראוני שכ"מ בצדה"ב להרא"ה.

שם תניא בש"א מקנח ובה"א מדיח, ע"כ איירי בגבינה ובבשר שנאכלין זה אחר זה בלא שהייה דבבשר ואח"כ גבינה הרי כריך לשחות לסעודה אחריתא, ולית לן להכריך קנוח או הדחה, כמ"ס בש"ך ספ"ט סק"ז, וממילא שמעינן דאכל גבינה מותר לאכול בשר, ואין לפרש דאיירי בעוף, מדנקנה סתמא, ועוד דהא תני אגרא שאין כריך, ונמצא מבואר בהך ברייתא דאכל גבינה מותר לאכול בשר ע"י קינוח והדחה, ויש לעי' בהא דבעא מיניה רב אחי מר"י לקמן ק"ה א' כמה ישהה בין גבינה לבשר, ואולי הוי מספקא ליה דסתמא גם בקינוח והדחה כריך שהייה מועטת.

ק"ה א' קרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם, נראה דלמליצה בעלמא שימש בהאי קרא, ומסברא הוא דאהדר ליה דקם בשר עליו, וכן משמע לשון קרי עליה, דהא בקרא כתיב טרם יכרת, והיינו שעדיין לא הספיקו ללעסו, ולא איירי במה שנדחק בין

הסינים, ומש"כ רש"י אלמא מיקרי בשר, הוא לפרושי דפשיט להו דמיקרי בשר, אבל אין הכונה דבאמת מוכח כן מהאי קרא, וכ"מ בלשון הרי"ף שכתב כלומר הבשר שבין הסינים בשר הוא. רש"י כתב דמיבעיא ליה אם אסור לאכול גבינה עד שיטלנו, ויש לעי' אם בלעו מהו, ומסתברא דא"ל להמתין אלא שידח פיו, אח"כ ראיתי בר"ן שכתב דאף בנוטלו קינוח הפה מיהא בעי, וא"כ להמתין שיעור סעודה משעה שמסירו, ומשמע קלת דבזולעו אין הדין כן, שוב הראוני בחדושי הפלאה על יו"ד ספ"ט ס"א בזה עי"ש.

ברא"ש כתוב להביעא היא אם חשיב עיכול כיון שנשתהה כ"כ, ונראה דאין הגידון אלא לענין לאכול גבינה עמו, די"ל דלא גזרו חכמים בזה, אבל לענין שאר איסורים הדבר תלוי אם נפסל מאכילה, וכ"מ בפרש"י דרק לענין בב"ח קמיבעיא ליה.

שם אמר שמואל אנא להא מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא הוה סייר נכסי תרי זימני ציומא כו', יש לעי' למה ליה למיהוי חלא, יסייר נמי תרי זימני, ושמעתי ממרן זללה"ה כמדומה בשם אביו ז"ל דאפשר שלפי שאביו היה יותר גדול היה יכול לסייר תרי זימני ולא הפריע לו לתורתו.

שם אחרונים אין נוטלין אלא צאונן מפני שחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא, מבואר בכאן דטעמא דמים אחרונים הוא להעביר את הזוהמא, וגם בסברא דלענין מלח סדומית בחמין נמי שפיר דמי.

תוד"ה מים, רהיטת לשונם כאילו אין ענין במים אחרונים אלא משום מלח סדומית, אבל לא יתכן לקיים אסמכתא מוהייתם קדושים אסכנתא דמלח סדומית, ובתר"י ורא"ש סוף פרק אלו דברים מבואר בשם תו' דודאי ילפינן מוהייתם קדושים חיוב נטילה למים אחרונים משום קדושה, דומיא דראשונים, דלצרכה יש לטהרם מזוהמת האכילה, ורק הוסיפו לעשותם חובה מחמת מלח סדומית, ולפ"ז יש לפרש דמשום חיוב דקדושה אמרו ברכות

מ"צ א' תיכף לנטילת ידיים ברכה, לאילו משום סכנתא לחוד אין ענין לתכיפה וגם יכול ליטול אחר בהמ"ז.

בא"ד והא דאמר התם כשם שהמזוזה פסול לעבודה כך ידיים מזוהמות פסולין לברכה היינו להם שהיה הדבר עליהם חובה ליטול אחר סעודה כו', ר"ל דגם בלא חיוב מים אחרונים היו מרגישים חובה ליטול ידיהם ולסוכס בשמן ערב, ולפיכך אינם ראויים לברכה קודם נטילה מוהייתם קדושים, וה"ה איסטונים בזמן הזה, אבל סתם בני אדם כהיום א"ל ליטול, והיינו בסתם ידיים של סעודה, אבל כשידיו מזוהמות הרי הוא פסול לברכה, והדבר מאוי לפעמים באוכל תמרים בידיו וכיו"צ שידיו מלוכלכות מן הפירות ומקפיד על ללכוכם.

ק"ה ב' אבל היד סולדת בהן אין נוטלין בהן, פרש"י נכזית אם היד סולדת בהן בטלו ונשתנו מתורת מים, ובשעה"ל סי' ק"ס אות ל"ח הביא בשם הפמ"ג דלפ"ז גם אם נלטנו נשארים בפסולם, והדברים מחודשים, ועי' בצ"י שם, וברא"ש פ"ז לברכות סל"א נקט בדעת רש"י דכל מי פירות כשרים לנטילת ידיים, ולא יתכן דמים שנתחממו שעה אחת יהיו גרועים ממי פירות, ויש לפרש כונת רש"י לבשעה שהם רותחים בטלו ונשתנו מתורת מים. – מש"כ רש"י נכזית ל"ע דבשבת אמרו כל שכריסו של תינוק נכזית אבל לא ידיו של גדול, וכ"ה בשו"ע סי' ק"ס ס"ו, ועי' במג"א סי' קפ"א סק"ג שתמה על המחבר שם שכתב נכזית. – ע"ע במש"כ לקמן ק"ו א' בגמ' דחמי האור.

שם א"ל ר"א בריה דרבא לר"א כו' מילחא מאי א"ל לא מצעיא, אפשר לפרש דמצעיא ליה משום דתקנת מים אחרונים הוא משום קדושה וכמש"כ לעיל, ורק הוסיפו לעשותם חובה משום מלח סדומית, ומצעיא ליה במדד מלח דליכא אלא משום מלח סדומית, אם תיקנו בזה חכמים חיוב נטילת ידיים, או דמשום מלח סדומית לחוד לא עשו תקנה, ויזהר כל אדם לעצמו, ופשיט ליה דגם בזה תיקנו כיון דחשך דמלח סדומית בזה קרוב טפי, ולענין

בזה"ז שפיר מקילינן בזה כיון דאין מאוי כיום מלח סדומית כמ"ס תו' לעיל.

ק"ו א' כי אתא ר"ד אמר מים הראשונים כו' אחרונים הוציאו אשה מצעלה, מים הראשונים ניהא דלפי שלא נזהר בנטילת ידים בא לידי מכשול, אבל אחרונים לפי עובדא דיומא פ"ג ב' אדרבה ניכל מלגזול ע"י שלא נטל, ומה לנו שיגרש אשתו על שלא עזרתו לגזול, אבל במ"ר בלק איתא דלאו בפקדון הוי מעשה אלא שצא אדם רשע וגנב טבעתו עי"ז, ושם גם איתא שראו בידיו מה שאכל, וא"ל לחדש שהנטל מים אחרונים מקנה שפמו. – א"ה, בהא דחשבו לנכרי ולא חשב שמא נטל שחרית והתנה, עי' במש"כ לקמן ק"ז א' ד"ה א"ד.

שם איתמר חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהן לידים כו', כבר כתב הסמ"ג דמהא דאר"י שאלתי את ר"ג בנו של רבי ואוכל טהרות ואמר לי כל גדולי גליל עושין כן, מוכח דבחמין שאין היד סולדת קאמר, דלא מסתבר שכל גדולי גליל היו נוטלין במים שהיד סולדת בהן, ולכך הוצרך רש"י לומר דחזקיה פליג אצרייתא דלעיל ק"ה א', כיון דאסר אף בחמין שאין היד סולדת בהן.

ומ"מ נראה דר"י י"ל דס"ל דאף בחמין שהיד סולדת בהן מותר, ובכל חמין פליגי דחזקיה אסר בכולן ואף כשאין היד סולדת בהן, ור"י שרי בכולן ואף כשהיד סולדת בהן, ואף דהא דגדולי גליל לא מוכח אלא דכשאין היד סולדת בהן שרי, מ"מ ר"י לא מפליג, ואפשר עוד דאם כשהיד סולדת בהן פסולין, אין מן הראוי לנהוג לחמם את המים, וכיון דגדולי גליל נהגו בחמין, ש"מ דאף כשהיד סולדת בהן שרי, וכן א"ל לפי' תו' דחזקיה לא אסר אלא בחמין שהיד סולדת בהן, ותקשה לפ"ז מאי מייתי ר"י מגדולי גליל, דודאי מסתברא דבחמין שאין היד סולדת בהן היו נוטלין וכמ"ס הסמ"ג, וע"כ דאם איתא דביד סולדת בהן אסור, אין מן הראוי לנהוג לחמם אף בפחות מסלית היד, עכ"פ לגדולי גליל באופן קבוע, ומדנהגו כן ש"מ דאף ביד סולדת כשר בדיעבד.

וכן לענין הלכה י"ל דאף לפרש"י קיי"ל דגם ביד סולדת שרי, כיון
דלישנא בתרא דלעיל ק"ה ב' הכי ס"ל, וקיי"ל כל"צ להקל
בדרבנן, גם ממה דאמרו שם מכלל דראשונים אע"פ שהיד סולדת
בהן מותר, ולא אמרו כן בל"ק מכלל דאחרונים אע"פ שאין היד
סולדת בהן אסור, משמע דלישנא בתרא עיקר, ולכך פירשו
אליביה מסקנא דמילתא, וכש"כ לפמ"ש פ' דר' יוחנן נמי הכי ס"ל,
וגם כיון דברייתא דלא כחזקיה לפרש"י ממילא לית לן למיפסק
כוותיה, עכ"פ נגד ר' יוחנן.

רש"י וכן הרי"ף בפרק אלו דברים כתבו דהא דאמרינן בסוגיין
בחמי טבריא דמישקל מינייהו צמנא כו"ע לא פליגי דאסיר,
דהיינו מחמת שהם חמין, ואע"ג דקיי"ל כר"י דשרי בחמין שאני
חמי טבריא דלא הו"ל שעת הכושר, וא"ע כיון דחמין כשרים מאי
חסר בכשרותן, וכבר מסיק המחבר בסי' ק"ס ס"ח דטעם פסול
חמי טבריא משום שהם מרים ואינם ראויים לשתייה, אבל חמין
הראויין לשתייה שפיר נוטלין בהם אף בעודם חמין, ולדעת הרי"ף
ורש"י נראה דאף באין יד סולדת בהן פסולים כל זמן שהם חמים,
[ומיהו אם נלטננו ודאי כשרים, וכ"נ מסקנת הב"י שם]. (ידי ס"ג
סק"א).

שם ורי"א כל גופו טובל בהן אבל לא פניו ורגליו, לשון זה
א"ע דלא הול"ל אלא אבל לא ידיו, ונראה לדקדק מזה דאם טובל
כל גופו דעלתה לו טבילה אף לידיו, ואי הוי קתני אבל לא ידיו,
היה מתפרש דבכל גווני אין ידיו נטהרין, לכך קתני אבל לא פניו
ידיו ורגליו למימר דאם טובל כל גופו מהני, ברם יש להסתפק אם
רק כשהוא רך לטבול כל גופו, או דגם כשלא הו"ל רך לטבול אלא
ידיו מ"מ אם טובל כל גופו עלתה לו טבילה לידיו, דכיון דטבול כל
גופו לא גזרינן אטו מנא, והכי מסתברא דכן מתפרש לשון אבל לא
פניו ידיו ורגליו, דבא לומר שאם טובל כל גופו מהני, ומיהו למאי
דמוקמינן לה צבת בירתא והיינו דלית בה מ"ס בכלל, או דלית בה
מ"ס אלא ע"י עירוב, יתכן דה"ק אבל לא במקום שאינו יכול

לטבול אלא פניו ידיו ורגליו, והיינו שאין בו מ' סאה, ולפ"ז אין ראייה לדין טבל כל גופו אי מהני לידיו.

שם כי פליגי דפסקינהו צבת בירתא כו', לפי' קמא שבתו' דהיינו דלית בה מ' סאה, וכן פירש הר"י בצרכות, ק"ק הא דנקטו האי ליסנא צברייתא דרשב"א וחכמים, דבשלמא בחמי טבריא דאילטריך לאפסוקינהו ממקומם, שפיר אמרינן דפסקינהו צבת בירתא, אבל צברייתא דרשב"א דאירי סתם צמים שנפסלו בקרקע, מה מקום לומר דפסקינהו צבת בירתא, וכי מהיכי תיתי דאיכא מ' סאה בדוכתא אחריני ופסקינהו מיניה, לא הול"ל אלא דאירי דליכא מ"ס, אבל לפרש"י ופי' שני שבתו' ניחא שפיר, דה"נ איירי במחוזרין למ' סאה אלא דפסקינהו ואינם מחוזרים אלא ע"י עירוב.

עיקר הגזירה צבת בירתא אטו מנא, היינו דתיקנו שלא לטבול ידיו צמים שאינם כשרים לנטילה, במקום שאין בו מ' סאה שאינו יכול לטבול כל גופו, אף דמחוזר למ' סאה, דחיישינן שמא יטול מהם מים לנטילה, [ומיהו אם טבל כל גופו בהן, אפשר דעלתה לו טבילה לידיו כמס"כ לעיל, והיינו אם הוא ננס, או שדחק ועלה כל גופו צמים אף שאין בהם מ"ס אלא ע"י עירוב].

הרי"ף והרא"ש סתמו כלשון הגמ' צת בירתא ולא פירשו כלום, ונראה דמתפרש ב"ש צה מ"ס ע"י עירוב, כיון דנזכר דר' יוחנן דכל גופו טובל בהן, ואפשר דסתם צת בירתא מתפרש דלא אינתיקה מן העיקר ולכך קרי לה צת בירתא, ולכך לא הוצרכו לפרש, והרי הטור סתם בסו"ס קנ"ט דברי הרמב"ם דלא מהני טבילת ידים בפחות ממ"ס, ואם לא היתה כן דעת הרא"ש לא היה סותם, וכן משמע בפי' הרא"ש במקואות פ"א מ"ו ז' דאין טבילת ידים בפחות ממ"ס, אף לא לחולין.

ונראה עוד דכיון דאשכחן גם טבילת ידים לקודש כדתנן חגיגה י"ח ב' ובזה ודאי לא מהני בפחות ממ"ס כדתנן פ"א דמקואות מ"ו וליטול מהן לידים, והיינו לאפוקי טבילה, א"כ לא מסתבר

דחכמים יתקנו שתועיל טבילת ידיים לחולין בפחות ממ"ס, דאחי
לאחלופי טבילה בטבילה.

מה שהקיל המחבר בסי' קנ"ט סי"ד לטבול ידיים בפחות ממ"ס,
ל"ע כמ"ס בבה"ל שם, וזד"מ אמנם כתב דאין להקל, ונקט שם כן
גם בדעת הב"י, אבל בשו"ע הגיה רק דיך להחמיר לכתחלה,
ושמא נקטו דסתימת הרי"ף והרא"ש כהתר"י, אבל כבר כתבנו
דאין נראה כן, ועי' בבהגר"א שם, ומש"כ דלשון פסקינהו משמע
לגמרי, ולכך דחו התוספתא שבר"ש במקואות שם, לכאורה ממה
ששימשו בגמ' בלשון דפסקינהו בהא דרשב"א משמע איפכא,
וכמש"כ לעיל דלא הול"ל אלא הכא בדלית בהו ארבעים סאה ותו
לא, ולכן ל"ע בדיון זה. (ידיים ס"ג סק"ב).

שם אבל אחד סופר ואחד צור סופר מצדך וצור יולא, אפשר
דאירי צור שיכול לומר אחריו מה שהוא אומר, ואשמועינן דלא
אמרינן ליה לעשות כן. – יך לעי' אם גם הסופר מפסיד בכה"ג
מן המלוא ליחלק, או דההפסד רק לצור שאינו מצדך בעלמו.

שם נט"י לחולין עד הפרק, עי' מש"כ בזה בידיים ס"א סק"ז.
ק"ו ב' ושמאל אמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומר,א
נראה דאף ששופך המים על מקום שאין צריך נטילה מן הדין
ומשם הם נמשכים למקום שצריך נטילה, דשפיר דמי, דהא חזינו
באריתא דללאי לקמן ק"ז א' דאי מיקרב לגבי דולא שפיר דמי, אף
שהמים נשפכים מידיו של השופך לצנור, ומן הצנור לנוטל, ומיהו
יך לחלק דהתם לא נעשה במים מלאכה, אבל כאן כשנוטל ידו י"ל
דהוי מלאכה במים, ברם כיון שאינו מכוין לנקיות אלא למלות
נטילה ונטילה לא צריך במקום הזה לא מסתבר לחסבו מלאכה,
ומיהו אם נוטל במקום שיך צו דין נטילה לתרומה שפיר דמי
דיכול לעשות לחולין נטילה שכשרה אף לתרומה, דאטו אם בא
לאכול תרומה וחולין לא יהא רשאי ליטול נטילה הכשרה לתרומה
ותו לא, ועי' בתו' דשמאל נמי סבר כצרייתא דתרומה וחולין
אינם שוין, אלא דמחמיר היה לחולין כלתרומה, אבל לפי טעם זה

לא למדנו אלא כשופך במקום שיס בו דין נטילה לתרומה, אבל אם ישפוך על הקנה ומסס יגיע לפיסת היד לא שמענו, אבל נראה דע"כ כה"ג נמי שפיר דמי, דלעולם כשופך בקלה הכף ע"כ המים עוזרים גם לקנה, ויש שמסס מגיעים לחלק הצריך נטילה, וטעמא דכל שופך רק משום נטילה לא חשיבא מלאכה מה שנספך במקום שא"ל נטילה, ומשום כח גברא שפיר דמי דהא מיקרב לגבי דולא.

יעוי' ברא"ש שהקשה לריב"ל דכולן שיעורן שזה אמאי לא ערבינהו ותנינהו, ואפשר דעד הפרק דקידוש ידים ורגלים כולל גם הרגלים, ואי הוי עריב להו לא הוי מתפרש אלא אידיים, דומיא דחולין ותרומה, ומיהו ברי"ף לא קתני אלא קידוש ידים במקדש, ולא הזכיר רגלים, ומשמע דפשוט ליה דעד הפרק לא קאי אלא אידיים, וגם ברגל לא מיקרי פרק, ועי' בתו' מנחות ל"ז א' סוד"ה קבורת בשם ירושלמי. (ידים ס"ג סק"ז).

שם אמר רב נוטל אדם את שתי ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום כולו, הנוטל לאכול ומכוין לשמור ידיו גם לסעודה שניה, י"ל דלא איצטריך לאשמועינן, עי' מג"א סי' קס"ד סק"ו, ובשעה"ל שם אות ז' ח', והכא משום שאינו נוטל עכשיו לאכילה אלא לסתם נקיות, לכך איצטריך לאשמועינן דאפ"ה מהני להתנות גם לאכילה, ועי' בספר מרן זללה"ה או"ח סכ"ה סק"ח דאינו מצריך ואין לו מצות נטילת ידים שתיקנו חכמים.

ויס לעי' לתרומה אם מהני תנאי, וכן לקודש דמטבילין, וכן להא דאין אדם נכנס לעזרה אפי' טהור עד שיטבול כדתנן יומא ל' א', ועי' רשב"א שכתב דהא דאיכא דאמרי רק בשעה"ל הוא משום דכיון דתיקנו משום סרך תרומה חששו שמה יסיח דעתו בהפלגת הזמן, משמע דבתרומה לא מהני תנאי.

שם אמר רב נוטל אדם את שתי ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום כולו, אפשר לדוקא קאמר שתי ידיו, אבל יד אחת לא, דכל ההתנאה חידוש הוא, שהרי חכמים תיקנו לסתם ידים שניות,

וכשנוטל לאכול היינו עיקר התקנה, דע"י הנטילה מיטהרים, אבל כשנוטל ומתנה הרי הוא כאילו בא לעקור תקנת סתם ידים, והיינו דאשמועינן דמ"מ מהני, וספיר י"ל דהיינו דוקא בשתי ידיו דסמכו חכמים על שמירתו, אבל יד אחת לא, דכיון דיד אחת נשארה עסקנית, לא טיהרו חכמים את השניה, ע"י תנאו, אבל ברי"ף לא קתני אלא ידיו, וז"ע.

יעוי' בתו' משה"ק מהא דנטל לא יקדש ומהא דמוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים, ויש מקום לומר דלא מהני תנאי אלא כשתחלת נטילתו היא לטהר ידיו מדין עסקניות, שיהיו טהורין מיד לכל מילי לכל היום, אבל כשנוטל לאכול ומחשב להפסיק ולחזור ולאכול, הרי זו נטילה לאכול ותלוי בדיני הפסק, ולמש"כ לעיל נפ"מ נמי בכ"ז כשבא להתנות על ידו אחת, דכשנוטל לאכול ולהפסיק ולאכול, כל דמדיני הפסק ספיר דמי, הרי מהני תנאו גם ליד אחת, אבל כשנוטל לטהר מדין עסקניות לכל מילי ולכל היום לא מהני ליד אחת, ועי' בתר"י וצבה"ל סי' קס"ד ס"א, ול"ע בזה כעת. (ידים ס"ג סק"ח).

תוד"ה וס"מ דאם איתא דמותר לזמן לא היה מצריך כ"א לעצמו כו', עי' מש"כ בחו"ב ברכות מ"ה ב' ד"ה אמר אבוי נקטינן. ק"ז א' א"ד בשעת הדחק אין כו', בתר"י תמכו דעת ר"ח דפסק כי האזי ליטנא, מהא דאמרין לעיל ק"ו א' מים ראשונים האכילו בשר חזיר, וז"ע דהתם אינו אלא לומר דעצירה גוררת עצירה, ואם היה האיש ההוא נוטל ידיו שחרית ומתנה, לא היה בא לידו מכשול, ומהך עובדא דחשבו לנכרי ולא חשב שמא נטל שחרית והתנה, מסתייעין דברי התו' שכתבו דאף לרצ אם יש לו מים בסמוך לו יש לו לחזור וליטול. (ידים ס"ג סק"ח).

שם אר"פ האזי אריתא דלחאי אין נוטלין ממנו לידים כו' ואזי בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי ומטביל זה את הידים, לפי גירסא זו נמאינו למידין דניאוק חיבור לענין טבילת ידים, וחשיבי המים שצנור כמחוצרים לנהר ע"י הדלי, והרבה יש לתמוה מה ראו

חכמים לחדש חיבור לטבילת ידים מה ללא חשיב חיבור לשאר
דיני התורה, ועו"ק דסתם כונס משה אינו אלא מטפטף טיף
להדי טיף כדאמר נדה מ"ט ב', וזה ודאי לא יתכן שיהא חיבור,
וכבר נדחקו בזה בתו' בנדה שם לומר דהכא לאו דוקא כונס
משה, ועי"ש עוד, גם קשה לאמרין בסתמא דמטביל בה את
הידים, והרי כשהוא דולה בדלי יס הפסקה בין דלי לדלי, וא"כ אין
החיבור אלא בשעה ששופך, ואיך סתמו דמטביל בה את הידים,
ועו"ק דכשדולה מן היאור ושופך לאמה זימנין שכל הדלי כנגד
האמה, ואף הנמשך מן הנקב הוא כנגד האמה ולא כנגד היאור,
ואין חיבור ליאור כלל, ואיך סתמו דמטביל בה את הידים, וכיון
לדרי"ף גירסא אחרת דגרסינן רק דאי בזיע דולא ככונס משה
אין נוטלין ממנו לידים דאמר רבא כלי שניקב ככונס משה אין
נוטלין ממנו לידים, הרי ראוי לקבוע הילכתא כהך גירסא ולא
לחדש כל הגי חידושי, וכבר כתב כן המהרש"ל ב"ש"פ.

ואפשר דגם לגירסא דידן אין הכרח לחדש דניאוק חיבור, דבגירסת
הרי"ף איתא ברישא דהך מימרא דאין מטבילין בה את הידים
משום דהו"ל שאובין, ובתרי"י ורשב"א ורא"ש מבואר דאף לגירסא
דידן בסיפא, גרסינן הכי ברישא, ומבואר דרק משום שאובין
מיפסלא, וע"כ דיך בה ארבעים סאה, או דלטבילת ידים לא
בעינן ארבעים סאה, [עי' רשב"א ק"ו א' שכתב דסתם אריתא
דללאי אין בה ארבעים סאה ומשמע דלא בעינן ארבעים סאה],
והנה כלי שניקב ככונס משה, אינו עושה שאובין כמ"ש ביו"ד סי'
ר"א ס"מ, אלא דמ"מ אין לעשות מקוה ע"י מילוי בכלי נקוב
משום דהו"ל ע"י אדם עי"ש בט"ז ס"ק מ"ז, ובסל"ו ל"ט, ובזה
י"ל דכיון דמילף לייפי לנהר הקילו שלא לחשבם כנעשה ע"י אדם,
ואפשר גם דחשיב קלת המשכה בשפיכתם לאמה, [אף דע"כ ז"ל
דלא הוי המשכה גמורה, דהא מקילנין כולו בהמשכה לענין טבילת
ידים, כמ"ש בשו"ע סי' קנ"ט ס"ז דאייירי בשופך בתוך האנור, מ"מ
בתוך האמה עצמה נמי מימשכי אילך ואילך, עי' תו' ב"ב ס"ו ב']

דסתם רביעית הגשפך בקרקע חשיב כהמשכה], וזוה הוא שהקילו שלא לחשדם כשאוזים, אבל לא שיחשב ניכוח חיבור לא לטהר שאוזים וכס"כ שלא להשלים לארבעים סאה, והרי להסוברים לטבילת ידים לא בעי ארבעים סאה, ע"כ דהא דאמרין דמילף לייפי היינו רק דלא ליהוו שאוזין וע"י אדם, והתר"י גבי הא דפסקינהו צנת בירתא, דהביא ראייה דלא בעי ארבעים סאה לטבילת ידים מהא דבזע דוולא, כתב וז"ל ומדאמרין התם טעמא כיון דלייפי משמע דחיבור כל שהוא סגי לטבילת ידים, ואפילו חיבור כ"ס לא היה צריך אלא כדי שלא יהיו שאוזין ע"י הכלי עכ"ל, וה"נ להסוברים דבעי מ"ס ומפרשים דבאמה איכא ארבעים סאה, נמי אין המילף לייפי צא להועיל אלא לענין פסול ע"י אדם, ואין לנו לחדש דניכוח חיבור לארבעים סאה או לטהר שאוזין, או שיוכל לטבול ידיו בכלי נקוב המוסק ע"י ניכוח. – תוכן הדברים לכיון דבגמ' אמרו דאין מטבילין באריתא דללאי משום דהו"ל שאוזין, הרי מוכח דפסול אחר ליכא, וממילא הא דבזע דולא מילף לייפי צא לתקן רק פסול שאוזין, ואין לנו כלמוד מזה דניכוח חיבור למידי אחריני, ול"ע בטוש"ע סי' קנ"ט ס"ז, ועי' צ"י שם שהביא דברי"ו איתא דבעי שיהא באריתא דללאי מ' סאה.

עוד שם בתר"י כתב להוכיח דטבילת ידים מקילינן טפי מטבילת כל גופו, מהא דאמרין דאין מטבילין ידים באריתא דללאי משום דהוו שאוזין, ותיפ"ל דהו"ל נכוח וקטפרס, והיינו דהמים נמשכין והולכין בצנור והו"ל זוחלין, וגם קטפרס, וע"כ דלענין טבילת ידים מקילינן, [ובצ"י שם הביא סיום דברי התר"י או שנתקבצו מאליהן, ועפ"ז נסתפק בדעתו דאין זוחלין, ולכאורה עיקר דבריו דהוכיח דסגי בזוחלין], ויעוי' צבהגר"א סי' קנ"ט סט"ו שכתב שאין להסתפק בזה כלל, דהא כל מה דס"ל להר"י להקל בפחות מארבעים סאה, הוא משום דסגי בהכי לכלים, ונהי דבטולה לרביעית דכלים, אבל לענין טבילת ידים י"ל דלא

בטלוה, אצל מידי דפסול בכלים פשיטא דפסול גם בטבילת ידיים, וזוחלין פסולין גם לכלים כדתניא בתוספתא הוצאה זר"ס פ"א דמקואות מ"ו דכל שאין אדם טובל בו אין כלים טובלין בו, וא"כ פשיטא דפסול אף לטבילת ידיים, ומה שהזכירו בגמ' שאובין, י"ל דנפ"מ אם סבר אמת המים דמ"מ פסול משום שאובין, ולכאורה מזה גם ניתן להוכיח דא"א להכשיר בצזע דוולא ע"י חיבור ניכוח לארבעים סאה או לטהר שאובין וכמס"כ לעיל, וא"ע שהגר"א ז"ל לא העיר בזה בס"ז.

בין לגירסת הראשונים ז"ל דאין מטבילין בה משום שאובין, ובין לפרש"י דאין מטבילין בו משום דליכא שיעור מקוה, [ועי' באו"ז שהביא דבכת"י רס"י כתב תחלה משום שאובין וחזר ומחק וכתב משום דליכא שיעור מקוה], מוכח דהאנור תורת קרקע עליו, דאל"ה תיפ"ל שאין טובלין בכלים, ובז"ק נ' ב' פרש"י דהיינו אמת המים, ויש שהיא רק חפירה ויש שהיא עשויה צננין או צנור שקבעו ולבסוף חקקו.

יעוי' בתוד"ה האי וכנראה כונתם דבין היאור לצנור היתה חפירה עמוקה ששה [כז"ל ומס"כ עשרה הוא ט"ס] טפחים, ושמה שופכים מים מן היאור ומשם נמשכים לצנור שעמקו מועט כסתם צנור, וההוא תורא דנפל לאריתא דללאי היינו לחפירה הזאת, אצל רס"י בז"ק שם פירש דהאי צנור הוא אמת המים ואמת המים עמוקה ששה ורחבה ששה ולכך נקראת אמה, ושם נפל השור, ולפ"ז יתכן דדולים מן היאור ושופכים לצנור, ושם אריתא דללאי אמנם הוא על שם היאור גדולין ממנו, אצל גם הצנור ואמת המים נכללים בשם אריתא דללאי. – הא דאמת המים היא ששה טפחים מבואר במו"ק ד' ב', ונראה לדעת תו' דהיינו רק כשנמשך ממעיין ולא כשדולים בכתף, דכיון דהמים מועטים ע"כ לעשות צנור שרחבו מועט. (ידיים ס"ג סק"ג).

שם ואי מיקרב לגבי דולא דקאתי מכח גברא נוטלין ממנו לידים, היינו דאף שהמים כבר נמשכין בתוך הצינור, מ"מ כל שסמוכים

למקום שפיכתו, דעדיין הליכתו מכח ראשון של השופך, חשיבי כבאין מן הכלי לידיו, והקשה מרן זללה"ה בידים ס"ד סק"ח א"כ אמאי בכלי שניקב מלדדיו, ויך רביעית מן הנקב ולמטה, בעינן שיטול דוקא דרך הנקב כמ"ס בשו"ע סי' קנ"ט ס"א ז', ואמאי לא נחשוב שטח הכלי שמעל הנקב כאילו הוא הצנור וכיון דסמוך לכח גברא שבהטיית הכלי יהא שפיר כשר לנטילה, [ועי' בחדושי הר"ן שהביא חולקים על סה"ת וסוברים דגם יכול ליטול מלמעלה מן הנקב].

ונראה דשתי תשובות בדבר, חדא די"ל דהטיית הכלי בזמן שהמים נשארים בכלי עדיין דלא חשיב כח גברא, דאינו אלא כמנענע הכלי, וכדאשכחן דכוותה לענין פסול דע"י אדם במקוה, דאם התז מים חשיב ע"י אדם, ואם הוליכן עם הקרקע לא חשיב הווייה ע"י אדם, עי' בספר מרן זללה"ה למקואות תנינא ס"ג סק"י בביאור התוספתא שבר"ס פ"ב דמקואות מ"ח וברא"ס ה' מקואות ס"ב, וה"נ הכא הטיית הכלי בזמן שהמים עדיין נשארים בכלי לא חשיב כח גברא, ואם נטל ידיו בתוך הכלי ע"י ההטייה לא תחשב נטילה, [ומרן ז"ל שם כתב בפשיטות דכה"ג שפיר דמי, שו"ר בכלים סכ"ב סק"ה כתב כמס"כ עי"ס], ועוד דאף אם נימא דגם זה כח גברא, מ"מ היציאה מן הכלי חשיבא טפי כח גברא, ואיסתלקא לה כח ההטייה ע"י היציאה מן הכלי, וכיון דלמעלה מן הנקב לאו כלי הוא, אין כאן נטילה מן הכלי, למה"ד לשופך מן הכלי לצנור והגביה הצנור והטאו להוציא מתוכו, דחשיב כח גברא מהיציאה מן הצנור ולא מן הכניסה לצנור, [ועי"ס שהעיר ז"ל בבעין זה].

עוד דן ז"ל שם בנוטל דרך הנקב דלא יחשב כנוטל מן הכלי אלא הנקודה הגמוכה שבנקב, וא"כ לא יוכל ליטול מנקב עגול, ונראה די"ל דבשיעור גודל הנעשה בכל שפיכה מכלי, שפיר דמי אף בנקב עגול, ואף שחלק מן המים נתמך על מה שלמעלה מן הנקב, דשפיר כבר אינתיקא יציאתו בכח גברא משטח שתורת כלי עליו,

ולפ"ז בנוטל דרך פגם שצפפת הכלי, יהא כשר אף כשהמים מתפשטין קצת לכלדי הפגם, ול"ע, ובתוספתא שהוצאה בר"ש פ"א לידים מ"ה תניא דהפקיע את המוליאר ונטל ממנו לידים לידיו טהורות לרצנן ללא בעו כח גברא, והפקיע היינו שעה זו סדק כמס"כ הר"ש, ומבואר דכל הסדק חשיב כבא מן הכלי, ומשמע אף כשהסדק ממעלה למטה, ואיירי כשנשאר כשיעור רביעית מן הסדק ולמטה כמ"ס בצד"ה שער ד', ול"ע. (ידים ס"ג סק"ד).

כתב הרשב"א בסוגיין גבי מגופת חבית בשם תו' דמנ"ל להאריך כח גברא הרי בקידוש ידים ורגלים במקדש לא היה כח גברא, וכ"כ בתורת הבית שער ד' דבשלמא כלי אפשר למדוהו מקידוש ידים ורגלים שהיה מן הכיור אבל כח גברא מנלן, וועי"ש מס"כ בשם הראב"ד דגם ר' יוסי לא בעי כח גברא מעיקר הדין, הנה פשוט להו"ז ל' דבקידוש ידים ורגלים לא היה כח גברא, ואפשר דמהא לאמרינן זבחים י"ט ב' דנותן יד ימינו על רגל ימינו ויד שמאלו על רגל שמאלו ומקדש, מזה משמע להו"ל לא יתכן תו' כח גברא, שהרי אף אם יפתח ברזא צידו ומיד יניחנה ע"ג רגלו, כבר לא יספיק הכח ראשון לקידוש, ולא משמע דאחר נותן על ידיו, עי"ש בגמ' דרק לריצר"י מוקמינן דחזירו מסייעו, ועי' שם בתו' מהתורם את הדשן שהיה יחידי, וע"כ דלא בעי כח גברא, ומיהו בסמ"ג עשה כ"ז כתב דר"י ורצנן פליגי נמי בקידוש ידים ורגלים אם בעי כח גברא, ועי' באו"ז הלכות נטילת ידים סי' ס"א, ועי' בצד"ה שער ד'.

לכאורה בקידוש ידים ורגלים אין צריך שהמים יגיעו לכל ידיו ורגליו שהרי עומד על הרצפה בשעת קידוש כדאמר זבחים שם, ואין המים יכולים להגיע לכפות רגליו, וועי' בר"ש נגעים פ"ו מ"ח דכף הרגל חשיב בית הסתרים, ונראה דחליצה מעכבת שם כדין ביה"ס, עי' בכ"מ רפ"ו מטו"ל שכתב דלכל מילי חשיב כגלוי עי"ש, וכן כשמניח ידיו ע"ג רגליו לא נזכר שצריך להניחם ברפרוף שהמים יוכלו לבא בהם, וגם ברפרוף יהיו מקומות שלא

יגיעו המים, וע"כ דסגי בהכי שכן הוא מלות הקידוש, [שו"ר בתוספתא פ"א דמנחות דקתני נותן יד ימינו ע"ג רגל ימינו כו' משפסף ומרחיץ משפסף ומרחיץ, ולפ"ז שפיר מגיעין המים לכל המקומות, אבל בגמ' וזרמב"ם לא נזכר שמפסף, ולהסודרים דבעי כח גברא הרי במקום השפסף לאו כח גברא, ול"ע], ואם נטילת ידים סמכוהו לקידוש ידים ורגלים, א"כ יתכן דגם בנטילת ידים לא יצטרך שהמים יגיעו לכל מקום ומקום צידיו, וכל שנטל בדרך הנוטלין והגיעו המים לרוב שטח היד סגי, ויהיה ניחא בזה הא דאפשר שיטלו מרביעית ב' אנשים ראשונים ושניים דנמצא שמונה ידים ניטלים מרביעית, וכבר נתקשה בזה בזה"ל סי' ק"ס סי"ג דכילד יתכן הדבר, אבל ל"מ כן בפוסקים, [ולפמ"ס מן התוספתא הרי גם בקידוש ידים ורגלים צריך בכל מקום], ועי' משבצות סו"ס קס"ב, ובנתינת ט' קבין נמי נראה דסגי בראשו ורובו, וגם שם סתמא עומד על רגליו, אבל במשבצות שם לא כ"כ אלא דאף בט' קבין צריך שלא יסאר מקום פנוי מן המים עי"ס, ול"ע.

לרבנן דר' יוסי צפ"א ידיים מ"ה דמטה חצית על כדה ונוטל והקוף נוטל לידיים, נראה דלא בעי כלל כח נותן, רק לצריך שהמים יצאו מן הכלי, וכן מוכח מן התוספתא שזר"ס שם, והוצאה גם בת"ה שער ד', דהפקיע את המולייאר ונטל הימנו לידיים או שנטל מן הסילון שיס ב' כדי קבלת רביעית ידיו טהורות, והפקיע את המולייאר אין כאן כח נותן עכ"פ במה שיוצא שלא ברגע הראשון, [ואף ביוצא מיד יס מקום לדון דלא דמי לכח ראשון בסקיל בידקא דמיא סנהדרין ע"ז דהתם המים נסענים על הכותל שנוטל, משא"כ כאן דבעשיית סדק אינו נוטל מאומה, והרחבת הסדק היא תוצאה של הפעולה], וכן בנוטל מן הסילון היינו באריתא דללאי בכח שני, אלא דכיון דהסילון מקבל רביעית הרי תורת כלי עליו, ואף לאיסתלקו מעשה השופך, מ"מ המים יוצאין מן הכלי וכשרים לרבנן, ומבואר דא"כ כח נותן, וגם קוף אין

לחשוב ככה נותן, אלא כנעשה מאליו.

ו"ע ברמב"ם פ"ו מה' ברכות ה"ו שכתב שצריך שיבואו המים מכח נותן, ושם בהי"ג כתב בעובדא דארייתא דללאי דלא עלתה לו נטילה שהרי אין כאן נותן על ידיו, ולכאורה כיון דפסק כחכמים דר"י, ולדידהו תניא בתוספתא שאם הצינור מחזיק רביעית ידיו טהורות, א"כ אין הטעם משום חסרון נותן, אלא משום חסרון כלי, ובגמ' פירשו תר"י דאיידי דבעי למימר בסיפא במיקרב לגבי דוולא דכשר אף לר' יוסי דחשיב כח גברא, לכך נקט ברישא נמי אליבא דר"י דליכא כח גברא, אבל הרמב"ם דפסק כרבנן ולדידהו חשיב כה"ג כנטילה כשרה אם הסילון כלי, א"כ הרי אין כאן אלא חסרון כלי, ו"ע, ועי' ברש"א בתו"ה שתמה בעיקר מש"פ הרמב"ם דלריך כח נותן, כיון שפסק כת"ק דר"י, ועי' בבהגר"א סי' קנ"ט ס"י שכתב דשמא קיי"ל כת"ק דמתני' ולא כת"ק לתוספתא. (ידים ס"ג סק"ה).

בידים פ"א מ"ה מניח חבית בין צרכיו ונוטל, כל נוטל חשיב כח גברא אף לאחר שהטה את הכלי כל זמן שהיא צידו, ואף כשאינו מוסיף להטותה, וה"נ כשהחבית בין צרכיו דהיינו שמונחת על צרכיו והוא הטה אותה, הרי כל זמן שהיא על צרכיו חשיבא כח גברא, וז"ל הטור בסי' קנ"ט חבית שיש בה מים מניחה על צרכיו ומטה ונוטל ממנה לידיה דחשיב שפיר מכח גברא, והרש"א בתורת הבית שער ד' כתב לשון זה ואף לדברי ר' יוסי אם נתן את הכלי בין צרכיו או בין אילני ידיו ומנענע עד שנספכין המים מכחו שפיר דמי, נראה דהאי מנענע היינו מטה, ובהטיה אחת חשיב כל מה שנספך כח גברא, כיון שהכלי צידו, וא"ל שניענע כל פעם, ו"ע בלשון המ"א סי' קנ"ט ס"ק ט"ז שכתב דמנענע בצרכיו כל פעם שיאלו המים, ועוד דא"כ מאי למימרא הרי זה נטילה ממך, מה לי צידו מ"ל צרגלו, ועוד דא"כ מאי איריא בין צרכיו ובין אילני ידיו, הרי ע"ג קרקע נמי כל מה שיואל בשעת הטייתו יס לחשוב כח גברא, ור"י לא פליג אלא אם יכול ליטול

במים היוצאים לאחר הטייתו כל היום, כלשון הר"ש, וכבר העיר
בזה מרן זללה"ה צידים ס"ג סק"ו, ועי' בר"ש שכתב אבל מניח
חבית בין צרכיו שצרכיו מסייעין לשפוך הוי כח גברא, ומשמע נמי
ללא בעי נענוע בכל שפיכה. (ידים ס"ג סק"ו).

שם ואמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים,
יעוי' בבה"ל ר"ס קנ"ט דאף כלי המיוחד לזיתים לאינו נטהר
בכונס משקה, מ"מ מיפסיל לנטילה בכונס משקה, והיינו
דאשמועינן רבא, אבל בנפסל מתורת כלי נראה ללא אינטריך
לאשמועינן, דהא דבעינן כלי שמעינן שפיר ממתני' דידים פ"א
מ"ב ואין נותנין לידים אלא בכלי, ומה שהרמב"ם השמיט שיעורא
דכונס משקה, ולא פסל אלא כלים שנטהרו ע"י נקיבתן ל"ע.
(ידים ס"ג סק"ט ועי"ש).

שם ואמר רבא כלי שאין בו רביעית אין נוטלין ממנו לידים איני
כו' הא מחזיק אע"ג להיות ביה כו', יס' לעי' ולוקמא כגון שנטל ידו
מרבועית אבל נשאר מקום יבש במקלת היד, ועכשיו בא להוסיף
דבזה מכלי שאין בו רביעית יהא כשר, כיון דכבר נטל ידו
ברביעית וצריך רק להשלים מה שנשאר יבש, ומכלי שאינו מחזיק
רביעית יהא פסול, דכאילו אינו כלי דיינינן ליה, ולכאורה מוכח
מזה דאף כה"ג צריך שיהא בכלי רביעית, ומיהו י"ל דכה"ג לא
מתכשר אלא אי ידיים טהורות לחלאין, וכיון דהוא צעיא ללא
איפשיטא גיטין ט"ז א', לא צעינן לאוקמי לדרבא בהכי, ומיהו
במ"ב סי' קס"ב סק"ל כתב דבהפסק מועט לא מיבעיא לן
דטהורות לחלאין, ולפ"ז תו הו"מ לאוקמי לדרבא בהכי דכהאי
גוונא יהא כשר באין בו רביעית ולא באינו מחזיק רביעית, ומשמע
דאף בכהאי גוונא לא מתכשר אלא ביש בו רביעית, ברם עיקר
החילוק בין הפסק קטן לגדול אין לו מקור, ומה שהתירו בצרזא
אף שצריך להוציאה ולהכניסה, י"ל דהיינו לצד דמכשרינן לחלאין
בטופח ע"מ להטפוח כמ"ס בס"ג שם, א"נ בדאיכא מים כקליפת
הקום שמה לא מיבעיא ליה ופשיטא דטהורות ומיתוקמא בכהאי

גוונא, א"נ בעוד הראשונים נשפכים על ידו מכחו, הר"ז כאילו עדיין לא נפסק הקילוח, ויתכן לפרש כן בצרזא שסותם ופותח במהירות, ואולי גם כונת המ"צ בכהאי גוונא, והנה הנוטל משני כלים כאחת אינו ענין לידים טהורות לחלאין, דככלי אחד דמי, ולכאורה ה"ה בזה אחר זה אלא שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון, וה"נ בצרזא אם הקילוח חוזר בעוד הראשון צהילוכו על היד כלא הפסיק הראשון דמי, וז"ע. (ידיים ס"ג סק"ט).

שם הא אחד הא לתרי, הוה מאי לשנויי נמי צדד וכסנפחת הכלי צאמלע הנטילה, דמשום שאין צו רביעית לית לן צה, דהא אתחיל מרביעית, ומשום שאין מחזיק רביעית שפיר מיפסל, [אף כשעדיין תורת כלי עליו ושופך דרך הפחת], ועי' להלן לדעת הרמב"ן והרש"א אמנם מיתוקמא צהכי, וכן נמי הוה מאי לשנויי דנפ"מ צשניים לעולם הם צאין מכלי שאין צו רביעית, אלא דעדיפא משני דאף צמים ראשונים וצתחלת נטילה משכח"ל שא"ל רביעית כגון צשני שנוטל משיירי נטילה, והא ללא קאמר הא צראשון הא צשני, דניחא ליה למינקט כלישנא דמתני' לאחד אף לשנים. – לדעת הרמב"ן והרש"א דהא דלאחד אף לשנים, היינו רק צלא נפסק הקילוח, א"כ לא מיתוקמא הא דרצא אלא דנפ"מ צנפחת הכלי צאמלע הנטילה, דמשום אין צו רביעית ליתן לן צה, ומשום אין מחזיק רביעית נפסל, וכבר כ"כ הגרמ"צ צצאור מרדכי פ' אלו דברים אות כ"ג. (ידיים ס"ג סק"ט).

שם א"ל ר"ש לאמימר קפדיתו אמנא כו', יעוי' צתו' שהקשו אחזותא דמתני' היא, ויש לדקדק אמאי לא הקשו כן אמנא דנמי מתני' היא דאין נותנין לידים אלא בכלי, וי"ל דרש"י פירש קפדיתו אמנא שיהא כלי שלם, וזה אין מפורש צמשנה, ושמא יש לפרש קפדיתו אמנא שיחזיק רביעית וכדצבא, שו"ר שצ"כ צתר"י, ודומיא נמי דאשיעורא לא קפדינן דהיינו הא דרצא דכלי שאין צו רביעית אין נוטלין ממנו לידים. (ידיים ס"ג סק"ט).

שם אחזותא א"ל אין, א"ה, עי' מש"כ בידים ס"צ סק"א מנלן

דבעינן לנט"י מים שלא נשתנו מראיהו, ועי"ס בסק"ב דדין נשתנו וחזרו לברייתו.

סם אשיעורא לא קפדינן דתניא מי רביעית נותנין לידים לאחד ואפי' לשנים כו', משה"ק תו' להרי מפורס דלאחד בעי רביעית, יתכן לומר דס"ד דלכתחלה הוא דבעי רביעית לאחד, אבל דדיעבד כשר חאי רביעית לזה וחאי לזה, ומתפרס דדיעבד אפי' לשנים, ודחי דרק לשני שפיר דמי בפחות מרביעית משום שירי טהרה, א"נ שמא יס לפרס אשיעורא לא קפדינן שיהא רביעית ב"א, ומאי ליטול משני כלים כאחד כשביחד יס בהם רביעית, וע"ז מסקינן דרק בשירי טהרה שרינן פחות מרביעית, אבל בתחלה בעי רביעית, והיינו דאמרינן בתר הכי דר"י מנהר פקוד אתקין נטלא בת רביעתא ור"א אתקין כוזא בת רביעתא, לומר דהלכתא כרבא דבעי כלי המחזיק רביעית וסיהא בו רביעית, ולאפוקי מהאי ליסנא דאשיעורא לא קפדינן. (ידיס ס"ג סק"ט).

סם ולא היא שאני התם משום דקאתו משירי טהרה, יעוי' בלשון הרמב"ן והר"ן בחולין ק"ז ואע"פ שקרוצים דצריהם זל"ז מ"מ נראה ללאו לדבר אחד נתכוונו, דהרמב"ן לא מוקי להא דשירי טהרה דוקא בשנוטלים זה תחת זה, ומשום שנחסר מן הרביעית מה שנשאר על העליון, דלפ"ז לא היה צריך להזכיר כרצור קטן, וגם היה לו להזכיר דאירי שנוטלין זה תחת זה והתחתון הוא האחרון, וטעמו נראה משום דלא יתכן לומר דכלי שמחזיק רביעית נוטלין ממנו אע"פ שאין בו רביעית, על כונה שנוטל מרביעית לב' וג' זה תחת זה, דזה נקרא שנוטל מרביעית, וגם לא נקרא התחתון אחרון כדקרי ליה ר"י, אלא תחתון, ולכן פירס הרמב"ן דאירי זה בלד זה ובכרצור קטן שהקילוח דק ואינו אלא על יד אחת, ואח"כ עובר מיד ליד עם הקילוח, וכיון שלא הפסיק הקילוח שפיר חשיב שירי טהרה, ומסתבר דאירי שמתחלה קרבן זה לזה שיהיו דדין יד אחת לנגוע זה בזה, דאם יס הפסק אויר ביניהן אין כאן חיבור ניכוק כיון שנשפך לארץ ביניהן, ומיהו גם

כשאין הפסק אויר ביניהן, מ"מ כשפך על הראשון סתמא דמילתא נשפך קלת מן הראשון על הארץ, ומים אלו אין בהן חיבור ניכוח, ודוחק לומר דהררור היה כ"כ קטן שלא נשפך ממנו אלא כדי טופח להטפוח על היד, ול"ל דמ"מ הקילו בזה להחשב שיידי טהרה אף שאין חיבור שלם לרביעית.

אבל הר"ן פירש דאיידי נוטלין זה תחת זה, וחשבינן לתחתון כנוטל מפחות מרביעית כיון שנחסר מעט ע"י העליון והכשרו מדין שיידי טהרה, אע"ג דלשאר ג' דברים [שהביא הר"ן פ"ב מ"ג מן התוספתא], לא חיישינן בלא טעמא דשירים, מ"מ לענין רביעית שנחסר במליחות לריכין לטעמא דשיידי טהרה, ועי' בבאורי הגרמ"ב ז"ל אות כ"ז ולמש"כ נתיישב, ור"י קרי ליה לתחתון אחרון, ולכך לא הוה צריך להזכיר ררור קטן, דבכל נטילה כי אורחיה נמי נחשב התחתון כנוטל מפחות מרביעית.

והרשב"א בחידושיו משמע דמפרש כהרמב"ן, אבל בתורת הבית הקלר בשער ב' כתב פעמים שנים נוטלין מרביעית כיכל היה רביעית מים בכלי ופשוט אחד ידיו ליטול ואחר יולק על ידיו ובא שני ופשוט ידיו למטה ממנו וקלוח יורד על ידו של ראשון ולידו של שני שלמטה ממנו ידי שניהם טהורות אע"פ שנפחת השיעור כשהן מגיעין לידו של שני ידיו טהורות מפני שהן באין משיידי טהרה עכ"ל, הנה נקט כפי' הר"ן, דלדעת הרמב"ן קרוב הדבר דכה"ג לא אינטריך לדון שיידי טהרה, אלא כולם חשיבי כנוטלין מן הרביעית, וגם הו"ל לאשמועינן דגם בזה בלד זה משמשינן דדון שיידי טהרה, ושמא משום שאינו מאוי כ"כ בררור קטן ולריך שיהיו נוגעין זה בזה לכך השמיטו. (ידיס ס"א ס"ק י"ד ועי"ש בס"ק ט"ו).

שם ואמר רבא מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים, לפי' תו' נראה לאשמועינן דאע"פ שאין תחלת עשייתה לקבלה עי' כלים פ"ב מ"ג ה', אפ"ה ע"י תיקונה שתהא יושבת שלא מסומכת חשיבא כנעסית לקבלה, ונראה דסלון שהוא רר מכאן ומכאן ורחב

מן האמלע, דאין נוטלין ממנו, מפני שלא נעשה לקבלה כדתנן מקואות פ"ד מ"ג, וכן בכלים שם במ"ג אע"פ כפופין אע"פ מקבלין, והא דתניא בתוספתא שבר"ש סופ"א לידים דנטל מן הסילון שיש בו כדי קבלת רביעית ידיו טהורות, היינו בשחקק בו לקבל כרורות כדתנן במקואות שם בשל חרס רביעית, ועי' ברא"ש כלים פ"ג מ"ה דכיסוי כלי חרס אפי' יש לו תוך ויושב שלא מסומך טהור מפני שלא חשיב תוך ידיה כיון שאינו עשוי אלא לשמש כיסוי, ולפ"ז נמי אין נוטלין ממנו, ולפ"ז אשמועינן דדוקא מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה אבל אם עשויה מתחלתה שיושבת שלא מסומכת אין נוטלין ממנה, כיון שלא נעשית לקבלה, אבל בב"י סי' קנ"ט נקט בפשיטות דמגופת החבית שמקבלת רביעית כשיושבת שלא מסומכת דנוטלין ממנה לידים, ועי' במ"א שם סק"ד, ובמ"ב שם, ול"ע, ובה"א שער שלישי כתב ב' הפירושים אם משום שלא נעשו לקבלה או משום שאין יושבין שלא מסומכים, ובק"ר כתב דכלי שאינו יושב שלא מסומך פסול עד שיהא יושב שלא מסומך וסיים כיכל מגופה שאינה יושבת שלא מסומכת והתקינה לשבת שלא בסמיכה דכשרה, ולא הזכיר דין מגופה שיושבת שלא מסומכת, אח"כ ראיתי בספר מרן זללה"ה לידים סימן ה' שכבר האריך בזה. (ידים ס"ג סק"ט).

שם שם וקופה אע"פ שמקבלין אין נוטלין מהן לידים, נראה דה"ה שקיות ניילון, ואע"ג דרש"י פירש הטעם שאין מלאכתן למים דרובן אין מקבלים מים, שקיות ניילון נמי אין מלאכתן למים, אע"פ שמקבלים מים, וגם נראה דלא אינטריך לאשמועינן בשם וקופה אלא כשתיקנו שיהיו יושבים שלא מסומכים.

שם איבעיא להו מהו לאכול במפה מי חיישינן דילמא נגע או לא, כשתיקנו נטילת ידים לחולין לאכילת נהמא, לכאורה היתה התקנה לאסור אכילה ללא ענין בנגיעה, דהא אין שני עושה שלישי בחולין, [ומיהו עיקר הטעם משום דילמא נגע באוכלין בידים המסואבות], ולפ"ז היה לחם בפיו ונטמאו ידיו אסור לבלוע עד

שיטלם, כמ"ס צמ"א סי' קס"ד סק"ז, ולפ"ז גם בתרומה אף
 לאחר שהתירו מפה לאוכלי תרומה, מ"מ י"ל דנטמאו ידיו
 כשאוכלין בפיו אסור לצלען עד שיטול, דגם בתרומה גזרו איסור
 אכילה וגם בפירי, וכן רהיטת המשנה בזכורים לתרומה וזכורים
 טעונין נטילת ידים ומוקמינן לה חגיגה י"ח ב' בפירי, משמע דדין
 הוא לזריכים נטילת ידים, ולא רק לידים שניות וממילא פוסלין
 את התרומה בנגיעתן, ואע"ג דדעת הרמב"ם בפ"ב מאבות
 הטומאות הי"ג בפירות שלא הוכשרו מותר לאכלן בתרומה בלא
 נטילת ידים, ועי' מש"כ בזה חגיגה כ"ד ב', היינו דפירות אלו לא
 תיקנו, אבל בפירות שתיקנו הרי הם באיסור אכילה, וכדאסרינן
 לאוכל מחמת מאכיל, וכן במגריפה כמ"ס הרמב"ם פ"ו מה'
 ברכות הי"ח, ולפ"ז צריך לפרש הא דמיבעיא לן מהו לאכול
 במפה, דהיינו כשעטף שתי ידיו במפה, אי דיינינן ליה השתא
 כאדם שאין לו ידים דשרי לאכול, או דחיישינן דילמא נגע, אבל
 כשידיו מגולין אלא שצא ליטול האוכל במפה פשיטא דאסור,
 דהיינו כמו במגריפה וכיו"ב, וכבר נתקשו אחרונים ז"ל צמ"א סי'
 קס"ג שהסוה דין אכילה בכף למפה, וומיהו צמב"ם פ"ח מאה"ט
 ה"ח משמע דאיסור אכילה לתרומה אינו אלא משום שפוסלה
 בידיו, עי"ש]. (ידים ס"ג סק"י).

שם נוטלו במפה כו', רש"י בסוכה כ"ו ב' פירש משום נקיות, ותו'
 שם פירשו משום שאכל על טהרת תרומה וידים שניות, והנה לשני
 הטעמים לא היה צריך אלא ליטול את האוכל במפה, ולא לעטוף
 ידיו במפה, ומ"מ שפיר דייקנן דמשמע דכביצה לא הוא סגי ליה
 אף אם יעטוף שתי ידיו במפה, דפשיטא דמתני' משמע דאחי
 לאשמועינן דבשום גוונא דמפה לא הוא סגי, ורש"י בסוכה שם פי'
 נוטלו במפה שדרך ידיו במפה], ומ"מ אין לדבר הכרע ויתכן גם
 לפרש דהא כביצה לא סגי בנטילה במפה אבל כרך ידיו שפיר דמי,
 ואנו זריכים לזה לפי מה דנקטו תו' בסוגיין דכהנים הותרה להם
 מפה בכל אכילה, ולאציי ור"י בסוכה שם דכביצה נמי לא בעי

סוכה, דלפ"ז לא מסתבר לנקט פחות מכביצה רק משום ברכה, ולמש"כ יתפרש גם משום דכביצה לא סגי בנטילה במפה, אלא צריך שיעטוף ידיו. (ידיים ס"ג סק"י).

תוד"ה דלא ואם אדם נוטל ידו אחת כו', נתבאר בחו"צ ידיים ס"א סק"צ י"א י"ב.

בא"ד ואם הדיח בהן ידיו כו', עי' מש"כ בחו"צ ידיים ס"ב סק"ה. ק"ז ב' בצללי חמתות, נראה דבא לומר דלא יתכן דעתם קצרה, דצללי חמתות גריעי מידים. (ידיים ס"ג סק"י).

סם אשתמיטתיה הא דאמר רתב"א אמר שמואל התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות כו', פרש"י דכהנים זריזין הם ולא חיישינן דילמא נגע, וקצת משמע כן מהא דמסיק דר"א ור"א כהנים הוו, והיינו לומר דלכך אכלו במפה אפי' חולין, כיון דזריזים הם, וכן בתו' בסוגיין נקטו דלפ"ז כהנים גם בחולין שרי להו לאכול במפה, והא דלא התירו לאוכלי טהרות היינו ישראלים האוכלים על טהרת תרומה או קודש, וציומא ע"ט ב' נקטו דרק בתרומה התירו, ולפ"ז לא התירו לאוכלי טהרות היינו גם לכהנים האוכלים על טהרת תרומה, ויש לפרש הא דאמרינן דר"א ור"א כהנים הוו, דהיינו לומר דתרומה הוו אכלי.

והרמב"ם בפ"ח מאה"ט ה"ט כתב לט' אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילת ידיים ואין חוששין שמה יגע אצל לא יעשה כן בחולין שנעשו על טהרת הקודש או על טהרת תרומה גזירה שמה יגע לפי שאינו מקפיד עליהן, ויתכן לפרש דה"ק דתרומה שנפסלת בנגיעתו ואזלא לשריפה הרי לעולם הוא נזהר מליגע בה, והלכך אם לט' ידיו במפה שרינן ליה לאכול, משא"כ בחולין שנעשו על טהרת הקודש או תרומה, כיון דאם נטמאים שפיר אכיל להו בימי טומאתו, וכ"נ פשוט, ודלא כמ"ש במקדש דוד טהרות סימן מ' בדעת הרמב"ם, עי' מהרש"א במהדו"ב לעיל ל"ד בסופו, ובספר מרן זללה"ה טהרות ס"ו סק"ה ד"ה ומה, הלכך אינו מקפיד על נגיעתו, ולכך אסרינן לו לאכול ע"י מפה דחיישינן שמה נגע.

ומש"פ הרמב"ם זצ"ל מה' ברכות הי"ח דגם בחולין שרי לאכול
במפה, כריך לפרס דהיינו משום דכל מה שגזרו נטילת ידים בחולין
הוא משום סרך תרומה כדאמר לעיל ק"ו א', והלכך כיון
דבתרומה שרי במפה אין להחמיר בחולין טפי מזה, והא דשמואל
שאל לרב עדדין כדין פירס זכ"מ דבחולין שנעשו על טהרת
תרומה הוי מעשה, אבל קשה דמסקינן דר"א ור"א כהנים הוו,
למאי איצטריך לה, הלכא למאי דמסקינן דהתירו מפה לאוכלי
תרומה שרינן נמי לחולין לדעת הרמב"ם, ומיהו הערוני די"ל
דנקטו כן בגמ' כי היכי דלא ליהוי הכרח דגם בחולין שרי, אבל
לקושטא דמילתא י"ל דאף לחולין שרי, אם משום דלא עדיפי
מתרומה, אם משום דכיון דלא איפשיטא בעיין נקטינן לקולא
ול"ע.

באו"ז הקשה אמאי לא פשטינן מעובדא דר"ע עירובין כ"א ב'
דלא טעם כלום עד שנטל ידיו, אף שהיה קרוב לפיקוח נפש,
ואמאי לא כרך ידיו במפה, ונראה דע"כ מחמיר על עצמו היה,
כמ"ס תו' שם, דהא הוי מצי למיכל פחות מכביצה, ואפ"ה לא
טעם כלום, וכן נמי הרי לנטילת ידים עד ד' מילין.

וא"ת אמאי לא פשטינן דלא שרינן במפה מהא דאר"ל לקמן קכ"ב
ב' ובפסחים מ"ו א' דלנטילת ידים ד' מילין, ואם איתא דשרי
במפה, אמאי שרינן בלא מפה אפי' בדאיכא טפי מד' מילין, וי"ל
דלא עדיפא מדשמואל דקאמר בהדיא דלא התירו מפה אלא
לאוכלי תרומה, אבל לדעת הרמב"ם דאמנס שרי קשה, ולא
משמע לומר דשיעורא דד' מילין בגברא ערטילאי, והיה אפשר
לפרס דלנטילת ידים לתפלה קאמר, ותפלה דקאמר היינו
לביהכנ"ס וכמו שפרש"י, אבל הרמב"ם זצ"ל מה' תפלה ה"ב
העתיק דין זה לענין נטילת ידים לתפלה, וכיון דתפלה היינו
נטילת ידים לתפלה, א"כ נטילת ידים ע"כ לסעודה קאמר, ול"ל
דנפרס לנטילת ידים באוכל על טהרת תרומה, [ודומיא דגבול],
ולכך נמי לא הביא הרמב"ם הך דינא משום שאינו מלוי.

בצ"י סי' קס"ג הביא בשם הערוך דבליכא מים עד ד' מילין אוכל בצלחי חממות, ונראה דמכל הנהגה הראוי' קאמר, אבל מדינא דגמ' כיון דלא שרינן במפה, הרי כשהתירו ד' מילין התירו כדין מחנה בלא נטילת ידיים לגמרי, ועי' בבהגר"א שם שכתב דדעת כל הפוסקים דשרי בלא מפה נמי, ורק הערוך הזכיר מפה, ובשו"ע סתם כוותיה, ונראה דהוא משום לירוף דעת הרמב"ם דלעולם שרי במפה.

בבה"ל שם כתב דבהולך בגמלא פרחא אין משערין אלא ד' מילין כהילוך אדם בינוני, וזה אמנם פשוט, אבל יש מקום לדון דלא שיערו ד' מילין אלא עם טורח ההליכה, וכן בחזרה בטורח מיל, אבל כשעתידים להגיע לו מים בלא טורח, י"ל דבזה ליתא לשיעורא דד' מילין, ואריך להמתין אפי' יותר משיעור ד' מילין, ותלוי לפי מעורו, ור"ע. (ידיים ס"ג סק"י).

שם איבעיא להו אוכל מחמת מאכיל כריך נטילת ידיים או לא, הך בעיא מיתוקמא שפיר בין אם התירו מפה ובין אם לא התירו, וקמיבעיא ליה בין באוכלי תרומה ובין באוכלין טהרות, די"ל דמפה עדיפא שידיו מכוסות, וי"ל דמאכיל עדיף שאינו עוסק באוכלין, וכן נמי אף למש"כ המ"א סי' קס"ד סק"ז דמי שנטמא ידיו כשאוכלין בפיו אסור לבלוע עד שיטול, היינו משום שאכל בעצמו, אבל כשמאכילין אותו י"ל דשרי. (ידיים ס"ג סק"ק י"א). – א"ה, עי' מש"כ בחו"ב חגיגה כ"ד ב' אם חייבו אוכל מחמת מאכיל רק באכילת פת, ומשום דסעודה קבועה היא וחיישין שמה יגע בידיו, אבל באכילת פירות לתרומה או קודש וכש"כ טיבולו במשקה, לאכילתו עראי, שרי לאכלן בכוס או במזלג בלא נטילה, ועי"ש עוד בדעת הרמב"ם בפ"ו מהלכות ברכות הי"ח.

שם לאו משום דזהיר ולא נגע בו' מ"מ הא קאמר אה"כ יודע שנטל ידיו וכו', לכאורה כיון דכד אמרינן לאו משום דזהיר ולא נגע פשטין לאוכל מחמת מאכיל א"צ נטילת ידיים וכמו שפרש"י, דאל"כ לא מהגי זהיר, א"כ שפיר י"ל דהא דקתני אה"כ יודע

שנטל ידיו הוא מקום ללא זהיר ולאו רב המנונא הוא, ולעולם אוכל מחמת מאכיל א"ל נטילת ידים, והיינו נמי דקתני לאיסורא על המאכיל ולא קתני על האוכל, וי"ל דהא דאמרין אי לאו רב המנונא את כו', אינו אלא הנהגת סלסול ולא מן הדין, וכיון דברייתא דינא קתני לא יתן אדם פרוסה לפיו של שמש כו', ש"מ דאוכל מחמת מאכיל צריך נטילת ידים, ולמאי דדחי שאני שמש דטריד, נתחדשה הלכה מיוחדת בשמש לאסור מן הדין על המאכיל, וה"ה דהוא עצמו נמי אסור לו לאכול בלא נטילת ידים ואפי' יתן עכו"ם לתוך פיו, אף אי בעלמא אוכל מחמת מאכיל א"ל נטילת ידים. (ידים ס"ג ס"ק י"א).

שם ת"ש דאמר ר"ז א"ר לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של שמש אלא כ"כ יודע בו שנטל ידיו, האי ליסנא משמע דבספק אין לו ליתן, וליסנא דברייתא בסמוך והשמך שלא נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו, משמע דרק בידוע שלא נטל אסור, ומסתברא דהכל לפי הענין, ולמאי דמסקינן דכל אוכל מחמת מאכיל צריך נטילת ידים, ין לשאל מ"ש דנקט לה גבי שמש דטריד, ואפשר דסתמא דמילתא כשנותן לתוך פיו של שמש, הוא בזמן שידיו עסוקים ואינו יכול ליתן לו לידו, וס"ד דכה"ג עדיף דליכא למיחש דילמא נגע קמ"ל, א"נ נקט בשמש שהדבר בזהו.

הא דלא מיייתינן למיפשוט אוכל מחמת מאכיל מברייתא דלקמן דשמך שלא נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו, י"ל דאי מהתם הו"א דטעמא מקום שלא יארע דבר קלקלה בסעודה, דומיא דאידך שבברייתא שלא יתן אדם פרוסה לשמש, ומש"כ מהרש"א לפרש שהשמך לא יתן לתוך פיו של אחד המסובים, לא משמע כן, וגם למאי דמסקינן דמאכיל א"ל נטילת ידים, לא משתמיט לומר דשמך שאני, גם בלא"ה אין כאן קושיא אם מימרא דר"ז א"ר היה שגור טפי, ועי' רש"ש, ולפמש"כ מהרש"א בזה דמיייתינן למימרא דר"פ דרב ור"י לא פליגי, הוא מקום דאם אין צריך לצרף על כל פרוסה, אפשר לפרש דלכך אסור ליתן לתוך פיו דיחשוב אח"כ

שהוא כבר באמצע סעודה ויטול פת בידו ויאכל, ולא דמי לכל אוכל מחמת מאכיל שקצעו כן בתחלת הסעודה שיהא אוכל מחמת מאכיל, לפ"ז י"ל דבזרייתא איכא למימר דאיידי דלאיכא אדם חשוב ויש חשך שאח"כ יטול פרוסה בידו בלא נטילת ידים, משא"כ זהא דרב מתפרש דגם לר"י דמצריך על כל פרוסה מ"מ אסור ליתן לתוך פיו.

בעיקר תירוץ דהמהרש"א ז"ע דרהיטת הדברים דאף אם מצריך על כל פרוסה, מ"מ א"צ נטילת ידים לכל פרוסה, וכל שנטל ידיו בתחלה שפיר אוכל כל הסעודה, דאע"ג דחשיב היסח הדעת לענין ברכת המוציא מ"מ לא חשיב היסח הדעת משמירת ידיו, ולפ"ז גם אם צריך לצרף על כל פרוסה י"ל דמ"מ אסור ליתן לתוך פיו שיחשוב שכבר נטל ידיו והוא באמצע סעודה ויבא לאכול בידיו בלא נטילת ידים, וכמו דחיישינן אם א"צ לצרף על כל פרוסה.

יש לעי' אי פחות מכביצה א"צ נטילת ידים עי' שו"ע סי' קנ"ח ס"ז ג', א"כ למ"ד צריך לצרף על כל פרוסה ופרוסה, איך מטריפין הפרוסות לחייב עליהם נטילה, הרי פרוסה אחת שנותן לתוך פיו סתמא אין זה כביצה, שאין אדם נותן כביצה צבת אחת לתוך פיו עי' סי' תע"ה, ואפשר לומר דאף שצריך לצרף על כל פרוסה מ"מ מטריפין הם לכביצה, ואם נימא דאין מטריפין א"כ אם צריך לצרף על כל פרוסה, מותר לתת פרוסה לתוך פיו, ויש לומר דלכך הביאו הא דר"פ לומר דגם לר' יוחנן זימנין דא"צ לצרף על כל פרוסה, ושפיר אמרינן גם לדידיה דלא יתן פרוסה לפיו של השמש, וזהו ע"כ ז"ל כן דהא בזרייתא דבסמוך תניא שלא יתן פרוסה לתוך פיו של השמש, וע"כ לפרושה אליבא דר' יוחנן].

שם איבעיא להו מאכיל צריך נטילת ידים או א"צ כו', לכאורה היה נראה דלא מיבעיא ליה אלא כשהאוכל הוא בר חיובא, ומספקא לן לדון את המאכיל כשותף, וכעין שנים שעשאווהו, אבל כשהאוכל עכו"ם או חס"ו לית לן לדון למאכיל אלא כנוגע, אבל

מהא דבעי למיפסג מהא דאשה מדיחה ידה צמיס ונותנת פת לצנה קטן, משמע דאף צמאכיל ללאו צר חיובא ס"ד לחייבו, וכן עובדא דשמואל משמע שהיה צקטן שרריך להאכילו, ומ"מ מאכיל לעכו"ס י"ל דצמאכיל לצנהמה דמי, וצ"ע. (ידיס ס"ג ס"ק י"א).

סס איבעיא להו מאכיל צריך נטילת ידיס כו', אס הטעס משוס דחייסינן שמה יאכל, ניחא הא דפסטינן מהא דמדיחה אשה ידה אחת ונותנת פת לצנה קטן, דאף שהוא קטן ופטור מנטילה, מ"מ המאכיל אפסר דחייב צנטילה, אצל אס הטעס משוס אטו האוכל לכאורה צמאכיל לקטן אין טעס לחייב.

סס וגזרו עליו שיאכיל צשתי ידיו, יס לעי' מ"ט, וי"ל דאין כאן הוספת קולא צאיסור, דאס מאכיל צשתי ידיו שרי לכתחלה לרחוץ שניהס, וגזרו עליו שיאכיל צשתי ידיו, וממילא יהיה מותר לרחוץ שתיהן.

והנה משמע דמותר להאכיל לקטן צידיס, ואע"פ שיכול ליטול בעצמו, ואף צגדול קצת דליכא סכנה, ואף דיכול להאכילו פחות מכשיעור, ויס לעי' אמאי אין כאן משוס לא תאכילוס, וי"ל דלא מרצינן מלא תאכילוס אלא דצריס ששוין צקטן צצגדול, אצל עינוי צמידי דרצייתיה דתינוק כדאמר יומא ע"ח צ', שהפסדו לקטן גדול יותר מלגדול, לא מרצינן מלא תאכילוס, וכיון שהקטן אינו מאווה שרי להאכילו.

סס א"ל לא מיסתייה דלא גמיר מימחא נמי מחי, נראה דצא לומר דגס אס היה הדין דצריך המאכיל ליטול, מ"מ לא הו"ל למימחי לשמואל דהוי סצר דהמאכיל א"ל ליטול.

ק"ח א' הא אמר מצר"א איזורו מוכיח עליו, מש"פ רס"י דצשעת כיבוס הוא משתמש צאזורו ומזה מוכח שאין לו אלא חלוק אחד, צ"ע דהא צסתמא אשתו מכבסת כדתנן כתובות נ"ט צ', וגס לא מלאנו דחייב לכבס בעצמו, ושאסור לו לשאול חלוק מחצירו צשעת כיבוס, וכצר העיר צזה צצ"י סי' תקל"ד, גס הדצר קשה שיתעטף צחלוקו מיד לאחר כיבוסו ולא ימתין עד שיתנגב, וזה

דבר שצריך שהייה והדבר רחוק שישהה על יד הגהר כ"כ, ורש"י פירש דמכבס הבגד עם האזור שאין לו בגד אחר להעביר האזור עליו, וזה שפיר מינכר בכל כובס, אבל גם בזה לא נזכר בגמ' שיהא חייב לכבסו עם אזורו, ולכאורה אם מי שנדר ונשאל אמרינן דמיפרסמא מילתא ורשאי לכבס, הרי אדם שאין לו אלא חלוק אחד גם קרוב להיות מפורסם שרואין אותו תמיד באותו חלוק, וגם שהוא עני, ולפ"ז יתכן לפרש דאזורו מוכיח עליו לאו דוקא בכיבוס זה שצמועד אלא שכבר נתפרסם ע"י כיבוסו תמיד כשאזורו בצגדו שאין לו אלא חלוק אחד, ולפי שהדבר קרוב להיות מפורסם גם בלא"ה הרי סגי בזה שלפעמים אזורו מוכיח עליו להתיר לו לכבס, ולפ"ז יש מקום לומר דגם כהיום שאין לנו סימן דאזורו מוכיח עליו כמ"ס תו' תענית כ"ט ז' מ"מ גם מיפרסמא מילתא דחלוק אחד ללא שכיחי אינסי כי האי, שהם עניים כולי האי שהם תמיד באותו חלוק, וזה מיישב מה שהפוסקים השמיטו תנאי זה וכמו שהאריך בזה בצ"י סי' תקל"ד, וכעין זה כתב הלבוש שם עי"ש. (מו"ק י"ד א').

שם אמר אב"י טעמו ולא ממסו בעלמא דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן דחדוש הוא כו', בתו' נקטו דאב"י ר"ל דע"כ ראוי למילף טעם כעיקר מבשר בחלב, דאי חדוש הוא נימא אע"ג דליכא נותן טעם, אבל ז"ע דהא ודאי קושטא הוא דבשר בחלב חידוש הוא כדמסיק פסחים מ"ד ז' ור"ע נמי בשר בחלב ודאי חידוש הוא, ולא קאי הא דס"ד למילף טעם כעיקר מבשר בחלב, וכן בנזיר ל"ז א', ועוד נראה דאף בלא טעמא דבשר בחלב חידוש הוא נמי ליכא למילף מבשר בחלב לשאר איסורין, דשאני בשר בחלב דעיקר איסורו בכך, ושפיר שייך למיהב איסורים בטעמא לחוד, וכמו דשייך לאסור אף בדליכא טעמא, כדפריך אב"י, אף דשרי בכל איסורים, וכל הגידון בדברים שהתורה אסרה ממסן אם גם אסרה טעמן בלא ממסן, אבל בשר בחלב שהחלב והבשר בפני עצמן לא נאסרו ורק תערובתן ע"י ביסול

אסרה תורה, ליכא למילף מזה לטעם כעיקר, והא דבגמ' אמרו טעמא דחידוש הוא משום דקושטא ועדיפא הוא דחזינו לטעמא סע"י כבישה אף בצקר בחלב שרי, וע"כ גזירת הכתוב הוא בטעמא דע"י ביסול, ועוד דהא אשכחן דינים בטעמא, ביסול קדשים בכלי חרס ובכלי נחושת, וכן בחטאת, ומה בכך דגם בצקר בחלב החשיבה תורה את הטעם לאסור, ואיך אפשר למילף מזה לכל איסורים שמאלנו רק שממשן נאסר, דגם טעמם יהא אסור.

ולו"ד ז"ל נראה דאביי ה"ק דע"כ איכא שום ילפותא לטעמא בלא ממסא אם ממשרת או מגיעולי נכרים או שאר ילפותא, והלכך כיון דאשכחן דטעמא כעיקר לכך מוקמינן לאיסורא דבצר בחלב נמי רק דלאיכא טעמא, אבל אם טעם כעיקר בעלמא דרבנן, ראוי לפרש דבצר בחלב אסרה תורה אף בליכא טעמא, דהא חדוש הוא, ומנלן למיתלי בטעמא, ורצא דחי דדרך ביסול אסרה תורה והיינו באיכא טעמא.

ומבואר מסוגיין דדין טעם כעיקר יס' בו מקום לדון אם הוא דאורייתא או רק דרבנן, וע"כ דברייתא דמשרת פסחים מ"ד ב' ושאר ילפותות דהתם אינם מוכרעים. (סי"ג ס"ק י"ח, ועי"ש בס"ק ז' י"ג כ"ב).

ק"ח ב' וסבר רב גדי אסרה תורה כו', יס' לעי' מאי קשיא ליה הרי שפיר י"ל דלוקה משום טעם כעיקר, דלאחר שנאסר הבצר הרי הוא נותן טעם בחלב, ואם נתן טעם של חצי זית הרי דין הוא דילקה לכו"ע דבכה"ג לכו"ע מאטרפין לכזית וכמש"כ בסומן י"ג סק"ה, ואפשר לומר דחצי זית בצר אינו נותן טעם כחצי זית בעין, ואנן בעינן טעם חצי זית וכמשנ"ת שם, אבל א"כ אכתי החלב אסור כדין חצי שיעור, ואיך אמרינן גדי אסרה תורה ולא חלב, הרי לעולם גם החלב אסור כדין חצי שיעור מיהא אלא דכיון דאמרינן גדי אסרה תורה ולא חלב הרי בכלל זה שהחלב אינו נאסר גם ע"י פליטת הבצר לאחר שנאסר, והטעם פשוט דכד אמרינן גדי אסרה תורה ולא חלב הרי הכונה שלא אסרה תורה

אלא אכילת הבשר בטעם חלב, והיינו שהבשר עיקר ורוב וטעם חלב מעורב בו, אבל טעם בשר שנתערב בחלב אינו נאסר, וא"כ אף הטעם שהבשר פולט לאחר שכבר בלע מן החלב, נמי הותר בתוך החלב כדין אפסר לסוחטו, לטעם בשר שבחלב לא אסרה תורה, [נ"ב, שו"ר בר"ן בסוגיא דאפסר לסוחטו שהביא כן בשם הרמב"ן והס' ע"ז עי"ש], ומש"כ תו' בד"ה גדי לבשר מרובה וחלב מועט גם החלב נאסר, היינו כשמרובה טעם ושמנונית הבשר שבחלב מטעם החלב עצמו, והר"ז נידון כבשר שיש בו טעם חלב, דדינו כגדי, ומיהו בתוד"ה אמאי ל"מ כן, ועי' בספר מרן זללה"ה לטב"י ס"ג סק"ה. (סי"ג סק"ה מתוה"ד).

ס' וביאזה ביסול אמרו בבבלי שאלוהי אוכלין אותו מחמת בישולו, לכאורה זה דין כללי בכל הלכות בשר בחלב, לרריך ביסול בשיעור שיהא ראוי לאכילה, ויש לדקדק מ"ט שנאו התנא כאן, ואפסר לבקש שיעור בחלב הרי מיד שיגיע החלב ליד סולדת כבד בולע מן הבשר והחלב כבד נעשה כמבושל, דמקלי הביסול הוא, והלכך אף שהבשר עדיין אינו ראוי לאכילה כבד נתחייב, אבל בכאן שהחלב הוא חלי זית ואי אפסר לחייב על בישולו אלא לבירוף הבשר אינו חייב עד שהבשר יהא ראוי לאכילה מחמת הביסול. – ואפסר לבשר מבוסל בפני עצמו וחלב מבוסל בפני עצמו דיתחייב על בישולם ביחד משהגיעו ליד סולדת.

בבבלי הבית ובמשמרת הבית בית ד' שער ד' וכן בתשובות הרשב"א סי' תק"ג ובריטב"א שלהי ע"ז ובחולין ק"ח הביאו דברי הרמב"ן לחדש דאין כלי חוזר ובוטל ממנו ההגעלה, והרשב"א כתב מה שקשה לחדש כן, והנה מה שהביאם ז"ל לחידוש הזה הוא משום דנראה דוחק לפרש להגעלה דקרא היינו לבטל הטעם הבלוע בששים, לתעבירו במים משמע במים כל דהו, [ובריטב"א שם כתב משום דמשמע דאף כלי גדול אפסר להגעיל אף שלא ניתן להכניסו לכלי אחר, ואין מובן כ"כ מה המשמעות לזה], ול"ע למה לא פירשו רבותנו ז"ל לטעם שנבלע בכלי וחוזר ויואל ומתערב במים

וחוזר ונבלע בכלי, כבר נקלס ונפגם ושוב אינו אוסר, והרי איכא למ"ד לאף קדרה בת יומא א"א ללא פגמה פורתא, ונ"ט בר נ"ט כי האי ודאי קלוש טפי טובא, [ויתכן גם למכאן סמכו חכמים לקולות דנ"ט בר נ"ט], והדבר לריך רב, שו"ר בחדושי הרמב"ן הגדמ"ח חולין ק"ח שכבר כתב כן, ומ"מ כתב לקיים נמי שאין הכלי חוזר ונבלע ממנו ההגעלה, ושם גם פירש כונתו במה שנסתייע מהא דזבחים ל"ו ב' דבמים ולא ביין שנתקשה בזה הרשב"א בתשובה שם ובמשמרת הבית עי"ש, ונתפרש בסיומן י"ד ס"ק י"ג.

ברמב"ן כאן מבואר דקים ליה לאין הגעלה אלא במים ולא בשאר משקין, והוכיח מזה לאין הגעלה סתם ביטול בששים, אלא הוא ענין מחודש שפולט ואינו נבלע, ואף בליכא ששים, ונתקשה מהא דמבואר בזבחים ל"ו דבתרומה אפשר גם ביין, וכתב לדחות דשם רק יין, או שם לענין שטיפה בלונן נאמר, או דרבא פליג [לפי גירסתו דלאו רבא קאמר לה], עי"ש, ונ"ע למה הוצרך ז"ל לדוחקים הללו, ואמאי לא פירש דמהני הגעלה ביין בדאיכא ששים, או בדטעים קפילא, שהרי לא הזכירו בגמ' אלא דבדקדשים בעי דוקא מים משא"כ בתרומה דאפשר גם ביין, אבל לא פירשו באיזה אופן, וספיר מיתוקמא בדאיכא ששים, וכיו"ב, [הא דכל יום נעשה גיעול לחזירו, דמי למים כיון שהוא ממש כנבלעו כד פולטו]. (סי"ד ס"ק י"ב י"ג).

ק"ט א' מתני' הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו, הגדון בחלב המוצלע בדפנות הכחל כדאמרינן לקמן ב' זה אין כנוס במעיו וכמו שפרש"י שם, ויש בזה חידוש דאסור מדרבנן לכתחילה, ושמעיל קריעה, ולענין דיעבד תלוי בתרי ליסני דגמ' אם אינו עובר עליו ואסור, או אינו עובר עליו ומותר, אבל אם היה שם חלב כנוס בעין נראה דלכו"ע אינו עובר עליו ואסור, דמדרבנן חלב שחוטא אסור, ואף שלא ילא לחוץ, מ"מ כיון שהוא בעין מסתבר דדינו כחלב שחוטא.

שם הלב קורעו ומוציא את דמו לב קרעו אינו עובר עליו, נראה דמתפרש דם בעין שבחלל הלב, והא דמוקמינן לה בכריתות כ"ב א' דאירי בלב עוף שאין בו כזית אין הכונה דמתניתין אתי לאשמועינן דשיעור אכילת דם בכזית, דאם כן מאי שייטיה הבא, בכריתות הוי ליה למיתנייה, ועוד דאיך סמך התנא שנבין דאירי בלב עוף שאין בו כזית, ועוד דפשיטא דאכילה דדם ככל אכילות שבחלל דשיעורן בכזית, אלא מתניתין אשמועינן דדם הכלול שבלב יש גם דם האזרים ועל דם האזרים אין חייבין, ופירש רב בכריתות שם דאירי בלב של עוף שאין כזית דם הנפש שבחלל הלב, והלכך אפי' אירע שהיה שם כזית דם הוא פטור, לפי שאינו דם הנפש, כמ"ס בלח"מ פ"ו ממ"א ה"ו בשם מהרל"ב, ומתפרש אינו עובר עליו להתחייב כרת, אבל לאו זימנין דמסקחת לה שיש בו כזית ולוקה, אבל בזהמה שיש דם הנפש שבלב כזית שפיר עובר עליו אע"פ שיש שם גם דם האזרים.

ומיהו פשטא דמילתא הוא דבלב עוף ליכא כזית אף לא בצירוף דם האיזרים, ולפיכך פרש"י לקמן ב' וכן בתו' כריתות שם דהא דקתני אינו עובר עליו אבל איסורא איכא, הוא משום דחלי שיעור אסור, ומתפרשא מתניתין אינו עובר עליו משום דליכא כזית מדם הנפש, הא איסורא איכא אפי' בליכא כזית גם לא בצירוף דם האיזרים.

ועי' צרי"ף דגירסתו בכריתות שם כי קאמר רב דם דגופיה, ר"ל דם הנפש שבחלל הלב ודאתי ליה מעלמא היינו דם האזרים, וניחא לפי זה הא דפרכינן התם מעלמא מהיכא אתי ליה, והיינו מהיכא אתי דם האיזרים לתוך חלל הלב, אבל לגירסא דידן דאתי ליה מעלמא היינו דם הנפש לא שייך למיפרך מהיכא אתי ליה דפשיטא דאיכא דם הנפש בחלל הלב.

ונראה דבאכל רק כזית הרי גם בלב בזהמה פטור מכרת, לכיון דדם האזרים מעורב בו ליכא כזית מדם הנפש, אלא דמתניתין מתפרשא דגם באכל כל הדם שבחלל הלב אינו עובר עליו, לכך

מוקמינן לה בעוף.

ק"ט ב' זה כנוס צמעיו וזה אין כנוס צמעיו, אע"ג דחלב שצכחל חלב שחוטא הוא וחלב שצקבה חלב חיה הוא, מ"מ לא סגי בהא דהמצבאל בחלב שחוטא גם אסור מדרבנן.

ק"י א' ואר"י טלית שאולה כל שלשים יום פטורה מן הציצית מכאן ואילך חייבת, למ"ד ציצית חובת טלית, אם משאיל לחזירו טלית החייבת ציצית, לכאורה ראוי שהמשאיל יסאר בחיובו, דקנין פירות לזמן אינו דדין שיפקיע קנין הגוף, [ויש לדון כה"ג באתרוג שהמשאיל השאילו לאחר, אם יכול המשאיל לצאת בו בשעה שהוא שאול, אי חשיב לכס, ועי' תשובות הגרע"א ז"ל סי' ס"ו ד"ה אמנם מה], ואם כן אין צריך קרא לפטור לשואל כה"ג דכיון דהמשאיל חייב ממילא דהשואל פטור, ואיכא לאוקמי קרא דכסותך דמיניה ילפינן לפטור לשואל כדאמר לקמן קל"ו א', בזקן שעשאה לכבודו והשאילו לאחר דהמשאיל פטור, ובזה אי לאו קרא דכסותך היה ראוי לחייב לשואל, א"נ בישראל השואל מעכו"ם, ומיהו נראה דכשמשאיל לאחר זכות השימוש תו לא קרינא ביה צמשאיל אשר תכסה זה ומיפטור, וכן מצוה צתו' ע"ז כ"א א' ד"ה הא, [ויש להסתפק בלא השאילה לאחר אלא שהחליט לשמש זה שימושים אחרים ולא להתכסות זה אי פקע חיובו צמחשבה גרידא ול"ע].

וכן משמע מהא דא"ל רב חסדא לרמי בר דיקולי מאי טעמא לית לך חוטי ואהדר ליה דטלית שאולה היא וכדרכ יהודה דפטור עד ל' יום, ורב חסדא ס"ל מנחות מ"ב ב' לפרש"י דציצית חובת טלית היא, וא"כ אכתי המשאיל היה חייב להטיל בו ציצית, אלא די"ל דשמא המשאיל עשאו לכבודו, א"נ המשאיל היה סבור דחובת גברא הוא דודאי ידע ר"ח דאיכא דסברי הכי, ועוד דאף אם המשאיל עשה שלא כהוגן אין על השואל שום איסור ללבוש הבגד, דלמ"ד חובת טלית אינו מוסיף כלום אם לובשו, ור"ח לא היתה תלונתו אלא על רמי בר דיקולי שהוא השואל.

והנה אשמועינן רב יהודה תלתא, דשאלה פטורה מדאורייתא, ושחייבת מדרבנן, ושכל שלשים יום פטורה גם מדרבנן, ודכוותה מייתינן מברייתא דמזוזה נמי הגי תלתא דשכורה פטורה מדאורייתא כמסקנת תו' במנחות מ"ד, ושחייבת מדרבנן, ושרק לאחר ל' יום, ופטורא דכסות שאלה בהדיא ילפינן לה מכסותך לקמן קל"ו א', וכ"כ תו' לקמן ז', [ול"ע בתו' מנחות שם שדנו בזה מעצמם בדומיא דראשית הגז], אצל דרשא למיפטר שוכר ממזוזה לא מאלנו בהדיא, וע"כ דנפק"ל מאידך ביתך, ומהא דמיפטר עד ל' יום מוכח דמיפטר מדאורייתא, דאין לחלק בדאורייתא בין תוך ל' לאחר ל' כמ"ס הרשב"א שבת קל"א, ויש לפרש דלמאי דמסקו התו' דשוכר מדרבנן ס"ל נמי דבדאורייתא אין לחלק בין תוך ל' לאחר ל', והדרו ממ"ס מעיקרא, ועי' מש"כ בה' מזוזה ס"ז סק"ז. נראה דאף אם לא נתכוין לזכות שום זכות שאלה בטלית, אלא כמשתמש בשל חבירו, דנמי חייב בליצית לאחר ל', לכיון דסו"ס לובשו ל' יום נראה כשלו וחייבוהו חכמים.

מה שהזכירו תו' לצדך על טלית שאלה מידי דהוי אנשים במלות עשה שהזמן גרמא, אע"ג דודאי אין לצדך על אחרוג שאלו ביו"ט ראשון משום מידי דהוי אנשים, וכמ"ס תו' דשאני נשים במלות עשה שהזמן גרמא שהם בדין אינו מלווה ועושה, משא"כ טלית שאלה דפטורה לכו"ע, היינו משום דחכמים תיקנו לחייב טלית שאלה, ואין הנידון אלא במה שהקילו עד ל' יום, ובזה שייך לדמות תוך ל' לנשים במלות עשה שהזמן גרמא, דפטור דעד ל' אפשר לדמות כאינו מלווה. (הלכות מזוזה ס"ז סק"ז מתוה"ד).

ק"י ז' כבדא מה אתון ביה, רש"י פירש דקמיבעיא ליה אי יש איסור דם הכבד לאחר שפירש, וכן פי' ר"ת בתו', ומלשון הגמרא למיסר נפשה למיסר חבירתה היה נראה קצת דהנידון הוא אי פליט דם, וכן משמע מהא דאמרינן דילמא התם כבדא דאיסורא ומשום שמונחיתא משום דמא מאי, ואם ודאי שהוא פולט דם א"כ למה הולרך לומר משום שמונחיתא, הרי אי דם הכבד שרי א"כ

דינו כבשר וכדם שרצים וא"כ הוא אסור ככבדא דאיסורא כדין הכבד והשמנונית, והו"ל רק למימר דילמא התם ככבדא דאיסורא ותו לא, ובין משום דם ובין משום שמנונית, אבל אם הגידון הוא אי פליט דם ניחא שפיר דקאמר דמשום שמנוניתא אסור ולעולם אימא לך שאינו פולט דם. (סי"ז סק"ה).

קי"א ז' אמר ר"נ אמר שמואל סכין ששחטו בה אסור לחתוך בה רותח כונן אמרי לה בעיא הדחה כו', רש"י פירש שאם חתך כונן צריך להדיח אותו כונן שחתך, והראשונים ז"ל נחלקו לפרש שאם בא לחתוך כונן צריך שידיה את הסכין, עי' תו' לעיל ח' ז', ואפשר דרש"י מילין בזה משום דכלי שאסור להשתמש בו רותח אסור גם להשתמש בו כונן, כמ"ס באו"ח סי' תנ"א ס"א, וכדמוכח מפינכא דרב אמי דתברה, והלכך א"א לפרש דשרי להשתמש בו כונן ע"י הדחה או אף בלא הדחה, וע"כ דבנשתמש קאמר.

סם אר"י א"ש קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח כו', נראה דעיקר אחי לאשמועינן דמליח הרי הוא כרותח גם להצליע בכלי, דמהא דאמר מליח הרי הוא כרותח לא הוי שמעינן אלא לענין אוכלין אבל לא לכלים.

ונחלקו הראשונים ז"ל אם הך קערה כלי מנוקב היא או שאינו מנוקב, דדעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א והר"ן דאפילו במנוקבת קאמר, ובצ"י כתב שכ"נ דעת הרמב"ם בפ"ו ממ"א הכ"א, וכתבו הרמב"ן והר"ן דקערה שמלח בה בשר כי אורחה משמע, ולא שאירע שנמלח בה בשר בטעות ונאסר, ויעי' לקמן כתבו דמהא דכילינהו בגמ' בתר הכי בהדי כונן שחתכו בסכין משמע כדבריהם], ומיהו לפי מה שנזכר בראשונים ז"ל שהיו מולחין בשר בגיגית שאינה נקובה אלא שהיו מניחין עליה בשוליה שהליר לא יגע בבשר, לפ"ז יתכן גם לפרש דקערה שמלח בה בשר נמי בכהאי גוונא איירי ולעולם בשאינה נקובה, וניחא גם דרגילין לאכול בה, ואילו בכלי נקוב אין רגילות לאכול, והרא"ש כתב דדוקא באינה נקובה קאמר דאל"כ יהא אסור למלוח בשר שתי פעמים באותו

כלי, ווקאת משמע כן צרהיטת הלשון צרי"ף לעוצדא דפינכא דרב
אמי היינו כי עוצדא דמימרא דשמואל, ודרב אמי הרי באינו
מנוקב איירי מדתצרה], וכן סתם קערה אינה נקובה ואינה עשויה
למלוח בה בשר.

ולכאורה נראה דמחלקותם תליא אי אמרינן במליחה מישרק
שריק, דאי אמרינן מישרק שריק א"כ כלי מנוקב אינו דדין שיאסר,
אבל אי במליחה לא אמרינן מישרק שריק שפיר נאסר גם כלי
מנוקב, ומ"מ שרינן למלוח כמה פעמים באותו כלי משום דאידי
דטריד למיפלט לא בלע, וכן מבואר בדבריהם דהרמב"ן והרשב"א
כתבו בטעמא דמולחין בשר ע"ג בשר משום אידי דטריד למיפלט
לא בלע ומשום כבולעו כך פולטו, ואילו הרא"ש החזיק בטעמא
דמישרק שריק, אף שהביא גם אינך טעמים.

ויש לעי' רב שסת דמלח גרמא גרמא קי"ג א', הא לא משמע
לכל גרמא תבר כלי מנוקב, וע"כ דאע"ג דלא ס"ל דם מישרק
שריק לגבי בשר, מ"מ בכלי מודה, וא"כ היכן מצינו דאיכא דפליג
עליה בהא, ושמא לזה נתכוין הרא"ש, דלדין הרי ליכא להקשות
שיטריך כלי מיוחד לכל מליחה ומליחה, דהא ס"ל אידי דטריד
למיפלט לא בלע, וכדשרינן לכתחלה למלוח בשר ע"ג בשר, ומיהו
י"ל דהרא"ש לשיטתיה דגם בשר ע"ג בשר משום דשריק הוא,
וא"כ הכלי נמי לא נאסר, והגרע"א ז"ל הקשה דהא י"ל דלכך שרי
למלוח באותו כלי משום דהוי כטהור מליח וטמא תפל, וכדשרו
תו' קי"ג א' למלוח בדפוס גבינות של עכו"ם, וואמנם כ"כ
הרמב"ן בחידושיו לדחות ההוכחה מהא דמלחין ב' פעמים באותו
כלי דש"מ דמישרק שריק, והביאו הרשב"א, ונראה דהרא"ש לא
התיר לכתחלה למלוח הגבינות בדפוס העכו"ם, דבסי' מ"ב שינה
מלשון התו' שכתבו דא"ל להגעיל דפוס העכו"ם, וכתב רק שאם
מלח בהן לא נאסר, וכ"ה בתו"ח סי"ז ס"א, ושפיר הוכיח לפ"ז
מהא דשרינן לכתחלה לחזור ולמלוח באותו כלי. (סי"ח סק"א).

בשו"ע יו"ד סי' ס"ט סט"ז בהגה"ה או אפילו בלא נקיבה כו',

ברמז"ן קי"א ז' כתב דלכך מותר לחזור ולמלוח באותו כלי
 שנאסר מחמת מליחה ראשונה, לשיטתיה דאף בכלי מנוקב אסור
 לאכול רותח, משום דהו"ל כטהור מליח וטמא תפל, וכ"כ בש"ך
 סי' ק"ה ס"ק מ"ב דלכך אין מליח כרותח להפליט את הצלוע
 בכלי, משום דהו"ל כטהור מליח וטמא תפל, והם דברי התו' קי"ג
 א', ומיהו הרמז"ן התיר אף לכתחלה והרמ"א שם לא התיר אלא
 בדיעבד, אלא דהרמז"ן איירי בכלי מנוקב, והרמ"א בכלי שאינו
 מנוקב, גם י"ל דהרמז"ן נמי לא התיר לכתחלה אלא למליחה,
 והנה שני אוכלין המונחים בציר אפי' אחד מלוח ואחד תפל דיינינן
 לשניהם כמלוחים בחלק שבתוך הציר, עי' סי' ז"א ס"ה בהגה"ה
 דאף בנגיעה נאסר אם האיסור הוא כלול אף שהוא תפל, ויש
 לפרש דכלי לעולם דינו כתפל יבש, שאין בו לחות עצמית שתעוררו
 לפלוט, והלכך אף שמונח בתוך הציר דיינינן ליה כיבש, אף לענין
 שיפלוט מה שבלע, ובזה מיושב קושית הדרישה שבש"ך ס"ק ס"ח,
 וכן קושית הגרע"א ז"ל שבגליון הש"ך, וזה מבואר בתו' קי"ג א'
 שלמדו להתיר למלוח בכלי עכו"ם שאינם מנוקבים, מהא דשרינן
 טהור מליח וטמא תפל בנגיעה, ומבואר דאף הציר שבכלי שאינו
 מנוקב אינו גורם לצטל שם תפל מהכלי, וכמו שנסתייעו מהא
 דלוקחים מלח המונח בכלי בשר ונותנים לחלב, הרי דכיבש ממש
 חשבי להו, ומ"מ אין לדבר הכרע דשפיר י"ל דכשם שהציר נבלע
 בכלי, כדאשרינן לאכול בו רותח, כך הציר הבא אחריו מתערב
 עמו ודינו כלל להתערב בכל הציר ולאסור כל מה שבתוך הציר,
 וכמשה"ק הדרישה וכדעת המ"א לדינא, ועי' בספר מרן זללה"ה
 יו"ד ס"י ס"ק י"ז.

בשו"ע שם סי"ז בהגה"ה ובדיעבד מותר, לע"ק שהקיל בדיעבד
 כדעת הרא"ש והטור נגד דעת הראב"ד והרמז"ן והרשב"א והר"ן,
 והב"י נקט כן גם בדעת הרמז"ס, [אח"כ ראיתי בתו"ח שכ"כ שכן
 דעת ש"ד ושמעון"י כתב דהכי נהיגין כהרא"ש, ובאו"ה דעתו
 כהר"פ לחלק בין של עץ לשל חרס דחרס נאסר אף במנוקב ולא

ש'ל עץ], ועי' ב"ד שכתב להחמיר ב"ש חרם. – ועי' בספר מרן זללה"ה ליו"ד ס"י סק"ז שהקשה מהא' דלקמן סי' ע' ס"ו אסר בדיעבד ב"ש שפלט כל דמו וז"ל שפלט ב"ש שפלט כל דמו, והיינו דלא ס"ל דדם מישרק שריק במליחה, וכבר כתב הפמ"ג וכן בגליון מהרש"א דרק בכלי התיר בדיעבד, ולכאורה קשה היכן מלאנו מקור לחלק בכך, ונראה לפרש דלפי מה שפירשן הא' דשמואל דקערה שכלל ב"ש בכלי שאינו מנוקב, מוכח מזה דבכלי מנוקב שרי, וע"כ דאמרינן מישרק שריק, ומ"מ לא למדו מזה דגם בשתי חתיכות ב"ש אמרינן מישרק שריק, ולכך מחמירין התם, ויש לזכר אם רק בתפל החמיר בדיעבד שם, או גם במליח, (לאחר שכבר פלט דמו וז"ל), דיך מקום לומר דלא אמרינן מישרק שריק אלא בשניהם מלוחים דומיא דכלי דשניהם על האש]. (סי"ח סק"ז).

שם כי אתא רבין אר"י מליח אינו כרותח כבוס אינו כמבוסל, במליחות לא שייך לאיפלוגי, ובדאי רוב פעמים מליח כרותח וכבוס כמבוסל, ולא יתכן להתיר בלי טעימה, והגידון רק אם חכמים קבעו הדבר במוחלט, או דהשאינו הדבר כנידון פרטי בכל מקרה, ונפ"מ לענין איסור שימוש דאי מליח כרותח הרי אסור להשתמש בכלי, אבל אם אינו כרותח מותר להשתמש על מנת להטעים לקפילא, ועוד, והא' דחזינן דאף לשמואל מהני קפילא, הוא בעבר וביסל ומשום דגם כרותח ומבוסל מהני קפילא לענין בדיעבד, עי' רש"א, אבל לכתחלה אסור להשתמש, וכן בדליכא קפילא הרי לשמואל נחשב כודאי איסור, משא"כ לרבין אליבא דר"י, [ועי' מש"כ בסיומן י"ד סק"כ], אח"כ ראיתי בזה דברים לזקננו הגאון רש"י ז"ל בספר מרן ז"ל ליו"ד סו"ס ל"ג עי"ש, ומשה"ק שם ממתני' קט"ז א' המעמיד בעור ש'ל קבה כו' למ"ד כבוס אינו כמבוסל, למש"כ ל"ק דגם לדידיה ליכא למישרי אלא"כ טעמו קפילא, אח"כ ראיתי בזה דברים בתוי"ט פ"י דתרומות מ"י ובנו"ב יו"ד ס' כ"ו ול"ע בזה כעת.

ויש לעי' זהא דמוכחין מפינכא דרבי אמי דס"ל מליח הרי הוא כרותח, ומאי ראייה הרי גם אם מליח אינו כרותח, עכ"פ ראוי למיטעמיה דהא ודאי רוב פעמים יהיב טעמא, וא"כ דילמא ר"א יהיב ליה לקפילא למיטעמיה ואמר דאית ביה טעמא ולכך תצריה, ואף אי קים לגמ' דתצריה מיד, אכתי איכא למימר דכיון דרוב פעמים הרי הוא כרותח הלכך לא טרח ר"א למיהביה לקפילא ותצריה, ונראה דאי מליח אינו כרותח, היה רשאי להשקות הכלי להשתמש בו אחר מעת לעת דהו"ל נטל"פ, וכן רשאי להשתמש בו בצונן, דדוקא אי מליח כרותח דחשבינן ליה כודאי איסור, אסרינן גם לשמש בו בנטל"פ ולונן כמס"כ הר"ן, דכיון דאי מליח לאו כרותח הרי גם בתוך מעת לעת אם בישל וטעמיה קפילא ואמר דאית ביה טעמא דאיסורא, הר"ז רשאי לחזור ולבשל בו ולהטעימו לקפילא, ואם לא יהא בו טעם יהא מותר, והלכך אין טעם לאסרו אחר מעל"ע, וכ"ס בצונן. (סי"ח סק"ג).

למ"ד דכבוס אינו כמבוסל, יש לפרש דמודה דכבוס נותן טעם דהא כובשין כבשים, וכן מתניתין וברייתא דע"ז כ"ט ב' דכלי היין נאסרים אף שלא שימשו בהן אלא בצונן, אלא דס"ל דאינו כמבוסל, וגם אינו כלל לכל הדברים, וכמו במליח דנמי פליג שאינו כרותח, דכתבו תו' ד"ה מליח דמ"מ בדגים דרפו קרמייהו מודה דמוכח בצרייתא.

והלכך כי היכי דלדידיה לית לן למילף מדינים שנאמרו בכלי היין לקולא כגון דנותן לתוכן ליר או מוריים כדאמר ע"ז ל"ג א' וכן שבר שם ב', וכן דיני ההכשר אף בכלי חרס, לענין כלי שנתבשל בו יין נסך, דהא כבוס אינו כמבוסל ולית לן למילף מכבוס למבוסל, דה"נ למ"ד כבוס כמבוסל נמי לית לן למילף מכבוס למבוסל, דנהי דמחמרינן בכל כבוס למיהב ליה חומרי דמבוסל, אצל מ"מ אין לנו ללמוד ממה שהקילו בכבוס דיקילו נמי במבוסל, ויתכן דבכלים לכו"ע לא אמרינן כבוס כמבוסל, ללא מלאנו בגמ' בכלים דכבוס

כמבוסס, ואין לדמות כלים לאוכלין, אלא דמ"מ נאסרין הכלים כדמלאנו בכלי היין, וזה אף למ"ד כבוס אינו כמבוסס, והלכך יתכן דבזה כו"ע שוין, דכבוס אינו כמבוסס, אלא דמ"מ נותן טעם, ול"ע בזה, ולפיכך כלי שנתבסל בו יין נסך אין נותן לתוכו מים ולא שבר ולא ליר ומוריים, ואינו נותר אלא בהגעלה, ואם הוא כלי חרס אין לו תקנה, וכמו בשאר איסורים, וכמ"ס ברמ"א סי' קל"ה ס"ו, ומיהו אינו אוסר בהנאה אף ע"י זיקוק, דטעם הצלוע לעולם אינו אוסר בהנאה לחכמים ע"ז כ"ט ז'. (ע"ז ס"ד סק"ח).

סם יתיב ר"כ אחוה כו' ויתיב וקאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ולנון שחתכו בסכין מותר לאכול בכותח, מהא דכיל להו בהדדי משמע דקערה שמלח בה בשר הוא דבר שבהוה דומיא לננון שחתכו בסכין, ולא כמאורע שאירע בטעות, ומוכח מזה כדעת הראב"ד והרמב"ן וסייעתם דבכלי מנוקב איירי, וכן נראה דהא דמשמע לגמ' דהרותח נאסר וכדפרכינן מ"ט וכמס"פ הרשב"א, דהיינו נמי מהא דכללינהו בהדדי, ומשמע דומיא לננון דהגידון לענין דיעבד.

סם מ"ט אמר אביי האי היתרא בלע כו', מתירויליה דאביי משמע דהקושיא היתה מאי שנא לננון מקערה, ולכאורה עניניהם שונים, דהבא הגידון במליח כרותח, והבא דחריפא ודוחקא דסכינא, ולא הו"ל למיפרך אלא לננון אמאי שרי, לפי מאי דמשמע דפשיטא לגמ' דאית ביה טעמא, וי"ל דקושית הגמ' היא מחמת המליחות דעל פי רוב איכא טעמא גם במליח וגם בדוחקא דסכינא, ואמאי מחלקינן בינייהו.

סם א"ל רבא כי בלע היתרא מאי הוי כו', נראה דאין כאן קושיא דשפיר יס מקום לחלק בין בלע איסורא לבלע היתרא, דאין האיסור חל על טעם קלוש, וכדשרינן נ"ט בר נ"ט, [עי' ע"ז ע"ו א' דנמי מחלקינן בין בלע היתרא לבלע איסורא לענין הגעלה], וגם הו"מ לשנויי לננון שחתכו אף אם יס בו טעם בשר אין אכילתו בכותח אסורה אלא מדרבנן, דאין כאן זיקוק, משא"כ דם

אי טעם כעיקר דאוריתא, וומיהו דם שכלחו י"ל דאינו אלא מדרבנן כדאמר מנחות כ"א א', ומ"מ אכתי כנון זכותא קיל טפיל, אלא דרבא טעמא דנפשיה קאמר דלא ס"ל להקל זכנון זכותא זלא טעימה, ועי' לקמן ד"ה כנון זטעמיה דאזיי לפרש"י דאיכא שמוננות, ועי' זרש"א וריטב"א דאזיי הדד זיה לזתר דשמע זרבא, ואמנם כיון דאזיי לא ס"ל הכי דקאמר לקמן חזקיה משמיה, מנליה לומר דרב כהנא פליג עליה, זזמן דאפשר לפרוש דרבא, וגם א"ל לחדש דזליעה דשמוננות לאו זבעין חשיב, עי' ריטב"א.

שם אלא אמר רבא האי אפשר למטעמיה כו', יעוי' זרש"א דעיקר המימרא לאסור לאכול רותח זקערה שכלח זיה זשר, היינו לאשמועינן דמליח זרותח ושהכלי נאסר, ואסור להניח זו רותח אף על דעת שיטעמנו קפילא, אלא שאם עזר והניח ניתר ע"י קפילא, אזל הכלי נשאר זאיסורו, והא דכנון אשמועינן דסמכינן אטעימא. (סי"ח סק"ג).

משה"ק הגרע"א ז"ל זסימן ז'ו זגליון לדעת הר"ש דאינו אוסר אלא כדי קליפה א"כ איך אמרו זגמ' דאפשר למטעמיה, הא זריך לטעום כל הכדי קליפה, ומה יאכל עם החלב, נראה דל"ק דשפיר חשיב טעימה זעודו זפיו קודם זליעה, ויכול להוסיף זותח לפיו, גם י"ל דזחתך וחזר וחתך יהיה סגי זטעימה של החתך הראשון. (סי"ד ס"ק י"ח).

שם איתמר דגים שעלו זקערה רב אמר אסור לאכלן זכותא כו', סתם קערה היא כלי שני זמזואר שבת מ"ז ז', וא"כ קיזלה הקערה טעם הזשר רק ע"י עירוי מכלי ראשון דמזשל כדי קליפה, או שהניחו זיה זשר רותח, וזריך לפרש דלכך נקט לה זכהאי גוונא ולא זדגים שעלו זקדרה של זשר, לזבותא דרב דאף זכהאי גוונא אסור, ויש לפרש דאיירי שיש זדגים טעם זשר, דאי לא טעם זיה טעם זשר הא גם זסכין שחתך זו כנון שרינן לעיל, ומ"מ שרי שמואל משום דטעם קלוש כי האי לא חשיב למיחל

עליה איסור בשר בחלב, אבל אין לפרש דפלוגתתם רק בסתמא, דאמאי לישרי שמואל בסתמא במידי דאפשר ועתיד לזרר, דלעולם חיד אוכל יטעם, אלא ודאי שמואל אף באיכא טעמא שרי, וקיס ליה לשמואל מסבירא דעל טעם קלוש כנ"ט בר נ"ט לא חל איסור בשר בחלב, וכן לא חל איסור נותר כמ"ס בתו', [וכן לא חל איסור נותר על הטעם הנשאר לאחר הגעלה קודם ליבון בסכין ע"ז ע"ו א'], וכן לא יחול עליו איסור חמץ בפסח, אע"ג דאם כבר נאסר שפיר נשאר האיסור גם על נ"ט בר נ"ט ממנו, אבל למיחל עליה האיסור, לא חל, להסוברים דחמץ מיקרי היתרא בלע.

הקשה הרמב"ן וכן בתו' הרא"ש היכי ילפינן מהא דאמר רב יהיב טעמא כולי האי דס"ל דדגים שעלו בקערה אסור לאכלן בכותח, הרי כו"ע מודו דדגים הללו איכא טעמא דבשרא, וכדתניא לעיל קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם, אלמא דיהיב טעמא, אלא דשמואל ס"ל דטעם קלוש הוא ולא חל עליה איסורא, והיכי שמעינן מדרב לאפוקי, והר"ן תירץ דרב אמר למילתיה לאשמועינן הלכתא, וע"כ בא לומר דטעם חשוב הוא וראוי לחול עליו איסור, אבל באמת כל סיפור המעשה קשה, דהא אמרינן דלאחר דרמו ביסולא בגווה טעם זה טעמא דשייפא והיה הדבר כמחודש בעיניו ואמר יהיב טעמא כולי האי, ומאי חידוש הוא, הרי היה ברור מתחלה דיורגש טעמא דשייפא בגווה כדתניא בקדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב שאם בישל בנותן טעם, והיינו דקשיא ליה להרמב"ן וכן בתו' הרא"ש, ותירץ הרמב"ן דאותה שייפא היה מעורב בה דבר מר ורובה מים או מינים אחרים, והו"ל דדין נותן טעם, והלכך בתבשיל הו"ל נותן טעם שלישי, לכאורה נראה דלס"ד מפרשינן דהא דאמר רב יהיב טעמא כולי האי, היינו לאגמורי דינא דיך לחשבו כטעם גמור, ולמאי דדחינן שאני התם דנפיך מררא טפי, מפרשינן דרב לאו דינא אתי לאשמועינן, וסיחת חולין דת"ח הואי לגופא דשייפא, ועי' ר"ן, אבל לשון הגמ' שאני התם ל"מ כל, אלא דה"ק דאף אי שרי נ"ט

זר נ"ט, מ"מ בדחריף טעמיה טפי אסור, וזה כפי הפירוש דבסכין
אסור אף אי לא בלע משמנונית, אלא משום חריפותא לכנון, ולפי
זה יתפרש דבטעם שלישי גם רב מודה דשרי, ורק בהגוי דמיררי
טפי אסור, וקאמר דיהיב טעמא כולי האי לומר דהא מירירא
כחריף הוא. (סי"ח סק"ד).

שם ושמאל אמר מותר נ"ט זר נ"ט הוא, מלשון זה משמע שזו
סבה ידועה כאילו להתיר, ויש לעי' הא באיסורא בלע אף נ"ט זר
נ"ט אסור כדתניא לעיל קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב
ואם בישל בנותן טעם תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישל בנותן
טעם, אלמא דנ"ט זר נ"ט אסור בתרומה, עי' תו' זבחים ל"ו א'
ד"ה ואם, וא"כ מה טעם הוא הכא להתיר, ואם משום דהיתרא
הוא, הו"ל לפרש דהיתרא לא אסרינן נ"ט זר נ"ט, ואפשר שיש
ללמוד מזה דאף אי טעם כעיקר לאוריתא, מ"מ נ"ט זר נ"ט שרי
מדאוריתא, אף לרב, וקאמר שמואל דנהי דמדרבנן מיתסר, היינו
באיסורא דעדיין שמו עליו, אבל דהיתרא לא מיתסר, והיינו ליטנא
דקאמר נ"ט זר נ"ט הוא, כלומר דלאו טעם כעיקר דמיתסר
מדאוריתא הוא, אלא זר טעם כעיקר, ולכך שרי, וועי' מש"כ
בסימן י"ג ס"ק י"ט], אבל לא יתכן דאי ילפינן מגיעולי מדין הרי
איכא למישמע מינייהו לנ"ט זר נ"ט, שהרי אסרה תורה המתבשל
בכליהם, וז"ל דה"ק נ"ט זר נ"ט הוא ומעתה עדיין צריך להתערב
בכותח, וכהאי גוונא י"ל דגם בשאר איסורים טעם שלישי אינו
אלא מדרבנן, ועי' בראש יוסף בסוגיין, ובהקדמתו לבב"ת.

שם א"ל לרבך יהיבי ליה ואכל כו' חס ליה לזרעיה דאבא זר אבא
דליספי לי מידי דלא ס"ל, פרש"י להד"ס, וצריך פירוש א"כ אמאי
אמר ליה שמואל לרבך יהיבי ליה ואכל, ועו"ק דאמאי קאמר חס
ליה כו', הא ודאי לא היה נידון שיתן לו מבלי להודיע שהיו
בקערה של בשר, והרי הוכיח לו דרב ס"ל מותר מדאכל, ואם לא
ידע א"כ מאי ראייה, וכשמודיע לו אמאי חס ליה לזרעיה דאבא
כו', הרי הודיעו ואם לא יחפוץ לא יאכל, והנה מבואר בפסחים

מ"ד א' דכותח משמש לטיבול, ולפי זה יתכן דשמואל יהיב קמיה דרב דגיס לחוד וכותח לחוד, ורב טעים לדגיס וחזי דלית בהו טעם בשר וטבולן דכותח ואכלן, ושמואל סבר דהדר ביה, דלא אסיק אדעתיה דלית בהו טעם בשר, ושרב רק אחרי דטעמינהו טבלינהו, והיינו דקאמר ליה לרבך יהיבי ליה ואכל, ור"א הוי סבר דשמואל יהיב ליה לרב דגיס הטבולים דכותח, וע"כ דאכלינהו אע"ג דעדיין לא טעמינהו, וע"ז אהדר ליה רב דחס ליה לזרעיה דאב"א דליתבי לי מידי דלא ס"ל, ולכן לא יהיב לי דגיס הטבולין דכותח, דאף אם יאמר לו שהדגים היו בקערה של בשר, מ"מ לא יתן לו מידי דס"ל לרב דאסור, ושמואל ידע דרב אוסר, דרק ממה שאכל הוכיח לר"א דהדר ביה, אלא יהיב ליה דגיס לחוד וכותח לחוד, ורק לבתר דטעמינהו וחזי דלית בהו טעמא דבשרא, טבלינהו דכותח. (סי"ח סק"ד).

שם כנון שחתכו דסכין שחתך בה בשר אסור לאוכלו דכותח וה"מ כנון כו', רש"י פירש שני טעמים בהא לכנון גרע מכל נ"ט בר נ"ט, או משום דסכין יש עליו שמנונית והכנון בולע משמנונית זו והו"ל בולע מן האיסור ממנו, או דמשום חריפותא לכנון בלע טפי, ולטעם הראשון קשה א"כ אמאי התיר רב כהנא לעיל ופירש אביי טעמיה משום דהיתרא בלע, והרי כנון זה דינו כנתבשל עם בשר דגס לשמואל אסור לאוכלו דכותח כמו שפרש"י, וכמו קדמה שבישל בה בשר דאסור לבשל בה חלב, דחד טעמא וחד בעין לכו"ע אסור, ועו"ק דכילד מבליע הסכין הך שמנונית הרי אין בה דוחקא דסכינא דסתם שמנונית רכה היא ומתפזרת אילך ואילך בשעה שחותך, ומאיתי לריטב"א שהקשה קושיא קמייתא דאידך אפשר להתיר אם בלע משמנונית, ותירץ וז"ל לכך נראה דאביי סבר דכיון דחתיכה זו כוון בצונן הוא אינו מבליע כל כך ולא אמרינן אגב חורפיה לכנון בלע ולא אמרינן נמי אגב דוחקא דסכינא בלעה ולא חשיב לה אלא כנ"ט בר נ"ט כו' עכ"ל, נראה דלפי דאין כאן בליעה ממנו לכך הוי ס"ל לאביי דרב כהנא חשיב

לה כנ"ט בר נ"ט, ועי' ברש"א וריטב"א דאביי קיבלה לדרבא
דרב כהנא לא שרי אלא ע"י טעימה, והיינו דכיון דאפשר לפרושי
כדרבא, מנ"ל לחדש דר"כ פליג עליה דאביי דאסר לנזן.

ולפירוש שני שברש"י דמשום חורפא לנזן הוא, יש לפרש דאע"ג
דשרינן נתבטלו נמי בנ"ט בר נ"ט, אע"ג דביטול לא גרע מחורפא
כמ"ש תו', דשאני ביטול שיס גם מים, ולפי זה נכלו יש לאסור
מק"ו לנזן, וזו דעת סה"ת והרא"ש.

אבל המחבר בסי' כ"ה ס"א פסק דלגיס שגאלו בקערה נמי שרי
לאכלן בכותח, ולפי זה ע"כ לפרש כטעם הראשון שברש"י לנזן
דאסור הוא משום שמנונית בעין שעל הסכין, ולפי זה בסכין
מקונה גם לנזן שרי, אבל בסי' כ"ו ס"א פסק דאף סכין מקונה,
אם הוא בן יומו אסור, וכבר העיר בזה בפר"ח שבגליון שם,
ובאמת דאם מפרשין משום שמנונית בעין, אין לנו בכלל מקור
דסכין פולט בליעתו ע"י דבר חריף, ונראה דעת המחבר דמש"כ
רש"י ועוד דמשום חורפיה בלע טפי מדגיס הרותחים, היינו דבלע
טפי מדגיס הרותחים ע"י כלייה, ודלא כדנקטו בתו', ואף
דבמציאות כלייה בולעת טפי, מ"מ י"ל דהטעם הנבלע ע"י כלייה
הוא משתנה מכמות שהיה בלוע, והו"ל נ"ט בר נ"ט, אבל הנבלע
בנזן ע"י חורפא קאי טפי בעיניה ונידון בדיון טעם שני, (ול"ע
בשו"ע סי' כ"ה ס"ב בהגה"ה דאף היוצא ע"י ביטול אם יצא לדבר
חריף לא דיינינן ביה נ"ט בר נ"ט, ול"ע בזה כעת). (סי"ח סק"ו).

בשיעור שנאסר ע"י הסכין דעת הרא"ש דכדי קליפה, ודעת
הראב"ד כדי נטילה, ודעת הרשב"א דכולו, והקשה הגרע"א ז"ל
ביו"ד ר"ס כ"ו, דאיך אפשר לומר כדי קליפה [ול"ע שהקשה כן על
הרשב"א שהולך להוכיח דלא סגי בקליפה, ולא הקשה על הרא"ש
דס"ל לקושטא דמילתא דסגי בקליפה], א"כ איך אמרינן לעיל
בסוגיין דשרי ע"י טעימה, הרי מסתבר דלריך טעימה בכל השטח
שחתך, וא"כ כבר טעם הכדי קליפה ומה יש עוד להתיר, ונראה
דל"ק דשפיר סגי בטעימה כדי גרידה דהוי פחות מכלי קליפה

כמ"ס ב"ש"ך סי' ל"ו ס"ק כ"א, גם טעימה הוא אף קודם בליעה כמבואר בזכרות י"ד א' ובתו' שם, ושפיר מהגני טעימה שיכול עכשיו ליתן כותח לתוך פיו אף שהאנון עדיין צפוי, וכבר כ"כ בסימן י"ד סקי"ח.

אבל מה שיז' לשאול הוא על לשון המחבר בסי' ל"ו ס"א או שיטעמנו ולא יהא זו טעם בשר שאז מותר בהדחה, וכן הלשון בת"ה הקאר רי"ה תערוכת אבל אם טעמו היטב ולא הרגיש זו טעם בשר מותר לאכול עם הכותח לאחר שידית היטב במקום החתך כו', ואם כבר הולך לחתוך משהו מכל שטח החתך בשביל הטעימה, א"כ מה ענין להדיח להלן ממקום החתך, ולא משמע לומר דהך הדחה ר"ל אם הדיח קודם שחתך לטעימה, ונימא דאם לא הדיח אף טעימה לא מהגני, דל"מ כן, ונראה מזה דאם האנון עב וחתכו כולו דסגי בטעימת החלק העליון, וי"ע. (סי"ח סק"ז).

שם מר א"ל לחבריה יתמא עבד רבך הכי כו', בפשוטו היה הדבר לאחר פטירת רב ולכך קרו להו יתמא לפי שנהגו שלא כרבן, ומש"פ רש"י בלא דעת הוא משום דבכלל זה גם בקורת עליהם. – בזכרות מ"א ז' ס"ל לר"ה דתאנים וענבים בתוך הסעודה טעונים ברכה לפנייהם, וא"כ הביאו לר"ה דגים שעלו בקערה, ולפ"ז מר קמא קאי אר"ה שנוכר ראשון.

תוד"ה הלכתא וקערות שמתמסין בהן בשר שהודחו במחצת של חלב בכ"ר ושניהם בני יומן יז' לאסור כו', יעוי' ברמב"ן ורשב"א שהשיגו על זה, דטעם הבשר והחלב קדמו להפלט למים, דאין בלוע יואל מכלי לכלי בלא רוטב, והו"ל נ"ט בר נ"ט דהמים כדגים, וכמש"כ תו' לעיל די"ל דמים שנתבשל בהם הבשר הוי טעם שלישי, וועי' בסה"ת דמסיק כן דאף אי נאלו לא מ"מ נתבשלו שרי משום דהוי ג' נותן טעם], ועי' בר"ן שכתב וז"ל ולא דמי כלל לדגים שעלו בקערה דהתם הכותח לא קיבל טעם כלל מטעם ראשון דהיינו הקערה אלא מן הדגים דהוי טעם שני אבל כאן טעם החלב הנפלט לתוך המים מקבל טעם מטעם הבשר

הראשון שזקערות דמאן לימא לן שלא יתערבו פליטת הבשר
ופליטת החלב בעלמאן שלא באמצעות המים הלכך לא הוי נ"ט בר
נ"ט אלא נותן טעם ראשון הוא שנותן טעם בחלב כו' ועוד דמאי
דשרינן נ"ט בר נ"ט לאו משום דסברינן שאין הטעם הראשון
מתפשט והולך עד השלישי דא"כ אפי' בשאר איסורין נימא הכי
כו' הלכך דוקא כשטעם שני עמד בהיתר בלא תערובת חלב אבל
כאן שטעם שני לא עמד בפ"ע כלל אלא תיכף שבה לעולם
נתערב בטעמו של חלב מסתברא ודאי דאסור עכ"ל, והדברים
כריכים פירוש, דהא ודאי אין הטעמים יולאים אלא ע"י המים
דאין יולא בלוע בלא רוטב ולמה נחוש שנתערבו פליטת הבשר
והחלב בעלמאן.

ונראה כונתו ז"ל דלעולם הרי הטעם הנפלט מן הקערה חשיב
טעם ראשון, ורק לאחר שנבלע בדגים חוזר להיות נ"ט בר נ"ט,
לפי שטעמו נתערב עם טעם הדגים, ולכך קדרה שבישל בה בשר
ובישל בה חלב אין כאן נ"ט בר נ"ט שהחלב אינו מצטל טעם
הבשר אלא נאסר מחמתו, והרי החלב קיבל טעם בשר שלא
נתצטל, וה"נ יתכן שטעם החלב והבשר הנפלטים נפגשו עד שלא
נתצטלו כל אחד לחוד ברוב טעם המים, וממילא נאסר הכל,
ואפילו אם רק טיפה אחת מהן היתה במצב שלא נתצטלה כבר
נאסר הכל, כי כולם אגודים יחד ולא יתכן לבטל חלק מהן לחוד,
ונראה דגם מש"כ תו' דהקערות נוגעים במחצת ונפלט טעם מזה
לזה והוי טעם שני באיסור, היינו נמי דבמקום שנפגשו היה טעם
שעדיין לא נתצטל במים, אף שנפלט ע"י המים דאין בלוע יולא
בלא רוטב, קיאוורו של דבר דלשמך דדין נ"ט בר נ"ט אנו כריכים
לומר שטעם הבשר או החלב הגיע למים שלא היה בהם עדיין
טעם המין השני, ונתצטלו בטעם המים להיות נ"ט בר נ"ט, ומאן
לימא לן דהוי הכי, דילמא היה טעם שנפגש עם המים רק כשכבר
היה בהם טעם המין השני, וטעם זה לא נתצטל להיות דדין נ"ט
בר נ"ט.

ומלשון הסה"ת ותו' נראה דאין הכונה משום שמה אירע כך שנתערבו טעמי הבשר והחלב תחלה עד שלא נתבטלו במים, אלא דמאכ זה הוא מוחלט שאין לדון בו נ"ט בר נ"ט, דבמאכ כזה אין שום טעם מהבשר או החלב מתבטל במים, וגם כונת הר"ן י"ט לפרש כן, דמאן לימא לן כו', אינו אלא לשבר את האוזן, וכ"נ בספר מרן זללה"ה ליו"ד סכ"ב סק"ג עי"ש.

והטעם השני שכתב הר"ן הכונה דמה שהקילו חכמים בנ"ט בר נ"ט דהיתרא, אינו אלא בזמן ששימש בהיתרא, ולא בזמן שעל שלא יכול לשמש בהיתרא כבר הוא בניהון דאיסורא. בישלו מים בקדרת בשר ובישלו מים בקדרת חלב, ואח"כ נתערבו, לכו"ע היינו דדין נ"ט בר נ"ט, וכ"ה בתו"ח ובש"ך סי' ל"ה ס"ק ט"ז.

הא דקדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב, היינו גם שלא יבשל בה מים שיש בו חלב אחד מנ"ט, דבזה ודאי לא אמרינן דטעם הבשר נתבטל במים. (סי"ח סק"ה).

בענין תתאה גבר ועילאה גבר, ודין כלי שני אם מבשל, נתבאר בסיומן י"ד סק"כ.

ק"ב א' דאגב חורפיה בלע, לפי' קמא דרש"י שיש בעין על הסכין ק"ה, איך מהני דוחקא דסכינא להבליע הבעין. – ע"ע במש"כ בסיומן י"ד ס"ק י"ז.

שם קילחא דליפתא שרי, אי שרי בלא גרירה ובלא הדחה, לכאורה קשיא מזה לפרש"י דאיכא בעין על הסכין, עי' ר"ן דנקט בדעת רש"י שא"ל לא גרירה ולא הדחה, אבל ברא"ש כתב דלפרש"י דאיכא בעין על הסכין כריך הדחה.

שם בעא מיניה ר"ד מר"נ מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא כו', כריך טעם מהיכי תיתי נגזור גזירה כי האי, ולפי' ר"ח והרמב"ם דהגידון משום דכלי חרס מפליט דרך דופנותיו ניחא, אבל לגי' דידן דאין הגידון משום בליעה כריך טעם, ואפשר דכותח כיון שאינו עשוי אלא לטבל בו כמבואר פסחים מ"ד א', הדבר

מאוי שנושר מן הטיבול בדרך הליכתו, ולכך ראוי לחוש שיפול לתוך המלח ולא ישימו אל לבם, ולפ"ז אין החשש אלא במידי דבר טיבול, אצל בתוד"ה מהו ל"מ כן, ול"ע.

שם ההוא בר גוזלא כו', נתבאר בסימן י"ד סק"כ.

שם ככר שחתך עליה בשר כו', עי' מש"כ בסימן ט"ו סק"א ד'. תוד"ה הלכתא ומיהו ע"כ אין ראיה משם דהא אפילו בשל בה חטאת שרי לבשל באותה קדרה שלמים בסוף מס' ע"ז, בע"ז פרש"י שלמים חזה ושוק, ואפשר דכוונתו ליישב קושית תו', (אע"ג דלענין נשים ועבדים עדיין לא נתיישב). (סי"ד ס"ק ט"ו).

קי"ב ב' אמר ר"נ דגים ועופות שמלחן זה עם זה כו', נתבאר בסימן ט"ז סק"א.

תוד"ה ודגים ונראה דהיינו טעמא משום דדם מישרק שריק כו', עי' מש"כ בזה לעיל קי"א ב'.

בא"ד ומיהו היכא דאיכא גומות בכל עליון של תחתונות ללא מאי שריק קשה למה יהיו מותרין דמעשים בכל יום כו', יש לעי' דתקשה להו בכלי היכי שרי, והתם הרי מפורש בגמ' טעמא דמשרק שריק, וי"ל דכללי שתחובין בשפוד אין כ"כ בהוה שיהיו תחתונות עם גומות בעליונם, א"נ נורא משאב שאיב טפי.

בא"ד וי"מ משום דפליטת ליר מוסכת הרבה כו' ומה שנמלא בגומות ליר הוא כו', מתבאר בסימן ט"ז סק"ב.

בא"ד וא"ת נהי דלפי שני הטעמים כו', מתבאר בסימן ט"ז סק"ב. קי"ג א' ולימא ליה מדשמואל כו', ל"ע דקארי לה מאי קארי לה הרי רבא אדשמואל סמיך ולא הולך אלא לומר דהאיר אסור.

שם תנא סיפא לגלויי רישא כו', ק"ק הרי הו"מ למיתני דג טמא ודג טהור שמלחן זה עם זה.

שם אין מניחין בשר מליח אלא ע"ג כלי מנוקב, בדברי הרא"ש סי' מ"ט ובפ"ז סי"ג, נתבאר בסי' ט"ז סק"ג ד' ה', ועי' בסי' ט"ו סק"ג.

שם רב שסת מלח ליה גרמא גרמא, עי' מש"כ לעיל קי"א ב'.

שם חד נמי פריש מהאי גיסא ובלע האי גיסא אללא לא שנא,
 לכאורה לא נתפרש בגמרא טעמא מאי שרי, ולפיר"ת לעיל קי"צ
 ב' דמשום משרק שריק הוא ה"נ איכא לפרושי דמהאי טעמא
 קאמר, אבל הרשב"א בתוה"א כתב על פי' ר"ת דלא מחזור דהא
 פירשו טעמא בגמרא דהיתר מליחת שתי חתיכות ואפי' חתיכה
 אחת משום דאידי דטריד למיפלט לא בלע, [וכן כתב שם לעיל
 מיניה דמבואר בסוגיין דאי לאו דפליט הוי בלע], משמע דפשיטא
 ליה דהא דאמרינן אללא ל"ש משום האי טעמא דטריד למיפלט
 הוא, ונראה דחתיכה אחת לכו"ע הטעם משום דפעולת המלח
 היא להוציא הדם ופשיטא שאינו חוזר ומבליע, שהרי כל פעולתו
 להוציא היא, ובזה אין צריך לטעם משרק שריק או כבולעו כד
 פולטו, וכיון דבגמרא אמרו דשתי חתיכות כחתיכה אחת משמע
 דחד טעמא להו, ובשתי חתיכות נמי אינו בולע משום שטרוד
 להפליט, והיינו דקשיא ליה לפירוש ר"ת דהא מבואר דמשום
 דפליט הוא דשרינן, וכן הר"ן הקשה כן על ר"ת דהא רב שסת
 ודאי לא ס"ל טעמא דמשרק שריק, ומנלן דאיכא מאן דפליג
 עליה, ור"ל דהא דמסקינן אללא לא שנא ע"כ לאו משום משרק
 שריק הוא, והיינו כמש"כ דבחד חתיכה ודאי א"ל לטעמא דמשרק
 שריק, והיינו נמי קושית הרשב"א, ועוד דבטעמא דמשרק שריק
 לא מסתבר לחלק בין חתיכה אחת לב' חתיכות וע"כ דרב שסת
 הוי שרי חד חתיכה משום דמה שהמלח מוציא אינו מבליע, ובחד
 חתיכה כל המלח משותף בהוצאת הדם מן החתיכה ואינו חוזר
 ומבליע, אף לא מהאי גיסא להאי גיסא, אבל דם של חתיכה
 אחרת הוי סבר רב שסת דמבליע, ועל זה אמרינן דלא שנא וגם
 בשתי חתיכות אינו מבליע.

ולפום גירסא דידן לעיל קי"צ ב' ודגים משום דרפו קרמייהו קדמי
 ופלטוי כו' בתר דנייחי דגים כו', מבואר בגמרא טעמא דאידי
 דטריד למיפלט לא בלע, דהא דוקא בתר דנייחי דגים חיישינן
 שכולעין, וע"כ דהאי טעמא נמי איתא אף לפיר"ת, אללא שהוסיף

ז"ל דגם טעמא דמשרק שריק איכא, ובגמרא לא הזכירו למה בדגים לא אמרינן דמשרק שריק, דפשוט הוא דמקום דרפו קרמייהו לא שריק שפיר. (ס"ז ס"ק"א ועי"ש המשך הדברים).

שם או"ד לדידיה נמי אסור, מתבאר בסימן ט"ו סק"ג.

שם או"ד לדידיה נמי אסור, נראה דגם לגירסא זו ע"כ דיך תקנה לבשר הזה, אם ע"י כלייה או חיתוך ומליחה, דאם איתא דאין תקנה לבשר הזה לא שייך לומר דמכבד את הבשר וגוזל את הבשרות, דהא מוכר להם בשר האסור באכילה, והר"ז כמוכר בשר נבילה במקום בשר שחטה, ויש לפרש לדידיה נמי אסור אם לא יחתוך קודם מליחה דכנלרר הדם חשיב, ומש"כ רש"י דקוב אינו יולא ואוכל דם, יש לפרש דר"ל ע"י מליחה רגילה אכל ע"י חתיכה שפיר דמי, וכ"כ בבהגר"א סי' ס"ז סק"ו.

בב"י סימן ס"ז כתב בשם שכלי הלקט שלמד מהא דאסרינן שצירת מפרקת דה"ה דאסור לתקוע סכין בלבה, והוצא ברמ"א שם, ולו"ד ז"ל נראה לחלק דשצירת מפרקת מנתקת כל חיות הבהמה, כידוע דכל העצבים מקורם בחוט השדרה, ואמר נמי לעיל כ"א א' נצברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמא באהל, משא"כ סכין בלבה שאינו אלא גורם לאיבוד דם יותר, ול"ל דס"ל דסכין בלב מנתק פעולת הלב דגם היא מסייעת ליציאת הדם, אכל לא דמי.

מתני' המעלה את העוף עם הגבינה על השולחן אינו עובר בלא תעשה, נראה דעיקרה דמתני' בא לומר דין עוף בחלב מדאוריתא, אלא דלא ידעינן אם בא לומר דהוי דאוריתא או דלא הוי דאוריתא וכדאמרינן בגמ', ומסתברא דכשנה רבי בעל פה את המשנה היה מובן לתלמידים מדבריו כונתו. – ק"ק סידרא דמתני' דהתחיל בעוף וגבינה על השולחן והפסיק בכמה משניות וחזר לזה.

גמ' מנה"מ אר"א אמר קרא וישלח יהודה את גדי העזים כו', כבר דקדק ברש"ש בזה דלא מיייתי קרא קמא אנכי אשלח גדי עזים, וכן בקראי דרבקה לא אייתי קרא קמא דקח לי משם שני גדיי

עזים, ובפשוטו נראה ללא בעינן לאתויי רחיה ממה דיהודה ורבקה דברו בלשון זה, דשפיר י"ל שדקדקו לפרש אף שאין לורד, ומייתנין רק מקראי לאיכפלו קראי לפרושי גדי עזים, דמזה שפיר מוכח דהולכך לפרש, ובזה יש ליישב נמי מה שדקדקו בתו' לקמן ב' ד"ה אלא.

תוד"ה טהור ויש ללמוד מכאן כו', עי' מש"כ לעיל קי"א ב' ד"ה בשו"ע.

קי"ג ב' וסבר שמואל איסור חל על איסור כו' פרט לזו שמחוללת ועומדת, ל"ע דמהא דמפרש טעמא דמחוללת ועומדת מוכח דאי לאו הכי היה איסור חל על איסור והוי סייעתא דסבר שמואל איסור חל על איסור, ואף אם נימא דהיינו דמשני שאני הכא דמיעט רחמנא ומתו בו, נמי קשיא דקארי לה מאי קארי לה, והרי אדרבה מוכח מזה, [ובענין איסור חמור חל על איסור קל עי' זבחים ק"ח א'], וא"כ לכו"ע ראוי היה שיחול איסור טומאת הגוף על איסור טומאת בשר.

שם וסבר שמואל איסור חל על איסור והאמר שמואל משום ר"א מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה כו' פרט לזו שמחוללת ועומדת, יש לתמוה מנין קים לגמ' דמשום אין איסור חל על איסור הוא, הרי בפשוטו מתפרש דתרומה טמאה כיון שכבר נתחללה מקדושתה ולשריפה קיימא, לא הקפידה תורה כ"כ על האוכלה בטומאת הגוף, ובאמת אף בלא קרא היה ראוי להסתפק בכך, והא דבקדשים פשיטא לן לעיל ק"א א' דאף בקדשים טמאים חייב משום טומאת הגוף, אפשר דהיינו מדמיעט רחמנא ומתו בו כי יחללוהו גבי תרומה, [דהאי קרא בתרומה איירי כדאיתא בתו"כ, וכן משמע מדכתיב ביה מיתה ולעיל מיניה כתיב כרת, ש"מ דהא בקדשים והא בתרומה וכן קראי דבתר הכי בתרומה איירו], ולא כתב מיעוטא בתחלת הפרשה לאיירי בקדשים, ש"מ דוקא בתרומה פטר בטמאה, א"נ י"ל לדוחק לאוקמי קרא דוקא בשלא הוכשר או בתחב לו חזירו או באינו נוגע בכזיכה,

[להסוברים דאינו מקבל טומאה], ולכך ידעינן דאף בטמאים חייב רחמנא, אצל אחרי שמיפט הכתוב תרומה טמאה למה לא נפרש דמשום שנתחללה הוא ולא משום אין איסור חל על איסור, ועוד דהא ודאי משמע דבקדשים מודה שמואל לרבנן דרבי יוסי הגלילי, וכן משמע סנהדרין פ"ג א' דהא דשמואל הלכתא היא דסתמא דצרייתא כוותיה, וא"כ אנו צריכים לחדש חילוק בדין איסור חל על איסור בין תרומה לקדשים וזה דוחק, וטפי מסתבר לחלק דתרומה שנטמאה קלישא קדושתה טפי מקדשים שנטמאו.

ואפשר דקרא דכי יחללוהו דממעט מחולל ועומד, מתפרש דהאי חילול גופיה, אם הטמא עשהו הר"ז חייב, והיינו שאם הטמא שאכלו טימאהו ואח"כ אכלו חייב, דאף דאכילת טמא, אפילו כשלל נטמאת התרומה, נמי חשיב חילול, מ"מ מחולל ועומד דממעט היינו שנטמא, ודכוותה אית לן לפרש כי יחללוהו דאוכל, דהיינו שטימאו באכילתו ואפ"ה חייב, וע"כ דמשום אין איסור חל על איסור הוא, ולכך דוקא בקדמה טומאת התרומה פטור, ולא בקדמה טומאת האוכל, א"נ דהו"ל למיכתב ומתו בו כי חללוהו, דלשון ומתו לשון עבר, ומדשינה וכתב לשון עתיד, ש"מ דה"ק ומתו בו, אימתי, אם הם חיללוהו לאפוקי אם כבר היה מחולל, וממילא מתפרש דאטומאה קאי, ולחלק בין קדמה טומאת הגוף לקדמה טומאת התרומה, א"נ שמה ס"ל לגמ' מסברא דאם על תרומה טמאה אינו חייב משום טומאת הגוף, אף על תרומה טהורה אין לחייבו, דסתם אוכלין הוכשרו והאוכלו נוגע בו, ואין לחדש איסור כרת רק על מי שנהרס מלנגוע באכילתו, כלומר דאין תוספת חטא בטמא שאכל תרומה ולא הקדים לטמאה, מזה שהקדים לטמאה בידיו, ואף שאין זה מוכרע כלל מ"מ שמה לגמ' קים ליה הכי, א"נ שמה קים לגמ' מסברא דכיון דלענין איסור זר אף תרומה טמאה בקדושתה קיימא וכמס"פ הרמב"ם פ"ו מה"ת ה"ו [ועיי"ש באו"ש], ה"ה דלענין איסור אכילתה בטומאת הגוף, בקדושתה קיימא, ואי מיעט רחמנא אית לן לפרושי דרק בקדמה טומאת התרומה

ומשום אין איסור חל על איסור הוא.

שוב נראה דמאחר לאשכחן בגמרא דרבנן הוּו סברי דטעמיה דרבי יוסי הגלילי משום דטמאה כבר נתחללה, וכמש"כ תו' לעיל ק"א א' ד"ה בנטמא, וע"ז השיבוהו דאף טמא שאכל טהור כיון שנגע בו טימאהו, ש"מ דמהאי טעמא הוא דקים להו לרבנן דלא כרבי יוסי הגלילי, דאם איתא דרבנן גופייהו מטעמא אחרינא הוא דפליגי עליה, למה העלימו את האמת, ואף שכתבו בתו' שם דרבנן ידעו דרבי יוסי הגלילי לא מוקי קרא בשלא הוכשר, נראה דזה נמי לפי שנראה להם דוחק, ולא בעו למיתלי האי דוחקא ברבי יוסי הגלילי, והיינו דפשיטא לגמ' דכשאמרה תורה דטמא שאכל קודש חייב הוא אפילו כשהקדים לטמאה בידיו, דסתמא הכי הוא, ואית לן לאוקמי מיעוטא דכי יחללוהו רק בקדמה טומאת הנאכלין לטומאת האוכלין, ומשום דאין איסור חל על איסור, ולא לדחוק דלא חייבה תורה אלא בשלא הוכשר וכיו"ב.

והנה לפי רהיטת הסוגיא קיימא למסקנא דהא דשמואל משום אין איסור חל על איסור הוא, וממילא דוקא בקדמה טומאת התרומה לטומאת האדם אבל בקדמה טומאת האדם, חייב אף בתרומה טמאה, ואף דבסנהדרין פ"ג א' שנו סתם כהן טמא האוכל תרומה טהורה, י"ן לפרש משום דבטמאה לא פסיקא ליה כיון דבקדמה טומאת התרומה פטור, ואף שלא הזכירו שם בגמ' לחלק בכך, מ"מ סוגיין מכרעא כן, וכמו שחילקו לרבי יוסי הגלילי בקדשים לעיל ק"א א', וכן מבואר בתו' שם דאף בתרומה כן, אלא דבתרומה אף רבנן מודו לרבי יוסי הגלילי משום קרא דכי יחללוהו, דרהיטת הסוגיא דהא דשמואל הלכתא היא.

ולפ"ז י"ן לתמוה על הרמב"ם בפרק ז' מהלכות תרומות ה"א שכתב סתם דכהן טמא האוכל תרומה טמאה אינו לוקה לפי שאינה קודש, ולא חילק כלל שזה דוקא בקדמה טומאת התרומה לטומאת האדם אבל בקדמה טומאת האדם, אף חייב מיתה, וגם כתב הטעם שאינה קודש, ואילו בגמ' משום אין איסור חל על

איסור הוא, וצריך לומר דהרמב"ם מפרש מה שאמרו בסוגיין
 אב"ע"א בעלמא איסור חל על איסור ושאני התם דמיעט רחמנא
 ומתו בו, דה"ק שאני התם ללאו משום אין איסור חל על איסור
 הוא, אלא משום דמיעט רחמנא, וטעמא משום שאינו קודש, וזהו
 עדיף טפי לחלק בין תרומה לקודש, דקודש חמור טפי, אבל דין
 איסור חל על איסור אין סברא לחלק בין תרומה לקודש, ובקודש
 הרי קיי"ל כרבנן דרבי יוסי הגלילי דחייב אף על קודש טמא,
 ולפ"ז אין חילוק בין קדמה טומאת התרומה לקדמה טומאת
 האדם, והא דפסק הרמב"ם כהך שינויא הוא משום דרהיטת
 הדברים בסנהדרין פ"ג א' דהא דשמואל הילכתא היא, ואילו אנן
 קיי"ל בעלמא דאיסור חל על איסור בכלל וכש"כ איסור חמור
 על קל, וקיי"ל כרבנן דרבי יוסי הגלילי וכמש"פ הרמב"ם צפי"ח
 מפה"מ הי"ג, וגם בגמ' לעיל ק"א א' ובזבחים ק"ח א' כד
 מוקמינן פלוגתא דרבנן ורבי יוסי הגלילי באיסור חל על איסור,
 לא מייתינן הא דשמואל, ולפרושי דתרומה שאני לגזירת הכתוב
 הוא, [כמו שהוא לפי תו'] וכן סתימת הגמ' בסנהדרין נמי משמע
 שאין חילוק בין קדמה טומאת התרומה לקדמה טומאת האדם,
 הלכך טוב לפרש דכולהו אזלי כהך שינויא, ולא שייכא הא
 דשמואל דדין איסור חל על איסור כלל, וכמדומה שכתב כ"כ
 בראש יוסף. (יבמות ל"ג א' סק"ז).

שם לימא דהא קמיפלגי דמ"ד לוקה קסבר איסור חל על איסור
 כו', נראה דהוי מאי למיפרך א"ה ליפלגו בעלמא, ועוד דפלוגתא
 דתנאי היא ולימא מר הלכה כמר, וגם הו"מ למימר דפליגי
 בדשמואל אי רבי רחמנא גדי, אלא דכלא"ה דחי דפליגי אי מקשינן
 בישול ואכילה, דזהו קושטא דמילתא, דגם אי מר אמר חדא ומר
 אמר חדא נמי איצטריכו לאשמועינן דלא מקשינן בישול ואכילה.
 קי"ד א' כיון דעל אכילה לא לקי אביסול נמי לא לקי, במשה"ק
 תו' דנימא איפכא, י"ל דס"ל לגמ' דעל בשר שאינו ראוי לאכילה
 אין ראוי לחול איסור בשר בחלב, ואינו ראוי מחמת איסור חסיד

אינו ראוי. – ועי' בספר מרן זללה"ה ליו"ד סי' כ"ב סק"א למה אין לוקין על החלץ.

שם מיתבי המצול במי חלב פטור דם שצלו בחלב פטור כו', כבר כתבו תו' לשון פטור משמע אבל אסור, וברייתא על בישול מיתניא, וכדקתני דם דפטור אע"ג דיך לחייבו משום דם למ"ד דם שצלו חייב אם באכילה איירי, וכן הרמב"ם בפ"ט ממ"א ה"ו ז' פירש לברייתא לענין איסור בישול, וגם לשון פטור וחייב מתפרש בפשוטו על מה שעשה ולא אם יאכל, וגם בסדרא יש לחכמים לאסור לצול במי חלב, ומה גם דזימנין דאית בהו גם חלב, [והרמב"ן והר"ן כתבו דאע"ג דראית תו' מכותא לאו ראייה היא ממך, מסתברא כוונתיהו, והיינו מסתמא מה"ט], וכן דם יש לאסור לצלו בחלב מידי דהוי אכלא דקיי"ל דחייב, ור"ע צמה שהגרע"א ז"ל כתב לדמות מי חלב ודם לחיה ועוף, [ועי' מש"כ בריש פירקין דגם בחיה ועוף יש מקום לאסור].

שם אמר ר"ל לא שנו אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין בישול כו', א"ה, עי' מש"כ במכשירין ס"ו סק"ד לענין הכשר מי חלב דינו כחלב ממך מדאוריתא, ולכך הולרכו בגמ' לפרש דהיינו רק לענין הכשר ולא לענין בשר בחלב.

קט"ז א' זרוע וצא הוסיף אין לא הוסיף לא, א"ה, עי' מש"כ בכלאים ס"א סק"ב להוכיח מכאן דהפירות נאסרים אף בזרע שלא במפולת יד דמשמע דאף אם בשעת זריעה כבר איתא לתבואת הכרם נאסרת ולא משמע דלא איתא כר' יאשיה.

מתני' המעמיד בעור של קבה כו', עי' מש"כ בזה לעיל קי"א ב'. שם במקומו של ר"א כו', א"ה, עי' מש"כ בזה בחו"ב שבת ק"ל א' דמלשון המשנה ר"א אומר אם לא הביא כלי מע"ש מביאו בשבת כו', משמע דלכתחלה יש להכין כלי מע"ש, אבל מלשון הברייתא במקומו של ר"א היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת, משמע שהיה הדבר בזה ולא שאירע פעם אחת שלא היה סכין בכל העיר והולרכו לכרות עצים, וכן מהא דאמרין בגמ' שם

אר"י עיר אחת היתה בא"י שהיו עושין כר"א והיו מתים בזמנן ולא עוד אלא שפ"א גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל על המילה ועל אותה העיר לא גזרה, משמע נמי שהיו נוהגין כר"א בזה ולא במאורע שאירע פעם, ובתו' יצמות י"ד א' כתבו על הא דמקומו של ר"א היו כורתין עלים כו' שהיו מביאין עצמן לידי כך משום חיבוב מאוה, ועי"ש בכ"ז.

שם כורתין עלים לעשות פחמין לעשות ברזל, אשמועינן דגם הכשר רחוק כי האי שרי, ועי' ברמב"ן ורשב"א בשבת שכתבו דאם אפשר להביא סכין דרך רה"ר אינו ראוי לעשות סכין, ולפ"ז לא משכח"ל שיהיו ראשים לכרות עלים לעשות פחמין אלא"כ אין סכין בכל העיר, ולפ"ז במקומו של ר"א שהיו כורתים עלים והיינו שהיו מתכוונים שיהיו כריכים לכך כמ"ס תו' יצמות י"ד א', היו כריכים להוציא הסכינים מכל העיר, והדבר תימא, ולא משמע לומר דאם אין לאבי הבן סכין דראוי לעשות ולא מחייבין ליה לשאול משכניו, וא"ל דסתם סכינים אינם ראויים למילה וצריך איזמל מיוחד לכך. (שבת ק"ל).

מתני' המעמיד צעור כו', עי' מש"כ לעיל קי"א ב' ד"ה כי אתא. קט"ז ב' מתני' חומר בחלב מדם וחומר בדם מבחלב כו', מתניתין לא קתני אלא בדיני דאורייתא במה שזה נוהג ובמה שזה נוהג, ולא שייך להכניס כאן דין דם שבשלו, וגם החילוק בין חלב שבשלו לדם שבשלו הוא משום דחלב אורחיה צביקול משא"כ דם, וגם זה לא שייך להחשב כחומר א' וקולא, והגרע"א ז"ל הביא שבחדושי הר"ן דקדק בזה, וכתב דלא יתכן שהרי זעירי מנחות כ"א א' דפטר בדם שבשלו לא חשך לדקדוק זה, וכבר כתבו המדפיסים שאין חדושים אלו להר"ן, וכן מוכח בדבריו ז"ל שם ק"כ א' שהביא להר"ן, וגם מה שכתב שם דגם לזעירי שאינו עובר בדם שבשלו מ"מ איסוריה מדאורייתא, הוא דבר תימא, וועי' רשב"א קי"א א' בשם העיטור, וכבר הביא שם דכל הראשונים ז"ל לא כתבו כן. קי"ז א' כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה, א"ה,

עי' מש"כ בחו"צ מעילה ט"ו א' דרבי דמרצה אימורי קדשים קלים מקרא לכל חלב לה', הוא משום דהאי קרא בשלמים כתיב, אבל שפיר מלי סבר כר' ינאי דאף חטאת ואשם רק מהך רבויא נפקי, ול"ע ברש"י בתמורה שם שפירש דר' ינאי פליג ארבי.

שם לכם שלכם יהא, נראה דהיינו רק שאין זו מעילה, אבל אין לבעלים שום בעלות על הדם, לכיון דחל שם קרבן על הבהמה הרי יראה מרשות הבעלים, ואף בקדשים קלים לרבי יוסי הגלילי דממון בעלים הוא, מ"מ הדם שמלותו בזריקה לאו ממון בעלים הוא, ואם היה ממון בעלים לא היו חכמים נזקקין לעשות בהם מעילה, ולחידך גיסא נמי שאם תיקנו חכמים שימעלו בה, היה הדבר שב כאילו היה כן כונת הנודר והיה מעילה מדאוריתא. אלא פשיטא שאין לבעלים שום זכות בדם יותר מאינש דעלמא, וכש"כ לאינך דרשות.

ונראה דהני דרשות מוכיחות דגם איסור ליהנות ליכא בדם, ועדיף מקדשים קלים, וכן דם קדשים קלים נמי שרי ללא עדיף מדם קדשי קדשים, ועי' בשטמ"ק כריתות ד' ב'.

שם אין לך דבר שנעשה מלותו ומועלין בו ולא והרי כו', יס לעי' מה בכך לתרומת הדשן ועגלה ערופה הו' שני כתובין הבאין כאחד, הרי לא דיינינן למילף מסברא אלא מקרא, וא"כ נילף שפיר מהוא דגם בדם מועלין משנעשה מלותו והיו שלשה כתובין הבאין כאחד, וביותר הדבר קשה שהרי הקשו תו' בד"ה אין דה"נ אין לך דבר שלא נעשית מלותו ואין בו מעילה, ותירצו דאשכחן עגלה ערופה דאינה נאסרת אלא בירידתה לנחל איתן, ול"ע דמה ענין זה לקרבן שיש בו מעילה ואנו באים לדון בדין הדם, דשפיר אין לחדש דהדם נשתנה מעיקר הקרבן, ומה ראה נגד זה מהא דאשכחן דעגלה ערופה אינה נאסרת בהפרשה לבד, וא"כ הרי גם למדרש הוא לפני כפרה כללית כפרה חידוש הוא ללא אשכחן כותיה אלא בעגלה ערופה, וא"כ אמאי לא נקיש לחומר דקיי"ל בעלמא לחומר מקשינן ויהא כעגלה ערופה ותרומת

הדשן דמועלין צהן משנעשה מלותן, אח"כ מלאתי שהגרע"א ז"ל
הקשה כן בצבחים מ"ו א' והניח בצע"ג, ונראה דיך לחלק לסברא
דהא דנעשית מלותו אין מועלין בו, שלמדנוה מהא לאשכחן שני
כתובין הבאין כאחד, היא סברא הקימת בדם בהחלט, שגם דם
עם זריקתו נעשה מלותו וראוי שלא ימעלו בו, ואם באנו לחדש
דמועלין בו הרי אנו מחדשין נגד הסברא דאין למעול בנעשה
מלותו, משא"כ אם באנו לומר דגם לפני כפרה אין מועלין, לא
נתחדש כאן דבר נגד סברא מוכרעת, אלא דנתחדש דם אינו ככל
הקרבן דכיון שאינו לדורון אלא לכפרה לא מיקרי קדשי ה' ואין בו
מעילה, וסברא זו אינה נוגדת מאומה, ואף דכלא קרא לא היינו
מחדשים אותה לבד, מ"מ אם למדנוה מקרא אין כאן שום חידוש
נגד סברא מקובלת.

שם והרי תרומת הדשן דנעשה מלותו ומועלין בו, הא דתרומת
הדשן יש בו מעילה גם לאחר שנעשה מלותו ילפינן בתמורה ל"ד
א' מהא דדרשינן ושמנו בנחת ושמנו כולו ושמנו שלא יפזר, ובפסחים
כ"ו א' גרסינן ושמנו אכל המזבח שלא יפזר ושמנו שלא יגה, ופרש"י
ואסורה בהנאה ומועלין בה כדכתיב ושמנו אכל המזבח
אלמלא טעונה גניזה, ויש לעי' היכי משמע דטעונה גניזה, הא
פשטא דקרא דשימה אכל המזבח היא ממלות ההרמה, ואם לאחר
שהרים הפריחתו הרוח מידו צדין הוא שיחזור ויתרום וישים אכל
המזבח, ואם לאחר ששם הפריחתו הרוח לית לן בה, וא"כ השימה
אכל המזבח היא גמר המלואה, ולאחר מיכן שפיר י"ל דאין מועלין
בה דכבר נעשה מלותו, ולא דמי להא דבגדי כהונה דדרשינן
והניחם שם, שם תהא גניזתו, דהתם סברא הוא דליכא מלות הנחה
כלל, וא"כ ע"כ דלתי לאשמועינן איסור הנאה, וכן וערפו שם
דעגלה ערופה נמי מייתר הוא לגמרי דהא כבר כתיב והורידו,
וע"כ דגניזה לתי לאשמועינן, אבל הכא בתרומת הדשן שהשימה
מלואה מנלן דטעונה גניזה ושמועלין בה, ואפשר דלשון ושמנו הוא
משורש שם ושי"ן שמאלית וימנית מתחלפים, וא"כ תרתי משמע

גם שישים וגם שישאר שם, וכן נראה מלשון רש"י שכתב ושמו אכל המזבח מלמד שטעון שימה וגניזה אלמא אסור בהנאה, משמע דר"ל דככלל ושמו גם שימה וגם שישאר שם, ומזה הוא דילפינן גניזה, ועי' בתו"י יומא נ"ט ב' ד"ה אין, ובירושלמי יומא פ"ב ה"ב יליף לתרומת הדשן אסור בהנאה מהא דכתיב אל מקום הדשן, דמשמע שהדשן ישאר לעולם במקומו. (מעילה י"א א').

העור והרוטב

קי"ז ב' מתני' והקיפה, עי' מש"כ בחו"ב טבול יום ס"ב סק"ז.

גמ' תנינא להא דת"ר שומרים לטומאה קלה ולא שומרים לטומאה חמורה כו' חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה כו', מלאנו דדין חיבור לכביצה לטומאת אוכלין הוא קיל מדין חיבור להחשב כדבר אחד שיטמא כולו בנגיעת מקצתו, כמ"ס הרמב"ם בפ"ו מטומאת אוכלין הי"ז אוכל פרוד שהוא כולו מכונס ודבק זה בזה אע"פ שאינו חיבור להתטמא ואינו כגוף אחד כמו שביארנו (הוא שם הי"ד), הרי הוא מצטרף לכביצה לטמא אוכלים אחרים, והראב"ד שם כתב דא"ל להיותם גוף אחד אלמא להטמא זה מחמת זה אבל אם נגע שרץ בכביצה פירורין מצטרפין לטמא אחרים והוא שיהיו הפירורין נוגעין זה בזה כו', הגה דעתו ז"ל דפירורין הנוגעין זה בזה מצטרפין לכביצה לטמא אחרים, אע"ג דלענין להטמאות מונין בהן ראשון ושני, [ובזה אפשר ליישב דברי רש"י לקמן קי"ח ב' שפירש נידון אם יש יד לפחות מכזית כגון שהפחות מכזית הוא עם אוכלין כביצה, ובתו"י שם תמהו דנגיעה אינה עושה גוף אחד, וכמבואר מהא דלעיל כ"ד ב' התורה העידה על כלי חרס אפי' הוא מלא חרדל, וכן מצירוף כלי דמנחות כ"ד א', ולמס"כ מודה רש"י דלא חשיבי כאחד להתטמא כולם בנגיעת אחד, ומונין בהן ראשון ושני, ואפ"ה לענין כביצה לטומאת אוכלין שפיר חשיבי כגוף אחד, ואע"ג דמונין ראשון ושני, וא"כ לא יתטמא ע"י היד אלמא פחות מכביצה, והרי קיימינן אם גם להתטמא צריך כביצה, מ"מ אהני חיבורם דיחשבו כביצה אע"ג שיתטמא מהם רק פחות

מכזיכה, וכמ"ס בחו"צ עוקצין ס"א סק"ו צ"ס ספר הישר עי"ס]. ומדברי הרמב"ם שם נראה דמקורו ממתני' דעדיות פ"ג מ"ב אוכל פרוד אינו מלטרף דברי ר"ד בן הרכינס וחכמים אומרים מלטרף, וכן בפ"ח דטהרות מ"ח, ומפרש דפליגי כשנתחברו הפרודים חיבור ללא סגי ביה להיותם נחשבים כאחד לענין להתמאות הכל, דמ"מ ס"ל לחכמים דחשיבי כחד לענין כזיכה לטומאת אוכלין, ולדעת הראב"ד איירי גם כשלא נתחברו כלל אלא שנוגעים זה בזה, [ובפי' הראב"ד לעדיות פירש דוקא כשנתחברו ע"י משקה, ואולי היינו כשאינם נוגעים זה בזה וכמ"ס ג"כ בהשגות שם דאם אינם נוגעים ויש תחתיהם משקה מלטרפים].

עוד הדבר מבואר במנחות ע' ב' דתניא התם התבואה והקמחים והבציקות מלטרפים זה עם זה, ומפרש רבא דלענין טומאת אוכלין קאמר, ומבואר התם דבחסים וסעורים שלמים איירי, וכן בקמחים שעדיין אין תורת צלק עליהם, וכן מבואר בהלכות חלה להרמב"ן בנדפס ל"ב ב' עי"ס, ואע"פ שאין מתטמא הכל בנגיעת אחת, אפ"ה לענין כזיכה לטומאת אוכלין מלטרפין, והיינו דנקט רבא התם דלענין טומאת אוכלין קאמר, וכן העתיקה הרמב"ם בפ"ד מטומאת אוכלין ה"ג כל האוכלין מלטרפין לכזיכה לטמא טומאת אוכלין כו', אפי' חטה עם קמח עם צלק עם תאנה ובשר וכיוצא באלו הכל מלטרף, ואילו לענין להחשב כגוף אחד להתמאות כולו, כתב בפ"ו הי"ד הממעד אוכלין והצלן כגון הדבילה והתמרים והאמוקים שקצץ ועשאן גוף אחד אינן חיבור לפיכך עיגול של דבילה שנפלו משקין טמאין על מקצתו הר"ז נוטל ממנו מקום המשקה בלבד והשאר טהור, ולפי מש"כ בפ"ו הי"ז דלר"ד שיהיו דבוקים זה בזה גם לענין כזיכה לטומאת אוכלין יש לפרש דהחטה עם הקמח נדבקה קצת ע"י הצלק או התאנה והבשר, ואם יש רק קמח וחטה דג"ז בכלל, יש לפרש נמי כגון שהיה מעט לחות בקמח, ועי"ז נדבקה החטה, [ועי' חו"צ עוקצין ס"א סק"ז נתפרש], (אבל קמח לעצמו היה אפשר דעדיף ואף בלא שום ליצוק

חשיב כאחד לביאה לטומאת אוכלין, אבל לא כן מבואר בר"פ פ"ח
לטהרות מ"ח ע"פ, וע"ע פ"ח דפרה מ"ז).

ולהאמור ניהא מה שנתקשה בתשובות אהל משה סמ"ט היכי
משכח"ל חטים ופעורים שנטמאו, לדעת ה"ר יוסף בתו' פסחים
ל"ג ז' דאין הכשר לפחות מכביאה, והיינו אף מדרבנן כמ"פ
במהרש"א שם, [אף דזכריתות י"ג ח' בתו' מבואר דמדרבנן שפיר
מקבל הכשר], ולפמ"ק כ משכח"ל כשהיו ביחד לדעת הראב"ד, דכי
היכי דחשיבי כביאה לענין טומאה ה"נ לענין הכשר, ולדעת
הרמב"ם בשנדבדקו קלת.

לכאורה היה נראה דבין לדעת הרמב"ם דאוכל פרוד היינו שנדבדק
קלת, ובין לדעת הראב"ד דסגי בנוגעין זה בזה, ודינן כביאה לטמא
אחרים, דמ"מ צריך שיגעו האוכלין המתטמאים בכביאה מן
הפרודים, לכיון דאם היו הפרודים מתטמאין היו מונין בהם ראשון
ושני, הרי כשנוגע באחד מהן ח"א לחשבו כנוגע בכביאה, וע"כ
צריך שיגע בכביאה, ואהני דיבוקן או נגיעתן שהם חשובים כביאה
לטמאות אחרים, ומיהו כ"ז היה אפשר אם אין נוגע וחוזר ונוגע,
אבל למאי דקיי"ל דיך נוגע וחוזר ונוגע הרי גם אם לא יהיו
מדובקים ולא יגעו זה בזה יתטמא אם יגע בפירורים כביאה, וא"כ
ע"כ דנגיעתם זה בזה, או דיבוקם יועיל להתטמאות אף דנגיעת
מקלת, ועי' חו"צ עוקצין ס"א סק"ו נתפרש.

עוד מלאנו קולא לענין חיבור לטומאת אוכלין מחיבור נבלה
וכיו"צ לדעת הרמב"ם בפ"א מאה"ט ה"ו, דנראה דמפרש הא
דתניא זבחים ק"ה ז' חיבורי אוכלין ע"י משקין חיבור לטומאה
קלה ואין חיבור לטומאה חמורה, דמתפרש כמו שומרים לטומאה
קלה ולא שומרים לטומאה חמורה, והיינו דאם יש שני חלאי ביאה
אוכלין וביניהן משקה עומד הרי הוא מלרפן וחשיבי כביאה [ומ"מ
משמע דכ"מ שם דהדבר ספק כשנגעה טומאה באחד אם נטמא
חבירו], משא"כ שני חלאי זיתים מן הנבלה ומשקה ביניהם אינו
מחברן, ולשון הגמ' נאות לפירוש זה, וגם בסברא הדבר מובן

כדאשכחן לענין שומרים דשאני טומאת אוכלין, משא"כ לפרש"י
שם נתחדש דנבלה כה"ג מטמאה אוכלין ואינה מטמאה אדם,
וכבר כתב רש"י שם ללא ידע טעמא, ועי' פ"ז מטומאת אוכלין
ה"ו, [ובכת"י קדמון שנדמ"ח ע"ש הר"ח לזבחים נמצא שם כפירוש
הזה].

ויש לעי' מנין קים לחז"ל דבר זה דלחצר אוכלין לכביאה קיל
מלטמא שני חלאי זיתים דנבלה, או מלחצר לענין דיחשב כגוף
אחד שלא למנות בו, ויש מקום לומר דמהא דנתחדש גזירת הכתוב
דשומרים לטומאה קלה ילפי לה, דכיון דחזינו דגם מידי ללאו
אוכל משלים לשיעור כביאה, ש"מ דאינו אלא ענין חשיבות, והלכך
כל שנראה כביאה ביחד כבר הוא בחשיבותו, ויותר נראה דמסבירא
קים להו לחז"ל דמה שהאריכה תורה כביאה לענין חשיבות, אין
סבירא לומר דעיסה שהוכשרה ונילושה צמי פירות ללא תחשב כיס
זה כביאה לענין זה, [וכמו שתמהו בתו' זבחים ק"ה ב' ד"ה
חיבורי, גם לענין עיקר הדין ללא נטמא אלא מקום מגעו, לר"ע
טבו"י פ"ג מ"ד], דחיבור לענין כביאה לטומאת אוכלין סגי
בדנראה כאחד, אף דלענין שיטמא כולו כאחד לא סגי בהכי.

ולאמור ליכא למילף מהא דאשכחן שומרים לצירוף לטומאה קלה
דהיינו לענין טומאת אוכלין דיועילו שומרים לצירוף לטומאה
חמורה דהיינו נבלה, והא דאיכטריך קרא בנבלתה ולא בעור שאין
עליו כזית צפר, ע"כ הוא כמש"כ תו' ללא נילף מיטמא, ועי' א"ר
טהרות פ"א מ"ב. (עוקצין ס"א סק"א).

שם כדרך שבני אדם מוסיאין לזריעה חטה בקליפתה כו', א"ה,
ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"ב מנחות. הא דחטה שאינה
קלופה מאטרפת פרש"י דדקה ורכה היא וראויה לאכול, והנה
קליפת החטה היינו המוץ שסביבה, וכדדרשין כדרך שבני אדם
מוסיאין לזריעה חטה בקליפתה, והיינו כשנשאר כל המוץ שסביבה
ונתלשה רק מן הקנה, והדבר מאוי הרבה שאין הדישה תולשת את
כל המוץ, [אבל רוב החטים נתלשים מהן המוץ ע"י הדישה, והיינו

שנקצרת ערומה, וכיון שכשצא לזרוע נוטל גם אלו שנקצרו עם המוץ הרי זה כדרך שבני אדם מוסיאין לזריעה, ויש לפרש כן כונת תו', וכ"ה בתו' הרא"ש חולין קי"ז ב', אבל חטה שנתלשה מן המוץ ונשאר עליה רק הסובין והמורסן שאינו נפרד אלא ע"י כתישה, זו החטה עצמה ולא קליפתה וכמ"ס רש"י חולין קי"ז ב' ד"ה קליפה, והכל אוכל, ולפ"ז צריך לפרש כונת רש"י שהמוץ נאכל, וכמדומה שבמציאות קשה לומר כן, וקרוב הדבר דקליפת השעורים תהא נאכלת יותר ממוץ החטה, וגם אם אוכל הוא הול"ל קליפת חטים אוכל, ומה ענין לומר שמאטרפת, וגם בתנא דבי ר"י משמע דגם חטה בקליפתה נלמד מהא דמוסיאין לזריעה, ואם אוכל היא מה צריך לרבות, וכמו שהקשה רש"י בקליפת שעורה ללשון שמע דהוא אוכל.

ולו"ד ז"ל נראה דהיינו טעמא דחטה שאינה קלופה מאטרפת, משום דקליפת החטה מורכבת משלש מוסיים נפרדים שאינם דבוקים בחטה, ולכן אם נתן חטה בקליפתה בצלק או באוכל אחר הרי בסתמא שהאוכל נוגע בחטה עצמה בפרלות שבין הקליפות, ואפילו אם אירע שלא נגע אינה חסודה לחלוץ, משא"כ קליפת השעורה מקפת את השעורה מכל כדדיה ודבוקה בה, ואינה נופלת ע"י הדישה, ולכן שפיר חוללת, ומיהו למאי דמסקינן דקליפת החטה הוי שומר, וקליפת השעורה איירי בזמן שאינה שומר אם בלחה אם ביבשה כפי הפירושים, ניחא בפשיטות דשומר אינו חולץ, ושאינו שומר חולץ. (מנחות ע' ב').

תוד"ה ולא וא"ת ל"ל קרא דמזרעים לא אחי כו' וי"ל דס"ד לריבוי מריבויא דיטמא, הקשה הגרע"א ז"ל לא לכתוב רחמנא לא יטמא ולא בנבלתה, דהא יטמא אמרינן דנכתב משום דמילתא דאחיא בק"ו טרח וכתב לה קרא, וכיון דמחמת האי יטמא איצטריך למיכתב בנבלתה, היכן אשכחן דכה"ג טרח וכתב לה קרא לתרווייהו, ובתו' הרא"ש אמנם תירץ דהא דאמרינן ולא שומרים לטומאה חמורה מנלן דת"ר בנבלתה ולא בעור כו', לאו

למימרא דמהאי קרא נפקא, אלא מיייתין דקרא לא רבי אלא לתורת יד ולא לכירוף, וממילא לית לן מהיכן למילף לירוף, ולפ"ז נראה דהאי בנבלתה היינו קרא מיייתין לעיל ע"ז ב' וממעטין מיניה עור ועלמות וגידין וכו' כשהם בפני עצמן, והתנא כאן כיון גם בזמן שיס עליהם בשר פחות מכזית דממילא ג"ז נתמעט כיון דלית לן מהיכן למילף שיטרא.

ובדעת תו' נראה דקרא הכי מתפרש הנוגע בבשרה ואפילו לא נגע אלא בעורה יטמא, דכד דרשין בנבלתה ולא בעורה ומרבינן מיטמא הנוגע בעור הרי ע"כ לפרש הכי לקרא, ולפ"ז מוכח דקרא למעוטי עור ועלמות, וגם למעוטי בשר פחות מכזית, דהנוגע בבשרה מתפרש בכזית, וע"ז מסיק ואפילו לא נגע אלא בעור דהיינו בעור של הכזית בשר נמי יטמא, ונמצא דכל עיקר משמעותיה דקרא למעוטי עור שיס עליו פחות מכזית בשר הוא רק מהא דטרח וכתב הכא להעור מטמא מתורת יד, ומתפרש שהוא יד לכזית בשר הנזכר, ובזה גם מיושב הא דטרח וכתב לה קרא, ולהאמור האי בנבלתה היינו ההוא דלעיל ע"ז ב', דמימעטי מיניה עור ועלמות וגידין, ומתמעט מיניה נמי פחות מכזית בשר, ובתו"כ מידרשי כל חד בפ"ע התם, ואמנם תלתא בנבלתה כתיבי, אבל התם דריש טפי מתלתא דחד דריש בנבלתה למעט עלמות וגידים וכו', ובתרי הכי תני בנבלתה למעט קולית סתומה, ובתרי הכי בנבלתה פרט לאלל המפוזר, ואח"כ ממעט מבנבלתה יד הארוך מכשיעור, ואח"כ פרט לעור שאין עליו כזית בשר, ואח"כ ממעט לשני חלאי זיתים ע"ג העור פלוגתא דר"ע ור' ישמעאל, ולכן יתכן דכולהו מחד בנבלתה מידרשי, אלא דהדר תני להו ולא כללינהו בחדא, ועי' במלבי"ם שם. (עוקצין ס"א סק"ב).

בא"ד ואמאי לא נטמאו בנגיעת כו' דאין שם משקין עליהם כו', אפשר דהיין הנסחט מן הענבים בגת עד שלא הלכו בהן שתי וערב דעדיין אינן מטמאין משקין, כמש"כ הרמב"ם פ"א מטו"א הכ"ד, דגם תורת אוכל אין עליהם, ול"ע בזה, ועי' ר"ס טהרות

פ"י מ"ה, גם י"ל דאין ידות למשקין כדתניא בתוספתא פ"א
טב"ו"י הוצאה בר"ש שם פ"ב מ"ב, ושם ה"ה שומר, והלכך אין
הענבים משמקין כיד או כשומר למשקין שבהן, ומיהו בתו' הקשו
דהזגים ישמשו כשומר ליין שבהן, ומשמע דס"ל דיך שומר
למשקין, ולא דמי ליד, גם י"ל דהו"ל מגע בית הסתרים, ואע"ג
דאמרינן לעיל ע"ג א' דאוכלא כמאן דמיפרת דמי, אפשר שיך
לחלק בין מקום מסויים, למשקה שבענבים שיך לרסק כל הענבים
להוציא היין, ועי' בספר מרן זללה"ה טב"ו"י ס"ד סק"ו, מכשירין
ס"ד סק"ח. (טהרות ס"ב סק"א מתוה"ד).

קי"ח א' יכול שאני מוציא אף עור כו' ואפי' מעשה יד כו', עי'
מש"כ בזה לקמן קכ"ו ב'.

שם שומר ואע"פ שאינו יד כו', פי' הרע"ב בעוקצין כגון קליפת
הפרי, ולכאורה הקליפה נמי משמשת בתורת יד, וקרינא בה לכם
לכל שצרכיכם, והא דבגמ' למדו לשומר בק"ו מיד, יש לפרש
דהיינו קליפות החטים והשעורים שהם רופפים ואינם יכולים
לשמש כיד לחטים, אבל קליפות הפירות המחוברים שפיר הם
משמשים גם כידות, ועי' עוקצין פ"ב מ"ב דגם גרעיני הפרי דינם
כידות, [ועי"ש בר"א"ש אבל בכל הספרים גרסינן ולא מאטרפות],
ואשכחן חומרא בידות מבשומר כמ"ש רש"י לקמן קי"ט ב' ד"ה לא
שנו לענין שלא כנגד האוכל, ואפשר דנפ"מ בקדר קאת אוכל
מתחת לקליפה דבטל תורת שומר מן הקליפה, דאין שומר אלא
מה שנגד האוכל, אבל עדיין תורת יד עליה, ואע"ג דתנן פ"ב
מ"ג דרמון ואבטיח שנימוק דאין מאטרף וברמב"ם פ"ה מטו"א
הכ"ב דגם הקליפה אינה מאטרפת, אפשר דהיינו דוקא לענין
צירוף דכבר אינה שומר אבל יד מיהא הוי, ועי' עוקצין ס"ג סק"ג,
א"נ נימוק שאני דשדא תיכלא בכולה, אבל קדר מעט מהפרי
שקורין היום אבטיח מתחת לקליפה מסתבר דהקליפה עדיין
משמשת כיד, ומיהו ברש"י מבואר דעור שלא כנגד הבשר לא חשיב
יד, ואילו שעה שנגד העור חשיבא יד, ומשמע דעור כיון דלורת

שומר עליו לא חייל עליה שם יד, אף דאינו יכול לשמש כשומר, (ועי' בתוספתא שהובאה בר"ש שם פ"ב מ"ב דהעלמות והגידין והקרנים והטלפים שמלטרפין לטו"א כולם נעשים ידות לטומאת נבלה, חזינן דהשומרים נעשים ידות, ומיהו התם הם בגוונא שמשמים כשומר), ול"ע. (עוקצין ס"ב סק"א).
שם ידות היכא כתיבי כו', א"ה, בענין ידות עי' מש"כ לקמן קכ"ח א' ד"ה יס להסתפק.

משה"ק הרא"ש בעוקצין פ"ב מ"ב דהיכי חשיב הגרעין שבתוך הפרי יד לאוכל, י"ל דדברשא דלכס לכל דרכיכם דמרבינן מיניה ידות חולין קי"ח א', לא כתיב יד בהאי דרשא, אלא כל דרכיכם, וכיון דשלימות הפרי הוא עם גרעינו שפיר קרינא ביה לכל דרכיכם, דפרי שניטל גרעינו מתוכו כבר אינו על שלימותו, ומ"מ דין שומר אין לו דלא דמי לשומרים שהם משמרים את הפרי ועוטפים אותו, והדבר מפורש בלשון הרמב"ם פ"ה מטו"א ה"א וז"ל ידות האוכלים הם העצים הרכים הסמוכין לאוכל שהאוכל נתלה בהן כו' וכן הגרעינים וכיו"ב מדברים שהאוכל צריך להן עכ"ל, הנה כתב בהדיא דמה שהפרי צריך לו הוא צדין יד, אף שאינו נתלה בו, וכן בפיה"מ כאן כתב שהגרעינים הושמו במדרגת ידות האוכלים, [והא דתנן בריש עוקצין לא יד ולא שומר, אינו כולל דברים שהם מעיקר הפרי], ומש"כ הרא"ש דחשיב שומר משום שהפרי מתקלקל בהעדרו, לכאורה הקלקול בהעדרו הוא מחמת שנפתח הפרי וכולו גלוי לאויר, וגם אם ישאר הגרעין לא ימנע את קלקולו, ול"ע. (עוקצין ס"ג סק"ב).

שם תנור וכירים יותץ וגו' לכס לכל שצרכיכם לרבות את הידות, הרמב"ן והרשב"א הקשו הא אין כלי חרס מתטמא אלא מאוירו והיכן אויר היד, ואפשר לומר דהכא לענין לטמאות, דכלי חרס שנטמא מתוכו מטמא אחרים מאחוריו, ומטמא נמי את הגוגע בידו, וכן נקט המל"מ פי"ז מה' כלים ה"א צדעת הרמב"ם, אבל הרמב"ן והרשב"א משמע להו ז"ל דאף לענין להכניס טומאה

נתרבה, ותירץ הרמב"ן דמשכח"ל ביד חלולה שיש לה תוך, ועוד כתב א"נ כגון שעשה לתנור יד של עץ ושל אבן ומחוברת זו באוירו וזהו שפנינו כלים פ"ה מ"ב האבן היוכלא מן התנור טפת, וכתב ע"ז הרשב"א ולא הבנתי תירומו דמ"מ כיון שאין יד האבן והעץ חלולים היאך הם בעצמם מקבלין טומאה, ולכאורה גם אם הם חלולים יש לשאול לכלי עץ וכלי אבן אין מיטמאין מאוירן, אבל נראה כונת הרמב"ן דהיד משמש חלק מדופן הכלי, וכלי חרס שיש לו שלש דפנות טהור כמ"ס בחו"ב כלים ס"ב סק"כ, וה"נ כלי חרס שנפרץ חלק מדופנו ואוכלין מונחין בעובי הדופן הרי הם טהורים, לתוך הפירצה הרי הוא כפרוץ במילואו ברוח אחת, והו"ל כבעל שלש דפנות, וואת"ל דדיינינן עומד מרובה על דופן הכלי ופי החילוק יורד וסותם, משכח"ל כשנפרץ רוב הדופן, אבל בתו' הרא"ש הוכיח ממתני' פ"ח לכלים מ"ז ח' כמס"כ לאוכלין שבפירצה טהורין עי' להלן], ובדין הוא ליד העץ או האבן שממשם כדופן לכלי חרס שלא יטמא, דאינו חרס ואינו באויר הכלי חרס, ואם הוא לא יטמא הרי גם הכלי חרס לא יטמא מכנגד אוירו של העץ, ורק מחידוש הכתוב לכם לכל שבכרכיכם נתרבו ידות והרי הם נטפלים לכלי ומתטמאין מאוירו, וזהו שדקדק הרמב"ן יד של עץ או של אבן, דאם הוא יד של חרס אין על החלק שסותם את הדופן תורת יד, והרי הוא כחלק מן הכלי חרס, ורק הבולט חוץ לדפנות תורת יד עליו, והרי הוא בדין אחוריו של כלי חרס שנטמא, אבל יד של עץ או של אבן ע"כ תורת יד עליו גם על החלק שממשם כדופן לכלי, ונתרבו להתטמאות מדין ידות, וזה שהביא ז"ל מהאבן היוכלא מן התנור טפת, נראה דנתכוין בזה להוכיח דאע"ג שהוא אבן וכלי אבן טהורים, מ"מ כשממשם יד לכלי חרס הרי דינו ככלי חרס ומתטמא, וגם לשון המשנה משמע שהוא משמש כדופן התנור ויוכלא ממנו, והיינו כמו שפירש ז"ל. מה שהביאו הרמב"ן והרשב"א בשם תו' דגזירת הכתוב הוא ליד הכלי חרס מטמא אותו שלא מאוירו, כ"ע מנלן לחדש כן, כיון

דאפער לאוקמי לקרא דלענין לטמאות אחרים קאמר, דכשנטמא תוכו של הכלי חרם הרי גם ידו מטמא כדין אחוריו, ומה סברא היא זו שיהא היד חשוב טפי מכל דופני הכלי, ועוד דהא אפער לאוקמי ביד חלול אם באנו לפרש דמתטמא מחמת היד, וגם הרי משכח"ל כפי' הרמב"ן, ולפנינו בתו' לעיל כ"ד ז' ובכורות ל"ח א' ובנדה כ"ו א' נקטו בפשיטות דלא יתכן שכלי חרם יתטמא ע"י נגיעה בידו והוכיחו כן.

מה שפירש הרמב"ן ביד חלולה נראה דהיינו שהיא כולה חלולה וסתומה לחוץ ופתוחה רק לתוך חלל הכלי, ודלא כמס"כ בכלים ס"ב סק"ט], וכן הרמב"ן הזכיר אצל הכלי, וסתם אופן הוא כקשת ששתי רגליו מחוברין לכלי, ואם הוא חלול הרי פתח חלול לתוכו של הכלי, וגם אם הוא יד ארוך נמי יס' שכלפי חוץ הוא סתום ואינו פתוח אלל לכלי, ואי לאו שנתרבו ידות לא הוי חשבינן לחלולו כחלל הכלי אף שהוא פרוץ לו, ואשמועינן קרא דכלי הוא ואם מת שרץ בחללו נטמא הכלי, וכעת ראיתי בתו' הרא"ש שהביא פירוש הזה של הרמב"ן וכתב דלא נהירא והביא ממתני' דפ"ח דכלים מ"ז ח' דצעין של תנור ובמקום הנחת העצים משפה הפנימית ולחוץ טהור [וזה כמס"כ לעיל דפירכה שדופן טהור, ומיהו שם יס' לחלק דשאני עין ומקום הנחת העצים דפתיחתן הוא לשמוש התנור משא"כ פירכה, ועי' בספר מרן זללה"ה טבו"י ס"ה סק"ח ול"ע כעת], וכנראה דפירש ז"ל דהיד חלולה ופתוחה גם כלפי חוץ, אבל לפמס"פ שהפתח רק כלפי פנים שפיר ניהא, ושם ס"ל להרא"ש דאם הפתח רק כלפי פנים לא איכטריך לרבווי דידות והרי הוא תוך הכלי, אבל שפיר י"ל דהרמב"ן לא ס"ל כן, דמ"מ אינו משמש עם הכלי, וגם סתמא דמילתא הוא למעלה מדופני הכלי, ואינו אלל יד, ואפער עוד דגם ביד החלול ופתוח משני עצריו איירי, ומ"מ מטמא את הכלי חרם מאוירו, דסתם יד משופע כלפי מעלה והרי חלק התחתון שלו שפיר מחזיק מים עם דופני הכלי, וגם היד עצמו בדרך כלל הולך ומיאר, ואי

לאו דנתרצה ידות לא הוי חסדין ליה כאוירו של כלי, והיינו דאילטריך לרבווי, [ועי' פ"ג לכלים מ"ד לידות שהם למעלה מעיקר הכלי אינם מטמאים מאויר שכנגדן עי"ש בר"ש ורא"ש, ואינו ענין לנד"ל]. (עוקצין ס"א סק"ג ועי' כלים ס"ב סק"ז).

שם פירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו דמי, מבואר דענין ההכשר הוא מעין גמר מלאכה, דכשם שכלים אינם מקבלים טומאה עד שתגמר מלאכתן אף כשהם כבר ראויים לשימושם, כמו כן אוכלין הם בגדר לא נגמרה מלאכתן עד שיוכשרו, ובזה מובן הא דמיבעיא לן חולין ל"ו א' אי חבת הקודש כאוכל הבא במים דמי, כלומר דחבת הקודש משוי ליה כאוכל אף בלא הכשר.

ובזה נמי מתפרש שפיר הא דאמרינן בקדושין נ"ט ב' דהא דכל הכלים יורדים לידי טומאתן במחשבה, והיינו לכלים שעתיד לשוף לשבץ ולגרר וחסידי כלל נגמרה מלאכתן, דאם חשב שלא לשוף ושלל לשבץ חסידי מיד כנגמרה מלאכתן ומקבלין טומאה מכאן ולהבא, דזה נלמד מהא דכתיב כי יתן וקרינן כי יתן, דאף שבאו מים מאליהן מ"מ אי ניחא ליה קרינא ביה כי יתן, אלמא דמחשבה כמעשה, דבאמת ענין אחד לשניהם להחשב כנגמר מלאכתן, וכשם דבניחא ליה צביאת המים חסיד נגמ"מ, [וזה ניחא טפי לדעת הרמב"ם דצעי ציאת המים על הפירות לראו], כך גם בניחא ליה שלא לשוף ושלל לשבץ נמי חסיד מיד כנגמ"מ. (מכשירין ס"א סק"א).

קי"ח ב' הפיטמא של רמון מטטרפת והגז שלו אין מטטרף, יתכן לפרש והגז שלו אינו מטטרף אבל טמא ומטמא דיד מיהא הוי, ויתכן לפרש והגז שלו אינו מטטרף, וה"ה שהוא טהור, ועי' במלאכת שלמה עוקצין פ"ב מ"ג, ור"ע. (עוקצין ס"ג סק"ג מתוה"ד).

שם מ"ס הכשר תחלת טומאה הוא ומ"ס הכשר לאו תחלת טומאה הוא, נראה דהכשר תחלת טומאה הוא, ר"ל דמפרשין כאילו אמר רחמנא דלטמאות צריך שיגעו מים ושיגע שרץ, וממילא מתפרש

למקום שהקרץ נוגע שם כריכים המים ליגע, ולכאורה ר"ה צריה דר"י דאמר לעיל א' לפירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו דמי, לא ס"ל להבשר תחלת טומאה הוא, דהא ס"ל דהוא מעין גמר מלאכה לפירות, ומ"מ שפיר מלי סבר כר' יוחנן דיך יד להבשר כדתניא כוותיה, משום דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו ואתרצאי יד גם להבשר.

שם אמר רב אין יד לפחות מכזית כו', אם יש נוגע וחוזר ונוגע, נפ"מ בפשוטו כשנוגע בצ"א בעוקלין שיש בפירותיהן ביחד כביצה, וכן נפ"מ כשיש יד לכעדשה של קרץ או לאיברים של מת שאין להם שיעור, אם הוא בדיו יד, וכן אם יש יד להבשר נפ"מ לענין הכשר, אם אין שיעור להבשר, אבל עי' תו' כריתות י"ג א' ובפסחים ל"ג ב' דנקטו דיך שיעור להבשר, ומיהו רב ס"ל דאין יד להבשר.

מש"פ תו' דאירי שהחלי זית מחובר עם כביצה אוכלין, שאם היה נוגע בחלי זית עצמו היה נטמא הכביצה, אבל היד אינו משמש להכביצה משום שאינו מחובר כ"כ שיהא ניטל עם היד, והלכך אינו יד אלא להחלי זית, יש לפרש שהחלי זית עם הכביצה מחוברין כעין מש"כ הרמב"ם בפ"ו מטומאת אוכלין הט"ו ט"ז, דסתם פירות שמיעבן וקיצצן עדיין לא חשיבי כחד כמ"ס שם הי"ד, ומדצריהם מבואר דאם היה הכביצה עולה עם היד דהיה נחשב גם כיד של הכביצה אף שהוא חיבור בידי אדם, וכן הפירות עצמם נחשבים כחד ע"י חיבורי אדם כמ"ס שם בהט"ו ט"ז, ועי' רש"י לעיל א' ד"ה שלא לתחב קיסם בנבלה הו"ל יד, ועי"ס ברש"ס ובמש"כ בפ"ג דאהלות מ"ד. (עוקלין ס"א סק"ד).

שם אמר רב אין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול ורי"א יש יד לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול, פלוגתייהו בדתנאי הלכתא כמאן, ולפי שלא נתפרש בהדיא צברייתות דמייתנין אם איירי ביד או בשומר, לכך לא מלו למימר הלכתא כפלוגי, ולא מייתנין מתני' דאהלות פ"ג מ"ד שנתקשה בזה הר"ס שם, משום

דע"כ לאתויי לאיכא תנא דפליג עלה דאל"כ איתותב רב, לכך מיייתנן זרייתא דפליגי.

והנה אם דיקא נמי דרבא מכריע דזרייתא דקולית איירי בשומר, נמלא דר' יהודה סבר דאין שומר לפחות מכזית, ואף אחרים דפליגי לא פליגי אלא בשומר, אבל ביד שפיר ראוי לומר דמודים דאין יד לפחות מכזית, וא"כ ר' יוחנן דס"ל דיך יד לפחות מכזית, ע"כ מוקים לזרייתא דת"ק ויהודה בן נקוסא ביד, וס"ל כת"ק, דאם הך זרייתא בשומר, הרי לית לן מאן דפליג אר' יהודה דאין יד לפחות מכזית, ובתו' כתבו דר' יוחנן מאי מוקי לה בשומר, ויך לפרך כונתם דמלך הזרייתא מאי מוקי לה בשומר, אבל ע"כ דמוקי לה ביד כמש"כ, וכן מתני' דאהלות פ"ג מ"ד ביד מתפרשא כדמסיק אם היו תחובים ביד"א אינו חיבור, ובמח שזקולית אין נאות לשון תחובים ביד"א, דמשמע שהעלם נתחב לתוך הבשר, ור' יוחנן ס"ל הלכה כסתם משנה, שוב העירוני דגם מלך הזרייתא א"א לומר דר"י מוקי לה בשומר, דא"כ יהודה ז"נ ס"ל דאין שומר לפחות מכזית, ומנ"ל דת"ק דפליג עליה בשומר דפליג גם ביד וס"ל דיך יד לפחות מכזית, ומיהו למ"ס להלן דלא פסיקא לגמ' דטעמיה דיב"נ משום דאין יד או שומר לפחות מכזית, ניחא, אבל לא מלאנו כן בראשונים.

שם מיתיבי ז' עצמות ועליהן ז' חלאי זיתים כו' אי ביד קשיא רישא אי בשומר קשיא סיפא כו', יך לדקדק דבעלמא כה"ג אמרינן לימא כתנאי כו' אי ביד רב דאמר כיהודה בן נקוסא, ואי בשומר רב דאמר כת"ק, ולא שייך לומר קשיא רישא קשיא סיפא דהא פלוגתא היא, ואפשר דלא פסיקא לגמ' דטעמא דיהודה בן נקוסא משום דס"ל אין יד לפחות מכזית, דשמא ס"ל דמאהיל על שתי ידות אין מאטרף, או שום טעמא אחרת, והיינו דאמרינן דאי ביד קשיא רישא דס"ל יך יד לפחות מכזית, ומאן לימא לן דיהודה בן נקוסא פליג בזה, ואגב דאמר אי ביד קשיא רישא נקט נמי אי בשומר קשיא סיפא, אע"ג דהתם ודאי ת"ק פליג וס"ל דיך שומר

לפחות מכזית, ומסיק לאבד"א ציד ורצ לאמר כיהודה בן נקוסא כלומר דמה"ט הוא דפליג דס"ל אין יד לפחות מכזית, גם י"ל דנקטו בגמ' קשיא רישא דהיינו סתם מתני' דאהלות פ"ג מ"ד דלכא נזכר שם פלוגתא. (עוקצין ס"א סק"ה).

תוד"ה אין ואין נראה לאפי' היה נוגע בו, א"ה, עי' מש"כ לעיל קי"ז ב', וראיתי להעתיק מש"כ בזה בחו"ב עוקצין. מדברי התו' והרמב"ן והרשב"א ותו' הרא"ש חולין קי"ח ב' נראה דס"ל דדין לירוף לכביצה לטומאת אוכלין כדין לירוף שיתטמא הכל כאחד, דעל מה שפרש"י שם דהא דאין יד לפחות מכזית נפ"מ כשהפחות מכזית הוא עם אוכלין כביצה ונגעה טומאה ציד, דאם יס' יד לפחות מכזית נטמא הפחות מכזית וגם הכביצה אוכלין, אבל אם אין יד לפחות מכזית לא נטמא כלום, והקשו ז"ל דע"י נגיעה אין טומאה עוברת ואפילו היה נוגע בחצי זית עצמו גם לא היה נטמא הכביצה אוכלין, והוכיחו מהא דהתורה העידה על כלי חרס ואפי' מלא חרדל, ומהא דהכלי מלרף דמוכח דע"י נגיעה האחד לא נטמא חצירו הנוגע בו, ואם איתא דלירוף לענין טו"א הוא דין מיוחד, דסגי בנגיעה, הרי שפיר יס' לקיים דברי רש"י לענין נגיעה לטו"א אף שאין מלטרף להטמא הכל יחד, עי' חו"ב עוקצין ס"א סק"א, אלא ודאי דעתם ז"ל דכל לירוף שאינו מועיל שיתטמא הכל כאחד, גם אינו מועיל שיטמא טו"א, וסוגיא דשבת ל"א א' יס' לפרש בזרק צלק על צלק וכיו"ב דהוי חיבור גמור, ואין בכך דוחק דגמ' עיקר הבעיא בעי לאשמועינן אם אמרינן דמדמלטרף לענין טומאה מיחייב נמי לענין שבת, ובאיזה אופן דמשכח"ל קמיבעיא לן, וכן ההיא דפסחים מ"ו א' נמי יתפרש בגוונא דהוי חיבור לכל. (עוקצין ס"א סק"ו).

בא"ד ונראה לפרש שזה חצי זית מחובר עם כביצה אוכלין אבל אינו מחובר כ"כ ואם היה מגביה אותו היה ניתק אותו כביצה אוכלין מאותו פחות מכזית דלא הוי יד לשאר אוכל אלא לפחות מכזית, מבואר מדבריהם דאם היה חיבור הכביצה אוכלין לחצי זית

חיבור חזק שהיה מיטלטל ע"י ה"ד היה חשיב ה"ד כ"ד לכביצה ול"א כ"ד לפחות מכזית, וי"ש לע"י וה"א קי"ל ד"אין חיבורי אדם חיבור כדתנן אהלות פ"ג מ"ד ש"אם תחב ע"אם לבשר לא נעשה הע"אם י"ד משום ד"אין חיבורי אדם חיבור, וה"נ ה"א י"ד ש"אין עליו תורת י"ד משום שמשמ"ש לפחות מכזית נמ"א ש"עכשיו נעשה י"ד ע"י חיבורי אדם, וי"ל דכ"ר נתבאר בחו"ב עוקצין ס"א ר"ש סק"ו מדברי התו' בנזיר דדוקא למת ונבלה דטומאתן מחמת ע"אם א"א לחבר בידי אדם, אבל אוכלין דתחלת יצירתם ה"א לפעמים ביד"א כמו עשיית עיסה וכיו"ב שפיר מתחברין ע"י אדם, והלכך כיון דהח"א זית ע"א הכביצה מתחברין חיבור גמור כמ"ש"כ לעיל ד"ה מ"ש"פ דבהכי איירי, ה"ר ג"ס ה"ד שפיר משמ"ש כ"ד ג"ס להכביצה אוכלין, [אח"כ ר"איתי בזה בספר מ"רן זללה"ה עוקצין ס"א ר"א ס"ק י"א עי"ש].

וה"א דתניא בתוספתא הוצאה בר"ש ב"אהלות ש"ס דאתרוג ש"נפרץ ותחבו בכ"ש אינו חיבור ש"אין חיבורי אדם חיבור, ופירשו הרמב"ם ב"פ"ו מטומאת אוכלין ה"י"ב לענין טומאת אוכלין, י"ש לפר"ש משום ש"אינו חיבור גמור, דה"א ג"ס הממעך אוכלין וע"אן גוף אחד אינו חיבור כמ"ש הרמב"ם ש"ס ה"י"ד, אבל חיבור כמ"ש ש"ס בהט"ו ט"ז בתמרים וגרוגרות ש"שלקן ונעשו א"ם וכן זיתים ש"עטנן ה"ו חיבור, א"ף ש"נעשה בידי אדם.

בר"ש ש"ס הביא התוספתא דקולית המת ש"ע"א"ה י"ד לסכין הר"ז אינו חיבור ש"אין חיבורי אדם חיבור, ופירשה הר"ש ש"אם הכנים הסכין לבית לא נטמא הבית, והנה כלים תחלת עשייתן בידי אדם וכל ידות הכלים טמאים, ולא משכח"ל ידות לכלים ולתנור דנפקא ל"ה מקרא לעיל א' אלא ב"נעשה ע"י אדם, וע"אם ש"ע"א"ו קת"א דסכינ"א וד"אי מתטמא ע"י הסכין ומטמא הסכין על ידו, אלא דהכ"א לענין טומאת המת ש"ב"קולית איירינן ולענין מת אין חיבורי אדם חיבור, וכמ"ש"כ מדברי התו' בנזיר נ' ב'. (עוקצין ס"א ר"א סק"ט).

ק"ט א' ת"ט רי"א קולית שיס עליה כזית בשר גוררת כולה לטומאה כו', למאי דמוקמינן לה בשומר, נראה דמתפרש דהקולית משלימה לכביצה, וגוררת כולה לטומאה דבכל מקום שיגע טמא, אם הקולית טמאה, ואם גם ליטמא כריך כביצה מתפרש דכל מקום מן הקולית שיגע בטומאה יטמא, ואחרים אומרים דאפי' הבשר כפול נמי השומר משלים, ולפ"ז מלאנו דאפי' השומר רוב נמי מכטרף לכביצה.

ולמאי דבעינן לאוקמי ביד פרש"י שאם היה הקולית עם כביצה אוכלין ונגע השרץ בה בכל מקום שבה טמא, ומשמע דהיינו אם גם לקבל טומאה כריך כביצה, ולפ"ז כריך לפרש דהכביצה אוכלין היו מחוברין לבשר שבקולית חיבור גמור כעין מש"כ הרמב"ם פ"ו מטומאת אוכלין הט"ו ט"ז וכמש"כ לעיל קי"ח ב', דע"י חיבור שמונין זו ראשון ושני לא יחשב שיס כאן כביצה להתטמאות. (עוקצין ס"א סק"ה).

הרמב"ם בפ"ה מטו"א הט"ז כתב קוליה שהיה עליה בשר אפי' כפול גורר את כולה לטומאה, והוא לשון חכמים שבתוספתא, אבל לא פירש ז"ל אם גורר לטומאה מתורת יד, או דגם מכטרף בתורת שומר, ובחולין קי"ט א' דנו בזה בגמ' ורש"י פירש שם דקולית חשיב כולו שומר למוח שבו משום דכשנפתח אין מה שבתוכו נשמר, ומשמע בגמ' שם בזה דלאמרינן דיקא נמי דבשומר עסקינן דקתני קולית, דאע"ג דקתני קולית שיס עליה כזית בשר מ"מ מתפרש שפיר במוח שבקולית, ול"ע אם גם ברמב"ם יש לפרש כן וגורר את כולה לטומאה לצירוף קאמר, או דמתורת יד קאמר ובבשר שעל הקולית, ולכאורה ראוי לקיים הדיקא נמי שבגמ', ויתפרש לשון הרמב"ם כלשון הגמ' ומדין שומר, ול"ע. (עוקצין ס"ג סק"ב מתוה"ד).

שם בריה שאני, אפשר לפרש דבריה אע"פ שאין בה כפול מ"מ חסובה היא, וכדס"ל לר"ש מכות י"ז א' באוכל חטה כברייתה דחייב מלקות כאילו אכל כזית, ולפי זה א"א לקיים מה שיס

צפרש"י לקמן ב' דגם אהא דפרכינן התם לענין שומר ע"ג שומר
דהו"מ לשנויי צריה שאני, דמה ענין צרי' לנידון שומר ע"ג שומר
דגם בצלל גדול ליכא לשומר ע"ג שומר, ואמנם בשטמ"ק קס ל"ג
לה צרש"י, וכן הק' צרש"ק, וכ"כ בתו' הרא"ש, אבל אפשר לפרש
דצריה שאני שתחלת יצירת הפרי הוא בצרי' המשמשתו, ובזה שפיר
מרבין לה שומר, אף שאין זה כפול, ולפ"ז יתכן לקיים הגי'
צרש"י לקמן קס, דגם לענין שומר ע"ג שומר מהני מה שכן הוא
תחלת צרייתו, ומיהו גם לזה קשה מצלל, וכן משקדים, [דגם זהו
איכא שומר ע"ג שומר כמ"ס צרש"ק עוקצין פ"ב מ"ד], וגם הם זו
תחלת יצירתו, ואפ"ה אמרינן לליכא שומר ע"ג שומר, ולכן נראה
עיקר כגי' השטמ"ק דאין הדברים צרש"י, אלא הוא גליון, [ומש"כ
דשינויא דחיקא הוא, ר"ל לענין שני שומרים, אבל לגבי שומר
לפחות מכפול ודאי קושטא הוא].

קס צעי רב אופעיא שני שומרים מהו שיטרפו כו', נראה
דמיבעיא ליה גם בשני אגוזים וכיו"ב, [אף לפי מה שמחק
השטמ"ק מלשון רש"י שני צללים קטנים], וכן מבואר בהא
דראב"ע דמייתינן, ובנוגע וחוזר ונוגע, או במים המחצות, ללא
איירי הכא צכילד מלרפן, ועיקר הבעיא היא דנהי דחידשה תורה
דהשומרים מלטרפים לכביצה, מ"מ י"ל דהיינו כל פרי עם השומר
שלו, אבל כשאנו צריכים לצרף שני פירות לכביצה, בזה י"ל דא"א
לצרף השומרים של זה לזה, דכל שומר אינו ענין אלא לעצמו, ואין
חבירו נהנה משמירתו כלום, והא דנקטו בגמ' שומר שחלקו י"ל
דהוא מקום החיבור וכפי' תו' שלא חלקו לאוכל, דבזה מתפרש
שפיר גם אם אין נוגע וחוזר ונוגע, א"נ רבותא אשמועינן דאע"ג
דעד שלא חלקו לשומר היה כל השומר מלטרף לאוכל שהוא
שומרו, מ"מ כשחלקו לשומר כיון דהאי לא מגין אהאי והאי לא
מגין אהאי, י"ל דלא מלטרפי, ועי' בחדושי הר"ן דפירש אמנם
דבשומר שחלקו פשיטא דמלטרף, ושומר שחלקו שאמרו לאו דוקא
עי"ש. – אם ענבים המחוצרים באשכול מלטרפים לכביצה,

משכח"ל שני שומרים בחלק העוקץ שבתוך הפרי שהוא צדין שומר, כמ"ס צפיה"מ וזרע"ב ריש עוקצין, ויש לדון אם שני עוקצין מטורפים להשלים לכביאה, וכן מתפרש צברייתא דראב"ע דפול וקיטנית דמיייתין. (עוקצין ס"א סק"ח).

קי"ט ז' ומי איכא שומר ע"ג שומר והתנן ר"י אומר שלש קליפות צצל פנימית בין שלימה בין קדורה מטורפת אמלעית שלימה מטורפת קדורה אין מטורפת חילונה בין כך ובין כך טהורה, מבואר דהחילונה טהורה משום שאין שומר ע"ג שומר, ולפ"ז ע"כ דהפנימית היא עצמה חשיבא אוכל, דאם היא שומר הרי לא יתכן לחשוב את האמלעית כשומר, וכ"ה ברש"י כאן וזרע"ס עוקצין פ"ב מ"ד, ולשון מטורפת לאו דוקא דהא היא עצמה אוכל היא, ולכו"ע אף בפחות מפול ולהכשר מטורפת.

ויש לעי' בטעמא דאמלעית קדורה אינה מטורפת, והרי בכל השומרים לא מלאנו דאם נחסר מקצת מעצמו דבטל ליה מתורת שומר, עי' עוקצין פ"ב מ"ה ו', ונראה דאמלעית דליינין צה היא דקה כמו החילונה ובקל נופלת כשאינה שלימה, והלכך לא חשיבא שומר אלא כשהיא שלימה, וגם בחילונה לא הולכנו לטעמא דאין שומר ע"ג שומר אלא בזמן שהיא שלימה. – ומ"מ מלשון המשנה משמע דאמלעית קדורה אינה מטורפת אבל יד מיהא הוי, דהא בחילונה קתני טהורה והיינו דגם יד לא הוי, ואילו באמלעית קדורה קתני רק דאינה מטורפת. (עוקצין ס"ג סק"ד).

שם קדורה אין מטורפת, משמע דדוקא לכירוף אינה מטורפת, אבל יד מיהא הוי, וחילונה בין כך ובין כך טהורה משמע דגם יד לא הוי, ואפי' האמלעית קדורה דאינה משמשת כשומר. (עוקצין ס"א סק"ח).

שם ר"א שומר אוכל שחלקו קמיבעיא ליה כיון דהאי לא מגין אהאי והאי לא מגין אהאי לא מטורפת או"ד כיון דהאי מגין אדידיה והאי מגין אדידיה מטורפין, מבואר מזה דהגידון הוא אם השומר של החצי השני מטורף לאוכל של החצי הראשון, אבל רמון

שחתכו לחליו, ויש בחליו כביצה עם קליפתו של החלי שלו שפיר
מטרף, ומ"מ בקליפה אמלעית של כלל שהיא קדורה, אפילו חתך
הכלל לחליו ובחליו האחד הקליפה שלימה אפ"ה לא מטרפת,
דהא אף אם אוכל שחלקו מטרף מ"מ קדורה אינה מטרפת,
כלל שהיא קדורה נפגמה מלשמש כשומר וכל שם שומר ממנה.
(עוקצין ס"א סק"ח).

רס"י ד"ה חטין בקליפתו וה"נ הו"מ לתרווי צריה שאני כו', עי'
מש"כ בזה לעיל א'.

ק"כ א' הטמאים לאסור לירן ורובן כו', א"ה, עי' חו"צ מעילה
י"ז א' בהא דדרשין התם לרבות דם שרצים, די"ל דהכא בשהמחה
גופן.

ק"כ ב' והא דתניא הטבל והחדש כו', א"ה, עי' מש"כ בצבורים
ס"ד סק"ז דהא דתני הטבל לא מיירי רק בזיתים וענבים, דהא
תני נמי חדש בהדיהו, וגם ילפינן לה מחלב וחמץ ונבלה כיון
דאיסור הבא מאליו הוא.

שם פרי אתה מביא ואי אתה מביא מסקה כו', בחלה פ"ד מי"א
תנן יוסף הכהן הביא בכורי יין ושמן ולא קבלו ממנו, ובר"ש שם
הביא דברי הירושלמי דה"ט דלא קיבלו ממנו משום שלא צרן
מתחלה לכך, והא דתנן פי"א דתרומות מ"ג דאין מביאין בכורים
מסקה אלא היואל מן הזיתים והענבים היינו בשצצרון מתחלה לכך,
והנה בתלמודן חולין ק"כ ב' ערכין י"א א' מבואר דהא דמביאין
בכורי יין ושמן היינו בהפריש ענבים ואח"כ עשה מהן יין, אבל
הפריש יין אין מביאין, ולפ"ז היה ראוי לפרש דהא דיוסף הכהן
איירי שהפריש יין, וההיא דתרומות בהפריש ענבים ואח"כ עשאן
יין, ומבואר מדברי הר"ש דהירושלמי נמי איירי בהפריש ענבים
ואח"כ עשאן יין, ואפ"ה אין מביאין אח"כ היה דעתו מתחלה לכך,
וכ"מ לשון הירושלמי דרך בכורים מסקה להביאן מנין שיביא כו',
וכן בשטמ"ק ערכין שם בשם הרא"ש, ושם נקט דאף בהיה דעתו
מתחלה לכך והפריש ענבים אינו ראוי לכתחלה לדרכן ולהביא יין,

אלא שאם דרך מציא, אבל כבר דחו תו' שלפנינו שם פירוש זה
ללא יתכן דכל הילפותא שאומרים שירה בזכורים אינו אלא בעשה
שלא כהוגן, ופירשו דזהיה דעתו מתחלה והפריש ענבים שפיר
דורכן לכתחלה ומציא יין. (זכורים ס"ד סק"ו ועי"ש).

הרמב"ם זצ"ל מזכורים ה"ד כתב אין מציאין זכורים משקין חוץ
מזיתים וענבים בלבד שנאמר פרי האדמה ולא משקה ואם הביא
משקין אין מקבלין ממנו, ובכ"מ שם תמה אמאי לא חילק בין בלל
מתחלה לכך או לא וכדאמרו בירושלמי, ויותר יש לתמוה שלא
חילק דדוקא אם הפריש ענבים וזיתים ואח"כ עשאן יין ושמן הוא
דמציא, אבל אם הפריש יין ושמן לזכורים אין מקבלין ממנו,
וכמבואר בתלמודן חולין ק"כ ב' ערכין י"א א' דדוקא אם הפריש
ענבים ודרכן הוא דמציא.

ונראה דס"ל להרמב"ם דזרייתא דהביא ענבים ודרכן אזלא אליבא
דר"א לזכורים מרבינן לכל משקין היוצאין ולא רק זיתים וענבים,
[והא דנקט ענבים משום שהוא היחידי משצעת המינים שהוא
זהו להיות נדרך בזמן הזכורים], לכיון דאמרינן לכתחלה אף יין
ושמן אין מציאין, ורק בהפריש ענבים ועשאן יין מציא, א"כ
הטעם משום שכבר חל שם זכורים עליהם ותו לא פקע אף
שנעשו משקין, וא"כ ראוי להיות כן בכל הפירות, א"נ לכיון דתביא
מרבה לכל מי פירות כשהפריש פירות, ה"ה דפרי ממעט כל מי
פירות בתחלת הפרשתו, ואף זיתים וענבים, אבל אליבא דר'
יהושע דמסקינן לדלידיה ילפינן תרומה מזכורים ומוקמינן לה
באתרה דרק יין ושמן ובתר הכי ילפינן זכורים מתרומה דגם
בזכורים רק יין ושמן, לפ"ז מקיימינן מתני' דתרומות כפסטה דיין
ושמן מציאין לכתחלה, דיין ושמן הם עיקר הפרי וקרינן בהו
מראשית כל פרי, א"נ דתביא מרבה ליין ושמן דמציאין לכתחלה,
ורק שאר משקין נתמעטו מדרשא דפרי, ואין חילוק בין הפריש פרי
ועשה משקה לעשה משקה עד שלא הפריש, ודיין ושמן לעולם
מציא, ובשאר משקין לעולם אינו מציא, ומתני' דיוסף הכהן

מיתוקמא כר"א ובהפרישן כשכבר היו יין ושמן, ואנן קיי"ל כר' יהושע וכמתני' לתרומות. (זכורים ס"ד סק"ו).

סם והא לתנן דבש תמרים כו' ור' יהושע פוטר, א"ה, עי' מש"כ בחו"צ זכורים ס"ד סק"ז בהא דר"י פוטר רק מחומש אצל לענין איסור לזרים מודה, ואילו לענין טבל משמע בירושלמי דר"י פוטר להו ממעשרות לגמרי, ועי"ש בדברי הירושלמי לחלק בין משקין שיכלאו אחרי גמר מלאכה, ובגירסת הגר"א דמחלק בין משקין שיכלאו לאחר שכבר קרא על הפירות סם תרומה.

סם ואוקי באתרה מה משקין דקדשים בתרומה תירוש ויכר אין מידי אחרינא לא כו', וא"ת והא אמרינן לעיל דטבל דאיסור הבא מאליו הוא שפיר ילפינן ליה מחלב וחמץ ונבלה דמשקין היוכלאין ממנו כמותו, וא"כ דגן טבל שהמחהו הרי הוא באיסור טבל מדאוריתא, ולפ"ז אם הפריש ממנו תרומה דין הוא שיוקדש מדאוריתא בקדושת תרומה, וא"כ אשכחן גם שאר משקין דקדושים בתרומה, וי"ל דטבל ילפינן חילול חילול מתרומה כמש"כ תו', והלכך דין משקין היוכלאין מן הטבל, אע"ג דאיכא למילף במה מצינו מחלב וחמץ ונבלה, מ"מ גז"ש אלים טפי, והרי הוא תלוי בדין תרומה, ואם בתרומה לא נילף אלא לתירוש ויכר הרי גם בטבל לא נחדש דמשקין היוכלאין כמותן אלא בתירוש ויכר, והלכך ע"כ למידן בדין תרומה כאילו ליכא שום ילפותא למשקין היוכלאין מן הטבל, וממילא לא אשכחן תרומה אלא בתירוש ויכר, וכן לר"א נמי ילפינן משקין היוכלאין משאר מינים לענין תרומה מזכורים, ובתר הכי נילף משקין היוכלאין מן הטבל מן היוכלאין מן התרומה, בגז"ש דחלול חלול.

רש"י ד"ה אף תרומה נמי שהפרישה בפירות כגון תמרים ותפוחים כיון דתרומה נוהגת בפירות אע"ג דאינה נוהגת במשקין שלהן אלא בתירוש ויכר כלבד הגך משקין כיון דמפירות תרומה אלו הרי הן כתרומה, ומש"כ דאינה נוהגת במשקין שלהן הוא העתק ממה שאמרו בגמ' מה משקין דקדשים בתרומה תירוש ויכר אין מידי

אחרינא לא, ואף שאמרו כן לר' יהושע מ"מ בזה לא נחלקו דאי דון מינה ואוקי באתרה לית לן אלא תירוש ויאהר, דלא אשכחן בתרומה שאר משקין, וכמס"כ לעיל דאייירינן אי ליכא ילפותא למשקין היוצאין מן הטבל, וזהו שכתב ז"ל דאע"ג דלא אשכחן שתהא תרומה נוהגת בשאר משקין, מ"מ נילף מזכורים לשאר משקין היוצאין מן התרומה והיינו דגן שהמחהו, אבל לבתר דילפינן בתרומה דגם דגן שהמחהו הוא צדין תרומה, תו ילפינן נמי טבל חילול מתרומה דדגן שהמחהו הוא צדין טבל, וממילא כשיפריש ממנו תרומה הוא צדין תרומה, והיינו צרייתא דלעיל דטבל משקין היוצאין ממנו כמותו, וכ"כ מרן זללה"ה במעשרות סי' ז' סק"א, [ובתירוש ויאהר נתחדש גם דחשיבא עשייתן גמ"מ, משא"כ דגן שהמחהו עד שלא נגמ"מ פטור מדאורייתא, ומיהו מדרבנן חייב, וכדאמרין בירושלמי תרומות פי"א ה"ב הוצא לעיל לגי' דידן עד שלא נטבלו דלר"א חייב], ולר' יהושע מיתוקמא בתירוש ויאהר שעשאן לאחר שנגמ"מ ע"מ לאכלן ענבים וזיתים, א"נ בשאר פירות ומדרבנן. (זכורים ס"ד סק"ז).

קכ"א א' מאי אלל כו', עי' חו"ב מעילה ז' א' ד"ה כבר שנית לנו אלל.

שם זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה כו', הא דאין אוכלין ומשקין נעשין אב הטומאה מדאורייתא לא נתבאר בגמ' מהיכא ילפינן לה, וברש"י כתב דפרשה דטומאת מת מתפרשא באלו שיש להם טהרה במקוה, ובשטמ"ק ב"ק כ"ה ב' הביא לפרש דוכל כלי פתוח וגו' מתפרש בכלים שיש בהם אוכלין וגם ע"ז כתיב טמא הוא למעט שאינו נעשה אה"ט, וכדדרשין מהכא בירושלמי שאין כלי חרס נעשה אב הטומאה [והוצא בחו"ב כלים ס"א סק"א], א"נ דלא מלאנו בקרא טומאה גבי אוכלין ומשקין אלא בשרץ, ולית לן מהיכן למילף דיכולין להעשות אב, עי"ש, ואפשר עוד דהאי קרא דמכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא מוקמינן ליה בטומאת מת לעיל ל"ו ב', ומדאסמכיה רחמנא לטומאת שרץ

דרשין ליה נמי אקרא קמא לאוכלין ומשקין מיטמאין באויר כלי
חרס ולא כלים כדדרשין פסחים כ' ב', וכיון שכן דרשין נמי
דהאי יטמא צמת דומה ליטמא דשרץ והיינו שאינו נעשה אה"ט,
דהא פסטיה דקרא צשרץ מתפרש. (כלים ס"א סק"ז).

קכ"א ב' שחט עוזל כוכבים במקום שאין עושה אותה טריפה כו',
באו"ז ריש הלכות שחיטה כתב דהא דשחט עכו"ם צדצר שאין
עושה אותה טריפה וגמר ישראל דכשרה, דהיינו רק למ"ד אינה
לשחיטה אלא לצסוף, אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף
פסולה, וכן הוצאו הדברים בהג"א ריש חולין, והדבר תימא דא"כ
איך לא הקשו בגמ' ל' א' מזה לר' יוחנן, וגם לעיל י"ט ב' איתא
בהדיא דר' יוחנן נמי ס"ל דהתחיל עכו"ם וגמר ישראל כשרה,
וכבר הקשה כן ביד אברהם בגליון היו"ד סי' ב' ס"י, וגם צסצרא
הדבר תימא דהא אם שהה ישראל אחר שחיטת העכו"ם ואח"כ
גמר שחיטתו, ודאי כשרה, דהיינו חצי קנה פגום, ומנלן לומר דאם
לא שהה מיפסל, והרמב"ם צפ"ד מהלכות שחיטה הי"ג פסקה
להך צרייתא וכתב שם דיסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, וכן פסק
צפ"א מפסה"מ הי"ח. (ס"ה סק"ד מתוה"ד).

שם והרובעה חייב, א"ה, עי' מש"כ בצבחים פ"ד א' לענין קדשים
אם נפסל כדין נרבע, ואם חשיב פסולו צקודש.

קכ"ב ב' לגבל ולתפלה ולנט"י ארבעת מילין, א"ה, עי' מש"כ
לעיל ק"ז ב' אם נט"י לסעודה או לתפלה קאמר, וצדצרי הערוך
צדליכא מים עד ד' מילין אוכל צמפה.

צבה"ל סימן קס"ג כתב דצהולך צגמלא פרחא אין משערין אלא ד'
מילין צהילוך אדם צינוני, וזה אמנם פשוט, אבל יש מקום לדון
דלא שיערו ד' מילין אלא עם טורח ההליכה, וכן צחצרה צטורח
מיל, אבל כשעתידים להגיע לו מים צלא טורח, י"ל דצזה ליתא
לשיעורא דד' מילין, וצריך להמתין אפי' יותר משיעור ד' מילין,
ותלוי לפי צערו, וצ"ע. (ידיים ס"ג סק"י).

קכ"ד ב' אין נוגע וחוזר ונוגע, עי' מש"כ צחו"צ מעילה י"ז א'.

שם כל המטמאין באהל שנחלקו בו, בפשוטו פלוגתתו בדאורייתא, וכ"מ בסמוך דילפינן מקרא דוהנושא דב' חכאי זיתים מטטרפין למשא, ועי"ש בתו', ולפ"ז ל"ע בהא דטומאה ראויה או למטה מטפח או כל אהל נגיעה דמטטרף עם נגיעה, לכל חד כדאית ליה לקמן קכ"ה ב', ואמאי הא סו"ס אהל הוא ואין אהל מטטרף עם נגיעה, דטומאה ראויה נמי מדין אהל הוא, ובכלל ליכא הלכה מיוחדת דטומאה ראויה, אלא דאין חוץ בפני הטומאה אלא אהל אבל לא כיסוי, וכמס"כ בחו"ב אהלות ס"ב סק"א, ועי' בלשון רש"י קכ"ה ב' ד"ה דכולה ולע"ק], ואפשר לומר דזה רק מדרבנן, דכטומאה בוקעת ידו ועולה החמירו חכמים לחשבה כנגיעה, אבל קשה דהא קתני במתני' אבל הנוגע בכחאי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחאי זית או מאהיל על כחאי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחאי זית טהור, ופירשו הרא"ש וכן הראב"ד ברפ"ג דעדות דהיינו נמי לר"ש דטומאה ראויה ולחייב למטה מטפח ולרבא אהל נגיעה, ותימא דהא מ"מ אהל ואהל הוא ואמאי אין מטטרפין, ומה בכך דהוא טומאה ראויה, והכא ודאי דאורייתא הוא דהא לקולא הוא.

ונראה מזה דאהל נגיעה דין מיוחד הוא ואינו מענין טומאת אהל, וטעמא דכיון דנפקא מקרא דוכל אשר יגע על פני השדה, כדאמרינן בנזיר נ"ג ב' על פני השדה זה המאהיל על פני המת, הרי דרחמנא קרייה נגיעה, ולכן נבדל הוא מטומאת אהל ואינו מטטרף עמו, ומה"ט יש מקום לומר דהא דכתיב בהרואי מדין כל הרג נפש וכל נוגע בחלל, דאף נגיעה ע"פ השדה בכלל נוגע, דהא קרייה רחמנא נגיעה, ולכך אף לרשב"י יצמות ס"א דנתמעטו קברי עכו"ם מטומאת אהל מקרא דאדם, היינו דוקא מאהל דהמשכה ולא מאהל נגיעה, ואפשר שזו דעת הגר"א באדרת אליהו בפ' חוקת הובא באו"ש ריש ה' טו"מ, [עי' רש"ש נדה נ"ז בזה], וכן לענין להאיל בצמיד פתיל יש מקום לומר דבאהל נגיעה ליכא לדין זה, דכנגיעה חשיב, וכמו שתמה הכ"מ בפ"ז ה"ו, אלא

שבתוספתא מבואר דאף בזהל נגיעה חידשה תורה הכלה ל"פ,
וכמ"כ הרמב"ם ס"ס.

ולרצח לקמן קכ"ה ז' כנוגע ממ"ש חשיב ומלטרף עם נגיעה בחי
זית, אבל לר"ז ואביי שם דס"ל דדוקא רצח מלטרף עם נגיעה,
ל"ע מה ס"ל מדאורייתא, דאי אהל נגיעה ואהל המשכה חד נינהו,
א"כ אמאי אין מלטרפין כדתנן במתני', ל"ס אם מיירי ברצח או
בשאינה רצח, דמדאורייתא אין לחלק בכך, [תדע דהא אביי ורצח
לא ס"ל כלל לחלק בין רצח לאינה רצח וכמו שהוכיחו תו'], ואי
אהל נגיעה כנגיעה ולכך אינו מלטרף עם אהל דהמשכה, א"כ
אמאי אינו מלטרף עם נגיעה שלא ברצח, ול"ל דאהל נגיעה הוא
ענין בפ"ע ומדאורייתא אינו מלטרף לא עם נגיעה ולא עם אהל
דהמשכה, ומדרבנן החמירו בזהל נגיעה דרצח שילטרף עם
נגיעה, וכן דאהל נגיעה בלא רצח ואהל המשכה מלטרפין
מדרבנן, אם נפרש סיפא דמתני' לדידהו נמי דוקא בזהל דרצח],
ודוחק, ול"ע. (אהלות ס"ז סק"ז).

שם אמר עולא שני חלאי זיתים כו', בפלוגתא דר' דוסא ורבנן ראוי
לפסוק כרבנן נגד ר"ד, וכן תנן בבבביתא פ"ג מ"א פלוגתא דר"ד
וחכמים, והלכה כרבים, ותנן נמי במעילה י"ז ז' דכל הנבלות
מלטרפין ומפרשין שם בגמ' דלענין טומאה קאמר, הרי הדבר
כמפורש דיש נוגע וחוזר ונוגע, דגם אם יחבר את הנבלות זל"ז
בטלדקי, הרי חיבורי אדם אינם חיבור, עי' נזיר נ' ז', והא דאמר
עולא דשני חלאי זיתים שתחבן בקיסם והוליד והביא כל היום
דטהור, כתבו הרמב"ן והר"ן דהיינו דוקא אליבא דר' ישמעאל
דלית ליה נוגע וחוזר ונוגע ואפ"ה מטמא בתחבן בקיסם, ואפשר
דגם סבר דאת שלא בא לכלל מגע לא יבוא לכלל משא, וכי היכי
דליכא נוגע וחוזר ונוגע ה"נ ליכא נוסא וחוזר ונושא אלא והוא
דנישא, אבל לר"ע לא דרשין לה כלל, והא דפרכין מהא דמודה
ר"ע, הוא משום דמסתמא מודה לבב פלוגתיה דהיינו ר' ישמעאל,
ולפ"ז למאי דקיי"ל כר"ע תחב שני חלאי זיתים בקיסם והסיטן

נטמא, וכן צנגע צהן כאחד.

אבל הרמב"ם צפ"א מאה"ט הי"צ פסק להביא דעולא דשני חלאי זיתים צקיסם אפי' הוליד והביא כל היום לא נטמא א"כ היו ניטלין כאחד, [ומש"כ שם דגם צניטלין כאחד הנוגע טהור, פי' הגרע"א ז"ל צסם התו"ח דר"ל צנגיעת מקאתו, אבל נגע צשניהם נטמא], ושם צה"ג כתב דכל הנצלות מצטרפין לכזית לטומאה, ומיהו צזה י"ל דצניטלין כאחד קאמר, אבל צפ"ד מטו"מ הי"ד פסק צרבנן דר"ד דנוגע צשני חלאי זיתים כאחד או נושאן נטמא, וכן פסק למתני' צפ"ד מטו"א הי"ג, והדברים סותרין זא"ז, וצ"ע. (טהרות ס"א סק"ג מתוה"ד).

קכ"ה א' אימא סיפא אבל הנוגע כו', צאהלות פ"ג מ"א או מאהיל על כחאי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחאי זית טהור, היינו דאהל נגיעה ואהל המשכה אין מצטרפין כדפירש לה רבא חולין קכ"ה ב', ועי' צחו"צ אהלות ס"צ סק"ז ה', ונראה דאם רדדו לחאי זית דנגיעה עד שיש צו טע"ט והוא מאהיל על האדם, דחשיב גם כאהל דהמשכה, ומצטרף, ולא גרע משום שיש צו גם כח של אהל נגיעה, ולפ"ז מאהיל על כחאי זית היינו דוקא צדבר שאין צו טע"ט, כגון צאלצעו וכיו"צ, אבל אם מאהיל צטע"ט תו יש כאן גם אהל המשכה וצפיר מצטרף, וצ"ע.

וטעמא דמילתא משום דגם המאהיל נחשב כאילו הוא צאהל, דהמאהיל והאהל חד, ואין הטעם משום דמפלגינן לחשוב הכל שהוא העליון כמאהיל, והשאר כאילו הוא צתוך האהל, אלא אף צשיש צשני החלאי זיתים יחד כזית מצומאם נמי מצטרפין, [כשיש צאחד מהם טע"ט], אף דאי קלסת צצר ליה מכזית, דכל המאהיל נחשב כאילו הוא צאהל, ועי' צחו"צ אהלות ס"ה סק"צ ג' ראיות לזה.

ולהאמור נמצא דטע"ט מן המת המודבק לגג מצדו (כלומר כאילו הוא ממשיך את הגג), הרי תחת הגג טמא, לכיון דתחת הטע"ט חשיב אהל המת ואין צינו לתחת הגג שום מחיצה הרי הטומאה

עוברת, (דכולו פרוץ לא גרע מחלון טפח), אצל אם אין זו טע"ט
אף שתחת הטומאה טמא מ"מ אין לטמאות תחת הגג מן הדין
כיון שאין בשטח הטמא טפח, ועוד לטומאה שתחת הטומאה מדין
אהל נגיעה הוא ולא מאהל המשכה, ואהל נגיעה לא מאכלו זו
שעובר ממקום למקום, ואפשר דאהל נגיעה אין בו בכלל ענין
שטמא תחתיו אפילו אין מי שיתטמא, אלא הוא דין במתטמא
שכשנגיע כנגד הטומאה הטומאה נמשכת אליו כאילו נגע בה,
ולפ"ז כשאין מתטמא אין הטומאה מתפשטת כלל, ולא שייך
שתעבור דרך חלון, ומיהו ממה שנתבאר בחו"ב אהלות ס"ה סק"ג
דהנוגע במשקוף טמא משום דעל עצמו בכל שהוא, לא משמע
כן, ולפ"ז כותל שזדו אחד לבית ולדו אחר לאויר וחלון טע"ט זו
ומעל החלון מבחוץ לבוק כזית מן המת שיש במשכו טפח, נמי
הבית טהור, דאף שכנגד החלון יש טומאה ברוחב טפח, מ"מ
טומאת נגיעה היא ולא אהל ואינה עוברת, ומיהו כזית מן המת
שיש במשכו טפח ומודבק לגג אפשר לתחת הגג טמא לכיון
דהכזית ממשיך את הגג הרי הוא חלק מן האהל ונמצא כאילו הוא
באהל טפח, ובחו"ב אהלות ס"ה סק"ג יבואר דין זה מן
התוספתא. (אהלות ס"ה סק"א).

תוד"ה נוגע וטמא לא מסתבר ליה לאוקמה כר"י, עי' מש"כ לקמן
ב' ד"ה כבר.

קכ"ה ב' אר"ז בטומאה ראוה בין ב' מגדלים עסקינן כו', לפרש"י
ותו' השתא איתותב אף אנן נמי תנינא דר' אבין, ור"ע דאין זה
סוגיית הש"ס דהו"ל לפרש ואלא ר' אבין היכי קאמר ולאסוקי
כדרבא, ולו"ד ז"ל היה נראה דהא דר"י מצי אתיא אף כר"ז, דר'
יוחנן מסבירא קאמר דאפשר למיקרי לאהל נגיעה, ואפי' לר' דוסא
דאין אהל ונגיעה מטרפין, ואפי' אם טומאה ראוה גם לא היתה
מטרפת אף לרבנן דאהל ואהל מטרף, דמ"מ ס"ל לר"י דאפשר
לשמך בלשון נגיעה על כונת אהל וכדכתיב וכל אשר יגע על פני
הקדה ומפרשין אהל, והא ללא נקטה מתני' אהל בהדיא, משום

מוקדשין, אלא דמ"מ מסתייעין דבריו כד אשכחן דנגיעה מטרפת עם אהל, והלכך אף שאינה מטרפת אלא עם אהל דרלואה, מ"מ יס בזה נמי סייעתא לר"י, דמ"מ אשכחן אהל דקרי נגיעה, והרי גם לרבא אהל דהמשכה לא מיקרי נגיעה, ומ"מ גם הוא בכלל הנוגע דמתני', אלא דמתני' לא נקטה אהל דהמשכה בהדיא משום דבעי למיתני דומיא דמוקדשין, ולכך נקטה נוגע והוא כולל כל סוגי אהל לדינא, ובלישנא מתפרש אהל דנגיעה, וה"נ לר"ז ולאביי.

והא דאמרינן ומאן תנא דקרי לאהל נוגע, לאו משום דאיתותב הא דר' אבין, דאף אי ראית ר"א קימת, היינו דנגיעה ואהל שם אחד, אבל אכתי יס לשאול דאין דרך התנא לשמש בלשון נוגע על כונת אהל, אף שדינן שוה לענין כירוף, ומפרשין דאשכחן תנא דקרי לאהל נגיעה, ולפ"ז אין צריך לדחוק במש"כ תו' דניחא ליה להביא ברייתא דאשכח בה שם חכם, ואביי ור"ז אפשר דלא פליגי כלל דמה לי רלואה ברוחב ומ"ל רלואה בגובה, אלא דמתני' דקרי לה מאהיל מסתברא לפרושי בגובה וע"כ ברלואה בין שני מגדלים, ובברייתא קרי ליה נוגע ועדיף טפי לפרושי בלמטה מטפח דדמי טפי לנגיעה, וברייתא דחבילי מטה שפיר מוקים לה ר"ז כאביי, ורבא פליג עליהו ולא ס"ל כלל דאיכא עדיפותא ברלואה, [או מסברא, או מכא הדיא דמנא אמינא לה], וכ"כ בתוד"ה אמר בתחלת דבריהם, אבל בא"נ ובד"ה ומאן כתבו דאביי נמי פליג אר"ז וס"ל דליכא שום עדיפותא בבין ב' מגדלים, [או מסברא או ממנא אמינא לה דרבא], וי"ע.

ובמאי דאמרינן בשלהי סוגיין דמאן תנא דפליג עליה דר"י ר"ס היא דקאמר דמלא תרוד רקב אינו מטמא במגע, היה אפשר לפרש דלא פליגי אלא בלישנא, אם ראוי לשמש לשון נוגע על אהל, אבל שפיר מצי ר"ס נמי סבר כרבנן דר"ד דאהל נגיעה ונגיעה מטרפין, אבל לשון פליג משמע דפליגי, ואפשר דבהכי פליגי דר"ס סבר דאהל נגיעה אף דאתרבי מוכל אשר יגע על פני

השדה, מ"מ מדין אהל הוא, וקרא דוכל אשר יגע לא קאי אהל
דמרבינן מעל פני השדה, אלא אנוגע ממס, והלכך באמת נגיעה
ואהל נגיעה לא מאטרפין, ואהל נגיעה ואהל דהמשכה מאטרפין,
וממילא אין לשמש בלשון נגיעה על אהל, אף לא על אהל דנגיעה,
ור' יוסי סבר דרחמנא קרייה נגיעה הלכך מאטרף עם נגיעה ואינו
מאטרף עם אהל דהמשכה, ושפיר ראוי למיקרי נוגע לאהל נגיעה.
ולענין הלכה בפשוטו אית לן למינקט כסתמא דמתני' דאהלות
ודעיות דמיתניא בר' יוסי, ובלא"ה נמי ר"י ור"ס הלכה בר"י
כדאמר עירובין מ"ח, ולפ"ז אהל דנגיעה מאטרף עם נגיעה ואינו
מאטרף עם אהל דהמשכה, דאית לן למינקט כרבא לגבי אביי
ולגבי ר"ז, אבל הרמב"ם בפ"ד הי"ד פסק דנגיעה ואהל נגיעה אין
מאטרפין, ואף לא הזכיר שבטומאה ראוה יאטרפו, וסתימת
הדברים כפירושן דבכל ענין אין מאטרפין, ואילו אהל נגיעה ואהל
דהמשכה כתב דמאטרפין, נראה דלא גרס דמתני' בסיפא או
מאהיל על כחאי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחאי זית,
וכמש"כ התוי"ט, וכן בעיות ליתא, ומה שפסק דנגיעה ואהל
נגיעה לא מאטרף, כ"ל דפסק בר"ס, ואפשר דטעמיה משום דאביי
פליג אר' יוחנן ולא מוקי למתני' דהנוגע בקולית באהל, ש"מ דלא
ס"ל דהכי הילכתא, דאם איתא דהכי הילכתא למה לא פירש כן
למתני', ואפשר גם דכיון דפלוגתא דר"ס ור"י איכא לפרושי כיצד
סברי רבנן דר"ד, שמה דכי הא דלא פליגי אליבא דנפשיהו לא
קיי"ל בר"י, דלא שייך בזה נימוקו עמו, א"נ כיון דר' דוסא מטהר
בכל גווני, הו"ל ר' יוסי יחיד לגבי ר"ד ור"ס, א"נ שמה מפרש
דלמסקנא מפרשין למתני' דתברא מי ששנה זו לא שנה זו וכמש"פ
רש"י דמאן תנא דפליג עליה דר"י היינו לפרושי סיפא דמתני',
ולפ"ז זה הכלל דסיפא, בר"ס, והו"ל כעין מחלוקת ואח"כ סתם,
ור"ע. (אהלות ס"ב סק"ח).

שם בטומאה ראוה בין ב' מגדלים כו', א"ה, עי' מש"כ באהלות
ס"ב ס"ק י"ב לענין טומאה ראוה אם הטומאה ממעטת מחלל

טפח.

שם אמר אביי למטה מטפח כו' רבא אמר כו', נתבאר לעיל קכ"ד
ז'.

שם פרסן על פני המת באויר הנוגע כנגד הנקב כו', ברא"ש פ"ח
לחלות מ"ד במתני' אלו חולצין כו' כתב דהא לחולצין היינו כשהן
בארובה שצין בית לעלייה ואין הטומאה כנגד הארובה, אבל אם
הטומאה כנגד ארובה תניא בהעור והרוטב הנוגע כנגד הנקב
טמא ושלל כנגד הנקב טהור, נראה דמפרש בשאין בהן פ"ט
ועיקרא למתני' באמת לומר דאלו שאין בהן טפח ואין מק"ט הרי
הם חולצין בחלון או בארובה, אלא דנקט הני דאורחיהו בהכי
שאין בהם טפח, וזו גם דעת הרמב"ם בפ"ג ה"ח שהעתיק לדינא
דמשנתנו בחלון, ברם מאי דמסיק הרא"ש דצפרוסין כנגד המת
הנוגע שלל כנגד הנקב טהור, ל"ע דזה דוקא לר' יוסי להיות ליה
טומאה רלויה בוקעת, אבל לרבנן כיון שאין בו טפח הו"ל טומאה
רלויה ואף הנוגע שלל כנגד הנקב טמא, ואפשר דדעת הרא"ש
כהתו' בעירובין י' ז' דצפרוז מועט הרי הפרוז משלים לטפח
והמאהיל כנגד העומד טהור, וכל הני בדרך הרגיל העומד מרובה
על הפרוז, אבל לפ"ז דין הוא גם שיביאו את הטומאה, לדעת
רש"י ותו' עירובין שם גם לענין הבאת טומאה אמרינן דעור
העסלא וחללה מאטרפין, ושמא הרא"ש ס"ל לחלק דדוקא לענין
לחץ בפני הטומאה אמרינן דחללה מאטרף, ודוחק, ואפשר
דבאמת דלכא טפח איירי, והרא"ש גמ' דחולין נקט ואה"נ
דהתם דוקא לר"י איתמר, ועיקרו לפרש דהכא לאו צפרוסין על
פני המת איירי, דאפי' לר"י כה"ג אינם חולצין אלא שלל כנגד
הנקב, ומתני' סתמא קתני חולצין ומשמע כנגד כולם, אלא מתני'
בנתונים בארובה שלל כנגד הטומאה.

ומדברי הרא"ש למדנו דזה ששנינו בחולין קכ"ה ז' דחבילי מטה
וסריגי חלונות חולצין בין הבית לעלייה, והיינו דוקא בשאין
הטומאה כנגדן, אבל כשהטומאה כנגדן זהו דין הסיפא דהיו

פרוסין על פני המת באויר הנוגע כנגד הנקב טמא, והא ללא מפליג ברישא גופא בין אם פרוסין כנגד הטומאה או לא היינו משום דבעי לאשמועינן רבותא לאף בפרוסין על פני המת באויר נמי הנוגע שלא כנגד הנקב טהור, ולא אמרינן דטו"ר בוקעת, ולאביי אשמועינן לאף בתוך טפח לא חשיב מת בכסותו, אבל לענין כנגד הנקב אין חילוק בין פרוסין על פני ארוצה לפרוסין באויר ולעולם כנגד הטומאה טמא. (אהלות ס"ג סק"ה מתוה"ד).

שם מת בכסותו מבטל ליה האי לא מבטל ליה, יק' לעי' שפיר קאמר ליה אביי ומ"ט דרבא, שהרי בתיבת המגדל שאין בו פ"ט מודה רבא דר' יוסי חשיב ליה טומאה טמונה, דהא לא פריך אלא ממת בכסותו ולא מדין טומאה רלויה, דידע שפיר מצרייתא דתיבת המגדל דר"י לית ליה טומאה בוקעת, וא"כ מת בכסותו ע"כ דקים ליה מסברא דכיון דלורך המת הוא אין לחשבו כחליכה, א"נ סתם אדם כי ימות באהל בכסותו הוא, ואפילו האהל כנגד הכסות, ולא ילפינן מזה לכל טמונה בוקעת, דשאני כסותו ללורך המת הוא, ועי' להלן דבר"ש הביא מסיפרי זוטא דדריש לה מקרא, ועי' בתו' עירובין ע"ט א' ד"ה הרי לאף כיסוי בעפר מהני לר"י שלא תהא טומאה בוקעת, לאף שביטלו לעולם, כיון שאינו נטפל למת שפיר חולץ, וא"כ כש"כ חבילי מטה וסריגי חלונות שפרסן באויר כנגד המת דראוי שיחולו ולא יטפלו למת, ואפשר דמדאוריתא אה"נ, אבל ס"ל לרבא דמדרבנן ראוי לגזור על חבלים שהם בתוך טפח למת, אטו כסותו, וי"ע.

ובשטמ"ק כריתות כ"א ב' בשם תו' כתבו דכסותו של מת מטמא בנגיעה אפי' מן האד כדמוכח בסוגיין לאף לר"י דלית ליה טומאה בוקעת מ"מ הנוגע בכסותו של מת טמא, נראה דמפרשי דהא דמת בכסותו אינו משום שאין כסות חולץ, אלא דכסות מטמא מדין כסותו של מת, וכמש"כ הר"ש פ"ב מ"ד מהסיפרי זוטא דמרבין בגד של מת, ומיהו נראה דלכתר דמרבין ליה לטומאה אמרינן ממילא מסברא שאינו חולץ גם לענין טומאת אהל, לאף

דהנוגע שלא כנגד הטומאה אית לן לפרושי דאף נוגע ממס טהור, וממילא ליכא להוכיח דין מאהיל, אבל מתני' דהנוגע בקולית דמפרש לה ר' יוחנן במאהיל ע"כ מוכחא שאין העלם חוצץ לטומאת אהל, והיינו מדין מת בכסותו כמס"כ תו', וגם בסברא אין נראה לומר דלר' יוסי אין מת מכוסה בצגדיו מטמא באהל, וגם כיון שרצתה תורה טומאה על כסותו של מת משום שהוא מצרכי המת, סברא הוא שלא יחלוץ.

כבר דקדק במהר"ם בתו' ד"ה קסבר על מס"כ תו' לעיל א' ד"ה נוגע דה"ט דלא מוקמינן למתני' כר"י משום דלא בעי לאוקמי כיחידאה, והא העלם לא גרע מכסותו של מת, כמס"כ כאן, ותיירז דכונתם דנימא דאף כסותו של מת חוצץ לר"י, והדברים ל"ע דאטו מת בכסותו לאו סברא או גמרא הוא, והרי בגמרא נקטוהו למילתא דפשיטא, ומה יתרון לבדות דלא ניחא לאוקמי כיחידאה, בזמן שהאמת דאף יחידאה ליכא, דעלם הקולית לא גרע מכסותו של מת, ובגמ' פשוט דכסותו של מת אינו חוצץ, ואם היה אפשר לומר דבאמת אף כסותו של מת חוצץ בפני הטומאה לר"י, אללא דהנוגע בו טמא מדין כסותו של מת וכמו שפירשו בתו' בשטמ"ק כריתות הנ"ל היה ניחא לומר דהתו' הנ"ל בהך שיטתא קיימו, ולכך גם העלם כמו הכסות חוצץ לענין טומאת אהל, ודל"ה קסבר מפרשי כפשטא דאין כסות של מת חוצץ לענין טומאת אהל, אבל כבר כתבנו דאין נראה כן, אללא דאף לתו' דכריתות אין כסותו של מת חוצץ לענין אהל, ואולי אפשר לדחוק דהעלם לגבי מת גרע מכסותו של מת, דהתם ניחא ליה בכסות לכורך המת, משא"כ המת אין לו לורך לעלם, דאדרבה העלם מפריע להוצאתו, ול"ע. (אהלות ס"ב סק"ח).

שם ותיהוי כטומאה טמונה בוקעת ועולה, א"ה, עי' מס"כ בחו"ב אהלות ס"ב ס"ק י"ב לענין אם המת ממעט מחלל טפח, מהא דפרכינן ליהוי טומאה רלווא, אע"ג דגופו של מת בסתמא יס בו טפח, וסתם מת המוטל אינו מצטלו דלקבורה קאי, ומיהו י"ל

דסתמא קתני ומשמע אף צפרסן כנגד שערן של מת או אלצעו ואין ציניהם לקרקע טפח, וע"ז פריך ליהוי טומאה רלווא.

שם תיבת המגדל כו', נראה דסוף טומאה ללאת הוא משום דכך עתיד להיות בצאמת, באופן הרגיל, ואינו גזירה על כל הסתום, וכדחזינן דר"י מטהר משום דיכול להוציאה חזיים, ולכן נראה דמגדל שפתחו אין זה דע"ד, ויש בו טומאה גדול מכזית, דנמי אינו מטמא אלא כנגד הפתח ולא מכל סביביו, דפשיטא שלא יסבירו המגדל להוסיף בו פתחים בשביל להוציא היתר מכזית, דנפקי בקל מהיכא דעיייל דרך פתחו שפחות מדע"ד, והרי דעת הרמ"ה ז"צ י"ב א' דדוקא דרך פתחים מטמאין משום סוף טומאה ללאת אבל הסתום מכל כדדיו לא מטמאין משום סוף טומאה ללאת, ונהי דהתו' חולקין עליו בזה היינו משום דע"כ לעשות פתח לבית, אצל מגדל שקצוע לו פתח קטן ודי בכך לכל שימושיו ודאי אין לחוש שיוציאו הטומאה דרך דפנותיו.

ויש להביא ראיה ממתני' דתיבת המגדל באהלות פ"ד מ"ב דכשיש זה פותח טפח ואין ציציאתה פותח טפח, טומאה בתוכה הבית טמא משום דסוף טומאה ללאת, ולדעת הרמ"ה הרי לא אמרינן סוף טומאה ללאת ע"י שצירה במקום דליכא פתח, וע"כ דאמרינן סוף טומאה ללאת דרך הפתח שפחות מטפח, וכן פרש"י כאן דע"כ מהבא מפיק לה, וכן מבואר לפי מאי דמשמע מפרש"י דמתני' דבתר הכי דקתני היה עומד בתוך הפתח ופיה לחוץ טומאה בתוכה הבית טהור קאי נמי אתיבת המגדל, וא"כ מבואר דאם אחת מדפנות התיבה לחוץ לא מהני לטהרה, ורק אם הפתח לחוץ אז מטהרינן, הרי בהדיא דאמרינן סוף טומאה ללאת דרך פתח שאין בו פותח טפח כיון דבצאמת עתיד להוציאו דרכו, ולדעת תו' דאמרינן סוף טומאה ללאת אף ע"י שצירה מוכח מכאן דאפי' פתח פחות מטפח מהני לטהר בדליכא פתח אחר, כיון דבצאמת כפי הרגיל יוציאו דרכו, ודרכו נכנסה הטומאה, [עי' רמב"ם וראב"ד פ"ז ה"ג], ולא אמרינן דיסבירו לפתוח פתח אחר. (אהלות

ס"ז סק"ז מתוה"ד).

שם ור"י מטהר מפני שיכול הוא להוציאה לחלאין כו', נראה דדוקא ביציאה שאין בה פתח טפח קאמר ר' יוסי, דהתם לא חיישינן שיסבור ויגדיל הפתח, הלכך כל החשש שיוציא הטומאה ומשום כך מטמאין לבית, וקאמר ר"י דיכול להוציאה חלאין או לשרפה במקומה, אבל צפתחים שיס בזה טפח אלא שהם נעולים דמטמאין משום סוף טומאה לצאת, בזה מודה ר"י, דכשיצוא להוציאה הטומאה לחלאין או לשרפה ע"כ שיקדים לפתוח הדלת וכבר תכנס הטומאה מן הפתח הפתוח, ובודאי לא אמרינן שעתיד לקדוח פתח פחות מטפח ויוציאנה דרכו, וגם לפעמים במציאות לא יוכל להוציאה דרך פתח קטן כזה, הלכך בכה"ג לא מטהר ר"י משום שיכול להוציאה חלאין, משא"כ במגדל דכי היכי דעייל הכי נפיק, [ועי' רמב"ם וראב"ד פ"ז ה"ג], הלכך שפיר מודה ר"י במתני' אהלות פ"ז מ"ג דהמת צבית כו', [עי' פי"א מ"א], לכיון דהפתחים גדולים שפיר מטמאין משום סוף טומאה לצאת, ויס לתמוה צתו' חולין קכ"ה ז' וכן ברא"ש אהלות פ"ד מ"ז שאל חילקו בכך ונדחקו לחלק דמודה ר"י צמת שלם שאין דרכו לחתכו ולשרפו, ועו"ק דהא במתני' אהלות פ"ג מ"ו דכזית מן המת פתחו בטפח להציל הטומאה על הפתחים איירי בה ר' יוסי וקאמר דהשדרה והגולגולת כמת, אלמא דמודה דכזית מן המת מטמא משום סוף טומאה לצאת ואריך פתח טפח להציל, ולא אמרינן דיכול להוציאו לחלאין או לשרפו, וכמשה"ק הרא"ש עי"ש, וע"כ כמש"כ, ול"ע.

שם וקתני סיפא העמידה צפתח ופתחה לחוץ כו', א"ה, ראיתי להעתיק מש"כ בזה באהלות. כלשון הרמב"ם בפ"ח מטו"מ ה"ד משמע שפירש דהמגדל צתוך הפתח וממלא כל רחבו, אבל ללד חוץ עדיין נשאר חלק מן הפתח פנוי, שכן כתב טומאה צבית מה שצתוהו טמא שהרי הוא פתוח צתוך הפתח, [ובספרים דוקנים הגירסא וצתוך הפתח, וזה מוכיח יותר כמש"פ], וע"כ הוא טעם

למה מה שבתוכו טמא, לאס הוא טעם למה טומאה בתוכו הבית
טהור הול"ל שהרי פתוח לחוץ, והנה לפ"ז הדבר מובן לאמרינן
סוף טומאה ללאת ע"י שיזיזו את המגדל, ונמצא דתחת חלק
הפתח שפנוי עתה מן המגדל, יש שם טומאה מדין סוף טומאה
ללאת, וכיון שדלת המגדל פתוח הרי הטומאה נכנסת למגדל, וזוה
ניחא דקתני במתני' ונפתח לחוץ ולא קתני ופתחו לחוץ, ולענין
לטהר מה שבתוך הבית כשהטומאה במגדל, הוי סגי שפתחו לחוץ
דכו ליכא סוף טומאה להכנס לבית, אבל למש"כ דכל מה שנטמא
בתוך המגדל כשהטומאה בבית הוא משום שהטומאה שנמצאת
תחת המשקוף נכנסת למגדל, הרי אין זה אלא כשדלת המגדל
פתוחה.

בסוגיא דחולין קתני נמי בהעמידה בפתח לטומאה בבית מה
שבתוכה טהור, [ואם כי מתוכן הסוגיא שם אין לזה הכרח, דמאי
דפרכין אילימא אסיפא ת"ק נמי טהורי קמטהר, אפשר לפרש
לארישא דסיפא פריך דקתני טומאה בתוכה מה שבתוך טהור,
וכמ"ס מרן זללה"ה בסימן ה' סק"ד דלדעת הרמב"ם ל"ג ברישא
בגמ' אלא וקתני סיפא העמידה בפתח ופתחה לחוץ טומאה
בתוכה הבית טהור ותני עלה כו' ול"ג טומאה בבית מה שבתוכה
טהור], ומלשון הגמ' העמידה ופתחה ותוכה משמע דלתיבת
המגדל קאי שהוא לשון נקבה, וא"כ אינו מתניתין, וכ"מ ברש"י
שם.

וכעת ראיתי בתו' הרא"ש חולין שם שכתב לאס המגדל ממלא כל
הפתח הרי כשהטומאה בבית מה שבמגדל טמא מדין סוף טומאה
ללאת, ואי גרסינן טהור איירי כשאין המגדל ממלא כל הפתח,
[וכ"ה בהגה"ה שברא"ש במשנת מגדל ומבואר שזה הגהת הרא"ש],
ואמנם גם בר"ש משמע כן במשנת כוורת שם בפי' התוספתא, אבל
ל"ע שכתב להגיה המשניות במגדל ובכוורת ולא אוקמינהו
בממלאים כל הפתח, וכן במהר"ם מרוטנבורג משמע דאף
בממלאים כל הפתח אין טמא מה שבכוורת, ולא עיינתי בכ"ז,

ועי' במ"ס מרן זללה"ה בדברי הרמב"ם הג"ל. (נרשם לפו"ר).
תוד"ה אמר וי"ל דאתא לאשמועינן דאפי' בין שני מגדלים כו',
ר"ל והאחיל טפח מעל המגדלים, והוא נגע בין שני המגדלים מן
הצל של הטומאה, דכה"ג לאו כרנולה היא כיון דרק ע"י המשכה
מתטמא, ובעיקר קושיתם עי' במהר"ם מרוטנבורג פ"ג דאהלות
מ"א. (אהלות ס"ב סק"ח).

קכ"ו א' רבי יוסי אומר רואין מכנגד השקוף ולפנים הבית טמא
כו', א"ה, עי' מש"כ באהלות ס"ה סק"ג דעיקר הדבר ז"ע מה
בכך שיש שקוף באמצע האסקופה מ"מ כל שטח המקורה הרי הוא
אהל, ואף בליכא טפח מן השקוף ולחוץ, (כמש"כ תו' חולין קכ"ו
א'), נמי קשה דמ"מ כשהדלת פתוחה למה לא יחשב כל המשקוף
כאהל אחד, ואף אם היה אחד גבוה מהשני הרבה נמי ראוי לומר
חבוט כה"ג אף שאין בו טפח כיון שאין אויר מפסיק וכמש"כ
סוכה סימן ד' ס"ק י'.

תוד"ה אנן לאית ליה בפ"ק דשבת דחוקקין להשלים, א"ה, עי'
מש"כ בזה בחו"ב שבת דהתו' פירשו סוגיא דשבת ז' ב' כפסטה
דבחור כל שהוא ממס איירי, ודוקא לחדש פתח לענין מזוזה לא
מחדשין אלא ביש ברגליה ד', והא דלמטה מי' כזורק בארץ אפשר
לפרושי אף אליבא דרבנן ודין החור כדין פני הכותל לפיר"ת שבת
ז' א' בתוד"ה וטח וכמש"כ בחו"ב שבת ס"ב סק"ו, אבל קשה דהא
ליכא גובה י' בחור, ובזה לא שייך חוקקין וכמש"כ תו' יומא י"א ב'
[ועי' מש"כ בחו"ב שם], ולפר"י ניחא דמדין חורי רה"י אתינן
עלה, וע"כ ז"ל דאף לפירושם בחולין איירי בחור מפולש דהו"ל
חורי רה"י, ומיהו לפ"ז לא מסתבר דלמטה מי' יחשב כמונח על
פני הכותל, ושמא י"ל דלמטה מי' אין החור מפולש כיון שאינו
משמש אלא לבני רה"ר, וע"כ ז"ל כן להסוברים דמפולש אף
למטה מי' הוי רה"י עי' מ"ב סי' שמ"ה סק"י, א"נ כמש"כ תו'
דמזה מוכח דכר"מ אתיא. (שבת ס"ד ס"ק י"ג מתוה"ד).

קכ"ו ב' תוד"ה בנבלתה אע"פ דקומר הוי בסתום (כ"נ דל"ל) כגון

חטה בקליפתה התם מרבינן מקרא כו', לכאורה נראה דכל היכא
דהשומר מלטרף שפיר דמי אף בסתום, שאנו רואים הקליפה
והחטה כחד, וקולית סתומה של שחטה מטמאה טומאת אוכלין,
ורק בנבלה שהקולית אינה מלטרפת, ואינה אלא כדין יד, בזה
אמרין דבסתומה לא חשיבא יד, גם נראה דעיקר הדבר דאם
שאפשר ליגע טמא ואת שא"א ליגע טהור קים לגמ' מסבירא דאין
תורת יד בסתום, והלכך מפרשין לקרא בהכי, דעיקר הריבוי הוא
מיו"ד דיטמא כמס"פ רש"י, והיינו דרשא דלעיל קי"ח א' דהנוגע
בעור כנגד בשר מאחוריו טמא, דהעור אע"פ שאינו מלטרף מ"מ
חשיב יד, והנוגע לאו קרא מיותר הוא, וממעטינן קולית בכלל
עלמות שנתמעטו כדלעיל ע"ז ב', וכמס"כ כאן, ודלא כמס"כ
לעיל סם דקולין הן, אלא דהיינו עלמות ממס. – ועי' בחדושי
הגרע"א ז"ל קי"ט א' ברש"י ד"ה ואי בשומר שכתב דקולית
סתומה של מת כיון שאם הכנים מה שכנגד המח לבית אמרין
טומאה בוקעת ועולה, חשיב כאחי לכלל מגע, וכל הקולית טמאה
מדיון שומר, עי"ס.

קכ"ז ב' מסייע ליה לרב חייא תאנים שצמקו כו', יס לעי' פירות
שנתלשו ונשארו מחוברין בחוט השערה אם לשמואל חייב התולשן
בשבת, ואת"ל דאינו חייב א"כ מאי מסייעין ליה מאבר ובשר
המדולדלין בזהמה ומחוברין בחוט השערה דאינן מטמאין טומאת
נבלה, דה"נ חייב התולש בשבת תאנים שצמקו באיביהן כמס"פ
תו', הרי ע"כ שבת שאני, וז"ל דמ"מ מייתי שפיר דאשכחן מידי
דתורת תלוש עליו לטומאת אוכלין ותורת מחובר לטומאת נבלות,
וה"נ י"ל דמשכח"ל תלוש לטומאת אוכלין ומחובר לענין שבת.
סם מסייע ליה לרב חייא כו', עי' מס"כ לקמן קכ"ח ב' בקושית
מהרש"א סם.

סם בעל מנת לייבשן, א"ה, עי' מס"כ בעוקלין ס"ה סק"ד בענין
מחשבה שבשעת לקיטה.

סם ה"ד אי דיבשן הן ועוקליהן פשיטא כו', פרש"י דגם לענין שבת

כתלושין הן, והוכרח לזה לאס לענין שבת הוי כמחוצר מאי
 פשיטותא דלענין טומאת אוכלין הוי כתלוש, וכן נקטו התו'
 והרשב"א שבת ק"נ ב' דסוגיין מוכחא דביבסו הן ועוקציהן הוי
 כתלוש לענין שבת, מיהו מש"כ שם לחלק בין אמקו ליבסו ל"ע
 דהא בתר הכי מיייתונן ברייתא דיבסו הרי הן כמחוצרין, ועכ"פ
 לענין שבת, וצריך לפרש דיבסו הן בלא עוקציהן, ול"ל דהה"נ אלא
 כונתם דאמקו ודאי מתפרש הפירות לבד, ועי' במ"א סי' שצ"ו
 סק"א דנקט בדעת הרמב"ם דאף ביבסו הן ועוקציהן חשיב
 כמחוצר לענין שבת, ועי' בבה"ל שם סי"ב בשם אחרונים ז"ל דאין
 הכרע בדעת הרמב"ם, ובאמת הרמב"ם ליבסא דגמ' ותוספתא
 נקט, ואם בגמ' מתפרש בלא העוקצין גם ברמב"ם יתפרש כן, אלא
 דמשמעות הגירסא ברמב"ם בפ"ח מה"ש ה"ד שהאילן יבס וכמ"ס
 בנ"א וכ"כ מרן זללה"ה בעוקצין ס"ג וגרים כן בגמ' וכמו שהוא
 בתוספתא, וכמבואר בדבריו בפ"ב מטומאת אוכלין ה"ד, ולפ"ז
 ע"כ דס"ל לגם ביבסו הן ועוקציהן חשיב כמחוצר לענין שבת,
 דיבס האילן מסתבר דהוא כיבסו הפירות ועוקציהן, ול"ל דהא
 דפרכינן אי דיבסו הן ועוקציהן פשיטא, היינו רק לענין טומאת
 אוכלין, ומיהו מרן זללה"ה כתב לחלק בין יבס האילן ליבסו
 הפירות ועוקציהן, דביבס האילן חשיב טפי כמחוצר, ולפ"ז לא
 מלאנו דעת הרמב"ם דאין יבסו הפירות ועוקציהן, וגם לא מלאנו
 דעת התו' ביבס האילן, ומרן זללה"ה נוטה דביבס האילן גם
 לדעת תו' חשיב כמחוצר לענין שבת. – ולענין הלכה בשבת, יבסו
 הפירות בלא עוקציהן לכו"ע חשיב כמחוצר, יבסו הפירות
 ועוקציהן לדעת רש"י ותו' והרשב"א חשיבי כתלושין, והדבר ספק
 אם הרמב"ם חולק, יבס האילן לדעת הרמב"ם חשיבי הפירות
 כמחוצרין, וכ"ה בתוספתא, ואין ראיה אם התו' חולקין, ודעת מרן
 זללה"ה לגם לדעת תו' הוי כמחוצר.

שם לעולם הן ועוקציהן כו', יס לעי' הא קושטא הוא דכרוב
 ודלעת שיבסו בלא עוקציהן נמי כבר נפסלו מאכילה, וא"כ למה

זה נפרש להתנא נתכוין בלמקו באיביהן עם העוקצין, ול"ל דברייתא דכרוז ודלעת איירי בין ביבשו העוקצין ובין בלא יבשו, אלא לדיוקא דשאר פירות מיתוקמא בהן ועוקציהן. (עוקצין ס"ה סק"ח).

שם אילן שנפסח ובו פירות הרי הן כתלושין, ברש"י משמע דצנתלש לגמרי איירי, שפירש רבותא דהם כתלושין אע"פ שהם לחין, ולא פירש אע"פ שמעורה, ואפ"ה אינטריך לאשמועינן דכתלושין דמי, כיון דהם באילן, ודומה קצת לפירות שבעליץ שאינו נקוב, וברי"ו נ"צ ח"ח הביא הך ברייתא, ומדבריו נמי מבואר דפירש כשנפסח לגמרי ולא נשאר מחובר כלל, ואפשר דלכך שנה התנא אילן שנפסח ולא שנה יחור, שיהא המובן דדיינינן בחלק האילן שנפסח ונשאר מנותק לגמרי, שסיים בתר הכי ואפי' בעלי הדם אמרינן מותר לקוטמו ולפושחו, וכן במאירי נמי מבואר שפירש שלא נשאר מעורה כלל, וזה ללא כדנקט בזה"ל סי' של"ו ס"ח דכונת הרי"ו שהביאו הרמ"א שם להתיר גם במעורה, ועי' צפי' הרד"ל לתוספתא דעוקצין. (עוקצין ס"ה סק"ח מתוה"ד).

שם אציי אמר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו קמיפלגי כו', בטבו"י פ"ג מ"א תנן ר' נחמיה אומר בטהור וחכ"א בטמא, ויש לעי' לענין הכשר אי דיינינן ליה כטומאה וכעין דאמר לעיל קי"ח ב' הכשר תחלת טומאה הוא, ואם הוכשר זה שהשני עולה עמו הוכשרו תרוייהו לרבנן, ולר"נ איפכא, או לא מדמינן לה לטומאה, [דהכשר כגמ"מ הוא כדאמר לעיל קי"ח א'], וממה ללא אוקמו בסוגיין פלוגתא דר"מ ור"ש בפלוגתא דר"נ וחכמים, ליכא ראייה דהא כיון דר"מ לא ס"ל כחכמים, ותלי לה בגדול או בקטן [לפי גי' דחולין או דמתני'], הלכך ליכא לאוקמי טעמיה דר"מ בהכי, ומ"מ למאי דקיי"ל כחכמים, יש מקום לומר דאית לן למיפסק כר"מ דהוכשרו בשחיטה, ועי' ברמב"ם פ"ב מלאה"ט ה"ה שפסק כר"מ התם דהוכשרו בשחיטה, ועי"ש בכ"מ, ולמש"כ י"ל דס"ל להרמב"ם דהכשר כטומאה והלכך קיי"ל כר"מ דס"ל לחכמים

כוותיה. (טצו"י ס"ג סק"א מתוה"ד).

שם אוכל שפרס ומעורה במקלת כו', יש לדקדק שאם נפרס ועדיין מעורה ברוצו דהוי חיבור בכל גווני, ומוכח מכאן כמש"כ מרן זללה"ה בטצו"י ס"ה ס"ק י"ב דכלא נפרס לא משגחינן אם עולה עמו או לא, דלעולם יש מקלת קטן שלא יעלה הגדול עמו, ואשמועינן מתני' דכל שלא נפרס רוצו הרי הוא כשלם, ורק בנפרס ומעורה במקלת דיינינן.

ומ"מ נראה דלריך שיוכל להטלטל כי אורחיה, אבל פת שלימה שלא נדבקו קליעותיה כראוי וא"א לטלטלה כדרך שמטלטלין שאר הככרות כמותה, נראה דלא חשיבא שלימה, והרי בשאר כל האוכלין תנן בסיפא דלריך שיהיו נאחזין בטלטול כי אורחיה שלהם אם בעלים או בקלחים, חזינן דאזלינן בתר טלטול כי אורחיה דידהו. – בנפרס ומעורה עדיין ברוצו שכתבנו לדקדק דשפיר דמי אף אם עכשיו מחמת הפירוס א"א לטלטלה באחיזת הקטן, דפירוס מקלת אינו פוגע בשלימותה, כדמשמע מהא דקתני ומעורה מקלת, ומה שא"א לטלטלה באחיזת הקטן הרי זה כשלימה שיש בה מקלת שא"א לטלטלה על ידה, וראיתי ברא"ש בצרכות פ' כילד מצרכין סי"ט וכן בשו"ע או"ח סי' קס"ז דסתמו שיש להזהר שיהיה אפשר לטלטלה באחיזת הפרוסה, ומשמע דאף אם מעורה ברוצה, אם אינה ניטלת באחיזת הפרוסה לא חשיבא שלימה, ול"ע. (טצו"י ס"ג סק"א).

קכ"ח א' קישות שנטעה בעציץ והגדילה כו' טהורה כו', יש לעי' לר"ש דנקוב כאינו נקוב משוי ליה לכל מילי לבר מהכשר, לענין להפקיע טומאתו מהו, מי מדמינן לה להכשר, או"ד שאני הכשר דבעי כדרך שבנ"א מוסיאים לזריעה ועציץ נקוב לא חשיב כדרך שבנ"א מוסיאים לזריעה, אבל לענין טומאה בעי מחובר ממא, ובתו' כתבו דמסתמא טומאה כהכשר, ובאמת קרא דכל זרע זרוע אשר יזרע בקבלת טומאה כתיב, ומיניה ילפינן בתו"כ דמחובר נטהר, וה"ק קרא כל שהוא כדרך שבנ"א מוסיאים לזריעה מקבל

טומאה אם הוכשר, וממילא שמעינן דכל שאינו כדרך שבנ"א מוסיאים לזריעה לאו בר קבולי טומאה הוא, וממילא ה"ה דפקעה טומאתו, וכן בתשו' הרא"ש כלל ב' סי' ד' פשוט ליה דטומאה והכשר כי הדדי נינהו, ועוד הדבר מפורש בפ"ה דמעשרות מ"ב דבבבליים שהשקיעו בעלייה טהרו מלטמא אע"ג דלענין שאר מילי חשיבי כחלוש כמבואר בתוספתא שם פ"ג ובר"ש שם, והיינו משום דהתורה ריבתה טהרה יתירה אלל זרעים כדמפרש בירושלמי שם, והיינו דרשא דר"ש שבת ל"ה ב' ומוקמי לה רבנן להך השרשה דבבבליים, ומבואר בהדיא דלענין להפקיע טומאתם ילפינן מהאי קרא להרבות טהרה, ועוד נראה להביא ראיה לזה, דאם איתא דטומאה כשאר מילי וצעי חיבור גמור, א"כ מוכחא מתני' דחיבור הקישות שילא לחוץ אללים טפי מחיבור שע"י הגקב בע"נ, דהא ע"נ כחלוש לר"ש, וא"כ תקשה לאציי גיטין כ"ב א' דסדר בתר נקבו אזלינן, אללא ודאי טומאה כהכשר, וממילא נוף לא עדיף מנקב, ולפ"ז אף לענין הכשר ס"ל לר"ש דמה שבתוך העליץ כתלוש, וכ"מ בפרש"י.

ולחאמור לא שייכא הך פלוגתא דר"ס ורבנן בפלוגתא דידהו בעליז נקוב, דהא לענין הכשר לא פליגי, אלא פלוגתא אחריתי היא, אם יניקת הנוף מהני לעליז. (דמאי סי' ט' סק"ו ועי"ס בכל הסימן).
סם אמר ר"ס וכי מה טיבה ליטהר אלא הטמא בטומאתו וטהור בטהרתו, בעוקצין פ"ב מ"ט הגירסא הטמא בטומאתו והטהור יאכל, ובתוי"ט סם דקדק אמאי לא קתני והטהור בטהרתו, וי"ס בזה חידוש גדול, דהא מסקינן פסחים ל"ד ב' דשתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהרו מלטמא ואסורין מלאכול, דמעלה עשו בתרומה דאין זריעה לתרומה, וגם ר"ס מודה בזה דאף מה שמוסיף לגדול אחר ששתלן דגם הוא אסור באכילה, וסתמא איירינן הכא בקישות של תרומה דנפסדת ע"י טומאה, וא"כ לרבנן אע"ג דנטהרה אסורה באכילה, ואע"ג דמה שיצא חוץ לעליז לא נטמא כלל, מ"מ כיון דהכל נטהר על ידו, חשבינן ליה כחלק מן

העליץ וגם הוא אסור באכילה, לכיון לאינו חלוק ממה שבעליץ לענין טומאה, אין לנו לחלקו ממה שבעליץ לענין איסור אכילה, וכמו כל מה שמוסיף בשתילי תרומה שנטמאו ושתלן, ואשמועינן ר"ש דלדידיה שלא נטהרה, ורק היואלא בחוץ לא נטמא כלל, הלכך שרי אף באכילה, אח"כ ראיתי שכבר כ"כ במ"א. (עוקאין ס"ג סק"ט).

שם בעי אבוי מהו שתעשה יד לחצרתה, פרש"י דבעי לר"ש אס מה שחוץ לעליץ נעשה יד להכניס טומאה לעליץ, ויש לעי' אס איתא דנעשה יד להכניס טומאה לעליץ, א"כ ה"ה שישמש יד להוילא טומאה מן העליץ, וא"כ איך יאכל הטהור הרי בפרישתו מתטמא בנגיעת היד, ואי לאו דחשיב יד י"ל שיחתוך משהו מחוץ לעליץ שלא יגע במה שבעליץ, וי"ל דנתזין בכל כחו כדאמר כריתות ט"ו ז', א"נ בעליץ שהוא טבו"י.

יש להסתפק ללד דנעשה יד, וכן אי בהמה בחייה נעשית יד לאבר כדמיבעיא לן נמי בגמ', אס יפסלו במקוה מדין הויה ע"י טהרה, ונראה לכיון דאס האבר והעליץ נטמאו, ראוי לומר דגם הבהמה ומה שחוץ לעליץ יפסלו מדין הויה ע"י טהרה, דהא מטמאין העובר עליהם, ולענין אפר פרה מסתבר דלא חשיבי מקום טהור, א"כ ה"ה עד שלא נטמאו יש כאן חסרון בהויה ע"י טהרה, וכן משמע מהא דפשיטא לגמ' סוכה י"ג ז' דידות פסולין לסיכוך, ואין בהן פסול אלא משום דבר המקבל טומאה, (ועי"ש י"א ז' י"ב א' בילפותות דחגיגה ופסולת גורן ויקב, אס גם ידות מימעטי מינייהו). (שם).

קכ"ח ז' יחור של תאנה שנפסח ומעורה בקליפתה ר' יהודה מטהר וחכ"א אס יכול לחיות טהור כו', יש לעי' אמאי לא נקט לה בתאנה שנדלדלה ומעורה בכל שהוא ומה יתרון ביחור, וי"ל דלרבותא דרבנן נקט לה דאף שהפירות עדיין בעץ והעץ מעורה בקליפה אפ"ה דינו כתלוש, תדע דלעיל קכ"ז ז' דתניא אילן שנפסח ובו פירות הרי הן כתלושין, משמע ברש"י שם דבנחלש

לגמרי איירי, שפירש רבותא דהם כתלושין אע"פ שהם לחין, ולא פירש אע"פ שמעורה, ואפ"ה אינטריך לאשמועינן דכתלושין דמי, כיון דהם באילן, ודומה קלת לפירות שבעליץ שאינו נקוב, וכש"כ דיך חידוש טפי בזמן שהיחור מעורה מבתאנה מעורה.

שם ר' יהודה מטהר, טעמיה דר"י דס"ל כיון דמעורה מעורה כדאמר לקמן קכ"ט ז' נראה דהוא משום דיליף מטומאת נבלות, דכיון דאמר רחמנא עד שיפול כדדרשין לעיל קכ"ז ז', הרי בכלל זה גם לאינו מטמא טומאת אוכלין, דאם היה נחשב כתלוש הרי ראוי היה שיטמא כדין אבר מן החי, אבל אי לאו האי קרא ודאי ראוי לומר דמעורה בחוט השערה לאו כלום הוא, וכדאמר לעיל שם אי דאין מעלין ארוכה טומאת נבלה נמי ליטמו וכדתניא נמי התם האבר והבשר המדולדלין בבהמה ומעורין בחוט השערה יכול יטמאו טומאת נבלה ת"ל יפול עד שיפול, ומבואר דמסבירא ראוי לומר דמעורה שאינו מעלה ארוכה לאו כלום הוא וכתלוש דמי, ועי"ן בתו' הרא"ש.

ובתו' כתבו דאפשר דמודה ר"י בתאנים שצמקו באיביהם דמטמאין טומאת אוכלין, ומעורה בקליפה חשיב חיבור טפי, וצמח"ש"א הקשה דא"כ איך מסייעין קכ"ז ז' לשמואל דצמקו באיביהן התולש מהן בשבת חייב חטאת מהא דאינו מטמא טומאת נבלות כמש"פ תו' שם, הרי י"ל דמעורה לאיצרין הוי חיבור טפי מצמקו, והנה בצרייתא שם קתני ומעורין בחוט השערה, וזה ודאי לא עדיף מצמקו, ושפיר מסייעין מזה, אלא דיך להקשות לפ"ז מנ"ל לגמ' לקמן קכ"ט ז' דר"י פליג אאבר ובשר המדולדלין וס"ל כיון דמעורה מעורה, מהא דס"ל כן ביחור שנפשת, הרי י"ל דהתם מעורה בקליפה הוי חיבור טפי, ואמנם המהרש"א הקדים לקושיתו הא דמדמינן להו התם, וי"ע, וכן נתקשה בזה מרן זללה"ה. (עוקצין ס"ה סק"ח).

שם וחכ"א אם יכול לחיות טהור, בפיה"מ וכן ברע"ב כתבו אם יקשרו ויחברו הענף, ולכאורה גם בלא נשאר מעורה, אם יחברוהו

היטב יכול להתאחות, ויש לפרש אם יקשרוהו כההיא לשביעית פ"ד מ"ו לא שיעלה אלא שלא יוסיף, ויחיה מחמת מה שנשאר מעורה, וכ"ה בלשון הרמב"ם פ"ב מטו"א ה"ב יחור של תאנה שנפסח ומעורה בקליפה שאינו יכול לחיות ממנה כו', [ועי' חו"ב ערלה ס"א סק"ז כמה זמן צעין שיוכל לחיות]. (עוקצין ס"ה סק"ח).

שם אבן שצזית כשהוא חולץ חולץ את כולה וכשהוא נותץ נותץ את שלו כו', ממה ששנה התנא דין זה באבן שצזית, משמע דבסתם כותל ליכא נפקותא בין חליצה לנתיצה ונותץ את כולו, ולא מחלקינן את עובי הכותל מחצה לזה ומחצה לזה, וסתם כותל נראה דהאבנים ממלאים כל עובי הכותל, [ועי' בתוספתא נגעים דכל אבן משאוי שני בנ"א], והיינו וחילצו דקרא דגם חצירו מטפל עמו, משום דהאבן שחולץ הוא גם משמש לחצירו, ואבן שצזית נראה דעיקרו שהאבן משמשת גם לכותל של חצירו שאינו משותף עם הבית המנוגע, ומשכח"ל באבן כמין גאס דלדו אחד משמש ככותל צינו לבית המנוגע ולדו השני משמש כותל לבית אחר או לרוח אחרת כגון כזה, וכן משכחת לה באבן ארוכה שמשמשת ככותל לשני בתים האחת לבית המנוגע ולבית שכנגדה והאחת לבית אחר, כגון כזה, וטעמא דחולץ את כולה פי' הר"ש בנגעים פי"ג מ"ב משום דכתיב וחלצו שניהם חולצין, ולכאורה שפיר יש לקיים וחלצו כותל רגיל ולא באבן שצזית, לפמש"כ דכותל רגיל אין חולקין את עוביו, אלא נראה לפרש משום דכתיב וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע, וכיון שהכל אבן אחת ע"כ לחלוץ כולו דכלא זה לא נתקיים וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע, וכ"ה בפרש"י כאן, משא"כ בנתיצה שפיר מקיימין ונותץ את הבית אף כשנשאר חלק מן האבן המשמש לבית אחר, ואפילו חזר הנגע לאותו אבן נמי אין חולצין כולו, דאין מצות חליצה בזמן דאיכא מצות נתיצה, ומצות נתיצה ליכא אלא על חלק המשמש לאותו בית. – גם אבן שצזית שהוא לאויר חולץ כולו, דלא מחלקינן בין כותל

בית לכותל שהוא לאויר אלל מי החולץ, אלל בשיעור החליטה
שוין, וכן בנתיחה לא יתוץ אלל כדרך שנותץ בינו לבין חבירו.
ורש"י פירש אלן שבזוית באלן רגיל שבין שני בתים, ולפי שבזוית
רגילין להגיה אלנים גדולות שאותה האלן נראית בשני הבתים לכך
קתני אלן שבזוית, דשאר אלנים אינם מגיעים מעבר לעבר, ולפ"ז
משמע דאף באותה האלן אין נותלין כולה אלל חולקין את עוביה
ודלא כמש"כ, וכמו שפרש"י דונתץ את הבית כתיב ולא שני בתים,
[ול"ע דכשלין בעובי הכותל כדי חלוקה הרי ע"כ נותלין שני בתים,
ול"מ לומר דכה"ג אין נותלין כלל, עי' חו"ב נגעים ס"י ס"ק י"ב],
וקשה דמ"ש דנקט אלן שבזוית הרי מבואר בסיפא דמתני' בנגעים
שם דדר"א דלרבנן אף בנראה בפתינ חולץ עד סוף הכותל, והו"ל
למיתני דסתמא כשחולץ חולץ כל עובי הכותל וכשנותץ מניח
מחלה, ועי' בזהגר"א נגעים הגדפס בסוף המסכת, ול"ע. – ועי'
במאירי שהקשה מהא דבית המוחלט מטמא מאחוריו, ואם אין
נותלין אלל חלי עובי הכותל למה מטמא מאחוריו הלל חלק זה
לא יותץ, וכתב שיש שחילקו בין אם הכותל בינו לבין חבירו או
שהכל שלו, ובפשוטו י"ל בכותל שלין בעוביו כדי חלוקה לשני
בתים, אל"נ בכותל שהוא לאויר אם נימא דבזה נותץ כולו, וכמו
בקורות ותקרה בדליכא עלייה, אלל אין לנו מקור לחלק בין
בעלים אחד לשני בעלים, דולל שני בתים אמרינן ואפי' דחד,
ולפמש"פ דאלן שבזוית היינו שמשמץ לבית נוסף אלל בין שני
בתים אין חולקין את עוביו ניחא הכל, ובמאירי שם סיים שיש
לומר דאחוריו לא דמי לאלן שבזוית, ואולי כונתו כמש"כ, ובאמת
מלד הרבותא דחולץ הכל היה ראוי לשנות דין זה באלן שבזוית כפי
מה שפירשנו שהאלן משמשת לכותל נוסף, דאף בזה חולץ הכל, גם
לשון נותץ את שלו ומניח את של חבירו ניחא טפי לפמש"פ,
דהזוית השני סתמא יש לכנותו של חבירו, אלל אם המדובר בכותל
שבינו לבין חבירו מאי פסקה למיתני מניח של חבירו, הו"ל למיתני
חולקין את הכותל, דהא אכתי לא שמענו כמה מן הכותל של

חזירו, וגם כשהכל שלו ראוי לנתן רק חצי עוביו, וגם מסתימת הרמב"ם שכתב בפט"ו מהלכות נגעים ה"ב שנותן את כל הבית, לא משמע שנותן רק חצי הכותל, וממש"כ דין אבן שבזוית ליכא למישמע לה. (נגעים ס"י ס"ק י"א).

שם בעי ר"ז מהו שתעשה יד לחברתה, פרש"י מהו שיעשה חלק הטהור בית יד לזה להכניס טומאה לבית חזירו דהא אבן המנוגעת מטמאה בזהל כדכתיב והבא אל הבית, ומשמע דר"ל שאם נעשית יד הרי גם בית חזירו יטמא, והדבר תימא דא"כ בהסגר כשהוא חולץ דחולץ כולו דין הוא שיהא הבית של חזירו טמא בודאי, וכן גם בהסגר ראשון דהא האבן המנוגעת תניא בתוספתא דנגעים דמטמאה מאחוריה, והא ודאי קרא לא משמע דנטמא כל אשר בבית אלא בבית שהנגע בתוכו ולא בשל חזירו, ועוד דנהי ליד מטמאה בזהל בטומאת מת כדאמר לעיל קי"ח ב' ובתו' שם וכן בפ"ג דאהלות מ"ד בשערו בתוך הבית, אבל מנלן לחדש לאף בטומאת ביאה סגי ביד, והלא בעלמא בעינן רובו או גע"ג כדתנן נגעים פי"ג מ"ח, ועוד דלמה לא נפרש כפשוטו אם נגע בשל חזירו אם נטמא מדין יד, ולמה לן לפרושי בטומאת ביאה, וכן ברמב"ם פט"ו ה"ה מתפרש דלענין טומאת נגיעה מספקא לן וכמו יד דעלמא, ולכן נראה דיך לדחוק דרש"י עיקר הטומאה המפורשת בכתוב נקט דהוא טומאת ביאה, ולא נחית לפרושי אם בכה"ג באמת יועיל היד לטמאות בזהל לבית חזירו, ויתפרש שפיר שיכניס טומאה לבית חזירו אם יגעו באבן, או אם אבן יזוז ממקומו בשעת נתינה ויכנס קצת לתוך בית חזירו, דאז שפיר יטמא כל אשר בבית מדין ביאה. – ולפי מה שהזכרנו בחו"ב נגעים ס"א סק"ג לפרש טעמא דבית חזירו טהור משום דהנגע מתיחס לבית שנראה בתוכו, לפ"ז שפיר אפשר לפרש כונת רש"י דלאחר נתינת הבית יסוב דין הכותל ככותל שהוא לאויר ואז יטמא בזהל כל אשר בבית חזירו, ונעי' לעיל כתבנו לפרש אבן שבזוית בכמין גאס עי"ס, ובזה י"ל דלא מהני מה שעיקרו במקום שנראה

הנגע, דכיון שהגידון לגבי כותל אחר שאינו משותף עמו, שפיר י"ל דדיינינן ליה כאזן מנוגעת ממק"א שזנאה זכותל דזזה שפיר נטמא, אבל צפרש"י ל"מ כן וכמש"כ שם, אבל אין נראה כן וכמש"כ, ועי' בספר מרן זללה"ה נגעים ס"י ס"ק ט"ו.

לכאורה נראה דהא דמיבעיא לן בגמ' אם נעשה יד הוא מחמת חשיבותו, דבעלמא משמך יד דבר הטפל אל העיקר, אבל כאן ששניהם עיקר י"ל דלא חשיב יד, ודכוותה מיבעיא לן לעיל א' אי בהמה בחייה נעשית יד לאבר, ולפ"ז אף כשנחלץ האזן מיבעיא ליה, אבל מרן זללה"ה שם לא כ"כ, ור"ע. (נגעים סי"א סק"ג מתוה"ד).

קכ"ט א' הרי אמרו חבורי אוכלין ככלים דמו כו', א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"צ פסחים מ"ה א', יש להסתפק בכלי שניקב בכלי טהרתו וסתמו בצלק, אם נימא דהוי סתימה מעלייתא, מהו שיטהר בצא הפסח, דכיון דאיסורו חושבו הרי הוא כאילו עומד בפ"ע, או"ד כולי האי לא אמרינן איסורו חושבו, דיחשב כליתי' לגמרי, או שמא כשהצלק משמש לעשיית כלי, נתבטל טפי, ולא מהני איסורו חושבו לחשבו כעומד לעלמו, ואף לא יכטרף לכביאה, ושמא נמי אינו חייב לבטלו דעדיף מעשויו לחזק, [ודמי לכופת שאור שטחו בטיט, דה"נ מתבטל אגב הכלי], וכ"מ קצת מהא דאמר אביי חולין קכ"ט א' הרי אמרו כופת שאור שייחדה לישיבה בטלה טומאתה לאו דאוריתא כו', ודחינן כששימש מעשה עץ שימש, ובתרי הכי הדרי אביי וקאמר דחבורי אוכלים ככלים דמי לאו דאוריתא כו', והיינו צלק שבסדקי עריבה וכמו שפרש"י שם, [ומוכח דאף דאביי מפרש לה בסוגיין לכירוף לכביאה, מ"מ לבתר הכי קיבלה לדר"פ], אלמא דאף דכבר ידעינן בכופת דשימש מעשה עץ, מ"מ בחבורי אוכלים לכלים איכא למימר דלא חשיבי מעשה עץ, וע"כ דבדליכא כלי בלעדי הצלק הרי הוא בטל טפי, ואף אי נימא דאביי אמר לכולהו בהדי הדדי למאי דלא הוי סבר דכששימש מעשה עץ שימש, מ"מ ממאי דקבעינהו בגמ'?

בזא"ז משמע קצת דיך לחלק ביניהם, וז"ע בכ"ז. (עד כאן).
 תוד"ה טומאתה לאו לאוריתא תימה דאי לאו מדאוריתא בטלה
 אמאי מותר להניחה בביתו, נראה דל"ק להו אי טומאתה לאו
 לאוריתא אמאי מותר להניחה, דשפיר י"ל דמתורת אוכל נתבטל
 ולתורת כלי עדיין לא הגיע, אללא דקשיא להו דאי עדיין לא בטל
 מתורת אוכל מדאוריתא, וכדחשיב להו אביי אוכלין שמתמאין
 טומאה חמורה, א"כ אמאי מותר להניחה בביתו, ובאמת דכלא"ה
 נמי קשה, דהא אי טומאתו לאוריתא, היינו טומאת מדרס,
 ופשיטא דמעשה עץ שימש, ואיך אפשר לחשבו כאוכל שמתמא
 טומאה חמורה, ואפשר דכיון דאם חזר בו מיחודו לישיבה ומשמש
 בו כשארורי הרי חזר לדין אוכל, הלכך ס"ל לאביי דכה"ג עדיין שם
 אוכל עליו לענין דמיחשביה כסופו לטמא טומאה חמורה, אע"ג
 דכשמתמא משמש מעשה עץ. (פסחים ס"א סקי"ד).

קכ"ט ז' יחור של תאנה שנפשה כו', עי' מש"כ לעיל קכ"ח ז'.
 הזרוע והלחיים

ק"ל א' מתני' שהיה צדין ומה אם החולין כו' קדשים שחייבין בחזה
 ושוק כו', ק"ק הא חזה ושוק משולחן גבוה קזכו לכו"ע כדאמר
 ב"ק י"ג א', וגם כל קדשים קלים לאחר שחיטה אף לרבי יוסי
 הגלילי משולחן גבוה קא זכו כדאמר שם י"ב ז', ואיך נחייב את
 הגבוה בזרוע ולחיים, ועוד הא כתיב מאת העם, וז"ל דאי ילפינן
 לחייב מוקדשין צמתנות, הרי זכות הכהנים צמתנות כאילו קדם,
 ואין הקדש מפקיע זכותם, וקרינא ביה מאת העם.

שם ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד, לכאורה היה ראוי למיתני
 ומותרין בגיזה ועבודה, ואפשר דאי תני הכי הו"א דאף עד שלא
 נפדו קאמר, דלאו כולי מתני' אונפדו קאי, דהא השוחטין בחוץ
 פטור אף קודם פדייה, וכן אין עושין תמורה, וכן אם מתו קודם
 פדייה קאמר, ובולדן וחלבן חזר ופירש לאחר פדיונו, א"נ הו"א
 דמעיקרא אסורין בגיזה ועבודה משום מעילה, אבל לגזוז לאורד
 הקדש הו"א דשרי, ואשכחן כי האי ליסנא לאסורין בגיזה ועבודה

זכורות י' ז' בפטר חמור דרך משום הגאה מיתסר], לכך קתני ויולאין לחולין ליגזז וליעבד, מכלל דמעיקרא אית בהו איסור מיוחד בגיזה ועבודה, ואף בלא איסור מעילה, וכדמפרשין בגמ' דגזרו אטו קדושת הגוף, ואפשר עוד דבסיפא ראוי למיתני ואינם יולאין לחולין ליגזז וליעבד למימר דבאיסורא קמא קיימו דהיינו איסור לאו, דתזבח ולא גיזה גלי דאהדריה קרא לאיסורא קמא כמ"ס תו' זכורות ט"ו א', ואי הוי קתני אסורים בגיזה ועבודה הו"א דהיינו איסור עשה, ואגב סיפא קתני רישא דיולאין לחולין.

סם ולדן וחלבן מותר לאחר פדיון, לשון זה מתפרש גם שהולדות והחלב היו קודם הפדיון והם מותרים לאחר הפדיון, והיינו כדמוקמינן לה בזכורות דליעבד קודם פדיון ואיתיליד לאחר פדיון, ואפשר דבכלל זה גם כשנולדו ונחלבו קודם הפדיון דשפיר פודן אח"כ, וכדאמרינן בזכורות דנפדין תמימים שלא יהא טפל חמור מן העיקר, וכן החלב נמי שפיר נפדה, ומתפרש מתניתין בין כשנפדו אגב אמן, ובין כשנפדו לעצמן.

סם חוץ מן הזכור ומן המעשר, היינו שדינן כדין קדש הקדשן את מומן, שהם פטורין מן הזכורה ומן המתנות ואסורין בגיזה ועבודה וולדן נאכל במומו וחלבן אסור ועושין תמורה [ואע"ג דדרשין זכורות י"ד ז' רע מעיקרו אין עושה תמורה, שאני מעשר דכתיב גזיה תמורה בהדיא גבי בעל מוס דכתיב לא יבקר וגו' ואם המר וגו' וזכור איתקש למעשר ועי' להלן], ואם מתו יקברו, אבל השוחטין בחוץ אף בדוקין שבעין לר"ע פטור דאף לכתחלה נשחט בחוץ וכמס"כ מרן זללה"ה בסי' ל"ט סק"א.

ויש לעי' בשלמא במעשר כתיב לא יבקר בין טוב לרע, ומבואר דאף בעל מוס מעיקרו בקדושת מעשר קאי, ואיכא למירמי עליה כל חומרות דאשכחן בבעל מוס שקדם הקדשו, וגם תמורה בהדיא כתיב ביה, אבל זכור מנלן דנולד בעל מוס נמי אית ביה כל הני מילי, ורס"י פירש משום דרחם מקדשו, והניחא דלא דמי לכל הני דקדם מומן להקדשו, דלא שייך להקדישן אלא קדושת דמים, אבל

אכתי מנלן דהרחם מקדש בעל מוס, הא לא אשכחן קרא אלא לענין נתינה לכהן בכורות כ"ח א', ואפשר דלא אינטריך קרא לחייב ליתן לכהן אלא בנולד בעל מוס, דבנולד תם והומם פשיטא שלא ינא מיד הכהן, ובני מאיר נ"י העיר די"ל דילפינן לה משגר בהמה בכורות ג' א' דגם נפלים קדשי, ואפשר עוד דילוף העברה העברה ממעשר, ואפשר עוד דקרא דלא תעבד בצכר שורד וגו' מתפרש אף בצעל מוס מעיקרו, דבתר הכי כתיב וכי יהיה זו מוס וגו' לא תזבחנו וגו' בשעריך תאכלנו וגו', ומתפרש דרק מזביחה לקרבן אימעיט, וכן היתר אכילה לטמא, הא לענין איסור גיזה ועבודה במילתיה קאי, ולפי זה לענין בכור בעל מוס לא אינטריך לקרא דתזבח ולא גיזה דמיניה ילפינן לאיסור גיזה ועבודה בקדם הקדשן למומן, ומשום דאהדריה לאיסורא קמא אית ביה מלקות כמ"ס תו' לעיל כ"ט א', דהכא בצכר מתפרש קרא אף בצעל מוס, ועי' זכאים ע"ה ב' תוד"ה הפדו.

גמ' תיתי מזכרים כו', כ"ע מה תשובה היא זו, הרי מ"מ אשכחן טפי חיובא בחולין שחייבין בצכורה כשנולד בכור, ואטו שייד לומר תיתי מנקבה שילדה נקבה בתחלה, וכ"ע.

שם והא בעי תנופה כו', אי הוי ילפינן מק"ו לחייב חולין בחזה ושוק ולחייבין בתנופה, שפיר היה מותר להכניסן לעשות בהם תנופה, ואין כאן משום חולין בעזרה כיון שהוא אורד מאוה, אלא דלא מסתבר שיחייב הכתוב להכניס חולין לעזרה ולכוות לעשות בהן מאוה.

תוד"ה הזרוע שהוא דבר הלמד מענינו כו' דכתיב לעיל מהאי קרא דדגנך כו' [כ"נ דל"ל, דקרא דשופטים כתיב תחלה מתנות ואח"כ ראשית דגנך], ק"ק דכוליה קרא מוכח דבזביחה דרשות הכתוב מדבר, כדכתיב מאת זובחי הזבח כו', ולמה הוטרפו לעניניה דקרא, וכתיב נמי מאת העם עי' תו' בכורות י"ד א' ד"ה קדו"ד.

תוד"ה זה תימה דקאי במתנות כו', כ"ע מאי קשיא להו ז"ל, הרי דרשא דזה מתפרש דרק זה יהיה לכהנים, וממילא מתמעט חזה

ושוק, ומה בכך דקרא כתיב צמתנות.

ק"ל ב' גופא אמר ר"ח המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם מ"ט אב"א דכתיב זה ואב"א משום דהו"ל ממון שאין לו תובעים, י"ן להבין מה פטור הוא שאין לו תובעים, הרי זה רק סבה שלא יכולים ב"ד להזדקק וכמו בשני יוסף בן שמעון, אב"א הלכה או הגזלן ראוי שישאר בכל חיובו, ולא יתכן לומר שהוא פטור, גם אם א"א לגבות ממנו ב"ד, ועוד דמהא דאמרין אב"א דכתיב זה ואב"א משום דהו"ל ממון שאין לו תובעין משמע דהם שוים שני הטעמים לפטור, וכדעת הר"ן, וגם לפי' תו' דאיכא בינייהו ללכת ידי שמים, מ"מ משמע מיהא דבידי אדם י"ן כאן חלות פטור.

ואפשר דלענין איסור להזיק ולגזול שוין מתנות כהונה לממון שיש לו תובעים, ושמא אף חמורים טפי מאל שא"א להשיב ולשלם, ורק לאחר שהזיק או שאכל אמרין ללא ניתן להשבון, דבעלות קלושה זו שאין אדם יכול לתובעה, דגם אם יבא כל השבט, אכתי יכול לתת לכהנים שיוכלו, ונמצא שאין כאן בעלים מיוחדים, בעלות כזו אינה ניתנת להעברה, וכשהזיק או אכל, הרי גם אם ישלם ויעמיד הממון לאותו רשות של המתנות, לא חשיבי תשלום, ללא חל חוב לרשות כזו, וגם אם ילפינן מוזה היינו נמין ענין זה דאין לכהנים אלא בזמן שהמתנות בעין, ולא כשאינם, דאין להם זכות לתבוע דמיהם, וסברא זו ממש ס"ל לאב"א דמקיימין לה מסברא מכח ממון שאין לו תובעים.

אב"א בר"ן משמע דאין לשבט זכות ממון צמתנות אף בעודן קיימות, ורק י"ן מלכה על הבעלים לתת המתנות לשבט, והלכך כשהזיקו או שאכלו אין למי לשלם, ואף לא ללכת ידי שמים, ורק מדת חסידות איכא, אב"א קשה לפ"ז אמאי בכור נוטל פי שנים צמתנות מכירי כהונה כדאמר ב"ב קכ"ג ב', והא מכירי כהונה לא עדיף מאלו איכא חד כהן בעולם, דזהו ענין מכירי כהונה דכהנים דעלמא אסחו דעתייהו (עי' ב"מ י"ב א'), ובשלמא אם

המתנות נכסי השבט, שפיר חשיב עי"ז כמוחזק, אבל אם ליכא רק מלוה לתת להם, איך חשיב מוחזק עי"ז, ושמה במכירי כהונה עשו שאינו זוכה כזוכה, ועי"ז נהיה שלו, ולפי זה לא יוכל הבעלים לחזור בו, וכדעת ה"ר יונה בשטמ"ק ב"ב שם, ודלא כדעת תו' שם, ולפי זה ז"ל דישראל שאמר כלוי כור מעשר יס לך בידו, לא חשיב עי"ז עדיין במכירי כהונה, דהא מבואר ב"מ מ"ט א' דאם חזר בו אין לו עליו אלא תרעומת, וגם לדעת הר"י ז"ל כן, וז"ע דבפשוטו כל שהבטיחו היינו מכירי כהונה, וז"ע.

ולכאורה יס להוכיח דגם בהבטיח כלוי את המעשרות לא חשיב עדיין כשלו, מהא דמבואר בירושלמי בריש תרומות דישראל שאמר כלוי כור מעשר יס לך בידו, דהא דהלוי רשאי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר הוא בשליחות ישראל, וכמ"ד דהישראל רשאי לתרום תרומת מעשר, ואם איתא דמתנות חשיבי ממון השבט, ז"כ היה ראוי שיוכל לתרום בשליחות השבט, דכיון דהישראל אינו רשאי לחזור בו, סתמא ניחא להו לכולהו ליואי דיהא כשלו, אבל אי ליכא אלא מלות נתינה ניחא דאין השבט בעלים.

ומשמע מדברי הירושלמי דכל שהבעלים נתנו רשות לאדם ליטול החפץ, הרי אף שעדיין לא זכה בו המקבל, יכול לעשותו תרומה בשליחות הבעלים, אף שהבעלים אין יודעים מאומה, ולא חשיב כיאוש שלא מדעת דלא חשיב שליחות, אלא הרי המקבל כבני ביתו של הגותן ותורם בשליחותו, דהא הלוי לא זכה במעשר, ומ"מ עושהו תרומת מעשר בשליחות הבעלים, ואף שגם טרם נתן לו רשות ליטול המעשר, רק הבטיחו לתת לו, כש"כ כשיס לו רשות לזכות בו.

הא דישראל תורם תרומת מעשר לאבא אלעזר בן גמלא גיטין ז"א א', אינו בשליחות השבט, אלא דסגי בצעלות ישראל על הטובת הנאה, תדע דגם מופלא הסמוך לאיש משמע דתורם תרומת מעשר לר' יוסי תרומות פ"א מ"ג, אף דלאו בר שליחות הוא, [עי']

מש"כ בזה בתרומות ס"א סק"ג], והרי להר"ן לאו ממון השבט הוא, ומיהו י"ל דאי לאו ממון השבט הוא, הרי כל הבעלות ביד הישראל, וספיר תורם שאין מי שיעכב על ידו, אבל אי ממון השבט הוא יס מקום לדון שלא יוכל לתרום אלא בשליחות השבט, ואדרבה מזה דאיכטריך לאאב"ג לאשמועין מהיקשא דהישראל רשאי לתרום, משמע דממון השבט הוא, ולכך איכטריך ילפותא שהישראל יכול לתרום, ומיהו י"ל דהיה מקום לומר שהישראל לא יוכל לתרום אף שאינו ממון השבט, כיון דאין ביד הישראל להשתמש בו, ולא יוכלו להפריש תרו"מ עד שיזכה בו לוי מסויים. המזיק לקט שכחה ופאה או שאכלן, לטעמא דממון שאין לו תובעין, יס להשוותם למתנות כהונה, ברם לפי' הר"ן בטעמא דפטור משום דלא חשיבי מתנות כהונה ממון השבט דאין בהם אלא מלות נתינה, לפ"ז יס מקום לחלק דהני כיון דאין בהם מלות נתינה, ואין בהן טובת הגאה לבעלים, ע"כ ממון עניים נינהו, שכבר ילאו מרשות הבעלים לגמרי, אבל קשה דאם הני חשיבי ממון עניים והמזיקן חייב, מנ"ל לומר דהני דאית בהו מלות נתינה גריעי ולא חשיבי ממון השבט, וולא משמע לומר דלא שייך נתינה במידי דכבר נעשה ממון השבט, דגם בזכור כתיב נתינה בפ' משפטים אף דקדוש מאליו והוי דכהנים וממון גבוה לרצון דרבי יוסי הגלילי], גם זהא דפרכין בסוגיין מצעה"צ העובר ממקום למקום ואריך ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני משמע דדינס שוה, וכמ"ס תו' דגם לטעמא דוזה משוינן להו, ולכן יס לפרש דגם הני דכתיב בהו עזיבה אין לעניים בהם קודם זכייה לדעת הר"ן, וכמו הני דכתיב בהו נתינה.

בריטב"א בסוגיין כתב דהמזיק הקדש עניים חייב לשלם דממון שיש לו תובעים הוא, נראה דעתו ז"ל דגם ממון בתנאים דמתנות כהונה שייך בהו בעלות, לחיובי מזיק וגזלן, אלא דמתנות כהונה מפרסין דאין לכהנים קודם נתינה, אם משום קרא דוזה, אם משום דנתינה דכתיב בהו מתפרש לעדיין לאו לידהו נינהו, ולכך

הו"ל ממון שאין לו תוצעים, אבל הקדש עניים שהגזירים זכו בהם לעניים, אע"ג שאם יעשירו עניים להשתא לא יהא להם זכות בהם, ולעומת זה העניים שיוולדו יזכו בהם, מ"מ חשיב ממון עניים באשר הם שם, ואם יבאו כל העניים לתבוע יזכו בהם ולא יוכל לומר שמעכצם לעניים דמחר, הלכך שפיר חייב המזיקן או הגוזלן, [ויש להסתפק אם גם במתנות כהונה יתכן ענין זה אם יתנם לחזירו שיזכה בהם בצביל השבט, ור"ע], אבל במלחמות ס"פ החובל כתב בפשיטות בהא דלשמור ולא לחלק לעניים דאף אם זרקן לים פטור, ומבואר דלא ס"ל לחלק בין ממון עניים למתנות כהונה, ואפשר דמפרש דגם מתנות כהונה חשיב ממון השבט אף קודם נתינה, אלא דמ"מ סוג ממון כזה פטור המזיקן או האוכלן, וכמו שדדנו לעיל, והלכך אף ממון עניים כיו"ב, א"נ כל ממון בתנאים אלו חשיבי ממון שאין לו תוצעים, כיון שיכול לתתם לכהנים ולעניים דלמחר, והלכך אין לכהנים ועניים להשתא בהם זכות בעלות לתבוע המזיקן או הגוזלן, ועי' בחו"ד סי' ק"ס סק"י.

המזיק מתנות כהונה שיש להם מכירי כהונה, לדעת ה"ר יונה שמשבאו המתנות לעולם אין הבעלים יכולים לחזור בהם, פשיטא דהמזיק חייב, דכלאחר נתינה נינהו, ואפילו בעה"ב הזיקן חייב לשלם, אבל לדעת תו' דהבעלים יכולים לחזור בהם, אם הזיקן הבעלים, היינו חזרתן ופטורים, אבל אם הזיקן אחר יש להסתפק אם חייב לשלם למכירין כי היכי דחשיבי מוחזקין לענין בכור, או"ד כיון דהבעלים יכול לחזור בו, עדיין הם דדין מת"כ ופטור, ולכאורה צריך לפרש דחזינן כאילו הקנה המתנות למכירין בתנאי אם לא יחזור בו, דאל"ה כיצד יתכן לחשוב את המכירין כמוחזקין לענין בכור ולענין מלוה מעות, ואם כן הדבר ראוי לחייב המזיקן דכאילו כבר זכו בהן המכירין דיינינן להו, ועי' בריטב"א קדושין כ"ט שהוא לפדות ובנו לפדות דהא דאמרינן דגבי ממשעבדי היינו במכירי כהונה, וכ"כ בש"ך הארוך ביו"ד סי' ס"א דלטעמא דממון

שאין לו תובעין הרי במכירי כהונה חייב, ובההיא דקידושין לכאורה י"ל כשהלקוחות מסכימים ליתן לפלוני כהן, א"נ שמא אם הוא בוחר את הכהן, שהטובת הנאה שלו, ע"כ על הלקוחות לשלם לו].

שם מיתיבי וזה יהיה משפט הכהנים מלמד שהמתנות דין למאי הלכתא לאו להוציאן בדיינין, פרש"י שהכהן הבא ראשון לתובען מוציאן מידו, ולפי זה הטובת הנאה שיש לבעלים אינו אלא עד שיגיע ראשון לתובען, ודוחק, אבל לפי הר"ן דממון שאין לו תובעין פירשו שאין לכהנים זכות ממון במתנות, אלא שיש על הבעלים מלות נתינה, לפ"ז ניחא שפיר דקאמר שהמתנות דין לומר שיש לכהנים זכייה בגוייהו, והלכך המזיקן או שאכלן חייב, אף דכל מי שיבא לתבוע יכול לדחותו שיתן לחבירו, אבל מ"מ לא שייך לומר פטור שהוא בחיובו קאי כמו כל מזיק דהדיוט, וכן לפמס"פ דאף שיש לשבט זכייה בגוייהו בעודן קיימין אבל לא חל חיוב על המזיקן או האוכלן לשלם לשבט שאין זה ממון שניתן כאילו להוריש חיובו, נמי שפיר מתפרש שהמתנות דין משמע דממון גמור דשבט חשיב, אבל בזה דיכול לדחות לכל חד אמנם נשאר כן, אבל לא שייך לומר שהוא פטור.

שם לא לחולקן בדיינין, ואי לאו קרא הו"א דאין רשות לב"ד לבכר כהן על פני חבירו, דכאילו כולן זכו במתנות יחד בתנאים שוין, ואשמועינן קרא דיכולים ב"ד לשפוט בין הכהנים. – וגראה דהאי סינויא לא קאי, דכיון דדריב"ב בתר הכי ע"כ לפרש להוציאו בדיינין ודחתו לידיה בטבלייהו, הרי הך ברייתא נמי הכי איכא לפרושי, דבחד ליסנא תנינהו, ולפי זה א"ל דלחולקן בדיינין לא צריך קרא, דאינו אלא מעין ענה טובה לבעלים שהטובת הנאה בידם.

שם דחתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין, יעוי' בר"ן דבשחוטא איירי, והנה אם בעה"ב נתן לו הבהמה שיזכה במתנותיה, נמי איכא למיפרך מאי למימרא,

ואף אם לאו כמי שהורמו דמי, מ"מ כיון שנתן לו לזכות שפיר זכה, ונראה דקרא אשמועינן שהמתנות הם חלק הכהנים, והיינו שהמתנות דין, והלכך מיד כשנשחטה הבהמה זכו הכהנים בחלקם אף קודם ניתוח והפשט, ונפ"מ במכירי כהונה דמיד שנשחטה הבהמה הרי המתנות למכירין, ולדעת ה"ר יונה כבר אין הבעלים יכולים לחזור בהן, ולדעת תו' נפ"מ שהזכור נוטל בהן פי שנים, אבל אי לאו קרא הו"א דלאו כמי שהורמו דמיין ולא היו המכירין זוכין בהן עד שהופרשו, ויתכן עוד דאי לא הווי כמי שהורמו, דגר שמת משנשחטה הבהמה להיותה פטורה מן המתנות, דכיון שלא הורמו עדיין לאו דכהנים נינהו, וכיון שהשתא הפקר הוא אין למי לחייב במתנות, ואף שנתחייב בהן עם שחיטת הבהמה, וכן נפ"מ בכהן שתפס דאי לאו כמי שהורמו דמי לא מהני תפיסתו קודם שהופרשו, דעדיין אין תורת מתנות עליהם, אבל אי כמי שהורמו דמיין שפיר זכה, ואינו משלם לבעלים אלא טובת הגאה.

שם בצה"צ שהיה עובר ממקום למקום וצריך ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני כו', לכאורה היה ראוי לשנות בצה"צ שהיה עובר ממקום למקום ואין לו מאתים זוז רשאי ליטול לקט שכחה ופאה, וכשיחזור לביתו ישלם, ולא לשון וצריך ליטול לקט שכחה ופאה, ונראה לדייק מזה דאפילו אין לו מאתים ואפילו חמשים זוז אינו רשאי ליטול לקט שכחה ופאה, אלא"כ אין לו מה יאכל, דהבא הרי צדיתו עשיר הוא, ולא שייך בו שיעור דמאתים זוז, וכל שיס לו כדי להתפרנס עד שיגיע לביתו הרי הוא עשיר, ובפרט אם נימא דר"א לא יהיב ליה דין עני מעיקר הדיון, עי' להלן, ובמלאכת שלמה פאה כתב בשם הרש"ם דעכשיו אין לו מאתים זוז, ואין הלשון מדוקדק ובפירוש הרש"ם ליתא, וצריך שלא יהא לו מה יאכל, וכ"ה הלשון ברמב"ם פ"ט ממת"ע הט"ו ותמו לו המעות בדרך ואין לו עתה מה יאכל, וכ"ה ציו"ד סי' רנ"ג ס"ד, ואפשר עוד דגם צריך שלא תהא ידו משגת ללוות מעשירים שבאותו מקום, דהא לר"א כעשיר דיינינן ליה, ומחייבינן את

העניינים להלוות לו, וע"כ דהיינו בגוונא שאין לו תקנה אחרת, [אח"כ ראיתי בחוט המשולש סי' י"ז ש"כ"כ בשם הגר"א ז"ל]. – עוד נקט האי ליסנא לומר דאינו רשאי ליטול אלא כפי הצריך לו, ולא אלא זוז בבת אחת כדין עני דעלמא, וכ"ז אף לרבנן דלא פליגי עליה דר"א אלא לענין אם צריך להחזיר, ולא במה שרשאי ליטול, ועי' ב"ק ז' ב'.

ויש לעי' מאי ס"ל לר"א, הרי ממ"נ אם חשבינן ליה כעני באותה שעה דהא אינו שולט בנכסיו, א"כ אמאי חייב להחזיר, [ומן הדין קאמר כמבואר בסמוך], ואם אינו עני אמאי שרי לו ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני, ולמה זה נחייב את העניים להלוותו ולא את העשירים.

והנה יש להסתפק בזה"כ שיש לו מעשר עני והוא משמרו לתתו לאוהבו או לקרובו העני, ובא עני ומבקש ללוותו עד שיבא קרובו מהו, ואם כבר זיכהו לקרובו אם ע"י אחר או מכירי כהונה, למאן דס"ל דסגי בהכי, מסתברא דאין לו רשות להלוות דברים שאינם שלו, אבל עד שלא זיכהו דרשאי לתתו לעני הזה בנתינה גמורה, שמה רשאי גם להלוותו, ומיהו אם ילונו נמצא שלא יקיים מצות נתינה, דהלואה לאו נתינה היא, ואח"כ כשיחזיר לו ויתן לקרובו לאו מעשר עני הוא, אבל יתכן דיכול לתתו לעני הזה מתנה גמורה כדין נתינת מעשר עני, בתנאי שיתן לקרובו העני את תמורתו, ואינו כמוכר מתנות עניים כיון שאת תמורתו הוא נותן לעניים, וביד בזה"כ להתנות תנאי זה כיון שיש לו טובת הנאה במעשר עני, ואם העני לא יראה לקיים תנאו יתכן שלא יוכל בזה"כ לגבות ממנו אלא טובת הנאה, ויהיה דינו כאילו חטף מעשר עני, ואפשר דתמורת הטובת הנאה נתחייב לקיים תנאו מן הדין, וכאילו פסק דמים מרובים בשביל הטובת הנאה, ללא כל כמיניה לומר משטה הייתי.

ואם אמנם כן יתכן לפרש דהיינו טעמיה דר"א דמודה הוא דעני הוא באותה שעה, אבל מכיון דאפשר לתת לו בתנאי שיחזיר, שפיר

ראוי לעשות כן דהא עשיר הוא בציתו, ולמה זה יפסיד לעניי העיר שהם עניים באמת, והלכך במעשר עני שהטובת הגאה ביד הבעלים מורין להו לתת בתנאי שיחזיר, ובלקט שכחה ופאה תנאי ב"ד הוא שיטול על מנת להחזיר, ועי' להלן דל"מ כן. (פאה ס"ו סק"ה).

סם ועוד מדר"א ליקום וליתוב כו', לכאורה יש לתמוה אמאי לא ליתוב מדר"א, דכיון דר"א מדינא קאמר, ש"מ דנוטל מתנות עניים חייב לשלם, ועד כאן לא פליגי רבנן עליה אלא משום דסברי עני היה באותה שעה והיה רשאי ליטול שלא על מנת להחזיר, אבל אם עשיר היה מודו דחייב, ועוד דאף אי הוו פליגי רבנן בזה נמי אכתי הא דר"ח תנאי היא, ובמסקנא נמי קשיא כן, והרשב"א וכן בחדושי הר"ן [וכן ברמב"ן הגדמ"ח] כתבו דרבנן בתרתי פליגי אר"א דעני אף משום מדת חסידות לא מיחייב ועשיר רק משום מדת חסידות, והדבר קשה מנלן לחדש כן הא רבנן לא אמרי אלא דעני היה באותה שעה, אבל בעשיר מנלן דפליגי אר"א דחייב מן הדין, ועוד דלא משמע דמסקינן השתא דהא דר"ח תנאי היא, ולפמס"כ לפרש דטעמיה דר"א משום דנותנין לו על תנאי, ניחא, דהיינו דקאמר דמדר"א ליכא לאותובי דהתם משום דכאילו התנו עמו כן, וספיר חייב לשלם מן הדין, ורק מרבנן דלית להו תנאי, ולא קאמרי סתם א"ל להחזיר, אלא אמרו עני היה באותה שעה, [ואף דבזה גם ר"א מודה, דאם היה בדין עשיר למה זה יחייבו את העניים להלוות לו ולא את העשירים], וע"כ דהיינו לדיוקי דעשיר היה חייב להחזיר, מזה איכא לאקשווי אר"ח דאלמא נוטל מתנות עניים חייב, ודחינן דממדת חסידות קאמרי, ומיהו הדבר דחוק לומר דהא דפריך מדר"א ליקום וליתוב הוא משום דמפרשינן מילתיה דר"א דיהבינן ליה בתנאי, דכל כי האי היה ראוי לפרש, ולא לומר סתם מדר"א ליקום וליתוב, ושמא ה"ק מדר"א ליקום וליתוב בזמן דה"נ איכא לאקשווי מרבנן וכדמסיק, ולבתר דמתרלינן מדת חסידות לא

הדרינו למיתב מדר"א אע"ג דאיהו יסלם מן הדין קאמר, משום דאיכא לשנויי כדמפרשין.

זרם מהא דקתני במתני' וחכ"א עני היה באותה שעה, משמע דר"א לא מחשיב ליה כעני אף לא באותה שעה, ולפ"ז ל"ל דתקנת חכמים היא שיהא רשאי ליטול על מנת להחזיר, כיון דאירי שאינו מולא עשיר שילונג, וכמס"כ לעיל, וגם לפ"ז ניהא דליכא לאותובי מדר"א לדר"ח דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור, דשאני הכא שאינו צא ליטול אלא שנותנים לו מדעת על מנת להחזיר, וספיר נתחייב בכך, כאילו קיבל מתנות עניים שכבר זכו בהם העניים וחזרו והלוו לו, כיון שחכמים שהם יד עניים תיקנו כן, ותחלת נטילתו בהסכמתם ע"מ להחזיר.

והנה מסקינן דלחכמים בעשיר חייב ממדת חסידות ומינה דבעני באותה שעה אף ממדת חסידות פטור, וכן ברמב"ם פ"ט ממת"ע הט"ו כתב ולכשיגיע לביתו אינו חייב לשלם שהרי עני היה באותה שעה הא למה זה דומה לעני שהעשיר שאינו חייב לשלם, הנה הוסיף הא למה זה דומה לומר דפטור אף ממדת חסידות, וזו נראה גם כונת הרמ"א דיו"ד סי' רנ"ג ס"ד שהוסיף דהו"ל כעני והעשיר כו', וזהו דבר תימא שהגרע"א ז"ל בתוספותיו צפאה שם כתב דלשון הרמב"ם אינו חייב לשלם משמע דחיוצא הוא דליכא הא ממדת חסידות חייב וכמס"כ בפיה"מ, והא ממה דסיים הא למה זה דומה מוכח דאף ממדת חסידות פטור, ומס"כ בפיה"מ י"ל דלאו מדת חסידות מדינא קאמר אלא משום הטוב והישר, ועי' להלן, ומס"כ תו' דאמדת חסידות לא הוי פליגי רבנן, אע"ג דקושטא הוא דרבנן אף ממדת חסידות לא מחייבי, י"ל דה"ק דאין שיעור למדת חסידות ואם ר"א היה אומר ממדת חסידות לא היו רבנן באים לחלוק, ועי' מהרש"א ושםא זו כונתו ז"ל, ובתשו' הרמ"א סי' ק"ז כתב לפרש דאי ר"א ממדת חסידות קאמר אין בלשון חכמים עני היה באותה שעה תשובה לזה, דגם בעני באותה שעה יס מקום לחייב ממדת חסידות. (פאה ס"ו סק"ה).

רש"י פירש דר"א דיטלס לעני שיבא ראשון, ומשמע שאין צריך
 להחזיר לעניי אותה העיר שלקח שם את הלקט שכחה ופאה,
 ולמה שצדדנו לעיל דאף ר"א מודה דעני היה באותה שעה מסתבר
 כן דכיון דמן הדין עני הוא ורשאי ליטול, אלא דכיון דאפשר לו
 מחייבין ליה להחזיר, א"כ למה להטריחו להחזיר לעניים אלו,
 שפיר סגי אם יחזיר לעניים בכל מקום שהם, דהא מן הדין היה
 רשאי ליטול ולהפסיד לעניים, ומבואר דמה שאמרו צירושלמי
 פאה פ"ה ה"ג לעניי אותה העיר קאי אדלעיל כשהפסיד להם את
 הלקט ע"י השקאתו, וכן מבואר בר"ש שם פ"ה מ"ג, ולאו אדר"א
 קאי כמו שפי' שם המפרשים, אצל למש"כ דמלישנא דחכמים
 משמע דר"א ס"ל דאין עליו תורת עני, לפ"ז ראוי שיחזיר לעניי
 אותה העיר. – ושם צירושלמי נדפסה הגהת חת"ס וכנראה לא
 היה לפניו הגירסא לכשיחזור לביתו כמו שהוא במשנה אלא
 כשיחזור ישלם וכו"ה בגמ' אצל אינו אלא קיטור המשנה, ובתו'
 העתיקו כשיחזור לביתו], ועפ"ז פירש דכשיחזור לאותו מקום
 קאמר, והדבר תימא, דודאי כשיחזור לביתו מתפרש, דאיך שייד
 לומר כשיחזור לאותו מקום דמאן יימר לן דעתיד לחזור לדרכו,
 ועוד דאטו אם לא יחזור לדרכו מי מיפטר מלשלם, גם מש"כ דלא
 שייד לשון תשלומין אלא לעניי אותה העיר, הדבר תימא, דאם מן
 הדין אין לחייבו דוקא לעניי אותה העיר א"כ הרי לקח חלק עניים
 דעלמא וספיר מחזיר לעניים בכל מקום שהם, דכולם היו רשאים
 ליקח מה שהוא לקח, והרי הוא משלים לעניים מה שהחסיר. (שם).

שם ת"ש דעה"ב שהיה עובר ממקום למקום כו', א"ה צדין שצוי
 שיש לו מעות לפדות עצמו ונפדה במעות שניתנו לפדיון שבוים,
 עי' מש"כ בזה בב"ק קי"ז ב', ועי"ש עוד דאף לר"א דלא ס"ל עני
 היה באותה שעה היינו שאינו צדין עני ליטול מתנות עניים, אצל
 בצצוי שע"כ להשתמש במעות הללו לפדיונו שפיר י"ל דתו לא
 חייבוהו להחזיר, ועי"ש עוד לענין אם ממדת חסידות חייב

להחזיר.

שם ת"ש צעה"ב שהיה עוזר ממקום למקום כו' ועוד מדר"א ליקום וליתוב כו', לקמן קל"ד ב' דאמרינן באין שם כהן דמעלין אותן בדמים, ליכא לאקשויי לר"ת, דדוקא מזיק או אוכל בכונת גזילה מיפטר, אבל כשנוטל ברשות על מנת להחזיר ודאי חייב לשלם, וכמש"כ הר"ן בהא דלקמן באנסו בית המלך את גרנו דחייב משום דמשתרשי ליה דהיינו משום שלא נתכוין לגזול, וא"כ ה"נ דכוותה לר"א דשרינן לו ליטול ע"מ לשלם, שפיר חייב לשלם מן הדין, ונראה דהיינו דקאמר רבא מדר"א ליקום וליתוב, כלומר דכיון דשרינן לו ליטול לכתחלה פשיטא דחייב לשלם, ווכמו שפירשו תו' דרבא בא לפרש דהא דאר"ח מדת חסידות שנו כאן אסיפא הוא דאמר לה למילתיה, דמסיפא הוא דאותרו ליה, דבענין אחר לא מתפרש אמאי לא ליקום וליתוב מדר"א, אי משום דלא אשכחן דפליגי רבנן עליה בהא, אם משום דתיקום מילתיה דר"ח כתנאי, ומסיק דמסיפא הוא דאקשו ליה לר"ת, דאמרו חכמים עני היה באותה שעה ולכך התירו לו ליטול וממילא א"ל לשלם, הא אילו לא היה עני באותה שעה לא היו מתירים לו ליטול, ואם היה נוטל משמע דהיה צריך לשלם, וקשיא לר"ת, וע"ז משנינן דמדת חסידות שנו כאן שהיה צריך לשלם ממדת חסידות. – ין לעי' בהעלה בדמים, ואח"כ נמלך וחפץ לגזול, אי החוב נגזל ומיפטר כדין גוזל מתנות כהונה או דכלא מעשה לא שייך לקנות, והרי נשאר בחיובו, ול"ע.

נראה דלא שרינן ליה אלא בלקט שקחה ופאה ומעשר עני של אחרים, אבל לא בשלל, לא מיבעיא לחכמים דלדידהו לא מאכאנו בכאן שום קולא, אלא דדינו כעני, וממילא הרי הוא מוזהר על שבו ככל עני דעלמא, אלא אף לר"א דדינו כעשיר ומ"מ שרינן ליה ליטול על מנת להחזיר, ה"מ בדעלמא דאין בו משום לא תכלה ומשום לא תלקט, ואינו אלא גזל עניים שפיר התנו חכמים להלוותו, אבל בשלל דאיכא לא תכלה ולא תלקט לית לן למישרי.

באתרא לזיכא ענייז אלז זעה"ז העובר ממקום למקום, לרצון יתחייב בלקט שכהה ופאה מחמתו, דהא עני הוא, אכל לר"א הדבר תלוי אם הוא מודה לעני היה באותה שעה או לא, וכמו שדננו בזה לעיל.

יש להסתפק אם גם לענין קרבן עני, ולהיות נידון בהשג יד, אמרי רבנן דעני היה באותה שעה, [עי' בספר מרן זללה"ה נגעים סי"ג ס"ק י"ג מה נקרא עני לענין קרבן], ולכאורה לפמ"ש פ"ד דר"א פליג ולא יהיב ליה דין עני, א"כ אפשר דראוי לומר דלמעוטי בפלוגתא עדיף, ונימא דעד כאן לא פליגי רבנן אלז לענין מתנות ענייז דסו"ס השתא אין לו מה יאכל, אכל לענין קרבנות והשג יד כעשיר דיינינן ליה, וכן משמע קצת בערכין י"ח א' לז מוקמינן הא דאביו מת וכו' וספינתו בים כו', כשהנכסים רחוקים ממנו. (פאה ס"ו סק"ה).

שם הא משעת הרמה ואילך מיהא משלם אמאי ליהוי כמזיק כו', וא"ת והא רישא דקרא באוכל תרומה בשוגג דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמשתו עליו, ונימא דאהא קאי למעוטי אוכל טבל בשוגג, וי"ל דהא פשיטא דמדכתיב קדש אין לרבות טבל ולא אינטריך קרא למעוטי, א"נ דמשמע דקרא במזיד איירי דכתיב בתריה והשיאו אותם עון אשמה וגו'.

תוד"ה אי ומדקאמר שאין לה תקנה ש"מ הוי דאורייתא, לכאורה משמע דר"ל דאם הוא מדרבנן לא היה לחכמים להעמיד דבריהם במקום תיקון הקרבן, אכל אין לדבר זה הכרע דשפיר י"ל דהעמידו חכמים דבריהם, והרשי"ח שליט"א העיר דמהא דאמרינן בר"ה ה' ב' כיון דלאו בת הקרבה היא קרא למעוטי מבל תאחר ל"ל, מבואר דהוי מדאורייתא דאל"כ שפיר אינטריך קרא למעט מבל תאחר, ומיהו אם נימא דמדאורייתא אי אפשר לחייבו בלחם מספק דשמא תודתו היא שמתה, א"כ שפיר פרכינן דכיון דבלא לחם אי אפשר להקריבה ולחייבו בלחם אי אפשר מדאורייתא דשמא תמורה היא, תו א"ל קרא למעוטי מבל תאחר, אכל אה"נ

שאם רצה להביא לחם ולהתנות דשפיר דמי מדאורייתא, ול"ע בזה. וקצת משמע מלשון התו' וכן ברמב"ן ללאו מעיקר הדין דאין לה תקנה דייקו, אלא מלשון אין לה תקנה, ואפשר דלשון אין לה תקנה משמע שהאיסורים שבהבאה ידועים והחידוש שאין שום טלדקי, ואם איתא דאיסור הבאת חולין בעזרה אינו אלא מדרבנן, א"כ ראוי להסתפק דשמא כה"ג שהוא לתיקון הקרבן וא"א בע"א דלא גזרו, ונמצא דחידושא דברייתא הוא דאף כה"ג אין מכניסין חולין לעזרה, והו"ל למימר אין מביא לחם ומתנה שאין מביאין חולין לעזרה, שזהו עיקר החידוש.

ולפי פירוש זה אין לדייק דס"ל לתו' דהא דאין מביאין קדשים לבית הפסול הוא מדאורייתא מהא דאמרינן אין לה תקנה ולא אמרינן דיביא בהמה ויתנה בשלמים כדאמרינן במנחות פ' ב' משום דאין מביאין קדשים לבית הפסול, דשפיר י"ל דאפשר לעשות כן מדאורייתא אלא דחכמים העמידו דבריהם, ולשון אין לה תקנה מיושב שפיר כיון דלהביא עם לחם א"א, וטלדקי ע"י ביטול איסור דרבנן פשיטא דלא שרו חכמים כיון שאין האיסור דרבנן נפגש עם מצות הקרבן, אלא שאפשר לסבב כן, אבל אם איתא דאין איסור להביא חולין בעזרה מדאורייתא, א"כ הרי מדאורייתא שפיר מביא לחם ומתנה, והוי עיקר החידוש שהעמידו חכמים דבריהם ככה"ג, ול"ע.

תוד"ה מנין היינו דוקא כשיש כהן חבר כו', ל"ע דלשון הגמ' מנין שאין נותנין מתנה לכהן ע"ה כו', משמע דאף בדליכא חבר אין נותנין לו, דאל"ה הו"ל מנין להקדים חבר לע"ה במתנות, ומיהו במקום שאין אפשרות לשמור המתנות וצריך להעלותן בדמים, בזה מסתבר דכל דאיכא ע"ה אין להעלותן בדמים, וכן נמי בהגיע רגל אי עובר בעשה נמי אין לו להמתין, אבל בלא"ה למה לא ימתין לחבר, ומתני' דחלה פי' הר"ש שם דהגידון בין חבר האוכל חולין בטהרה לחבר שאינו אוכל בטהרה, אבל לא איירי בע"ה, ול"ע.

תוד"ה וכשיחזור ולקמן בפרקין פריך מספק לקטו כו', ע"י מש"כ

בזה לקמן קל"ד א'.

תוד"ה אמר לא היה אומר ואת אמרת אלא ומר אמר כו', כדלקמן קל"ח א'.

תוד"ה תנא ישלם כתיב מדעתו כו', זו קושיא על פרש"י דהכא שכתב דישלם משמע ע"כ, אבל גמ' פריך שפיר אף אי מדעתו משמע דמ"מ מתפרש דחייב לשלם.

בא"ד אבל הכא שלקחון בהיתר שהיה אז עניי אפי' לזאת ידי שמים לא מחייב כו', לכאורה אף דאמנא איכא למימר דבלקחון לפיקוח נפש לא מחייב לזאת ידי שמים, אבל בכאן שהתירו לו ליקח רק על מנת להחזיר, אין סברא לפוטרו, דאין לחכמים להתיר לו לקחת ע"מ שלא להחזיר בזמן שאפשר לחייבו להחזיר.

תוד"ה אין וא"ת והא קרא לאו לאחר הרמה איירי אלא בעתיד לתרום כו', לכאורה קרא אשר ירימו מתפרש לאחר הרמה, שלא יחללו את אשר ירימו, אלא דהו"ל למיכתב אשר הרימו, ומדכתיב אשר ירימו דרשינן לרבות איסור גם על הטביל, ועי' רשב"א.

קל"א א' דאתו לידיה בטבליהו כו', מש"פ תו' קשה טובא חדא דאשר ירימו דקרא מתפרש על הפרשת תרומה וכמ"ס תו', ולא על הרמת כהן לזכות, ועוד דהיכי ס"ד דבזרייתא דאף באוכל טביל שלא זכה בה כהן יהא חייב בתשלומין, הלכא הוי ממון שאין לו תוצעים, א"נ מוזה, ולא משמע כלל דטעמיה דר"ח יהא מהאי קרא דאשר ירימו, אבל פי' הרא"ש ששטמ"ק מתיישב שפיר דבטביל שזכה בה כהן איירי ואשמועינן דמ"מ פטור אע"ג דכמי שהורמו דמי לענין דבהפרשה לחוד זוכה בה מיד, מ"מ עד שלא הפריש פטור, וכבר העיר בזה במנחת ברוך סי' א"ז.

סם ת"ש הרי שאנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב לעשר כו', הכא דבטביל איירי, איכא לאקשויי גם בלא הא דר"ח דהא תניא לעיל דאכל טביל פטור דאין לך בהן אלא משעת הרמה, וא"ל דאה"נ דהומ"ל ולטעמיה.

סם ת"ש הרי שאנסו כו' אם בחובו כו' שאני התם דקא משתרשי

ליה, נראה לפרש דקשיא ליה אם מזיק מתנות כהונה פטור אין לחייבו בהשתדלות לעשר, ואם באין מבית המלך ולוקחין אין לו למהר למעשר מפני זה קודם נטילתו, דמה בכך שיפסיד הכהן, מי גרע מאכל, וכיון שהוא אינו לוקחן אלא של בית המלך אף לכתחלה אין לו להשתדל בזה, ודחינן דמסתרשי ליה וחשיב כשימוש לכתחלה בראונו וכאילו הוא בא לאוכלן או להזיקן דודאי אסור, וניחא נמי לפי"ז הא דיכול לעשר דאיירי דעדיין הפירות ברשותו אלא שאונסין ליטלן, אבל בתוד"ה שאני משמע דלאחר שלקחו חייב לעשר כיון דמסתרשי ליה והקשו לפי זה דא"כ אף באכלן, וא"ע למה לא פירשו כמש"כ, אח"כ ראיתי שגם מרן זללה"ה בדמאי סי' י"ד סק"ג הזכיר לפרש כן. (דמאי ס"ב ס"ק כ"ג).

נראה דאנסו בית המלך את הדמאי שברשותו אפילו בחובו פטור מלעשר, ואע"ג דמסתרשי ליה ובטבל אסור כדאמר חולין קל"א א', דבדמאי אין לאסור מסתרשי ליה כיון דפטור מנתינה, ואף דתרומת מעשר נותן, היינו לאחר שהפרישו דהחמירו עליו כמ"ס רש"י סוטה מ"ח א', אבל אע"פ שלא הפרישו פטור מנתינתו, וה"נ הא דתנן דמאי פ"ג מ"א מאכילין את האכסניא דמאי איירי בנותן להם שלא מראונו ושלל בחובו, אלא כעין אנפרות, עי' תו' ברכות מ"ז א', ואע"ג דבטבל לא פטרינן ליה אלא כשאנסו גרנו, אבל לא שרינן ליה למיהב להו גרנו באנפרות, היינו משום גזל השבט, אבל בדמאי שרי למיהב להו, והיינו אכסניא, אבל סתם להאכיל לעכו"ם דמאי אסור, כמו שאסור לזרוע בלקח לאכילה וכן מבואר בתוספתא פ"ק דדמאי. (דמאי ס"ו סק"ב).

מהא דקתני חייב לעשר משמע דעדיין יש בידו לעשר, וכן פרש"י דמעשר עליו ממוקם אחר, ואם המלך כבר לקחו, וסתמא במלך עכו"ם איירי, דישראל הרי הוא יעשר, וא"כ לא מצי הישראל להפריש בשליחותו, וע"כ ל"ל דאנסו לאו היינו שנטלו, אלא שאוחזו כמשכון ויכול לפדותו בממון והלכך עדיין ברשותו הוא

ויכול לעשר עליו, ומ"מ לא חשבינן ליה כאילו בא לכתחלה לגזול המעשר דזה פשיטא דאסור ואינו ענין לר"ח, משום דכיון דהמלך נוטל שלא מדעתו דיינינן ליה כאילו כבר נגזל ממנו. – והא דנקט לה התנא בגוונא דיכול לעשר, אם נימא דגם כשכבר אכלו המלך נמי חייב לשלם למסקנא לטעמא דמשתרשי ליה כדמשמע בתו' עי' להלן, י"ל דלרבותא דגם מחייבינן ליה לעשר שלא יהא פורע חובו בטבל, ולא סגי במה שיסלם המתנות.

ולמאי דמסקינן שאני התם דקא משתרשי ליה, יתכן לפרש דמ"מ רק בגוונא דעדיין יכול לפדותו בממון, וכדקתני חייב לעשר ומשמע שהדבר בידו וכמש"כ, דבזה דיינינן ליה כאילו בא עתה בתחלה ליטול המתנות ולשלמם בחובו, אבל אם כבר נטלן המלך י"ל דפטור אע"ג דמשתרשי ליה, וניחא בזה קושיא תו' מאכלו, אבל בתו' נקטו דפשיטא דגמ' דכל היכא דמשתרשי ליה חייב לשלם, ולכך קשיא להו מאכלו, ותירצו דמשתרשי ליה לחובו חשיב טפי כאילו הריוח בעין, משא"כ באכלו, ולפי דבריהם אם מכרן והמעות בידו יהיה חייב לשלם מדין משתרשי ליה, וואפשר דאף באכל המעות, אבל הרמב"ם בפ"ט מה' בכורים הי"ד כתב דגם במכרן פטור כמו באכלו, ויש לפרש דס"ל כהר"ן דהא דמחייבינן דמשתרשי ליה היינו בזמן שלא עשה שום מעשה להפסידן או לגזלן, דבזה אם נפטרנו הרי זה כנוטלן עכשיו, אבל במכרן שעשה מעשה גזילה בזה כבר נעשה גזלן ונפטר כדין מזיק, ותו לא מחייבינן ליה לשלם, אע"ג דמשתרשי ליה.

שם ת"ש א"ל מכור לי בני מעיה של פרה והיו בהן מתנות כהונה נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים, יש לעי' אם בכה"ג זכה הלוקח בטובת הגאה של המתנות, דבכלל מכור לי בני מעיה של פרה גם המתנות לטובת הגאה שבהן, ולפי"ז חייב המוכר לתת לו את המתנות, או דסתמא אין המתנות בכלל המכר, ואין המוכר חייב ליתנם ללוקח, אלא שאם נתנן לו חייב הלוקח ליתנם לכהן, ומסתברא דסתם מכור לי בני מעיה של פרה אין המתנות בכלל

המקח, ולפ"ז הא' דהמוכר נתן לו את המתנות, לא משום שנתכוין לגזלם ולתת לו מתנה, אלא נתנם לו שיתנם לכהן, ויותר על טובת הגאה שיש לו בהן.

שם לקח הימנו במשקל כו' אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן כו', בגמ' לקמן קל"ד א' מבואר דאייירי ששקל לעצמו, אלא דר"א מוקי לה גם בששקל לו הטבח, ולכאורה בשקל לעצמו ליכא למיפרך דליהוי כמזיק מתנות כהונה, דהא המוכר לא נגע בהן, ואכל הלוקח הן בעין, [ולא יתכן לומר דהיינו דמשני, דדקארי לה מאי קארי לה], ואף אם המוכר נתכוין לגזלן, לא נעשה גזלן, כדחזינן דמחלקינן לקמן שם בין שקל לו טבח לשקל לוקח, וסתמא גם בשקל לוקח היינו על פי הטבח, ולא חשבינן ליה כגזלן, ודוחק לומר דסוגיין אליבא דרב אסי ובשקל לו טבח איירי ופרכינן דליהוי כהזיקן ואמאי חייב הלוקח ליתנן לכהן, ואפשר דגם לרב איירי מתני' גם בשקל לו טבח, דסתמא המוכר שוקל, אלא דרב אמר דלכך לא הזכיר התנא חייב הטבח משום דהא איירי נמי בשקל לעצמו, אבל איירי נמי בשקל לו טבח, וע"ז פרכינן אמאי נותנן הלוקח לכהן, הא כבר גזלן המוכר, ומשנינן דכשהן בעין שאני, ומיהו לדעת הרמב"ם בפ"ט מזכורים הי"ד דלרב בשקל לו טבח אין הלוקח חייב ליתן לכהן, הרי ע"כ סוגיין בשקל לעצמו, ול"ע.

שם ת"ש תשעה נכסי כהן כו' והדמאי, א"ה, עי' מש"כ בדמאי ס"ה סק"ג דמכאן מוכח דתרומת מעשר של דמאי צריך ליתנה לכהן.

שם לאו להוציאן בדיינין, יש לעי' מה ענין זה לדר"ח, הלא איירי כשהן בעין, ומדין כפייה על המלוות שפיר יש לב"ד לכופו אם אינו חפץ לתת, ומדין תביעת ממון הרי באמת אין לו תובעים, שהרי יכול לדחות לכל כהן, ולמ"ש הר"ן דר"ח אשמועינן שאין לכהנים זכות ממון במתנות, דרק על הצעלים רמיא מלות נתינה, ניחא דנכסי כהן משמע שיש לכהנים זכות ממון בהם, אף שיכול לדחות

לכל כהן, ולמ"ש רש"י לעיל ק"ל ב' דאי לאו דר"ח חייב ליתן לכהן הבא ראשון, ניחא שפיר דמוציא בדיונין ממס, א"נ שמא ס"ד דמתפרש שהן נכסי כהן דאף אם אכלן חייב לשלם מן הדין אף לתובע ליכא.

סם מעשר עני המתחלק בתוך ביתו כו', יעוי' בתו', ולכאורה זמן אסיפה הוא בקיץ ויכול להשאיר בשדה, ואח"כ כשמגיע החורף יכניסם לתוך ביתו לחלקם, וכ"כ הר"ן נדרים פ"ד ב' בחד פירושא, ואפשר דהתו' מיאנו בזה משום דלאחר שכבר נתחייב לעזבם בשדה, לא מסתבר דמשום שמכניסם מדין השבת אבדה שיזכה עי"ז בטובת הגאה, דראוי להשאירם בדינם, אבל איפכא אפשר לומר דמתחלה יס' בו טובת הגאה לבעלים, ואם לא נתנו עד הפסח יס' לו להוציאם מרשותו ולהשאירם למי שיבא ראשון, והנה מה שהביאו מספרי ליתא לפנינו כמ"ס במלבי"ם, ולו"ד ז"ל היה אפשר לומר דלעולם מעשר עני יס' בו טובת הגאה דומיא דמעשר ראשון, ורק בזמן הביעור חובה להוציאם מרשותו, ואז אין בו טובת הגאה, אבל עד זמן הביעור קיץ וחורף שוין, וכ"מ בתו' הרא"ש יבמות ק' א'.

תוד"ה דלתו, כבר נתבאר לעיל מה דקשה לפירושם, ואפשר דמשמע להו' דלישנא דגמ' וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיון, ראוי לפרש כי האי דאמרינן לעיל דלתו לידיה בטיבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כו', והתם מתפרש דמתחייב גם עד שלא הורמו.

תוד"ה שאני אבל באכלו אפשר דלא משתרשי ליה שהיה מתענה, כונתם דמשתרשי דאנסו בית המלך עדיף שהרי נשאר לו ממון תמורת המעשרות, משא"כ באכל דאין כאן ממון הנשאר בתמורה, ועי' קלה"ח סי' ק"ז סק"ו.

תוד"ה יס' אפי' בא עני ולקחו מוציאין מידו, בב"מ ו' ב' כתבו דרק טובת הגאה מוציאין מידו, אבל באמת יס' מקום לומר דחשיב כגזילה בעין ויס' להוציאה ולא ניתנה לתשלומין, וישראל שגזל

מתנות מישראל חזירו והם בעין ודאי מסתברא דמוציאין מידו, ולא מצי פטר נפקיה בטובת הגאה, וה"נ בעני שתפס.

בא"ד ודבר שאין בו טובת הגאה כו' ומיהו אם לא לקחו ובא עני ושאלו ממנו אם יראה לא יתן לו דקרי ליה לעיל ממון שאין לו טובעין כו', ל"ע דהתם במתנות שיש לו בהן טובת הגאה, אבל באלו שאין לו בהן טובת הגאה איך יוכל להחזיק של עניים, ועי' מש"כ בזה מרן זללה"ה ביו"ד סי' ר"צ סק"ט ובמש"כ בפאה ס"ה סק"ג (והועתק לפנינו).

בא"ד נראה דדבר שיש בו טובת הגאה לבעלים אפילו בא עני ולקחו מוציאין מידו, בב"מ ו' ב' כתבו דאין מוציאין מידו אלא ערך של הטובת הגאה למאן דאמר טובת הגאה ממון, וכאן משמע דמוציאין לגמרי, [דאין לפרש מוציאין מידו אם לא ישלם הטובת הגאה, דודאי לעולם יעדיף לשלם הטובת הגאה מאשר להחזיר הכל], ולכאורה דצריהם בב"מ הרי מוכרעים מהא דאמרינן התם דתקפו כהן אין מוציאין מידו, אל"כ נימא כתיב קמא בתו' בב"מ שם דאיירי במכירי כהונה.

והנה עשיר שתפס מ"ע מחזירו, או ישראל שתפס מתנות כהונה מישראל, נראה דלכו"ע מוציאין מידו, ולא סגי ליה בתשלום טובת הגאה, דחשיב כגזילה בעין, ולאו כל כמיניה להחזיק בה ולשלם דמים, ורק בכהן התופס יש מקום לדון אם זכה בה מכח השבט, וכן עני התופס אם זכה בה מכח שהוא ממון עניים, וחשיב עי"ז כאילו הגזילה כבר אינה בעין, וממילא אינו חייב לשלם אלא טובת הגאה, או דכיון דאינו ראוי לתפוס מחמת טובת הגאה של הבעלים, הרי המעשר עני בחזקת הבעלים כשהיה וחשיב כגזילה בעין.

ולפ"ז אי משכח"ל גוונא שכל הכהנים או כל העניים כתבו הרשאה לזה התופס, אל"כ הרי בהכרח זכה בה מכח השבט או העניים, שהרי ממון שלהם הוא, ויש לחשוב כאילו הגזילה אינה בעין, ואינו חייב אלא טובת הגאה, ועל פי זה י"ל דבספק בכורות בב"מ שם

כיון שאם יוציאו מידו הרי הבעלים לא יתחייבו לתת כלל, דהמוציא מחזירו עליו הראיה, הרי תפיסתו לטובת כל השבט וכאילו כתבו כולם הרשאה, דהא אם לא יתפוס יפסידו כולם, והלכך חשיב כאילו אינה בעין, ואינו חייב לשלם אלא טובת הגאה, משא"כ בודאי מתנות כהונה או מ"ע, שאין תפיסתו אלא לטובת עצמו, בזה י"ל דכיון דאינו רשאי לתפוס, לא זכה בתפיסתו כלום, והר"ז כגזילה בעין ומוציאין אותה מידו, גם י"ל דהא דמוציאין מידו הוא לטובת זה שבעל הבית חפץ ליתן לו, אבל בספק, שבעל הבית לא יתן כלל, אין מוציאין.

בא"ד ודבר שאין בו טו"ה כו' ובא עני ושאלו ממנו אם יראה לא יתן לו כו', נראה דאין כונתם דרשאי לכתחלה שלא ליתן לו, דהא תנן פ"ה דפאה מ"ו דאסור אפילו לסייע לאחד מן העניים, ותנן נמי בפאה פ"ד מ"ט צמי שליטת את הפאה שיתנו לעני שנמאץ ראשון, אלא כונתם שאין ציד העני להוציא ממנו בדיונים, ויכול לתת לעני אחר, ואם אכלו או שהזיקו אין העני יכול לתבוע ממנו כלום, ואם העני השני אינו מזומן לפניו, אמנם יעבור צעה"צ גם בצל תאחר כיון דקיימי עניים, אבל כל אלו דינים על הצעה"צ בין אדם למקום, ואין בזה זכות לעני שצא ראשון, ומרן זללה"ה ביו"ד סי' ר"ב סק"ט נקט בדעתם ז"ל כאילו אמנם צעה"צ רשאי לכתחלה לא לתת לעני הצא ראשון, ונתקשה בזה טובא, ול"ע. (פאה ס"ה סק"ג).

תוד"ה גמר ול"ע למה לא גמרינן בג"ש דאחריו דליהוי פרט בזית כמו בכרם כו', ל"ע דפרט היינו הנושר בשעת הצלירה, כדתנן פאה פ"ד מ"ג, וזה שייך בענבים דלקיטתן בצלירה, והנושרים הם בדין פרט, אבל לקיטת זיתים היינו ע"י נענוע העץ או ע"י נקיפה במקלות להסיר הזיתים, וא"כ מה שייך שם פרט הרי כל הזיתים הם נושרים, ועי' מש"כ בפאה ס"ט סק"ג, אח"כ ראיתי בתו' הרא"ש שכתב דאין פרט אלא הנפרט מאשכול ולא בזיתים הגדלים בודדים, שו"ר בפתח עינים שהביא מירושלמי פאה כמס"פ.

קל"א ב' להזהיר עני על שלו, יס להסתפק אם האי קרא אהדריה
לבעל הבית העני כדין עשיר, ואם לקח לקט שכחה ופאה או
מעשר עני דנפשיה, הרי הוא כגוזל את העניים, או דכיון דהוא
עני שפיר זוכה במתנות עניים ככל העניים, אלא דעבר על איסור
ללא תלקט להזהיר עני שלא ישתמש בזכות עניותו בשלו, ולמ"ד
אי עבד מהני זכה במה שלקח, וחשיב שלכם לענין אתרוג ומנא,
ואפשר ללא שייך בזה תשלומין, שזה כאיסור שבין אדם למקום,
ואפשר גם דנפ"מ אם הזיקו, אם נימא דמזיק מתנות עניים חייב
בדיני שמים עי' תו' לעיל ק"ל ב' ד"ה ואב"א, דזה דוקא בעשיר
המזיק, אבל עני המזיק כיון דאי בעי זכי לנפשיה, א"א לחייבו
כשהזיק, ואם בעל הבית עני הזיק לקט שכחה ופאה דנפשיה, הרי
זה תלוי בהך ספיקא, דאם דינו כעשיר הרי הוא חייב, אבל אם
דינו כעני אלא שנתחדשה הלכה להזהירו על שלו, אין בזה חיוב
ממון במזיק, ולכאורה מסבירא היה נראה לומר לדינו כעשיר, ועי'
בחור"ב פאה ס"ו סק"א. (שם ועי"ש באורד בסק"א ב').

שם להזהיר עני על שלו, יס מקום לדון בעישר משלו על של
חבירו אם רשאי ליתנם לחבירו או ליקחם לעצמו, ועי' בזה בספר
מנן זללה"ה דמאי ס"ט סק"ג ומעשרות ס"ז ס"ק כ"ב, ולכאורה
לא שייך כאן על בעל הפירות להזהירו על שלו, כיון שאין צידו
ליקח דהא אין טובת הגאה שלו, וגם על בעל המעשר יתכן ללא
הזהר כאן על שלו כיון שאין חיוב ההפרקה עליו, [וזולת על
עשירית שבזה המעשר התיר את עצמו], ואין תימא אם כה"ג
שניהם מותרים, וי"ע.

שם ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין
אותן לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי הא מלוי לכהן מוציאין כו',
נראה לפרש דברייתא מתפרשא דאחי לאשמועינן דמתנות כהונה
ולויה ליכא ענין כמו במתנות עניים להזהיר עני על שלו, אלא
הכהנים והלויים נוטלים לעצמן את מתנותיהם משלהן, ומתפרש
ולא מלוי ללוי על המעשר ראשון, [ובסמוך דבעי לפרושי דמעשר

ראשון רק לכהן הו"מ למיפרך א"ה מאי ולא מלוי ללוי, אלא דקושטא קמפרש דמעשר ראשון ללוי ללוי, והשתא פרכינן דהא קתני לא מכהן לכהן על הזרוע והלחיים והקבה, והתם פירוש דאין כלל חיוצ זרוע והלחיים והקבה בשל כהן, דאינהו ודאי לא איקרו עם, ואם איתא דגם לויים לא איקרו עם א"כ גם מלוי לכהן לא מו"איאין, ואמאי שנאו התנא בפטורא דכהנים, דמשמע לויים חייבים, ומסקינן דכגון זרוע כולל גם ראשית הגז והתם לויים חייבים, ומיהו נראה דכגון זרוע דכולל גם ראשית הגז, דכולל גם תרומה וחלה, דבאלו הוא דשייך לאשמועינן דאין בהן ענין להזהיר על שלו, שהרי מפרישין המתנות ונוטלין לעצמן, אבל זרוע ולחיים וקבה וראשית הגז, אין הכהנים כלל במאותן ולא חל דין מתנות על שלהן כלל, ולא שייך בהם ענין להזהיר על שלו, דאיכטריך לאשמועינן דליכא, דאין המלוא נוהגת בשלהן.

שם כגון זרוע ולא זרוע ומאי ניהו מעשר ראשון ולבתר דקנסינהו עזרא, אמנס לשון הברייתא אין מו"איאין אותו מידם משמע דמעשר ראשון קאמר, דאע"ג דקנסינהו ללא יהבינן להו, אבל מ"מ אין מו"איאין מידם, ואילו בזרוע לא שייך לשון זה כיון דלא מספקא ליה לתנא כמ"ס תו', וראוי לומר שהם פטורים, ולא לשון אין מו"איאין אותו מידם, אבל אכתי כריך יישוב מה התועלת במה ששנה התנא כגון הזרוע והלחיים והקבה, אם באמת הלויים חייבים בהם, ושם לא למאי דמסקינן דתנאי הוא, דאמנס מפרשינן דהאי תנא נמי סבר דלא איקרו עם ונקט זרוע והלחיים והקבה לאשמועינן דפטירי, ונקט לשון אין מו"איאין משום דכולל גם מעשר ראשון.

שם איתיביה רבא לעולא מנחת כהנת נאכלת, עי' מש"כ לקמן קל"ב א' ד"ה ביצמות.

קל"ב א' מטונך אהרן ובניו כתובין בפרשה, ברמב"ם פ"א מצבורים ה"י כתב דגם פדיון הבן לא יהבינן לכהנת דאהרן ובניו כתובין בפרשה, ול"ע בתו' קדושין ח' א', ונראה דהתו' ס"ל דהאי

קרא אינטריך למימר דמחלה לאהרן ומחלה לבניו כדאמר במ"ר פ' במדבר, ולאו למעוטי נשים אחי.

ביצמות ל"ט ז' וכולן משגרינן להם לבתיהם, מבואר דמקיימין מצות נתינה בנשים, [ובכלל נשים גם בת כהן פנויה, או שיס לה זרע מכהן דלא שייך לומר שמקבלות בשביל בעליהן], ואף לתדבר"י חולין קל"ז א' דכהן ולא כהנת, ה"מ לענין שאר מתנות, אבל תרומה בהדיא כתיב בפ' קרח ולבנותיך, ומ"מ כשנשאת לזר כיון שנאסרה באכילתה, סברא הוא דגם מצות נתינה אין מקיימין בה, ולא דמי לערל וטמא, דהתם פומייהו הוא דכאיב להו, ונראה עוד דתרומה כיון שאסורה לזרים, תו אמרינן מסברא דלכל מי שהותרה באכילה, ה"ה שמקיימין בו מצות נתינה, הלכך בת ישראל הנשואה לכהן נותנים לה תרומה אף נגד רצון בעלה, וכן לעבד, וכן להקנין שהנה קנין, וכן לעבד שהפקירו בעליו, [אי כריך גט שחרור ואם מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה], אף דבת כהן הנשואה לישראל אין נותנין לבעלה זרוע והלחיים נגד ראוה כמ"ס ביד אפרים יו"ד סי' ס"א בשם הפר"ח, דתרומה שאני ולכל מי שהותרה אכילתה מקיימין בו מצות נתינה, ובכלל זה ג"כ בת ישראל שיס לה זרע מכהן, ובזה נמי ניחא דנותנין לחש"ו כמבואר בסוגיין אף דלאו בני זכייה נינהו, דמ"מ כיון שהותרו לאכלה, הרי עם אכילתן מקיים הנותן מצות נתינה, [וביד אפרים שם נתקשה בזה], אבל לענין מתנות נראה שאין נותנים אותן לבת ישראל הנשואה לכהן, אף למאי דקיי"ל דכהן ואפי' כהנת, אא"כ מקבלת בשליחות בעלה, וכן אין נותנין אותן לבת ישראל שיס לה זרע מכהן, דדוקא לענין תרומה איתרבו, ומיהו בתו' חולין כתבו דדוקא בנשואה לישראל ממעט לה תדבר"י, דכלא נשאת, כיון דאכלה בתרומה כש"כ דיהבי לה מתנות, ומשמע לפ"ז דה"ה בת ישראל שיס לה זרע מכהן תהא רשאה לקבל מתנות, [ובעיקר דבריהם קשה מהא דפריך קל"א ז' מהא דמנחת כהנת נאכלת, ומזה מוכח דאף פנויה אינה זכאית במתנות, ומנ"ל לומר דתדבר"י הוא דעה

שלישית], ולו"ד ז"ל נראה לדין קנין כספו בתרומה נאמר, ובכלל זה גם זרע מכהן, שגם הוא גורם להיותה נטפלת לשבט הכהנים, אבל לענין מתנות, כהנת בעינן, ול"ע. – מש"כ תו' ומיהו אפשר ללא יהבינן לה לר"י, ר"ל מתנות, אבל תרומה ודאי אף לר"י מקיימין בהן מצות נתינה, ועי' במהר"י קורקום פ"ט מזכורים.

ברם מדברי הרמב"ם בפ"א מה' בכורים הי"א שכתב דראשית הגז ניתן לכהנות משום שנאמר ראשית דגנך תירושך וינהרדך וראשית גז לאנד תתן לו מה ראשית דגן ניתנת לנקבות כזכרים, אף ראשית הגז, משמע דתרומה ומתנות שוין בהלכות נתינה, ואף לענין בת כהן הנשואה לישראל יש חילוק ביניהם כמש"כ שם בפ"י הי"ז, להקל שאני, דראשית הגז אין בה קדושה, אבל איפכא אין לחלק בהיקף, ואם איתא דתרומה ניתנת לישראלית שיש לה זרע מכהן, ה"ה דאית לן למילף נמי לראשית הגז, ולכן הדברים מטין לענין נתינה רק כהנת מרבינן ואף לענין תרומה, והא דמשגרין לבתיהן מתפרש בכהנת, או באשת כהן, וברשות בעלה, וכן פרש"י אשה אשת כהן, אבל ישראלית שיש לה זרע מכהן, אף שהותרה לאכול, אין יולאין בה מצות נתינה, ולפ"ז היא עצמה תצטרך לתת לכהן, ול"מ כן, ושמא באמת אף מתנות וראשית הגז ניתנין לישראלית שיש לה זרע מכהן, ול"ע, שוב הערוני דלפי מה שפי' הרמב"ן פ"ו א' לפי גירסת הגאונים דתירוצא דמר בריה דרבינא ארישא נמי קאי, ולא מוקמינן לה כר"מ, א"כ מצוה דאשראליית שיש לה זרע מכהן מקיימין בה מצות נתינה דתרומה, וכן במעשר כשיש לה זרע מלוי, דדוקא מעוברת ממעטא מתני'. (יבמות ל"ט).

שם רב כהנא אכל בשביל אשתו, אם אכל מתנות אחרים, י"ל דבנטילתו זכה לאשתו, אבל אם אכל של עצמו, משמע דא"ל לזכות לה, ושמא עדיפא ממכירי כהונה, ועי' ביד אפרים יו"ד סי' ס"א, ובשו"ע שם סל"א איתא דהמתנות חסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן, והוא לשון הרמב"ם, ומשמע דסגי ברשותו אף אם עדיין לא זכה במתנות, ושמא נעשה כמכירי כהונה ע"י נתינת

הרשות, וז"ע.

שם מכדי קיי"ל דלענין כסוי הדם ומתנות כו', נתבאר לעיל פ' א'.
שם חייב בחלי מתנות, עי' מש"כ בזה לעיל ע"ט ב'.

מתני' זכור שנתערב במאה כו', יעוי' בתו' דל"ל שכולם שוין
במומן, אבל יתכן לומר דנתערב זכור תם במאה, ביד ישראל,
וזיכה הזכור לכהן בכל מקום שהוא, והכהן הסכים למכרו לישראל
לכסיוולד זו מוס, ודין כולם להאכל במומם, ואם מאה שוחטין
אותן כל אחד כסיוולד זו מוס פוטריין את כולן, ואם אחד שוחטין
פוטריין לו אחד, ומשכח"ל נמי בירש מאבי אמו כהן, עי' תוס'
הגרע"א ז"ל.

שם בזמן שמאה שוחטין את כולן, נראה דמתפרש אף כשנתערבו
אכל אחד, ואח"כ חילקן למאה דפוטריין את כולן, דהכי משמע
זכור שנתערב במאה, וסתמא אכל אחד נתערב, הרי אם מאה
ישחטו אותן יהיו פטורין, אבל אם אחד שוחט את כולן אפי'
לקחם ממאה, ואפי' שוחט כל אחד אחד אכילת שלפניו, נמי אין
פוטריין לו אלא אחד, ויש לעי' אחד שלקח המאה בזא"ז כל אחד
לאחר אכילת שלפניו, מהו, ותיבעי כך בין בלקחן ממאה בין
בלקחן מאחד.

שם השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות, בגמ' דייקנין
מהא דהדין עם הטבח וילפינן לה נמי מקרא מאת זובחי הזבח,
ויש להבין כיון דהזהמה של הבעלים וטובת הנאה שלהם מה שייך
למירמי חיובא על הטבח, ולא משמע לומר דרמיא תורה חיובא
על הטבח שיהא מעשה את הבעלים לקיום מצותו במתנות,
דעישוי חובת ז"ד הוא, ולא מצינו חובת עישוי על היחיד, ולכן יש
לפרש דבעלים החפצים לקיים מצות נתינת המתנות איירי,
ורמיא תורה על הטבח חיוב ההסתדלות בזה שיהא מפריש את
המתנות ומוליכן לכהן, והאי טבח היינו השוחט והמטפל בחלוקת
הבשר ובמכירתו, ומרבינן נמי טבח כהן אף שאינו במצות המתנות
מ"מ חיוב ההסתדלות בשל בעל הבית רמיא נמי עליה, וכן

בשמואל א' מבואר בטבח מטפל בחלוקת הבשר, ולפי זה י"ל שזוחט שאינו מטפל אלא בשחיטת הבהמה ללא רמיא עליה חיובא דמתנות, ול"ע בזה, ול"ע אם המטפל בחלוקת הבשר ובמכירתו ולא בשחיטתו אם רמיא עליה הך מלוא, דהא בקרא מאת זוחאי הזבח כתיב. – מהא דנקיט לה התנא דהדין עם הטבח שזוחט לכהן ולעכו"ם משמע קאת כאילו היה מקום לחייב שזוחט לכהן ולעכו"ם מחמת חיוביה דטבח, ול"ע.

שם ואם אמר חוץ מן המתנות פטור מן המתנות, לכאורה זו משנה שא"ל כיון דהמשתתף עמהם פטור כ"ס כשכל המתנות של הכהן, ואפשר דאתא לאשמועינן דלא נימא דהאי חוץ ע"מ הוא דמאי איכפת ליה לכהן אם ימכור גם את המתנות ויקבלם בדין מתנות כהונה, וברש"י לקמן קל"ד א' כתב דישראל שמכר לישראל חזירו חוץ מן המתנות הרי הלוקח חייב לכיון דשחטה עליה רמיא למיתצינהו, ולכאורה כהאי גוונא חיובא אמוכר כיון דהמתנות לאו דלוקח נינהו, דהרי ישראל שמכר לכהן חוץ מן המתנות הישראל חייב כדאמר קל"ג ב' הראש שלך וכולה שלי דחייב, ואף דהדין עם הטבח היינו בזמן שנעשה טבח על כל הבהמה דלכך רמיא עליה לטפל גם במתנות וליתנם לכהן, אבל הכא מעולם לא נעשה טבח על המתנות ודנפשיה קעסיק לשחוט הבהמה להתיר חלקו, אבל הטוש"ע כתבו דהלוקח חייב משום דהדין עם הטבח.

שם מכור לי בני מעיה של פרה כו' ואינו מנכה לו מן הדמים, נראה דאשמועינן דאף שהלוקח בא ליקח אפ"ה לא מאי טעין דנתכוין לקנות גם המתנות לאחר שהמוכר יזכר לכהן.

שם והיו בהם מתנות נותנן לכהן, לשון זה מתפרש שהמוכר לא הקפיד על טובת הגאה שלו ונתן ללוקח גם את המתנות לכך נותנן הלוקח לכל כהן שיראה, אבל אם המוכר טוען שלא מכר לו את הטובת הגאה של המתנות הדין עמו וחייב הלוקח ליתנם לכהן שהמוכר חפץ בו, דסתמא אין הטובת הגאה בכלל המקח.

קל"ב ב' דרש רבא מאת העם ולא מאת הכהנים, דכהנים לכו"ע

לא איקרו עס, ותיבת קס"ד שברש"י נראה שהוא ט"ס, וכמ"ס
ברש"ס דבר"ן ליתא.

סם א"ל זיל אשתתף בהדי טבחי ישראל דמגו דמיפטרי ממתנתא
משתתפי בהדך, יס לעי' אמאי אריך למיעבד הכי הא מפסיד
לכהנים, ונראה דאין שיתופם בשביל להפטר ממתנות אלא דאלו
שמבקשים שותפים יעדיפוהו על פני אחרים, וזה לא שייך לאסור
שיתתפו הכהנים עם טבחים, וכן משמע שמשתתף עמהם בכל
הבהמה ולא רק במתנות, אבל רש"י שעל הרי"ף פי' משתתפי
בהדך בלא מעות, ול"ע דגרע מכהן המסייע בבית הגרנות, ושמא
כיון שמקדימין לו חלקו לא גרע ממלוה מעות דרשאי להוזיל,
ומיהו משמע דבאמת לא נהגו הכהנים למיעבד הכי, ורק זה
דדחיק ליה מילתא התירוהו לעשות כן, וזלזול דשחתם ברית הלוי
ליכא בכהאי גוונא דמשתתף עמו, שאינו מחזר אחר המתנות, ואין
כאן אלא משום פסידא לכהנים, ובכהאי גוונא דדחיקא ליה מילתא
לא קפדי הכהנים, דניחא להו דאי מתרמי להו דדחיקא להו
מילתא דנמי יהיו רשאים לעשות כן.

סם זקני דרום אמרו כהן טבח שתיים ושלש שבתות כו', יעוי' בתו'
דתקנת חכמים הוא, אבל נראה דשורש הענין יס בו מדאוריתא,
דלא נתנה תורה מתנות לכהנים, כדי שהכהנים יהיו הטבחים
שבדור, שירויחו המתנות בנוסף על ריוח סתם טבח, ולא יגיעו
מתנות לשאר הכהנים.

סם אבל הכא הא קבע מסחתא, ישראל שקבע מסחתא וגזדמן לו
בהמה בשותפות עם כהן, היינו מתני' דלריך שירשום, ולא קנסינן
ליה מחמת שהוא קבע מסחתא, אבל הכא כנראה שהכהן נשתתף
עם ישראל בקבע וקבעו מסחתא משותפת של ישראל והכהן.

סם אילימא דתו לא משמתינן להו כו', ל"ע למה למיהדר
ולשמתינהו הא משמתי וקיימי, ושמא למיהדר ולאכרוזי אשמתייהו
קאמר. – מש"פ רש"י בהא דבר"א במלות לא תעשה ל"ע
דבפשוטו ר"ל דבר"א בשעבר וכבר לא ניתן לתקן בזה שיעורו ל"ט

מלקות, אבל כשעדיין יכול לתקן מכין אותו עד שיקיים, וכפרש"י בכתובות פ"ו.

שם ארצב"ח אר"י אסור לאכול מזהמה שלא הורמה מתנותיה כו' כאילו אוכל טבלים, מש"פ תו' דיליף מתרומה, ז"ע דהא הבא כלאחר הפרשה דמי דהא מינכרי וקיימי, ולאחר הפרשה גם בתרומה שרי, ולכאורה לא משמע לומר ללאחר הפרשה באמת שרי אף קודם נתינה, ויש ענין הפרשה במתנות, ברם בתו' לעיל ל"ז ב' ד"ה שלא משמע דלר"י אף כהן צריך להפריש המתנות, אבל הדבר קשה דהא מימעטו מאת העם דפטירי, וקרא סתמא מיעטינהו ולא רק מנתינה, ונראה כונתם דגם כהן אסור לו לאכול מזהמת ישראל שלא הורמו מתנותיה, ומ"מ משמע מדבריהם דהדבר תלוי בהפרשה, וכן בתו' לקמן קל"ד ב' נמי נקטו דכאילו אוכל טבלים היינו עד שיפריש, לר"י להפריש גם בספק אע"פ שהמתנות לעצמו, ומשמע דיך ענין הפרשה, וכן משמע לעיל ק"ל ב' דמוקמינן באתי לידיה בטבליהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי, משמע שיך ענין בהרמה דהיינו בהפרשה, ועי' בי"א י"ב ב', ולפי זה יתכן לפרש הגי תרי מימרי דר"י דקמייתא אשמועינן דאסור לאכול מזהמה שלא הורמו מתנותיה, והיינו אף כשהופרשו כשאין דעתו ליתנו, ובתרי הכי קאמר כאילו אוכל טבלים שיך איסור קודם הפרשה, ובני מאיר נ"י העיר דשמא איכא נפקותא בהגי תרי מימרי בשנאבדו המתנות, דאי חשיב טבל אסור, אבל אם רק מחמת מלות הנתינה כיון שנאבדו ליכא מלות נתינה.

שם אר"ח מתנות כהונה אין נאכלות אלא כלי כו', ברמב"ם ושו"ע סי' ס"א סי"ג איתא דיכול למוכרן לעכו"ם ולהאכילן לכלבים, והוא מתוספתא כמ"ס בבהגר"א שם, ועי' ש"ך שם בשם מהרש"ל דהיינו דוקא בנסרחו, דאל"כ הרי אין נאכלות אלא כלי, אבל יתכן כמ"ס רש"י בכורות כ"ז א' דאין דין למשחה אלא בכהן שקיבלם מדין מתנות כהונה, אבל כהן שנתנו לחבירו או לישראל יכולים הם

לאכלם כחולין וכן ליתנם לכלבים, וכן כהן טבח שנוטל המתנות לעלמו דנתמעטו מאת העם, יכול להאכילם לכלבים, כיון דלא אתו לידיה בתורת מתנות.

שם כל כהן שאינו מודה כו', רש"י בפסחים ג' ב' פירש דהיינו שמזלזל בעבודה זו, ויתכן דהיינו שאינו מקבל עליו להזהר במלאה זו אף שמודה בה, עי' בכורות ל' ב', ודברי ר"ס הם בתוספתא דמאי פ"ב בהדי הגי שמקבל עליו חוץ מדבר אחד, ויתכן נמי דאף כשהוא טועה בהוראה וסובר דמלאה זו ליתא ואינו מקבל עליו הוראת ב"ד הגדול דנמי אין לו חלק בכהונה, אף שאינו מורה לעשות ואינו צדין זקן ממרא, אבל מש"כ רש"י כאן ז"ע דא"כ היינו מין, ועי' בריטב"א שכתב חלק בזה. (מנחות י"ח).

קל"ג א' אמר אביי מריש הוה חטיפנא מתנתא כו', יעוי' בר"ן שכתב דולאי הוי ידע שיס לבעלים טובת הנאה, והיה חוטף ואח"כ חוזר לבעלים להשיג הסכמתו, ויתכן דמתחלה לא היה חוטף אלא מאלו שהיה יודע שהיה הדבר לרנוס וישמחו בחטיפתו, וז"ע בלשון רש"י שהיה חוטף מן המוליכין לכהנים, דא"כ היה רצון הבעלים להוליכם לאחר, וכילד רשאי לחטוף, ובפשוטו יס לפרש שהיה חוטף מן הטבח, כשהיה יודע שהבעלים ישמחו בחטיפתו, וגם עתידין לתת לו אם לא יחטוף, וגם בתר הכי דאמר הבו לי היינו נמי לאלו ששמחים בכך.

שם א"ר יוסף האי כהנא דאית ליה לורבא מרבנן בשבצותיה ודחיקא ליה מילתא ליזכי ליה מתנתא כו', יס להבין מה החידוש שבדבר, ולמה לא יוכל הכהן לתת מתנותיו למי שרואה, וגם הרי מבואר בסוגיין דרק בדדחיקא ליה מילתא דלא אפשר הוא דשרינן, הא לא"ה לא, וגם אם יס לורבא מרבנן דדחיקא ליה מילתא למה לחייב רק את הכהן לתמוך בו, ולא את כל אנשי העיר, וגם למה דוקא במכירי כהונה, דסגי בדלא אתא לידיה, ולמה לא יוכל הלורבא מרבנן לזכות המתנות בשביל הכהן, ואח"כ לקחתם לעלמו.

ובתו' הרא"ש כתב דלכך לא זכה הכהן במתנות ואח"כ יוליצם
לכורבא מרבנן, משום דזימנין דאף במכירי כהונה הדר ביה
הבעלים ונותנם לאחר, אבל השתא שיודע שהמתנות יגיעו לכורבא
מרבנן דדחיקא ליה מילתא, כבר לא יהדר ביה, ולפי זה יש כאן כל
הפסד לכהנים שיעדיפו לתת לזה שנותנן לכורבא מרבנן, ויתכן
לפרש דזה בכלל חדושיה דרב יוסף דלא חיישינן להפסד הכהנים,
אבל בעובדא דרבא ליכא לטעם זה.

ונראה דאע"ג דבעלמא האומר תן מנה לפלוני ואתחייב אני לך
מתחייב מדין ערב, והוא כאילו קיבל את כל התמורה עי' ירושלמי
רפ"ב דקדושין ובמ"ש בחו"ב קדושין ז' א' סק"ה, מ"מ במתנות
כהונה כהן האומר לישראל מתנות כהונה שהנך חפץ לתתם לי תן
אותם לפלוני ישראל, לא סגי בהכי, דמאות נתינה היא שהכהן יזכה
במתנות, אבל במכירי כהונה ובכורבא מרבנן דדחיקא ליה שעתא
התירו כה"ג והיינו מימרא דרב יוסף, [ואף אי גם במלוא מעות
שרינן במכירי כהונה אע"ג דנשארינן המתנות ביד הנותן עי' גיטין
ל' א', י"ל דהתם נמי משום דהלוה לו מעות ותיקנו כן לטובת
הכהנים, אבל בלא הלוה לו מעות לא ילא ידי נתינה במכירי
כהונה לחוד], ובעובדא דרבא אמר רבא לשמעאי שהיה כהן שהוא
יזכה המתנות בשביל רבא, ותתקיים מלות נתינה במה שזכה
השמעא לרבא וכדין ערב, ובזה אמרינן דכיון דרבא לא הוי דחיקא
ליה מילתא אין להתיר כה"ג, וגם השמעא יתכן שלא עשה כן
מראונו, ומה שלא אמר רבא שהשמעא יזכה לעצמו ואח"כ יתן
לרבא, י"ל דכה"ג הוי מתנה גמורה ושונא מתנות יחיה, אבל
כשזכה מדין ערב אין כאן נתינה גמורה, ומה"ט י"ל נמי דרב
יוסף אמר לזכות לכורבא מרבנן מיד הנותן, ולא דרך הכהן דלקבל
מן הכהן כסיפא מילתא טפיה, וכ"כ מרן זללה"ה ביו"ד סי' ז'
סק"ד, ומה"ט נמי לא אמרינן לכו"מ שיזכה בשביל הכהן וממנו
לעצמו, וגם מטעם זה אמרו לכהנא שיזכה לכורבא מרבנן
מתנותיו, ולא אמרו סתם לעשירים שיתנו לו, דמלבד דעי"ז יוסיפו

ליתן לו כמ"ס הרא"ש, הרי גם מה שנותן אינו אלא מתנות שעתיד לקבל וטרם קיבלם, וגם האורבא מרבנן יקבלם מיד הנותן ולא מיד הכהן. – וכעת ראיתי במלחמות גיטין שם דאף במזכה ע"י אחר לא התירו שבעה"ז יזכה במתנות בהסכמת הכהן, וברש"י א הביא שם"ה בתוספתא סופ"ק דתרומות, ונראה שהטעם משום שהיו כהן המסייע בבית הגרנות, וכדאמר קדושין ו' ב' במתנה ע"מ להחזיר, וה"נ זוכה ע"מ להחזיר, ואפשר דבמזכה ע"י אחר גרע טפי, דכאילו לא זכה בהן דמי, ועי' בכורות נ"א ב' ובמש"כ שם.

איתא בספרי שופטים ונתן לכהן לכהן עצמו, ובפר"ח סי' ס"א ס"ק י"ג הביא דבפסיקתא איתא ולא לשלוחו, ונראה דר"ל דאם מסר לשליח עדיין לא נפטר מאחריות עד שיבא ליד כהן, וזה גם בשליח ששלח הכהן לקחת המתנות, כל שלא זכה המתנות לכהן, ואם נאנס השליח חייב הטבח לשלוח שליח אחר להביא המתנות ליד הכהן, אבל אם השליח זכה המתנות לכהן, הר"ז כנתן לכהן עצמו, ואפשר דלר"י שהכהן יגלה דעתו שחפץ שיזכה בשבילו, דאפשר שהטבח כבר לא יוכל לחזור בו משנתן לשלוחו של הכהן, אע"פ שהשליח לא נתכוין לזכות לכהן, דמ"מ הטובת הגאה כבר עבר לשליח או לכהן וא"כ אין לכהן ריוח במה שהשליח יזכה בשבילו, ורק יפסיד אחריות הטבח שיגיע ליד הכהן, וגם אם הטבח יכול לחזור בו כל שהשליח לא נתכוין לזכות לכהן, מ"מ י"ל שאין הכהן חושש לזה, והלכך לאו זכות הוא לו שיזכה השליח בשבילו, ובכרו"פ סי' ס"א סק"ט מסתפק אם יכול לשלוח המתנות ע"י שליח, משום דהך דרשא דלכהן עצמו, והדבר רחוק לחדש מאוה שבגופו בהולכת המתנות, ובהחכ"א במשפטי ל"ד ס"ח ס"ה העתיק דברי הכרו"פ להלכה], ובב"ק ק"ג א' נמי תנן לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו, ומתפרש שהוא חייב באחריות הדבר, אבל יכול לשלוח ע"י מי שיראה.

הל"ג ב' דיתיב עכו"ם אמסתא כו', לכאורה צריך לרשום על

הבהמה מחיים קודם שחיטה, ודכוותה צריך למיתב אמסחתא
משעת שחיטה, אבל אין לדבר הכרע ושמא סגי כשירקום על
הבשר או על המתנות לאחר שחיטה.

שם והאנן תנן פסולי המוקדשין נמכרים באיטליז כו', בש"ך יו"ד
סי' ש"ו סק"ח כתב דאסור להאכילם לכלבים, ולפי זה צריך
המוכר להודיע ללוקח שהם פסולי המוקדשין, וכבר מיפרסמא
מילתא ולא אתו למיחשדיה שאינו נותן המתנות, ומשמע קצת
מכאן כמ"ס מרן זללה"ה ביו"ד סי' קפ"ח סק"א דעת הראשונים
דכשנשחטו מותרים אף לכלבים ואין בהם שום הלכות.

שם אר"ח הא מתניתא אטעיתיה לחייל בר רב כו', יס לעי' אי
מגמרא קאמר לה או מסברא, דלכאורה מסברא ראוי לדון אם כל
המתנות כמלוא אחת ושאינו מתחייב באחת מהן אינו מתחייב
בכולן, או דכתלתא מלוות נינהו, דהא לא אשכחן מיעוטא
לשותפות עכו"ם או כהן, עי' תו' קל"ב א' ד"ה וצריך, ומסברא
הוא דאמרינן דזרוע אמר רחמנא ולא חלי, וה"נ י"ל דזרוע ולחיים
וקיבה אמר רחמנא ולא אחד מהן, וא"כ מנלן לתלות טעותיה
דחב"ר בהך מתניתא דמיפריך נמי ממורם מתודה ואיל נזיר, ואי
ר"ח מסברא קאמר לה, ל"ל דפשיטא ליה דמסברא אית לן למימר
כר"ה דכתלתא מלוות נינהו.

שם הלוקח גז לאנו כו', עי' מש"כ בזה לקמן קל"ה א'.
שם ש"מ בטר חיובא אזלינן, מהא דחזינן דאף מי שאין לו אלא
המתנות חייב ליתנן, נראה דהמלוא מתפרשת כאילו המתנות של
הכהן הם, ואמרה תורה מלוא לתתם לו, ולא כפדיון הבן וכיו"ב
שהמלוא נעשית עם קיומה, דא"כ כיון שאין השור והשה שלו
מהיכי תיתי לחייבו במתנות, ואפשר דקים לחז"ל כן מהא דהדין
עם הטבח, ואם יס כאן מלוא לחדש נתינה כהפרשת תרומה או
פאה וכיו"ב, לא שייך כאן ענין לטבח, אבל אם המתנות הם של
הכהן, שפיר אפשר למירמי חיובא נמי על הטבח שישתדל שיגיעו
אל הכהן.

קל"ד א' בהא פליגי מר סבר על מנת שיוּרָא הוּא כו', נראה דבעלמא לכו"ע ע"מ לאו שיוּרָא הוּא, אבל הכא דגם למוכר וגם ללוקח אין נפקותא אם יתפרש שיוּרָא או תנאה בשורש הדבר, דשניהם מסכימים שהמתנות יהיו של המוכר, בזה כיון דעל מנת בתורת תנאי לא חל, ובתורת שיוּר חל, שפיר יש לפרש גם על מנת דשיוּרָא הוּא, ולפי זה נראה דלשון אללא אף אי ר"א ס"ל בגיטין פ"ב א' דלשון תנאי הוּא, מ"מ הכא לכו"ע לשון שיוּר הוּא, אבל הגרע"א ז"ל בגליון יו"ד סי' ס"א לא כ"כ, וז"ע.

הרמב"ם בפ"ט מזכורים הי"א פסק דלאו שיוּרָא הוּא ונותן המתנות לכל מי שירצה, [נראה טעמו ז"ל משום דבמתני' קל"ב א' קתני ואם אמר חוץ מן המתנות, ומשמע דוקא באמר חוץ ולא באמר על מנת, [שו"ר שכ"כ בצעה"מ סם], וגם בגמ' הקשו בפשיטות ע"מ אחוץ קרמית חוץ שיוּרָא ע"מ לאו שיוּרָא, ובפ"ו מה' מעשר הי"ט פסק לסוגיא דב"ב ס"ג א' דע"מ שהמעשר שלי דשיוּרי שייך, ונתקשו בזה הש"ך והט"ז ביו"ד סי' ס"א, ולכאורה י"ל בפשוטו דבמתנות שהם בעין אין ראוי לשמש על שיוּרן כלשון על מנת, אללא כלשון חוץ, משא"כ במעשר שהגידון במעשר שאינו בעולם, והגידון במעשרות שלעולם לא יתכן לומר חוץ מן המעשרות, ושפיר ניתן לשמש כלשון על מנת גם על שיוּר לומר שהמכירה היא באופן שהמעשרות ישארו שלי, ולכן אין לנו לחדש דתנא דעל מנת שהמעשרות שלי יסבור גם בעל מנת שהמתנות שלי דשיוּרָא הוי, אח"כ ראיתי במחנה אפרים הלכות דבר שלא בא לעולם ס"ה כדברים האלה.

והא דהתנאי שם במתנות אינו מועיל לבטל המקח כתב רש"י שם שאין בו כח להתנות, נראה כונתו שאם היה אומר על מנת שתתן לי את המתנות היה שפיר מועיל התנאי, שהוא מתנה על זכות טובת הנאה שיהיה ביד הלוקח, אבל ע"מ שהמתנות שלי מתפרש שיהיו שלו אף שהישראל השוחט לא יתנם לו, וזה אין בו כח להתנות, וכן נראה כלשון הרמב"ם בה' זכורים שם שכתב הואיל

ולא שייך לו בהן שותפות לא הנאם בתנאי זה.
ובתו' כתבו בחד תירוץ שהתנו שלא יהא המקח בטל אם לא יתן,
ול"ע דא"כ אין כאן תנאי, ועוד דאם הוסיפו בתנאי שלא יבטל
המקח הרי מלשון זה ראוי ללמוד אם נתכוין לשויר או לתנאי וזה
לא נזכר בצרייתא, ועוד תירצו דהוי כמו מתנה על מה שכתוב
בתורה כיון שמן הדין יכול ליתן לכל כהן שיראה, וג"ז קשה דלמה
לא יוכל להתנות שהישראל יתן לו זכות טובת ההנאה שלו, ואם
משום כהן המסייע בבית הגרנות לא מסתבר למשום זה יבטל
התנאי כדין מתנה על מה שכתוב בתורה, וברא"ש משמע דכיוול
לתירוץ רש"י ותו' בחדא דאין בו כח להתנות משום להתנה על מה
שכתוב בתורה, נראה כונתו שהתנאי היה שהמתנות יהיו שלו ולא
שהישראל יתנם לו, וכמו שנקטנו בפרש"י, והיינו מתנה על מה
שכתוב בתורה, וכנראה פירש כן בכונת תו'.

בעליות הר"י ז"ל שם כתב דתנא דמעשרות סבר כמ"ד בחולין
במתנות דשורא הוי א"נ דכו"ע ס"ל הכא שורא הוי דאי תנאה
הוי הו"ל האי מעשר לגבי בן לוי חלף שכרו, ווכ"כ הרא"ש בסוגיין
דלכך הוי שורא ולא תנאי דבתנאי לא מצי לאתנויי דלא שקיל לוי
חלף עבודתו אלא בשביל תנאין, ולריך פירוש דהא התם בחולין
נמי במתנות כהונה איירינן, ואסור לסייע בבית הגרנות ולריך
שהכהן יקבלם חלף עבודתו בזהל מועד ולא מחמת התנאי,
ואפשר דלוי הנותן טבלו לישראל במתנה ע"מ שיעשה אותו מעשר
על טבלו של הישראל ויחזור ויתנו לו לוי זה בתורת מתנות לויה
דאין כאן משום מסייע בבית הגרנות כיון שהכל של הלוי והיה
יכול להשאירו שלו ולעשותו מעשר על של הישראל, והלכך בחולין
אם היה מתנה שהישראל יחזור ויתן לו את המתנות בתורת מתנות
כהונה, לא היה בזה איסור מסייע, דה"נ היה יכול לשיירם, לכך
מפרשין התם דתנאי קאמר, וורק משום שהתנה שישארו שלו לכך
הוי מתנה על מה שכתוב בתורה ויכול הישראל ליתנם למי
שיראה, משא"כ במעשר שהגידון על מעשר של כל השנים ואין

כאן דבר מסויים לשייר, ולעולם ביד הישראל לגרום שלא יהיה מעשר בשדה זו, הלכך אם היה מתנה תנאי שהישראל יתן לו את המעשר היה חשיב מסייע, לכך מפרשין דשיירו למעשר. (ב"ב ס"ג א').

שם והבא במתנות כהונה נגזלות קמיפלגי כו', לפי' תו' מתפרש נגזלות כמו כל מטלטלין דעלמא, ואינן נגזלות היינו דומיא דקרקע אינה נגזלת, אבל לפי' הרמב"ם פ"ט מזכורים הי"ד מתפרש נגזלות טפי מכל מטלטלין, ומותר ללוקח לאכלן, ואינן נגזלות היינו שהם ככל מטלטלין דעלמא, ונראה דמה שדחקו להרמב"ם לנטות מפי' תו', הוא משום דלפי' תו' שפיר מלי איירי מתני' בשקל לו הטבח, דגם בזה דינא דמתני' אמת שנותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים, ואין חובת התנא להזכיר דיכול לתבוע גם מן הטבח, ואמאי קאמר רב לא שנו, לכך פירש ז"ל דלרב בשקל לו הטבח אין הלוקח צריך ליתנן לכהן, אבל סוגיא דב"ק קט"ו א' משמע כפי' תו'. – ועי' מש"כ ב"ק קט"ו א'. – וע"ע מש"כ בקדושין נ"ח א' אם יש להוכיח ממתני' שם דמתנות כהונה נגזלות. מתני' ספק פטור שהמוציא מחצירו עליו הראיה, היינו עיקר חידושא דמתני' דספק מתנות דיינינן ליה כספק ממון ולא כספק מלוה, דכל ספק מלוה מיחייב מדרבנן, כדתנן פ"ד דזכורים באנדרוגינוס דחייב בכל המלוות כאנשים, ואפשר דהטעם משום שזו נתינה שצין אדם לחצירו, אבל בשקלים אפשר דגם אנדרוגינא חייב ככל ספק מלוה, אף דעיקרה ממון, ועי' מ"ש פאה ס"ה סק"ו (הועתק לקמן) וכן בספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון ואחד מהן כהן אם כהנים אינם שוקלין.

גמ' כי אתא ר"ד אמר רמי ליה רשב"ל לר"י תנן ספק פטור כו', הקשה בני יוסף נ"י אמאי לא אקשי ליה הכי אמתני' דלעיל קל"ב א' זכור שנתערב במאה כו', וי"ל דתערובת שאני דא"א לחייב שניהם, ולפ"ז בנתערב ולדה בולד חזירתה, ואחד מהן כהן למ"ד דכהנים אינם שוקלין, אינם חייבין במחצית השקל.

שם כי אתא ר"ד אמר רמי ליה רש"ז לר"י תנן ספק פטור אלמא
 ספיקא לקולא ורמינהו חורי הגמלים כו', יס לעי' הא מסיק
 טעמא משום קרא דעני ורש' הדליקו, ומנלן לומר דאף במתנות
 כהונה כן, הרי שפיר יס מקום לומר דרק דעניים כן, ומשום
 דבלא"ה איכא חיוז לדקה, וכן כולהו קראי דמייתנין בירושלמי
 פאה סופ"ד דעניים איירו, וכבר דקדקו בזה בתו' לעיל ק"ל ב'
 ד"ה וכשיחזור, והתם ל"ק דהא ר"ח קאמר אב"ע"א משום דהו"ל
 ממון שאין לו תובעים, וספיר פרכינן להאי טעמא, וגם לטעמא
 דוזה סברא הוא להשוותם, שאין לחלק בעיקר חיוז המתנות, אבל
 כאן דלעולם ראוי לומר המוליא מחזירו עליו הראיה, ומשום
 דאשכחן דעניים החמירה תורה לית לן למימר דה"ה במתנות
 כהונה, ונראה דהיינו דמסקינן לקמן ב' כי אתא רבין אמר קמה
 אקמה רמי ליה, והיינו כמו שפרש"י שם דאשכח ברייתא דגר
 שנתגייר והיתה לו קמה דבספק פטור מלקט שכהה ופאה וע"ז
 פריך מחורי הגמלים, וכ"ה בהדיא בירושלמי פאה סופ"ד עי"ס,
 ולכאורה מה חידש רבין, הרי גם בזה אית לן למימר כתירוצא
 דרבא, אבל למש"כ ניחא דרבין אחי למימר דמתנות אקמה ליכא
 למירמי, דשאני מתנות עניים דהחמירה בהן תורה בספק משא"כ
 במתנות כהונה, ורק קמה אקמה רמי ליה, ולפי זה נראה דאית לן
 למינקט כן לדינא דמתנות כהונה לא מחייבינן מספק אף בדאיכא
 חזקת חיוז, דומיא דספק לקט, דבעלמא מתפרשא כי אתא רבין
 בשלהי סוגיא, כאילו בא לומר דהכי הוא מסקנא דמילתא, שו"ר
 שכבר כ"כ בכת"ס יו"ד סי' ר"מ, ועי' במאירי. (פאה ס"ה סק"ו).
 שם חורי הגמלים שבתוך הקמה הרי אלו של בעל הבית, נראה
 דאיידי לאחר שכבר התחיל לקצור וכבר יס לקט בקצור, אפ"ה מה
 שבתוך הקמה של בעל הבית דלא מחזקינן שהביאו מן הקצור, אלא
 אזלינן בתר קרוב, אבל עד שלא התחיל לקצור לא אינטריד
 לאשמועינן דהא אכתי ליכא לקט, וכן מבואר בפרש"י.
 שם חורי הגמלים שבתוך הקמה כו', מש"כ הר"ס בפאה פ"ד מי"א

עד שלא התחילו לקבור, ר"ל במקום החורים, [ובפי' הריצמ"ל
הגדמ"ח שם איתא שעדיין לא התחילו לקבור שם], אבל השדה
עלמה כבר התחילו לקבור, דאל"כ פשיטא דהא עדיין ליכא בשדה
שום חיוז לשו"פ, וכן מבואר בלשון רש"י, וכן ברמב"ם פ"ד
ממת"ע ה"ט, ואשמועינן דלא חיישינן שמא הגמלים הביאו
ממקום הקבור למקום הקמה, אלא אזלינן בתר קרוב, ור"מ נמי
מודה בהא דבתוך הקמה אף ספק לקט לא חשבינן ליה, ובפי'
הגדמ"ח מר"י צמ"ל נמי כתב בלשון הר"ש שבתוך הקמה שעדיין
לא התחילו לקבור, ושל אחר הקולרים כתב חורין העומדין במקום
הקבור, הרי מפורש דבתוך הקמה היינו במקום שעדיין אינו קבור
ואף שהשדה כבר התחילו לקברה, וכן לשון המשנה של אחר
הקולרים מפורש דאייירי בחורים שבמקום הקבור, והדברים א"ל
לפנים, אלא לפי שבספר משנה ראשונה נראה לא דקדק בזה.
(פאה ס"ה סק"ז).

שם ושל אחר הקולרים העליונים לעניים, לשון המשנה של אחר
הקולרים משמע דמיד עם הקצירה כבר מחזקינן העליונים
לעניים, ואף שהדבר קרוב שהגמלים גררום קודם הקצירה, דכן
קבעו חכמים מדותיהם, דאל"ה הול"ל שבקבור, ואפשר דאף בידוע
שעדיין לא היה סיפק בידם להביא לאחר הקצירה, דהא לעולם
איכא לספוקי שמא הביאו ממקום הקבור למקום הקמה, אלא
דחכמים קבעו שלא לחוש לכך, אבל לאחר הקולרים י"ל דאחרי
האי ספק לומר דשל עניים הוא, ור"ע. (פאה ס"ה סק"ז).

שם ושל אחר הקולרים העליונים לעניים כו', לפי מה שאמרו
בירושלמי פאה שם דהעליונים היינו הלבנים והתחתונים היינו
הירוקים, נראה דהשבלים שבתוך החורים אינם ממהרים להתלבן
כמו השבלים שרואים פני החמה, והלכך הירוקים הדבר קרוב
שגררום עד שלא התחילו לקבור שעדיין לא הלבינו, דבזמן הקצירה
כבר התבואה לבנה, ור"מ סבר דגם בזמן הקצירה איכא עדיין
ירוקים, וחיישינן שמא גררום אחר הקצירה, והם לקט, ולפי זה

הדבר מוכרח כמס"כ תו' דאף חכמים מודים דספק לקט לקט, להלכנים נמי אינם אלא ספק לקט, דהא רק מחזקינן שהגמלים גררום לאחר שהתצוה הלצינה, אבל ספיר אפשר שלהחו מן המחוז, או מן התלוש ממה שאינו לקט, וומיהו מהא דאהדר ליה ר"י לר"ל שכלשון יחיד אני שונה אותה דתניא ריב"א אומר משום ר"מ כו', משמע דלא הוי קשיא ליה אלא מר"מ, דלא משמע דבא לומר דגם רישא ריב"א הוא שונה אותה, ושמא י"ל דר"י הוי ס"ל דלחכמים י"ל דתקנה הוא דהוי בעליונים שיהיו לעניים, ולאו כלל הוא לכל ספק, ולכך ל"ק ליה אלא מר"מ, אבל למסקנא דרבא לא מחלקינן בהכי, ואף רבנן מודו דכל ספק לקט לקט, וכן במתני' דפאה פ"ז מ"ד מבואר דספק לעניים, וכמ"ס הגרע"א ז"ל, וכן בתו"כ שנו סתמא דספק לקט לקט.

ויש לעי' במאי פליגי ר"מ ורבנן, הא מבואר במרדכי והביאו הגרע"א ז"ל בתוספותיו דגם בעליונים אית לן למימר דרובא לאו לקט, אלא דמשום ספק לקט לקט אתינן עלה דאף לא אזלינן בתר רובא, וא"כ תחתונים נמי, דהא לא פליגי ר"מ ורבנן במציאות אם איכא ירוקים בזמן הקצירה, ול"ל דרבנן לא חיישי למיעוט שאינו מלוי, ור"מ מחמיר טפי בספק לקט, ואפשר דלטעמיה אזיל דחייש למיעוטא בעלמא. – הרמב"ם פסק כר"מ מחמת סוגיא דחולין דמשמע דמר"מ פריך וכפרש"י שם, והפר"ח במים חיים פקפק בזה ע"פ פי' תו' שם. (פאה ס"ה סק"ז).

שם א"ל אל תקניטני שכלשון יחיד אני שונה אותה כו', לפי' תו' דמרבנן נמי פריך ל"ל דר"י לא ס"ל כן, אלא דרבנן לית להו ספק לקט לקט, והעליונים מחזקינן דרובא לקט, ולא הוי קשיא ליה אלא מר"מ, וע"ז תירץ לו דרק ריב"א אמר כן בשם ר"מ, ובאמת בירושלמי סופ"ד דפאה איתא דריב"ח בשם ר"מ [כ"ה גי' הגר"א שם] מחייב אף בגר שנתגייר לענין לקט, וה"ה לענין זרוע והלחיים, ופליג אמתניתין, והיינו כשינוי' דר"י הכא, אבל ר"ל דקים ליה דרשא דעני ורש האדיקו ע"כ ס"ל דגם רבנן מודו בה,

וכמ"ס מהרש"א. (פאה ס"ה סק"ו).

סם ספק לקט לקט ספק שכהה ספק פאה פאה, לא זו אף זו קתני, דלקט קדוש מעלמו ואיכא טפי למימר דקדוש מספק, ובתר הכי קתני שכהה שהדבר תלוי בשכחתו, ומספק י"ל דלא מחזקינן שכהה, ועוד דבלקט, סתמא ודאי איכא לקט, והוא ספק מעין חתיכה אחת משתי חתיכות, משא"כ שכהה דלא הוחזק כלל דאיכא שכהה, ועי' מהרי"ט חחו"מ סי' קכ"ד, ובתר הכי קתני פאה דלריך שיפרישנו בהדיא, ואפ"ה אמרינן דהוי פאה מספק, ולמסקנא אף רבנן מודים בזה, אללא דס"ל דתחתונים רובא לבעה"ב, ולפ"ז צבעיא דיך יד לפאה נדרים ו' ב' אית לן למינקט לחומרא כדין ספק פאה, וכן פסק הרמב"ם בפ"ב הי"א, ורק בצדקה פקפק הר"ן סם ז' א', ועי' מש"כ בזה בחו"צ סם. (סם).

סם אמר רבא הכא פרה בחזקת פטורה קיימא קמה בחזקת חיובא קיימא, בירושלמי סופ"ד לפאה ר"ל גופיה משני הכי, ולפי זה אין הכרח לאף לענין מתנות כהונה אמרינן דספק לחומרא, די"ל דצעי לאשמועינן דבספק כמו גר פטור אף ממתנות עניים, כיון דבחזקת פטורה קיימא, ואה"נ דהו"מ נמי לשנויי דמתנות כהונה ליכא דרשא דעני ורש הצדיק, והו"ל ככל ספק ממון דהמוציא מחזירו עליו הראיה, מיהו מהא דבתלמודן משמע דר"ל אסקה בקושיא, נראה דהוי ס"ל דמתנות כהונה ומתנות עניים שוין לענין עני ורש הצדיק, ולפי זה גם לית לן לחדש דרבא פליג עליה בזה, אבל הדבר קשה דטובא משניות נשנו במסכת בכורות דספק בכורות המוציא מחזירו עליו הראיה, ואף בגוונא דליכא חזקת פטור, וכדתנן סם מ"ח ב' בשתי נשים שלא ביכרו וילדו שני זכרים ונקבה דנותן חמץ סלעים לכהן, אף דהנשים בחזקת חיוב קיימו כמו קמה, ואיכא חד ודאי בכור, וכמו שהאריך בזה בטו"א שלהי ר"ה באבני מלואים לדף י"ד, ואף למש"כ לעיל דרבין פליג וס"ל דמתנות כהונה לא יהבינן מספק, אבל ע"כ ליישב כל הגי' מתני' וסוגיות גם לרב דימי, וכן לעיל קל"א פטרינן ללויים מזרוע

ולחיים מחמת ספיקא, ו"ל לאף דבתלמודן קבעו הדבר בשם רבא, היינו משום שקלא וטריא לאביי, וגם לקבוע הלכתא, דקיי"ל כבתראי, אבל מודו להא דירושלמי לאף ר"ל משני הכי, ותו שפיר י"ל דהו"מ נמי לשנויי דשאני מתנות כהונה ממת"ע, אלא דבעי לאשמועינן דדומיא דגר אף במתנות עניים פטור, ועי' בשנו"א פאה שם.

ולהאמור דמתנות כהונה לא אמרינן דספק לחומרא, יז מקום לדון לאף במעשר עני לא נימא דספק לחומרא, דאפשר דקרא דעני ורש הצדיקו לא איירי אלא במידי לזכא טובת הנאה לבעלים, כמו לקט שכחה ופאה, [וכמו תרתי דרשות הנוספות בירושלמי מתעזב ומלגר וגו' דאיירו בהני דלית בהו טובת הנאה לבעלים], דבהני סיד הבעלים והעני שוין זו, בזה אמרה תורה שלא יתפסנו הבעלים, אלא יניחו לעני, כיון שגם הבעלים צריך תפיסה לזכות זו, אבל במעשר עני שיש לבעלים זו טובת הנאה, והרי הוא ברשותו, בזה י"ל דכיון דפטור מנתינה מספק, לא אמרה תורה בזה להצדיק העני ורש, וכמדומה שכן עמא דבר בזמננו דליכא דין דמאי והכל ספק ולא יהבינן מעשר עני מספק, ואין לומר משום שלא הוחזק מעשר עני כלל ברשותנו, דהא בספק שכחה נמי לא הוחזק שכחה וכמס"כ לעיל, [והא דר"ע עירובין ז' א' דנתן לעניים מספק כמ"ס תו' שם מן הירושלמי, י"ל דמדת חסידות הוא ולא מן הדין], ומיהו שמא לא הוחזק כלל חיוב ברשותנו כיון דאפשר שכבר הופרשו מתנותיו ואינם בידנו, ול"ד לקמה בחזקת חיוב קיימא, ועי' ביו"ד סי' רנ"ט ס"ה וצבהגר"א שם ובמהרי"ט חו"מ סי' קכ"ד, ו"ל ע.

שם א"ל אביי והרי עיסה כו', יז לעי' מאי הוי ס"ל לאביי, הרי פשיטא דספק איסורא לחומרא, ורק לענין נתינה דיינינן, ונראה דאביי הוי ס"ל דעני ורש הצדיקו גלי לן דמאות מתנות עניים יז לחשבן כמאות עשה דעלמא, ולא כדיני ממונות, וכשם דבמאות חייבין מספק, כדאיתא פ"ב דזכורים לענין כיסוי דם כוי, ושם

פ"ד לענין אנדרוגינס, כך גם מתנות עניים י"ץ לחייב מספק, ור"ב דחי דכולי האי לא מחמרינן בהו לחשבנן כמידי דמלוא, דסו"ס ממון הוא, ובחזקת פטור פטור, [ועי' תו' בכורות ט' ז' ד"ה לאפקועי, ובמש"כ בזה בכורות ט' ז']. – ולפי זה שמעינן דספק מלוא י"ץ לחייב אף באיכא חזקת פטור, כעין חזקת פטור דפרה, ונפ"מ באנדרוגינס שנתגייר דחייב במלואות כאיך, אע"ג דהיה לו חזקת פטור, דר"ב לא פליג אלא, אלא דמתנות עניים לא חשיבי כמלוא, אבל במלוא מודה, ומיהו באנדרוגינס י"ל דלא אהני ליה חזקת פטור בזמן דהשתא הוא ודאי ישראל, והנידון לחייבו במלואות מכאן ולהבא.

שם א"ל ספק איסורא לחומרא כו', בעלמא אף בספק איסור אזלינן בתר חזקה, אלא דהכא לאו חזקה גמורה היא, דהא ידעינן מתי נתגייר, אלא דלא ידעינן מתי נשחטה, ולא מהני חזקה דפטור לומר דנשחטה מקודם, וגם הוא נגד חזקת הגוף, ועי' בפמ"ג בהקדמה להלכות טריפות, ור"ע. (פאה ס"ה סק"ו).

שם וארבע לפטור, א"ה, עי' מש"כ בחו"ב בכורות מ"ח א' דבאמת כל מלוא עשה חייבין לקיימה מספק מדרבנן, וכדתנן פ"ב דבכורים לענין כיסוי דם כוי, ושם בפרק ד' לענין אנדרוגינס, ורק במלואות דמתנות כהונה אשכחן דפטרו מספק, והטעם נראה משום דביד הכהן להחזיר, וכיון דגם הכהן אין לו לקבל אם אין כאן חיוב, הלכך אם באנו לחייב לקיים מספק, ה"נ ראוי לומר לכהן שלא יקבל מספק, דשונא מתנות יחיה, והלכך לא חייבו חכמים בספק. תוד"ה דמר ותימה דבמאי קא מיירי כו', נתבאר בחו"ב ז"ק קט"ו א'.

קל"ד ז' לוי זרע בבישר ולא הו עניים למשקל לקט כו', נקט לקט כדאמרינן בעלמא לקט שחיה ופאה, ונקט הראשון שהוא המזדמן ראשון, דתחלת המלוא בלקט שהוא עם תחלת הקצירה, ואח"כ שחיה במחוצה, ופאה באחרונה, ולכך אף דבקרר פאה קדים, מ"מ נקטו בעלמא לקט בתחלה, ואיירי דלא היו עניים

כלל, אצל בדאיכא עניים למשקל פאה ושכחה, ואינם טורחים לאסוף הלקט, יש להסתפק אם הוא דדין לקט, אלא דחשיב כהלכו בו הגמושות, והרי הוא מותר לכל אדם ופטור מן המעשרות, דכיון דאיכא עניים שזידם ללקוט, שפיר איכא מצות לקט, וכשאינם לוקטים הרי זה כאילו חוזרים ונותנים אותה לכל אדם, או דכיון דזידוע שהעניים לא ילקטו הלקט, קרינא ביה ולא לעורבים, ולא חייל עליה שם לקט, והרי הוא חייב במעשרות, ואף אם אירע שלקטוהו עניים, דכיון דמתחלה אינו חייב להשאירו לעניים, לא חייל עליה דין לקט, ומסתברא דאינו דדין לקט, וכמו בזה"ז דאין העניים טורחין ללקוט לקט שכחה ופאה משום שאין הטורח שווה להם, ופטרינן מה"ט מלהשאיר לקט שכחה ופאה, אלמא דאף דקיימי עניים מ"מ כיון שאין עתידים ללקוט, קרינא בהו ולא לעורבים, ועי' להלן דכ"מ ברמב"ם.

ובירושלמי פאה פ"ח ה"א איתא תני מתנות עניים שבשדה שאין עניים מקפידים עליהם הרי הם של צעל הבית רב"ח צעי ויש אדם קורא שם פיאה לעצמו תני רב"ז לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולעטלפים, נראה דס"ד דאף זידוע שאין עניים מקפידים עליהם ללוקטם אפ"ה חייל עליהם שם לקט שכחה ופאה ופטורין מן המעשר, אלא שהם לצועל הבית, ועי' פריך רב"ח דאין אפשר שאדם יפריש פאה לעצמו, כלומר דאי חייל עליהו שם לקט שכחה ופאה לא יתכן שיהיו של צעל הבית, ואם עניים מייאשי מהן ראוי שיהיו של כל אדם כמו בהלכו הגמושות, ומשני תני רב"ז לעני כו' ולא לעורבים ולעטלפים, דלא חל עליהו שם לקט שכחה ופאה כלל דבדאיכא עניים ליכא מצוה ולכך הם לצועל"ב.

ולהאמור מתפרש מתנות עניים שבשדה שאין העניים מקפידין עליהם, דהיינו שאין העניים עומדים ללקטם, ומתפרש שפיר שאין דעתם על כל המתנות, או שהעניים במקום אחר ואין דעתם לבוא ללקט כאן כלל, ולא למדנו מכאן דין איכא עניים ודעתם על

הפאה והשכחה ולא על הלקט, אבל הרמב"ם צפ"א ממת"ע הי"ג כתב לשון זה מתנות עניים שבשדה שאין העניים מקפידים עליהם הרי הם של בעל השדה ואע"פ שעדיין לא פסקו העניים מלחזור על מתנותיהם, משמע דאירי דאיכא עניים המחזרים על מתנותיהם, אלא שעל מתנה מסוימת כגון לקט אין מקפידין והרי היא של בעל הבית, והיינו דקרינא בה לא לעורצים ולעטלפים ולא חל עלה שם לקט, דאל"ה לא הויא דבעל הבית אלא של כל אדם, ומבואר כמס"כ דאף בדאיכא עניים אלא שאין דעתם על מתנה מסוימת קרינא בה ולא לעורצים.

ומיהו בדאיכא עניים שזוקטים לקט שכחה ופאה, נראה דאף אם יבא אליהו ויאמר דשבלים אלו ישאירום הגמושות, או ילקטום עורצים, דנמי פטורין מן המעשר, דכל שהעניים עמדו ויכלו ללקטם, שפיר הם דדין לקט.

שם ולא לעורצים ולא לעטלפים, הך דרשא היא למעוטי דליכא מאות עזיבה בזמן שהעזיבה היא לעורצים, וכדאמרינן בסמוך שאני תרומה דטבילה ולא סגיא דלא מפריש לה, אבל לקט שכחה ופאה שפיר לא מפריש לה, והלכך אף אם קרא שם פאה נמי לא חייב, וכן הלקט והשכחה אינם דדין לקט ושכחה, וחייבין במעשר, כמו לקט שכחה ופאה דעכו"ם, דכל דליכא מזה הרי הפקר לעניים אינו הפקר. – א"ה, ועי' חו"צ פאה ס"ב סק"ד.

והנה אין זה ענין להא דתנן רפ"ח דפאה מאימתי כל אדם מותרים בלקט משילכו הגמושות, דהתם בלקט שחל עליהם דין לקט ונפטרו מן המעשר, אלא שהעניים מפקירין אותם לכל אדם, וכמבואר צ"מ כ"א ז' דמקום יאוש בעלים נגעו בה, ולזה אין צריך קרא, וגם אי הוי כתיב בהו נתינה נמי היה מותר לכל אדם אי הוי משכח"ל כהאי גוונא שהעניים אין חפצים בהם, אלא דכל שהיתה חובת הלקיטה על הבעלים לא היו העניים מתיאשים, דכאילו זכו בהם העניים והפקירום דמי, וה"נ אמרינן צ"מ י"ב ז' דעשו שאינו זוכה כזוכה מקום דעניים גופייהו ניחא להו, ועי"ש צפי' הרא"ש

הוצא בחו"צ פאה סי' ו' סק"ז, ויש לתמוה ברמב"ם פ"א ממת"ע ה"י שהביא הך דרשא לענין היתר משהלכו הגמושות, ולא הביא דליכא עניים אינו חייב להשאיר פאה, והלקט, והשכחה אם שכח, הרי הם של בעל הבית, ומיהו הדבר נלמד ממס"כ שם הי"ג דמתנות שאין עניים מקפידין עליהם הרי הם של בעל השדה וכמס"כ לעיל, אבל מה שהביא הך דרשא לענין הלכו הגמושות קשה, ומלאתי שכבר נתקשה בזה בתו' אנשי שם ברפ"ח דפאה, ור"ע.

נראה ללא לעורבים ולעטלפים אינו חלות דין פטור, אלא שאינו מצווה לעזוב בכהאי גוונא, ונפ"מ שאם התחיל לקצור בזמן דליכא עניים ואח"כ באו עניים, הרי הוא יכול להפריש פאה מיד, ואין צריך שוב שיתחיל לקצור, דגם קצירה בזמן דליכא עניים מחייבת את השדה.

ולא עוד אלא אפילו קצר כל שדהו בזמן שלא היו עניים ונשאר רק אחד מששים, ואח"כ באו עניים, נראה דחייב להשאיר את כל האחד מששים לפאה על כל שדהו, דגם הנקצר בשעה שלא היו עניים חייב בפאה, ומיהו אם כילה שדהו ואח"כ באו עניים אינו חייב להפריש מן העמרים, שחובת הפאה בקמה.

ובלקט ושכחה הרי הדבר נקבע בשעה שנעשה לקט ובשעה ששכח, ואם באותה שעה לא היו עניים תו לא חייב עלייהו שם לקט ושכחה.

קצר כל שדהו בזמן דליכא עניים ולא הספיק לקרא שם פאה בסוף שדהו עד שהלכו העניים, נראה דאינו קורא שם פאה, ללא לעורבים ולעטלפים, ורשאי לכולת שדהו, ואף אם אח"כ יבואו עניים לא יתחייב להפריש מן העמרים, והלקט והשכחה ששכח בעוד שהיו עניים, הרי הם צדין לקט ושכחה, אלא שיש לדון אם מה שהלכו העניים הוא כדין הלכו הגמושות, ומרן זללה"ה ביו"ד סי' ר"צ סק"י כתב דנראה דמעלן בדמים ור"ע, ויש מקום לחלק בין לקט לשכחה, דלקט כל שאינם באים ללקט מייאשי, דזימנין

שאין כדאי לבעל הבית לטרוח ללקטם, ואין לחייבו ללקטם משום השבת אבדה, אבל שכחה בזמן שהוא ממון עניים, יש בו משום השבת אבדה, וספיר יש לחייבו להעלות בדמים, [ועי' פאה סי"א סק"א].

נראה דלא מיפטר משום דליכא עניים, אלא בזמן שאין עניים עתידין לבא עד שכבר יתקלקל הלקט שכחה ופאה אם ישאר בשדה, אבל אם עכשיו ליכא עניים ועתידין לבא בעוד שיוכלו ללקטם חייב להשאירם, דלאו לעורבים ולעטלפים הוא. (פאה ס"ה סק"ב).

שם מעלין אותן בדמים, א"ה, עי' מש"כ בכורות ט' א' דמסתברא דלאחר שהעלן בדמים, הרי הם ברשותו לחיוב אונסין כאילו קנאם מן השבט, ואף אם בא כהן, יכול לתת לו דמים, ואם הוצלו נותן לו דמים כפי שהיו שוין בשעה שהעלן, ואם הוקרו הוי רווחא דידיה.

כתב מרן זללה"ה בספר יו"ד סי' ר"ב סק"י דאם היו עניים והניח לקט והלכו העניים דמעלה אותן בדמים, וז"ע, ולכאורה קשה למה לא יחשב כאבדה מדעת שהרי מתיאשין, ומ"ש מהלכו הגמושות דשרי משום דמתיאשין, ושמא דוקא הלכו הגמושות מהני יאוש דחשיב כאבדה מה שנסאר כיון שאין כדאי ללקט, אבל קודם שלקטו הרי הלקט כמונח ברשותם ולא סגי ביאוש, אבל ל"מ כן דמשמע דיאוש דעניים דעלמא חשיב יאוש אף בעוד הלקט כולו בשדה, כדאמרינן מעיקרא יאוש מייאש, ומשמע דמועיל יאוש מעיקרא, ושמא כיון שהלכו עניים דהבא תו לא מייאשי עניי דעלמא דהא ידעי דליכא עניים הבא שילקטו, ואף שנתיאשו מעיקרא מ"מ מיד חוזרים וזוכים, ול"ע בזה כעת, ועי' בשטמ"ק ב"מ כ"א ב' בשם ריטב"א, וז"ע.

עוד יש לעי' היו כאן עניים והשאיר לקט ונתעשרו מהו, מי מעלה אותן בדמים או לא, וז"ע.

עוד כתב ז"ל ביו"ד סי' ז' סק"ז בהא דכהנים נוהגין בו עין יפה דהא לא קיימו מצות נתינה ותירץ ז"ל דהוי כלקט לאחר שהלכו בו

הגמושות, ולפ"ז נראה לכונתו ז"ל דהוי כאילו הכהנים הפקירו זכותם בזה ופקעה מלות נתינה, ועי' להלן (ממה שהועתק מספר ב"מ) לדדנו דשםא עשאום כזוכה.

עוד הקשה ז"ל שם דאם הפקר הכהנים מועיל א"כ בליכא כהן אמאי מעלה בדמים הא כהנים דעלמא מיאשוי כדאמרינן גבי לקט, ותירץ ז"ל דהיינו דוקא באיכא כהנים בדוכתיה אצל בליכא כהנים בדוכתיה לא מיאשוי, והנה ודאי קושטא הוא דלא אמרו שנתיאשו אלא משום דעניים דהתם מלקטי ליה וא"כ בליכא כהנים בעירו למה יתיאשו, אצל נראה שיש להוסיף דאף באופן שבלקט היו מתיאשין אף בליכא עניים בעירו וכגון שהלקט מועט והעניים רחוקים מ"מ במתנות כהונה כה"ג לא הוי יאוש לכיון דהבעלים חייב בנתינתן לעולם אין הכהנים מתיאשין שהרי הבעלים חייב לבקשם כדי לקיים מלות נתינה ורק במכירי כהונה אמרינן דשאר כהנים מתיאשוי, אצל כל שאין לו מכירים אף שהוא רחוק לעולם אין הכהנים מתיאשין כיון שהבעלים חייב להשתדל לקיים מלות נתינה, ויעלה בדמים וימתין עד שימצא כהן ליתן לו, ויש נפקותא בטעם זה כגון אם כהנים שבעירו נהגו עין יפה בחלק מן המתנות, אי סגי בכך שלא יטרוך לתתן לכהן, דאי כהנים דעלמא מייאשוי א"כ אין כאן אלא כהנים שבעירו וכיון דנהגו עין יפה שפיר דמי, אצל אם כהנים דעלמא לא מיאשוי א"כ צריך שכולם ינהגו עין יפה, ומיהו כל כי האי גוונא לעולם כהנים שבעירו כמכירי כהונה חסידי ושאר כהנים נתיאשו כמש"כ רש"י גיטין ל' א' במכירי כהונה, וממילא מהני עין יפה שנהגים בעירו, וכ"מ לשון השו"ע יו"ד סימן ס"א ס"ד. (ב"מ כ"א ב' סק"ט).

שם ואלא תעזוב יתירא ל"ל לכדתניא המפקיר את כרמו ולשחר השכים וצרכו חייב צפרט כו' ופטור מן המעשרות, פטורא דהפקר ממעשר ילפינן בירושלמי והובא בר"ש פ"ק דפאה מ"ו מקרא דובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יאז זה שידך וידו שוין, ולכאורה כיון דגלי קרא דתעזוב יתירא דלא מהני טעמא דידך וידו שוין

א"כ מנלן למידרסיה לענין מעשר, ובמעשר ראשון היה אפשר לומר דכיון דאילו היה זוכה הלוי בשעה שהיה הפקר היו המעשרות שלו משא"כ במתנות עניים הרי גם אם היה העני זוכה היה מוזהר על שלו להשאיר המתנות עניים לעניים אחרים, אבל במעשר עני לא יתכן לומר כן דהא גם במעשר עני מוזהר על שלו, ושמא י"ל דבמעשרות י"ל לחשוב כאילו העני והלוי שותפין בפירות מתחילתן וכיון שהיתה ידן שוה שעה אחת סגי בהכי, משא"כ במתנות עניים.

סם ואלא תעזוב יתירא ל"ל לכדתניא המפקיר את כרמו כו', פשטא היה נראה דבא לרבות הפקר שעה אחת שאינו פוטר מלקט שכחה ופאה אף שהוא פוטר ממעשר, דזהו חידושא דברייתא, והטעם משום דמעשר חיובו בגידול וספיר שעה אחת בשעת גידול שהיה ידו וידך שוין פוטר, אבל לקט שכחה ופאה דחיוזן בשעת קלירה אין הפקר שקודם קלירה פוטר, אבל ברש"י כתב משום שקדם הוא ע"מ וזכה, וכן ברמב"ם, וכבר כתבנו בזה בפאה ס"א סק"ג (הועתק להלן).

הרמב"ם בפ"ה מהלכות מת"ע הכ"ז כתב דהא דהמפקיר כרמו והשכים צבקר וצ'רו חייב צלקט שכחה ופאה הוא משום שהיה שלו קודם ההפקר וקרינא ביה שדך וכרמך אבל אם זכה מן ההפקר בשדה של אחרים פטור מן הכל, נראה טעמו משום דפירש נשמר דמתניתין דאתי למעוטי אף כשזכה בו במחזור, אבל הדבר קשה דהא תניא בתוספתא ובירושלמי פ"ק דקדושין ה"ה והובא בר"ש פאה פ"א מ"ד דגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו דהמחזיק בקמה חייב צלקט שכחה ופאה, הרי בהדיא דאף בזכה בשל אחרים חייב, ורש"י בתמורה ו' א' כתב דאע"ג דהפקר פטור מכל אלו, הפקר כי האי חייב דנפק"ל מתעזוב יתירא, וכוונתו לסוגיא דחולין קל"ד ז' א', ולא פירש מה נשתנה הפקר זה, ובתו' סם כתבו דמשום שחזר וזכה בשדה הוא דמחייב אבל אם זכה רק בפירות פטור, ובשטמ"ק סם כתב משום שנתכוין לזכות בשדה והוי

הפקר כל דהו, ול"ע דהיכן מלינו חילוקים בהפקר, ושמא כונתם ג"כ על דרך הרמב"ם ומשום שהוא בעלמו חזר וזכה וקרינא ביה שדך, אבל הרי בירושלמי הנ"ל מצואר דגם אחר שזכה רק בקמה נמי חייב בלקט שכחה ופאה, וכפ"כ כשהוא בעלמו חזר וזכה בפירות, וכונת רש"י אפשר לפרש על הפקר שעה אחת, דהפקר כזה פוטר רק ממעשר, אבל הפקר בשעת הבאת שליט פוטר גם מלקט שכחה ופאה, [וכן הקדש, ועכו"ם למ"ד יס קנין, תלוי בשעת הבאת שליט, ורק הפקר סגי בשעה אחת, ובזה מחלקינן דלענין לשו"פ הרי הפקר כהקדש ובעי שיהא הפקר בשעת הבאת שליט], והיינו נשמר דתנו, ואף דגדל ביד עכו"ם חייב, וכמש"כ לעיל, אבל הפקר גרע וגדל ברשות הפקר פטור, ועל זה ל"ק מההיא דגר דהתם מתפרש שזכו סמוך למיתתו וכבר הביא שליט עד שלא מת, אבל לשון רש"י חולין קל"ד ב' דהדר איהו וזכי ביה, משמע כדעת הרמב"ם, ועי' בספר מרן זללה"ה לשביעית ס"ב סק"ג ד', ומעשרות ס"א סק"ב. (פאה ס"א סק"ג מתוה"ד ועי"ש באורך).

שם כהנים נהגו בו עין יפה כו', א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"ב ב"מ כ"א ב' בקושי הגרע"א ז"ל דהא איכא קטנים דלאו בני מחילה נינהו, ועי' מש"כ לעיל אם קיימו מאות נתינה. ב"מ כ"א ב' מאימתי כל אדם מותרים בלקט כו' מעיקרא איאוש מיאשי כו', הקשה הגרע"א ז"ל הא אף לקטנים יס זכות בלקט וקטנים הא חשיב יאוש שלא מדעת כדאמר לקמן כ"ב ב', [ואע"ג דבליכא עניים אינו חייב להשאיר הלקט כדאמר חולין קל"ד ב' ולא לעורבים ולעטלפים, מ"מ כל שהיו עניים והשאיר להם כבר זכו בכל הלקט ובכל יאוש או הפקר לא נפיק מרשותם, תדע שהרי בליכא עניים הלקט של בעל הבית וכשהלכו נמושות הרי כל אדם מותרים בו, ושפיר הקשה הגרע"א ז"ל דאף יונקי שדים יס להם זכות בלקט], ואפשר שיש לחלק בין דברים שהבעלים מתיאשין מחמת חסרון ידיעה איזו שהיא, לבין דברים

שהבעלים מפקירן מדעתו, לתמרי דזיקא שאילו הבעלים היו רואין אותן עכשו בשעה שזה נוטלן הרי לא היו מתיאשין אלא היו נוטלים אותם, אלא שלפי שאין עתידין לדעת מקומם ולמלאן הלכך מתיאשים, ויאוש זה תלוי בדעת ובקטנים ללאו בני דעה נינהו אין כאן יאוש, אבל לקט משהלכו בו הגמושות שהעניינים מפקירין אותו מדעתם משום שאין הטורח כדאי, בזה גם קטנים בני מחילה נינהו דכיון דאין דעת בני אדם על ממון זה, הר"ז כאבוד ממנו ומכל אדם דאף בנכסי קטן שרי, ואין להקשות דהא משמע בסוגיין דאי איכא עניינים הכא ללא ידעי שהלכו הגמושות היה אסור, ואמאי הא כאבודה ממנו ומכל אדם דמי, די"ל דשאני התם שאם אינם יודעים שהלכו הגמושות אכתי דעתם על שדה זו ואמנם יבואו וילקטו עד שיתברר להם שכבר הלכו הגמושות, אבל אלו שאין עתידין ללקוט אלא שאינם יודעים אם הלכו הגמושות או לא בזה חשיב יאוש משהלכו הגמושות, אף בקטנים, [והא דפריך בגמ' מעניינים דעלמא היינו מקמי דידע דאסחי דעתייהו מללקוט במקומות אחרים].

אבל אכתי אין טעם זה מספיק דנראה דאף אם מצא לקט שכדאי לעניינים לבוא ללקטו, מ"מ שרי כיון שכבר הלכו הגמושות, וכן אכתי לא נתייבץ בזה מה שאמרו לעיל י"ב א' דעניינים גופייהו מסחי דעתייהו סברי צריה דהיאך מלקט ליה, ותינח גדולים אבל קטנים מאי איכא למימר הא לאו בני יאוש נינהו, וכן נמי אמרו גיטין ל' א' במכירי כהונה דזכי מיד בהפרשה ופרש"י הטעם משום דשאר כהנים מיאשי מיניה, ואכתי תיקשי תינח גדולים, אבל הא איכא כהנים קטנים דאין יאושן יאוש, ומיהו התם יק' לומר דתקנה מיוחדת היתה לכך, ומשום טובתן של כהנים שילוו להם, דהא אף במכירי כהונה אינטריך לתקנת חכמים בזה כמ"ס הריטב"א ס"א, אבל בההיא דאב"י י"ב א' אין נראה כן לכאורה דהא רבא הוא דקאמר דתקנו כן לטובתם של עניים, ומשמע דלאב"י מן הדין הכי הוא, ואפשר דמתנות כהונה ומתנות עניים

כיון שאין לו בהן חלק ממס שהרי יכול אחר ליטלן כולן, ואין לו בהן אלא זכות ליטלן, לא חשיב כולי האי, ואף קטנים מחלי כה"ג, [וכעין שכתבו תו' ז"ב קמ"ג ז' שהביא הגרע"א ז"ל, ואע"ג דהתם עדיף טפי שמעולם לא זכו הקטנים].

וכן ז"ל בהא דאמר חולין קל"ד ז' בחלב הקצה דנהגו בו כהנים עין יפה, אע"ג דאיכא קטנים ללאו בני מחילה נינהו.

אבל באמת העיקר נראה דבמתנות כהנים ועניים שהוא ענין משותף לכולם הרי הנהגת הרוב בזה מחייבת כולם, ואף הקטנים אמרינן דניחא להו במאי דעבדי כולהו, וכמו דאמרינן דניחא להו במאי דעבד אבוהון (כתובות י"א א'), ודוקא במאורע יחידי שייך לחלק דקטנים לאו בני מחילה נינהו, א"נ אפשר דעשאום כזוכה, דכל העניים המלקטים לא גריעי ממכירי כהונה ועשאום כאילו זכו בלקט והפקירוהו, ואע"ג דלא עשו כן אלא במלוה מעות ולא במתנה כמס"כ הרמב"ן גיטין ל' א', ומשום טובתן של כהנים ועניים, מ"מ הכא נמי כיון שכן ראוי לכל העניים לעשות, כטובתן חשיב ועשאום כזוכה, וממילא לא שייכי קטנים בגווה כלל שהרי זה כאילו הגדולים זכו, ולפ"ז ניחא טפי ההיא דכהנים נהגו בו עין יפה, דלפ"ז הוי כאילו קיימו הבעלים מצות נתינה גם בחלב, דזכו בו הכהנים כדין מכירי כהונה והחזירוהו לבעלים, אבל לתירוצ' קמא אין כאן אלא הפקר ונהי דז"ל שאין כאן חיוב נתינה כיון שכל הכהנים נהגו בו עין יפה ואין מקבלין אותו, אבל מ"מ לא קיימו מצות נתינה, והיה ראוי למהדרין לבקש שהכהנים יקבלו או לתת לקטנים דלא מחלי, אבל אי עשאום כזוכה ניחא טפי, דאמנם קיימו הבעלים מצות נתינה. (ב"מ כ"א ז' סק"ט).

ראשית הגז

קל"ה א' מתני' ואינו נוהג אלא במרובה וכמה הוא מרובה כו', מדכתיב ראון, וראון לא משמע חדא, דמינא הוא דאיכרי ראון, והלכך אין נפקותא אלא במספר הראון, ושיעורא דגיזה נלמד מסתם גיזה, ולעולם יכול להקדים לגזוז עד שלא הגיעו לכשיעור ולפטור, וכמו

שיכול להכניס דרך גגות וכיו"צ.

שם מלובן ולא כואי כו', גם על מנה ופרס דר' דוסא קאי, ללעולם השיעור נאמר על מלובן, אלא דנקטיה הכא לאתי אליבא דכו"ע לכו"ע חמץ סלעים הוא שיעור נתינה.

שם שנאמר תתן לו סיהא זו כדי מתנה, לר' יוחנן בגמ' לאמר בשם חמץ לכהן ואחת לו, משמע דדרשא גמורה היא מדאוריתא להאריך שיעור כדי מתנה, ואע"ג דהך תתן לו קאי נמי אראשית דגנך דכתיב ברישא דקרא, והתם ע"כ לאו לעיכובא הוא דהא תרומה טובלת, וא"כ אף בפחות מכדי מתנה נמי ע"כ להפריש תרומה, וכיון שהפריש יש בו מלות מתנה, וכן למ"ד קל"ז ב' דכל שהן ממם, הרי גם בראשית הגז ע"כ לתת גם פחות מכדי נתינה, אם אין בכל הגיזה משקל חמץ סלעים, ומ"מ בדאפשר משמע דדרשא גמורה היא ומלוא מדאוריתא לתת כדי מתנה, אבל לרב ושמואל בגמ' בראשית הגז בששים, ע"כ הך דרשא אסמכתא בעלמא היא בזמן שיש לו הרבה, וכ"כ בתו' הרא"ש בגמ', וכן כתב ברמב"ם רפ"י דזכורים, והש"ך ביו"ד סי' של"ג סק"י כתב דמה"ת בכל דהו סגי ומדרבנן הוא שיעורא דחמץ סלעים, ואפשר דהיינו לפמ"פ הרמב"ם כרב ושמואל, וכן בגמ' קל"ז ב' אמרו ראשית הגז בששים תרומה בששים כו', ומשמע דכי הדדי נינהו, וכי היכי דבתרומה מדאוריתא חטה אחת פוטרת את הכרי, ה"נ בראשית הגז, אבל להרא"ש והטור שפסקו כר' יוחנן בשם ר' ינאי, י"ל דהוא מדאוריתא. – ולכאורה לכו"ע בתרומה נמי אם יש לו הרבה ובא לחלקם לכמה כהנים, יש לדקדק סיהא לכל אחד כדי מתנה, וכדאמרינן בגמ' לגבי ראשית הגז, שו"ר בכ"ז במל"מ פ"ו ממת"ע ה"ז עי"ש.

שם לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור, איתא בתוספתא והובאה בר"מ ובשו"ע סי' של"ג ס"ה דהמפריש ראשית הגז ואבד חייב באחריותו עד שיתגנו לכהן, ולפי זה יש לפרש עד שצבעו לכל הגיזה, דכל שנשאר מעט שאינו כבוע שפיר חייב לתתו לכהן, ואפי'

הפריש ולצע מה שהפריש הרי חייב באחריותו, וכ"ה בתו' צ"ק ס"ו א'.

ברש"א הקשה אמאי פטור הא משתרשי ליה, ולפמש"כ דאייירי בנלצע בשוגג י"ל דכהאי גוונא אף במשתרשי ליה פטור, ולא דמי לאנסו בית המלך דהתם חובו קא גרים וגם איירי כדיכול לפייסו כמש"כ שם.

הרא"ש בסימן ב' כתב דהא דתנן לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור, איירי בנתכוין לגזול, וביותר הדברים מבוארים בתוספות הרא"ש, והדברים קשים מאד שאין לך לשון יותר מפורש ללאו בנתכוין לגזול איירי, מלשון לא הספיק ליתנו לו, וגם הוא לשון מחודש שאינו רגיל, דמה ענין לנו אם הספיק או לא, ובפשוטו הו"ל למיתני לבצע פטור, וע"כ דבא לאפוקי דלא נימא דבנתכוין לגזול איירי, וכ"מ צ"ק כ"ד ב' דאמרינן דליכא בהא משום תקנת השבים ובפשוטו היינו משום שלא נתכוין לגזול, ומיהו י"ל דלפטור לגמרי לא אמרינן משום תקנת השבים, ומדפטר לגמרי ע"כ דשינוי קונה מדאורייתא, ועיקר הדבר דאף בלא כונת גזילה אמרינן דשינוי קונה הוא מבואר גם במתני' צ"ק ק' ב' לצבוע לו אדום ולצעו שחור דנותן לו דמי למרו לר"מ, והתם בשוגג איירי כדאמרינן צ"ק כ"ה ב', ובצ"מ ע"ח ב' מדמינן לה נמי לשוכר פרה להוליכה בהר והוליכה בצקעה, ואף למאי דדחינן התם דקנייה בשינוי נמי לאו משום דנתכוין לגזול קאמר, אלא דשינוי גמור הוא, וכמש"כ התם בצטמ"ק בשם ריטב"א, ואף כונת הרמב"ן שם כהריטב"א, וכן נמי הא דתניא צ"ק כ"ד א' מלות פאה להפריש מן הקמה כו' אף מפריש מן העיסה, לאו בנתכוין לגזול מיתוקמא, ולשון הרמב"ם בפ"י מה' בכורים ה"ו מוכח בהדיא דלאו בנתכוין לגזול איירי, שהקדים לפרש דלמר אדום ושחור חייבין בראשית הגז אבל אם לבצעו קודם שיתן נפטר, וכן הטור ביו"ד סי' של"ג העתיק לשון המשנה לא הספיק ולא הזכיר כלל דברי הרא"ש דבנתכוין לגזול איירי, וכן ברמזים לא הביאם,

[והמחבר ציו"ד שם שינה מנהגו ולא העתיק לא לשון הרמב"ם ולא לשון הטור, אלא כתב בצעו פטור, ואפשר שהוא משום דברי הרא"ש, ונקט לשון שהוא יכול להתפרש גם בנתכוין לגזול וגם בלא נתכוין, ללא פסיקא ליה דין זה, כיון דלשון הרמב"ם והטור אינם מתפרשים בנתכוין לגזול, ולכך בחר לו לשון אחר].

וטעמא דמילתא דאף בלא נתכוין לגזול דיינינן ליה בדין גזלן, ולא בדין יורד שלא ברשות, וממילא לא יפטר מליתן לכהן, נראה שהוא משום דכל שינוי אנו דנין בו כאילו הדבר הראשון נעלם וצא אחר במקומו, הלכך דין הוא שהנכנס לתוך חצר חצירו וצבע לו את צמרו, שיהא ביד הבעלים לתבוע ממנו דמים כשעת הגזילה, לאמר צבוע פנים חדשות הוא ואמר של הבעלים איננו, ואף אם נימא דגם יש רשות לבעלים לומר שאינו מקפיד על כך, והאמר ברשותו קאי, [אף שאין נראה כן, לדוקא בנתן לצבע פרש"י כן בצ"ק ק' ב', משא"כ בצבע של חצירו שלא ברשות, ועי' להלן], מ"מ לענין ראשית הגז דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור, דיינינן ליה כאילו נתחייב דמים ע"י הצביעה, וממילא הוא בדין מזיק מתנות כהונה דפטור.

איברא אכתי צריך טעם מ"ש בלצבוע לו אדום וצבעו שחור דקיי"ל כר"י דשמין לו וידו על התחתונה, ולא אמרינן דהך צביעה שינוי הוא, ואילו בראשית הגז חשבינן לצביעה כשינוי, ואפשר דקושיא זו היא שדחקתו להרא"ש לפרש הא ללא הספיק ליתנו לו עד שצבעו, בנתכוין לגזול, דאל"כ קשיא הלכתא אהלכתא דקיי"ל כר' יהודה בהא דלצבוע לו אדום וצבעו שחור, כדאמר צ"ק ק"ב א', וקיי"ל נמי כסתם משנה דלא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור, כדאמר צ"ק ז"ד ב' לר' יוחנן, וכן נמי מייתי לה רבה ס"ו א' כהלכה פסוקה דשינוי קונה, ובההיא דלצבוע לו אדום וצבעו שחור כבר פירשו תו' צ"ק ז"ה ב' ע"ז ז' א' דטעמיה דר"י משום שלא נתכוין לגזול, אבל בעלמא שינוי קונה, ונראה דשאני נותן אמר לצבע דכיון דמדעתו נתן לו לצבעו, לא חשיב גזלן ע"י שינוי מצבע לצבע

או מכסא לספסל, לזימנין לאומר לטובתך נתכוונתי להכי עדיף, וזימנין דטעה, ואינו אלא מעביר על דעת בעה"ז ללא חשיב גזלן לר"י, תדע דהא פרש"י ב"ק ק' ז' דאף לר"מ דחשיב גזלן ומשלים לו דמי אמרו, דמ"מ אם רוצה בעה"ז לשלם לו כפי מה שפסק עמו, הרשות בידו ונוטל האמר, ואם איתא דגזלן הוא, למה חייב להחזיר לו האמר, אלא ודאי אם בעה"ז אומר שמסכים ליטלו אף שגינה הצבע, נמצא שלא העביר ע"ד בעה"ז, והרי הוא נשאר בדין אומן וחייב להחזיר לבעלים, שאינו גזלן ממך אף לר"מ, וה"נ פרש"י ב"ק ל"ה ז' דחשבינן ליה שוגג דאיכא אינשי טובא דלא ידעי דאסור לשנות בדבור של בעה"ז, והיינו משום דשינוי לא חשיב לאינשי כמעביר על דעתו כל כך, אבל הנוטל אמרו של חבירו שלא מדעתו ולצבעו, כו"ע ידעי דגזלן הוא, הלכך לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו קנה בשינוי אף לר' יהודה, ללא מעביר על דעת בעה"ז הוא, אלא כגזלן חשיב, ואף שלא נתכוין לגזול, משא"כ לצבוע לו אדום וצבעו שחור אינו אלא מעביר על דעת בעה"ז ולא חשיב גזלן לר' יהודה, וכמו צצבעו כעור לר"מ. שוב נתחדש לן די"ל לצבעו קוף נמי מיפטר מראשית הגז, דכיון דנשתנה לא קרינא ביה גז לאנך, ודכוותה פאה ב"ק ל"ד א', ולפ"ז שפיר יש לקיים דאין נעשה גזלן בלא רצון לגזול, והארכנו בזה בצ"ק ק' ז'. (הועתק לפנינו). (ב"ק ס"ו א').

אשכחן ציורד שלא ברשות דחשיב גזלן גם בשוגג, גבי ראשית הגז ללא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור כדתנן חולין קל"ה א', וסתימת הפוסקים דלאו בנתכוין לגזול איירי וכמש"כ לעיל, ואפ"ה דיינינן ליה כגזלן דמיפטר משום מזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור כמ"ס רש"י ותו' והרמב"ן והרשב"א והר"ן חולין שם, והטעם משום דכל שינוי חשבינן כנאצד הדבר ופנים חדשות באו לכאן, והמאצד חפץ חבירו בשוגג נמי ע"כ חשיב גזלן, ולא דמי לנתן לצבע לזימנין שהצבע מתכוין לטובתו וחושב שישכים, ועי' רש"י ב"ק ל"ה ז', הלכך לא חשיב כגזלן לר"י, אבל הנוטל חפץ

חזירו שלא מדעתו וכצעו ע"כ נעשה גזלן, וכבר כתבנו כן לעיל
ס.ס.

ובני אי"ש נ"י ראה ליישב קושית הראשונים הנ"ל בחולין סס אמאי
לא מסייעינן ממתני' הנ"ל לר"ח חולין ק"ל ב' דמזיק מתנות
כהונה או שאכלן פטור, די"ל דשאני ראשית הגז דמתנות שלא
הורמו נינהו, אבל לפ"ז נאסר לומר דאי מזיק מת"כ או שאכלן
חייב, דלא משכח"ל חיוב זה בראשית הגז, דגם בהפריש כלא
הפריש דמי כדתניא בתוספתא וכמ"ס תו' ב"ק ס"ו א', ולא
מסתבר לומר כן, אלא דראשית הגז קודם הפרשה נמי דיינינן ככהן
וישראל שותפין בו, וברש"י ב"ק ל"ג ב' כתב דלכך פטור מלשלם
דמים משום דאכתי לא אחי ליד כהן, ור"ל נמי דהו"ל בדין מזיק
מתנות כהונה, ומ"מ י"ל דהו"מ לדחויי ולומר דאכתי במתנות
שהורמו, או זרוע והלחיים דהורמו חשיבי, שמה המזיקן או אוכלן
חייב, ולכך לא מסייעינן לר"ח מהך מתני', דר"ח במתנות שהורמו
איירי, והראשונים ז"ל יישבו דגם למתנות שלא הורמו ליכא ראייה
ממתניתין, ובהא דאשכחן נמי בראשית הגז דנעשה גזלן בשוגג,
שמה נמי י"ש לחלק דשאני מתנות שלא הורמו, אבל הצובע אמר ש
חזירו כסבור שהם שלו שמה לא נעשה גזלן, ומ"מ אולי אפשר
דיכול צעל האמר לומר לו טול האמר ותן לי דמיו, ואינו יכול
לחייב את צעל האמר לשלם לו שכרו משלו, דאף אם אין אדם
קונה ע"י שינוי כשאינו חפץ לקנות עי' בראשונים ז"ל ב"מ ע"ה,
מ"מ זכויות של הנגזל כלפי הגזלן דין הוא שישארו, אף כשגזל
בשוגג ולא נתכוין לקנות ונמאץ שהחפץ נשאר של הבעלים, והרי
ביד הבעלים לתבוע הדמים מן הגזלן כשמשאירים לו את החפץ.

ובההיא דלא הספיק ליתנו לו עד שצבעו דפטור, יתכן דגם בצבע
קוף פטור, דכיון לצבעו חשיב שינוי, הר"ז כאילו עשאו בגד, ולא
קרינא ביה גז לאנד, וכמו עיסה לענין פאה ב"ק ל"ד א' דגם
בעשה קוף עיסה מסתבר דמיפטר, ואמנם לא נעשה גזלן בשוגג,
ומה שכתבו הראשונים דפטור משום דמזיק מתנות כהונה פטור,

הוא טעם למה לא נחייבו על שגרם להפקיע חלקו של כהן ע"י
הלביעה, דגם מזיק בשוגג חייב, אבל אין טעם הפטור מראשית
הגז מחמת שגזלו, דבשוגג לא מיקרי גזלן, ולכאורה לפ"ז יש לתרץ
קושיא הראשונים אמאי לא מסייעינן לר"ח דמזיק מתנות כהונה
או שאכלן פטור ממתני' דלא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור,
דכיון דלא קנאו בשינוי לא חשיב מזיק אלא כגורם להפקיע
המלואה, וממה שכל הראשונים ז"ל נתקשו בזה משמע דפירשו טעם
הפטור משום דחשיב כגזלן ע"י הלביעה, ור"ה בלשונם משום
דקנייה בשינוי, ומשמע דפשיטא להו דצבע קוף לא מיפטור,
ולפמ"ש"כ דפשיטא דמתני' דלא הספיק לאו בנתכיון לגזול איירי,
הרי מוכח דנעשה גזלן בשוגג ע"י שינוי מעשה, ובני הג"ל מלדד
לומר דהראשונים ז"ל נקטו כדמשמע ברש"י ס"ו א' דשייך הפרשה
בראשית הגז שכתב דמהני תפיסה, [ועי' בהשגות הרמב"ן לסה"מ
שורש י"ב], ועל פי זה פירשו דעד שצבעו דמתני' היינו את מה
שהפריש בשביל הכהן, וכיון דמהני לביעה בחלקו של כהן, ע"כ
דבנתכיון לגזול איירי כמ"ס הרא"ש והריטב"א בחולין, ומוכח מזה
נמי בר"ח דמזיק מת"כ או שאכלן פטור, אבל לפי מה דתניא
בתוספתא דליכא הפרשה בראשית הגז וכמ"ס תו' ב"ק ס"ו א',
לפ"ז מתני' כפשיטא בלא נתכיון לגזול, ומ"מ מיפטור כשצבע
דשינוי מהני להפקיע המלואה, וליכא למישמע מזה לדבר"ה, ולפ"ז
יש לקיים הדברים כפשטן דבלא כונת גזילה לא נעשה גזלן ואפי'
שינה וכדנקטו הראשונים ב"מ ע"ה, והרי השובר כלי של חבירו
הוא צדין מזיק ולא צדין גזלן, וה"נ בשאר שינוי מעשה שעשה בשל
חבירו, כשלל נתכיון לגזול, ובגמ' ובסברא הדברים מתחורין אבל
בדברי הראשונים ז"ל עדיין ל"ע. (ב"ק ק' ב').

שם לבנו ולא צבעו חייב, בכאן מפורש מה דאמרינן בגמ' לא
שילבננו ויתננו לו אלא שילבננו כהן כו'.

שם הלוקח גז לאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז, פרש"י במחזקת,
וטעמא דפטור משום שלא קנה אלא הגיזה ואין האזן שלו, ולאנד

כתיב, וגם בקנה גז לאנו של ישראל בכהאי גוונא פטור משום שהמוכר אין לו גיזה והלוקח אין לו לאן, וכמ"כ רש"י קל"ח א' ב', ואע"ג דבגמ' לקמן דרשין לה לרמב"פ למעוטי הקדש, ה"ה דגם עכו"ם וישראל מימעטי מהאי קרא, והא דאמרינן לרבא אלא לאנך למאי אתא, כתב בתו' הר"א ש' דניחא לגמ' לאתויי צרייתא דממעטא שותפות, אבל ה"נ המ"ל דאיכטריך למעוטי מקדיש חוץ מגיזה וכחיקה וכמו רמב"פ, ודלא כמ"ס תו', ולפי זה לאנך ממעט גם שותפות עכו"ם, וגם לאן דחזירו ודעכו"ם והקדש.

והא דנקט לה התנא בעכו"ם ולא נקט לה בישראל וצפירשו בהדיא שלוקח כל הגיזה במחוז, י"ל דלדיוקי דאף בעכו"ם צלאנו לגזוז חייב, והיינו בתרי גוונא, חדא בלקח האן והגיזה שעליה לצמיתות, ואשמועינן דלא בעי גידול בחיוב כדאמר קל"ו א', ועוד דבקנה האן לגיזה זו נמי חייב, אף שהאן עצמו של העכו"ם כדאמר קל"ח א' דבתר גיזא נפקא ליה מרשותיה, כן פירש בריטב"א עי"ש, וכן פירש במאירי שם, ומשכח"ל נמי בקנה הגיזה, וקנה האן כולו עד לאחר הגיזה, ואף דהיינו רק שכירות או מכירה לזמן, מ"מ סגי בהכי לחיובי, וכדמשמע בפרש"י שם, ותרתי הגי דיוקי שמעינן ממתני' מדלא אשכח פטורא אלא בלקח רק הגז.

והלוקח גז לאנו של חזירו דבשייר המוכר חייב ובלא שייר הלוקח חייב, מתפרש דאף שלקח הגיזה בעודה במחוז, מ"מ אמרינן דלא בעו לאפקועי חיובא דראשית הגז, ולכן לא נתכוין הלוקח לקנות והמוכר למכור אלא לאחר שכבר יתחייבו בראשית הגז, ונמצא שקנה הגיזה רק לאחר גיזה, ואם נשתייר מהקצת ביד המוכר אמרינן דהיינו מנתיה דכהן, ואם לא נשתייר ע"כ מנתיה דכהן ביד הלוקח, אבל אם פירש בהדיא שקונה הגיזה במחוז אין כאן חיוב ראשית הגז, כיון דאין לאן לבעל הגיזה, ומה דמדמינן לה קל"ח א' למתנות צ"ע כמ"ס לקמן קל"ח א'.

והא דמכר לו שחופות וזכרים חשיב שיעורא גבי מוכר שהרי הלצנות

והנקבות נשארו אכלו, והלכך חיוצא גביה, ואשמועינן תנא דנקבות ולבנות עדיפי, ואפשר לו ליתן מאלו לעצמן ומאלו לעצמן, ויקח מן הלוקח כפי מה שצריך מן הזכרים והשחופות, ומשמע מכאן דראשית הגז שיעורו לפי ערך שגזז וכמ"ד בששים להמן קל"ז ב', וקשה לר' יוחנן התם דס"ל דאף מאלף גיזות אינו נותן אלא משקל חמש סלעים כמס"פ רס"י שם, ודוחק לומר דאחמשה סלעים קאמר דיתנם קלת מן השחופות והזכרים לפי ערך גיזותיהם.

ודעת הרמב"ם בפ"י מזכורים ה"ט ללוקח גז לאנו של עכו"ם במחוזר חייב בראשית הגז אע"ג שאין האלן שלו, ולא ממעטינן מאלו אלא הקדיש לאן חוץ מגיזותיה כמ"ס שם ה"ב, ומתפרש מתני' הלוקח גז לאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז בלקחון אחר שנגזזו, ואע"ג דזה פשיטא, איכטריך לדיוקי דהא לאנו לגז דהיינו שלקח הגיזה במחוזר חייב, ודיוקא דדייקינן קל"ו א' וקל"ח א' שוין דתרווייהו מתפרשים שלקח הגיזה במחוזר, אבל ל"ע כיצד תתפרש ברייתא דתניא קל"ג ב' הלוקח גז לאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז וזה חומר בזרוע ובלחיים ובקצה יותר מראשית הגז כו', דע"כ בלקח במחוזר איירי, דאי לקח בתלוש דכוותה בזרוע שלקח לאחר שחיטה הרי הוא פטור, ול"ע, [והא דהקדש גרע מעכו"ם י"ל דהדיוט בהדיוט שפיר חשיב כל אחד בעלים על שלו, וכיון דגיזות שלו ויש לו זכות לגוזלן מיקרי לאנד, משא"כ הקדש לא חשיב שיש לו זכות בלאן לגוז, אלא דהגיזה שלו, ומה שלא הזכיר הרמב"ם חוץ מגיזה וכחישה, הוא משום דלא נחית הכא בדיני הקדש, ועיקרו לפרושי דאף כשהגיזה שלו מיפטר, וממילא יתפרש באופן דרשאי לגוז, א"נ שמה ס"ל דהא דאמרינן דאמר חוץ מגיזה וכחישה, לאו דוקא דאמר כן, אלא דסתמא הכי מתפרש, דהא נתכוין שיוכל לקבל הגיזה, ומ"ס מרן זללה"ה ביו"ד סי' ר"ד סק"א דכונת הרמב"ם בלא פירש כחשה ואסור לגוזזה ולכך לא מיקרי לאנד, דחוק, וכמ"ס ז"ל שם דהא בגמ' מבואר דכלא אמר חוץ מכחישה אין צריך לאנד למעט].

ומתני' דהלוקח גז לאנו של חזירו מתפרש בלקח במחוזר, [והדבר
דחוק דתני עכו"ם וחזירו בחד ליסנא ובזה מתפרש בלקח בתלוש
ובזה בלקח במחוזר], והרי הלוקח חייב, ומ"מ אם שייך המוכר
אמרינן דהמוכר נתכוין לפטור גם חלקו של הלוקח, ואף שעדיין
לא התחיל לגזוז, ואפשר דלעולם אדם יכול לתת ראשית גיזו גם
בעד חזירו, וכמו שיכול לתרום משלו על של חזירו, [בעוד שלא
הפריש משלו ומפריש כאחד על שניהם], ואפי' את"ל שאין אדם
יכול לתת ראשית הגז בעד חזירו, הכא שהלאן של המוכר ורק
הגיזה של הלוקח, עדיף, והרי הם כשותפים, ויכול להפריש משלו
על של הלוקח, וכל ששייך לעצמו אמרינן דעל דעת כן מכר שיתן
גם בעד הלוקח, א"נ אמרינן שלא נתכוין למכור אלא לאחר גיזה,
והרי מפריש משלו על שלו, אבל כשלא שייך הרי הלוקח מפריש
לעצמו, ובמכר שחופות ושייך לבנות ומכר זכרים ושייך נקבות, כיון
דמעלה טובה אינו מפריש מזע"ז, אמרינן דנתכוין שהלוקח יפריש
לעצמו, כיון שלא השאיר לעצמו ממין של הלוקח, וכפשטא דמתני'
דזה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו, [ונתיישב משה"ק בכ"מ שם הי"א
דהא רק מעלה טובה אמרו בגמ', דהא"נ דמחמת העלה הטובה
אמרינן דנתכוין שהלוקח יפריש לעצמו, וכפשטא דמתני' דשחופות
וזכרים שוין].

כ"ע לדעת הרמב"ם הא דאמר קל"ח ב' לא שייך לוקח חייב דא"ל
מוכר מתנה דכהן לא זבני לך, דמאי ענין אי זבין או לא זבין, הרי
אמרינן דכהאי גוונא הלוקח חייב כיון שהוא הגוזז וגיזה ידיה,
ושמא יש לפרש מתני' דהלוקח גז לאנו של חזירו דמתפרש בין
בלוקח במחוזר ובין בלוקח בתלוש, [דומיא דעכו"ם דאיידי בתלוש
לדעת הרמב"ם], ובלוקח במחוזר אין כריך טעם על חיובו של
הלוקח בלא שייך, אבל בלקח בתלוש בעינן לטעמא דהמוכר לא
נתכוין לגזול מתנה דכהן, ומכר לו רק הגיזה שעודפת על חלק
הכהן, ולכן חייב הלוקח ליתן, ועי' ביו"ד סי' של"ג ס"ח שהמחזר
העתיק לשון הרמב"ם, והרמ"א הוסיף בלקח לאחר גיזה וכמ"ס

צ'הגר"א וצ'ה"ג שם, עי' להלן.

שו"ע יו"ד סי' סל"ג ס"ח צ'הגר"ה קנה גז לאנו של חבירו כו', יעוי' צ'הגר"א וצ'ה"ג שפירשו כונת רמ"א כשקנה לאחר גיזתו, ועל פי זה נתקשה צ'ה"ג במה שסיים הרמ"א דאם פירש לו שמוכר הכל שניהם פטורים, והא חלקו של כהן בתוך הגיזתו, אבל צ"ך פירש דהא דסיים הרמ"א ואם פירש כו' היינו בלקח במחוז, וכמפורש בר"א שם שממנו נובע דין זה, ולפי זה צ"ל הטור והר"א שם מפרשי כפרש"י ללקח גז לאנו של חבירו איירי בלוקח בעודו במחוז, וכן מוכח בגמ' קל"ח א' דלא איירי כשכבר חל החיוב על המוכר, אלא דלפי דאין דעתם להפקיע המכירה, וכיון שאם יזכה הלוקח בגיזתו במחוז תפקע המכירה, דלאן של זה וגיזתו של זה שניהם פטורים, לפיכך מפרשין שלא נתכונו לקנות במחוז, ולפי זה מלאנו מבואר דין אם לקחו בתלוש לאחר גיזתו, דהא מפרשין שלכך נתכונו, ותלוי אם שייר המוכר או לא, וזהו מה שהוסיף הרמ"א, אבל אם פירשו שקונה הכל, אז מתפרש שקונין במחוז שהרי בעוד הגיזתו במחוז נעשה המקח, וכיון שאינם חוששים להפסד הכהן, הרי מוכרים הגיזתו במחוז ויהיו שניהם פטורים.

ויותר נראה דכונת הרמ"א ככונת הטור במקח שנעשה בעוד הגיזתו במחוז, ולא איירי במקח שנעשה לאחר הגיזתו, ולפי שהמחוז העתיק לשון הרמב"ם, והוא על פי מה דס"ל דהלוקח גז עכו"ם במחוז חייב ברבא שית הגז אף שאין האלן שלו, וזו מחלקינן בין שייר ללא שייר, דשפיר אפשר לחייב את הלוקח כיון שגוזז והגיזתו שלו, לכך הוצרך הרמ"א להוסיף דאף לפמש"כ לעיל דעת הטור דלוקח במחוז פטור כיון שאין האלן שלו, מ"מ דין זה דשייר המוכר חייב, ולא שייר הלוקח חייב, הוא אמת גם לדעת הטור, ואמנם משום דמפרשין שלא נתכונו לקנות במחוז משום שאין חפצים להפקיע המכירה, ולכך אפשר גם לחייב ללוקח.

ובתוספתא פ"י תניא הלוקח גז לאנו של חבירו ולא הפריש ממנו

רֹאשִׁית הַגֶּז הַלֹּקָח פֶּטוּר חֹמֶר זָרוּעַ וּבִלְחִיִּים וּבִקִּיצָה מִרֹאשִׁית
הַגֶּז, מִשְׁמַע דֶּר"ל דֶּהֱלֹקָח גֶּז לֹאנוּ שֶׁל חֲבִירוֹ תְּלוּשִׁים עַד שֶׁלֹּא
הַפְּרִיֵשׁ הַמוּכָר רֹאשִׁית הַגֶּז הִרִי הַלֹּקָח פֶּטוּר, דִּכְהֵאִי גּוּוֹנָא מִתְּנוּת
נִגְזָלוֹת לֵאלּוֹ כִּמִּי שֶׁהוֹרָמוּ דִּמְיִין, וְזֶה חֹמֶר זָרוּעַ וּלְחִיִּים וְהַקִּיצָה
דֶּהֱלֹקָח חַיִּיב כִּיּוֹן שְׁנִיכְרִין, וּלְפִי זֶה אֵף סִיפָא דְּדַבְרֵי הַרַמ"א אִמַּת
גַּם אִי אִיירִי בִּקְנָה בְּתִלוּשׁ, וְעִי' ש"ך וְזִה"ג.

הַרַמְבַּ"ם בִּפ"י הֵט"ו וּבִשּׁו"ע ס'י' שֶׁל"ג ס'י"ב כְּתִבּוּ דֵּהִיּוּ לוֹ ה' לֹאן
וְגַז אַחַת וּמִכָּר גִּיזָתָהּ וְכֵן שְׁנִיָּה וְכֵן שְׁלִישִׁית הִרִי אֵלּוֹ מַלְטָרְפוֹת
לְרֹאשִׁית הַגֶּז, וּבִכ"מ נִקְטוּ דֵּהִיּוּנוּ פְּלוּגָתָא דֶּר"ח וְרַנְב"א קל"ח א' וְ
וּפְסָק כֶּר"ח, וְהַדְּבָרִים ל"ע דֵּהֵתָם בְּמִכָּר הַלֹּאן נִחְלָקוּ, וְדִין זֶה
הֶעֱתִיק הַרַמְבַּ"ם שֶׁם בִּה"ט וּבִשּׁו"ע שֶׁם ס"ז בְּמַש"כ לִלְקָח
מִעֲבוֹרֵם הַלֹּאן לְגִיזָתוֹן חַיִּיב בְּרֹאשִׁית הַגֶּז אֲע"פ שְׁחֹזְרִים הַלֹּאן
לְעִבּוֹרֵם לְאַחֵר גִּיזָהּ, וְהִיּוּנוּ כְּדַפְּסִינֵן בְּגַמ' סִיעֲתָא לֶר"ח, אֲבָל
מִכָּר הַגִּיזָה הוּא נִידוֹן אַחֵר, וּבִתּוּסְפַתָּא פ"י תֵּנִיָּא לְכַבֵּן טוֹאֵן
וּמִכָּרֵן אִין מַלְטָרְפוֹת, וּבְגַמ' ב"ק ל"ג ב' אִיתָא לְכַבֵּן טוֹאֵן וְאַרְגֹּן
אִין מַלְטָרְפוֹת, וּמִשְׁמַע דֶּה"ה מִכָּרֵן, וְגַם בְּרִישָׁא דִּתּוּסְפַתָּא אִיתָא
דְּגוּזָא וּמִנִּיחָא אֲפִי' כִּמֵּה שְׁנִים מַלְטָרְפִין, מִשְׁמַע דּוּקָא גּוּזָא וּמִנִּיחָא
אֲבָל מִכָּרֵן לֹא, וְשִׁמְאָא גִירְסָא אַחֲרֵת הִיָּה לוֹ בִּתּוּסְפַתָּא, שׁו"ר בִּיש"ס
ס"ט שְׁכַבֵּר תִּמָּה מ"ס מַכִּירָה מַלְבִּיעָה, וְל"ע, וּמִרְן זִלְלָה"ה בִּסִּי'
ר"ד סֶק"ב כְּתִבּ ג"כ דֵּאִין כּוֹנֵת הַרַמְבַּ"ם כֹּאן לְפְלוּגָתָא דֶּר"ח
וְרַנְב"א, וּפְלוּגָתָתָם הֶעֱתִיק לְעִיל ה"ט וּפְסָק כֶּר"ח וּכְמַש"כ, אֲבָל
כְּתִבּ ז"ל דִּמְקוּרוֹ מֵהֵאָל דִּלֹּקָח גֶּז לֹאנוּ שֶׁל חֲבִירוֹ דְּבִשְׁיִיר הַמוּכָר
חַיִּיב אֲע"ג שְׁמִכָּר וּמֵאֵל הַלֹּקָח א"א לְחַיִּיב, וְל"ע כּוֹנֵתוֹ ז"ל לְדַלְעַת
הַרַמְבַּ"ם הִרִי גַם מֵאֵל הַלֹּקָח אֲפָסֵר לְחַיִּיב, כִּמּוֹ שְׁחַיִּיב בִּלֹּקָח גֶּז
לֹאנוּ שֶׁל עֲבוֹרֵם בְּמַחֲזָבָה, וְלַדְעַת רַש"י הִרִי מִפְּרָשִׁין שֶׁלֹּא נִתְּכוּן
לְמִכּוֹר אֵלּוֹ לְאַחֵר שִׁיתְחַיִּיב בְּרֹאשִׁית הַגֶּז, וּמִמִּילָא אִם לִרְיָךְ שִׁיָּהָא
כֹּל הַגִּיזָה קִיַּיֵּמַת הִרִי לֹא נִתְּכוּן לְמִכּוֹר עַד שִׁיְגוּזָא כֹּל הַחֲמִשָּׁה,
וְל"ע.

עוֹד כְּתִבּ הַרַמְבַּ"ם בִּהֵט"ו וּבִשּׁו"ע ס'י"א לְרֹאשִׁית הַגֶּז מִלֹּתָהּ

בתחלה ואם הפריש בין באמצע בין בסוף יאל, והוא מתוספתא, נראה דר"ל בתחלה עד שלא התחיל להשתמש במה שגזז, אבל רק לאחר גמר הגיזה, דעד שלא גמר לגזוז אינו יכול להפריש על המחזור, ואף אם כבר גזז כשיעור, ובסוף ר"ל שכבר נשתמש בכל הגיזה ולא השאיר אלא כשיעור הנתינה לכהן, נמי יכול להפריש וליתן, כיון שכבר נלטרף הכל לשיעור חיוז, והמלוה מתיחסת גם למה שכבר איננו מן הגיזה. ובני אי"ש נ"י העיר לפרש דלריך שיתן ממה שגזז תחלה, ואפשר דאע"ג דלריך שיגמור לגזוז כשיעור מ"מ יש ענין שמיד בתחלת גיזתו יפריש למלותו, ועי' ברדב"ז שם שכתב דגם בחלה ותרומה כן שנקראו ראשית ולא מאלנו שם שיש להפריש מן הנקצר או הנילוש בתחלה, ואפשר דשאני התם דלריך שישיר מקלת הלכך שפיר מיקרי ראשית, משא"כ בראשית הגז דא"ל שישיר לא מיקרי ראשית אלא הראשון שנגזז.

כתב הטור בסי' של"ג והוצא ברמ"א שם סי"ב שאם יש לו שני מינים רע וטוב לא יתן מן הרע על הטוב אלא יתן מכל אחד כפי שיעורו, ולפי מה שפסק הטור דאף בגזז אלוף מנין (עי' פרישה) אינו נותן אלא חמש סלעים, לא מסתבר שאם יש לו כשיעור חיוז מן הטוב, שיהא רשאי לתת חזיו מן הרע, משום שיש לו גם מן הרע כשיעור, דכיון דיש לו כשיעור מן הטוב הרי נתחייב לתת חמש סלעים מן הטוב, ומה סברא היא שאם יגזוז עכשיו גם רע שיוכל לתת חזיו מן הרע, ולכן יש לפרש כונת הטור רק בזמן שאין לו כשיעור חיוז אלא בצירוף הרע והטוב ובזה אמרינן לו שיתן לכהן כפי שיעורו, שאם יש לו מחלה רע ומחלה טוב יתן גם לכהן כך, ואם רובו מן הטוב יתן גם לכהן רובו מן הטוב.

ולפי זה יש מקום ליישב מש"כ בבהגר"א ס"ק י"ז דמ"ש המרשים טור ליתא, ובפשוטו אינו מובן דהא לשון הרמ"א הוא לשון הטור, אבל למש"כ י"ל דהרמ"א מתפרש בשיש לו כשיעור מכל מין, ונותן כפי שיעורו של כל אחד, לפי דקיי"ל בששים כמ"ש בבהגר"א ס"ק י"ב שזו דעת הרמב"ם והשו"ע, וומשה"ק שם שלא פירשו הרמב"ם

והמחבר הדבר בהדיא, הנה ברמב"ם הדבר מפורש בפ"י ה"א], ולדעת הטור בזה אינו נותן אלא מן הטוב וכמס"כ, ו"ע.

גמ' במוקדשין מ"ט לא אמר קרא לאנך כו', ל"ע אטו הקדש גברא הוא וישראל הוא לזיווג עליה מאות ראשית הגז, והרי מסתברא דהפקר נמי פטור, וכס"כ הקדש, ועוד דפריך בתר הכי והא קדיש לה, ואם הקדש חייב בנתינה, הרי בכלל המאווה דפקע הקדשו, ו"ל דכיון דאפשר בפדיון לא מפרשין דיפקע הקדשו ממילא, [וכן הקדש שהפריש תרומה צריך הכהן לפדותה], וגם הרי היה יכול שלא לגזוז.

שם הניחא למ"ד קדשי צדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה, מהא דאמרין דלמ"ד קדשי צדק הבית היו בכלל העמדה והערכה, לא צריך קרא למעוטי הקדש מראשית הגז, כיון דאף בגז נשאת הגיזה דהקדש, מצואר דאף דברים שאין להם פדיון נשאת דבריהם הקדש, וכמ"ס בספר מנחת צדק סי' פ"ו, וכן מצואר בהא דאמר מעילה ט"ו א' דקדשי צדק הבית שמתו אינם יוצאין מידי מעילה מן התורה, ללא יהא אלא דאקדיש אשפה, ומצואר דאף למ"ד קדשי צדק הבית היו בכלל העמדה והערכה, נמי קדשי צדק הבית שמתו קדושים מדאורייתא, דאל"כ הרי שפיר מיתוקמא הא דר"י התם כרבנן דקדשי צדק הבית היו בכלל העמדה והערכה, [ואמנם בתו' שם הקשו בהא דפריך לא יהא אלא דאקדיש אשפה, ללא דמי דהכא אין לנבלה פדיון, והדברים ל"ע דהא חזינן נמי בסוגיא דחולין שם דגם גיזה שאין לה פדיון נשאת דהקדש, אלא דדברי התו' סמוכין אהא דאמרין בסוגיא דיקברו, אבל יש לפרש דהיינו כשאין להקדש צורך בהן, או דמדרבנן תיקנו כן וכמס"כ בחור"ב תמורה ל"ג א'], וכן יש ללמוד מהא דתנן מעילה י"ב ב' דבצדק הבית הקדיש חמורה מועלין בחלבה הקדיש תרנגולת מועלין בביאתה, אע"ג דבפשוטו החלב והביאה כגיזה דאמרין בחולין שם דלמ"ד קדשי צדק הבית היו בכלל העמדה והערכה אין להם פדיון, ובתלמודן לא מוקמינן להך מתני' כמ"ד קדשי צדק הבית לא

היו בכלל העמדה והערכה, כמו שהביא במנחת צדק שם מהירושלמי פ"ג דמע"ט ה"ו דמוקים לה הכי, אלא דיתכן לומר דכל זה כשיש לבדק הבית אורח בהן לשמש ללרכי ההקדש בגופן, אבל כשאין להקדש אורח בהן, שפיר פקעה קדושתו, דגם הקדש רשאי לזרוק דברים לאשפה, וכדחזינן בתרנגולת שמרדה לקמן קל"ט א' דפקע הקדשה, ואף למ"ד התם דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא, מ"מ הכא דאין לגזא דרחמנא אורח בה שפיר ראוי לומר דפקעה קדושתה, ולפ"ז יתכן לומר דס"ל לירושלמי דסתמא דמילתא אין להקדש אורח לשימוש בחלב חמורה וצביצת תרנגולת, והלכך אם אין להם פדיון ראוי שתפקע קדושתו, וע"כ דליתא כמ"ד דקדשי צדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה.

ולאחמור דאף הקדש שאין לו פדיון משום דבעי העמדה והערכה, מ"מ קאי בקדושתיה, עכ"פ כשיש לבדק הבית אורח בו, יש לדון אם יוצא לחולין ע"י מעילה, מי אמרינן לא עדיפא מעילה מפדיון, וכיון דלאו בני פדיון נינהו, ה"נ אין יוצאין לחולין ע"י מעילה, או"ד מעילה עדיפא, והדבר מבואר בתו' הרא"ש בהא דפרכינן דקדשי צדק הבית שגזזן דליפרוק וליתבי לכהן, וכבר תמהו בתו' דמהיכי תיתי נחייבו לפדותו, ופירש בתו' הרא"ש דבגזזן בשוגג קאמר ונפקי לחולין ע"י מעילה, ופריך דישראל מעילתו להקדש ויתן מהגיזה ראשית הגז לכהן, ולשון לפרוק לאו דוקא, וע"ז אמרינן התם דלמ"ד קדשי צדק הבית היו בכלל העמדה והערכה לא יצאו לחולין ע"י מעילה, הרי בהדיא דמעילה לא עדיפא מפדיון, ועי' במנחת צדק שם שלא כ"כ. (תמורה ל"ג א').

ירושלמי פאה פ"ז ה"ז מה רבנן סברין מימר קורות ופירות כו', רהיטת הדברים משמע דמיבעיא ליה אם טעמייהו דרבנן משום שהם סוברים דלצותיהם לא שיירו הפירות, או משום דסברי שא"א לשייר פירות, ונפ"מ במקדיש שדה אילן והתנה בפירוש שמשייר פירותיהן, ובעי למיפשט מעוללות, דאלמא שאפשר לשייר, ודחי דשאני התם שאינם שלו, ולפ"ז מוכח מכאן שיש לעניינים זכות

בשדה לגדל עוללותיהם, וזה ללא כמס"כ בחו"כ פאה ס"י סק"י.
אבל נראה דאין לפרש כן, דמה מקום להסתפק אם אדם יכול
לשייר בהקדשו, וכי בקדשי בדק הבית אמרינן פשטה קדושה
בכולה, ולמה לא יוכל לשייר, וגדולה מזו אמרו בחולין קל"ה א'
דבהקדיש בהמה מלי לשייר גיזה וכחישה, ואף שכל חיות הבהמה
קדוש, וכמו שיכול למכור פירות האילן לאחר, ואז לא יחול הקדשו
עליהם כדמוכחין מעוללות, ה"נ למה לא יוכל לשיירם לעצמו,
[שוב הערוני דלפי מה שפרש"י בחולין שם דכחישה היינו מחמת
הגיזה ולא מחמת גידול הגיזה, אין ראייה משם דיכול לשייר זכות
גידול הגיזה, ועי' מנחת ברוך סי' ל' ובתשו' הגרע"א תנינא סי'
פ"ח]. (פאה ס"י סק"י ועי"ש המשך הדברים).

שם רבא אמר במקדיש גיזה עצמה סד"א ליגזוז וליפרוק וליתבי
ליה כו', וא"ת והלא בהדיוט שקנה גיזה במחוזר דעת רש"י קל"ח
א' ב' דשניהם פטורים זה לפי שאין הגיזה שלו וזה לפי שאין האלון
שלו, וא"כ כס"כ הקדש שיש לפטור, וא"ל דהקדש כיון שביד
הבעלים לפדותו עדיף ואפשר לחייב לבעלים.

קל"ה ב' ואצ"ע א שותפות עכו"ם בתרומה רבנן חיוזי מחייבי כו',
עי' מס"כ בזה בדמאי ס"כ סק"כ.

שם דתניא ישראל ועכו"ם שלקחו שדה כו', נתבאר בחו"כ גיטין
מ"ז ב'.

שם אדרבה נילף מתרומה, רש"י פירש משום דלחומר מקשינן,
וי"ל דגם בלאו האי טעמא חלה ותרומה שוין בדיניהם, משא"כ
ראשית הגז, ומיהו לקמן קל"ו א' דאמר אדרבה נילף מתרומה
אמתנות, ע"כ כפרש"י.

שם כתב רחמנא עריסותיכם, בחלה פ"ג מ"ה העושה עיסה עם
הנכרי אם אין בשל ישראל כשיעור חלה פטורה מן החלה, נראה
דהא פשיטא, דהא חלק הנכרי הו"ל גלגול נכרי דפוטר, וא"כ אין
כאן שיעור חלה החייב בחלה, ולא נקט לה תנא אלא לתרתי
דיוקי, חדא דאם יש בשל ישראל כשיעור חייבת, ולא אמרינן

דהו"ל כקב נכרי באמצע, וכמ"ס בר"ס מן הירושלמי, ועוד
דבשותפות ישראל חייבין אף בשאין בשל אחד כשיעור, [ואי
הוי קתני דביש בשל ישראל כשיעור חייבת, לא הוי דייקין דבשותפות
ישראל אף בדליכא בשל אחד כשיעור חייבין, דהו"א לרבותא
דנכרי נקט, וה"ה דבשותפות ישראל דבעי שיהא בשל אחד כשיעור,
אבל השתא דנקט לה לאשמועינן פטורא בשל עכו"ם ע"כ מוכח
דבשותפות ישראל כהאי גוונא חייבין].

וכתב הר"ס דהא דפטרינן בפרק ראשית הגז שותפות נכרי מן
החלה היינו בשאין בשל ישראל כשיעור, ולא נתפרשה כונתו ז"ל,
דבגמ' שם לא אשכחן נידון שותפות נכרי בחלה, ורק דבשותפות
ישראל אמרו שם קל"ה ב' דלר' אלעאי דפטור מראשית הגז, מ"מ
בחלה מחייב משום דילפינן מתרומה, [ואע"ג דלא דמי, דבתרומה
ליכא שיעור, וספיר חייב כל שותף בחלקו, אבל בחלה דליכא
שיעור מנלן דמאטרף של שותפין, ולא משמע לומר דבאמת בעי
דוקא שיהא בשל אחד כשיעור, כ"ל דמ"מ אין משיבין על גזירה
שוה], אבל דין שותפות נכרי לענין חלה לא אשכחן, אלא די"ל
דממילא שמעת מינה דכיון דר' אלעאי פוטר שותפות עכו"ם
בתרומה, וחלה יליף ראשית ראשית מתרומה, ע"כ דגם חלה
פטורה דבשותפות עכו"ם, אבל באמת א"ל קרא לשותפות עכו"ם
בחלה בדליכא בשל ישראל כשיעור, וכמס"כ לעיל, דפשיטא דבעי
שיהא שיעור חלה בגלגול המחייב, ואם באנו למיפטר שותפות
עכו"ם לר' אלעאי משום גזירה שוה דראשית מתרומה, ע"כ
לאוקמי בביש בשל ישראל כשיעור ואפ"ה מיפטר לר' אלעאי
דומיא דתרומה, אח"כ ראיתי שכבר נתקשה בזה מרן זללה"ה
בזרעים בליקוטים סי' ז', ועי' במעדני יו"ט על הרא"ש בה' חלה
סי' ו' אות ס'. (חלה ס"ח סק"א).

רהיטת הסוגיא חולין קל"ה קל"ו דכל המאנות נוהגות בשל שותפות
אח"כ אשכחן קרא למעוטי, ומשמע דהא דמחייבין בחלה
בשותפות ישראל אע"ג דליכא שיעור בשל אחד, [וכמס"כ לעיל

דהיינו דנקטה מתני' לאשמועינן פטורא בשותפות עכו"ם דליכא בשל ישראל כשיעור, למימרא דשותפות ישראל כהאי גוונא חייב, וכן הדבר מבואר בירושלמי המובא בר"ס פ"א מ"ז דדוקא בשעומד לחלק בצדק פטורין אם אין בשל אחת כשיעור, הא אם יחלקום לאחר אפייה, חייבין, וכן בירושלמי המובא בר"ס פ"ד מ"א דשתי נשים שאין מקפידות הרי הן כאשה אחת ומלטרפין], הוא מסבירא, דשיעור חלה אינו ענין שיהא ברשות האדם שיעור חלה, דהא אם עשה הרבה עיסות של קב אינן מלטרפין, אלא שיעור העיסה הוא תנאי בצורת הדבר, וספיר מלטרפין בזה גם של אנשים הרבה, כיון שכולהו בני חיובא, [ואפשר דאי הוי לריכין קרא לרבות שותפות, דלא הוי מרבינן שתי עיסות של שתי נשים שנשכו, דהני לאו שותפין נינהו אף שאינן מקפידות על הנשיכה], וכמו בבית דבעי שיעור ד"א לענין מעקה ומזוזה, דלא שייך למיפטר שותפים משום שלכל אחד ליכא אלא ב' אמות, [ומ"מ עיסה שהורמה חלתה אינה משלימה לשיעור].

והרמב"ם בפ"י מה' זכורים הי"ד כתב לענין ראשית הגז לשותפים חייבים והוא שיהא בחלק כל אחד מהן כשיעור, אבל חמץ לאו לצד של שני שותפין פטורין, וכתב בכ"מ נראה שהוא מדין חלה בנשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור ול"ע, וכבר כתב בבהגר"א יו"ד סי' של"ג ס"ק י"ד שהדברים תמוהים, ור"ל דהרי אדרבה איפכא שמעינן בחלה דאפילו באין בשל אחת כשיעור חייבין, וכמס"כ מדברי הירושלמי וממתני' דהעושה עיסה עם העכו"ם, והתם בנשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור, הרי הטעם משום שדעתן לחלקה בצדק, ובהאי גוונא גם של אחד פטור, וכדאמרו בירושלמי דהא לנחתום חייב הוא משום דמימליך, הא לא"ה גם של נחתום פטור.

אבל אפשר דטעמיה דהרמב"ם מסבירא, דשיעור חמץ לאו לענין ראשית הגז, הוא דין בצעלים, שלא חייבה תורה ראשית הגז אלא למי שיש לו חמץ רחלות, שהוא דבר חשוב, ולא שייך לירוף

שותפות לענין זה, כיון להחיוז אקרקפתא לגברא רמי, ואין לו
שיעור, ובשלמא אם הוא קרא למרצה שותפות, שפיר הוא מלינן
למימר כיון לכלל אחד יש שימוש בכל החמש לאן, סגי בהכי,
אבל כיון להנידון לחייב שותפות הוא מסברא גרידא, שפיר ראוי
להאריך שיהא לכל אחד כשיעור המחייב, שהרי החיוז על כל אחד
לחוד, שו"ר שכבר כ"כ מרן זללה"ה בזרעים ליקוטים ס"ז סק"ב.

ולכאורה צמער בהמה אם היה נוהג בשל שותפות, היה ראוי
להאריך לפ"ז שיהיו עשרים, כדי שלכל אחד יהיה שיעור חיוז,
וא"ע לפ"ז בדעת הרמב"ם פ"ו מה' בכורות ה"י דשותפים שקנו
בהמות צמעות השותפות הרי הנוולדים מהם חייבים צמער,
ומשמע שם דצמער סגי דכאיש אחד חשיבי, ויש לחלק דצמער
כשהיו עשרים ע"כ יתחייבו להפריש שנים למעשר, וא"כ הרי
בהכרח וגם צמער יהיה חיוז, ועוד דצמער איתרבי מקרא קנו
בתפוסת הבית כדאמר בכורות נ"ו ב', וכל דאיתרבי מקרא שפיר
מרבין לחשבון כאיש אחד. (חלה ס"ח סק"ב).

הרשב"א בפסקי חלה צמער ב' נתקשה צמ"פ הרמב"ם לחייב
שותפים בתרומה וחלה, ולא נתפרשו הדברים, דהא דאמרו נהוג
עלמא כר' אלעאי בראשית הגז הרי פירשו בהדיא בחולין קל"ו ב'
דתינא ר' אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ, הרי
בהדיא דרק בזה פסקינן כוותיה, ומה ענין זה למאי דס"ל לר'
אלעאי בדין שותפות בראשית הגז ובתרומה, ורק משה"ק צמה
שהרמב"ם פסק דמתנות נוהגות בחו"ל, בזה יש מקום להבין משום
דטעמא דר"א דיליף נתינה נתינה מתרומה, וא"כ אף צמתנות כן,
וכבר נחלקו בזה הראשונים ז"ל עי' במדכי חולין שם, גם יש
לדקדק צמ"פ הרמב"ם דהאומר כל גיזי ראשית דבריו קיימין,
וכן בענין חדש וישן, ובדין גדל צמור, עי' בבהגר"א יו"ד סי'
של"ג.

הרשב"א שם כתב דעיסת שותפות חייבת בחלה אפי' אין לכל
שותף אלא כזית, והביא כן מן התוספתא, והדבר פשוט לכזית

אורחא דמילתא נקט, וה"ה פחות מכזית, ול"ע ברדב"ז פ"ו
מזכורים ה"ו שכתב לפרש כזית דוקא. (חלה ס"ח סק"ג).

שם למען ירצו ימיכם כו', דיומא י"א ב' למען ירצו כו' הגי' בעו
חיי והגי' לא בעו חיי, יעוי' משה"ק בגליון הגרע"א ז"ל, [ונקט ז"ל
לדיקנא דגמ' משמע דמרבינן שותפים משום דבעו חיי ולא משום
ימיכם לשון רבים כדאמר חולין קל"ה ב'], ונראה דשותפות הוא
סוג מיוחד ממוצע בין בעלים לשוכר, וראוי לדון בכל המאות
דבעו בעלים מה דין השותפים, וכדדיינינן בהרבה מאות חולין
קל"ה ב', והנה הגידון במאה, אם אמרה תורה מאה זו גם בשל
שותפים או לא, וכיון דאשכחן מאות טובא דיטען בשותפות אף
שאין בלקוח, תו שפיר אהני סברא דבעו חיי להרחיב גם מאות
מזוזה לומר שישנה אף בשל שותפות, כלומר דלענין מאות מזוזה
סגי בצעלות של שותפות כדי לחייב במזוזה. (יומא י"א).

שם ואלא ביתך למאי אתא לכדרכה כו', בתו' הקשו אמאי לא אמר
למעוטי שותפות עכו"ם, והרשב"א ותו' הרא"ש והר"ן דקדקו
אמנם מכאן לחייב שותפות עכו"ם במזוזה, ולכאורה כל הגי'
דאמרינן למעוטי שותפות עכו"ם מסברא אמרינן לה לפרושי קרא
למאי אתא, וא"כ הכא דאשכח דרשא מפורשת דרבה לדרך ביאתך,
שפיר ראוי לפרושי כדרכה, אלא דראוי לדון כיון דאיטריך לקרא
כדרכה תו לית לן מהיכא למעט שותפות עכו"ם, ומיהו תרי ביתך
כתיבי, אבל י"ל נמי דאיטריך למעוטי בית שאולה, עי' תו'
מנחות מ"ד א', וכדממעטינן להמן טלית שאולה מכסותך, וכ"כ
ריטב"א יומא י"א בשם תו' דחד למעוטי בית שאינו שלו וחד
לדרך ביאתך עי"ש, ועי' רמב"ן שבת קל"א.

שם אלא ביתך ל"ל, לכאורה הול"ל למעוטי שאולה וסכורה, דהא
לא מחייבינן אלא שותפות, ובתו' להמן קל"ו א' הקשו דהול"ל
למעוטי שותפות עכו"ם, ואפשר דהא פשיטא לגמרא דמעיקרא
אית לן למעט שאולה וסכורה, אלא דכיון דכתיב תרי ביתך ס"ד
דאידיך ביתך למעוטי דשותפות אחי, וע"ז קאמר דאידיך ביתך

אינטרייך לכדרכא, ועי' תו' מנחות מ"ד א'. (יומא י"א).
קל"ו א' מאת זובחי הזבח ל"ל כדרכא כו', פרש"י וזובחי אורחיה
דקרא הוא, וי"ל עוד דמתרומה לא ילפינן לחייב שותפות אלא על
הבעלים דומיא דתרומה, אבל חיובא שנתחדש בטבח, לא הוי
ידעינן לחייב שני טבחים שותפים, לכך אינטרייך זובחי, ומיהו אם
שותפים טבחים חייבים כש"כ שותפים בעלים, והיינו דאמרינן
מעיקרא דמאת זובחי הזבח מרבה שותפות.

הא דדיינינן חולין קל"ה קל"ו בדין שותפות לענין ראשית הגז
ולענין תרומה ובכור ופאה ובכורים הוא אף למ"ד יס ברירה
דבעודן בשותפות אין שייך לדון ברירה וספיר מחייבינן להו
בראשית הגז בעודן בשותפות, וכן בפאה ובכורים, וכן הבכור
קדוש, ועוד דגם זה שלא נתבררו עדיין החלקים במשך שעת
הגידול ראוי לקבוע פטור ושייך ספיר לדון בו, וכ"מ בגמ' שם
דאמרינן ע"כ ל"פ אלא דמ"ס יס ברירה כו' אבל בשותפות עכו"ם
ד"ה חייבת, ומשמע דאף למ"ד יס ברירה שייך לדון בשותפות
עכו"ם, והיינו שאין שיתופן בשעת גידולן או מירוחן פוטר, ואפשר
דבראשית הגז אין שייך לדון מחמת ברירה דבחיות הבהמה ע"כ
הם שותפים והגיזה נולדת מחיותה, ואפילו אי לא בעינן גדל בחיוב
בראשית הגז שייך לדון בזה, דגיזת בהמה חיה הוא הקובע
ובבהמה וחיותה הם שותפים, [ועי' דמאי סימן י' ס"ק י"ג].

ויס' לעי' דבחולין קל"ו א' אמרינן דשותפים חייבים בבכורים,
ותיקשי למ"ד אין ברירה היאך מייתו ודילמא כל הבכורים של אחד
הם, והרי אחין שחלקו אי לקוחות הם לא מייתו בכורים דחשבינן
לחלקו של כל אחד בלקוח וה"נ בשותפותו, וי"ל דספיר יס ענין
שותפות שהבעלות ביד שנים, ואף שיס בו כח ספק כלפי כל אחד
מ"מ שניהם ביחד מהווים בעלות שלימה וספיר חייבתם תורה
בבכורים, והיינו שיביאו מזה ששניהם יחד מהווים בעלים עליהם
וזו היא מלותו, ולית לן כלל נפקותא אם פגעו בחלקו של זה או של
זה או ששניהם ביחד שותפים בכל פרי ופרי. (דמאי ס"י ס"ק י"ב).

נראה דר' אלעאי דממעט שותפות ישראל מן הזכורה ומן המתנות וראשית הגז, דהיינו דוקא כשהם שותפים בכל הבהמה, אבל כשכל הבהמה לאחד ואזנה לשני, לא מיקרי בהמת השותפין, וחייבין בכל, ודכוותה לדין אי ממעטינן מבהרד שותפות עכו"ם, [וכן שאר מילי דממעטינן שותפות עכו"ם מדגנך ומביתך ומשדך], היינו נמי שהעכו"ם שותף בכל, אבל אוזן דעכו"ם אם דאם או דעובר לא מימעט מהאי קרא, והיינו דאיכטריך זכורות ג' א' קרא לכל למעט שותפות מסוימת דעכו"ם, ואיכטריך כל זכור לשותפות כזו דעובר, וכל מקנך לשותפות כזו דאם, ו"ע דתו' זכורות ז' א' שלא פירשו הדברים, וכ"כ מרן זללה"ה בזכורות סט"ז סק"א. (זכורות ז' א').

סם זכורים אע"ג דכתיב ארצך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא זכורי כל אשר בארצם כו', יס לעי' בשלמא למ"ד יס זרירה שפיר יחלוקו במחוזר או בתלוש וכל חד יקרא סם זכורים על שלו ויביא ויקרא, ולמ"ד נמי אין זרירה וכפרש"י דבכל פרי ופרי הם שותפים נמי יקראו שניהם סם זכורים על הפירות ויביא זה מחלה וזה מחלה, ויהא זיד כל אחד מחלה שלו ומחלה של חזירו, ויוכלו כל אחד גם לקרא על החלק שלו, אלא לפי' תו' גיטין מ"ז ז' דלמ"ד אין זרירה לא ידעינן היכן חלקו של כל אחד, א"כ אף אם שניהם יקראו סם זכורים ויביאו ולא יקראו, אכתי יכול להיות שכל הפירות משל אחד והשני עדיין לא קיים מצות זכורים, ודוחק לומר דקרא אשמועינן דחייבים, ואה"נ דכיון דאין זרירה אין להם תקנה עד שיקנו זל"ז פירות זכורים וקרקען במחוזר כדי שיוכלו להביא, או כשיש לכל אחד שדה נוספת שאינה של שותפות שיפריש ממנה גם על חלקו של השותפות, וועד שלא הפריש הרי הוא באיסור מקדים תרומה לזכורים גם על שדה השותפות], דלית לן לרבות חיובא דאוריתא במידי דא"א לקיימה אלא בקניית קרקע ופירות נוספים.

ואפשר דגזירת הכתוב הוא לזהפרשתם הזכורים בשותפות

מקיימים שניהם מצוות זכורים אע"ג דאין זרייה, דהפרשה זו ע"כ
לריכה הסכמת שניהם, והלכך מתיחסת לשניהם, דשותפות הוא
ענין שותפות אף אי אין זרייה, ואפשר דגם שניהם קוראין, ולא
מלאנו דשותפים נתמעטו מקריאה, ולא מיחזי כשיקרא מחמת
דאין זרייה, דמ"מ השתא בשותפות מתיחסים הפירות לשניהם
ול"ע בזה, ואם מפרישין הזכורים במחזור יס מקום לומר דהו"ל
כל חד כלקח שדה בקמתה דמציא וקורא, דכל חד בהפרשתו זוכה
בפירות ובקרקען בתורת חלוקה, והלכך אף אם בשעת גדילתן לא
היו שלו, נמי מציא וקורא, ורק אם מפרישין בתלוש אנו לריכים
למש"כ, ול"ע, גם יס להסתפק אם יכולים לפטור בהפרשת
השותפות, את השדות שיש להם לכל אחד בעצמו, דכיון דנתחדש
כאן הפרשה הפוטרת אף לכל דאין לו חלק בה מחמת דאין זרייה,
שמא אינה פוטרת פירות המיוחדין לו, ועי' בזכורות נ"ו ב'
דשותפין פטורין ממעשר בהמה ומ"מ קנו מתפוסת הבית חייבין,
וה"נ לענין הפרשת הזכורים י"ל דחשבינהו רחמנא כתפוסת הבית,
וכן אפוטרופס מפריש בשביל כל היתומים מדין תפוסת הבית,
ובזה הדבר יותר קרוב דיפטרו נמי מה שיש לכל אחד בפני עצמו,
דבתפוסת הבית ראוי טפי לומר דאף אי אין זרייה מ"מ בעודן
בשותפות יס לכל אחד חלק בכל, דכולהו במקום אבוהון קיימו,
[ועי' מש"כ לעיל מחו"צ דמאי ס"י ס"ק י"ב].

ולהאמור יס ליישב אמאי לא אמרינן דארכך למעוטי שותפות
עכו"ם, כדאמרינן בכולהו, וכבר הקשה כן בחדושי הר"ן והניח
בקושיא, דכיון דחיובא הוא להפריש בשותפות פשיטא דפטורין,
דהעכו"ם לאו במצות זכורים הוא, והישראל בעצמו אינו יכול
להפריש, ומיהו כ"ז למ"ד אין זרייה, אבל למ"ד יס זרייה אכתי
קשה, ואפשר לדידיה באמת מסתברא לחיובו, דכיון דיס זרייה
אין כאן ענין בשותפות העכו"ם וחשבינן לכל הפירות שעלו בחלקו
של ישראל כגדלו בקרקע שלו, א"נ גם לדידיה כיון שכל זמן שלא
חלקו א"א לישראל להפריש בלא הסכמת העכו"ם, הרי א"א

לחייבו, ולחדש חיוז לאחר חלוקה אין לנו, להחיוז בכורים חל במחוז, ועי' מש"כ בדמאי ס"י ס"ק י"ב (הועתק להלן), גם י"ל דפס"טא דמיעוטא דארכך הוא על חו"ל, והלכך כל דבעינן מיעוטא לחו"ל [עי' רש"י], לית לן למעוטי מיניה מידי אחרינא, ואף אי בעינן מיעוטא לשותפות עכו"ם לית לן לאוקמי קרא בהכי, וביש"ס בסוגיין נקט דשותפות עכו"ם חייב בצכורים, ולכאורה ממשה"ק הר"ן אמאי לא מוקמינן מיעוטא דארכך לשותפות עכו"ם, משמע דפשיטא ליה דשותפות עכו"ם פטורה, והכי מסתברא עכ"פ למ"ד אין ברירה. – א"ה, ועי' מש"כ בב"ב כ"ו ב' סק"א דלא אינטריך קרא למעוטי שותפות עכו"ם מצכורים.

יש לעי' איך ואשה שותפין מה דינם לענין קריאה, אם שותפין בעלמא קורין, ולמ"ד יש ברירה יכול האיש לברור חלקו ולקרות, אבל למ"ד אין ברירה הרי יש כאן שותפות אשה וא"א לקרות, ויש גם מקום לדון חלקו של האיש כחייב בקריאה וא"א לקרות דתהא הקריאה מעכבת, אבל למש"כ שהוא חיוז מיוחד בשותפות אף אי אין ברירה, נראה דגם חלק האיש יש לדונו כפטור מקריאה בכהאי גוונא, ומציא ואינו קורא, [ועי' מש"כ בצכורים ס"ב סק"ג, ובדמאי ס"ט סק"ה]. (צכורים ס"ג ס"ק י"ב).

מהא דפירות השותפין חייבין בצכורים מבואר דאין בזה חסרון משום דלכל שותף אין כל הגידולים מאדמתו, ונראה הטעם משום דלכל שותף קיים זכות לכל היניקה הנזכרת לפירותיו, וכמו למ"ד יש ברירה דאמרינן דאיגלאי מילתא דכל הפירות שנפלו בחלקו הן הנה שגדלו ברשותו לבד, ה"נ למ"ד אין ברירה קיים חלק כל אחד שגדל ברשותו לבד, אלא שאין החלק הזה ידוע היכן הוא, והרי כאן שני חלקים של השותפים שכל חלק גדל ברשות בעליו לבד ולא נהנה מיניקת אחרים. (צכורים ס"ב סק"ג).

נראה דבהמת השותפין שניהם מצוים עליה על שביטת בהמתו, וכן שניהם חייבים עליה משום מחמר, לדעת הסוברים דאין

איסור מחמר צבהמת חצירו, ואע"ג דכתיב צבהמתך, סברא הוא
ללאו למעוטי דשותפות אחי, והיינו ללא מייתנין לה הכא, דמאות
שהם בקום ועשה איכא למימר שלא חייבה תורה אלא המיוחד לו,
אבל שציתת צבהמתו שהיא בשב ואל תעשה ועיקרה ממלות שציתה
דצבת סברא הוא שאין שום גריעותא מחמת השותפות. (ע"ז ט"ו
א' מתוה"ד).

שם אלא ארצך ל"ל למעוטי חו"ל, י"ל דשותפות עכו"ם לא ארצך
קרא למעוטי, דפשיטא שאינו מביא בכורים פירות של עכו"ם,
ועוד דפשיטא דקרא דארצך למעוטי חו"ל, והו"מ למימר נמי
למעוטי לוקח פירות מן השוק, אלא דאיכא דמחייב צב"צ פ"א,
וגם פשיטא דארצך מתפרש למעוטי חו"ל, ועי' מש"כ לעיל.

שם ואלא כסותך ל"ל לכדר"י כו', גם בכאן י"ל כמש"כ לעיל דכיון
דפטור דשאלה שנינו בהדיא, עדיף טפי למימר דהיינו דממעט
קרא, מלחדש מיעוטא לשותפות עכו"ם שלא שנינו דינו, ועוד
דפשיטא דכסותך למעט שאינו שלו לגמרי מלמעט שותפות, ולכן
אין ללמוד מכאן דין שותפות עכו"ם לענין ליצית.

שם טלית שאלה פטורה מן הליצית כו', נתבאר לעיל ק"י א'. –
א"ה, ועי"ש אם המשאיל חייב בתוך ל' יום, ולאחר ל' יום אם
חייב בלא קניני שאלה, ועי' בחו"ב מנחות מ"ד א' אם יכול להטיל
בה ליצית בתוך ל' אף שעדיין לא נתחייב ובשאל טלית מצויצת אם
מצדך בתוך ל', וצדין הוצק הטלית.

שם הא חמש מטרפות כו', נראה דא"א להפריש אלא מגזים
שהיו יחד בשעת חיובם, אבל כל שנשתמש בגיזה זו עד שלא נגזזה
האחרת, אינו יכול להפריש ממה שיגזוז אחר שנשתמש בה, כלומר
שאל גזז חמשה לאן ויש בהם כשיעור חיוב, אפילו צבע ארבעה
גיזים שפיר מפריש מן החמישית, ופטר גם אלו שצבעו, והיינו
דתניא בתוספתא והוצאה ברמב"ם ושו"ע דאלם הפריש באמצע או
בסוף נמי שפיר דמי, אבל אם יגזוז עכשיו חמש נוספות, אינו יכול
להפריש מהן אלא על החמישית הקיימת, אבל לא יפטור את

הארבעה שצבעו, כיון שלא היו יחד בשעת חיוכו, וזוהי ניחא מה
שיש לשאול אם סגי בחמש סלעים לחלף גיזין וכמש"פ הטור, א"כ
לא יפריש אדם ראשית הגז אלא בסוף ימיו, דכל שצא להשתמש
בגיזין ע"כ חייב להקדים להפריש עליהן.

ל"ע בטור ר"ס של"ג שכתב לרריך לתת בכל שנה, ומשמע דפסק
כר"א דאין מפרישין מן החדש על הישן, ולא כן דעת הרמב"ם
וכוותיה פסק בשו"ע סי"ב, ושמא בכל שנה לאו דוקא ור"ל בכל
פעם שגוזז, ול"ע לר"א מתי ר"ה שלהן, ושמא תשרי.

שם אי מה תרומה גדל בחיוב כו' וגבי תרומה מנלן דתניא ישראל
שלקח שדה בסוריא כו', יש לעי' והא איפכא שמעינן מינה דדוקא
בסוריא אבל בא"י אף הגדל בפטור חייב, ונהי דאיכא למימר
לרבותא נקט סוריא לאשמועינן דאף בסוריא מחייב ר"ע
בתוספת, וע"כ ל"ל כן למ"ד יש קנין, אבל מ"מ קושיא ליכא
דלמא סוריא דוקא, וי"ל דודאי תרומה תליא בגידול דאל"ה אף
בסוריא לא שייך למיפטר גדל ברשות נכרי כיון דלא בעינן גידול
בחיוב, ונהי דבא"י אין קנין לעכו"ם היינו דכיון דקדושת הארץ
גורמת החיוב לא מיפטר מוחמת בעלות העכו"ם דבעלות
במחוזר לא חשיבא כ"כ להפקיע, אבל גדל ברשות הקדש לכו"ע
פטור כדאמר בירושלמי פ"ג דחלה ה"ג ופ"ד דפאה, ולענין ראשית
הגז ודאי אי תליא בגידול יש למיפטר גדל ברשות עכו"ם, דהרי
בתלוש חשיבא בעלות העכו"ם להפקיע, וכמו דבעלות עכו"ם
בשעת מירות, וכבר כתב כן מרן זללה"ה בספר שביעית סי' א'
ס"ק כ"ז עי"ש.

שם ישראל שלקח שדה בסוריא כו', עי' מש"כ בזה בחו"ב מעשרות
ס"א סק"ו ז'.

שם ר"ע מחייב בתוספת, מלאנו בירושלמי ריש ערלה בנוטע
לסייג ולקורות דפטור מן הערלה, שאם נמלך עליהן במחוזר
מתחייבין וכמו שפסק הרמב"ם פ"י מה' מע"ש ה"ב, ומהני
מהשבת חיבור, ומיהו מתחייבין מכאן ולהבא כמבואר שם ברמב"ם

לענין רבעי דנמלך ברביעית אין לו רבעי, וזירושלמי פליגי אמוראי בתוספת שניתוסף צפרי אחר שנמלך למאכל אס התוספת אסורה, ומדמי לה לפלוגתא דר"ע וחכמים חולין קל"ו א' לענין מעשר. (מעשרות ס"א סק"ב מתוה"ד).

שם הא לא לאנו לגזוז חייב כו', נתבאר לעיל במתני'. – א"ה, עי' מש"כ בדמאי ס"ב ס"ק י"ד על קושית מהרי"ט אמאי חייב לימא אתינא מכח גברא דלא מלית לאיפתעווי דינא בהדיה, דהכא דמי לקודם הבאת שליט, דבזמן שלא היה שייך החיוב כלל ביד עכו"ם לא שייך למיפטריה משום דאתי מכח עכו"ם כיון שההווייה ברשות עכו"ם לא גרמה לפטור כיון שעדיין לא נתחייב, וכשהוא ביד ישראל חייב חיובו.

שם הא לא לאנו לגזוז חייב כו', א"ה, עי' מש"כ בצכורים ס"ג סק"ה דה"ה ברשות הקדש והפקר, והענין לסגי במה שיש בידו חמש רחלות טעונות בשביל להתחייב בראשית הגז, ולכך אין לנו ענין בגידול.

תוד"ה ביתך תימה אמאי לא אמר שותפות כו', עי' מש"כ לעיל קל"ה ב'.

קל"ו ב' דלא כר' אלעאי, בלא"ה מתני' דלא כר"א דהא קתני דנוהג בחו"ל.

שם היו לו שני מיני תאנים שחורות ולבנות כו', מדאוריתא קאמר דאל"כ לא הוי שייך למילף ראשית הגז בגזירה שוה, וטעמא דס"ל דראשיתם מידרש לתת ראשית מכל מין ומין, וסוג המינים לענין זה אינו תלוי בהלכות כלאים, ומודה האי תנא דתאנים שחורות ולבנות אינם כלאים זה בזה, ורק לענין תרו"מ ס"ל דכל שינוי חשוב הוא לחלק וחייב לתת המתנות מכל סוג בפ"ע.

ופלוגתא זו אינה ענין לפלוגתא דרבי ורבנן ב"ב פ"ד ב' בחומץ ויין, דהתם לכו"ע מין אחד הוא ממך, ומדאוריתא ודאי תורמין מזה על זה מן היפה על הרע, וכדאיתא זירושלמי סופ"ב לתרומות, ורק מדרבנן גזרו בזה. (תרומות ס"ב סק"ב).

שם אלא ענה טובה קמ"ל כו', ר"ל דמתני' מתפרשא דאע"ג
דזמכר שחופות ושייר לבנות יכול להפריש ממה ששייר, אפ"ה ענה
טובה שיפריש מן השחופות לפי ערך, ונמצא מבואר דיכול להפריש
ממין על שאינו מינו.

שם הא אוקימנא למתני' דלא כר' אילעא, הו"מ למימר דמתני'
כז"ה אליבא דר"א, אלא דקושטא קאמר.

שם הא כל גזיי ראשית דבריו קיימין כו', מבואר דאיכא ענין
הפרשה בראשית הגז, ואם הפריש אינו יכול לחזור בו, אע"ג דחייב
באחריותו כדתניא בתוספתא, ושמא אף בפדיון הבן כן,
דמדאילטריך קרא דחייב באחריותו כדתנן בכורות נ"א א', משמע
דחייבא הפרשתו.

שם וילכף לאן לאן מבכור מה בכור אפי' טריפה כו', יש לעי'
ונילכף לאן לאן בכור ממעשר למעט טריפה, ושמא טובא אשכחן
דחלוקים בכור ממעשר כדמנינן להו בסוגיין וס"מ דלא הוקשו
אהדדי, או דכל הבכור מרבי להו, ובכורות נ"ו א' קרא דכתיב
גבי בכור מוקמינן ליה למעשר באם אינו ענין למיפטר לקוח, ובני
מאיר נ"י העיר די"ל דמשגר בהמה ילפינן דטריפה קדיש כדילפינן
לנפלים בכורות ג' א'.

תוד"ה פרט ושמא דאה"נ דאין נכנסת לדיר להתעשר ודוחק, ל"ע
דא"כ כיאל ממעטינן טריפה שעוברת, ועי' בכורות נ"ז א'
שתיראו בע"א.

תוד"ה שכן תימה דהיא גופא נילכף שלא ינהוג יתום בראשית הגז,
לפמס"כ בדבור הקודם דלאן לאו גזירה שוה הוא, אלא דילפינן
דכסם שלאן האמור צמעשר אינו כולל טריפה ה"נ לאן האמור
בראשית הגז, לפ"ז י"ל דלא שייך למילכף מזה אלא ריעותא שצלאן
כמו טריפה וכיו"ב, אבל יתום או לקוח ויואל דופן אינם ריעותא
צלאן, אלא שנפסלו לגבוה, ולא שייך לומר דגם לאן שבראשית הגז
לא יתפרש צאלו.

קל"ז א' אלא כדאמר ריב"ל לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות כו',

אע"ג דבגדי כהונה כריך שיהיו משל ליבור, מ"מ שפיר יכול לעשותם משלו ולמוסרן לליבור, עי' יומא ל"ה, א"נ אף דקרא לא מתפרש שיעשה מלמר זה בג"כ, מ"מ מדהזכיר קרא שירות בכאן שפיר ילפינן שיהא דבר הראוי לשירות.

ס' ר' יוסי היינו ת"ק, לכאורה היה מקום לומר דמידי לאורחיה איכא בינייהו, דאי דרשינן ולא לקט קיטוף, היינו דבקוטף לא אמרה תורה מלות לקט, ולפי זה ראוי לומר דהיינו דוקא במידי ללא לאורחיה בקיטוף, אבל מידי לאורחיה בקיטוף והוא במלות לקט, שפיר יס' לקט בקיטוף, אבל אי אמרינן דאין לקט אלא הבא מחמת קציר, הרי זה מתפרש דרק הנופל מחמת קציר נקרא לקט אבל הנופל בקיטוף אינו נקרא לקט, ולפי זה אף במידי לאורחיה אין זה לקט, דנפילה כזו לא חשיבא לקט, ומהא דאשכחן דמודה ר"י במידי לאורחיה, אין ראיה, דהתם לענין פאה איתמר, ולענין פאה שפיר חייבין כל הגי לאורחיהו בקיטוף, אבל לענין לקט שפיר י"ל דהנושר בשעת תלישה ציד לא חשיב לקט, וכתו"כ קדושים קתני ולקט קצירך לא תלקט קיטוף ולקט קצירך אין לקט אלא מחמת הקציר מכאן אמרו היה קוצר קצר מלא ידו תלש מלא קומצו הכהו קוצ עקצתו עקרב נבעת נפל מידו על הארץ הרי של בעל הבית, ומשמע דאין לקט אלא הבא מחמת הקציר מתפרש דהנופל בקיטוף אינו לקט, ומה"ט ממעטינן נמי הנופל מחמת סיבה חיצונית, אף בקצר במגל, דאין לקט אלא הנושר בשעת הקצירה במגל, ועי"ס בפירוש הראב"ד שהאריך במה שהתו"כ סותר לסוגיין.

ונראה דפשיטא לסוגיין דהנושר מחמת הקציר והנושר מחמת הקיטוף שוין בענין לקט, דבשניהם הנשירה מחמת אותה סבה, ולכן אין למעט הנושר מחמת קיטוף אלא משום דקיטוף לאו לאורחיה, וכדחזינן נמי בסוגיין דמהא דאשכחן דרבי רחמנא עוקר ותולש לענין פאה, פשיטא לן נמי דה"ה לענין לקט, אלמא דלגבי לקט נמי אין מקום לדון אלא משום דקיטוף לאו לאורחיה, והלכך

ר' יוסי דקאמר אין לקט אלל הבא מחמת קציר, ע"כ ממעט נמי לקט קיטוף צמידי ללא אורחיה, ואה"נ דבכלל זה גם למעט הנושר מחמת קוץ או עקרב לאחר קצירה, וכדמסקינן בתו"כ מכאן אמרו כו', אבל לקט קיטוף צמידי ללא אורחיה ודאי ממעט, והיינו דפרכינן ר"י היינו ת"ק, ולומר דת"ק פליג עליה בהכחו קוץ לא מסתבר לגמ', וגם אי לאו דכולה ר"י היא הרי רהיטת ליסנא דצרייתא דר"י לפלוגי את"ק אתי ולא להוסיף עליו, ועי' בתוספתא פ"ב דפאה דהתם פליגי רבנן עליה דר"י ואמרי דאף הנושר מן התולש הוי לקט וע"ז קאמר ר"י דאין לקט אלל הנושר מחמת קציר.

נראה דכסם דליכא למאות פאה עד שלא התחיל לקצור כדאיתא בירושלמי ריש פאה, דה"נ ליתא למאות לקט עד שלא התחיל לקצור, והנושר כשצא לקצור עד שלא קצר אינו לקט, וכדתנן גבי עוללות, בפ"ז מ"ז דאין לעניינים קודם הצבירה. – ונראה דאף לאחר שהתחיל לקצור מ"מ אם אח"כ תולש בידו צמידי ללא אורחיה אינו צדין לקט, דאין לקט אלל הבא מחמת קצירה, וכן אם קצרו ליסטים אין הנושר מהם לקט.

שם א"ל ר"א צריה דרבא לר"א מודה ר"י צמידי דאורחיה כו' עוקר מנין כו', פשיטא לגמ' דלקט ופאה כי הדדי נינהו, וע"כ דעוקר ותולש צמידי דאורחיה קאמר, ואע"ג דמרבה ליה מקרא, מ"מ ה"ה לענין לקט, ומיהו שטיפת רחלים אף אם אורחיה הוא נמי לית לן לרבויי, ואית לן למימר דגז דוקא.

יש לעי' בהא דמוקמינן בסוגיין פטור דקיטוף כר' יוסי ופליגי רבנן עליה והא דמנחות ע"א ב' רהיטת הסוגיא דקצירה לענין עומר וקצירה לענין פאה כי הדדי נינהו, ושם ס"ח א' פשוט בגמ' דע"י קיטוף שרי לקצור קודם העומר, ומשמע דליכא מאן דפליג בזה, וכן בפסחים י"א א', ו"ל דרק לענין קצירה בפחות משליש מדמינן להו, דהנידון הוא בחשיבות התבואה בפחות משליש, ובזה קודם העומר ופאה שוין, אבל לענין קיטוף אפשר לחלק, דלענין

עומר שרי, לאכתי יחשז העומר ראשית קאירכס, כיון ללא קדמתו קאירה, ואשכחן נמי דשריא קאירת בית השלחין, אבל לענין חיוז לקט ופאה כל שקר לשימושו אף שקר ע"י קיטוף י"ל דקרינן ביה ובקורכס.

הרמב"ם הביא פטור קיטוף לענין לקט בפ"ד ממת"ע ה"ב, אבל לענין פאה לא הביאו, כי לא נזכר בהדיא בגמ' אלא ולא לקט קיטוף, ובפ"א ה"א כתב אחד הקורא ואחד התולש, ומתפרש שפיר במידי לאורחיה, וכמו שנקטו בגמ' דר"י, ומש"כ בפ"ב ה"ו וכן כל הקוטף מלילות מעט מעט כו' פטור כו', התם לאו משום קוטף פטור אלא משום מעט מעט, וכמו שכתב שם גם לענין בורר ענבים דבורר כי אורחיה ופטור משום דהוי מעט מעט, ובירושלמי פ"ג ה"ב אמרו בהדיא אפי' במגל, איברא דל"ע מה נקרא מעט כיון דבבורר למכור בשוק קפטר התם, ובפ"ג הכ"ג משמע דמה דפטר בכרם היינו בקורר להדל אבל בפ"ב ה"ו לא הזכיר מידל, וגם ל"ע למה חלקן ולא שנאן יחד, וע"ע בפ"ד הכ"ז ומשמע נמי דהיינו דין מעט מעט לתוך ביתו, אלא שקבעו שם משום חיוזא דעוללות, ומ"ש שם רבעי ל"ע ללא שייך פטור רבעי בכאן שהוא חל בגידול, ובירושלמי הוא ט"ס כמ"ש בפ"מ מהתוספתא, וכנראה שזו כונת הראב"ד דתחת רבעי לריך להיות פאה, ומש"פ בפ"י מזכורים דתולש רחלים חייב בראשית הגז כבר הניח הר"ן בקושיא שזה סותר לפטור קיטוף ברפ"ד, ומ"ש בכ"מ בפ"ב ה"ו ל"ע דמנלן לחלק במה שבגמ' השוה, ול"ע. (פאה ס"ה ס"ק י"ג).

שם אין לי אלא קציר כו', א"ה, עי' מש"כ בפאה ס"א סק"ה אם יש להוכיח מכאן דכל המינים חייבים מדאוריתא בפאה.

הל"ז ב' וכמה כל שהן כו', יש להבין במאי פליגי, ללא משמע דפליגי בקבלתן מאי כל שהן דאמרי חכמים, ובשלמא עולא אר"א י"ל דס"ל דיך לפרש מתני' כפשטא דכל שהן ממך, אבל אינך מאי טעמייהו, ואפשר דרב ושמואל ס"ל דשיעור דסתם גיזה ראוי

לקבוע בששים סלעים, ולכך מפרשי דהיינו דקאמרי חכמים, ור' יוחנן סבר דשיעור כדי מתנה ומותר סלע בעינן, דבפחות ממותר סלע לא מיקרי ראשית, והוא קרוב להיות כולו.

שם ובלבד שיהו מחומשות, לכאורה אין משמעות דאיכא דפליג בזה, והרי חזינן במתני' דר' דוסא בן הרכינס ס"ל דלריך שיהיו מחומשות, הרי דפירש בן זבד דנתנה התורה שיעור חמש לאן דהכונה שיהיו שוות בשיעור הנכרך לכדי חיוב, ומנלן לחדש דאיכא דפליג עליה, והלכך אף לר' יוחנן דשיעורו בשש נמי לריך שיהיו מחומשות, וכ"כ הכ"מ בפ"י דזכורים הי"ג, ור"ע למה מילין בזה בבהגר"א סי' של"ג ס"ק י"ב, ונראה דעתו ז"ל דמה שקבעו בתחלת הסוגיא דברי רב ושמואל כאילו פליגי אהדדי, אע"ג דמנה דרב הוא בן מ' סלעים, הוא משום דפליגי בהא דאמר רב דבעינן מחומשות, ור"ל לפ"ז דס"ל לשמואל דהא דאמרי חכמים חמש רחלות גוזזות כל שהן בא נמי לאפוקי ללא בעינן מחומשות, דאל"כ מנלן דאיכא דפליג אר"ד בהא וכמס"כ. – בב"י שם נפל ט"ס ור"ל וכתב עוד (הרא"ש) הרמב"ם שצריך שתהיה גיזת כו' אצל (הרמב"ם) רבנו לא הצריך שיהיו מחומשות כו'.

שם בישראל שיט לו גיזין הרבה כו', עי' במל"מ פ"ו ממת"ע ה"ז אם דין זה בכל מתנות כהונה.

שם א"ל לשון תורה לעצמה לשון חכמים לעצמן, כלומר וגי' המשנה רחלות, ואפשר דהטעם משום דלריך להזכיר מספר שתי רחלות חמש רחלות, ולא מיתנייא שתי רחלים כיון דשתי לשון נקבה, וגם אין ראוי לשנות שני רחלים כיון דמדובר בנקבות, ובזה ניחא דגם בלשון חכמים אשכחן רחלים כדתנן בפרק בתרא דכלאים אמר רחלים וכן בשבת נ"ד ב' ואין הרחלים יולאין כו', ובקרא דכתיב רחלים מאתים, הוא משום דלשון מאתים משמש בין בלשון זכר ובין בלשון נקבה.

קל"ח א' מנה"מ אריב"ל אמר קרא לעמוד לשרת כו', נראה דפריך מנה"מ משום דחשיבות נתינה ראוי להקבע לפי ערך הממון, או

כדי לארוג ממנו גע"ג, אזל שיעור בגד קטן הוא מחודש, ומשני
לאסמכוה אקרא.

סם כיפה של אמר היתה מונחת בראש כהן גדול, אין ר"ל שמונחת
כיפה ממך בראשו ועל גבה האיץ שהרי המאנפת בראשו ושערו
היה נראה בין איץ למאנפת, אלא שלשה פתילים יואלים מן האיץ
שנים משתי קלותיו ואחד מאמלעו ושלשתן מחוצרין בערפו וכמו
שפירש רש"י בחומש, ונמאל עשוין כמין כיפה ועליהם האיץ תלוי,
א"נ הפתיל האמלעי לבד קרוי כיפה וכ"נ יותר, ועי' ברי"ף ריש פ'
במה אשה, ולעולם האיץ במלת, ובאמת מסוגיא זו ראה כפי'
רש"י וכ"ד הראב"ד פ"ט מכה"מ שהיה פתיל באמלע האיץ ג"כ,
לפתילים שצדדין לחוד לא שייך לקרוא כיפה, והרמב"ן בפי'
התורה חלק על רש"י וס"ל שלא היה אלא פתיל אחד ור"ע
מסוגיא דחולין, אזל מדברי הרי"ף שבת סם מבואר דכיפה של
אמר היינו סוג בגד קטן הנארג אריגה מיוחדת עם נקבים גדולים
בין חוט לחוט (עי' או"ח סי' ש"ג ס"ג), ובכל מקום שהוא שמו
כיפה של אמר, ולפ"ז אף אם הוא הפתיל שקושר בו כנגד ערפו
נמי שפיר קרי ליה כיפה, ואדרבה מדברי הרי"ף סם משמע
דמפרש לה כהרמב"ן שכתב דרוחב הכיפה שתי אלצעות והביא הך
לאיץ ומשמע דפירש דמסתמא רוחבה אינו יותר מרוחב האיץ שהוא
ב' אלצעות, ואם היא באמלע שפיר אפשר שהיא רחבה יותר, אזל
אם היא צדדין מסתבר שלא היתה רחבה יותר מן הצדדין שנכנסת
בנקביהם, ומלשון הגמ' סם משמע שלא היה אלא כיפה זו ועליה
האיץ נתון, וזה כפי' הרמב"ן דלפרש"י הרי היה סם עוד חוטין,
ולא משמע דשלשתן יחד קרוין כיפה לפי שקשורין בעורף, דסו"ס
כל חד לחודי' הוא, וכן הרמב"ם בפ"ט מכה"מ ה"ב לא הזכיר הך
כיפה ומשמע דמפרש לה כפי' הרמב"ן שהוא הפתיל שקושר
בערפו, ובכ"מ סם פ"י ה"ג נתקשה על השמטת הרמב"ם וכנראה
פי' ז"ל שהוא ענין אחר מלבד הפתיל שקושר בו. (הלכות תפילין
ס"ז סק"א מתוה"ד).

שם איתמר גזז ומכר ראשונה כו', לדעת הרמב"ם דהלוקח גזז לאנו של עכו"ם במחוזר חייב בראשית הגזז אע"ג שאין האלון שלו, היינו דפרכינן הא לאנו לגזוז חייב אמאי כל חד וחד בתר גיזא נפקא לה מרשותיה, כלומר לאף אם סגי בזכות הגיזה שיש לו מ"מ בתר גיזא נפקא לה מרשותיה, ומשנינן דהקנה לו כל ל' יום, ויש לפרש דהשאייר לו זכות גיזה נוספת עד גמר כל הגיזות, והיינו שהקנה לו לאן לגיזה ומיקרי לאנד בהכי, ואי לא מתפרש בלאן לגיזה, יש לפרש שלא גזז כל ארכו ועדיין נשארה גיזה על האלון דשייכת ללוקח, אלא דלשון הגמ' שהקנו לו כל ל' יום משמע שיש לו קנין בלאן לגיזה למשך זמן, ולא שהשאייר קצת גיזה, דא"כ ל' יום מאי עבדתי.

ולפרש"י ללוקח גזז במחוזר פטור מראשית הגזז דבעינן שיהא גם האלון שלו, משמע דמפרש שהקנה לו גוף האלון ג"כ עד גמר הגיזה, ואם אינו אלא שכירות ש"מ דגם בהכי סגי, אבל אפשר דבמכירה לזמן מוקמינן לה וזה עדיף, [עי' רמב"ם פכ"ג מה' מכירה ה"ו], עי' במנחת צדק סי' פ"ט שהאריך בזה, ובמאירי מפרש לאנו לגזוז שהקנה לו האלון לגיזה וכמו דקל לפירות, וסגי בהכי למיקרי לאנד, אף שאינו אלא קנין פירות, עי' מש"כ לעיל קל"ה א' במתני'.

בפאה פ"ג מ"ה המוכר קלחי אילן כו' אר"י אימתי בזמן שלא שייר בעל השדה כו', בחולין קל"ח א' אמרינן והוא שהתחיל בעל הבית לקצור עד שלא מכר שכבר נתחייב בפאה על הכל, ומשמעות הסוגיא דכלל התחיל ה"ט דלא מיחייב משום שלא היה דעתו לכך, ומשמע שאם היה דעתו לתת בשבילן היה יכול לפוטרו, ובירושלמי בסוגיין אמרינן לאף כלל התחיל בעל הבית לקצור הוא נותן פאה לכל, ויש לתמוה כלל התחיל שלא נתחייב איך נותן פאה משלו על של חבירו, והרי האחין שחלקו נותנין שתי פאות.

ואמנם גם בסוגיא דחולין שם לענין ראשית הגזז יש לשאול כן, דאמרינן התם דהלוקח גזז לאנו של חבירו דאם שייר המוכר המוכר חייב ואם לא שייר הלוקח חייב, וכיכל מתחייבין, הלא בעינן

שהלאן והגיזה יהיו של אחד בשעת גיזה, והתם הגיזה של הלוקח והלאן של המוכר, ודין הוא ששניהם יהיו פטורין, ושם פירש מרן זללה"ה בזרעים ליקוטים סימן ז' סק"א, לכדי שלא להפקיע מלות ראשית הגז אמרינן דהמוכר לא הקנה הגז הנכרך לו כדי לקיים מלות ראשית הגז, אלא לאחר גיזה, והלכך הוא חייב בראשית הגז, וכששייר הוא נותן, ואם לא שייר הרי הלוקח נותן בשבילו, ויתכן לפרש גם מתניתין כן, דבשייר המוכר דעתו שלא להקנות הקלחים ללוקח עד שיתחיל לקצור ויתחייב בפאת כולו, אבל הדבר קשה דבשלמא בראשית הגז אמרינן שעושה כן שלא להפקיע מלות ראשית הגז, אבל בכאן הרי אם הוא לא יתחייב הלוקח, ומהיכי תיתי נימא שדעתו שלא להקנות הקלחים עם קבלת המעות וגמר המקח, ואמנם יש לפרש דמה"ט מסקינן בתלמוד דוהוא שהתחיל בעל הבית לקצור, הא לא"ה הלוקח חייב לע"פ שבעל הבית שייר לעצמו, משום דאמנם הבעל הבית הקנה הכל ללוקח ודלא כמו בראשית הגז, ולכך כבר אינו יכול להפריש משלו על הלוקח, אבל הירושלמי דמסיק דאף בלא התחיל בעל הבית לקצור הרי הוא נותן פאה לכל, קשה, ואין לומר דסתמא הבעל הבית מקנה ללוקח גם שותפות בשלו בחלק שעתיד לעשות פאה על של הלוקח, דא"כ הבעל הבית מפריש בשליחות הלוקח, ואין הוא מפריש מאחד על הכל הרי הלוקח צריך להפריש מכאן"א, ומה שהלוקח משותף בחלק הפאה אינו מקנה לו בזה זכות יתר מבקלחים שקנה, ואין שיתוף זה מצד אף הקלחים.

ונראה ללמוד מכאן דהאומר לחבירו עד שלא התחיל לקצור, הריני מוכר לך שדה זו חוץ משיעור פאה שישאר שלי ואני אפרישנו פאה על שדך, דשפיר דמי, ולא אמרינן דאין אדם מפריש פאה משלו על של חבירו, וגם אם השיעור פאה נשאר שלו הרי לא נתחייב בפאה שהרי לא התחיל עדיין לקצור, אלא הר"ז שותפות כזו וכאילו המוכר נשאר שותף מסויים בשדה בכדי שיוכל להפריש פאה, לכל תנאי שבממון קיים, וה"נ הכא אמרינן כן בסתמא לכל

שְׁיִיר לַעֲמֹנוּ קְלָחִים הָרִי הָרָאוּי שֶׁהוּא יִפְרִיץ פָּאָה עֲלֵיהֶם, וְלֹא שֶׁהַלּוֹקָחִים יִפְרִיֶּשׁוּ מִכָּל קֶלֶח וְקֶלֶח, מִשָּׁל לְמַה"ד לְמוֹכֵר לְחֲצִירוֹ כִּמָּה שְׁבָלִים בְּאֲמָנֶעַ שְׁדֵּהוּ בְּכִמָּה מִקּוֹמוֹת, דְּבִכְהֵאִי גּוֹוֹנָא מִסְתַּבֵּר דְּחִיּוּב הַפָּאָה שְׁלֵהֶם יִשְׁאַר עַל הַמוֹכֵר, וְכֵאִילוּ הִתְנוּ כֵּן, וְלִפִּי זֶה הַחִיּוּב פָּאָה גַם עַל הַמוֹכֵר וְלִכְךָ יִכּוֹל לְהַפְרִיץ מֵאֶחָד עַל הַכָּל.

וְהִנֵּה הַמוֹכֵר לְחֲצִירוֹ חָצִי שְׁדֵּהוּ עַד שְׁלֹא הִתְחִיל לְקָאוֹר, וְדָאִי עַל הַלּוֹקָח לְהַפְרִיץ פָּאָה עַל מַה שְׁלָקָה, אֲף' לִר' יְהוּדָה אֲלִיבָא דְהִירוֹשָׁלַיִם, דְּדוֹקָא בְּקֶלֶחִים שְׁאִינִם מִכְּטֵרפִּים אֲכָל הַלּוֹקָח וְצִרִיךְ לְהַפְרִיץ מִכָּל קֶלֶח וְקֶלֶח, וְאֲכָל הַמוֹכֵר מִכְּטֵרפִּים, בְּזֵה ס"ל לִר"י דָּאִם שְׁיִיר הַמוֹכֵר הָרִי הוּא נוֹתֵן פָּאָה עַל הַכָּל.

וְדִאֲתֵאֵן עֲלֵה שְׁפִיר י"ל דְּגַם בְּעַל הַבֵּית שֶׁהִתְחִיל לְקָאוֹר וּמִכֵּר חָצִי שְׁדֵּהוּ לְאַחֵר, שִׁיחָא הַלּוֹקָח צִרִיךְ לְהַפְרִיץ עַל מַה שְׁלָקָה, דִּאֲע"ג שְׁבַע הַבֵּית נִתְחַיֵּב בְּפָאָה עַל כָּל הַשְּׁדָה, מ"מ גַם הַלּוֹקָח מִתְחַיֵּב, וּמֵאֵן לִימָא לֵן דְּסִתְמָא דַּעַת בְּעַל הַבֵּית שֶׁהוּא יִפְרִיץ עַל הַכָּל, וְאֲדִרְבֵּה מִדְּשָׁנָה ר"י דִּין זֶה בְּקֶלֶחִים, וְלִפִּי תִלְמוּדֵן הֵינּוּ בִּהְתְּחִיל לְקָאוֹר, דְּחִזִּינֵן דְּעִדִּיפִי טוֹבָא דֵּהָא ס"ל לְהִירוֹשָׁלַיִם דִּאֲף' עַד שְׁלֹא הִתְחִיל לְקָאוֹר חַיֵּב בְּעַל הַבֵּית, אִיכָא לְמִידָק דְּדוֹקָא בְּקֶלֶחִים הוּא דְקָאֵמֵר לֵה, אֲבָל לֹא בְּשָׁדָה, וְכ"נ.

נִרְאֵה דְּבַעַל הַבֵּית שֶׁהִתְחִיל לְקָאוֹר וּמִכֵּר חָצִי שְׁדֵּהוּ, דֵּהַבְּעַל הַבֵּית יִכּוֹל לְהַפְרִיץ פָּאָה עַל הַכָּל, כִּיּוֹן שְׁנִתְחַיֵּב עַל הַכָּל, אֲבָל הַלּוֹקָח אֲפֻשָּׁר שְׁאִינוּ יִכּוֹל לְהַפְרִיץ מִשְׁלוֹ אֲלֹא עַל שְׁלוֹ, וְלֹא עַל שָׁל בְּעַל הַבֵּית, וְאֲף' בְּרִשּׁוֹתוֹ שָׁל בְּעַל הַבֵּית, דִּא"א לְהַפְרִיץ מִשְׁלוֹ עַל שָׁל חֲצִירוֹ, אֲף' שְׁאִם חֲזַר וּמִכֵּר מִשְׁלוֹ לְבַעַל הַבֵּית מִסְתַּבֵּרָא דִּיּוֹכֵל לְהַפְרִיץ כְּדִחִזִּינֵן בְּפוּדָה מִן הַהֶקְדֵּשׁ, וְכ"ע בְּזֵה, אֲבָל בְּקֶלֶחִים בְּזִמָּן שְׁבַע הַבֵּית שְׁיִיר לַעֲמֹנוּ מִשֶּׁהִתְחִיל לְקָאוֹר דֵּהוּא יִכּוֹל לְהַפְרִיץ מֵאֶחָד עַל הַכָּל, מִסְתַּבֵּרָא דְּבִזֵּה גַם הַלּוֹקָח יִכּוֹל לְהַפְרִיץ מֵאֶחָד עַל הַכָּל, אֲף' שְׁלִגְבִּי דִּידִיָּה לֹא נִכְטֵרְפוּ, וְכ"ע.

יְרוֹשָׁלַיִם פָּאָה פ"ג ה"ה מ"ט דִּר"י מִשּׁוֹם דְּחֻבַּת הַקָּאִיר בְּקָמָה אִוּ מִשּׁוֹם דְּמוֹכֵר לוֹ חוּץ מִחֻבַּתוֹ כו', ר"ל דְּמִיבְעִיָּא לִיָּה אִם טַעֲמִיָּה

דר"י משום מאות פאה דרמיא על המוכר ואע"פ שלא התחיל לקאור, או דהוא משום שהלוקח מתכוין לקנות קלחים שכבר הופרש עליהן פאה, ומסיק דנפ"מ אם הלוקח הפריש משלו אם יכול לתבוע דמים מן המוכר, או כשנשרף מה ששייר המוכר לאז הלוקח חייב להפריש מן הדין משלו, אם יכול לתבוע הדמים מן המוכר ולא איפשיטא, ומיהו למאי דמסיק בתלמודן חולין קל"ח א' דדוקא כשהתחיל בעל הבית לקאור, א"כ פשוט שאינו יכול לתבוע דמים בשום ענין, דטעמיה דר"י משום שהבעל הבית נתחייב בפאה, ול"ד לראשית הגז דמסקינן התם משום דמנתא דכהן לא מזבין, דהתם אין על הלוקח חיוב מן הדין בשום גוונא, וכמש"כ לעיל.

סוגיא דחולין קל"ח א' דמדמי רבא ראשית הגז שמכר הגז במחוזר למוכר בני מעיים והיו בהן מתנות, ל"ע דבמתנות הרי הם חלקו של כהן ואם מתכוין למוכרן הרי הוא בא לגוזלן, ולמה זה דומה לאילו כבר הפריש ראשית הגז ואח"כ בא למוכרן, אבל כשמוכר גז לאנו, עדיין לא נתחייב בראשית הגז, וגם כשהלוקח יגזוז לא יתחייב לא הוא ולא המוכר כמ"ס רש"י שם ב' דלריך שהגיזה והלאן יהיו של אחד בשעת הגיזה, ואין כאן אלא טלדקי להפטר, ול"ל דאה"נ דלא דמי, אלא דמייתי רק הענין דמנתא דכהן לא מזבין, ודכוותה הבא אף אינו מפקיע, ודעתו שישאר של המוכר עד שיתחייב בראשית הגז, וכמש"כ לעיל בשם מרן ז"ל.

מש"כ רש"י שמפריש מן הזרעים על הקלחים, ותמה בזה במים חיים אינו הגרע"א ז"ל, כבר נתקשה בזה בתו' הרא"ש, ועי"ש מש"כ ליישב, ומ"מ מחוורתא דמילתא דלשון התחיל בעל הבית לקאור הוא ליסנא דקרא ובהורכס, ור"ל שהתחיל ללקט הפירות, וכמ"ס הר"ש במתני'.

רש"י פירש דלכך הלוקח מפריש מכל קלח וקלח, לפי שלא קנה קרקע, והרי קרקע בעל הבית [ומשמע גם שהיא זרועה זרעים] מפסקת בין הקלחים, והיינו דאיכטריך מתני' לאשמועינן דנותן

פאה מכאו"א, ויש לתמוה שהרמב"ם צ"ג ממת"ע הי"ח העתיק למתניתין כשמכר כל קלח לאדם אחר, וקשה דא"כ פשיטא שכו"א מפריש פאה משלו, ומאי אתי מתני' לאשמועינן, דהא בעלים מחלקין לפאה כדתנן האחין שחלקו נותנין שתי פאות, וי"ל דכיון דאיירי בהתחיל בעל הבית להקדש א"כ כבר נתחייב בעל הבית בפאה של כולו, והלוקח שמפריש הוא מפריש גם לפטור בעל הבית מחיובו, והיה מקום לומר דכצעה"ב דמי, וכיון דבשייר בעל הבית הוא נותן פאה אחת לכולו, ה"נ יהא כל אחד רשאי להפריש בשביל כולו דשליחותיה דבעל הבית קעבדי, קמ"ל. – ונראה דלהרמב"ם דמתני' איירי במוכר לאנשים הרבה, יש לדקדק מזה דבמכר לאחד מפריש מאחד על כולו עכ"פ בהתחיל בעל הבית להקדש, דאל"כ אמאי נקט לה מתני' במוכר לאנשים הרבה.

לפירוש הרמב"ם ניחא לשון המשנה המוכר קלחי אילן, דלא הו"מ למינקט הלוקח קלחי אילן דבלוקחים הרבה איירי, אבל לפרש"י ק"ק דהיה ראוי למיתני הלוקח קלחי אילן כו' דהא מסיק נותן פאה מכאו"א, וזה הלוקח קאי, ושמא אי הוי קתני הלוקח קלחי אילן כו', היה מקום לטעות דאף בקלחים רכופים מפריש מכאו"א, אבל השתא דקתני המוכר קלחי אילן כו' הדבר מובן שהקלחים המפוזרים הוא מוכר, כמו שהוא בזה.

ויש ללמוד מדברי הרמב"ם דקצר חליה ומכר חלי חליה לראובן, ואח"כ חלי חליה לשמעון, דשניהם חייבין בפאה, ולא אזלינן בתר בתרא לומר דהפאה אכלו, דהא הכא במוכר קלחין סתמו כפירושן שמוכר בזא"ז וכאו"א חייב.

יש לעי' אמאי אין הלוקח יכול להפריש מאחד על כולו במקומו של בעל הבית, דהא חיוב הבעל הבית קיים על כל הקלחים, דכיון בהתחיל להקדש הרי הוא צדין קצר חליה ומכר חליה, דהלוקח נותן פאה לכל ופטר גם העמרים של בעל הבית, וכי היכי דאם שייך בעל הבית הוא נותן פאה אחת לכל, ומסתבר דה"ה אם חזר ולקח קלח אחד מן הלוקח דנמי דינו כשייר, וא"כ גם הלוקח אמאי לא

יוכל להעשות כשלוחו של בעל הבית להפריש על חיובו ככולו, ו"ל דדוקא כשיש לבעל הבית קלח אחד שהוא שלו, הרי הוא מארץ לכולו, אבל לא סגי במה שמפרישין הלוקחים לפוטרו, דכיון דסו"ס אין לו בשדה כלום אינו יכול לכרף את הקלחים. (פאה ס"ד סק"ו).

שם אלא הכא מעידנא דאתחיל למיגז לא מיחייב בכוליה עדריה, אפשר דר"ח סבר דלעומת זה התם הרי אם לא נתחייב המוכר מתחייב הלוקח, והלכך אם לא התחיל בעל הבית לקאור רמיון חיובא על הלוקח אע"פ ששייר המוכר, משא"כ הכא לפרש"י הרי הלוקח לא יתחייב כיון שאין האזן שלו, ונמאא שיופקע לגמרי חיוב ראשית הגז, וספיר י"ל דככהאי גוונא דעתו דמוכר שלא יזכה הלוקח אלא בתלוש, וממילא כל החיוב של המוכר.

שם אלא אמר רבא האי תנא הוא כו', אע"ג דלא דמי דהתם הזרוע והלחיים והקצה דכהן נינהו, [ודכוותה הכא אם כבר הפריש ראשית הגז, אם חלה ההפרשה ואינו יכול לחזור בו], מ"מ קמדמה להו כיון דהכא אם לא נחייב למוכר תופקע המכירה לגמרי, לפרש"י, [ולפי' הרמב"ם דגם כאן יתחייב הלוקח, באמת ל"ע, ועי' מש"כ לעיל קל"ה א' במתני'].

שילוח הקן

קל"ח ב' מתני' ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן, נראה דקאי גם אלא וגם אצנים, גם משכח"ל שאינו מזומן ואינו להפקר כגון בתרנגולת להקדש שמרדה דהיא צעלות הקדש ומ"מ חשיבא שאינו מזומן, ולכך שימשו בלשון מזומן ואינו מזומן ולא בלשון הפקר או צעלות.

שם איזהו שאינו מזומן כגון אווזין ותרנגולים שקננו בפרדס, נקט הני לרבותא דאע"ג שכבר היו מזומן, מ"מ כיון שמרדו חשיבי שאינו מזומן, ואמנם רבותא גדולה היא, דכהאי גוונא חשיבי כזוטו של ים ולא כאצדה, וגם נקט לה כי היכי דנדע לפרש מיעוטא דהקדש ככהאי גוונא, דבהקדש שביד גזבר תיפ"ל דהוי מזומן.

שם עוף טמא רוצץ על ביצי עוף טהור כו', לכאורה היה נראה
 דאין הטעם משום דחד מינייהו טמא, ואין שילוח הקן נוהג אלא
 בששניהם טהורים, דא"כ הו"ל למיתני ברישא עוף או אפרוחים
 טמאים פטור מלשלח, אלא הטעם משום דכשהם שני מינים אין
 זיקת האם לאפרוחים גדולה, וכדמספקינן בגמ' גם בשני מינים
 טהורים, אבל בגמ' אמרו הטעם בטהור הרוצץ על ביצי עוף
 טמא משום תקח לך ולא לכלבדך, דגם הבנים נריך שיהיו טהורים
 ומוותרים באכילה, ותימא דא"כ הו"ל למיתני ברישא עוף טמא או
 אפרוחים טמאים פטור ותו לא, ושמא אתי לדיוקי לחייב או
 בטהורים וטהורים או קורא על מין אחר דטהורים כדלחינן ק"מ
 ב', וז"ע.

גמ' ילא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא הביאו לידי גזר, לכאורה
 גם בהדיוט אם יש לו בעלים אתה מחוייב להביאו לידי בעליו,
 וא"כ מיעוטא דמזומן ל"ל, תיפ"ל שאתה מצווה להביאו לידי
 בעליו, וכש"כ אם האפרוחים יש להם בעלים ללא קרינא זהו
 תקח לך כמ"ס תוד"ה ילא, ושמא משכח"ל מזומן אף בשאין להם
 בעלים כגון אווזים ותרנגולים שקננו בביתו של גר ומת הגר, (וועי'
 ברכ"י קל"ט א' ד"ה מי מחייב שכתב אפי' כשהוא חולין ומשמע
 קצת דר"ל אפי' דהפקר), וז"ע, א"נ לבעלים עצמו אינטריך
 מיעוטא דרשאי ליטול שניהם, א"נ באינו עושה מעשה עמד שאין
 אתה מצווה להחזיר אצלתו, ומיהו שמא גם אינו רשאי לשלחה
 דכמאצדה בידים דמי, וכן בשל עכו"ם, [וכשהבנים הפקר, דאל"כ
 ודאי לא קרינא זהו תקח לך], ומה"ט נמי ליכא לאוקמי באצדה
 מדעת ובגוונא שלא הפקירה אלא הסכים למאורעותיה עי' מ"ס
 ב"מ כ"ה ב' סק"ז, דמ"מ אף שאינו חייב להביאה לבעליה, אבל
 גם אינו רשאי לשלחה.

משה"ק תו' דתיפ"ל מתקח לך ואי דהקדש אינו רשאי, י"ל
 דאינטריך כשהאם דהקדש והאפרוחים דהפקר, ומיתוקמא שפיר
 בהקדש לדק הבית, שו"ר שכבר כ"כ הגרע"א ז"ל, וזו נראה גם

כונת הרשצ"א.

ס' ה"ד אי דגמר דיניה צר קטלא הוא, נראה דר"ל דהא פשיטא דקרא איירי באם המותרת כדכתיב לא תקח האם מכלל דראויה ליקח, עכ"פ לכלביד, ולא באיסורי הנאה, וא"ל למעוטי משלח תשלח, ומש"פ רש"י מהיכן נמלטו ל"ע, וכנראה דעתו ז"ל דבאמת היה אפשר לאוקמי נמי בנגמר דינו, אלא דהרי קושטא הוא דאף בלא נגמר דינו פטור משילות, והלכך דחווה בגמ' בטעמא משום דלא שכיחא שימלט, כדי לפרושי דאיירי בלא נגמר דינו, אח"כ ראיתי בריטב"א שכבר הקשה על פרש"י, ופירש ז"ל דכיון דאיסורי הנאה הוא לא אמרה תורה שלח לתקלה.

קל"ט א' אלא דאגבהה לאם ואקדשה והדרה מעיקרא איחייב ליה בשילות מקמי דאקדשה כו' שכבר נתחייב בכיסוי קודם שיבא לידי הקדש, מהא דיהיב טעמא שכבר נתחייב בכיסוי קודם שיבא לידי הקדש, מבואר דפטור הקדש היה ראוי לחול גם בהקדיש אחר שחיטה, אלא דכיון שכבר קדם חיוב כיסוי אין צרכו הקדש להפקיעו, וע"כ ל"ל דס"ל דפטור הקדש מכיסוי ילפינן כמב"ר"א לעיל פ"ד א' דמה חיה אינה קדש אף עוף אינו קדש, ומשמע ליה דאף הקדש צדק הבית מימעיט מהאי קרא, דסתם חיה אין מקדישין אותה לצדק הבית, והו"ל כעין גזירת הכתוב למיפטר הקדש, והיה ראוי למיפטר גם בהקדיש אחר שחיטה, אלא משום שכבר נתחייב אין צרכו הקדש להפקיע, והיינו דמיייתין דהכא נמי בדאגבהה לאם באיסור [אח"כ ראיתי ברמב"ן דפירש דאגבהה ע"מ להקדישה ולהחזירה למקומה ומשמע דכהאי גוונא לא עבד איסורא אע"פ שזכה בה קודם שהקדישה, דאל"ה לא הוי מאי לאקדושה, ומיהו בר"ן נדרים ל"ד ב' כתב דאפשר להקדיש הפקר מבלי לזכות בו עי' קה"ח סימן ר"ו] ונתחייב לשלחה כדתנן קמ"א א' אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב כו', הרי אפילו הקדישה אינו מתחייב להביאה לגזבר, כיון שכבר נתחייב בשילות קודם ההקדש, והרי הוא נשאר במלות שילות, ובגמ' לעיל

פ"ד א' הו"מ לסיועיה למזכ"א מהך זרייתא, וזזה אפסר נמי לייסב משה"ק תו' שם דהא ר"מ ע"כ לא דריש דומיא דחיה מדמחייב בכיסוי קדשים בחוץ, ותקשה למזכ"א, די"ל לאמר כך אנא כהך זרייתא דריב"י ס"ל, וזזה נתיסב מה שנתקשו בזה הגרע"א ז"ל וכן מרן זללה"ה, ועי"ש.

ואפסר עוד דלענין כיסוי פשיטא דשחט ואח"כ הקדיש דיך לחייבו לכסות אף לטעמיה דמזכ"א וכש"כ לאידך טעמי, אלא דהכא לענין לחייבו לפדות הדם קודם כיסוי דיינינן, דכיון דהדם דהקדש והוא מפסידו בכיסויו ראוי לחייבו לפדותו קודם שיכסה, ואם א"א לחייבו בפדיון שמה יס לפוטרו מכיסוי, וע"ז קאמר דכיון שקדם חיוב הכיסוי אין בכח הקדשו להפקיעו, והרי הוא חייב לכסותו, ודכוותה הכא אין בכח הקדשו להפקיע מלות שילוח.

נראה דתרנגולת של מעשר שני שמרדה נשאת בקדושתה, אף למ"ד דתרנגולת של הקדש שמרדה פקעה קדושתה, דמעשר שני קדושת הגוף הוא ולעולם במלותו קאי, ולאו בעלות גבוה גורמת דינו. (תמורה ל"ג א').

שם ורמי דר"י אדר"י כו' דאיתמר מנה זה לבדק הבית ונגנבו או נאבדו כו', יס לעי' מאי פריך אדר"ל, הא עד כאן לא קאמר דפקעה קדושתה אלא בתרנגולת שמרדה, דכה"ג דהדיוט נפקא לה מרשותיה דכזוטו של ים חשיב, וכמ"ש תוד"ה כיון, וס"ל לר"ל דה"ה בקדושת בדק הבית, אבל נגנבו או שאבדו דבהדיוט לא נפקא מרשותיה, והגנב חייב להחזיר והמואל במלות השבת אבידה קאי, כש"כ דבהקדש כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתיה, (ועוד דתקשה לר"י נמי דגם ר"י לא קאמר דגרע כח הקדש מהדיוט, ומיהו י"ל דהיינו דפריך דר"י אדר"י ומק"ו פריך דגם במרדה קאמר דבי גזא דרחמנא איתיה), וי"ל דהא"נ אלא דכלא"ה מסיק קושטא דמילתא דאירי בעלי, וגם י"ל דקיס לגמ' דר"ל קיבלה מר"י, וכן רהיטת לשון הגמ' לעיל דר"ל שאל ור"י אהדר ליה.

א"נ אפסר דאס איתא דבתרנגולת שמרדה לא עדיף כח הקדש מהדיוט ונפקא לחולין, ולא מהניא סברא דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתיה, הרי גם באמר עלי כי היכי דבהדיוט הוי מפרשין דקיבל גם אחריות גניבה ואבדה, הרי גם בהקדש ראוי לפרש דקיבל גם אחריות גניבה ואבדה, דסו"ס הרי אין הדבר משמש להקדש וסברא דבי גזא דרחמנא איתיה הרי חזינן דלא מהניא לגבי מרדה.

למאי דמסקינן דאירי בעלי, מתפרשא הך מימרא במי שאמר הרי עלי מנה לבדק הבית והפריש מנה זה לנדרו ונגנבו או נאבדו, והיינו דאיתמר מנה זה לבדק הבית, כלומר לנדרו.

לשון רש"י דהכל גזברים הן דלה' הארץ, הוא לאו דוקא, דהא באתי ליד גזבר אפי' נקרפו המעות אח"כ פטור, ואילו הכא לא פטרינן אלא בנגנבו או אבדו דאיתנהו.

סם קשיא דר"י אדר"י, יס' לעי' מאי קושיא דילמא באמת מודה ר"י להמעות שנאבדו וסנגנבו בקדושתן קיימו דבי גזא דרחמנא איתנהו, ומ"מ חייב הנודר להביא אחרים דכונתו בנדרו היתה שיביא המעות לרשות הקדש לאפשרות השתמשות והיינו ליד גזבר, [ואי דס"ד דאירי הא דר"י באמר הרי זו א"כ תיקשי ליה בלא"ה ממתני' דנדבה אינו חייב באחריותה], וי"ל דס"ל להס"ס דאי אמרינן כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתיה א"כ אין כלל ענין גזבר בהקדש ועד שלא באו ליד גזבר כבאו ליד גזבר דמי, וממילא אף באמר הרי עלי אין לחייבו להביא אחרים.

והא דמשני הא דאמר הרי עלי הא דאמר הרי זו, היה אפשר לפרש דה"ק דבאמת כל דבר הקדש לא פקע הקדשו אפי' בנגנב ונאבד או מרד, ובזה איירי הא דמקדיש תרנגולתו, אם באמר הרי זו אם באמר הרי עלי והפרישה בין דאתאי ליד גזבר בין דלא אתאי, ומ"מ בהרי עלי חייב להביא אחר שכן הוא כונתו באחריותו שעד שיביאנו ליד גזבר לא יפטר מנדרו, אבל לשון הגמ' קשה לפ"ז שהעיקר חסר מן הספר והו"ל למימר דהדר ממאי דס"ד

ללא שייך חיוז אחריות אי צי גזא דרחמנא איתיה, לכך יס לפרס
כמס"כ הריטב"א דבהרי עלי ונגנב באמת פקע קדושתו דכיון
לאפשר למירמי אחריות על המקדיש באמת אמרינן דיס ענין גזר
בהקדש וכל ללא אתאי ליד גזר ומרד פקע קדושתו והבעלים
חייבים להביא אחר, ופסא משמע דאף קודם שהביא המקדיש
מעוה אחרות כבר פקעה קדושתן של הראשונות, והיינו דאמרינן
הא דאמר הרי עלי הא דאמר הרי זו, כלומר דבאמר הרי עלי
והפריש ומרדה באמת חייב בשילוח דפקע קדושתה ולא מיתוקמא
אלא באמר הרי זו או באתי ליד גזר. (ערכין כ').

סם דר"י אדר"י נמי ל"ק הא דאמר עלי הא דאמר הרי זו כו',
מבואר דהא דמקדיש תרנגולתו לבדק הבית ומרדה דנשארת
בקדושתה לר"י היינו דוקא באמר הרי זו, ופירשו הרמב"ן
והריטב"א דבאמר הרי עלי כיון דמתחייב באחריות שפיר פקע
ההקדש במרידה, ול"ע אם גם בגניבה ואצדה פקע, או לדוקא
במרידה, ולכאורה בגניבה ואצדה דבהדיוט לא פקע לא מסתבר
דבהקדש יפקע מחמת חיוז אחריות לחוד, ובחו"צ ערכין כ' נקטנו
גם בגניבה ואצדה פקע הקדש באמר עלי, אבל הדבר צריך ראיה,
ועי' רס"י ד"ה הא דאמר, ועי' ב"מ נ"ח א' נמלאו או שהחזירו
הגנבים אלו ואלו שקלים ועי"ס ברס"י. (סי' כ"ג).

סם דר"י אדר"י נמי ל"ק הא דאמר עלי הא דאמר הרי זו, פרס"י
דכיון דאמר עלי אע"ג דצי גזא דרחמנא הוא מ"מ לא קיים נדרו,
וקשה דלפ"ז לא הול"ל אלא התם דאמר עלי, ומה ענין לסיים הא
דאמר הרי זו, הרי אין חילוק לענין גזא דרחמנא בין אמר עלי
לאמר הרי זו, ובתרווייהו פטור משילוח משום דבגזא דרחמנא איתא,
ונראה דמשום כך פירשו הרמב"ן והריטב"א דהשתא מפרשין דהא
דמוקדשין פטורין משילוח בתרנגולת שמרדה לא מיתוקם אלא
באמר הרי זו, אבל באמר עלי כיון דחייב באחריותה הרי כשמרדה
נעשית הפקר ופקע הקדשה ומיחייבא בשילוח, ולהאמור נראה
דאין דבריהם ז"ל אלא בתרנגולת שמרדה דלרצ בכל ענין פקע

הקדשה, ולר"י אמרינן דרק צהרי עלי פקע הקדשה, אבל צנגנצו או שאצדו דצהדיוט לא נפקא מרשותיה כש"כ דצהקדש לא נפקא מרשות הקדש, ולעיל נסתפקנו בזה.

נראה דאמר הרי עלי מנה לצדק הבית והפריש מנה ובא אחר ומעל בו ויאלא לחולין, דנפטר הנודר אע"ג דלא בא ליד גזבר, שזה כאילו מכר הגזבר את המנה לאחר, דכבר יאלא הנודר יד"ח כאילו בא ליד גזבר, וגדולה מזו מצואר בתו' הרא"ש בסוגיין דאמר עלי והפריש וחזר וחיללו דנמי נפטר מאחריותו, [וכ"נ לדעת תו' בסוגיין].

נראה דאמר הרי עלי מנה לצדק הבית והפרישו ונאצד או שנגנצו דחייב להפריש אחר לר"י, הרי האחר קדוש בודאי כיון שזו מלותו, ואע"ג דהראשון בי גזא דרחמנא, מ"מ כיון דנתחייב להביאו ליד גזבר, הרי הוא בחיובו, ואינו יכול להפרישו על תנאי שלא ימאל האבוד, דא"כ לא נתן להקדש אפשרות שימוש בשני ולא יאלא יד"ח, ולא שייך כאן הקדש טעות כעין דאמר צ"ק ק"י צ' צמת, דהתם אם היה יודע שימות לא היה חייב להפריש, אבל כאן אפי' יודע שעתיד המנה להמלא, מ"מ כשהגיע הרגל הרי הוא חייב בצל תאחר, וחייב להפריש אחר, ואינו יכול לפדות את הראשון ע"י השני, דאבוד וגנוב לאו ברשותו הוא לפדיון, והיינו מתני' רפ"ב דשקלים דנמאלאו או שהחזירו הגנבים אלו ואלו שקלים, הרי שלא יכול לפדות את הראשון בשני, [ואין לומר דמשום חיוצ חומש לא עשה כן, דהא גבי מע"ש כתב הרמב"ם בפ"ה ממע"ש הי"ג דהמחליף מעות במעות אין זה דרך פדיון ואינו מוסיף חומש, ואם גם גבי הקדש כן תקשה אמאי אלו ואלו שקלים, הרי סתמא רלונו ליתן השני לשם פדיון, אלא ודאי אבוד וגנוב לאו ברשותו נינהו לפדיון אע"ג דבי גזא דרחמנא איתנהו, ועי' צ"ק ס"ט צ' אמר רבא אי לאו דאר"י כו' ר"מ כו'].

ומהא דלא פרכינן עליה דר"ל ממתני' רפ"ב דשקלים דבני העיר שוקלין אחרים תחתיהם כדפרכינן עליה בירושלמי שם, נראה

דס"ל לגמ' דמודה ר"ל בשקלים דחייב להביאם לידי גזר שיוכלו לשמש לקרבנות, ולא סגי במה דאיתנהו צי גזא דרחמנא בכל מקום שהם.

ואפשר דהא דס"ל לב"ש בשקלים פ"ג מ"ג דמותר שקלים לנדבה, ולחד מ"ד בירושלמי שם גם צ"ה מודים צאלו לשקלי דמותרן לנדבה, דכל זה משום דמשכח"ל שיהיו שני שקלים קדושים במוחלט בקדושת שקל, ע"י חיוז אחריות, והלכך אף בתחלת הקדשו שייד להקדיש מותר, אבל אם לא היה חיוז אחריות בשקלים י"ל דלא היה שייד שיקדוש המותר, ולר"ל בירושלמי צ"ל דכיון דבנשרף השקל שייד שתחול קדושת שקל על שקל נוסף, כמבואר בסוגיין דמודה ר"ל במת השור ונפל הבית, הרי שייד להקדיש מותר לאחריות אם יכלה הראשון, וסגי בהכי להחיל קדושת מותר, ול"ע. (שקלים ס"ג סק"ו).

שם ה"מ היכא דמת השור ונפל הבית כו', לכאורה משמע דלר"ל האומר הרי עלי מנה לצדק הבית והפרישו אם נגנב או נאבד פטור ואם נשרף חייב, ותימא הוא דאם מחייבין ליה בנשרף ע"כ דנדרו מתפרש שגיגע ליד הגזר א"כ למה פטרינן ליה בנאבד, מה בכך דצי גזא דרחמנא איתיה סו"ס כונתו בנדרו היה להביא המעות לאפשרות השתמשות להקדש והיינו ליד גזר, ואם אין כונתו לכך למה בנשרף חייב הא כבר אתי לגזא דרחמנא קודם שנשרף, ועו"ק דבאומר בית זה עלי קרבן התם ע"כ לאוסופי חיוז אחריות שהרי הבית נעשה הקדש באמירתו כדתניא ערכין כ' צ', וא"כ מאי קאמר עלי ע"כ לאוסופי אחריות עד דאתי ליד גזר, אבל באומר סתם הרי עלי מנה לצדק הבית התם לא נתכוין אלא להתחייב להפריש ומשהפריש יס לפוטרו ומאי מקשינן לר"ל, ואפשר דס"ד דלר"ל לא שייד באמת ענין בית זה עלי דכיון דהבית נעשה הקדש מיד תו אין מקום לאחריות שהרי מיד כבא ליד גזר חשיב, והו"ל עלי פטומי מילי בעלמא, ומשני דאה"נ לגבי גניבה ואבדה לא שייד אחריות שהרי החפץ ביד הקדש כל היכא דאיתיה, אבל

מפרשין מה שאמר עלי דכונתו להתחייב אם ישרף עד שלא יגיע ליד הגזבר, ובאמת הוא כעין נדר חדש להתחייב בכך, ולפי זה אפשר דבאמת באמר סתם הרי עלי מנה לבדק הבית והפריסו דפטור אפי' אם נשרף ולא מחייבין ליה אלא באמר מנה זה עלי לבדק הבית דהכא ע"כ עלי לטפויי אתי להתחייב בכה"ג, ומיהו אפשר דכיון דבאומר מנה זה עלי לבדק הבית מלאנו ענין מחודש שמתחייב באחריות איבוד מן העולם עד שיגיע ליד הגזבר, תו אמרינן לעולם באומר הרי עלי מנה לבדק הבית דכונתו לענין זה ולא מיפטר בהפרסה לחוד אם ישרף קודם שיגיע ליד גזבר, וא"ע. ין לעי' בנגנב או נאבד למה מיפטר והא שםא ישרף ביד הגנב, וי"ל דסתם מעות אין לחוש שישרפו, וא"ת והא במשך שנים רבות ין לחוש שיסחקו המעות ויתחייב, שהרי עדיין לא באו ליד גזבר, וי"ל דמ"מ כל ימי חייו הוא פטור, ועוד נראה דמשמסכן הגנב נתחייב להקדש ופקע חיוב המקדיש לגמרי אף אם ישרפו, וכמש"כ רש"י דהגנב מעל ועליו לשלמן להקדש, וזרש"י כתב אם הולאו הגנב, ועי' רמב"ם פ"ו מה' מעילה ה"ח וזרש"י ד"ל שם, וכן המולאן, וכיון דאיכא גזברא בחריקאיה פקע חיובו לגמרי. (ערכין כ').

שם מת השור ונפל הבית חייב לשלם, פרש"י בבית שנתחייב למוכרו להביא דמיו לגזבר, וא"ע דמשהקדישו הוי דהקדש ואינו יכול למוכרו בלא הגזבר, וכיאלד יתפרש שמתחייב למוכרו, אבל בערכין כ' ז' פרש"י דנפל הבית קודם שמסרו לגזבר, והוי דומיא דמעות שמתחייב באחריות עד שימסרם לגזבר, ומשמסר הבית לגזבר נפטר.

שם לפי שמאינו בהקדשות ומעשרות שמתחללין כו', יעוי' בתו', ולכאורה הקדשות דומיא דמעשרות דאמנם אף בתחלה אינו חייב באחריות, ומיתוקמא באמר זה וגם באמר עלי ולאחר שצא ליד גזבר, ובמעשר לעולם חסיב כצא ליד גזבר, ומייתי דהקדש ומעשר מתחללין בהפרסה לחוד, והיינו בהקדש שביד המקדיש לפדותו גם

כלל הגזבר, וקאמר דיכול אף ערכין יחשב כאילו הקדיש את הנערך והדמים הם פדיונו ויפטר בהפרשה לחוד ת"ל ונתן כו', ועי' בתו' הרא"ש שפירש כן גם לפי' תו' דאייירי שהקדיש בעלי וכספדאו לאחר הקדשו פקע חיוז אחריותו. – ולפי' תו' והרא"ש האומר הרי עלי מנה לצדק הבית יכול להפרישו ולחזור ולפדותו על מנה אחר ויפטר מאחריותו, ור"ע, (מיהו יאטרך להוסיף חומש, אם גם במעות על מעות מוסיף).

קל"ט ב' חולין הן בידך עד שיבאו לידי גזבר, יש להסתפק אם ר"ל שהם ממס חולין ויכול להשתמש בהם ללא חיילא הפרשה על חיוז ערכין, או דכחולין הם לענין דחייב באחריותו, ובסנהדרין ט"ו א' אמרינן במתפיש מטלטלין לערכין ופרש"י דחייב ערכין שהפריש מטלטלין לערכו חלה קדושה עליהן ואריכין שלשה לפדותו, ולפי זה משמע דחולין לאו דוקא.

הרמב"ם בפ"ג מה' ערכין הי"ג כתב המפריש ערכו או דמיו ונגנבו או אבדו אע"פ שלא אמר עלי חייב באחריותו כו', ור"ע מנ"ל דגם בדמים הדין כן, הא קרא בערכין הוא דכתיב.

שם יכול יחזור בהרים וגבעות כדי שימלא קן ת"ל כי יקרא במאורע לפניך, להסוברים דשלוח הקן אינה חובה אלא כשחפץ ליקח הבנים, וכ"כ הר"ן לעיל גבי ובערת הרע דשלוח הקן לא חשיב עשה דאי לא בעי לא עצד לה, וכ"מ מהא דעל קן כפור יגיעו רחמיו, דאם יש חיוז ליקח אין כאן רחמים, דהא ודאי עדיף לה שיניחנה עם בניה, יש לשאול אמאי לא קאמר הכא יכול יהא חייב לשלח ת"ל כי יקרא, ואם נימא דמכי יקרא אכתי לא מוכח דלאחר שנקרה לפניו נמי אינו חייב, [דשמא כעין השבת אבדה הוא דכי חזי מיחייב], א"כ באמת מהיכא ידעינן דאינו חייב, וע"כ דלבתר דכתיב כי יקרא הרי כולה פרשתא מתפרשא רשות, וא"כ אכתי הו"מ למימר ת"ל כי יקרא, ור"ל דה"נ קאמר יכול יהא חייב אפי' לחזר בהרים, דאי לאו כי יקרא הוי אמרינן כן, ת"ל כי יקרא במאורע לפניך, וממילא מובן נמי דאינו אלא כשחפץ ליקח הבנים,

ועי' במאירי ונראה שזו כונתו.

שם אלא לפניך לאתויי שהיו לפניך ומרדו בדרכי כד"י כו', יס לעי' הא ברייתא קאמרה מה דרך שאין קנו בידך, ואפשר דברייתא הכי מתפרשא לפניך בדרכי ל"ל לומר כך מה דרך שאין קנו עכשיו בידך אף כל שאין קנו עכשיו בידך אפי' שהיה לפניך ומרד, וכ"מ מהא דקאמר דברייתא לפניך בדרכי ל"ל, ומשמע דהא דקאמר מה דרך הוא נדרש גם מלפניך.

ק"מ א' אלא אמר רנב"י למעוטי כפרי עיר הגדחת כו', כתבו תו' דמשמע מכאן לאיסורי הגאה כשרים לקרבן, דאל"כ תיפ"ל מהיקשא דמכשיר למכפר, ולפי זה הו' דבעלים כיון שיס להם שימוש בהם, עי' מש"כ בחו"ב שזועות י"ב ב', ויכולים להקדישן, אבל כבר הקשה הגרע"א ז"ל מאוקימתא דרבינא שהרג את הנפש דודאי פסול לקרבן כדתנן זבחים ע"א א' ובב"ק מ' ב', ואמאי לא מימעט מהיקשא דמכשיר למכפר, וע"כ ל"ל דלא ממעטינן מהיקשא דמכשיר למכפר אלא מידי דפסולו בגופו דומיא דטריפה, ובעיר הגדחת וחליפי ע"ז י"ל נמי דלא מימעטי אלא משום ממשקה ישראל דאינו אלא דברי קבלה, וספיר איכטריך קרא, [אע"ג דבמנחות ו' א' מרכינן לקראי בהדי ממשקה ישראל היינו משום דיס בזה מה שאין בזה כדמרכינן להו], ואדרבה ניליף השתא מלפורי מלורע למכשיר ומכפר דפנים, ול"ע, ועי' בתו' הרא"ש שכתב דאפשר דהני איסורי הגאה הם צפנים בדיון אם עלו לא ירדו, וכולי האי לא מקשינן מכשיר למכפר, ועי' רמב"ן דע"כ לא מקשינן לגמרי מכשיר כמכפר בחוץ דהא עופות אין מוס פוסל בהם והמכפר בחוץ מוס פוסל בו.

תוד"ה למעוטי ול"ע בבהמת עיר הגדחת אם עבר והקדישה כו', עי' בספר מרן זללה"ה לנגעים סי"א סק"ה שכתב לדקדק מדברי התו' שנסתפקו בבהמת עיר הגדחת שעבר והקדישה והקריבה אם כשירה, דמשמע שאפשר להביא קרבן שמתקדש רק עם שחיטתו, דהא עיר הגדחת איסורי הגאה הוא ואינו יכול להקדיש, וע"כ

הגידון משום לעשייתו קרבן מוֹלִיאוֹ מאיסורו וא"כ שחיטתו והקדשתו באין כאחד, וכן פירש ז"ל הא דממעטינן מנחות ו' א' ערלה וכלה"כ מלהביא מהן מנחות ונסכים, אף דאיסורי הנאה נינהו וא"י להקדישן, משום שהיו מתקדשין בכלי שרת, ולכאורה אם אין ציד הצעלים להקדיש, מה"ת שהשחיטה והכלי שרת יועילו, ולפמ"כ בחו"ב כריתות ס"ח סק"ג דהא דאיסורי הנאה אינן שלו לא נלמד משום ילפותא, אלא הוא רק משום שאין לו בהן שום אורד, אבל אם היה כשר אחרוג של איסורי הנאה שפיר היה חשיב שלכם והיה אסור ליטלו מצעליו כיון שיז לו בו שימוש, א"כ ה"נ אם היה אפשר להביא מנחות ונסכים מערלה וכלאי הכרם שפיר היו נחשבין שלו, כיון שראויין לו לשימוש זה, ושפיר היה יכול להקדישן, וה"נ בזהמת עיר הגדחת אם נימא דהקריבה כשירה, שפיר היה חל ההקדש ללענין זה היא שלו, ומאות לאו ליהנות ניתנו, ומש"כ אם עבר משום דולאי עיקר מלותה להריגה, ועי' בסנהדרין קי"ב א' שנסתפקו בגמ' אם מהני לה שחיטתה להוליאא מידי נבילה, וספיקם בחולין שם נראה דהוא לכל דמהני, ול"ע. (שבועות י"ב ב').

תוד"ה שלא ל"ע היאך משמע כו', במל"מ פי"א מטו"ל הקשה בדברי התו' שהקשו דאיך ממעטינן מטהורות שלא יזווג למשולחת פור לשחיטה ותשלח המשולחת לשניהם כמס"פ רש"י, והקשה המל"מ דכיון דהמשולחת אסורה לדעת תו' שפיר מימעטא מטהורות, ולמס"כ בחו"ב נגעים סי"ב סק"ב י"ל דהתו' פירשו דרבא לא בעי לאוקמי באיסורי הנאה דוקא, וכדקאמר שלא יזווג לה אחרת קודם שלוהיה, ומשמע דבא למעט דגם לאחר הזאה שכבר הותרה המשולחת אפ"ה אין מזווג לה אחרת, וע"ז הקשו דהיכי משמע מטהורות למעוטי. (נגעים סי"ב סק"ב מתוה"ד).

ק"מ ב' שני סדרי ציאים זו על גב זו כו', יעוי' ברמב"ן ורשב"א ור"ן וריטב"א שכולם תמהו על פרש"י דהא אסור ליטול האם מחמת העליונים, וכונתם ז"ל דולאי פשטא דגמ' דכולהו הנך בעיי

מתפרשי בְּשׁוֹה דְּהֵיִינוּ אִם יֵשׁ כֹּאן מֵאוֹת שְׁלוֹחַ הֶקֶן אוֹ לֹא, וְכִמוּ
בְּמִטְלִית וּבְזָכַר ע"ג בִּינִים וְנִקְבָּה ע"ג זָכַר וְכִנְפִּים וּמוֹזְרוֹת ה"נ
בְּשָׁנֵי סְדְרֵי בִינִים, וְלִפִּיכָךְ פִּירְשׁוּ בְּשֶׁהִסְדֵּר הָעֲלִיוֹן פְּטוֹר מִשִּׁילוֹחַ
כְּגוֹן שֶׁהוּא מְזוּמָן אוֹ עוֹף טֹמָא אוֹ אַחֵר, אֲבָל אֵה"נ דְּאִיכָא נִפְקוּתָא
כִּפְרָש"י בְּשָׁנֵי סְדְרֵי בִינִים שֵׁיךְ בְּשִׁנְיָהֶם מֵאוֹת שִׁילוֹחַ, וְהָאִם וְהִסְדֵּר
הָעֲלִיוֹן וְדָאִי בְּמֵאוֹת שִׁילוֹחַ אֲלֹא דְּאִיכָא נִפְקוּתָא אִם רָשָׁאי לִיטוּל
הַתַּחְתּוֹנוֹת קוֹדֵם שִׁילוֹחַ, דְּבַעֲלָמָא אֲסוּר מִדְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב
כְּדִלְקָמֵן קַמ"א ב', אֲלֹא לֹא מִשְׁמַע לָהּ לִפְרוּשֵׁי הַכִּי בְּגַמ',
דְּמִשְׁמַע דְּהַבְעִיָּא הִיא אִם יֵשׁ כֹּאן מֵאוֹת שִׁילוֹחַ אוֹ לֹא, וְזֶה לֹא יִתְכַּן
בְּשָׁנֵי הַסְּדָרִים יֵשׁ בָּהֶם תְּנָאֵי הַמָּלוֹה.

יְעוּי' בְּש"ךְ ס' רל"ב ס"ק י"ד שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי רָש"י וְתו' וְהִרְשָׁב"א,
וּפִירְשׁ כּוֹנֵת רָש"י כְּתו' דִּהְגִּידוֹן אִם רָשָׁאי לִיטוּל הַתַּחְתּוֹנוֹת וְלֹא
לְגִוּוֹעַ בְּעוֹף וּבַעֲלִיוֹנוֹת, וְסִיִּים לֹא כְּתוּרַת חִיִּים שְׁתַּמָּה עַל רָש"י
וְתו', וְלֹא נִתְפַּרְשָׁה כּוֹנֵתוֹ ז"ל לְדְבָרֵי הַתו"ח הֵם תּוֹאֲמִים כִּכֹּל
מִש"כ, דְּגַם הוּא מִפְּרָשׁ בְּתו' כִּפִּי' הַש"ךְ, וְרַק הִקְשָׁה לִפ"ז לֹא
מִתְפַּרְשֵׁי כּוֹלָהּ גּוּוֹנֵי דְּאִיבְעִיָּא בְּשׁוֹה, [וְזוֹ אֲמַנְס קוֹשִׁיא גְדוּלָּה
וְכַמִּש"פ שְׁכֹל הֶרְאִשׁוֹנִים ז"ל מִיֵּאוֹנוּ בְּפִירוּשׁ זֶה מֵה"ט], וְרַק
בִּפְרָש"י שְׁכַתָּב וּפְטוֹר מִלְּשַׁלַּח נִקְטוּ דְּכוֹנְתוֹ שְׁאִין כֹּאן כִּלְל מֵאוֹת
שִׁילוֹחַ, וּבְזֶה נִתְקַשָּׁה כְּקו' הֶרְאִשׁוֹנִים, דְּגַם הֵם נִקְטוּ כֵּן בִּפְרָש"י.

הֶרְמַז"ס בְּפִי"ג מֵה' שְׁחִיטָה הִי"ג י"ד נִרְאָה דְּמִפְּרָשׁ כִּפִּי' תו',
וְלִמ"שׁ הַגֵּר"א דִּהֶרְמַז"ס גֵּרָם בְּגַמ' גַּם אִם עַל אִם, הִרִי בְּזֶה ע"כ
אִיכָא מֵאוֹת שִׁילוֹחַ בְּתַחְתּוֹנָה וְאִין הַסְּפֵק אֲלֹא אִם יֵשׁ גַּם בְּעֲלִיוֹנָה
מָלוֹה, וְדְכוּתָהּ בְּשָׁנֵי סְדְרֵי בִינִים נִמִּי יֵשׁ כֹּאן וְדָאִי מָלוֹה מִחַמַּת
הָעֲלִיוֹנִים וְהַסְּפֵק מִחַמַּת הַתַּחְתּוֹנִים, וְלִפִּיכָךְ חִלְקֵם הֶרְמַז"ס בְּשָׁתֵי
הַלְכוֹת וְשָׁנָה תַּחֲלָה מִטְלִית וְנוֹלָה וְהִגִּידוֹן אִם יֵשׁ כֹּאן מֵאוֹת שִׁילוֹחַ,
וְאַח"כּ שָׁנָה שְׁנֵי סְדְרֵי בִינִים, וּבִינִים מוֹזְרוֹת הַחוּלְלוֹת, וְאִם ע"ג
אִם, וְזָכַר ע"ג הֶקֶן וְנִקְבָּה ע"ג הַזָּכַר, וְסִיִּים הֶר"ז לֹא יִקְחָ, וְהֵיִינוּ
מִשּׁוֹם דְּבְּשָׁנֵי סְדְרֵי בִינִים וּבִאִם ע"ג אִם, יֵשׁ כֹּאן וְדָאִי מֵאוֹת שִׁילוֹחַ,
וְהִגִּידוֹן רַק בְּבִינִים אִם רָשָׁאי לִיקָח הַתַּחְתּוֹנוֹת, וּבִאִם ע"ג אִם אִם

רשאי ליקח העליונה, אבל הביצים העליונות והאם התחתונה ודאי הם צמאות שלוח הקן בכל פרטיו, ואע"ג דבחינת ביצים מוזרות וזכר יס כאן ספק אם בכלל יס כאן מלוא, מ"מ שנה הלשון דמתפרש שפיר בכולהו גוונים, ובכ"מ וכן בב"י נתקשה בשינוי הלשון בחלוקתם, ולמש"כ מבואר שפיר, ועי' בלח"מ שם.

שם דלמא בקורא, יעוי' בזהג"ר א"י סי' רכ"ב ס"ק י"ג שכתב דדעת הרי"ף דדיחוי בעלמא הוא, דקורא טהור הוא, ובמתני' הרי קתני נמי עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור, ולא שמענו שיש בטמאים סוג קורא שאינו מקפיד על מינים, [ומיהו ע"כ ל"ל כן עי' רש"ף], ועי"ן שכתב דללישנא בתרא דר"א בסמוך דתניא כוותיה איפשיטא בעיין, ומ"מ מדמספקא ליה לר"ז ע"כ דס"ל דמתני' לא איפשיטא, ועי' לעיל במתני' שהוכחנו דע"כ מתני' אחי לאשמועינן דיוקא דטהור על טהור אף בשאינו מינו חייב לשלח אם בקורא אם בכל המינים.

שם זכר דעלמא פטור, א"ה, עי' מש"כ בזה לעיל ע"ח ב' בדברי התוד"ה מי.

שם אר"י א"ר היתה יושבת בין שני רובדי אילן כו', לא מסתבר שלא יהא שיעור במרחק שבינה לביצים או לאפרוחים, ואפשר דשיעורו כל זמן שהם נהנים מחום שלה.

שם ואם לאו פטור, פרש"י שנופלת ללדדיון, ול"ע דא"כ הרי גם כשיושבת ביניהן פטור, ואפשר דגם אם היא פרוסה על הרובדיון והביצים תחת הרובדים דפטור, אע"ג שאם היתה נשמטת ונופלת היתה נופלת עליהם מחמת שהיו הכנפים נפרקות, דבעינן שיהיו תחתיה בלא חליצה, ול"ע.

קמ"א א' מתני' שלחה וחזרה אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב, ר"ל דאם עד שלא נטל הבנים חזרה, אינו רשאי ליטול הבנים עד שיקוב וישלחנה, דס"ד דכל שכבר שלחה פעם אחת רשאי ליטול הבנים. (ב"מ ל' ב').

שם אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב כו', ה"ה

אם אמר הריני נוטל את האם ומשאיר את הבנים, דשילוח הבנים
לחו מידי הוא, ומהא דדחקינן בגמ' לאשכוחי גוונא דליכא אלא
עשה, שמעינן דנטיילת האם לחוד נמי איכא עשה ולא תעשה,
דלא תקח האם על הבנים מתפרש גם עם הבנים כעין והכני אם
על בנים, וגם מעל הבנים כדמתרגם יב"ע מעל בניה, ולפי זה
בשילוח האם לחוד אפי' אין דעתו ליטול הבנים נמי משמע דאיכא
מאנה, דכל דאיתיה ללאו איתיה לעשה, וכן חייב דמתני' מתפרש
דחייב לשלח.

גמ' לדבר מאנה מנין כו' ליתי עשה ולידחי עשה כו', בעלמא
בעשה דוחה לא תעשה בעינן דבעידנא דמידחייא ללאו מקיים
לעשה כדאמר שבת קל"ב ב', (וגם בעינן דלא אפשר לקיים שניהם
כדאמר שם קל"ג א'), וגם בענין עשה דוחה עשה היה ראוי לתת
יתרון לשב ואל תעשה, כלומר לא לעבור על עשה בקום ועשה
כמו לקיחת האם, אלא לעבור בשב ואל תעשה שלא יטהר
המאורע, וכדאמר זבחים פ' א', וע"כ כ"ל דס"ד לעשה דשילוח
קילא ולא נאמרה אלא במילי דרשות ולא במקום מאנה, וכ"מ
במתני' קמ"ב א', א"נ גדול השלום חמור טובא.

שם אלא אמר מדר"א כגון שנטלה ע"מ לשלח ללאו ליכא כו', כ"ע
דכל כהאי גוונא אף אם אינו עובר על הלאו בקום ועשה, אבל
מ"מ היה ראוי לשמש כאן גם חומר הלאו, דהא השתא איגלאי
מילתא דנטיילתו לא היתה לשלח, וכ"ל דאה"נ אלא דגדול השלום
ס"ד דידחה אף כהאי גוונא.

תוד"ה לא, עי' בתו' הרשב"א פסחים מ"ז נתבארו דבריהם דס"ל
בקושיתם דאין לשמש כאן בחומר הלאו כיון שנדחה ע"י העשה,
וחומר העשה לא איקליש עי"ז.

בא"ד ותירץ דנהי דלא דחי כו', עי' מש"כ בזה ביצמות כ' ב'.
ונראה שאין דברי הריב"א אלא בעשה שיתכן לקיימה גם עכשו
מבלי לדחות הלאו ועשה כגון בההיא דחולין שיכול להשיג לפריס
אחרות לטהרתו, וכן בההיא דפסחים שהביאו תו' חולין שם יכול

לכסות בעפר אחר, וכן בשריפת קדשים ציו"ט [עי' תו' קדושין ל"ד א'] דמאות השריפה קימת ולריך להיימה לאחר יו"ט, וכיון שיס אפשרות לקיום העשה בדרכים המותרות, לא שייך לומר שהעשה כמאן דליתא, ולכך אף אם קיימה באופן שעבר על הלוא ועשה, מ"מ עשה שקיים קיים, אבל מאות ייבום באלמנה לכה"ג שלא יתכן קיום העשה מצלי לעבור על הלוא ועשה, בזה כיון שאין עשה דוחה ל"ת ועשה הרי מאות ייבום כאילו איננה קימת כאן כלל, ואם בא עליה לא קנאה, ולוקה משום אלמנה, גם י"ל דכיון דמאות ייבום מתרת איסור אשת אח לא דמי לעשה דעלמא, וכל שנפגשת באיסור לאו ועשה אינה דוחה איסור אשת אח וממילא ליתא למאות ייבום כלל. (יבמות כ' ב' מתוה"ד).

קמ"א ב' דקסבר תעזוב מעיקרא משמע, עי' מש"כ בזה בפאה ס"א סק"ד.

שם עד כמה משלחה, פרש"י אם נטלה, ואפשר דממה שקבעו בגמ' הדבר בתר פלוגתא דר"י ורבנן, מזה משמע דקאי אם עבר ונטלה, ואפשר לפרש דלעולם כשמשלח הרי שיעור השילוח הוא כשלל תהא מרחפת על הבנים, כלשון הרמב"ם פי"ג מה' שחיטה ה"ז לא אסרה תורה אלא לצוד אותה והיא אינה יכולה לפרוח בשביל הבנים שהיא מרחפת עליהם שלא ילקחו, אבל כשעבר ונטלה וכבר איננה על יד הבנים בזה שיילינן עד כמה משלחה, אבל בשו"ע סי' רכ"ב ס"ד וכן ברמב"ם שם משמע דשיעור זה דעד שתלא מתחת ידו נאמר גם על כל שילוח, וברמב"ם מתבאר דהיינו לאחר שכבר אינה מרחפת על בני', אבל בשו"ע הדברים סתומים. – סתם כדי שתלא מתחת ידו, מתפרש שתהא טעונה צידה, ומרן זללה"ה בסי' קע"ה סק"א כתב דכדי שתלא מתחת ידו היינו עד שתסיח דעתה מקנה ותזרח, וזה כדמשמע ברמב"ם.

שם כמה משלחה כו', לפירוש ראשון שפרש"י ואשר כ"נ ברמב"ם, קשה טובא מה שייך לשאול כמה משלחה, וכי מהיכי תיתי נימא שיס ענין כמה יאחזנה כשמשלחה דפרכינן כמה, והכא ליכא

לשנויי דר"ה בעלמו מוטיב ומפרק, דהא פליגי, וגם עכס הדבר
קסה מה ענין לנו צמה שאוחז כשמסלח, וגם קרא דמסלחי רגל
קסה מה רמז יש צו לענין אחיזה וכמסה"ק רש"י, אצל לפירוש שני
ניחא הכל דליינין אס סגי כשמסלח צאופן שלא תוכל לעוף. –
ונראה לעוף שכנפיו שצורות שפיר יתקיים צו שילוח צרגליו, גם
לרב יהודה, ואפשר שיצטרך להרחיקו יותר, אצל כשמונע ממנו
לעוף לאחר שנתחייב בשילוח, לא מהני, דלא חשיב שילוח לר"י.

סס א"ל זיל רבי לה גדפיה ושלחה, אע"ג דסתמא דמילתא כבר
יהיו האפרוחים גדולים בזמן הזה, מ"מ הוא כבר איחייב בשילוח,
ויש לו לקיים מצותו, וכדמוקמינן לה כרבנן דמסלח ואינו לוקה,
ועוד דמשמע דכדי שיוכל לחזור ולתפסה א"ל כן.

סס א"ל האי ידעי לך מתני' היא כו', לכאורה א"ל א"ל מתני'
היא, דאיהו אמר ליה לרבא האי ידעי לך כלומר דאמנא כן ידעי
לך דחדא הוא דרמיא, ובתר הכי אהדריה רבא דמתני' היא.

סס ת"ר יוני שובך ויוני עלייה חייבות בשילוח ואסורות משום גזל
מפני דרכי שלום, חייבות בשילוח מתפרש שפיר גם צבעל השובך
עלמו, דכיון דמן הדין אינא שלו, שפיר חייב בשילוח.

סס ואי איתא להא דאריצ"ח חלרו של אדם קונה לו שלא מדעתו
כו', אצל אי ליתא לדריצ"ח שפיר הוי דהפקר והבא ליטול מתחייב
בשילוח, ואס צעל השובך עלמו צא ליטול נמי חייב בשילוח אף
אס יקדים לומר תזכה לי חלרי צביאים, [ומדעתו ודאי קונה לו
חלירו], דכיון דכבר נתחייב בשילוח תו לא מיפטר ע"י שיעשה
עכסיו את הציאים מזומן, אף למאי דס"ד השתא דרשאי לזכות
בהן, ע"י לעיל קל"ט א' מעיקרא איחייב ליה בשילוח, ורק
לריצ"ח דקנה לו שלא מדעתו דלא נתחייב בשילוח כיון שלא ראה
אותן שפיר קונה לו חלירו למאי דס"ד דשרי, ותו הו"ל מזומן, גם
לדידיה וגם לאחריו.

סס והשתא דאר"י א"ר אסור לזכות צביאים שהאס רוצת עליהן
כו', נראה דליטול הציאים מתחתיה צעעה שרוצת עליהם פשיטא

דאסור מעיקר המארה, דכל מאות שילוח היינו בעוד הצנים תחתיה, ואם רשאי ליטלם, תו לא שייך מאות שילוח דכשהיא בפני עצמה אין מארה לשלחה, [אח"כ כשנטלה באיסור דאכתי במאותו קאי לרבנן], ואח"כ נפלה בצירא כל המארה דלעולם יקדים ליטול הצנים, אלא ודאי כל זמן שלא שלחה אסור ליטול הצנים, וחידושה דר"י א"ר הוא דגם לזכות בהם מבלי ליטלם מתחתיה כגון שיקחם בידו נמי אסור, אף דגם אם יזכה בהם כשכבר נתחייב בשילוח אכתי תשאר מאות שילוח, דכיון דחילא מאות שילוח תו לא פקעה אף דהצנים נעשו מזומן, [עי' קל"ט א' מעיקרא איחייב ליה בשילוח], מ"מ בכלל מאות שילוח דלריך לשלח האם קודם שיזכה בצנים, ולא רק קודם שיטלם, ולשון המימרא מוכיח כן מדלל אמר אסור ליטול הצנים קודם שישלח את האם, ומה הלשון לזכות, ושהאם רוצת עליהן, אבל בספר מרן זללה"ה סי' קע"ה סק"א משמע דאיסור הגטילה ג"כ בכלל חידושה דרב, ול"ע, [ולשון שהאם רוצת י"ל דאתי לאפוקי דאי אגבהה שרי וכעובדא דלוי בר סימון, אף שלא קיים מאות שילוח].

קמ"ז א' הנהו פירי חדתי הו כו', מרן זללה"ה בסי' קע"ה הוכיח מכאן דשילוח הקן אף כשמזדמן לפניו אינו חייב בו, ויכול לילך לדרכו, דאל"כ היה רצ יהודה חייב לקיים שלוח הקן, אף שיש כאן גזל מפני דרכי שלום, כיון דמארה דאוריתא לפניו, ולו"ד ז"ל שפיר י"ל דכל כהאי גוונא העמידו דצריהם, ואף לטהר את המאורע אינו רשאי ליטול משוכו של חבירו, והרי מפריחי יונים פסולים לעדות כדאמר סנהדרין כ"ה א' למ"ד ארא, ולא זו בלבד אלא שיש להסתפק אם רשאי להכנס לחצר חבירו שלא ברשות לקיים מאות שלוח הקן בשל הפקר, או לזכות בדבר של הפקר, כשחבירו מקפיד, ועי' חו"מ סי' רע"ג צבהגר"א ס"ק י"ג שהוכיח מהא דהוארכו לתקן דרשאי להלך בשדה חבירו להגיל את נחילו מכלל דכלא"ה אסור, [עי' צ"ק כ"ז ב' בן בג בג אומר אל תכנס לחצר חבירך ליטול את שלך כו'], וכבר כתבנו לעיל קל"ט ב' דכן מפורש בר"ן

שאינה מלווה חיוזית, ושכ"מ מהא דעל קן כפור יגיעו רחמיה. –
א"ה, בנידון אם אפשר לקיים מצות שילוח הקן ע"י שליח, ע"י
מש"כ בסימן א' סק"ז.